

KEVSER SURESİ

Rahman Rahim Allah'ın Adıyla
"Şüphesiz biz, sana Kevser'i verdik.
Şu hâlde Rabbin için namaz kıl ve tekbir
alırken, namazda ellerini boğazına kadar kaldır
Doğrusu asıl soyu kesik olan, sana kin duyandır."

ALLAME MURTAZA ASKERÎ

EHL-İ BEYT VE EHL-İ SÜNNET EKOLLERİ

- İmamet ve Sahabe -

1. Cilt

Çeviri:

Cafer BENDİDERYA
İsmail BENDİDERYA

Kevser Yayınları: 77

<https://t.me/caferilikcom>

www.caferilik.com

Eserin Orijinal Adı:
Mealimu'l-Medreseteyn

Tashih ve Tatbikte Emeği Geçenler:

Musa Aydın – Musa Güneş
Alptekin Dursunoğlu – Ali Kıran

Dizgi ve Mizanpaj:
Kevser Yayıncılık

Kapak:
Ramazan Erkut

Cilt:
Anadolu Mücellit

Baskı:
Arı Matbaacılık

Nisan 2005

ISBN 975-6640- 43-X (Tk. No.)

ISBN 975-6640-44-8 (Cilt No.)

Adres:
Kevser Basın Yayın Ltd. Şti.
Horhor cad. Eren apt. No: 78/3
Fatih – İSTANBUL
Tel: 534 35 28 Fax: 575 57 12

İTHAF

Bismillahirrahmanirrahim

Allah'ın selâmı, rahmeti ve bereketleri senin üzerine olsun ey Asrın İmamı!

Ey efendim, ey Resulullah'ın (s.a.a) torunu! Bu naçiz çabamı sana hediye ediyorum.

"Ey aziz! Bize ve âlemize darlık dokundu, değersiz de bir sermaye ile geldik; ama sen bizim için tam bir ölçü ver, bize tasadduk eyle; çünkü Allah, tasadduk edenleri mükâfatlandırır."

Ey cömert ve kerim olan! Günahlarımızı bağışlaması, bizden ve milletimizden sıkıntı ve kederi gidermesi için, Allah Tealâ'nın huzurunda bize şefaathçi ol. Doğrusu O, esirgeyen ve bağışlayandır.

Küçük Hizmetçiniz
Murtaza Askerî

Kur'ân-ı Kerim:

"Sözü dinleyen ve onun en güzeline uyan kullarımı müjdele! İşte onlar Allah'ın kendilerini doğru yola ilettiği kimselerdir ve onlardır akliselîm sahipleri."

(Zümer, 17-18)

KİTABIN İÇERİĞİNE BİR BAKIŞ

Elinizdeki kitabın giriş bölümü, Ehlibeyt ve Hilâfet Ekolleri'nin ihtilâf kaynaklarını açıklığa kavuşturmakta ve kitabın konuları iki bölümden oluşmaktadır.

Birinci bölümde iki ekolde İslâm dininin kaynakları ve İslâm inanç ve hükümlerinin temelini oluşturan bu kaynaklara ulaşmanın yolları ele alınmış ve bu bölüm beş konuda incelenmiştir:

1- Sahabeler konusunda Ehlibeyt ve Hilâfet Ekolleri'nin görüşleri.

2- İki ekolün, İslâm dini ve gerçek İslâm'a ulaşmanın kaynağı olan imamet ve hilâfet konusundaki görüşleri.

3- İki ekolün, İslâm dininin kaynakları hakkındaki görüşleri ve bunun iki kısma ayrılışı:

a) İki ekolün Kur'ân-ı Kerim hakkındaki görüşü.

b) İki ekolün Resulullah'ın (s.a.a) sünneti hakkındaki görüşü ve Hilâfet Ekolü'nün içtihat ve reyle amel etmeyi İslâm dininin kaynaklarından biri sayıp, onu Kur'ân-ı Kerim'le ve Resulullah'ın (s.a.a) sünnetiyle aynı derecede görmesi.

Daha sonra İslâm dininde ve Hilâfet Ekolü'nde ona ulaşmanın yolu geniş bir şekilde incelenmiştir.

4- Resulullah'ın (s.a.a) sünnetinden içtihat ve reyle amel etme sonucu meydana gelen sapmalara karşı İmam Hüseyin'in (a.s) kıyâmı.

5- İmam Hüseyin'in (a.s) kıyamından sonra Ehlibeyt İmamları'nın, Resulullah'ın (s.a.a) sünnetini İslâm toplumuna iade etmeyi başarması ve ardından Ehlibeyt Ekolü'nün Hz. Resulullah'ın (s.a.a) sünnetini yayma konusunda yaptığı faaliyetler. Bundan sonra Ehlibeyt Ekolü'nde,

İslâm dininin kaynakları ve onu elde etmenin yolları incelenmiş ve son olarak iki ekolün düşüncesinin temelleri ele alınmıştır.

GİRİŞ KONULARI

- Giriş
- Müslümanların Arasındaki İhtilâflı Konular
- Allah'ın Bazı Sıfatları ve Bu Alandaki İhtilâfın Kaynağı
- Peygamberlerin Özellikleri Hakkındaki İhtilâflar ve Kaynakları
- Peygamber'in Eserleriyle Teberrük Etmek
- Peygamberlerin Mezarları Üzerine Bina Yapmak
- İslâm'da Ölen İçin Ağlamak ve Bunun Kaynakları
- Ayetlerin Tevilinde İhtilâf
- Özet

- 1 -

GİRİŞ

Yüce Allah rububiyeti gereğince, insanlar için bir din koymuş, insanların hayatlarını ona göre düzenlemelerini ve onun kurallarına uyarak insanî kemal derecelerine ulaşmalarını istemiştir. Dolayısıyla peygamberleri vasıtasıyla onları "İslâm" diye adlandırdığı¹ bu kurallara yönlendirmiştir.

Aynı şekilde tüm varlıkların ruhuna, kendilerinin fitrat ve yaratılışlarına uygun olan ve onları kemale ulaştıracak olan düzenler koymuş veya onları, ilham ya da sarih ve net bir şekilde açıklama yoluyla bu süreci kat etmeğe yönlendirmiştir.²

1- Kur'ân-ı Kerim'de şöyle geçer: "**Hiç şüphesiz, Allah katında (kabul edilen) din, İslâm'dır.**" (Âl-i İmrân, 19) Yine şöyle geçer: "**Kim İslâm'dan başka bir din ararsa, asla ondan kabul edilmez.**" (Âl-i İmrân, 85)

2- Kur'ân'da şöyle geçer: "**Rabbinin yüce ismini tesbih et. Ki O, yarattı, bir düzen içinde biçim verdi. Takdir etti, böylece yol gösterdi. Yemyeşil otlığı çıkardı. Ardından onu kuru, kara bir duruma soktu. Sana okutacağız, sen de unutmayacaksın.**" (A'lâ, 1-6)

Yine: "**Bizim Rabbimiz, her şeye yaratılışını veren, sonra doğru yolunu gösterendir.**" (Tâhâ, 50)

Yine: "**Rabbin bal arısına vahy (ilham) etti: Dağlarda, ağaçlarda ve onların kurdukları çardaklarda kendine evler edin.**" (Nahl, 68)

Yine: "**(Rabbiniz) güneşe, aya, yıldızla kendi buyruğuyla baş eğdiredir.**" (A'râf, 54)

Yine: "**Onlardan öyleleri vardır ki, dillerini kitaba doğru eğip bükerek, siz onu (bu okur gördüklerini) kitaptan sanırsınız diye. Oysa o kitaptan değildir. Bu Allah katındandır, derler. Oysa o, Allah katından değildir. Ve onlar, kendileri de bildikleri hâlde Allah'a karşı (böyle) yalan söylerler.**" (Âl-i İmrân, 78)

Başından beri Allah'ın peygamberlerinden biri ölünce, o ümmetin güç sahipleri ve zenginleri, o Peygamber'in getirmiş olduğu dinin kendi istekleriyle çelişen bazı bölümlerini tahrif ediyor veya saklıyor, onun yerine kendi uydurdukları tahrif edilmiş hüküm ve kuralları yerleştiriyor, onu da Allah ve Peygamber'ine isnat ediyordu. Nihayet yüce Allah başka bir peygamber göndererek dinini yeniliyor, saptırılmış ilke ve kuralları kaldırıyor.

Yüce Allah Hz. Muhammed'i (s.a.a) peygamberliğe seçip beraberinde Kur'ân'ı gönderince ve ona akait ve hükümlerden ibaret olan İslâm'ın esaslarını muhkem ayetlerle nazil edince, Kur'ân'da Resulullah'a (s.a.a) nâzil olan şeylerin detaylı açıklamalarını da insanlara bildirmek için ona vahyetmiştir.¹ Peygamber (s.a.a) de İslâm'ın kanunlarını, meselâ namazın kılınış tarzını, rekatlarını, oruç ve şartlarını, sakınılması gereken şeyleri, Kâbe'nin tavafını, tavaf sayısını, başlangıç ve bitiş noktasını ve diğer farzları, müste-hapları, haramları ve mekruhları insanlara öğretti. Böylece bunlarla Müslümanların elindeki "Nebevî hadisler" oluştu.

Yine yüce Allah, İslâm'ı Resulü'nün siretinde uyguladı ve insanların ona uymasını emretti: **"Andolsun... Allah'ın Resulü'nde güzel bir örnek vardır."**² Resulullah'ın (s.a.a) hadis ve siretlerinin toplamına "Sünnet" ismi verilmiş ve Allah ve Resulü de bu sünnete uymamızı emretmiştir.³

Böylece yüce Allah, İslâm'ı Kur'ân ve Peygamber'inin sünneti yoluyla insanlar için tamamlamış; ama Resulullah (s.a.a.) irtihâ-linden önce Müslümanları kendisinden sonraki sapıklıklardan haberdar etmiş, önceki ümmetlerin başına gelenlerin İslâm ümmetinin de başına geleceği konusunda Müslümanları uyarılmış ve *"Önceki ümmetlerden biri bir ker-*

Ve yine: **"Siz (Müslümanlar,) onların (Yahudilerin) size inanacaklarını umuyor musunuz? Oysa onlardan bir bölümü, Allah'ın sözünü işitiyor, (iyice algılayıp) akıl erdirdikten sonra, bile bile değiştiriyorlardı."** Yine bk. Bakara, 42, 146, 195, 176; Âl-i İmrân, 178; Nisâ, 46; Mâide, 13-15, 41 ve 59-61.

1- Allah-u Teâlâ buyuruyor ki: **"(Onları) apaçık deliller ve kitaplarla (gönderdik). Sana da zikri (Kur'ân'ı) indirdik ki, insanlara kendileri için indirilene açıklasın ve onlar da iyice düşünsünler, diye."** (Nahl, 44)

2- Ahzâb, 21

3- Yüce Allah, **"Andolsun... Allah Resulü'nde güzel bir örnek vardır."** (Ahzâb, 21) ayetinde Resulullah'ın (s.a.a) siretini izlemeyi ve **"Peygamber size ne verirse artık onu alın, sizi neden sakındırırsa artık ondan sakının."** (Haşr, 7) ayetinde Hz. Peygamber'in hadisine göre amel etmeyi emretmiştir.

tenkele deliğine girmişse bile bu ümmette de birisi kalkarak böyle yapacaktır." diye ikaz etmiştir!¹

Bu ümmetteki tahrif meselesine gelince; yüce Allah'ın kendisi, Kur'ân'ı her türlü tahriften koruyarak şöyle buyurmuştur: **"Hiç şüp-hesiz, zikri (Kur'ân'ı) biz indirdik; onun koruyucuları da gerçekten biziz."**² Başka bir yerde ise şöyle buyurmaktadır: **"Bâtıl, ona ö-nünden de, ardından da gelmez. (Çünkü Kur'ân,) hikmet sahibi, çok övülen (Allah)'tan indirilmedi."**³

Ama hadis ve sîret olarak elimizde bulunan sünnete gelince; yüce Allah onu tahriften korumamıştır. Resulullah'tan (s.a.a) nakledilen elimizdeki hadisler arasındaki ihtilâf ve çelişkiler bunun en açık göstergesidir. Resulullah'ın (s.a.a) hadislerindeki bu ihtilâf ve çelişkiler, âlimlerden bazılarını bu ihtilâfları halletmeye sevk etmiş ve "Tevil-u Muhtelifi'l-Hadis"⁴, "Beyân-u Müşkili'l-Hadis"¹ ve "Beyân-u Müşkili'l-Âsâr"² gibi kitapların ortaya çıkmasına sebep olmuştur.

1- Bu alandaki hadisler, "Yüz Elli Uydurma Sahabî" kitabımızın ikinci cildinin giriş bölümünde, beşinci bahsinde geniş bir şekilde verilmiştir. Bu alanda yine bk.

a) İkmâlü'd-Din (Şeyh Saduk), s.576. Aynı kitaptan naklen Meclisî, Biha-ru'l-Envar'ın 1. cildinde, s.3'te. Yine Tebersî'nin Mecmau'l-Beyan tefsirinde ve Gazir Celâü'l-Ezhan kitabında **"Siz, gerçekten tabakadan tabakaya bineceksiniz."** ayetinin tefsirinde.

b) Sahih-i Buhârî'nin Kitabu'l-Enbiya bölümü, "Men Zukire An Benî İsrail" bölümü, c.2, s.171, hadis: 3 ve Kitabu'l-İ'tisam-i Bi'l-Kitab-i ve's-Sünne, "Kavlu'n-Nebi: Le-Tetbeunne Sünene Men Kane Kablekum", c.4, s.168, hadis: 1 ve 2; Fethu'l-Bârî Bi-Şerhi'l-Buhârî, c.17, s.63-64.

c) Sahih-i Müslim, -Nevevî Şerhi- c.16, s.219.

d) Sünen-i İbn Mâce, hadis: 3994.

e) Müsned-i Teyalisi, hadis: 1346 ve 2178.

f) Müsned-i Ahmed, c.2, s.327, 367, 450, 511, 527 ve c.3, s.84, 94 ve c.4, s.125 ve c.5, s.218 ve 340.

g) Mecmaü'z-Zevâid, c.7, s.261 Taberânî'den naklen.

h) Kenzü'l-Ummâl, c.11, s.123, Taberânî'nin Evsat'ından ve Hâkim'in Müstedrek'inden naklen.

i) Suyutî, ed-Dürrü'l-Mensûr kitabında, Âl-i İmrân Suresi'ndeki **"Dağılanlar gi-bi olmayın."** ayetinin tefsirinde, Hâkim'in Müstedrek'inden naklen.

2- Hicr, 9.

3- Fussilet, 42.

4- İbn Kuteybe, Abdullah b. Müslim'in eseri (öl. 280 veya 268 hicrî yılı).

Resulullah'tan (s.a.a) nakledilen hadislerdeki ihtilâflardan dolayı Müslümanlar Kur'ân-ı Kerim'i anlama konusunda ihtilâfa düştüler ve tarih boyunca aralarında hiç bitmeyen farklılıklar, ihtilâflar günümüze kadar devam etti.

Ayrıca, muhtelif kavimlerden oluşan Müslümanların, diğer milletlerden olan çeşitli din ve inançların mensuplarıyla görüşmeleri de Müslümanların İslâm'ı anlamada daha çok ihtilâfa düşmelerine sebep oldu. Nitekim onlardan bazıları ellerindeki sahih hadisleri ve Kur'ân ayetlerini kendi görüş, anlayış ve reylerine göre yorumlamaya başladılar. Bu da aralarına ayrılık düşmesine, kendilerine muhalif olanların görüşlerini dinlememelerine sebep oldu ve nihayet birbirlerini tekfir edecek kadar ileriye götürdü onları.

Bütün bunları iç kargaşaların etkenleri olarak sayabiliriz. Ama bunların yanında, bunlara yardımcı olarak tahrifle uğraşan dış etkenler de vardı. Şimdi bunları görelim:

Yıkıcı Dış Etkenler

Hadis, siyer ve tefsir kitaplarından oluşan İslâmî kaynaklarda tahrif ve tahrife yol açan faktörlerden bir kısmını oluşturan hâricî etkenleri şöyle sıralayabiliriz:

1- Ka'bu'l-Ahbar ve Temimu'd-Dârî gibi bazı Ehlikitap râvileri-ne ait rivayetlerin, İslâmî kaynaklara sızması.

2- Yine İbn Ebi'l-Avcâ ve Seyf b. Ömer et-Temimî gibi zındıkların uydurup İslâmî kaynaklara ve çevrelere sızdırdıkları rivayetler.³

3- Son zamanlarda sömürgeci kâfir güçler, Müslüman ülkelere ve İslâm'a karşı en korkunç ve en yıkıcı silâhlarını kullanmaya başladılar. Bu da Yahudi ve Hıristiyan bilginlerinin, müsteşrik (oryantalist) adı al-

1- İbn Fevrek, Muhammed b. Hasan'ın eseri (öl. 406 hicrî).

2- Tehavî diye meşhur olan Ebu Cafer Ahmed b. Muhammed el-Ezüdî'nin eseri (öl. 331 veya 332 hicrî).

3- Ehlikitab'ın hadislerinin İslâm kaynaklarına yayılması ve yine zındıkların bozuculuklarını "Nakş-i Eimme Der İhya-i Din" kitabının sekizinci cildinde, müsteşriklerin bozuculuklarını aynı kitabın üçüncü ve dördüncü cildinde okuyabilirsiniz. Ayrıca, zındıkların bozuculukları "Yüz Elli Uydurma Sahabî" kitabının girişinde genişçe kaydedilmiş, Seyf b. Ömer et-Temimî'nin tahrif ve hakaretleri bu kitabın "Tarih ve Hakikatler" bölümünde ve yine "Abdullah b. Saba Masalı" kitabında incelenmiştir.

tında İslâmî kaynaklarımızdaki zaaflarımızı bulup, onlarla İslâm'a karşı savaşmak üzere görevlendirilmeleri idi.

Onlar bu görevlerini yerine getirmek için İslâm kaynaklarından fihristler hazırladılar ve elde ettiklerini çok dikkatli bir şekilde yayınladılar. Böylece kaynaklarımızın bütün içeriklerini elde ettiler. Ondan sonra çeşitli kitaplardan İslâm'ın çehresini çirkin gösteren (Garânik masalı gibi) yalan ve uydurma konuları seçerek onları "Dâiretu'l-Meârifi'l-İslâmî" [İslâm Ansiklopedisi] ve "Muhammed Siyasî Peygamber" gibi o dönemde beğeni kazanan güzel, göz alıcı isimlerle yayınladılar.¹

Fakat mütecaviz sömürgecilerin İslâm'a karşı açtıkları savaş bundan daha acı ve daha tehlikeli idi. Çünkü onlar, kendi fikrî ekollerinde yetişen uşaklarını, kendi düşünce ve medeniyetlerinin tebliğcilerini İslâm topraklarına gönderdiler, ellerindeki bütün kitle iletişim imkânlarını onların faaliyetlerinin hizmetine vererek onları İslâm ülkelerinde aydın, ilerici, İslâm'ın ıslah edicileri vb. çekici isimlerle meşhur ettiler.

Sömürgeci güçlerin ellerinde yetişen bu grup, dıştan ithal ettikleri görüş ve düşünceleri, sömürgecilerin kendilerine vermiş olduğu çeşitli basın yayın araçlarıyla güzel bir şekilde, çekici ve aldatıcı isimlerle Müslümanlar arasında yaydılar.

Hindistan'daki Aligere İslâmî Üniversitesi'nin kurucusu Sir Seyit Ahmed Han, genç neslin üstadı ismiyle tanınan Ahmet Lütfî, Mısır'da Kasım Emin, bunlara ilişkin birkaç örnektir. Benzer şeyleri İran'da, Irak'ta ve diğer İslâm beldelerinde de yaptılar.

Tabii ki, bu dışarıdan ithal edilen aydınlarla İslâm'ın gerçek koruyucuları arasında çatışma çıkacak, sömürgeciler ve uşakları müsteşriklerin talebelerini savunacaklardı.

Bunların İslâm'a karşı açmış oldukları savaşta kullandıkları en keskin silâh, İslâm'a getirdikleri yeni tanımlamalar, İslâm tarihinde yaptıkları tasarruflar ve İslâmî şahsiyetleri kafalarına göre tanıtmalarıydı. Bunun bâriz örneklerini Sir Seyit Ahmet Han'ın yazmış olduğu sözde Kur'ân tefsirinde veya Corci Zeydan'ın yazmış olduğu hikâye ve romanlarda bulmak mümkündür. Evet bunların ve müsteşrik üstatlarının bütün çabaları, tek hedefe yönelmekteydi, o da bunlardan birisinin deyişle, "Dini, ancak din kılıcıyla katletmek mümkündür!"

1- Elbette her dönemde hakka teslim olan müsteşrikler olmuştur, ancak sayıları çok azdır.

Bu hedefe ulaşmak için sömürgecilerin uşakları ve müsteşriklerin elinde yetişen kimseler, Kur'ân'ı tefsir ediyor, Resulullah'ın (s.a.a) hadislerini açıklıyor, Resul-i Ekrem'in (s.a.a) ve Ehlibeyt İ-mâmları'nın sîretlerini yazıyorlardı.

Bunlar çalışmalarında sürekli olarak Kur'ân'ın ve hadisin gayb âle-miyle ilişkisini inkâr etmeye ve onu insanın fitratından kaynaklanan ta-bii bir şeymiş gibi göstermeye çalışıyorlardı. Bazen imalı bir şekilde, ba-zen de açıkça tüm İslâm kanunlarının kendi zamanına uygun olduğunu, İslâmî kuralların kendi döneminde ileri ve o günün insanlarına yararlı olduğunu; ancak, zaman gereklerine ve insanların ihtiyaçlarıyla uyum sağlaması açısından, bugün İslâm hükümlerinde köklü bir reforma ve kanunlarının yeniden gözden geçirilmesine gerek duyulduğunu dile ge-tirirlerdi.

Bunlar bu aldatıcı ve gizli silâhla, İslâm ve Müslümanlar için, sö-mürgecilerin uşaklığını yapan politikacılardan ve onların İslâm ülkele-rinde başa geçirdikleri hükümdarlardan çok daha tehlikelidirler! Çünkü bunlar İslâm'ı tanıtma ve İslâm'ı zamanın gerekleriyle uzlaştırma adı al-tında, İslâm'ın gerçeklerini tahrif ederek bizim İslâmî inanç ve düşünce-lerimizle savaşıyorlardı.

Bütün bunlardan şu sonucu elde etmekteyiz: Bugün Müslümanlar, İslâm'a inen ağır akidevî darbelerden sonra, İslâmî vahdeti korumayı gerekçe göstererek, bütün bu fikrî sapıklıkların karşısında sessiz kalma tavrını benimseyen bazı ateşli Müslümanların görüşünün aksine, bütün İslâm fırkalarının görüşlerini derinlemesine incelemeye, bu alanda araş-tırma yapmaya ve onları her türlü bulaşıklık ve tahriften arındırmaya muhtaçtırlar.

Bunların bahsettikleri vahdet, bütün Müslümanları tekfir eden ve sadece kendilerini Müslüman görüp diğer bütün Müslümanları müşrik sayan Hâricîlerin varlığıyla nasıl gerçekleşebilir acaba? Halife Osman, Emirü'l-Müminin Ali (a.s), Ümmü'l-Müminin Âişe, Tal-ha, Zübeyir, Mua-viye, Amr b. As ve bunların beraberindekilerden uzak duran, bunlardan nefret eden, bütün Müslümanlara lânet eden Hâricîlerle¹ vahdet nasıl mümkün olabilir?!

1- Hâricîler şimdi de Arap Yarımadası'nın doğu bölgelerinde ve Kuzey Afri-ka'da dağılık olarak varlıklarını sürdürmektedirler.

Müslümanlar arasında, Resulullah'ın (s.a.a), Ehlibeyt İmâmları'nın (a.s) ve diğer Müslümanların mezarlarını ziyaret etmek, onlarla teber-rük edinmek, onları şefâatçi kılmak, onlarla yüce Allah'a tevessül etmek isteyen kimseleri müşrik sayan, onları İslâm'ın dışında ve bid'at ehli olarak gören kimselerle sağlıklı bir vahdet nasıl gerçekleşebilir? Evet bu düşünce tarzına göre bütün Müslümanlar -hicretin üçüncü yılından bu-güne kadar- müşrik sayılırlar. Bu düşüncelerinden dolayı da Hira mağa-rası yolunda ve benzeri mukaddes mekânlarda yapılmış olan bütün ca-mileri ve mukaddes binaları, Müslümanların imamlarının, müminlerin annelerinin (Resulul-lah'ın zevceleri), Resulullah'ın (s.a.a) amcasının ve amcasının oğlunun, ashabının ve hatta Uhud şehitlerinin mezarlarını yı-kıp yerle bir ettiler!

Bunlar, dünya Müslümanlarının çoğunluğuna karşı yaptıklarını, Ya-hudilere ve Hıristiyanlara yapmıyor; üstelik onlarla dostluk anlaşması imzalıyor ve onlara "müşriksiniz" demiyorlar! Oysa onların ibadet mer-kezlerinde haç ve Hz. İsa'yla Hz. Meryem'in (a.s) putları vardır ve onlar açıkça Hz. İsa'yı (a.s) rabb olarak addetmekte ve Allah'ı üç ilahtan biri olarak saymaktadırlar.

Diğer taraftan, bu ve benzeri konular, bir Müslümanın kişisel mese-leleri türünden konular (namazda elleri bağlayıp bağlamama veya ab-destte ayakları yıkama veya meshetme durumu buna bir örnektir. Ha-nefî, Şafî ve Hanbelî fıkında namazda ellerin bağlanmasına, Ehlibeyt Ekolü'nde ve Mâlikî fıkında ise ellerin iki yana salınması gerektiğine hükmedilmiştir) değildir ki, her Müslüman diğerinden farklı olarak tak-lit veya içtihat yoluyla kendisine sabit olan hüküm gereğince amel ede-bilsin ve bütün bu farklılıklara rağmen İslâm toplumunda bir arada yan yana yaşayabilsin. Zira bu tür konular, İslâm toplumunun temellerinin dayandığı meselelerdendir. Yani bir toplum, ya bu inanç ve düşünce te-mellerine dayanmalı ve diğeri yok edilmeli, ya da diğer düşünce temel-lerine dayanılarak bu yok edilmelidir.

Aynı şekilde bu konular, dinle alakası olmayan birtakım siyasî me-seleler de değildir ki İslâmî vahdeti korumak için görmezlikten gelsin. "Ve Câe Devru'l-Mecus" (Mecusilerin Devri Başladı...) gibi kitapları tak-ma veya gerçek isimlerle ve milyonlarca tirajda bastırıp dağıtanların ve bunları finanse eden bazı devletlerin, İslâm üm-metinin büyük bir kıs-mını İslâm'dan çıkmakla suçlamalarını; aynı şekilde, akıl almaz paralar harca-yıp, dünyanın dört bucağına tebliğciler göndererek, okullarda, medreselerde, üniversitelerde, camilerde ve mümkün olan her yerde,

kendi malum düşüncelerini yayarak kendileri dışında kalan bütün Müslümanları müşrik olarak tanıtmalarını, sadece siyasî gerekçelerle açıklamak asla mümkün değildir.

Hatta bunları, "Müslümanlar arasına ayrılık düşürmek için sömürgeci güçler tarafından ortaya atılmıştır." şeklinde değerlendirip "O hâlde Müslümanların maslahatı için bunları görmezden gelip susalım." demenin de bir mantığı yoktur. Zira bu düşünceler, bizzat Hanbelîlerin imamı Ahmed b. Hanbel'in (öl. 240 hicrî) ve onun izleyicilerinden olan İbn Teymiyye'nin (öl. 728 hicrî) döneminden itibaren, hatta onlardan da önce yayılmış ve bugüne kadar İslâm toplumunda varlığını sürdürmüştür.

Yüz binlerce Müslümanın katledilmesi, İslâm topraklarının çeşitli bölgelerinde ve çeşitli dönemlerde kütüphanelerin yakılması, bu iddiamızın açık delilidir. Elbette bu durumdan, çeşitli devletler veya sömürgeci güçler de siyasî amaçları doğrultusunda yararlanmış, halâ da yararlanmaktadır. Buna bir çare bulunmadığı ve bu bozuk düşüncenin kökü İslâm toplumundan kazınmadığı sürece, bu durum böylece devam edecektir.

Belirttiğimiz gibi, bunlar tespit edilmiş inançlar olduğundan bu acı olay karşısında susmak, İslâmî vahdeti, yakınlaşmayı ve uyumluluğu sağlamayacağı gibi; bu yarayı daha da derinleştirecek, ayrılığı daha da arttıracak ve bunun tedavisini daha da güçleştirecektir.

Şimdi bu iddiamızı daha geniş bir şekilde izah edip delillendirmek için, İslâm ümmeti arasında gördüğümüz bazı ihtilâflı konuların etkilerine ve sonuçlarına değinmek istiyoruz.

- 2 -

MÜSLÜMANLARIN ARASINDAKİ İHTİLAFLI KONULAR VE
SONUÇLARI

Müslümanların birbirlerini tekfir etmelerine dair zikrettiğim ve daha sonra zikredeceğim hususların tümüne, basılıp yayınlanan kitaplarda, çeşitli İslâm ülkelerine yaptığım seyahatlerde ve özellikle de hac ziyaretlerimde ve çeşitli İslâmî fırkalara mensup Müslüman âlim ve düşünerlerle yaptığım görüşmelerde şahsen tanık oldum.

Mekke'ye İlk Yolculuğum

Mekke-i Mükerrerme'ye ilk yolculuğumu, Kral Abdülaziz Âl-i Suud döneminde yapmıştım. Irak hacılarından oluşan kâfilemiz, A-rabistan'ın Ramah şehrine vardığında, orada 24 saat konaklamıştı. Bu süre zarfında, konakladığımız bölgedeki camide cemaat namazlarına katılıyor, oranın ahalisiyle birlikte namaz kılıyorduk. Biz, o şehirden ayrılırken, oranın ahalisinden bazıları da etrafımızda toplanarak bizim hareketimizi izliyordu.

Aralarından, oranın ileri gelenlerinden ve aydınlarından olduğu her hâlden belli olan biri çıkıp hemşerilerini muhatap alarak, bizlere işaret etti ve âvâmî lehçesiyle, "Bunların hepsi müşriktir... Bunlar Hasan ve Hüseyin'e ağlıyorlar..." dedi. Sonra beni göstererek sözlerini şöyle sürdürdü: "Bu adam da bunların imamı ve önderidir. Elime düşseydi başını keser, kanını içerdim."

Aramızdan biri, "Biz niçin müşrikmişiz?! Bizler, hacca gittik, Resulullah'ın (s.a.a) mezarını ziyaret ettik ve..." diye itiraz etti. Bu-nun üzerine o adam öfkeyle, "İşte bu sözlerinle sen müşrik oldun; Ebu Suud'un babası bile artık seni elimden kurtaramaz. Muhammed kim oluyor ki? Muhammed de benim gibi bir insandır ve şimdi de ölmüştür!" dedi.

Iraklı hacı, bu tehditten korktu ve titreyerek, "Öyleyse ne diyelim?" dedi. Arap, "Allah'tan başka hiç kimse, yarar veya zarar do-kunduramaz, de!" dedi. Iraklı hacı da aynı sözleri tekrarladi. Ama bu arada kâfilemizdeki hacılardan başka biri, o Suudî'ye hitaben, "Muhammed de senin gibi miydi?" dedi. Suudî, "Evet, Muhammed de benim gibi bir insandı ve şimdi ölmüştür." diye cevap verdi. Hacı, "Muhammed'e (s.a.a) Kur'ân iniyordu, sana da iniyor mu?" dedi. Suudlu adam bu sözlerin karşısında cevapsız kaldı ve biz de bineklerimize binerek süratle oradan uzaklaştık.

Şunu da söyleyeyim ki, bizim kabilemizde Irak'ta ikamet eden Suudî Arabistanlı bir hacı da vardı. Kabilemiz sınıra ulaştığında gümrük memuru bizimle birlikte olan Arabistanlı adamın pasaportunu görünce bağırarak, "Sen İslâm topraklarından ayrılıp küfür ve şirk topraklarına mı gittin?" dedi. Bunun üzerine adam, elinden aldığı pasaportunu geri vermesi için görevliye rica edip yalvarmaya başladı. Adam çok yalvardıktan sonra görevli pasaportunu geri verdi.

Mekke'ye İkinci Yolculuğum

İkinci kez Mekke'yi ziyarete gittiğimde Irak uleması İslâm hükümlerini uygulamak için büyük çaba gösteriyor, kendi haklarını alması için İslâm ümmetini camilerde ve toplantılarda bilinçlendiriyor, teşvik ediyor ve İslâmî olmayan kanunlara açıkça karşı çıkıyordu.

Biz o sırada, dünyanın dört bir yanında Müslümanların İslâm hükümlerini ihya etmek doğrultusundaki hareketlerini izliyor ve bunlarla ilgili haberleri var gücümüzle yaymaya çalışıyorduk. Cezayir halkının Fransa'ya karşı kıyamını destekliyor, Filistinlilerin kıyamına bütün maddî ve manevî gücümüzle katkıda bulunmaya çalışıyorduk. Hıristiyan Habeşlilere karşı Eritre halkının kıyamını izleyerek onu destekliyor, İslâm hükümlerinin tekrar hâkim kılınması için bu gibi durumlarda Müslümanlara ümit verilmesi, onlara yardım edilmesi ve aradaki ihtilâfların unutulması gerektiğine inanıyorduk.

Yine 1382 şevvalinin yirmi beşinde İran ulemasıyla tağut Şah rejimi arasında Kum Feyziye Medresesi'nde çatışma başlayınca¹ biz bu mukaddes kıyamı büyük bir müjde kabul ederek tüm gücümüzle onu destekledik ve kendimizi elimizdeki bütün imkânlarla birlikte ona yardım

1- Hicrî şemsî yılı, 1342 (M. 1963) Kanlı 15 Hordad Kıyamı.

etmeye adadık. Diğer âlimlerle birlikte Bağdat'ta bu büyük İslâmî hareketi yüceltmek için üç gece büyük toplantılar düzenledik. Bu toplantılarda onun etkilerini ve sonuçlarını açıklayan konuşmalar yapıldı.

Böyle bir ortamda hac ziyaretine gittik. Bu yolculukta tüm Müslüman ülkelerde İslâm'ı ihya için Müslümanların vahdet ve birliğini şiar edinmiştim. Plânım ise İslâm uleması önderliğinde İran Müslüman halkı tarafından gerçekleştirilen İslâmî kıyamın yay-gınlaşmasıydı; ben bunu öneriyordum.

Bu yolculukta, İran'da böyle bir kıyama gerçekleştiren etkenleri Müslümanların ileri gelenlerine ve bilginlerine açıklayarak onları da harekete ve kıyama teşvik ediyordum. İslâm'ın hüküm ve kanunlarına dönmek için başlatılan İslâmî hareket ve kıyam, dünyanın neresinde zafere ulaşırsa, bunun, dünyanın dört bir yanında et-ki bırakacağını açıklıyordum.

Bütün bu faaliyetlerde tek arzum, İran Müslüman halkının başına gelen musibetlere ve onların hedefinin hepimizin ortak hedefi olduğuna dair sözlerimi duyacak, anlayacak bir kulak bulmaktı!

Ben bu yolculukta Suriye'de İhvanu'l-Müslimin'in önderiyle, Mekke'de Said Ramazan'la, Arafat'ta Eritre inkılapçılarının önderi Muhammed Adem'le, Ürdün ve Beytulmukaddes'te Filistin aydınlarıyla, gazetecilerle, İslâm ulemasıyla ve hatipleriyle, İslâmî hareketlerin önderleriyle, yine Ebu'l-Hasan Nedvî ve o dönemlerde Pa-kistan İslâmî cemiyetler genel başkanı olan Ebu'l-A'lâ Mevdudî'yle ve diğerleriyle görüşüp konuştum.

Faaliyetlerim, Medine'de İran İslâm inkılabını desteklemek için hacılar arasında dağıtılmak üzere hazırlanmış olan bildirilerin yazılmasıyla başladı. Ben o zaman o bildirilerin metninde ve dağıtılmasında bazı düzeltmeler yapmıştım.

O bildirilerde İran İslâm kıyamının boyutlarını saymış, tağut-ların ve onların uşaklarının İran halkına yapmış olduğu zulümleri ve o hükümeti kâfirlerin başa geçirdiğini, onların gayr-i İslâmî ülkelerin uşakları olduklarını ifade etmiş ve Müslümanları, İranlı Müslümanların yardımına koşmaya davet etmiştik.

Ben bu bildirilerin Meş'aru'l-Haram'da hacılar arasında dağıtılması için bayram gecesini uygun görmüştüm. Ama zilhiccenin yedisinde bildirilerin dağıtımıyla görevli olan kimsenin onların bir bölümünü Mecidü'l-Haram'da hacılara dağıttığını ve ardından Harem'deki Suudî gö-

revlileri tarafından tutuklandığını, bütün bildirilere de el konulduğunu duydum.

Bayram günü, Irak ve İran uleması olarak toplandık, o dönemde Suudî Arabistan veliahdı olan Faysal'la görüşüp tutuklanan görevlimizin serbest bırakılmasını ve bildirilerin de geri verilmesini istedik. Ben bu fırsattan yararlanarak Faysal'a hitaben şöyle dedim:

Ülkenizde Kur'ân hükümlerini uyguladığınızı iddia eden sizin hükümetiniz de, İslâm hükümlerini uygulamak ve ülkelerinin kanunlarını İslâm hükümlerine uygun hale getirmek için kıyam eden diğer Müslümanlara yardım etmeli ve küfür hükümlerini uygulamayı isteyen güçlere karşı çıkmalıdır. Yine Mekke'yi onların elinden kaçanlara sığınmak etmeli ve onlara yardım etmelidir. Nitekim, "**Kendileri için birtakım yararlar şahit olsunlar...**" ayeti de bunu buyurmaktadır.

Daha sonra Kum Feyziye Medresesi'nde İran İslâm ulemasının kıyamını açıkladım ve o kıyamın boyutlarını elimden geldiği kadar izah ettim. Bu arada bu kıyam karşısında Müslüman liderlerin vazifelerini, özellikle Suudi hükümetinin vazifesini saydım ve konuşmamın sonunda Müslümanlardan yardım talebimizle ilgili bildirileri Harem-i Şerîf'te dağıtan ve bu yüzden tutuklanan görevlimizin durumuna değindim. Ardından aramızda bazı konuşmalar geçti ve nihayet onun serbest bırakılması sağlandı.

Hac amellerini yapıp Mekke'ye döndükten sonra mahallî gazetelerde cuma günü "Hindî Camisinde" Üstat Mevdudî'nin bir konuşma yapacağı ve bütün Müslümanların davetli olduğuyla ilgili bir bildiri yayımlandı.¹ Biz de yatsı namazından sonra onun konuşmasını dinlemek için o toplantıya katıldık. Mevdudî konuşmasında İslâmî hayatın topluma yeniden kazandırılması için Müslümanlara sekiz öneride bulundu.

Üstat Mevdudî'nin konuşmasından sonra ben kürsüye çıkarak onun sözlerini takiben şöyle dedim: "Bugün Müslümanlar, İslâmî hareketlerinde üç şeye muhtaçtırlar: Birincisi, asr-ı saadetten on dört asır geçmesinden ve İslâm tarihinde yaşanan onca olaydan sonra, İslâm kaynaklarından hükümleri nasıl elde edeceğimizi, hadis ricalini tanımayı, hadis ve sünneti gerektiği gibi anlamayı bize sağlayacak yepyeni ve geniş bir

1- Mevdûdî'nin açılış toplantısı için davet edilmiş olduğu Râbitatu'l-Âle-mi'l-İslâmîye Kongresi'nde konuşması kararlaştırılmıştı. Ama buna müsaade etmedikleri için konuşmasını "Hindî Camisi"nde yaptı.

araştırmaya ve artık sadece gözü kapalı bir şekilde geçmişleri taklit ile vakit geçirmeyi bırakmaya muhtacız.

İkincisi, İslâm topraklarına saldıran sömürgeciler, Müslümanların arasına ihtilâf düşürmeyi, onların birliğini yok etmeyi ve bu yolla dünyanın herhangi bir noktasında gerçekleşen İslâmî hareketi kolayca ezmeyi başarmıştır. Bu arada Cezayir halkının Fransa'ya karşı ayaklanmasını, Eritre Müslümanlarının Habeşlilere karşı olan direnişini ve İran ulemasının yabancıların uşağı olan ve onlar tarafından başa geçirilen tağuta karşı olan kıyamını geniş bir şekilde açıklayıp Müslümanların mutlaka onlara yardım etmeleri gerektiğini vurguladım.

Üçüncü olarak dedim ki: "Bugün Ebuzer, Ammar ve Sümeyye'-nin imanı gibi bir imana muhtacız." Ardından o büyük insanların İslâm yolunda bu Mekte'de ne gibi işkencelere tahammül ettiklerini açıklamaya çalıştım.

Benim çeşitli İslâm temsilcileriyle görüşmelerim ve Bağdat ulemasından şu özelliklere sahip olan birinin Medine-i Münevvere'-de olduğu haberi, Medine'de İslâm Üniversitesi müdürü Abdülaziz b. Baz'a ulaştı; "Bağdat uleması" kelimesinden, benim Ehlisünnet âlimlerinden biri olduğumu sanmış olacak ki bu yüzden beni yeni kurulmuş olan Medine İslâm Üniversitesi'ni görmeye davet etti. Bu amaçla Irak Üniversitesi hocalarından, ileri gelenlerinden ve âlimlerden bir grupla birlikte oraya gitmemiz için üniversitenin arabalarından birkaçını bizi almak üzere gönderdi.

Söz konusu üniversite hocaları oranın büyük salonunda toplanmış bizi bekliyorlardı; içeri girdiğimizde sıcak bir şekilde bizi ağırladılar. Salon çok kalabalıktı, hatta üniversite öğrencileri de bizi görmek için pencerelerin arkasına toplanmışlardı.

Onlar bizi ağırladıktan sonra, ben kalkarak bir konuşma yaptım. Allah'a hamd ve senadan sonra Irak ulemasının onlara selâmını söyledim. Medine-i Münevvere İslâm Üniversitesi'nin kuruluşundan dolayı tebriklerimi ve bundan duyduğum sevinci ifade ettim. Ardından şu konuşmayı yaptım:

Resulullah (s.a.a) bu kutlu şehre girince muhacirlerle en-sar arasında kardeşlik bağları kurdu; bu kardeşlik bağları üzerine büyük İslâm toplumunu bina etti. Şimdi siz burada tahsil gören kırk beş ülkenin öğrencilerini bulundurarak Re-sulullah'a (s.a.a) uyabilir, İslâm'a ve Müslümanlara o büyük hizmeti tekrar ger-

çekleştirebilirsiniz. Onlar yeryüzünün çeşitli noktalarında, sömürüyle ve mütecaviz güçlerle mücadele hâлиндeler. Onlardan bazıları, sömürgeci güçlerin çizmeleri altında inlemekte, bazıları da sömürgecilerin başa geçir-miş oldukları uşaklarının pençesinde, sömürgecilerle ve uşaklarıyla mücadele etmektedirler. Cezayir Müslümanları Fransa'ya karşı savaşmakta, belâlara ve musibetlere katlan-maktadır. Eritre'de inkılapçı savaşçılar, Habeş İmparatoru Haile Selasiye ile savaş hâлиндeler; bu yüzden ağır darbeler alıyorlar. İran İslâm uleması kâfir sömürge güçlerini İslâm topraklarından çıkarmak ve topraklarına İslâm hükümlerini geri getirmek için tağuta ve sömürgeci efendilerine karşı boş elleriyle kıyam etmiş ve başlarına şu ve şu belalar gelmiştir...

Ben, Müslümanların tefrika ve ayrılıkları sonucu başlarına gelen acı geçmişleriyle ilişki kurup, yeteri kadar açıkladım ve çeşitli örnekler getirerek konuşmamı bitirdim.

Sonra konuşma sırası gözleri görmeyen konuşumuz Şeyh İbn Baz'a geldi. Ben konuşurken ona, benim Ehlibeyt Ekolü mensuplarından ve o ekolün ulemasından biri olduğum söylenmiş olacak ki yerinden kalkarak birkaç defa öksürdükten sonra, "Siz müşriksiniz! Önce Müslüman olun, sonra Müslümanlardan sizinle vahdet olmalarını isteyin." dedi. Bu sözleri duyunca damarlarımda kanım kaynadı. Çaresiz onunla tartışmaya başladım. Aramızda çok sözler geçti; ama yeri olmadığı için burada onlara değinmiyorum.¹

* * *

Mekke'ye yapmış olduğum çeşitli yolculuklarımda Mekke ve Medine'nin Cuma hutbelerini ve cemaat imamlarının vaazlarını çok dinlemişimdir; bazen akşamla yatsı namazı arasında çeşitli hatiplerle konuşmak için Hiyf Mescidi'ne gidiyor, dinleyici olarak Mekke'de düzenlenen Râbitatu'l-Alemi'l-İslâmîye toplantılarına katılıyordum.

Yolculuklarımda, Mısırlı bilginlerle, özellikle el-Ezher, Lübnan, Körfez ülkeleri, Hindistan, Pakistan gibi diğer Müslüman ülkelerden gelen

1- Bu yolculuktaki konuşmalarına değinmemin sebebi, sunduğum plânda ve tasarladığım hedefte ne kadar samimi olduğumu bir nebze ortaya koymak içindi. Bugün yıllar geçtikten sonra halâ bazen o olayları ve o adamın konuşmalarını hatırladığımda acı duymaktayım ve gözlerimden yaşlar akmaktadır.

bilginlerle konuşuyor, önerilerimi onlara söylüyor ve bazen de onlardan söylenmeyecek şeyler duyuyordum.

Ben Müslümanların çeşitli gruplarının ileri gelenlerine ve bilginlerine önerilerimi sunarken, Müslümanların ihtilâf konularını araştırıp onların nereden kaynaklandığını incelemeyen ve bu ihtilâfları kaldırmaya çalışmadan onların arasında vahdet ve birliğin sağlanamayacağı sunucuna vardım. "**(Bunu her şeyden) haberi olan Allah gibi sana (hiç kimse) haber veremez.**"¹

Dolayısıyla ihtilâfları kaldırmak için iki ekol arasındaki ihtilâflı konuların nereden kaynaklandığını incelemek zorunda olduğumuzdan, burada bu ihtilâflı konulardan birkaçına değiniyoruz. Daha sonra ihtilâflı konuları yok etmenin doğru yollarından bahsedeceğiz. Konuya yüce Allah'ın bazı sıfatlarıyla ilgili ihtilâflara değinerek başlıyorum.

1- Fâtır, 14

- 3 -

ALLAH'IN BAZI SIFATLARI VE BU ALANDAKİ İHTİLÂFIN KAYNAĞI

Müslümanlardan bazıları şuna inanmaktadır:

Yüce Allah insanı kendi suretinde yaratmıştır!¹

Allah'ın eli ve parmakları,² ayağı ve bileği vardır!³

Yüce Allah kıyamet günü mübarek ayağını cehennem ateşine bırakacak veya ona sokacak, bunun üzerine cehennem "kattu, kat-tu, kattu" (yeter, yeter, yeter) diye inleyecek.⁴

Allah'ın özel bir yeri vardır. Yer değiştirir. Bir yerden diğer bir yere gider; çünkü Resulullah'tan (s.a.a) bu konuda şöyle nakledilir:

1- Sahih-i Buhârî, Kitabu'l-İstizan, "Bedu'l-İslâm" babı; Sahih-i Müslim, Kitabu'l-Cenne ve Sifat-ı Naîmiha, "Yedhulu'l-Cennete Akvamun Ef'idetuhum Mislu Ef'ideti't-Tayr" bölümü, hadis: 28 ve Kitabu'l-Birr, "en-Nahy An Darbi'l-Vech" bölümü, hadis: 15; Müsned-i Ahmed, c.2, s.244, 251, 365, 323, 424, 462, 569.

2- Sahih-i Buhârî, Zümer Suresi tefsiri, c.2, s.122 ve Kitabu't-Tevhid, "Kavlullah Li-ma Haleqtu Bi-Yedi" bölümü, c.4, s.186 ve "Vucûhun Yevmeizin Nadire" bölümü, c.4, s.192; Sahih-i Müslim, Kitab-u Sıfatı'l-Kıyamet-i ve'l-Cenne" kitabı, hadis: 19, 21, 22.

3- Sahih-i Buhârî, Kalem Suresi 43. ayetin yani "Yevme Yukşefu An Sakin" ayetinin tefsiri ve Kitabu't-Tevhid, "Vucuhun Yevmeizin Nadire" ayetinin tefsiri bölümü, c.4, s.189.

4- Sahih-i Buhârî, Kâf Suresi tefsiri, Kitab-ı Tevhid, "İnne Rahmetellahi Karîbun Mine'l-Muhsinin" bölümü, c.4, s.191; Sünen-i Tirmizî, Kitab-u Sı-fati'l-Cenne, "Ma Cae Fi Hulud-i Ehli'l-Cenneti ve Ehli'n-Nar" babı; Sahih-i Müslim, Kitabu'l-Cenneti ve Sifat-ı Naimiha ve Ehliha, "en-Nar-u Yedhulu-ha'l-Cebbarûn ve'l-Cennetu Yedhuluha'z-Zuafa" bölümü, hadis: 35, 36, 37, 38.

Rabbimiz varlıkları yaratmadan önce yalnızdı, altında ve üstünde havadan başka bir şey yoktu. Hiçbir varlık yoktu ve arşı suyun üstündeydi.¹

Yine şöyle nakledilir:

-Mübarek parmaklarını kubbe şekline getirerek- Allah'ın arşı göklerde böyleydi ve arş (Allah'ın vücudunun ağırlığından O'nun altında) sürücünün altında olan devenin üstündeki ağaç takımı ve malzeme gibi ses çıkarır,² gıcırdardı!

Yine nakledilir ki:

Yüce Allah her gecenin son vakitleri dünyanın göğüne i-nerek şöyle der: "Benden ricası olan var mı ki ricasını yerine getireyim, isteği olan yok mu ki isteğini vereyim."³

Yine şöyle buyurduğu nakledilir:

Yüce Allah şaban ayının on beşinci gecesi dünyanın göğüne gelir ve kullarını bağışlar.⁴

Kiyamet gününü tavsif ederken şöyle buyurmuştur:

Yüce Allah o gün, cehenneme hitap ederek, "Doldun mu?" diye sorar. Cehennem, "Yine var mı? Halâ yer var." der. Bunun üzeri-

1- Sünen-i İbn Mâce, el-Mukaddime, "Ma Enkereti'l-Cehmiyye" bölümü, hadis: 182; Sünen-i Tirmizî, Hûd Suresi tefsiri, "el-Ema" kelimesi "Leyse Ma-ehu Şey" diye tefsir edilen birinci hadis; Müsned-i Ahmed, c.4, s.11-12.

2- Sünen-i Ebî Davud, Kitabu's-Sünne, "Fi'l-Cehmiyye" bölümü, hadis: 4726; Sünen-i İbn Mâce, "Fi Ma Enkereti'l-Cehmiyye" babı; Sünen-i Daremi, Kitabu'r-Rekaik, "Fi Şa'ni Saat-i ve Nuzuli'r-Rabbi Teâlâ" babı; Kitabu't-Tev-hid, Muhammed b. Abdulvehhab; Minhacu's-Sünne, İbn Teymiyye.

3- Sahih-i Buhârî, Kitabu't-Teheccüd, "ed-Dua ve's-Salat Fi Ahiri'l-Leyl" babı ve Kitabu't-Tevhid, "Yurîdüne an Yubdilü Kelâmellah" babı, Kitabu'd-De-avat, "ed-Dua Nisfu'l-Leyl" babı; Sahih-i Müslîm, Kitabu'd-Dua, "et-Terğib-u Fi'd-Dua ve'z-Zikri Fi Ahiri'l-Leyl" babı; Sünen-i Ebu Davud, Kitabu's-Sünne, "Fi'r-Reddi Ale'l-Cehmiyye" babı, hadis: 4733; Sünen-i Tirmizî, Kitabu's-Salat, "Ma Cae Fi Nuzuli'r-Rabb İle's-Semai'd-Dünya Kulle Leyletin" babı, c.2, s.233 ve 235 ve Kitabu'd-Deavat, "Hadde-seni'l-Ensarî" babı, c.13, s.30; Sünen-i İbn Mâce, Kitabu- İkameti's-Salat, "Ma Cae Fi Eyyi Saati'l-Leyl Afdal" babı, hadis: 1366; Sünen-i Daremi, Kitabu's-Salat, "Yenzilullah İle's-Semai'd-Dünya" babı; Muvatta-ı Mâlik, Kitabu'l-Kur'an, bab: 30; Müsned-i Ahmed, c.2, s.264, 267, 282, 419, 433, 487, 504, 521 ve c.3, s.34 ve c.4, s.16.

4- Sünen-i Tirmizî, Ebvabu's-Savm, "Ma Cae Fi Leyleti'n-Nisfi Min Şaban" bölümü, Kitab-u İkameti's-Salat, "Ma Cae Fi Leyleti'n-Nisfi Min Şaban" babı; Müsned-i Ahmed, c.2, s.433.

ne yüce Allah mübarek ayağını cehenneme koyar, cehennem bağırarak "kattu, kattu" (yeter, yeter) der.

Bu konu başka bir rivayette şöyle geçer:

Yüce Allah ayağını cehenneme koymadıkça cehennem dolmaz. Ayağını koyduğunda ise cehennem, "Kattu, kattu" diye bağıırır. O zaman cehennem dolar ve cehennem ehli birbirlerinin üzerinde döner!¹

Yüce Allah'ı Görme Hususunda

Resulullah'ın (s.a.a) kıyamette yüce Allah'la görüşeceğini ve Hz. Peygamber'in kendisinin bu konuda şöyle buyurduğunu rivayet etmişlerdir:

Müminler, diğer peygamberlerin şefâatinden ümitsizliğe kapılınca, şefâat ümidiyle bana gelecekler. Ben de giderek yüce Allah'la görüşmek için izin alacağım! Bana izin verilecek. Allah'ı görünce secdeye kapanacağım ve...

Nihayet şöyle der:

Günahkârlara şefâat edecek ve yüce Allah'tan onları bağışlamasını isteyeceğim. İsteğim kabul edilecek ve benim için bir miktar belirtecek. Ben onların hepsini cennete soktuktan sonra geri döneceğim. Yine gözüm yüce Allah'a takılınca secdeye kapanacağım.²

Yine Hz. Peygamber'in (s.a.a) şöyle buyurduğunu rivayet etmişlerdir:

Yüce Allah kıyamet günü kulları hakkında Davûd'la görüşmek için aşağı inecektir.³

1- Her iki rivayet Sahih-i Buhârî'de c.3, s.128, Tevhid kitabı, "Vucuhun Yevmeizin Nazire" babı, c.4, s.191'de Kâf Suresi'nin tefsirinde Ebu Hüreyre'-den nakledilmiştir. Yine Enes'ten, Hadisu'l-Kadem, Tevhid kitabı, "ve Huve'l-Azizu'l-Hekim, Subhane Rabbike..." ayeti babı, c.4, s.129; Sünen-i Tirmizî, Ki-tabu'l-Cenne, "Ma Cae Fi Hulud-i Ehli'l-Cenneti ve Ehli'n-Nar" babı, c.10, s.29 ve Müsned-i Ahmed, c.2, s.396.

2- Sahih-i Buhârî, Kitab-u't-Tevhid, "Li-ma Halektü Bi-Yedî" bölümü, c.4, s.185 ve "Vucuhun Yevmeizin Nazire" bölümü, c.4, s.190 daha geniş açıklamayla.

3- Sünen-i Tirmizî, Kitab-u'z-Zuhd, "Ma Cae Fi'r-Riya ve's-Sum'e" bölümü, c.9, s.229.

Yine şöyle buyurmuştur:

Sizler apaçık Allah'ınızı göreceksiniz.¹

Yine şöyle buyurduğu rivayet edilir:

Müslümanlar hiç rahatsızlık duymadan Ay'ı gördükleri gibi kıyamet günü tanrılarını göreceklerdir.²

Diğer bir yerde de şöyle buyurduğu rivayet edilir:

Yüce Allah o gün kullarına hitaben "Herkes dünyada tap-tığı şeyin peşi sıra gitsin." buyuracak. Bir grup güneşin peşine, bir grup ayın peşine, bir grup da tâğutların peşine gidecekler; sonunda bu ümmet ve içlerinden münafık olanlar kalacaklar! O sırada yüce Allah onların tanımadıkları bir şekilde aralarına gelececek, ben sizin Allah'ınızım, diyecek. Onlar, senden Allah'a sığınırız, biz rabbimiz gelinceye kadar buracıktaki kalacağız ve o gelince biz onu tanırız, diyecekler. Bunun üzerine yüce Allah onların tanıdığı bir şekilde gelerek gözlerine görünecek ve ben sizin Allah'ınızım, diyecek. İnsanlar da, evet, sen bizim Allah'ımızsın, diyecekler ve onun peşine takılacaklar...³

Diğer bir rivayete göre:

Kıyamet günü Allah'ın emriyle herkes mabudunun peşine gittikten sonra, Allah'a tapan kötü ve iyi kullardan başka hiç kimse kalmayacak. O sırada yüce Allah insanların görmediği bir şekilde aralarına gelerek, "Neyi bekliyorsunuz? Her ümmet kendi mabudunun peşi sıra gitsin." diyecek. Bu-nun üzerine insanlar, "Biz kendi Allah'ımızı, kendisine taptığımız rabbimizi bekliyoruz." diyecekler. Yüce Allah, "Ben sizin Allah'ınızım." diyecek. Ama insanlar iki üç defa bağırarak, "Biz Allah'ımıza ortak koşmayız." diyecekler. Yüce Allah, "Acaba Allah'ı tanıyabilecek bir belirtiniz

1- Sahih-i Buhârî, Kitabu't-Tevhid, "Vucuhun Yevmeizin Nazire" bölümü, c.4, s.188.

2- Sahih-i Buhârî, Kitabu't-Tevhid, "Vucuhun Yevmeizin Nazire" babı ve Kitabu's-Salat, "Fazlu Salati'l-Asr" babı ve "Babu Vakti'l-İşâ İla Nisfi'l-Leyl" babı ve Kitabu't-Tefsir, "Kâf Suresi" babı; Sahih-i Müslim, Kitabu's-Salat, "Fazlu Salateyi's-Subhi ve'l-Asr ve'l-Muhafezeti Aleyhima" babı; Sünen-i Tirmizî, Kitab-u Sifati'l-Cenne, "Ma Cae Fi Ru'yeti'r-Rabbi Tebareke ve Teâlâ" babı, c.10, s.18 ve 20.

3- Sahih-i Müslim, Kitabu'l-İman, "Marifetu Tariki'r-Ru'yet" bölümü; Sahih-i Buhârî, Kitabu't-Tevhid, "Vucuhun Yevmeizin Nazire" bölümü, c.4, s.188 ve yine Kâf Suresi tefsiri.

mi var sizin?" diye soracak. İnsanlar, "Evet, ayak bileği bizim belirtimizdir.", diyecekler!! Bunun üzerine Allah ayak bileğini gösterecek ve insanlar onu görünce secdeye kapanacaklar. Başlarını secdeden kaldırdıklarında Allah'ın yüzü değişecek ve o-nu ilk gördükleri şekilde görecekler. O zaman yüce Allah, "Ben sizin Allah'ınızım." diyecek. İnsanlar da, "Evet, sen bizim Allah'ımızsın." diyecekler.¹

Yüce Allah'la Cennette Görüşmek

Resulullah'ın (s.a.a) cennetteki müminler hakkında şöyle buyurduğunu rivayet etmişlerdir:

Adn cennetinde, müminlerin Allah'larıyla görüşmelerine Allah'ın mübarek yüzündeki Kibriya örtüsünden başka hiçbir şey engel olmaz.²

Yine buyurmuştur ki:

Cennetlikler cennete girince yüce Allah onlara şöyle hitap edecek, "Bundan daha fazla bir şey istiyorsanız vereyim size?" Cennetlikler derler ki: "Yüzlerimizi ak etmedin mi, cennete sokup cehennem ateşinden kurtarmadın mı, bundan fazla ne bekleyebiliriz ki senden?" O sırada perdeler kenara çekilecek, yüce Allah'ın yüzü görünecek ve cennetlikler yüce Allah'ın yüzünü görenin kendilerine verilen her şeyden daha iyi olduğunu bileceklerdir.³

Yine Hz. Peygamber'in şöyle buyurduğunu rivayet ederler:

Cennetlikler cennet nimetleri içindeyken onların üzerine bir ışık parlayacak. Başlarını kaldırdıklarında başlarının üzerinde

1- Sahih-i Müslim, Kitabu'l-İman, "Marifetu Tariki'r-Ru'yet" bölümü, hadis: 229, metindeki alıntı aynen bu kaynaktan alınmıştır; Sahih-i Buhârî, Nisâ Suresi tefsiri, "İnnellahe La Yezlimu Miskale Zerretin..." ayeti, c.3, s.80, bu kaynaktan özetle gelmiştir. Kitabu't-Tevhid, "Vucuhun Yevmeizin Nazire" bölümü, c.3, s.189. Allah'larıyla görüşenler O'nun yüzünü gördükleri gibi, özellikle kendileriyle rableri arasında ayak bileğinde olan belirtiyi bize anlatsaydılar minnettar olurduk!

2- Sahih-i Buhârî, Kitabu't-Tevhid, "Vucuhun Yevmeizin Nazire" bölümü, c.4, s.191; Sahih-i Müslim, Kitabu'l-İman, "İsbatu Ru'yeti'l-Müminin Fi'l-Ahi-reti Rab-behum" bölümü, hadis: 296.

3- Sahih-i Müslim, Kitabu'l-İman, "İsbatu Ru'yeti'l-Müminin Fi'l-Ahireti Rab-behum" bölümü, hadis: 297.

yüce Allah'ı görecekler. O zaman yüce Allah onlara, "Siz cennetliklere selâm olsun." buyuracak. Allah'ın Kur'-ân'da, "**Çok esirgeyen Rab'den onlara bir de sözlü selâm (vardır.)**" buyruğu da buna delâlet eder. Daha sonra Allah cennetliklere, cennetlikler de cennet nimetlerinden hiçbirine ilgi duymadan Allah'a bakarlar. Nihayet Allah yüzünü onlardan gizler; ama nuru ve bereketi öylece cennette kalır.¹

Yine şöyle buyurduğu rivayet edilir:

Yüce Allah'ın katında cennetliklerin en değerlisi ve en azizi her sabah ve akşam yüce Allah'la görüşen kimsedir. Daha sonra Hz. Peygamber, şu ayeti tilavet etti: "**O gün birtakım yüzler ıslıl ıslıl parlalar. Rablerine bakıp durur.**"²

Başka bir yerde şöyle buyurduğunu rivayet ederler:

Cennetlikler yüce Allah'la görüşmeye gidecekler ve Allah da arşını onlara gösterecek. Yüce Allah cennet bahçelerinden birinde kendisini onlara gösterecek, onlarla konuşacaktır ve Allah'ın kendisiyle konuşmayan kimse kalmayacaktır; nihayet Allah onlardan birine, "Ey Falanca, şu filan işleri yaptığın günü hatırlıyor musun?" diye soracak. O da, "Rab-bim, diyecek, halâ beni affetmedin mi?" Allah, "Evet...!" diyecek. O zaman biz kendi evimize döneceğiz. Eşlerimizle karşılaştığımızda bize, "Hoş geldin! Gidişinden çok daha güzel, güzel kokulu, nurlu döndün!" diyecek. Biz ise, "Bugün Allah'ımızla görüştük, bu kadar güzel ve beğenilir bir şekilde eve dönmemiz yerindedir, diyeceğiz."³

Kıyamet günü yüce Allah'la görüşme ve onun endamıyla ilgili rivayet edilen birçok hadisten, bu kadarıyla yetiniyoruz. Çünkü burada ihtilâf kaynaklarının hepsini nakletmek değil, sadece onlardan bazı örnekler vermek istiyoruz. Şimdi bu hadislerin tevilindeki ihtilâfı inceleyelim.

1- Sünen-i İbn Mâce, Kitabul-Mukaddime, "Fi-Ma Enkereti'l-Cehmiyye" bölümü, hadis: 184.

2- Sünen-i Tirmizî, Kitabul-Cenne, "Ru'yetu'r-Rabb" babı, c.10, s.18-19.

3- Sünen-i Tirmizî, Ebbabu Sıfâtî'l-Cenne, "Ma Cae Fi Sevki'l-Cenne" bölümü, c.10, s.16; Sünen-i İbn Mâce, Kitabul-z-Zuhd, "Sıfat-u Ehli'l-Cenne" bölümü, hadis: 4336, s.1451.

Bu Hadislerin Tevilindeki İhtilâf

Bazı Müslümanlar, bu hadislerin zâhirî anlamlarını esas alarak bunlara inanmanın, Allah'a ve O'nun zatının birliğine imanın bir göstergesi olduğunu kabul eder ve bunları Allah'a cismaniyet gerektirmeyecek şekilde yorumlayanlara, "Muattiletu's-Sıfât" (sıfatları tatil edenler) derler.

Müslim, söz konusu hadisleri Sahih'inin "İman" kitabında ve Buharî ise "Tevhid" kitabında kaydetmiştir. İbn Huzeyme¹ ise bu konuda "Et-Tevhidu ve İsbât-ı Sıfâtî'r-Rabb-i Azze ve Celle, Elletî Vesafe Bihâ Nefsehû Fî Tenzilihî ve Alâ Lisâni Nebiyih..." adında ayrı bir kitap yazmıştır. Bu kitapta işlenen konuların bir bölümünün ana başlıkları, kitabının sonunda şöyle geçer:

- Allah İçin Nefsin İspatı (İsbâtu'n-Nefsi Lillah)
- Allah İçin Yüzün İspatı (İsbâtu'l-Vechi Lillah)
- Allah İçin Suratın İspatı (Bâbu Zikr-i Sûret-i Rabbinâ Celle ve Alâ)
- Allah İçin Gözün İspatı (Bâbu İsbâti'l-Ayn Lillah Celle ve Alâ)
- Allah İçin İşitme ve Görmenin İspatı (Bâbu İsbâti's-Simâi ve'r-Ru'yeti Lillahi Celle ve Alâ)
- Yaratıcı İçin Elin İspatı (Bâbu İsbâti'l-Yedi Li'l-Hâliki'l-Bârî Celle ve Alâ)
- Allah İçin Ayağın İspatı (Bâbu Zikr-i İsbâti'r-Ricli Lillahi Azze ve Celle)
- Bütün Müminlerin Allah'a Bakacaklarının İspatı (Bâbu Zikr-i'l-Beyân Ennellahe Yenzuru İleyhi Cemiu'l-Müminin)
- Bütün Müminlerin Allah'ı Yalnız Bir şekilde Göreceklerinin İspatı (Bâbu Zikr-i'l-Beyâni Enne Cemie'l-Müminin Yerevnellahe Yev-me'l-Kiyâmet-i Muhalliyen Bih).

Yine İmam Hafız Osman b. Said Dâremî'nin (öl. 280 kamerî) Cehmiyye'ye reddiye olarak yazmış olduğu kitabın bazı bölümlerinin başlıkları şunlardan ibarettir:

1- Hafız-ı Kebir, İmamü'l-Eimme Muhammed b. İshak b. Huzeyme (öl. 311 hicrî), hadis ilminde Buhârî ve Müslim'in hocasıydı. Mezkur kitap, hicrî 1378'de Kahire'de Mektebetü'l-Kulliyati'l-Ezheriyye tarafından basılmış ve yazarın hayatı bu kitabın önsözünde kaydedilmiştir.

– Rabbin Arş Üzerine Yerleşmesi ve Göğe Yükselmesi ve Yaratıklar-
dan Ayrı Oluşu (Bâbu İstivâi'r-Rabb-i Ala'l-Arşı ve İrtifâihi İle's-Semâi ve
Beynûnetihi Mine'l-Halk)

– Allah'ın Şaban'ın Yarısında İnişi (Bâbu'n-Nüzûl-i Leylete'n-Nısf-i
Min Şabân)

– Arefe Gününde İnişi (Bâbu'n-Nüzûl-i Yevme'l-Arefe)

– Rabbin Kıyamet Gününde Hesap İçin İnişi (Bâb-ı Nüzûlî'r-Rabb-i
Yevme'l-Kiyâmet-i Li'l-Hisâb)

– Allah'ın Cennet Ehli İçin İnişi (Bâbu Nüzûlillah-i Li-Ehli'l-Cenne)

– Görme Bâbı (Bâbu'r-Ru'yet).¹

Zehebî² de "*el-Uluvvu'l-Ali Li'l-Aliyyi'l-Gaffâr*" isminde bir kitap yazmış ve bu kitapta yüce Allah'ın en yüksek yerde olduğunu anlatan birtakım ayet ve hadisleri toplamıştır. Peşinden de sahabe, tâbiîn, ulema ve hadisçilerin sözlerini naklederek bunu teyit ettirmeye çalışmıştır.

Yüce Allah'ı Görme ve O'nun Bazı Sıfatları Hususundaki İhtilâfın Kaynağı

Buraya kadar yüce Allah'ın sıfatları hakkında bazı Müslümanların görüşünü naklettik. Bunların karşısında bu inanç ve görüşleri reddeder-
rek, "**Gözler O'nu idrak edemez; O ise bütün gözleri idrak eder...**"³ ayetini okuyan Müslümanlar yer almaktadırlar. Onlar, karşı tarafın delil olarak sunduğu "**O gün yüzler ışıltı ışıltı parıldar. Rablerine bakıp durur.**" ayetine, "O gün yüzler şendir ve Rableri-nin emrini beklerler." şeklinde mana vermektedirler. Bu ayette geçen "nâzıra" kavramı, bekleme anlamında-
dır ve ayette "Emr" kelimesi gizlidir. Tıpkı Hz. Yakub'un evlâtlarının, babalarına, "**İçinde olduğumuz şehre (şehrin ahalisine) sor.**"⁴ cümlesinde "Ehl" kelimesinin gizli olduğu gibi. Yoksa şehrin taşı toprağı kastedil-
memiştir; zaten böyle bir şey makul da değildir. Aynı şekilde zâhiren Al-
lah'ın cismi olduğu anlaşılan diğer ayetleri de cismaniyetle örtüşmeyecek

1- Leiden baskısı, 1960 miladî.

2- İmam Hafız Şemsuddin Muhammed b. Ahmed b. Osman b. Kaymaz ez-
Zehebî'dir (öl. 748 hicrî). Zehebî'nin kitabı Medine-i Münevvere'nin Selefiyye Yayın-
nevi, Babu'r-Rahmet tarafından basılmış, 1388 hicrî yılında ikinci baskısını yapmış-
tır.

3- En'âm, 103

4- Yûsuf, 82

şekilde tevil etmektedirler. Bu grupta yer alan Müslümanlar, bu inanca sahip olanlara ve Allah'ın cismi olduğunu sananlara, Allah'ı, yaratıklarına benzetenler ve Allah'ın cismi olduğuna inananlar anlamında "Müces-sime" ve "Müşebbihe" derler. Bunlar İmam Cafer Sadık'tan (a.s) şöyle rivayet ederler:

Allah'ın, arşın üstünde olduğunu söyleyenler, Allah'ı mah-mul (taşınan) ve Arş'ı ise hâmil (taşıyan) sanmışlardır. Oysa hâmil (taşıyan), mahmulden (taşınandan) daha güçlü olmalıdır. Yine Allah'ın bir şeyin içinde veya bir şeyin üzerinde olduğuna inan-an veya Allah'ın olmadığı bir şey ve bir yerin olduğunu veya bir şeyin O'nu kendisiyle meşgul ettiğini sanan, O'nu, yaratıklara benzetmiş ve öyle tavsif etmiş olur. Oysa Allah her şeyi yaratan-dır, O asla bir şeyle mukayese e-dilemez ve insanlara benzetile-mez. Allah'ın olmadığı bir yer yoktur, O'nun özel ve belli bir yeri de yoktur.¹

Yine buna tanık olarak Hz. Ali'nin (a.s) şu buyruğunu gösterirler:

Yüce Allah aşağı inmez, aşağı inmeye ihtiyacı da yoktur. Bu-nun aksini söyleyenler Allah'a fazlalık ve noksanlık isnadında bulunmuş olur. Çünkü hareket eden her şeyin kendisini bir ha-rekete geçirene veya kendisiyle hareket edeceği şeye ihtiyacı vardır; Allah'ın ise bunların hiçbirine ihtiyacı yoktur. Dolayısıyla Allah'ın sıfatlarını sayarken, O'nu bir şeyle sınırlandırarak, fazla-lık ve noksanlıkla, bir şeyle harekete geçirilme, bir şeyle hareket etme, aşağı inme, oturma ve kalkma gibi şeylerle tanıtmaktan kaçınır.²

Yine delil olarak İmam Rıza'nın (a.s) hadisini gösteriyorlar. Hz. İmam, kendisine, "Yüce Allah Hz. Musa'yı kendisiyle vasitasız konuşma-

1- Usul-i Kâfi, Kitabu't-Tevhid, "Arş ve Kürsü" babı, c.1, hadis: 7 ve "Hareket ve İntikal" babı, hadis: 3 ve 9; Tevhid-i Saduk, "Nefyu'l-Mekân ve'z-Zaman ve'l-Hareke Anhu" babı, hadis: 9, 10, 12 ve "Kane Arşuhu Ala'l-Ma" babı, hadis: 1, "er-Rahman Ale'l-Arşi'steva"nın anlamı babı, hadis: 5, 6, 7, 8; Bi-haru'l-Envar, yeni baskı, Kita-bu't-Tevhid, "Nefyu'l-Cism ve's-Sureti ve't-Teşbihi ve'l-Hululi ve'l-İttihad" babı, c.3, s.87, hadis: 23.

2- Usul-i Kâfi, Kitabu't-Tevhid, "Hareket ve İntikal" bölümü, hadis: 1; et-Tevhid, Şeyh Saduk, "Nefyu'l-Mekân ve'z-Zaman ve'l-Hareket-i Anhu Teâlâ" bölü-mü, hadis: 18; Biharu'l-Envar, Kitabu't-Tevhid, "Nefyu'z-Zamani ve'l-Mekân ve'l-Hareketi ve'l-İntikal Anhu Teâlâ" bölümü, c.3, s.311, hadis: 25.

ya ve Hz. Muhammed'i (s.a.a) kendisini görmeye muvaffak etmiştir." diyen râvîye cevap olarak şöyle buyurmuştur:

Böyle olsaydı, yüce Allah'ın "**Gözler O'nu idrak edemez; O ise bütün gözleri idrak eder.**", "**Onlar ise bilgi bakımından O'nu kavrayıp kuşatamazlar.**", "**O'nun benzeri gibi olan hiç-bir şey yoktur.**" buyruklarını bütün varlıklara bildiren kimdi? Bunları Muhammed (s.a.a) bildirmede mi? Râvi, "Evet, o ulaştırdı." deyince, İmâm (a.s) şöyle buyurdu:

Öyleyse Allah tarafından geldiğini söyleyen ve O'nun em-riyle insanları "**Gözler O'nu idrak edemez.**" buyuran Allah'a davet eden kimsenin kendisi, "Ben bu gözlerimle Allah'ı gör-düm, O'nu iyice gördüm, O da insan suretindedir." diyebilir mi? Niçin utanmıyorsunuz?! Resulullah bir konuyu Allah tarafından insanlara tebliğ ettikten sonra kendisi onun aksini yapmış olabilir mi?! Zındıklar bile Resulullah'a (s.a.a) böyle bir iftirada bulunmadılar.

Râvî, "Yüce Allah Kur'ân'da, '**Andolsun, onu bir de diğer inişte görmüştü.**' buyurmuştur." dedi.

İmâm, "Bu ayetin peşinden Resulullah'ın (s.a.a) ne gördüğünü belirten başka bir ayet de gelir. O ayette şöyle geçer: **Onun gördüğünü gönül yalanlamadı.** Yani Muhammed'in gözlerinin gördüğünü gönlü yalanlamadı. Daha sonra Hz. Peygamber'in gözlerinin gördüğü şeyi bildirir: **Andol-sun, o, Rabbinin en büyük ayetlerinden olanını gördü.** Burada Allah'ın ayetlerinin onun zâtından farklı olduğu anlaşılmaktadır. Yine, **Onlar ise bilgi bakımından O'nu kavrayıp kuşatamazlar.** buyurmuştur. Açıktır ki, gözler O'nu görececek olursa, miktarına ve niteliğine dair bilgi edinilmiş olur."

Bunun üzerine Ebu Kurre İmâm'a, "Öyleyse siz bu rivayetleri kabul etmiyor musunuz?" diye sorunca, İmâm, "Kur'-ân'a aykırı olan rivayetleri yalanlarım." buyurdu.¹

Böylece Ehlibeyt İmâmları zâhirleri Allah'la görüşülebileceğini ve O'nun cisim olduğunu düşündüren ayetlerin tefsirini beyan ederek Kur'ân ayetlerinde geçen ayak bileği, el, arş ve benzerlerinden veya "Al-

1- et-Tevhid, Şeyh Saduk, s.111-112 özetle. Yine bk. Biharu'l-Envar, Kitabu't-Tevhid, "Nefyü'r-Ru'yeti ve Te'vilü'l-Ayât" bölümü, c.4, s.31, hadis: 14; Usul-i Kâfi, Kitabu't-Tevhid, "Fi İbtâli'r-Ru'ye" bölümü, hadis: 2.

lah insanları kendi şeklinde yaratmıştır."¹ diyen hadisten maksadın ne olduğunu açıklamışlardır. Biz burada onların hepsini nakletmedik. Çünkü burada maksadımız iki ekolün bütün delillerini açıklamak değil, sadece iki ekolde Allah'ın sıfatları konusunda birbiriyle çelişen, her biri Kur'ân ayetlerini kendi görüşüne göre tefsir eden ve böylece iki ekol arasında ihtilâf çıkmasına sebep olan hadislerden örnekler sunmak istedik.

Gelecek bölümde, peygamberlerin özellikleri ve yüce Allah'ın onlara özgü kıldığı bazı hususlar hakkındaki ihtilâflara ve bunların kaynaklarına değinmeğe çalışacağız.

1- Yüce Allah'ın sıfatları hakkında Usul-i Kâfi (Kitabu't-Tevhid), et-Tev-hid, Şeyh Saduk ve Uyun-u Ahbari'r-Rıza kitaplarına müracaat ediniz.

- 4 -

PEYGAMBERLERİN ÖZELLİKLERİ VE ALLAH'IN ONLARA ÖZGÜ KILDIĞI HUSUSLAR HAKKINDAKİ İHTİLÂFLAR VE KAYNAKLARI

Bazı Müslümanların peygamberler hakkında görüşleri şu şekildedir:

Peygamberlere ait şeylerden ve onlardan bize kalan hatıralardan hayır ummak ve onların türbelerini ibadet yeri edinmek şirktir.

Onların mezarının üzerine türbe yapmak şirk seviyesindedir.

Onların ve Allah velilerinin doğumları dolayısıyla anma programları düzenlemek, günah, bid'at ve haramdır.

Allah'tan başkasını O'na aracı kılmak şirk sayılır; Resulullah'ın (s.a.a) vefatından sonra ondan şefâat ummak İslâm dinine aykırıdır.

Bunların karşısında yer alan grup ise kendi görüşlerinin ispatı için aşağıdaki delilleri ileri sürmektedirler:

a) Hz. Peygamber'den Kalan Şeylerle Teberrük Etmek

Bunlar, Peygamber'e ait şeylerden hayır ve bereket ummanın meşruiyetini bütün hadis kitaplarında kaydedilmiş olan mütevatir hadislerle dayandırmaktadırlar. Binaenaleyh sahabeler, Resululla-h'ın (s.a.a) hayatı döneminde Hz. Peygamber'e ait olan şeylerle teberrük ediyorlardı; böyle yaparken de bizzat Allah Resülü'nün bu alandaki sarih emrine uyuyorlardı. Yine bu sahabeler, Resululla-h'ın (s.a.a) vefatından sonra onun eserlerinden ve anılarından hayır ve bereket umuyorlardı. Aşağıda bunlardan bazı örnekler vermekteyiz:

1- Hz. Peygamber'in Ağzının Suyuyla Teberrük

Sahih-i Buhârî'de, Meğâzî kitabının "Mâ Kile Fî Livâi'n-Nebî" (Peygamber'in Sancağı Hakkında Söylenenler) babında, Sehl b. Sa'-d'dan naklen Resulullah'ın (s.a.a) Hayber Savaşı'nda şöyle buyurduğu nakledilir:

Ben yarın bu sancağı öyle birinin eline vereceğim ki yüce Allah Hayber'in kapısını onun eliyle açacaktır. O, Allah ve Resulü'nü sever, Allah ve Resulü de onu severler." Râvî der ki, gece boyunca insanlar, yarın Resulullah'ın (s.a.a) sancağı kimin eline vereceğini düşünüyordu. Sabah erkenden sahabeler Resulullah'ın (s.a.a) etrafını sardı. Her biri Resulullah'ın (s.a.a) sancağı kendisine vermesini umuyordu. Tam bu sırada Resulullah (s.a.a), "*Ali nerede?*" diye sordu. "Ya Resulullah, gözleri ağrıyor." dediler. Bunun üzerine Resulullah (s.a.a) Ali'yi yanına getirmesi için birini gönderdi...¹

Buhârî bu rivayetin gerisini "el-Cihad-u ve's-Seyr" kitabında şöyle nakleder:

Resulullah'ın (s.a.a) emriyle Ali'yi getirdiler. Peygamber, Ali hakkında hayır duada bulundu ve ağzının suyundan biraz gözlerine sürdü. Ali'nin gözleri âdeta hiç rahatsız olmamış gibi ansızın iyileşti.²

Müslim de bu olayın gerisini Seleme b. Ekva'dan şöyle nakleder:

Ali'nin yanına giderek gözleri şişkin olduğu hâlde onu, Resulullah'ın (s.a.a) huzuruna getirdim. Peygamber ağzının suyundan Ali'nin gözlerine sürdü ve o, göz ağrısından kurtuldu. Sonra Resulullah (s.a.a) sancağı onun eline verdi.³

1- Sahih-i Buhârî, Kitâbu'l-Meğâzî, "Gazvetu'l-Hayber" babı, c.3, s.35 ve Kitabu'l-Cihad ve's-Seyr, bab: 102, c.2, s.108 ve "Ma Kile Fi Livâi'n-Nebî" babı, c.2, s.111 ve "Men Esleme Ala Yedihi Reculun" babı, c.2, s.115 ve "Fezailu Ashabi'n-Nebî" kitabı, "Menakıbu Ali b. Ebitalib" babı, c.2, s.199; Sahih-i Müslim, "Fezailu's-Sahabe" kitabı, "Min Fezaili Ali b. Ebitalib (r.a)" babı, hadis: 32 ve 34 ve "Gazvetu Zi Kerd ve Gayriha" babı, hadis: 132; Sünen-i Tirmizî, "Menakıb" kitabı, "Menakıbu Ali b. Ebitalib" babı, c.13, s.172.

2- Sahih-i Buhârî, "Duau'n-Nebî ile'l-İslâm" babı, c.2, s.107.

3- Sahih-i Buhârî, "Kitabu'l-Cihad ve's-Seyr, hadis: 132.

2- Hz. Peygamber'in (s.a.a) Abdest Suyuyla Teberrük

Sahih-i Buharî'de Enes b. Mâlik'ten şöyle rivayet edilir:

Resulullah'ın (s.a.a) yanındaydım. İkinci namazı vakti olmuştu ve insanların abdest için suları yoktu. Resulullah'ın abdest alması için, ona bir kap su getirdiler. Hz. Peygamber elini o kaba soktuktan sonra herkesin o sudan abdest almasını emretti. Ben kendi gözlerimle Resulullah'ın parmaklarından su kaynakadığını gördüm; o sudan oradakilerin hepsi abdest aldı.¹

Yine Buharî Câbir b. Abdullah'tan şöyle nakleder:

Bir gün ikinci namazı vakti Resulullah'la (s.a.a) oturmuştuk; abdest için su çok azdı; onu da bir kaba dökerek Resulullah'a getirdik. Resulullah (s.a.a) elini o kaba sokup parmaklarını açarak, "Abdest almak isteyenler, abdestlerini alsınlar, bereket Allah'tandır." buyurdu. Ben gözlerimle Allah Resulü'nün parmaklarının arasından su kaynakadığını gördüm. Oradakilerin hepsi o sudan abdest aldılar, içtiler. Ben şahsen o kaptan bir miktar su içtiğim için asla pişman değilim, bundan dolayı kendimi kınamıyorum. Çünkü o suyu ha-yır ve bereket kaynağı olarak görüyorum.

Râvi der ki: Câbir'e, "O gün kaç kişiydiniz?" diye sorduğumda, "O gün bin dört yüz kişiydik." dedi... (Diğer bir rivayete göre "Bin beş yüz kişiydik." demiştir.)²

3- Hz. Peygamber'in Başının ve Göğsünün Suyuyla Teberrük

Buharî, Hudeybiye antlaşması olayında Urve b. Mes'ud'dan Resulullah (s.a.a) ve ashâbı hakkında şöyle kaydetmiştir:

Vallahi Resulullah (s.a.a) ağzından ve burnundan dışarı attığı bir şeyi insanlar kapışıyor, onları başlarına, yüzlerine ve bedenlerine sürüyorlardı. Resul-i Ekrem (s.a.a.) abdest aldığı zaman

1- Sahih-i Buhârî, "el-Vuzu" kitabı, "İltimasu'l-Vuzui İza Haneti's-Salat" babı, c.1, s.31.

2- Sahih-i Buhârî, Kitabu'l-Eşribe, "Şurbu'l-Birket ve'l-Mai'l-Mübarek" babı, c.3, s.219; Sünen-i Neseî, Kitabu't-Tahare, "el-Vuzu Mine'l-İna" babı, c.1, s. 25; Müsned-i Ahmed, c.1, s.402; Sünen-i Dâremî, Abdullah b. Ömer'den naklen, "Ma Ekremellahu en-Nebiyye (s.a.a.) Min Tefciri'l-Mai Min Beyn-i Asabi-ihî" babı, c.1, s.15.

insanlar onun abdest suyuyla teberrük etmek için nerdeyse birbirlerini öldüreceklerdi.¹

4- Hz. Peygamber'in (s.a.a) Saçıyla Teberrük

Müslim, *Sahih*'inde şöyle kaydeder:

Resulullah (s.a.a) Mina'ya geldi. Şeytan'ı taşılayıp kurban kestikten sonra, başını tıraş edip saçını insanlar arasında bölüştürdü.

Diğer bir rivayette ise şöyle geçer:

Resulullah bir berber istedi; berber gelip Peygamber'in saçını tıraş etti. Resulullah (s.a.a) tıraş edilen saçlarını Ebu Talha'ya vererek onu halk arasında bölüştürmesini istedi.²

Yine Enes'ten şöyle nakleder:

Ben bizzat, bir berberin Resulullah'ın (s.a.a) saçını tıraş ettiğini, sahabelerin ise Hz. Peygamber'in etrafında döndüğünü ve bir saçını bile yere düşürmediklerini gördüm.³

Udsu'l-Gâbe'de Halid b. Velid'in hayatı bölümünde şöyle geçer:

Halid b. Velid İranlılarla ve Rumlarla yaptığı savaşlardan ve Dimeşk'in kapısını açmasından dolayı çok ün kazanmıştı. O savaşta başına taktığı sarığa Resulullah'ın (s.a.a) saçından bir tel yerleştirmişti. Onun bereketiyle savaşa gidiyor ve zafer kazanıyordu.

Udsu'l-Gâbe, el-İsâbe ve el-Müstedreku Ale's-Sahih kitaplarında şöyle geçer:

1- Sahih-i Buhârî, "Şurut" kitabı, "eş-Şurut-u Fi'l-Cihad ve'l-Musalahati Mea Ehli'l-Harbi ve Kitabetu's-Şurut" babı, c.2, s.82 ve Kitabu'l-Vuzu, "el-Bu-zak ve'l-Muhat ve Nehvuhu..." babı, c.1, s.38 ve "İsti'mal-u Fazli Vuzui'n-Nas ...", c.1, s.33; Müsned-i Ahmed, c.4, s.329 ve 330.

2- Sahih-i Müslim, Kitabu'l-Hac, "Beyanu Enne's-Sünnete Yevme'n-Nehri En Yermiye Sümme Yenhere Sümme Yahlika ve'l-ibtidau Fi'l-Halki Bi'l-Cani-bi'l-Eymeni Mine'r-Resi'l-Mehlûk, hadis: 323, 324, 325, 326, Sünen-i Ebu Da-vud, Kitabu'l-Menasik, "el-Halku ve't-Taksir" babı, c.2, s.203, hadis: 1981; Ta-bakât-ı İbn Sad, c.1, s.135; Müsned-i Ahmed, c.3, s.111, 133, 137, 146, 208, 214, 239, 256, 287 ve c.4, s.42; el-Meğâzi, Vâkidî, s.429.

3- Sahih-i Müslim, Kitabu'l-Fazail, "Kurbu'n-Nebi (s.a.a) Mine'n-Nas ve Teberükühüm Bihi" babı, s.1812, hadis: 74.

Halid b. Velid Yermuk Savaşı'nda sarığını kaybedince, bazılarını onu bulup kendisine getirmeleri için görevlendirdi. Görevliler gidip eli boş gelince, onları gönderip sarığını bulmalarını tekrar söyledi. Nihayet onlar Halid'in sarığını bulup getirdiler; bu, çok eski ve yıpranmış bir sarıktı. Halid etrafındakilerin şaşkın bakışlarını görünce şöyle dedi: Resu-lullah (s.a.a) umre yaptıktan sonra saçını tıraş etti. İnsanlar saldıracak Hz. Peygamber'in saçlarını topladı. Ama ben diğerlerinden daha çabuk davranarak Resulullah'ın başının ön kısmının saçını aldım ve bu sarığıma yerleştirdim. Dolayısıyla bu sarığımı ve içindeki saçı yanıma almadan hiçbir savaşa katılmıyorum; bunun bereketiyle savaşta zafere de kavuşuyorum.¹

Yine Buharî *Sahih*'inde şöyle kaydeder:

Resulullah'ın (s.a.a) eşi Ümmü Seleme'nin yanında Peygamber'e ait bir miktar saç vardı. Birisi göz ağrısına tutulduğunda, bir kabin içine biraz su koyarak Ümmü Seleme'-nin yanına gönderir, o da Resulullah'ın (s.a.a) saçının kıllarını o suya değdirirdi ve o su hastaya şifâ vesilesi olurdu.²

Yine Sahih-i Buharî ve diğer kaynaklarda Ubeyde'den şöyle rivayet edilir:

Resulullah'ın (s.a.a) saçının bir kılına sahip olsaydım, benim için bütün dünyadan ve dünyadakilerden daha iyi olurdu.³

5- Hz. Resulullah'ın (s.a.a) Okuyla Teberrük

Buharî Hudeybiye antlaşması hakkında şöyle yazar:

Resulullah (s.a.a) ashabıyla birlikte Hudeybiye yakınlarında bir su birikintisinin başında indiler. Yanındakiler ihtiyaçlarını gidermek için sudan az az alıyorlardı, nihayet gölcüğün suyu bitti. Bunun üzerine susuzluktan dolayı Re-sulullah'a (s.a.a) yakındılar. Resulullah (s.a.a) okluğundan bir ok çekerek onu o gölcüğe

1- el-Müstedrek, Hâkim, Kitabu'l-Marifeti's-Sahabe, "Menakıb-ı Halid" babı, c.3, s.299. Ayrıca bk. Halid b. Velid'in hayatı, Usdu'l-Gabe, el-İsâbe ve özetle Kenzü'l-Ummâl, Müsned-i Ahmed'in haşiyesinde, c.5, s.178; Tarih-i İbn Kesir, c.7, s.113.

2- Biz bunu özetle Sahih-i Buhârî, Kitabu'l-Libas, "Ma Yuzkeru min Şeyb" babı, c.4, s.27'den naklettik.

3- Tabakât-ı İbn Sa'd, c.6, s.63; Sahih-i Buhârî, Kitabu'l-Vuzu, "el-Maul-lezi Yuğselu Bihi Şe'ru'l-İnsan" babı, c.1, s.31.

sokmalarını emretti. Râvi der ki, "Vallahi oku soktukları yerden su kaynamaya başladı ve oradakiler orada oldukları müddetçe onun suyundan alıp içiyorlardı.¹

6- Hz. Resulullah'ın (s.a.a) Elinin Yeriyle Teberrük

el-İsâbe kitabında Hanzala'nın hayatı bölümünde ve Ahmed b. Hanbel'in *Müsned*'inde nakledilen bir rivayet özetle şöyledir:

Hanzala der ki: "Büyükbabam beni Resulullah'ın (s.a.a) huzuruna götürerek, "Benim büyüklü küçüklü çok sayıda evlâdım var; bu onların en küçüğüdür; evlâtlarım için dua eder misiniz?" dedi. Resulullah (s.a.a) elini benim başıma koyarak, "*Allah sana bereket versin (veya ona bereket versin).*" buyurdu. Râvi der ki: "Ben, yüzü şişen bir adamı ve memeleri şişmiş olan bir hayvanı Hanzala'nın yanına getirdiklerini ve Hanzala'nın elinin içine tükürerek onu başına sürdüğünü ve 'Allah'ın adıyla bu eli Resulullah'ın (s.a.a) elinin yerine sürüyorum ve ondan hayır ve bereket umuyorum.' dediğini ve daha sonra da elini hastanın şişen yerine sürdüğünü ve hemen oracıkta onun şişinin indiğini gördüm."²

Aynı râvinin sözleri *el-İsâbe* kitabında şöyledir:

...Bismillah diyor, elini kendi başına, Resulullah'ın (s.a.a) elini sürdüğü yere sürdükten sonra hastanın şişkin yerine sürüyordu ve böylece onun şişkinliği kayboluyordu.

* * *

Evet, Resulullah'ın (s.a.a) bereket ve feyzi, güneşin yere ışıldaması ve gülün gönlü okşayan kokusunun ruhlara işlemesi gibi etrafındakilere ulaşıyordu.

Hayır ve bereket, devamlı Hz. Peygamber'le birlikteydi ve bir an ondan ayrılmıyordu:

1- Sahih-i Buhârî, "Şurut" kitabı, "eş-Şurutu Fi'l-Cihadi ve'l-Musalahatu Mea Ehli'l-Harbi ve Kitabetu's-Şurut" babı, c.2, s.81, Kitabu'l-Meğazi, "Gazve-tu'l-Hudeybiyye" babı; Tabakât-ı İbn Sa'd, c.3, s.29 ve "Zikru Alamatın Ba'de Nüzuli'l-Vahy", c.1, k. 1, s.118; Meğazi-i Vakidî, s.248.

2- Müsned-i Ahmed b. Hanbel, c.5, s.68. Bu olay geniş bir şekilde el-İsâbe kitabında, Hanzala'nın hayatı bölümünde kaydedilmiş ve sonunda bu rivayetin diğer senetlerle de geldiğini hatırlatmıştır.

İster küçük bir bebekken olsun, ister büyüdükten sonra, ister yolculukta olsun, ister olmasın, ister gece, ister gündüz, ister Halime Sa'diyye'nin çadırında süt bebeği iken, ister ticaret için Şam'a gittiğinde, ister muhâcir olarak Ümmü Ma'bede'nin çadırında oturduğu zaman, ister Medine'de önderlik unvanı aldıktan sonra; bütün hallerde Allah'ın hayır ve bereketi kendisinden ayrılmıyor ve etrafındakileri de kapsamına alıyordu.

Yukarıda değindiğimiz noktalarla, Resulullah'ın (s.a.a) bütün hayır ve bereketlerini sayıp bitirmek istemedik. Çünkü onları hiçbir araştırmacı sayıp bitiremez. Aksine, akıl sahiplerine, hak aşıklarına, hakkın yanında olan ve doğruluğa tanıklık edenlere bu kadarının yeterli olacağını umduğumuz için bunlara birer örnek olmaları bakımından değindik.

Şimdi, Allah'ın izniyle, Resulullah'tan (s.a.a) şifa dileme konusuna değinecek ve daha sonra yüce İslâm Peygamberi'nin diğer insanlardan seçkin olan özelliklerine yer vereceğiz.

b) Resulullah'tan (s.a.a) Şifâ Dilemek

Resulullah'ı (s.a.a) aracı kılmayı ve şefâatçi kılmayı her zaman meşru ve câiz gören Müslümanlar, bunun hatta gerek Resulullah (s.a.a) yaratılmadan önce, gerek Hz. Peygamber'in hayatında ve gerekse irtiha-linden sonra kıyamet gününde yüce Allah'ın rıza ve hoşnutluğuna mazhar olduğunu ileri sürer ve iddialarını şu delillere dayandırır:

1- Resulullah'ı (s.a.a) Yaratılışından Önce Aracı Kılmak

Onlardan bir grup, bu cümleden Hâkim, *Müstedrek* kitabında Ömer b. Hattâb'dan şöyle nakleder:

Hz. Adem (a.s) hata işleyip evlâyı terk edince, başını göğse kaldırmak, "Allah'ım;" dedi, "Muhammed'in hakkı için beni affet." Yüce Allah ona, "Sen Muhammed'i yaratmadan önce onu nasıl tanıdın?" buyurdu. Adem, "Allah'ım;" dedi, "Beni kendi elinle yaratıp bana özel ruhundan üflediğin için başımı kaldırdığımda arşın temeline "*La ilâhe illellah, Muham-medun Resulullah.*" yazıldığını gördüm ve herkesten çok sevmediğin bir ismi, kendi isminin yanında anmayacağını bildim." Allah, "Doğru söyledin ey Adem!" buyurdu, "Ben o-nu bütün mahluklarımdan da-

ha çok seviyorum. Bana onun adına ant verdiğin için seni affettim. Çünkü eğer Muhammed olmasaydı, ben seni affetmezdim."¹

Yine Taberânî bu rivayeti naklederek sonunda "O, peygamberlerin sonuncusu ve senin evlâtlarından olacaktır." cümlesini eklemiştir. Hadis bilimciler ve müfessirler, "**Allah katından yanlarında olan (Tevrat)ı doğrulayıcı bir kitap geldiği zaman, -ki bundan önce küfredenlere karşı fetih istiyorlardı- işte bilip tanıdıkları gelince, onu inkâr ettiler. Artık Allah'ın lâneti kâfirlerin üzerindedir.**"² ayetinin tefsirinde şöyle yazarlar:

Medine ve Hayber Yahudileri İslâm'ın zuhurundan önce Arap müşriklerinden olan Evs, Hazrec ve diğer kabilelerle savaştıkları zaman Hz. Muhammed'in (s.a.a) ismini aracı kılıyor, işlerinin kolaylaşmasını ve düşmana karşı zafer kazanmalarını arzuluyorlardı. Çünkü onlar daha önce Resululla-h'ın ismini Tevrat'ta görmüşlerdi; kâfirlerle savaşınca onun ismini aracı kılıyor ve şöyle duada bulunuyorlardı: "Ey Allah, ders almamış (okumayazması olmayan) Peygamber'inin hürmetine bizi düşmanlarımıza galip getirmen için senden yardım diliyoruz." veya "Allah'ımızı; Peygamber'inin isminin hatırına bizi zafere ulaştır." diyorlar³ ve zafere de ulaşıyorlardı. Ama yüce Allah onlara Tevrat ve İncillerindekileri doğrulayan Kur'ân'ı nazil edince ve daha önce tanıdıkları kimse, yani Hz. Muhammed (s.a.a) aralarında zuhur edince, hakkında hiç şüphe etmedikleri hâlde İsrail Oğullarından olmadığı için onu inkâr edip kabul etmediler.⁴

1- Müstedrek-i Hâkim, "Tarih" kitabı, "el-Be's" kitabının son kısmı, c.2, s.615; Mecmau'z-Zevâid, c.8, s.253; Merağî'nin "Tahkiku'n-Nusret kitabı, s.113 -114 Taberânî'den naklen.

2- Bakara, 89

3- Rivayetlerden anlaşıldığı üzere onlar genelde bu gibi dualar ediyorlardı; bu da onların Resulullah'ı (s.a.a) aracı kıldıklarını gösterir.

4- Delailu'n-Nübüvve, Beyhakî, s.343-345, Bakara Suresi 89. ayetin tefsirinde; Tefsir-i Taberî, c.1, s.324-328; Tefsir-i Nişaburî -haşiyesinde-, c.1, s.333; Müstedrek-i Hâkim, mezkur ayetin tefsirinde, c.4, s.263; Tefsir-i Süyutî, Ebu Nuaym'ın Delailu'n-Nübüvvet'inden, Tefsir-i Muhammed b. Abdulhamid; Tefsir-i Ebu Muhammed Abdurrahman b. Ebu Hatem b. İdris-i Razi; Tefsir-i Ebubekir Muhammed b. İbrahim-i Munzir en-Nişaburî ve diğer mütevatir rivayetler.

2- Hz. Resulullah'ı (s.a.a) Hayattayken Aracı Kılmak

Ahmed b. Hanbel, Tirmizî, b. Mâce ve Beyhakî, Osman b. Huneyf'ten, kör bir adamın Resulullah'ın (s.a.a) huzuruna gelip ısrarla şöyle dediğini naklederler:

Hakkımda dua et ve Allah'tan bana şifa vermesini, gözlerimi görür bir hâle getirmesini iste." Resulullah (s.a.a) "İstersen dua ederim; ama bu hâline sabretmen senin için daha iyidir." buyurdu. Adam, "Hayır, sen dua et." dedi. Bunun üzerine Resulullah (s.a.a) güzel bir şekilde abdest alarak Allah'a şöyle dua etmesini buyurdu: "Allah'ım, rahmet peygamberin olan Muhammed vasıtasıyla sana yöneliyor ve senden istiyorum. Ey Muhammed, ben sana yöneliyor ve se-nin aracılığıyla hacetimi vermesi için Allah'a iletiyorum. Allah'ım; onun benim hakkımdaki şefâatini kabul buyur."¹

Beyhakî ve Tirmizî bu hadisin sahih olduğunu söylemişlerdir.

3- Resulullah'ı (s.a.a) Hayatından Sonra Aracı Kılmak

Taberânî, *el-Mu'cemu'l-Kebir*'de Osman b. Huneyf'ten bahsederken şöyle yazar:

Adamın biri isteğini gidermesi için defalarca halife Osman'a müracaat etmiş, ama Osman ona ilgi göstermemiş, istediğini ona vermemişti. Nihayet o adam Osman b. Huneyf'le görüşerek ona yakındı. Osman b. Huneyf ona dedi ki: "Abdesthaneye giderek abdest aldıktan sonra mescide gel; iki rekât namaz kılarak şöyle de: 'Allah'ım; rahmet peygamberin olan Muhammed'in vasıtasıyla sana yöneliyor ve senden istiyorum. Ey Muhammed, ben sana yöneliyor ve senin aracılığıyla hacetimi vermesi için Allah'a iletiyorum.' Daha sonra hacetini iste."

O adam giderek Osman b. Huneyf'in söylediklerini yerine getirdikten sonra Osman b. Affân'a gitti. Bu defa hizmet-çi gelerek

1- Müsned-i Ahmed b. Hanbel, c.4, s.138; Sünen-i Tirmizî, Kitabu'd-Deavat, c.13, s.80-81; Sünen-i İbn Mâce, Kitabu İkameti's-Salat ve's-Sünneti Fiha, "Ma Cae Fi Salati'l-Hacet" babı, s.441, hadis: 1385; İbn Esîr, kendi senediyle Usdu'l-Gabe'de, Osman b. Huneyf'in biyografisinde; Beyhakî Tahkiku'n-Nusre'den naklen; Tahkiku'n-Nusre, s.114. Biz özellikle Ahmed b. Hanbel'in sözünü naklettik; çünkü şefâati kabul etmeyenler genelde İbn Teymiyye ve Muhammed b. Abdul-vehhab'ın izleyicileridirler ve onların hepsi de Ahmed b. Hanbel'in izleyicisidir.

elinden tutup onu içeride olan Osman'ın yanına götürdü. Osman onu kendi yanında oturtup samimi bir şekilde ne istediğini sordu. Adam isteğini söyleyince, Osman ihtiyacını gidererek ona, "Şimdiye kadar böyle bir şey istememiştin; bundan böyle ihtiyaç duyduğunda bize müracaat et." dedi.¹

Hz. Resulullah'ın (s.a.a) Amcası Abbâs'tan Şefâat Dileme

Sahih-i Buhârî'de Ömer b. Hattab'ın kurak geçen yıllarda yağmur duası için dışarı çıkıp Resulullah'ın (s.a.a) amcası Abbâs b. Abdulmuttalib'i de kendisiyle birlikte götürdüğü ve yağmur yağması için onu şefâatçi kılıp şöyle dediği nakledilir:

"Allah'ım, biz Peygamberimizi aracı kılıyoruz, o hâlde bize yağmur yağdır; biz Peygamberimizin amcasını aracı kılıyoruz, o hâlde bize yağmur yağdır." Bu duâdan sonra yağmur yağdı.²

Elbette Resulullah'ın (s.a.a) amcası Abbâs'ı aracı kılmak, onun Resulullah'ın (s.a.a) amcası olması dolayısıyla, yoksa onun şahsına özgü hususi bir özelliği yoktur.

* * *

Resulullah'ın (s.a.a) sünnetindeki bu gibi hadisleri göz önünde bulundurduğumuzda peygamberlerin, özellikle onların sonuncusu olan Resul-i Ekrem'in (s.a.a) bu özellikleri hakkında hiçbir şüphe kalmıyor; bilhassa yüce Allah'ın onlara vermiş olduğu o makam ve mevki ve onların diğerlerinden üstün kılınmış olması, bu konuya daha da açıklık kazandırmaktadır.

Şimdi peygamberlerin özellikleri konusunda farklı görüşlerin ortaya çıkmasına sebep olan etkenlere değinelim.

1- Tahkiku'n-Nusret, s.114-115, el-Mu'cemu'l-Kebir'den naklen.

2- Sahih-i Buhârî, Kitabu'l-İstiska, "Sualu'n-Nas el-İmame el-İstiska İza Kahetu" babı, ve "Fezail Ashabi'n-Nebi" kitabı, "Menakıbu'l-Abbas b. Ebdul-muttalib" babı, c.1, s.12 ve c.2, s.200; Sünen-i Beyhakî, Kitabu'l-İstiska, "el-İstiska Bi-Men Turca Bereketu Duaihi" babı, c.3, s.352.

Resulullah'ın (s.a.a) Özellikleri Konusundaki İhtilâfların Kaynağı

Yukarıda geçen mütevatir hadisler, Resulullah'ın (s.a.a) özelliklerini apaçık belirtmesine rağmen bu özellikler hakkındaki ihtilâfın nasıl meydana geldiği herkesin kafasını kurcalamaktadır.

Bu sorunun cevabı şudur: Maalesef yukarıdaki hadislerin yanı sıra bazı kaynaklarda Resulullah'ın (s.a.a) makam ve mevkisini hatta sıradan bir insandan bile aşağı düşüren rivayetlere rastlıyoruz.

Bundan dolayı, onların doğruluğuna inanan kimselerde Resulullah'a (s.a.a) karşı yukarıda geçen mütevatir hadislerin tam aksine ne denli farklı bir bakış açısı oluşturduğunu anlamak mümkündür.

Burada sözü uzatmamak için peygamberlerin en üstünü ve sonuncusu Resulullah (s.a.a) hakkında rivayet edilen hadislerden sadece birkaç örnekle yetiniyor ve bu kadarının basiret sahipleri için yeterli olacağına inanıyoruz:

1- Buhârî, *Sahih*'inde şöyle yazar:

Resulullah (s.a.a) peygamberlik makamına ulaşmadan ve kendisine vahiy nazil olmadan önce, çıktıkları bir dağ gezisinde, Zeyd b. Amr b. Nufeyl'in önüne içinde etli bir yemek bulunan bir sofa açtı. Zeyd o yemeği yemekten çekinerek, "Ben kesildiğinde Allah'ın ismi anılmayan hayvanın etini ye-mem." dedi.¹

Bu rivayete göre Zeyd, Cahiliye zamanında Resulullah'tan daha faziletli ve üstün olmalı!! Zira o, Cahiliye döneminin yanlışlarını (putlara kesilen eti yemek gibi) biliyor ve onlardan kaçınıyordu; ama ileride Allah'ın en son ve en faziletli resulü olacak kimse bunu bilmiyor veya bildiği hâlde yapıyordu!!

2- Buhârî ve Müslim kendi *Sahih* 'lerinde şöyle kaydederler:

Cebrâil nazil olarak Resulullah'a (s.a.a) Alak Suresi'nin birkaç ayetini indirince, Resulullah (s.a.a) korku içinde ve titreyerek eve koştu ve eşi Hatice'ye, "Ben (bana bir şeyler olduğundan) korkuyorum." dedi.

1- Sahih-i Buhârî, "Zebaih" kitabı, "Mâ Zubihe Ale'n-Nusubi ve'l-Esnam" babı, c.3, s.207; Müsned-i Ahmed b. Hanbel, c.2, s.69 ve 86. Zeyd b. Amr b. Nufeyl, Ömer'in amcasının oğlu ve kayınbabasıdır. Zeyd'in hayatı, oğlunun (Said) hayatında el-İstiaab'da, c.2, s.4'te kaydedilmiştir.

Hatice ise, "Tam aksine; müjdeler olsun, Allah seni hiçbir zaman alçaltmaz." dedi. Daha sonra onu o dönemde Hıristiyan olan Varaka b. Nev-fel'in yanına götürdü ve Resulullah (s.a.a) başından geçenleri ona anlattı. Varaka, "Bu, Musa'ya da nazil olan Namus-u Ekber'dir." dedi.¹

Bu rivayetten anlaşıldığına göre Hıristiyan Varaka, doğrudan doğruya vahiy ve Cebrail'le irtibatta olan ve vahiy yoluyla yüce Allah'ın muhatabı olan Resulullah'tan (s.a.a) vahiy ve Cebrail konusunu daha iyi biliyordu ve Resulullah'ı kendi hedefi ve yürüdüğü yolun doğruluğu konusunda mutmain kılan da o oldu!

Hatta, İbn Sa'd'ın *Tabakât*'ındaki rivayetine göre, eğer Varaka ve onun sözleri olmasaydı, Resulullah (s.a.a) o durumdan kurtulmak için kendini dağdan aşağı atacaktı!!

Taberî de kendi kitabında şöyle yazar:

Resulullah (s.a.a) o durumda, "Ben bedbaht veya şair ya da deli oldum; vallahi Kureyş benim hakkımda böyle bir yargıda bulunmaya fırsat bulamayacak!" diyordu.² Yani Ku-reyş benim hakkımda böyle konuşmaya başlamadan önce ben hayatıma son vereceğim!

3- Buharî ve Müslim kendi *Sahih*'lerinde şöyle kaydetmişlerdir:

Resulullah (s.a.a), (ara sıra) öfkelenir ve hak etmediği hâlde bazılarını küfreder, onlara lânet ve eziyet ederdi. Bu yüzden Resulullah (s.a.a) yüce Allah'tan bu çirkin davranışlarını, haksızlık yaptığı o kimseler hakkında rahmet ve temizlik vesilesi kılmasını istedi.³

4- Buharî ve Müslim yine şöyle kaydederler:

Bir Yahudi Resulullah'ı (s.a.a) büyülemişti. O Yahudinin büyü Resulullah'ı (s.a.a) öylesine etkilemişti ki, yapmadığı bir işi

1- Sahih-i Buhârî, "Bedu'l-Vahy" babı, hadis: 252; Müsned-i Ahmed b. Hanbel, c.6, s.223 ve 233. Biz bu hadisi özetle naklettik. "Nakş-i Eimme Der İhya-i Din" kitabının dördüncü cildinde hadis, tarih ve tefsir kitaplarında kaydedilen Resulullah'ın (s.a.a) bi'setiyle ilgili hadisleri inceleyip değerlendirdik ve bu konudaki sahih hadisi kaydettik.

2- Tarih-i Taberî, Avrupa basımı, c.1, s.1150.

3- Sahih-i Buhârî, Kitabü'd-Deavat, "Kavlü'n-Nebi (s.a.a) Men Azeytuhu" babı; Sahih-i Müslim, Kitabü'l-Birri ve's-Sıla, "Men Leanehu'n-Nebi (s.a.a) ve Leyse Lehu Ehlen" babı.

yaptığını sanıyordu.¹

5- Başka bir yerde yine Müslim ve Buharî şöyle derler:

Resulullah (s.a.a) hurma ağaçlarını döllendirmeye meşgul olan bir grubun önünden geçerken onlara, "Onları döllendirme-niz daha iyidir." dedi. Resulullah'ın (s.a.a) bu sözü üzerine döllendirmeden vazgeçerek hurma ağaçlarını kendi hâllerine bıraktılar. Bunun üzerine o yıl ağaçları mey-ve vermez oldu. Bunu Resulullah'a (s.a.a) söylediklerinde, "Dünyanızla ilgili işi siz daha iyi bilirsiniz." buyurdu.²

6- Buharî ve Müslim yine kendi *Sahih* 'lerinde şöyle yazarlar:

Resulullah (s.a.a) ensardan bazı kızların söylediği şarkıyı dinlediği bir esnada, Ebu Bekir içeri girip onları tersleyerek dağıttı.³

7- Müslim kendi *Sahih* 'inde şöyle kaydeder:

Resulullah (s.a.a) mescitte gösteri yapan Habeşlilerin gösterilerini seyretmesi için Âişe'yi omuzlarına bindirmişti. O sırada Ömer çıkagelip gösteri yapanlara bağırarak onları dağıttı.⁴

Bu olayın devamı Tirmizî'nin rivayetinde şöyle geçer:

Ansızın Ömer yetiştirdi. Oradakiler Ömer'i görünce dağılıverdiler. Bunun üzerine Allah Resulü "İns ve cin şeytanlarının Ömer'den kaçtığını görüyorum." buyurdu!!⁵

Diğer bir rivayette ise şöyle geçer:

Resulullah'ın (s.a.a) gazvelerden birinden dönüşünde, siyah bir cariye Hz. Peygamber'in karşısında tef çalarak şarkı söylemeye başladı. O sırada Ömer gelince cariye (onun korkusundan)

1- Sahih-i Buhârî, Kitab-u Bedi'l-Halk, "Sıfatu İblis ve Cunudihi" babı ve Kitabu't-Tıbb, "Hel Yestahrecu's-Sihr" babı, "Edeb" kitabı, "İnnellahe Ye'muru Bi'l-Adl" babı, Kitabu'd-Deavat, "Tekriru'd-Dua" babı; Sahih-i Müslim, "es-Sihr" babı.

2- Sahih-i Müslim, "Fezail" kitabı, "Vücub-u İmtisali Mâ Kalehu Şer'an Dune Mâ Zekerehu Min Meaişi'n-Nas..." babı; Sünen-i İbn Mâce, "Telkihu'n-Nahl" babı.

3- Sahih-i Buhârî, Kitabu Fezaili Ashabi'n-Nebi, "Makdimu'n-Nebi (s.a.a) ve Ashabihi el-Medine" babı ve "İydeyn" kitabı, "Sünnetu'l-İydeyn Li-Ehli'l-İslâm" babı; Sahih-i Müslim, "Salatu'l-İydeyn" kitabı, "er-Ruhsatu Fi La'b-i Yevmi'l-İyd" babı.

4- Sahih-i Müslim, "Sahatu'l-İydeyn" kitabı, "er-Ruhsatu Fi'l-le'bi'llezi La Masiyete Fihi Fi Eyyami'l-İyd" babı, hadis: 18, 19, 20, 21, 22.

5- Sünen-i Tirmizî, Ebbabu'l-Menakıb, "Menakıbu Ömer" babı.

tefi altına saklayarak onun üzerinde oturdu! Re-sulullah (s.a.a) Ömer'e, "Hiç şüphesiz Şeytan senden korkuyor ey Ömer!" dedi.¹

8- Buharî ve Müslim kendi *Sahih*'lerinde Âişe'den şöyle naklederler:

Resulullah (s.a.a) mescitte Kur'ân okuyan bir adamı dinliyordu. Ansızın, "Allah bu adamı rahmetine mahzar kılsın; falan sûreden eksilttiğim falan ve filan ayeti bana hatırlattı." buyurdu!²

* * *

Yukarıda geçen hadislerde gördük ki: Ömer'in amcası oğlu Zeyd b. Amr b. Nufeyl, Resulullah'tan (s.a.a) çok daha takvalıdır! Çünkü o putlar için kurban edilen hayvanın etini yemekten çekindiği hâlde Resulullah (s.a.a) çekinmeden yiyordu!

Hıristiyan olan Varaka b. Nevfel, Resulullah'a (s.a.a) gelen kimsenin Cebrail olduğunu bildiği hâlde Resulullah'ın (s.a.a) kendisi bunu bilmiyordu! Hatta cine çarpılmış olmaktan ve Kur'ân ayetlerinin de onların kafiyeli sözleri olmasından korkuyordu!

Yahudilerin büyüü Resulullah'ta etkili oluyor; öyle ki yapmadığı bir işi yaptığını sanıyordu!

Kur'ân'ın bazı ayetlerini unutarak Kur'ân'dan eksiltiyor, nihayet sahâbeden birinin okuması üzerine hatırlıyordu!

Hurma ağaçlarını döllandirmemelerini emrediyor, daha uygun gördüğü bu işi yaparken hurma ağaçları meyve vermeyince, siz dünya işlerinizi benden daha iyi bilirsiniz diyordu!

Resulullah (s.a.a) ensardan birinin birkaç cariyesinin şarkısını dinlerken Ebu Bekir oyun ve eğlenceden nefret ediyor! Veya Hz. Peygamber, Ömer'e, "Şeytan da senden kaçıyor!" diyordu!

Yukarıda geçen rivayetler ve benzerleri şunu söylemek istiyor:

1- Sünen-i Tirmizî, Ebvabü'l-Menakıb, "Menakıbu Ömer" babı; Müsned-i Ahmed b. Hanbel, c.5, s.353. Biz bu gibi hadisleri ve bunların ortaya çıkmasına sebep olan etkenleri "Nakş-i Eimme Der İhya-i Din" kitabının 2,3,4 ve 5. cüz'ünde ele alıp inceledik.

2- Sahih-i Buhârî, "Şehadet" kitabı, "Şehadetu'l-A'ma ve Nikâhuh" babı; Sahih-i Müslim, "Fezailu'l-Kur'ân, "el-Emr-u Bi-Teahhudi'l-Kur'ân" babı, hadis: 224; Sünen-i Ebu Davud, "Tetavvu" kitabı, "Refu's-Savt Bi'l-Kur'ân Fi Sa-lati'l-Leyl" babı, hadis: 133 ve Kitabu'l-Huruf ve'l-Kıraat, birinci bab, hadis: 3970.

Zeyd b. Amr cahiliye döneminde Resulullah'tan (s.a.a) daha takvalı ve daha üstündü. Varaka b. Nevfel de İslâm'ın zuhurundan sonra vahiy ve Cebrail'i Hz. Peygamber'den daha iyi tanıyordu!

Ebu Bekir ve Ömer yüce Allah'ın emirlerinin icrası konusunda Resulullah'tan (s.a.a) çok daha itinalıydı; onlar oyundan ve boş işlerden nefret ediyorlardı!

Resulullah'ın (s.a.a) unuttuğu ayeti mescitte okuyan sahabenin hafızası Hz. Peygamber'in hafızasından daha kuvvetliydi!

Resulullah (s.a.a) da diğer insanlar gibi bir insandır ve yüce Allah onu Yahudilerin hile ve sihirlerinden korumamıştır!

O da her insan gibi sebepsiz yere insanlara öfkelenip hiçbir suçları yokken onları incitiyor, lânetliyor ve sövüyordu (haşa)!¹

Bu gibi hadislerin sahih olduğuna inananlar, ister istemez daha önce işaret ettiğimiz yüce Allah'ın son peygamberine vermiş olduğu özellikleri beyan eden ve onu göz alıcı faziletlerle diğer insanlardan üstün kılan hadislerin muhtevasından tamamen farklı bir algılama içerisine girecektir.

İşte bu durumda "Muhammed kim oluyor ki? Muhammed de benim gibi bir insandı ve şimdi ölmüştür!" diyen ve güya aydın geçinen Suud-luya hak vermemek mümkün değil!!

Şimdi fazilet hadislerinin tam aksine bir algılama oluşturan bu gibi hadislerle içtihat ederek, Kur'ân'da ismi geçen ve altında ashabın Resulullah'a (s.a.a) biat ettiği kutlu ağacı kesmelerini emreden halife ve sahabe Ömer b. Hattab'ın davranışlarını ekleyin!²

Ama Hz. Ali'nin (a.s) Kâsıa Hutbesi'ndeki buyrukları Resulullah'ın (s.a.a) faziletlerinde şüphe uyandıran ve Hz. Peygamber'in makam ve

1- Ehlisünnet okulunun hadisleri Resulullah'ın (s.a.a) makam ve mevkisini sıradan bir insandan daha aşağı düşürdüğünden, (uydurma garanik hadisi gibi -bu hadisin temelsiz olduğunu Nakş-i Eimme Der İhya-i Din kitabımızın dördüncü cildinde ispatladık-) öyle ki, bu hadislerden vahye ve Kur'ân'a şüphe düşürülebileceğinden Hıristiyan tebliğcilerden bazıları, İslâm alanında tartışırken özellikle Ehlisünnet hadislerine istinad etmiş ve Ehlibeyt okulu hadislerine yanaşmamışlardır.

2- Bu alanda daha geniş bilgi için bk. İbn Ebi'l-Hadid-i Mu'tezil'in Şerh-u Nehci'l-Belâğa kitabı, c.1, s.59. Şifau's-Sudur, s.27. Maksat, Hudeybiye barışında altında "Bi'at-ı Şecere"nin gerçeklettiği ve Allah-u Teâlâ'nın o bi'ata katılan müminlerden hoşnut olduğunu belirttiği ağaçtır.

mevkisini aşağı düşüren bütün bu hadisleri reddetmektedir. İmam Ali (a.s) bu hutbede şöyle buyuruyor:

O süttten kesildiği andan itibaren Allah, meleklerinden pek büyük bir meleği ona eş etmişti; o melek gece-gündüz, ona yücelik yolunu gösterirdi; âlem ehlinin en güzel yollarını öğretirdi. Ben de her an, devenin yavrusu, nasıl anasının ardından giderse onun ardından giderdim; o, her gün bana huylarından birini öğretir, ona uymamı buyururdu.

Onu ben görürdüm, başkası görmezdi. O gün İslâm, Allah'ın salâtı ona ve soyuna olsun, Resulullah'la Hatice'den başkasının evinde yoktu; ben de onların üçüncüsüydim. Vahiy ve peygamberlik nurunu görürdüm, peygamberlik ko-kusunu duyardım.

Ona vahiy gelirken Şeytan'ın feryadını duydum da, "Ya Resulullah dedim, bu feryat nedir?" Buyurdu ki: "Bu feryat eden Şeytan'dır; kendisine insanların kulluk etmesinden ümidini kesti artık. Sen benim duyduğumu duymaktasın, gör-düğümü görmektesin; ancak sen peygamber değilsin..."¹

Bizim anlayamadığımız nokta şudur: Resulullah (s.a.a) peygamberlik damgası omzuna işlenmiş olduğu, kitap ehli kendisini bununla tanıdığı hâlde, o kendisini ve ne olduğunu nasıl tanımadı; içinde bulunduğu ortamı nasıl bilemedi?!²

Yine bu gibi rivayetleri, Resulullah'ın (s.a.a) peygamberliğinin delillerinden olan rivayetler ve onda peygamber olmadan önce görünen faziletler reddetmektedir. Hadis ve tarih kitaplarında kaydedildiği üzere amcası Ebutâlib'le birlikte Şam'a ilk yolculuğu, Hatice tarafından ticaret için gönderilmesi, bir rahibin onun peygamber olacağını haber vermesi, iki yolculukta başının üzerinde bir bulutun durup gölge etmesi ve yarındakilerin hepsinin buna tanık olması gibi;³ veya peygamberlik ma-

1- Şerh-u Nehci'l-Belâğa, Muhammed Abduh, hutbe: 192.

2- Sahih-i Buhârî, "el-Menakıb ve'l-Merza ve'l-Edeb" kitabı; Sahih-i Müslim, "Fezail" kitabı, "İsbatu Hatemi'n-Nübüvvet" babı; Sünen-i Ebu Davud, Ki-tabu'l-Libas; Tirmizî, "Menakıb" kitabı; Müsned-i Ahmed b. Hanbel, c.2, s.223 ve c.3, s.434 ve 442 ve c.5, s.35, 77, 82, 90, 95, 98, 104, 340, 341, 354, 438, 442, 443 ve c.6, s.329.

3- Tabakât-ı İbn Sa'd, Avrupa basımı, c.1, k. 1, s.73, 76, 83, 98, 99, 100, 101, 109, ve c.3, k. 1, s.153; Sahih-i Buhârî, "Bedu'l-Vahy Min Ahbar-i Herkul An Ashhbihi" kitabının son kısmı; Sünen-i Tirmizî, "Menakıb" kitabı, "Ma Cae Fi Bed'i'n-Nübüvve" babı, c.13, s.106; Sire-i İbn Hişâm, c.1, s.194, 203 ve yine bk. c.1, s.231, 239 ve 251.

kamına ulaşmadan önce zuhur edeceğine dair Tevrat'ta geçen Ehlikitab'ın sözleri¹ ya da Resulul-lah (s.a.a) peygamber olmadan önce ağaçların ve taşların kendisine selâm etmesi gibi...²

Hz. İsa'nın (a.s) yıllar önce geleceğini haber verdiği ve yüce Allah'ın Kur'ân'da sözünü "**Benden sonra ismi Ahmed olan bir peygamberin müjdeleyicisiyim.**"³ diye naklettiği hâlde bu peygamber nasıl kendini tanımaz?!

Ehlikitap hakkında "**Bizim kendilerine Kitap verdiklerimiz, onu, çocuklarını tanır gibi tanır.**"⁴ buyrulduğu hâlde, yine, "**Onlar ki, yanlarında Tevrat'ta ve İncil'de (geleceği) yazılı bulacakları ümmi haber getirci olan peygambere uyarlar.**"⁵ buyrulduğu ve başkalarının onu bu şekilde tanıdığı hâlde, o kendisini nasıl tanımaz?

İleride İslâm dininin kaynakları hakkında ele alacağımız bahislerde İslâm ümmetinin başına geçen yöneticilerin, hilâfet makamını insanların gözündeki peygamberlik makamından daha üstte gösterme doğrultusundaki çabalarını geniş bir şekilde inceleyeceğiz. Burada ise sadece bunun bir örneğine, yani Haccâc b. Yusuf-i Sekâfî'nin metoduna işaretle yetineceğiz:

Haccâc, Abdülmelik Mervân tarafından Kûfe valiliğine atandığında Medine'de Resulullah'ın (s.a.a) türbesini ziyaret edenleri eleştirerek şöyle diyordu:

Bir avuç tahta parçası ve çürümüş kemiklerin etrafına dönenlere yazıklar olsun! Onlar neden Emirü'l-Müminin Abdülmelik Mervan'ın sarayının etrafına dönmezler ki? Onlar hilâfet maka-

1- Sahih-i Buhârî, "Buyu" kitabı, "Kerahetu's-Sehb Fi'l-Esvak" babı, c.2, s.10 ve Kitabü't-Tefsir, "Tefsir-i Suret'il-Feth" babı ve "Fezailü'l-Kur'ân" kitabı, birinci bab; Tabakât-ı İbn Sa'd, Avrupa baskısı, c.1, s.123 ve c.1, k. 2, s.17, 87, 89; Sünen-i Tirmizî, "Menakıb" kitabı, birinci bab, Sünen-i Daremî, el-Mukaddime, birinci bab; Müsned-i Ahmed b. Hanbel, c.2, s.174 ve c.3, s.467; Tabakât-ı İbn Sa'd, c.1, k. 1, s.64, 103, 104, 106, 108, 111.

2- Sahih-i Müslim, "Fezail" kitabı, "Nesebu'n-Nebi" babı, s.1782, hadis: 2; Müsned-i Ahmed b. Hanbel, c.5, s.89, 95, 105; Müsned-i Tayalisi, hadis: 781; Tabakât-ı İbn Sa'd, c.8, s.179. Ağacın selâm etmesi ise şu kaynaklarda geçer: Sünen-i Daremî, üçüncü bab; Tabakât-ı İbn Sa'd.

3- Saff, 6

4- Bakara, 146 ve En'âm, 20

5- A'râf, 157

mının O'nun gönderdiği Peygamber'in makamından üstün olduğunu bilmezler mi?!¹

Bugün bazılarının peygamberlik makamını küçük düşürdüklerini, peygamberlik makamına küstahlık ve hakaret ettiklerini görüyorsak; bu, gerek Resulullah'ın (s.a.a) makamını sıradan bir insanın makamına düşüren rivayetleri nakletmekle olsun, gerek Kur'-ân-ı Kerim'in ayetlerini tevil etme yoluyla olsun ve gerekse Müslümanları önceden belirtmiş oldukları hedefe yönelten diğer çalışmalarla olsun geçmiş asırlardaki bu gibi çalışmaların sonucudur. İşte bu çalışmalardan birisi de peygamberleri ve Allah'ın sâlih kullarını anma programları düzenleme hakkında ileri sürmüş oldukları görüşlerdir.

1- Şerh-u Nehci'l-Belâğa, İbn Ebi'l-Hadid, c.15, s.242; el-Kâmil, Muber-red, en-Nehza yayınları, Mısır basımı, s.222. Bu olay hakkında daha geniş bilgiye bu kitabın üçüncü cildinde yer vereceğiz.

- 5 -

PEYGAMBERLER VE ALLAH'IN DİĞER SÂLİH KULLARINI ANMA PROGRAMLARI DÜZENLEMEK HAKKINDA

Bugün Müslümanlar arasında devre dışı bırakılmak istenen kohlardan biri de peygamberler, evliyaullah ve Allah'ın sâlih kullarının doğum, zafer, vefat vb. münasebetlerle anılması meselesidir. Hac farizasının gerçekte geniş çaplı yapıcı ilâhî bir anma programı oluşuna istinaden, konuyla ilgili bazı örneklemeleri aktarmayı faydalı buluyoruz.

1- Makâm-ı İbrahim

Yüce Allah Kur'ân-ı Kerim'de "**İbrahim'in durduğu mekân olan o yeri, namaz mahalli edinin.**"¹ buyurmaktadır. Makam-ı İbrahim hakkında *Sahih-i Buharî*'de özetle şöyle geçmektedir:

Hz. İbrahim ve İsmail (Allah'ın selâmı onların üzerine ol-sun) Kâbe'yi bina ederken Hz. İsmail taş getiriyor, Hz. İbrahim de temel atıyordu. Böylece duvarların temeli tamamlanmış oldu. Hz. İsmail, bugünkü makam taşını getirip babasının ayağının altına koydu, Hz. İbrahim bu taşın üzerinde durarak temelin üzerine duvar yapmaya başladı. Hz. İsmail taş getirmekte, Hz. İbrahim de duvar örmekteydi, böylece duvarlar tamamlanmış oldu.

Bir diğer rivayette de şöyle denilir:

Duvarlar yükselince, yaşlı adamın (Hz. İbrahim) boyu yetişmediğinden, oğlu bir taş getirip ayağının altına koydu. Böylece Hz. İsmail taş getiriyor, Hz. İbrahim de duvarı örüyordu.²

1- Bakara, 125

2- Sahih-i Buhârî, Kitabu'l-Enbiya, "Yüzeffun Neslan Fi'l-Meşy..." babı, c. 2, s.158-9.

Bu vakadan da anlaşılacağı üzere ve ayette de açıkça belirtildiği gibi yüce Allah, Hz. İbrahim'in (a.s) Kâbe yanındaki ayak taşının ardında namaz kılınmasını emretmek suretiyle Hz. İbrahim'in (a.s) anlamlı bir şekilde anılmasını irade buyurmuştur ki, bizzat Alemlerin Rabbinin emretmiş olduğu bu âmelin şirk telakki edilmesi mümkün değildir.

2- Safâ ve Merve

Bakara, 158'de yüce Allah şöyle buyurmaktadır:

Şüphesiz Safâ'yla Merve Allah'ın işaretlerindedir; böylece kim Ev'i (Kâbe'yi) hacceder veya umre yaparsa, bu ikisi arasında sa'yde bulunmalıdır.

Bu konuda Buharî'de geçenler özetle şöyle:

Hz. İbrahim (a.s), Hâcer'le oğlu İsmail'i Mekke'de yalnız bırakıp gittikten sonra; çok geçmeden yanlarındaki su bitti; Hâcer'le minik İsmail pek susamıştı. İsmail'in susuzluktan ağlamasına dayanamayan Hâcer, kendisine yardımcı olabilecek birini bulmak ümidiyle Safa tepesine çıktıysa da kimseyi bulamadı. Safâ'dan indi, düzlüğe çıkınca telaşlı ve aceleci adımlarla karşıdaki Merve tepesine ilerledi ve tepeye tırmandı, ama kimseciklere rastlayamamıştı yine. Böylelikle Hâcer susuzluktan ölmek üzere olan yavrusunu kurtarabil-mek amacıyla Safâ'dan Merve'ye; Merve'den Safâ'ya yedi kez gidip geldi.

İbn Abbâs, Hz. Peygamber-i Ekrem'in (s.a.a), "İşte bu nedenledir ki insanlar, Safâ'yla Merve arasında sa'y eder, gayret gösterip çaba harcarlar." buyurduğunu rivayet eder.¹

Görüldüğü üzere Allah (c.c) Hz. Hâcer'in Safâ'yla Merve arasındaki yedi kere gidip gelerek gösterdiği çabayı takdirle karşılamakta ve Hâcer'in bu anısını yaşatmak için söz konusu ameli, hac ibadetlerinden saymaktadır. Ayrıca, Hâcer'in Safâ'yla Merve arasındaki aceleci ve telaşlı, ama ümitli adımlarla yürümesi olan "her-vele yürüyüşü"nü bu merasimin müstehaplarından biri olarak belirlemekle, sâlih bir kul olan Hz. Hâcer'in anısının daima yaşatılması gerektiğini vurgulamaktadır.

1- Aynı eser, s.158 ve Mu'cemül-Buldân, Zemzem Maddesi ve Taberî Tarihi ve İbn Esîr'de Hz. İsmail'in (a.s) kıssası kısmında.

3- Şeytan'ı Taşlama

Ahmed b. Hanbel ve Teyâlisî'nin Müsnedlerinde Hz. Resulul-lah'ın (s.a.a) şöyle buyurduğu rivayet edilmiştir:

Cebraîl, İbrahim'i son Cemre'ye (Cemre-i Akabe) götürdü. Burada Şeytan İbrahim'in karşısına çıktı. İbrahim şeytana 7 küçük taş parçası atarak onu uzaklaştırdı ve Şeytan kayboldu. Orta Cemre'ye (Cemre-i Vustâ) ulaştıklarında yine karşısında Şeytan'ı gören İbrahim, aynı şekilde yedi küçük taş parçası atarak onu uzaklaştırdı. İlk Cemre'ye (Cemre-i Ülâ) varınca yine şeytan çıktı karşısına, bu kez de yedi taş parçası atarak uzaklaştırdı Şeytan'ı.¹

Bu nedenledir ki yüce Allah Hz. İbrahim'in (a.s) bu davranışını hac merasiminin şartlarından saymış ve böylelikle onun daima bu amelle anılmasını sağlamıştır.

4- Kurban Kesme

Yüce Allah Hz. İbrahim'le İsmail'in (a.s) kıssalarını anlatırken şöyle buyurur:

...Biz de onu -İbrahim'i- halîm, sabırlı ve metin bir çocukla müjdeledik. Böylece çocuk, onun yanında konuşabilecek çağa erişince -belli ölçüde serpilip olgunlaşınca- İbrahim ona "oğlum." dedi, "Rüyamda seni boğazlı-yorken gördüm, ne dersin buna?!" -Oğlu İsmail- dedi ki: "Babacığım, emrolunduğun şeyi yap, beni sabredenlerden bulacaksın inşaallah." Sonunda ikisi de -Allah'ın em-rine ve takdirine- teslim oldu; -babası, İsmail'i kurban etmek için- yere yatırdı. Bu sırada biz ona "Ey İbrahim, sen emredileni yaptın, hiç şüphesiz biz, ihsanda bulunanları böyle ödüllendiririz." diye seslendik. Ve ona, bü-yük bir kurbanı fidiye olarak verdik.²

Böylece yüce Allah Hz. İbrahim'in (a.s) bu ihlaslı ve samimi davranışını pek takdir edip O'nun rızası için oğlu İsmail'i kurban etmeye hazır olan Hz. İbrahim'e bir koç göndermiş ve bu emsalsiz fedakarlık örneğini haccın farizalarından sayarak hacıların Minâ'-da kurban kesmelerini

1- Müsned-i Ahmed c.1, s.306 ve buna yakın ifadelerle, s.127'de de geçer. Ayrıca: Müsned-i Teyâlisî 2696. hadis ve Mu'cemü'l-Buldan, "Kâbe" kelimesinin altında, Taberî Tarihi'yle İbn Esîr'de de Hz. İbrahim (a.s) ve İsmail'in (a.s) kıssaları.

2- Sâffât, 101-107

emredip Hz. İbrahim'in (a.s) anısının daima ve olanca canlılığıyla yaşatılmasını irade buyurmuştur.

Görüldüğü üzere "Makam-ı İbrahim"de Hz. İbrahim'in ayaklarındaki bereket ve kutsallık, taş üzerinde ayak izine dönüşmüş ve yüce Allah bu anının daima canlılığını koruması için mezkur makamı hac menâsikin-den saymıştır. Böylelikle Beytullah'a gelen hacılar, Hz. İbrahim'in (a.s) ayak bastığı yerde Allah'a secde edip namaz kılmaktadırlar ki, bu da çok anlamlıdır. Yine bunun gibi kutlu ve bereketli bir diğer davranışı da Hz. Âdem'de (a.s) görmekteyiz:

5- Hz. Âdem'in (a.s) Anısını Canlı Tutma

Bazı rivayetlerde yüce Allah'ın zilhicce ayının dokuzuncu günü akşamı "Arafat" denilen yerde Hz. Adem'in tövbesini kabul edip onu bağışladığı geçer. Bu nedenle Hz. Cebail (a.s) güneş batmak üzereyken Hz. Adem'i Meş'ar'e götürdü ve Adem o geceyi orada geçirdi. Hz. Adem o gece Meş'ar'de Allah'a ibadet etti, tevbesini kabul ettiği için Rabbine şükürde bulundu.

Ertesi gün (ikinci gün) sabahleyin vahiy meleği onu Minâ'ya götürdü; Âdem (a.s), tövbesinin kabul edilip günahlardan temizlenmiş olmasına binâen -bunu bir anı olarak daima anıp yaşatmak için- o gün orada saçlarını kesti. Yüce Allah da bu kutlu günü Adem ve evlâtları için bayram ilân etti ve Âdem'in (a.s) bu iki günde gerçekleştirdiği amelleri kıyamet gününe kadar hac menâsikinin değişmez kurallarından saydı. İşte bu nedenledir ki Beytullah'ı ziyaret eden hacılar, tövbe ve günahlarının affedilmesine karşılık âlemlerin Rabbine şüküründe bulunarak zilhiccenin 9. günü öğleden akşama kadar Arafat'ta bulunurlar; o günün gecesini Meş'aru'l-Haram'a giderek orada Allah'ı zikrederler, onuncu günde ise Minâ'-da saçlarını tıraş ederler. Allah (c.c) Hz. İbrahim, İsmail ve Hâce-r'in (a.s) amellerini de bunlara ekleyerek tamamını "hac amelleri" olarak kararlaştırmıştır.

Görüldüğü gibi hac amellerinin tamamı, Allah'ın sâlih kullarının bu tür eylemleri ve bu eylemlerin zaman ve mekânlarının saygı ve takdirle anılması ve böylelikle söz konusu eylem ve davranışların süreklilik ve canlılığının korunmasıdır.

Burada insanların uğursuz amellerinin yapılan mekâna yansımalarına da bir örnek vermek istiyoruz:

Bir Ümmetin Uğursuzluğunun ve Kötülüğünün İzleri

Sahih-i Müslim'de şu ilginç olay nakledilmektedir:

Resul-i Ekrem efendimiz (s.a.a) ordusuyla Tebük Savaşı günlerinde Semud kavminin harabeleri yakınındaki Hicr denilen mıntıkada konakladı. Hz. Peygamber'in ashabi, Se-mud kavminin kuyusundan su çekip içtiler; bu suyla hamur yoğurdular, yemek pişirdiler. Allah Resulü (s.a.a) meseleyi öğrenir öğrenmez yemeklerin yere dökülmesini ve hamurların da develere yedirilmesini emretti. Sonra da orduyu hareket ettirip Hz. Salih'in devesinin su içtiği kuyunun yanında mola verdirdi. Ayrıca, Allah'ın gazabına uğramış olan bu kavimden geriye kalan harabelerde oturulmamasını buyurarak "*Onların başına gelenlerin sizin başınıza da gelmesinden korkarım.*" buyurdu.¹

Yine Müslim Resulullah'ın (s.a.a) şöyle buyurduğunu yazar:

"Kendine zulmetmiş olanların evine girmeyin; (mecbur olursanız) ağlayarak -veya ağlar bir hâlde- girin ki onların başına gelenler sizin de başınıza gelmesin." Hz. Resulullah (s.a.a) bunları söyledikten sonra hızla oradan uzaklaştı.

Buharî, olayın bu kısmını şöyle anlatır:

...Hz. Resulullah (s.a.a) böyle buyurduktan sonra başına bir örtü çekerek aceleyle o vadiden uzaklaştı...

Ahmed b. Hanbel de "...Hz. Resulullah (s.a.a) sözlerini bitirir bitirmez, bineğinden inmeksizin ridasını başına çekip..." ibaresiyle aynı olayı *Müsned*'inde zikretmektedir.²

Mekânın Uğurlu ve Uğursuz Olmasının Kaynağı

Semud kavminin yaşadığı mıntika ve onların su kuyularının uğursuz olarak adlandırılmasının yegane nedeni, elbette ki bizzat Semud kavmi ve bu kavmin çirkin amellerinden başka bir şey değildir. Söz konusu bölge, Semud kavminin adını taşıdıkça, Allah Resulü'nün (s.a.a)

1- Sahih-i Müslim, "ez-Zühd ve'r-Rekâyık" kitabı "Lâ tedhulü Mesâkine'l-lezîne Zalemu Enfusehum..." babı 40. hadis'ten özetle. Müsned-i Ahmed c.2, s.117 ve Sahih-i Buhârî, Meğazi kitabı "Nüzulu'n-Nebi el-Hacer..." babı, Taberî Tarihi, Avrupa baskısında Semud Kavmi'yle ilgili haberde, c.1, s.250.

2- Müsned-i Ahmed b. Hanbel, c.2, s.66.

döneminde olduğu gibi bugün de "uğursuz" bilinecek ve bu etki, Allah istediği zamana kadar öylece sürüp gidecektir.

Hız. Salih'in devesinin su içtiği pınarın uğurlu ve teberrüke değer sayılmasının yegâne nedeni de yine bizzat o mübarek deve değil midir? Bu pınar da "uğurluluk" vasfını o güne değin sürdürmüş olup ilâhî takdirin belirlediği bir geleceğe kadar sürdürmeye de devam edecektir.

Kaldı ki, yüce Allah indinde Hız. Salih'in (a.s) devesinden daha aziz olan Hız. İsmail (a.s) ve yine o devenin su içtiği pınardan daha uğurlu olan "Zemzem Suyu" için de durum aynıdır; "Zemzem" in halâ süregelen ve kıyamete değin de sürecek olan uğur, kutluluk, bereket ve değerliliğinin yegâne sebebi, bizzat Hız. İsmail (a.s) değil midir?

Yine yüce Allah'ın bazı vakit ve günleri kutlu, uğurlu ve mübarek saymasının nedeni, o günde sâlih kullarına ettiği lütuf ve ihсандan kaynaklanmaktadır. Bunun bir örneği cuma gününün kut-luluk ve bereketidir.

Cuma Gününün Kutluluk ve Bereketi

Sahih-i Müslim'de şöyle geçer:

Yüce Allah Hız. Âdem'i (a.s) cuma günü yarattı ve yine cuma günü onu cennete soktu...¹

Bu ve benzeri şekilde, yüce Allah'ın bu günde sâlih kullarına ettiği lütuflardan dolayıdır ki cuma gününe kutluluk ve bereket kazandırmış ve cumanın "uğurlu" bir gün olarak tanınmasını sağlamıştır.

Ramazan Ayının Kutluluk ve Bereketi

Yüce Allah Kur'ân-ı Kerim'de şöyle buyurmaktadır:

Ramazan ayı, insanlar için hidayet olan ve doğru yolu ve hakla batılı birbirinden ayıran apaçık delil ve belgeleri - kapsayan- Kur'ân onda (ramazan'da) indirilmiştir.²

Ve yine Allah, (c.c) Kadir Suresi'nin 1-3. ayetlerinde "**Biz Kur'-ân'ı Kadir gecesi indirdik... Kadir gecesi bin aydan daha hayırlıdır.**" buyurur.

Kadir Gecesi'nde Kur'ân'ın Resul-i Ekrem efendimize (s.a.a) nâzil olması, bu gece ve onun bulunduğu ramazan ayına özel bir değer ve kut-

1- Sahih-i Müslim, Kitabu'l-Cuma, "Fazlu'l-Cuma" babı, 17 ve 18. hadisler

2- Bakara, 185

luluk kazandırmış, bu mübareklik ve kutluluk, günümüze değin sürmüş ve kıyamete değin de sürecektir.

Görüldüğü üzere Allah'ın sâlih kullarının amellerine şehadette bulunan zaman ve mekânlar, bu nedenden ötürü haklı olarak kutlu, uğurlu ve bereketli sayılmışlardır. Bu sâlih kulların söz konusu sâlih amelleri işledikleri mekân ve zamanı uğurlu ve bereketli kabul edip o zaman ve mekânlarda söz konusu amelleri tekrarlamak suretiyle bu amelleri anmamız ve böylelikle sürekli onların değerini ve canlılığını korumamız emredilmiştir ki bu da, söz konusu taklit ve anma neticesinde bizim de aynı şeylerden etkilenip o doğrultuda hareket etmemizi sağlayacak; başka bir deyişle o amellerin bereket ve kutluluğundan nasiplenmemize neden olacaktır.

Bu nedendir ki iki cihan serveri Hz. Resulullah'ın (s.a.a) doğum günü, yüce Allah'ın Resulullah'ı Mescidu'l-Haram'dan Mescid-i Aksâ'ya götürdüğü ve İsrâ Gecesi (Mirac Gecesi) diye bilinen gece, Allah Resulü'nün peygamberlikle görevlendirildiği Bi'set Günü... gibi İslâmî anlam, işaret ve mesajlar taşıyan mübarek zaman ve günlerin önemle anılması ve bu günlerin anısının özel program ve merasimlerle daima canlı tutulup süreğenliliğinin korunması, insanlar üzerinde fevkalâde yapıcı ve eğitici etkiler bırakmaktadır.

Bahsimizi noktalarken, meselâ Hz. Resulullah'ın (s.a.a) mübarek doğum günü veya Bi'set yıldönümünde Allah'ın rızasını umarak ve Hz. Peygamber'in yolunu izleyip sünnetine daha sıkı sarılmayı hedefleyerek yapılan anma programları ve -sevabının ona ulaşacağı ümidiyle Allah rızası için ihlanda bulunup yemek verme ve insanları davet etme gibi hayra yönelik- merasimlerin İslâm ümmetine hayır ve fayda sağlayacağını bir kez daha belirtiyor; bunların sahih İslâmî kaynaklarda belirtildiği şekilde tertiplenmesinin mutlaka faydalı olacağını, bu programların, bazı tasavvufçularca sonradan icat edilen hurafe ve bid'atlerden temizlenmesi gerektiğini de önemle hatırlatıyoruz.

- 6 -

PEYGAMBERLERİN MEZARLARI ÜZERİNE BİNA
YAPMAK VE ORALARI İBADETĞÂH EDİNMEK

Bazı Müslümanlar, birtakım rivayetlere dayanarak peygamberlerin mezarlarının üzerine bina yapmanın haram olduğunu iddia etmektedirler. Bu rivayetlerden önemli olan iki tanesi şöyledir:

1- Hz. Ali'den (a.s) şöyle nakledilmiştir:

Resulullah (s.a.a) bir cenaze töreninde ashabına şöyle buyurdu: *"Aranızda Medine'ye giderek bütün putları kırmaya, bütün mezarları yerle bir etmeye, bütün resimleri yok etmeye hazır olmanız var mı?"*

Sahabeden biri, "Ben hazırım, ya Resulullah!" dedi. O adam Medine'ye gitti; ama halkın (kendisine zarar vermesinden) korkarak bir şey yapamadan geri döndü.

Bunun üzerine Ali (a.s), Resulullah'a (s.a.a), "Ben gideyim mi, ya Resulullah (s.a.a)?" dedi. Resulullah da, *"Sen git, ya Ali!"* buyurdu.

Böylece Ali gitti ve bir müddet sonra geri dönerek, "Bütün putları kırdım, bütün mezarları yerle bir ettim ve bütün resimleri ortadan kaldırdım ya Resulullah (s.a.a)!" dedi.¹

Bu rivayet, hadis kitaplarında çeşitli şekillerde geçer; biz bunların arasından en kapsamlı olanını naklettik.

1- Müsned-i Ahmed b. Hanbel, c.1, s.87, 89, 96, 110, 128, 139, 145 ve 150; Müsned-i Teyalisî, hadis: 96 ve 155.

Bu Rivayete Eleştiri

Birincisi, Resulullah (s.a.a) şahsen -ileride değineceğimiz rivayetlere göre- annesinin mezarını ziyaret ederek kabrinin başında ağlamış ve beraberindekiler de onunla birlikte ağlamıştır; oysa Re-sulullah (s.a.a) daha altı yaşındayken Medine'de annesini kaybetmişti. Bu hesaba göre Allah Resulü kırk yıl kadar bir zaman geçtikten sonra Mekke'den Medine'ye hicret edince annesinin mezarını ziyaret etmeye muvaffak olmuştu. Bu kadar uzun bir zaman geçmesine rağmen annesinin mezarının belirtileri yok olmamıştı; aksi takdirde onu bulamazdı.

Şimdi soru şu: Eğer İslâm dini mezarları yer seviyesine indirmeyi ve yükseltmemeyi emretmişse o hâlde neden Hz. Resulullah (s.a.a) annesinin mezarını yer seviyesine indirmelerini, üzerindeki belirtiyi kaldırma-larını emretmedi?

İkincisi, Medine halkından bir grup Müslüman olduktan sonra Resulullah (s.a.a) o güne kadar kendisine ulaşan hükümleri tebliğ etmesi için Mus'ab b. Umeyr'i Medine'ye gönderdi. Medine halkı hac törenlerini yerine getirmek için Medine'den dışarı çıktıklarında, Müslümanlar Akabe'de toplanarak gizlice Resulullah'a (s.a.a) biat ettiler. O zamanlar İslâm dini Medine'ye tamamen yayılmamıştı. Nihayet Resulullah (s.a.a) Medine'ye hicret etti ve üç gün sonra Ali (a.s) de kendilerine ulaştı. Onun Medine'ye nasıl girdiği meşhurdur.

Resulullah (s.a.a) Medine'de Yahudi kabileleriyle (Benî Kuray-za, Benî Nadir ve Benî Kaynuka) sözleştikten sonra hükümetinin dairesini yavaş yavaş tüm Medine'ye genişletti ve tedricen bütün Medine sâkinleri Müslüman oldular. Bu durumda Resulullah ne zaman ve hangi cenaze töreninde Ali'ye (a.s) Medine'ye giderek bütün putları kırmasını, mezarları yerle bir etmesini ve bütün resimleri yok etmesini emretmiştir?!

Ayrıca, söz konusu rivayette birinci elçinin Resulullah (s.a.a) sahabelerle birlikte cenaze törenindeyken Medine'ye gittiğini; ama korkarak bir şey yapamadan geri döndüğü, daha sonra da Hz. Ali'yi bu iş için gönderdiğini ve onun da gidip söylenenlerin hepsini uyguladıktan sonra, daha Resulullah ve ashâbı cenaze merasimindeyken geri döndüğü söylenmektedir! Böyle bir şey aklen ve mantiken nasıl mümkün olabilir?!

Üçüncüsü, hadisin devamında Emirü'l-Müminin Ali'nin (a.s) Ebu'l-Hiyâc Esedî'ye, "Resulullah (s.a.a) bana bütün mezarları yerle bir etme-

mi ve putları kırmamı emretti; ben seni bu işle görevlendiriyorum."1 dediği nakledilmektedir. Açıktır ki, İmam Ali'nin (a.s) Ebu'l-Hiyâc'a böyle bir emri vermesi ancak kendi hilâfeti döneminde olabilir. O zaman da şu soruyla karşılaşırız:

Hz. Ali, Ebu'l-Hiyâc'ı bu iş için ne zaman gönderdi? Kendi hilâfeti döneminde ve kendisinden önceki üç halifenin dönemde ve o kadar fetihlerden sonra mı? Yoksa ondan önce mi? Ayrıca putları kırması ve kabirleri yerle bir etmesi için onu hangi beldeye gönderdi? Eğer İslâmî beldelerden birisi ise, o dönemde İslâm beldelerinden hangisinde put vardı? Hele hele Medine de böyle bir şeyin olması mümkün mü?

Bunları göz önünde bulundurmalıyız. Bu iki hadisin doğruluğunu kabul etsek bile, bunları Resulullah'ın (s.a.a) ve Hz. Ali'nin (a.s) şirk beldelerinde putperestlerin kabirlerinin belirtilerini yok etmeyi emrettikleri şeklinde yorumlamalıyız. Bunun ise İslâm topraklarında Müslümanların kabirlerini yerle bir etmekle hiçbir ilgisinin olmadığı açıktır.

2- Bazı Müslümanların, mezarların üzerine bina yapmanın haram olduğuna delil gösterdikleri diğer bir hadis ise Resulullah'tan (s.a.a) nakledilen şu rivayettir:

Allah'ım, benim kabrimin put olmasına müsaade etme; peygamberlerinin kabirlerini mescit edinenlere Allah lânet etsin.²

İkinci bir rivayette ise Resulullah, peygamberlerin kabirlerini mescit edinenleri açıkça tanıtarak şöyle buyurur:

Allah Yahudileri kahretsin; onlar peygamberlerinin kabirlerini mescit edindiler.³

Bu Hadise Eleştirisi

İsrail oğulları Mısır'dan dışarı çıkıp denizin karşı tarafına geçip "Tih" denilen malum çölü geride bırakarak Filistin'e ulaştıktan sonra, "Beytulmukaddes" onlara ibadet yeri olarak seçildi; onun dışında ibadet ettikleri başka bir yer yoktu. İsrail Oğulları'nın hükümdarı olan Hz. Süleyman'ın (a.s) döneminde onun adına "Süleyman'ın Heykeli" denilen bir saray yaptılar.

1- Müsned-i Ahmed b. Hanbel, c.1, s.89 ve 96.

2- Müsned-i Ahmed b. Hanbel, c.2, s.246.

3- Müsned-i Ahmed b. Hanbel, c.2, s.285

Durum böyleyken, yukarıdaki rivayetin bahsettiği ve Yahudilerin mescit edindikleri peygamberlerinin mezarları nerdeydi? Oysa Beytul-mukaddes ve beldesi, Müslümanların ve Hz. Resulullah'tan (s.a.a) önceki Arapların devamlı gezip gördükleri bir yerdi.

Mezarları meşhur olan ve bilinen meşhur ve büyük peygamberleri, Hz. İbrahim Halil'in (a.s), Hz. Musa b. İmran'ın vs. mezarlarının ise Yahudiler tarafından put edinildiğini biz, hiçbir yerde görmüş, duymuş ve okumuş değiliz. Bir kabrin put edinildiğini farz etsek bile, bunun mezarlara saygı duymak ve kabirleri ziyaret etmekle hiçbir ilgisi yoktur.

Bir kabri put edinmek, namaz kılarken onu Kâbe gibi kible edinmek demektir; bu ikisi arasında büyük bir fark vardır.

Bütün bu kaydettiklerimizde ve bundan sonra değineceklerimizde Resulullah'ın (s.a.a) hadisleri hakkında hiçbir şüphe yoktur; bu konuda Allah'a sığınırız.

Şüphe edilen ve incelenmesi gereken konu, yüce Allah'ın kendilerini sapmadan, yanılmadan ve unutkanlıktan korumadığı hadis râvileridir.

Mezar, İbadet Yeri

Resulullah'ın (s.a.a) türbesini ibadet yeri edinmenin doğruluğunu kabul edenlerin delili şudur, Beytullah'ın etrafını tavaf edenler Hicri İsmail'i de tavaf etmekte ve onun duvarını kutlu sayıp, ondan da hayır ve bereket ummaktadırlar; oysa İslâm ümmetinin bütün âlimleri Hz. İsmail'in ve annesi Hâcer'in mezarlarının orada olduğunda icma etmişlerdir.

Sire-i İbn Hişâm, Tarih-i Taberî, İbn Esîr ve İbn Kesir'de şöyle geçer:

İsmail, annesi Hâcer'in kabrinin yanı başında ve Hicr'de defnedilmiştir (*İbn Hişâm*).

İbn Esîr'in tabiri ise şöyledir:

İsmail, kendisini Hicr'de annesinin yanı başında defnetmelerini vasiyet etti.¹

İbn Sa'd da *Tabakât'*ında şu rivayetlere yer vermiştir:

1- Sire-i İbn Hişâm (Mısır baskısı), c.1, s.6, Tarih-i Taberî (Avrupa baskısı), c.1, 352, Tarih-i İbn Esîr (Avrupa baskısı), c.1, s.89, Tarih-i İbn Kesir, c.1, s.193, Mu'cemu'l-Buldân, "hicr" Maddesi.

Hiç şüphesiz İsmail yirmi yaşındayken, annesi Hâcer vefat etti vefat ettiği sırada doksan yaşındaydı. İsmail onu Hicr'de defnetti. İsmail ise babasından sonra vefat etti ve Hicr'in Kâbe'den yana olan semtinde annesinin yanına def-nedildi.

Diğer bir rivayeti ise şöyle nakletmektedir:

İsmail'in mezarı, oluğun altında Beyt ile rükün arasındadır.¹

Kelâî ise *el-İktifâ* kitabında özetle şöyle yazmaktadır:

Hâcer, İsmail ve İsmail'in oğlu Nâbit Hicr'de defnedilmişlerdir.²

Yine İbn Cübeyr *Sefernâme*'sinde Hz. İsmail ve annesi Hâcer'in hakkında şöyle yazar:

İsmail'in kabri, oluğun altında, Hicr'in içinde ve Kâbe'nin duvarının yakınında olup mihrap şeklinde yeşil renkli küçük bir mermer taşla belirtilmiştir. Onun bitişiğinde daire şeklinde yeşil bir mermer taş da vardır; her iki taş çok güzel ve çekicidir. Bu taşların arasında eritme motifine yapışmış olan altına çok benzeyen muarrak gibi sarı lekeler göze çarpmaktadır. Hz. İsmail'in kabrinin yanı başında ve Irakî rüknün yakınında annesinin mezarı yer almış ve bir buçuk karış büyüklüğünde yeşil bir mermerle belirtilmiştir. Hacılar bu iki yerde namaz kılarak onlardan hayır ve uğur umarlar, tabi bu konuda haklıdırlar da. Çünkü bu iki zatın defnedildikleri yer Beytu'l-Atik ve Kâbe'nin bir bölümüdür. Yüce Allah onları daima nurlu kılmıştır ve onların mezarlarına namaz kılanlara hayır ve bereket verir. Bu iki mezar arasında yedi buçuk karış kadar bir mesafe vardır.³

1- İbn Sa'd'ın *Tabakât*'ı, c.1, s.25 (Avrupa baskısı); İbn Sa'd'ın kitabındaki üç rivayeti özetleyerek naklettik.

2- *el-İktifâ Fi Meğazi'l-Mustafa ves-Selâsetü'l-Hulefâ*, Henry Mase tashihi, Cezayir- Cevl Kıryunol baskısı, Cezair, 1931 m., s.119. Kelâî, Ebu Rabi' Süleyman b. Musa b. Salim el-Himyeri, 565 hicri kamerî yılında dünyaya gelmiş ve 634 yılında ölmüştür.

3- İbn Cübeyr, Muhammed b. Ahmed b. Cübeyr-i Kenanî Endulusî, 540 veya 539 rebiyülevvelinin onunda cuma akşamı dünyaya gelmiş ve 616 yılının şaban ayının 27 veya 29'unda salı akşamı İskenderiye'de vefat etmiştir. İbn Cübeyr, güçlü bir edebiyatçı ve şairdi. İyi davranışlı bir zat ve Endülü's'ün fıkıh ve hadis alimiydi. İbn Cübeyr, "Sefername" adlı kitabında iki yıl üç buçuk ay süren hac yolculuğunu genişçe kaleme almıştır. İbn Cübeyr'in bu yolculuğu 578 yılının şevval ayının 19'u pazartesi günü başlamış, 581 yılının muharrem ayının 22'sine kadar devam etmiş-

Bunlar Ehlisünnet ve Hilâfet Ekolü'nün kitaplarında geçenlerdir. Bu alanda Ehlibeýt âlimlerinin naklettikleri ise şu kitaplarda geçer:

el-Kâfi, (Merhum Kuleynî'nin eseri, öl. 329 hicrî kamerî), *Men La Yahzuruhu'l-Fakih* ve *İlelu's-Şerâyî'*, (Merhum Şeyh Saduk'un eseri, öl. 381 hicrî kamerî), *el-Vâfi* (Merhum Feyz Kâşânî'nin eseri, öl. 1089 hicrî kamerî), *Bihâru'l-Envâr* (Merhum Allame Meclisî'nin eseri, öl. 1111 hicrî kamerî).

Örneğin Kuleynî *el-Kâfi*'de şöyle nakletmektedir:

İsmail ve Hâcer'in kabri Hicr'dedir...¹ Peygamberlerin çoğunun kabri Hicr'dedir...² Hicr'de üçüncü Rûkn'ün yanı başında İsmail'in kızları defnedilmiştir.³

Yine Ebu Bekir Fakih, Resulullah'tan (s.a.a) şöyle nakleder:

Ümmetin zulmünden kaçan her peygamber Kâbe'ye sı-ğınır ve ölünceye kadar orada Allah'a ibadet ederdi. Hud, Şuayb ve Salih Peygamber'in kabri Zemzem'le Makam arasındadır; Kâbe'nin içinde üç yüz peygamber, Rûkn-i Yemâ-nî'yle Hacerü'l-Esved arasında ise yetmiş peygamber defnedilmiştir.⁴

tir. İbn Cübeyr bu yolculuğu boyunca Mısır, Arabistan, Irak, Suriye, Sakaliye vs. bölgelerini gezmiş, gördüğü şehirler ve konakladığı yerler hakkında bilgi vermiştir.

Burada İbn Cübeyr'in Sefername'sinden kaydettiklerimizi Doktor Hüseyin Nassar'ın tahkikiyle (s.63) 1374 yılı Mısır baskısından aldık. İbn Cübeyr'in hayatı kitabının önsözünde geçer.

1- Furu-i Kâfi, Kitabu'l-Hacc, "Haccu İbrahim ve İsmail (a.s) ve Benauhu-ma el-Beyt..." babı, c.4, s.210, hadis: 14, Darü'l-Kütübî'l-İslâmîyye baskısı, Tahran 1391 kamerî; Men La Yahzuruhu'l-Fakih, Kitabu'l-Hacc, "İlelu'l-Hacc" babı, c.2, s.125-126, hadis: 13, Darü'l-Kütübî'l-İslâmîyye baskısı, 1390 ve "Nu-ketun Fi Hacci'l-Enbiya-i ve'l-Murselin" babı, c.2, s.149, hadis: 8; el-Vâfi, Ki-tabu'l-Hacc, "Haccu İbrahim ve İsmail (a.s)" babı, c.8, s.28; Biharu'l-Envar, Ki-tabu'n-Nübüvve, "Ehvalu Evlad-i İbrahim (a.s) ve Ezvacihî ve Binaü'l-Beyt" babı, c.5, s.143, hadis: 41 ve c.5, s.144, hadis: 54.

2- Furu-i Kâfi, Kitabu'l-Hacc, "Haccu İbrahim" babı, c.4, s.210, hadis: 15; Biharu'l-Envar, Saduk'tan naklen, Kitab'un-Nübüvve, "Ahvalu Evlad-i İbrahim" babı, c.5, s.142, hadis: 40 ve "Ahbaru Evlad-ı İbrahim" babı, c.5, s.144, hadis: 5; el-Vâfi, Kitabu'l-Hacc, "Haccu İbrahim" babı, c.8, s.28.

3- Furu-i Kâfi, Kitabu'l-Hacc, "Haccu İbrahim" babı, c.4, s.210, hadis: 16; el-Vâfi, Kitabu'l-Hacc, "Haccu İbrahim" babı, c.8, s.28; Biharu'l-Envar, c.5, s. 144, hadis: 56.

4- Muhtasaru Kitabî'l-Buldan, Ebubekr Ahmed b. Fakih el-Hemdanî, Lei-den Biril baskısı, 1302 kamerî, s.17.

Yine peygamberlerin mezarlarına bina yapılmasının doğruluğunu kabul edenlerin diğer bir delili de şudur: Resulullah'ın (s.a.a), Ebu Bekir ve Ömer'in kabirleri vefatlarından bugüne dek üzeri örtülü bir binanın içerisinde yer almıştır. Eğer bu haram olsaydı bu kadar zaman içinde Müslümanlar buna nasıl izin vermişlerdir?

Yine şu ayetleri de delil olarak göstermektedirler:

İbrahim'in makamını namaz yeri edinin.¹

(Onları bulanlar) Kendi aralarında durumlarını tartışıyorlardı, (bir kısmı) dedi ki: "Onların üstüne bir bina inşa edin."²

* * *

Vahhabîler, peygamberlerin, imamların ve sahabelerin kabirlerini ziyaret eden Müslümanlara, "kabre ve ölülere tapanlar" derler. Yukarıda değindiklerimizi göz önünde bulundurduğumuzda, aslında bu zavallılar farkında olsunlar veya olmasınlar, Hz. Resulullah'a (s.a.a), ashabına ve Hirc-i İsmail'in etrafını tavaf eden bütün peygamberlere "kabre ve ölüye tapanlar" demekteler. Çünkü Hirc-i İs-mail'de Hâcer'in, İsmail'in ve Hz. İsmail'in oğullarının ve ondan önceki diğer birçok peygamberin kabri vardır.

Kabrin üzerine bina yapmak konusunda birbiriyle çelişen hadisler veya daha doğrusu bu hadisleri anlamadaki farklılıklar, bu ihtilâfın menşei hâline gelmiştir.

1- Bakara, 125

2- Kehf, 21

- 7 -

İSLÂM'DA ÖLEN İÇİN AĞLAMAK

Andolsun, sizin için, Allah'ı ve ahiret gününü umanlar ve Allah'ı çokça zikredenler için Allah'ın Resulünde güzel bir örnek vardır.¹

Hz. Resulullah'ın (s.a.a) Ölen için Ağladığına Dair İslâm Metinlerinde Geçen Rivayetler

1- Resulullah'ın (s.a.a) Sa'd b. Ubâde'nin Hastalığında Ağlaması

Sahih-i Müslim'de şöyle geçer:

Abdullah b. Ömer der ki: Sa'd b. Ubâde hastalanmış, yatıyordu. Hz. Resulullah efendimiz (s.a.a) Abdurrahman b. Avf, Sa'd b. Ebî Vakkâs ve Abdullah b. Mesud'la birlikte onu ziyarete gitti. Sa'd'ın kendisinden geçtiğini görünce, "*Öldü mü?*" diye sordu. Ölmediğini söylediler. Resulullah (s.a.a) ağladı, orada bulunanlar da ağladılar.

Sonra Resul-i Ekrem (s.a.a) orada bulunanlara hitaben şöyle buyurdu.

"Dikkat etmez misiniz?! Yüce Allah, ağladığı veya üzüldüğü için kimseyi kınamaz; ama (mübarek dillerine işaret ederek) bunun için kınar -veya gerekirse- rahmetine boğar."²

1- Ahzâb, 21

2- Sahih-i Müslim, 2, 636, "Cenâiz" kitabı, 6. bab.

2- Hz. Resulullah'ın (s.a.a), Oğlu İbrahim'in Ölümünde Ağlaması

Sahih-i Buharî'de Enes'ten şöyle rivayet edilmiştir:

Hz. Resulullah'la (s.a.a) birlikte bir grup Müslüman, (Resulullah'ın eşi ve oğlu İbrahim'in annesi) Hz. Mâriye'nin evine gittik. Hz. Resulullah'ın (s.a.a) minik yavrusu İbrahim can vermek üzereydi. Hz. Peygamber'in gözleri doluverdi. Abdurrahman b. Avf, Hz. Resulullah'a dönerek

- Sen de mi ya Resulullah?! diye sordu. Hz. Resul-i Ekrem (s.a.a):

- Ey Avf'ın oğlu! Ağlamak Allah'ın rahmetindedir. Göz yaşlarım dökülmekte, yüreğim yanıp kavrulmakta şimdi; ama Allah'ın rızasına aykırı düşecek bir şey söylemiyorum. diye buyurdular.

Hz. Peygamber, bu sırada yüzünü minik İbrahim'e çevirip ona hitaben şöyle buyurdu:

- İbrahimciğim! Yokluğun bizi pek üzmekte, hicranın bize keder vermektedir.

İbn Mâce'nin *Sünen*'inde, Hz. Peygamber'in bunları söyleyerek minik İbrahim'in üzerine kapanıp ağladığı nakledilir.¹

3- Hz. Resulullah'ın (s.a.a), Torununa Ağlaması

Sahih-i Buharî'de şöyle geçer:

Hz. Resulullah'ın (s.a.a) kızlarından biri ona haber göndererek oğlunun ölmek üzere olduğunu ve mümkünse hemen gelmesini istedi. Hz. Resulullah (s.a.a) aralarında Sa'd b. Ubâde'nin de bulunduğu bir grup sahabeyle birlikte kızının evine gitti. Kesik kesik soluk alan ve son nefesini vermek üzere bulunan yavrucağı Hz. Peygamber'in kollarına bıraktılar. Allah Resulü'nün (s.a.a) ağladığını gören Sa'd:

1- Sahih-i Buhârî, "Cenâiz" kitabı, "Kavlu'n-Nebi İna Bike Le-Mah-zunûn" bâbı, c.1, s.158 ve Sahih-i Müslim, Kitabu'l-Fezâil, "Rahmetuhu Bi's-Sibyan ve'l-İyâl, c.62 ve Sünen-i İbn Mâce, Kitabu'l-Cenâiz, "Mâ Câe Fi'n-Na-zari İle'l-Meyyit" babı, c.1, s.473, 1475. hadis ve Tabakât-ı İbn Sa'd, c.1, böl: 1, s.88 ve Müsned-i Ahmed c.3, s.193.

"Ey Allah'ın Resülü, ne oluyor size?!" diye sorunca, Hz. Peygamber:

"Bu, yüce Allah'ın, kullarının kalbine yerleştirdiği bir rahmettir. Allah sevecen, merhametli ve yufka yürekli kullarına rahmet ve şefkate bulunur."¹ diye buyurdu.

4- Hz. Resulullah'ın (s.a.a), Sevgili Amcası Hz. Hamza'ya Ağlaması

İbn Sa'd'ın *Tabakât*'ında ve Vâkıdî'nin *Meğazi*'sinde özetle şöyle yer alır:

Uhud Savaşı sonrasıydı. Ensarın bulunduğu mahalleden, şehitlerine ağlayan Müslümanların sesi duyuluyordu. Hz. Resulullah'ın gözleri doldu: "*Hamza'nın, ağlayacak kimsesi de yok!*" buyurdu. Hz. Resul-i Ekrem'in (s.a.a) bu sözünü Sa'd b. Muâz duymuştu; Benî Abdüşhel kadınlarına haber göndererek Hz. Resulullah'ın (s.a.a) evinde toplanmalarını istedi. Kadınlar gelip oturdular. Hz. Hamza'ya yas tutup ağladılar.

Onların mersiye ve ağlama seslerini duyan Peygamber (s.a.a) onlar için hayır duada bulundu ve yas meclisi tamamlandıktan sonra onları uğurladı.

O tarihten sonra ensar kadınları arasında, ölülerine ağlamadan veya onun yasını tutmadan önce Hz. Hamza'nın (r.a) şaha-detini anarak ona gözyaşı dökmek âdet olup gelenekleşti.²

Ayrıca, Hz. Resulullah (s.a.a), sevgili anneleri Amine Hatun'un (r.a) mübarek mezarı başında ağlamış, hatta onunla birlikte yanındakiler de kendilerini tutamayıp ağlamışlardır.¹

1- Sahih-i Buhârî, Kitabu'l-Cenâiz, "Kavlu'n-Nebi Yuezzebu'l-Meyyit Bi Ba'zi Bukai Ehlihi Aleyh..." bâbı, ve Kitabu'l-Merzâ, "İyadetu's-Sübyan" bâbı c.4, s.3, Sahih-i Müslim, Kitabu'l-Canâiz, "el-Bukau Ale'l-Meyyit" bâbı, s.636, hadis: 11 ve Sünen-i Ebî Davud, Kitabu'l-Cenaiz, "el-Bukau Ale'l-Meyyit" babı, c.3, s.193, hadis: 3125 ve Sünen-i Nesâî, Kitabu'l-Cenâiz, "el-Emru Bi'l-İhtisa-bi Ve's-Sabr, c.1, s.246; Müsned-i Ahmed, c.2, s.306 ve c.3, s.83, 88, 89.

2- İbn Sa'd'ın *Tabakât*'ında Hz. Hamza'nın Hayatı, Dar-ı Sadır, Beyrut baskısı. 1377, c.3, s.11. Daha geniş şekilde: Vâkıdî'nin *Meğazi*'si, c.1, s.315-317 ve İmtau'l-Esma, c.1, s.163 ve Müsned-i Ahmed, c.2, s.40 ve Tarih-i Taberî. Ayrıca İbn Abdül-bir'in el-İstıab'ında ve İbn Esfîr'in *Usdu'l-Gabe*'sinde aynı konu, Hz. Hamza'nın biyografisi kısmında özetle geçer.

5- Resulullah (s.a.a) Ölü Evine Yemek Temin Edilmesini Emrediyor

Cafer'in şehadet haberi geldiğinde Hz. Resulullah (s.a.a) *"Cafer'in âilesine yemek pişirin; onlar yaşıdır, bu gibi şeylerle uğraşacak durumda değildirler."* buyurdu.²

6- Hz. Resulullah (s.a.a) Yas Süresini Belirtiyor

Mütevâtir rivayetlerle nakledilen bir hadiste Hz. Resulullah'ın (s.a.a), kadının, kocası dışındaki ölülerine 3 gün, kocası içinse Kur'ân'da da belirtildiği üzere 4 ay 10 gün yas tutmasını buyurduğu geçer.³

1- Sünen-i Nesâî, Kitabu'l-Cenâiz, "Ziyaretu Kabri'l-Müşrik" babı, c.1, s.267; Sünen-i Ebî Davud, Kitabu'l-Cenâiz, "Ziyaretu'l-Kubur" babı, c.3, s.218, hadis: 3234 ve Sünen-i İbn Mace, Kitabu'l-Cenâiz, "Ma Câe Fî Ziyareti Ku-buri'l-Müşrikîn" babı, c.1, s.501, hadis: 1572.

2- Sünen-i İbn Mace, Kitabu'l-Cenâiz, "Ma Câe Fi't-Taâm Yub'es İlä Ehli'l-Meyyit" babı, c.1, s.514, hadis: 1610 ve 1611 ve Sünen-i Tirmizî, Kitabu'l-Cenâiz, "Ma Câe Fi't-Taâm Yusneu Li-Ehli'l-Meyyit" babı, c.4, s.219'da bu hadisin hasen ve sahih olduğu kayıtlıdır. Yine Sünen-i Ebî Davud, Kitabu'l-Ce-nâiz, "Sun'atu't-Taâm Li-Ehli'l-Meyyit" babı, c.3, s.195, hadis: 3132 ve Müs-ned-i Ahmed b. Hanbel, c.1, s.205 ve c.6, s.370.

3- Sahih-i Buhârî, Kitabu'l-Cenâiz, "Hidadu'l-Mer'eti Alâ Gayri Zevciha" babı, c.1, s.154 ve Talâk Kitabı, "Teheddu'l-Müteveffa Anha Zevcuha Erbatate Eşhurin ve Arşen" babı, c.3, s.189 ve 68. bab ("el-Kuhlu Li'l-Hadde" babı) ve "el-Kistu Li'l-Hâdde İnde't-Tuhr" babı ve "Telebbusu'l-Hadde Siyabe'l-Asb" babı ve "Velleziyne Yeteveffevne minkum ve Yezerûne Ezvacen" babı, c.3, s.189, 190 ve Sahih-i Müslim, Talâk Kitabı, "Vücubi'l-İhdad Fî İddeti'l-Vefat ve Tahrimuha Fî Gayri Zalike İllâ Selasete Eyyam" babı, s.1124-1128 hadis: 1486, 1487, 1490, 1491 ve Sünen-i Ebî Davud, Talâk Kitabı, "Hidadu'l-Müteveffa Anha Zevcuha" babı, c.2, s.290, hadis: 2299 ve "Fî-Ma Tectenibu-hul'-Mu'tedde Fî İddetiha" babı, c.2, s.291, hadis: 2302 ve Sünen-i Tirmizî, Talâk ve Liân Kitabı, "Ma Câe Fî İddeti'l-Müteveffa Anha Zevcuha" babı, c.5, s.171, 174 ve Süneni Nesâî, Talâk Kitabı, "İddetu'l-Müteveffa Anha Zevcuha", "el-İhdad", "Sukutu'l-İhdad Ani'l-Kitabiyyeti'l-Müteveffa Anha Zevcuha", Ter-ku'z-Ziyneti Li'l-Haddeti'l-Müslime Dûne'l-Yahudiiyyeti ve'n-Nasraniyye", "Ma Tectenibu'l-Hâddetu Mine's-Siyabi'l-Musabbeğa" ve "el-Hızabu Li'l-Mer'eti" babları ve Sünen-i İbn Mâce, Talâk Kitabı, "Hel Teheddu'l-Mer'etu Alâ Gayri Zevcihâ" babı, c.1, s.374, hadis: 2087 ve 2087 ve Sünen-i Daremî, Talâk Kitabı, "İhdadu'l-Mer'eti Ale'z-Zevc, c.2, s.167 ve el-Muvatta, İbn Malik, Talâk Kitabı, hadis: 101, 105 ve İbn Sa'd'ın Tabakât'ı, c.4, 1. bölüm, s.27, 28 ve c.8, s.70 ve Müs-ned-i Ahmed, c.5, s.8, c.6, s.37, 184, 249, 281, 286, 287, 324, 325, 326, 369, 408, 462 ve Müs-ned-i Tayâlesî, s.1587, 1589, 1591.

7- Hz. Resulullah'ın (s.a.a) Cafer b. Ebutâlib'e (r.a) Ağlaması

Sahih-i Buharî'de şöyle geçer:

Hz. Resulullah (s.a.a) Zeyd, Cafer ve Abdullah b. Revâha'nın şahadet haberi gelmeden önce onların şahadetlerini haber verecek yaşlarını tuttu ve şöyle buyurdu: "Sancağı Zeyd aldı. Zeyd şehit oldu, Cafer aldı! O da vurulup şehit düştü, İbn Revâha aldı, o da şehit düştü...!"

Hz. Resulullah (s.a.a) bu haberleri verirken mübarek gözlerinden yaşlar süzülmekteydi.¹

Hz. Cafer b. Ebutâlib'in biyografisi hakkında *el-İstiâb*, *Usdu'l-Gâbe*, *el-İsâbe*, *Tarih-i Taberî* ve diğer kaynaklarda geçen metinlerin özeti mealen şöyledir:

Cafer'le arkadaşları şehit düşünce, Hz. Resulullah (s.a.a) Cafe-r'in evine gitti, onun çocuklarını çağırıp yanına oturttu, onları öpüp kokladı, ağlayarak sevip okşadı. Cafer'in eşi Esmâ, "Anam babam sana feda olsun ya Resulullah, ne oldu, neden ağlıyorsunuz? Cafer'le arkadaşlarından bir haber mi var yoksa?!" diye sorunca Hz. Peygamber-i Ekrem (s.a.a), "*Evet, onlar bugün şehit düştüler!*" diye buyurdu.

Esmâ, olayı şöyle nakletmektedir: "Bu haberi duyunca elimde olmaksızın çılgık atıp kalktım, yüksek sesle ağlıyordum, komşu kadınları etrafıma toplandı, ağlaşıyor, ağıtlar yakıyorduk. Bu sırada Fâtıma, "Eyvahlar olsun! Ne oldu amcama?!" diye ağlayarak içeriye girdi. Hz. Resulullah (s.a.a), "*Cafer gibi birine elbette ki ağlanır!*" buyurdular.

8- Hz. Resulullah'ın (s.a.a), Torunu İmam Hüseyin'e (a.s) Ağlaması

a) Ümmü'l-Fazl Hadisi:

Müstedrekü's-Sahihayn, *Tarih-i İbn Asâkir*, Hârezmî'nin *Mak-tel'i* ve diğer İslâmî kaynaklarda Haris'in kızı Ümmü'l-Fazl'dan şöyle rivayet edilir:

Hz. Resulullah'ın (s.a.a) huzuruna vararak:

– Ey Allah'ın Resülü! Dün gece kötü bir rüya gördüm, dedim.

Gördüğüm rüyayı sorunca; çok ürkütücü olduğunu söyledim.

Bunun üzerine Hz. Peygamber, tekrar buyurdu:

1- Sahih-i Buhârî, "Peygamber'in Ashabının Faziletleri" kitabı, "Halid b. Velid'in Menkıbesi" babı, c.2, s.204.

– Rüyanı anlat.

– Rüyamda, sizin vücudunuzdan olan bir parça et kollarımdaydı!...

Hz. Resulullah (s.a.a) gülümsedi:

– Korkmana gerek yok, hayırdır. Allah'ın izniyle kızım Fâtıma bir erkek evlât getirecek dünyaya, o bebeği senin kucağına verecekler.

Hz. Resulullah'ın (s.a.a) bu tabirinden sonra çok geçmeden Hz. Fâtmatü'z-Zehrâ (s.a) doğum yaptı ve Hz. Hüseyin'i (a.s) getirdi dünyaya; tıpkı Hz. Resulullah'ın (s.a.a) önceden buyurmuş olduğu gibi, bebeğin bakımını bana verdiler!

Bir gün Hz. Resulullah (s.a.a) girdi içeriye, bebeği onun kollarına bıraktım. Biraz sonra Hz. Peygamber'in ağladığını fark ettim, telaşla atıldım:

– Ya Resulullah! Anam babam sana feda olsun, ne oldu?

Hz. Peygamber, yaşlı gözlerle cevap verdiler:

– Cebrail (a.s) gelerek ümmetimin bu yavrumu şehit edeceğini haber verdi bana!

– Bunu mu?! Hüseyin'i mi?!

– Evet bunu, Hüseyin'i!... Hatta mezarının kırmızı renkli top-rağından da biraz getirip verdi bana!"

Hâkim, bu hadisi aktardıktan sonra şöyle yazar: "Şeyheyn'in (Buharî ve Müslim'in) belirlemiş olduğu kurallara göre bu hadis-i şerif kesinlikle sahihtir; ama her nedense kendileri bu sahih hadisi aktarmamışlardır!"¹

b) Cahş Kızı Zeyneb Hadisi:

İbn Asâkir'in *Mecmau'z-Zevâid*'inde, *İbn Kesir*'de ve diğer tarih kaynaklarında Cahş kızı, Zeynep'ten şu hadis rivayet edilir:

Hz. Resulullah'ın (s.a.a) benim evimde olduğu bir gündü; henüz yürümeye başlamış olan minik Hüseyin de benim ya-

1- İbn Asâkir Tarihi, hadis: 630-631 ve *Mecmau'z-Zevâid*, c.9, s.179 ve *Maktel-i Harezmi*, c.1, s.159 ve s.162'de farklı deyişle; *Tarih-i İbn Asâkir*, c.6, s.230 ve c.8, s.199 ve *el-Emali*, Şecerî, s.188 ve *el-Fusulu'l-Mühimme*, İbn Sabbağ el-Mâlikî, s.145 ve *er-Ravzu'n-Nezîr*, c.1, s.89 ve *es-Savâik*, s.115 ve bir başka baskısında da, s.190 ve *Kenzü'l-Ummâl*, eski baskı, c.6, s.223 ve *el-Hasâisu'l-Kübrâ*, c.2, s.125. Ehlibeyt kaynaklarından ise: *Musiru'l-Ahzân*, s.8; *el-Luhuf*, İbn Tavus, s.6 ve 7.

nımdaydı. İşle meşgul olduğum bir sırada minik Hüseyin Hz. Peygamber'in odasına girdi, engellemek için içeri koştuyusam da, Hz. Peygamber, "Ona engel olma." buyurdular. ...Derken, Hz. Peygamber (s.a.a) namaza durdu. Kıyamda Hüseyin'i kucağına alıyor, rükû ve secdeye varmadan önce onu yavaşça yere bırakıyordu. Namazını bitirdikten sonra oturup ağlamaya başladı, ellerini açıp dua etti. Duasını bitirince:

– Ya Resulullah, bugüne değin hiç görmediğim bir davranıştı bu! (namazda Hüseyin'i kucağınıza almanız) dedim.

Hz. Peygamber, şöyle buyurdular:

– Cebrail inerek, ümmetimin şu yavrumu öldüreceğini haber verdi bana! Cebrail'den, Hüseyin'imın şehit düşeceği yerin toprağını bana getirmesini istedim, o da kırmızı renkli bir toprak getirdi bana..."¹

c) Âişe'nin Rivayet Ettiği Hadis:

Abdurrahman oğlu Ebu Seleme'den naklen: İbn Asâkir, Mak-tel-i Hârezmî, Mecmau'z Zevâid ve diğer büyük kaynaklarda, Abdurrahman oğlu Ebu Seleme'nin, Âişe'den naklettiği şu hadis geçer:

Hz. Resulullah (s.a.a) minik Hüseyin'i kucağına almış, di-zine oturtmuştu, bu sırada Cebrail inerek:

– Bu senin evlâdın mı? diye sordu.

Hz. Resulullah (s.a.a), "Evet." diye cevap verince Cebrail (a.s) şöyle dedi:

– Ümmetin senden sonra onu öldürecek. İstersen, öldürüleceği yeri gösterebilirim!

Hz. Resulullah (s.a.a) göstermesini isteyince Cebrail, Hz. Peygamber'e Tef arazisinin toprağını gösterdi. "

Aynı rivayet bir başka yerde de "Cebrail Tef arazisini gösterdi ve oradan aldığı bir miktar toprağı Hz. Peygamber'e vererek "işte bu, onun katledileceği yerin toprağıdır!" dedi. şekilde geçer.²

1- İbn Asâkir Tarihi, hadis: 629; Mecmau'z-Zevâid, c.9, s.188; Kenzü'l-Ummâl, c.13, s.112; İbn Kesir Tarihi, c.8, s.199. Ehlibyet kaynaklarından ise: el-Emâlî, Şeyh Tusî, c.1, s.323, Musiru'l-Ahzan, s.7-10 (ki bunun sonunda çok önemli bilgiler de verilmektedir) ve el-Luhuf, s.7- 9.

2- Tabakât, İbn Sa'd, hadis: 269 ve İbn Asâkir Tarihi, İmâm Hüseyin'in (a.s) hayatı, hadis: 627 ve Maktel-i Harezmî, c.1, s.159 ve Mecmau'z-Zevâid, c.9, s.187- 8 ve Kenzü'l-Ummâl, c.13, s.108 ve eski baskısında, c.6, s.223 ve es-Savâiku'l-Muhrika,

d) Ümmü Seleme Rivayeti:

Müstedrekü's-Sahihayn, Tabakât-ı İbn Sa'd, İbn Asâkir Tarihi ve diğer güvenilir kaynaklarda Abdullah İbn Vahab'dan şöyle rivayet edilir: Ümmü'l-Müminin Hz. Ümmü Seleme (radiyallahu anhâ) bana şöyle dedi:

Hz. Resulullah (s.a.a) bir gece uyumak için yatağına girdi; ama çok geçmeden tedirgin ve rahatsız bir hâlde yataktan kalktı. Tekrar uzanıp uyudu; ama çok geçmeden aynı şekilde yeniden uyandı. Bu defa, ilk hâminden biraz daha farklıydı.

Üçüncü kez uyandığında yine rahatsızdı; ama bu kez avucunda kırmızı renkli bir toprak vardı, sevgiyle öpüyordu bu toprağı! Dayanamayıp sordum:

– Ya Resulullah, bu ne toprağı böyle?

– Cebrail (a.s), Hüseyin'imın Irak topraklarında öldürüleceğini haber verdi bana; onun öldürüleceği yerin toprağını göstermesini istedim; işte bu, o topraktır!"

Hâkim, bu hadisin sonunda şöyle yazar: "Bu hadis, Buharî ve Müslim'in koyduğu kural ve şartlara göre tamamen sahih ve doğru olduğu hâlde her nasılsa Buharî de Müslim de bu hadisi aktarmamışlardır!!"¹

e) Enes b. Mâlik'in Rivayet Ettiği Hadis

Ahmed b. Hanbel'in *Müsned*'inde, Taberânî'nin *Mu'cemu'l-Kebir*'inde *İbn Asâkir Tarihi*'nde ve diğer birçok önemli kaynakta, Enes b. Mâlik'ten şöyle rivayet edilir:

Mukarreb meleklerden olan "Katar" meleği Hz. Resulullah'la (s.a.a) görüşebilmek için yüce Allah'tan izin istedi. Yüce Allah izin verdi. O gün Ümmü Seleme'nin (r.a) günüydü. Hz. Resulullah (s.a.a) Ümmü Seleme'ye (r.a) kapıda oturma-sını ve kimseyi içeri almamasını buyurdu. Ümmü Seleme der ki: "Ben kapının

İbn Hacer, s.115 ve diğer bir baskıda, s.119; Hasâis, Su-yutî, c.2, s.125 ve Cevahiru'l-Kelam, Karaoğlu, s.117. Ve Ehlibeyt mektebi kaynaklarından ise: Şeyh Tusî'nin el-Emâlî'sinde, c.2, s.325 ve Şecerî'nin E-mâli'sinde, s.177'de tafsilatlı şekilde geçmektedir.

1- Hâkim, Müstedrek'üs-Sahihayn, c.4, s.398 ve Taberânî'nin Mu'cemu'l-Kebir'i, hadis: 55 ve Tarih-i İbn Asâkir, hadis: 619 ve 621 ve İbn Sa'd'in Tabakât'ında Hz. İmam Hüseyin'in (a.s) Şerihâli kısmında, hadis: 267 ve Zehe-bî'nin İslâm Tarihi, c.3, s.11 ve Siyeru'n-Nubelâ, c.3, s.194 ve 195 ve Maktel-i Hârezmî, c.1, s.158, 159'da özetle ve Zahairu'l-Ukbâ, Muhibbuddin Taberî, s.148, 149 ve Tarih-i İbn Kesir, c.6, s.230 ve Kenzü'l-Ummâl, Mattaki-i Hindî, c.16, s.266.

önünde oturmuştum, bu sırada Hüseyin b. Ali geldi, kapıyı açıp doğru Hz. Peygamber-i Ekrem'in (s.a.a) odasına girdi. Hz. Peygamber, onu kucağına alıp şefkatle öpmeye başladı. Melek, "Onu seviyor musun?" diye sordu, Hz. Peygamber, "Evet." diye buyurunca, melek, "Üm-metin onu öldürecek, istersen öldürüleceği yeri göstereyim sana!" dedi. Hz. Peygamber, göstermesini isteyince o melek kırmızı renkli, kuma benzer bir miktar toprak verdi Peygamber'e. Ümmü Seleme, bu toprağı Hz. Peygamber'den alıp itinayla sakladı.

Sabit şöyle yazar: "Biz oraya 'Kerbela.' deriz."¹

Peki bütün bu delillere rağmen bu konudaki ihtilâfın kaynağı nedir? Bu ihtilâfın kaynağı yine *Sahih-i Buharî* ve *Sahih-i Müslim* gibi bazı kitaplarda nakledilen bazı rivayetlerdir. Biz önce bu rivayetleri nakledip, daha sonra cevabına geçeceğiz:

Hz. Peygamber'in (s.a.a) Ağlamayı Yasakladığı İddia Edilen Rivayetin Kaynağı

Sahih-i Müslim'le *Sünen-i Nesâî*'de Abdullah b. Ömer'den rivayetle Hafsa'nın, babası Ömer'e ağladığını ve bunun üzerine Ömer'in, "Sakin ol kızım, Allah'ın Peygamberi'nin, 'Ölüye ağlamak, onu azaba sokar.' bu yurduğunu bilmiyor musun?" dediğini yazar.²

Bir başka rivayette de yine Ömer'den naklen Hz. Peygamber'in (s.a.a) şöyle buyurduğu geçer:

1- Müsned-i Ahmed, c.3, s.242, 265 ve Tarih-i İbn Asâkir, hadis: 615 ve 617 ve Taberânî'nin Mu'cem'i, hadis: 47; Harezmi'nin Maktel'i, c.1, s.160-162; Zehebî'nin İslâm Tarihi, c.3, s.10; Siyeru'n-Nubelâ, c.3, s.194; Zehairu'l-Ukbâ, s.146, 147; Mecmau'z-Zevâid, c.9, s.187 ve s.190'da "hasen" olarak adlandırılan bir başka senetle geçer. Tarih-i İbn Kesir, c.6, s.229'da da şöyle geçer: "Biz, Hüseyin'in Kerbelâ'da öldürüleceğini duymuştuk." Yine Kenzü'l-Ummal, c.16, s.266; es-Savâik, s.115; Ebu Nuaym'in ed-Delail'i, c.3, s.202; el-Mevahibu'l-Ludeniyye, Kastalanî, c.2, s.195; Süyutî'nin Hasâis'i, c.2, s.25. Ehlibeyt okulu kaynaklarından ise: Şeyh Tusî'nin (öl. 460 hk.) Emâli'si, Nu'man baskısı, Necef, 1384 hicrî kamerî, c.1, s.221. (Burada "meleklerin büyüklerinden biri" şeklinde geçiyor.)

2- Sahih-i Müslim, 2, 639, Kitabu'l-Cenâiz, "el-Meyyit Yuazzebu Bi-Bukai Ehlihi Aleyh" bâbı; Sünen-i Nesâî, Kitabu'l-Cenâiz, "Ölüye Ağlamak Nehyedil-miş Midir?" bâbı.

Ölü, kendisine ağlanıp feryat edildiği için mezarında azap çeker.¹

Bir başka rivayette de yine Ömer'in oğlundan şöyle nakledilir:

Halife Ömer yaralanınca, kendisinden geçmiş ve ağlama sesleri yükselmişti. Kendisine gelince, "Hz. Peygamber'in, ağlama ve feryatların ölüyü azaba soktuğu şeklindeki buyruğunu bilmiyor musunuz?" dedi.²

Bu rivayetlere cevabımız şudur:

Bu rivayetlerdeki yanlış, daha doğrusu yanlış anlama, bizzat Ümmü'l-Müminin Âişe tarafından düzeltilmiştir:

Bu konuda nakledilen şu rivayetlere dikkatinizi çekiyoruz: *Sahih-i Buharî, Müslim ve Sünen-i Nesâî*'de İbn Abbâs'tan naklolunan bir hadiste özetle şöyle geçer:

Biz Medine'ye ulaştıktan sonra çok geçmeden Halife Ömer'i yaraladılar. Bu sırada Süheyb, "Eyvah kardeşim, eyvah dostum!" diye figan ederek içeriye girdi. Ömer'in oğlu "Peygamber'in; yakınlarının ağlamasının ölüyü rahatsız edeceğini buyurduğunu duymadın mı?" dedi.

Ben kalkıp Âişe'nin yanına gittim ve bu rivayeti kendisine ileterek doğruluk derecesini sordum. Âişe "Hayır." dedi, "Vallahi doğru değil! Allah Resulü (s.a.a) hiçbir zaman ölüye ağlamanın onun azabına sebep olacağını buyurmuş değildir. Hz. Peygamber "Yüce Allah, yakınlarının ona ağlaması, kâfir ölünün azabını artırır, güldüren de, ağlatan da Allah'tır. Kimse bir başkasının günahını yüklenemez değildir." buyurmuşlardır.

Kâsım b. Muhammed de şöyle rivayet eder:

Ömer'le oğlu Abdullah'ın söylediği sözü Âişe duyunca, "Öyle birinden duymuşsunuz ki ne yalan söyler, ne iftira atar; ama kulağı yanlış duymuş onun!" dedi.³

1- Sahih-i Müslim, c.2, s.639 ve Sahih-i Tirmizî, c.4, s.222, Kitabu'l-Ce-nâiz, bâb: 24 ve Sünen-i İbn Mâce, c.1, s.508, Kitabu'l-Cenâiz, "el-Meyyit Yu-azzebu Bi-Bukai Ehlihi Aleyh" bâbı.

2- Sahih-i Müslim, c.2, s.639 ve Sünen-i Nesâî, c.4, s.18.

3- Sahih-i Müslim, Kitabu'l-Cenâiz, bab: 9, hadis: 22 ve 23; Sahih-i Bu-hârî, Kitabu'l-Cenâiz, "Kavlu'n-Nebiy: el-Meyyit Yuazzebu Bi-Bukai Ehlihi Aleyh" babı, c.1,

Sahih-i Buharî'de, *Müslim*'de, *Sünen-i Tirmizî*'de ve *Mâlik'in Mu-vattâ*'sında Hişâm b. Urve'nin kavliyle, babasından şöyle bir rivayet geçer:

Ömer'in oğlunun söylediği sözü Âişe'ye aktararak, "Yakınlarının ona ağlaması ölünün azabını artırır." dediğini söylediler. Bunun üzerine Âişe şöyle dedi:

"Yüce Allah Ebu Abdurrahman'ı (Abdullah b. Ömer) affetsin, bir şey duymuş, ama iyi anlayamamış. Duyduğu şeyin aslı şudur: Bir gün Yahudi bir ölünün cenazesi mezarlığa götürüldüğünde, yakınlarının ona ağladığını gören Hz. Resulullah, (s.a.a) o cemaate hitaben, '*O azap çektiği hâlde siz ona ağlamaktasınız!*' buyurdular."¹

İmâm Nevevî (öl. 676) *Sahih-i Müslim*'e yazdığı şerhte Hz. Resulullah'ın (s.a.a) ölüye ağlamayı reddettiğine dâir gelen bütün rivayetlerin sadece Ömer'le, oğlu Abdullah tarafından nakledildiğini ve bu rivayetlerin Ümmü'l-Müminin Âişe tarafından kesinlikle reddedilerek yanlışlık ve unutkanlık eseri böyle bir şeyin ortaya çıktığını vurgulandığını yazar.²

Ömer'in Ağlayanlara Mani Olmak İstemesi Üzerine Hz. Resulullah'ın (s.a.a) Rahatsız Olup Ömer'i Hemen Engellemesi

Sünen-i Neseî'yle *İbn Mâce* ve *Müsned-i Ahmed*'de Mesleme b. Ezrak'tan nakille şöyle geçer:

Ebu Hüreyre'den şöyle duydum: Peygamber'in yakınlarından biri vefat etti. Kadınlar toplanıp ona ağladılar. Ömer, onları engellemek ve ağlayanları oradan uzaklaştırmak için ayağa kalkınca, Hz. Peygamber, "*Ey Ömer! Onları kendi hâllerine bırak! Gözler yaşlı, yürekler buruktur şimdi. Çünkü sevdikleri birini henüz kaybetmiştir onlar!*"³ diye buyurdu.

s.155 ve 156; *Sünen-i Nesâî*, *Kitabu'l-Cenâiz*, "Ölen İçin Ağlamanın Nehyi..." babı, c.4, s.18.

1- Nevevî'nin *Şerh-i Sahih-i Müslim*'i, *Kitabu'l-Cenâiz*, c.6, s.228, "el-Meyyit Yuzzebu Bi-Bukai Ehlihi Aleyh" babı.

2- age.

3- *Sünen-i Nesâî*, *Kitabu'l-Cenâiz*, "er-Ruhsa Fi'l-Bukai Ale'l-Meyyit" bâbı, c.2, s.19; *Müsned-i Ahmed*, c.2, s.110, 283, 333, 408 ve 444; *Sünen-i İbn Mâce*, *Kitabu'l-Cenâiz*, "Ma Cae Fi'l-Bukai Ale'l-Meyyit" bâbı, c.1, s.505, hadis: 1587.

Yine *Müsned-i Ahmed*'de Vahab b. Kiysân'dan ve -o da- Muhammed b. Ömer'den naklen Mesleme b. Ezrak'ın ona şöyle dediği geçer:

Abdullah b. Ömer'le çarşıda oturmuştuk. Bir cenazenin mezarlığa götürüldüğünü gördük, yakınları ağlaşıyorlardı. Abdullah b. Ömer onları azarlayarak üzerlerine yürümeye kalkışınca, onu sakinleştirerek, "Böyle söyleme." dedim ve ardından Ebu Hüreyre'den duyduğum şu rivayeti kendisine anlattım:

Mervân b. Hakem'in yakınlarından bir hanım ölmüştü; Mervân, ölüye ağlayanları engelliyor ve oradan uzaklaştırmaya çalışıyordu. Ben -Ebu Hüreyre- Ey Abdümelik'in babası! Onları kendi hâllerine bırak. Ben bizzat bir olaya şahit oldum. Hz. Peygamber'in de bulunduğu bir yerde bir cenaze kaldırılırken yakınları ağlaşmış ve Ömer ağlayan kadınlara hiddetlenerek onları önlemeye yeltenmişti. Ama Hz. Peygamber (s.a.a) hemen müdahalede bulunarak, "Ey Hattab oğlu! Onları kendi hâllerine bırak, gözleri yaşlı, kalpleri yasıdır; sevdikleri birini henüz kaybetmiştir onlar!" diye buyurdu.

Ömer'in oğlu Abdullah, "Sen bunu bizzat Ebu Hüreyre-den mi duydun?" diye sordu, "Evet." dedim. Bunun üzerine, "Allah ve Peygamber'i elbette ki daha iyi bilir." dedi.¹

Bu Rivayetlerin Ortaya Koyduğu Sonuç

Bu rivayetlerin birinci bölümünden çıkarılan neticede, can vermekte olana, ölüye ve şehide, hatta ölünün mezarı başında ona ağlamak, asla Hz. Resul-i Ekrem'in (s.a.a) sünnetine aykırı değildir; hatta Hz. Peygamber'in kendisi bunlardan birçoğunu bizzat yapmışlardır.

Yukarıdaki rivayetlerin 2. bölümünde ise Hz. Resulullah (s.a.a) efendimizin, sevgili şehit torunu Hz. Hüseyin'e (a.s) defalarca ağladığını görmekteyiz ki bu aynı zamanda 1. bölümün de mevzuuna girmekte ve Hz. Peygamber'in sünneti sayılmaktadır.

Hz. Resulullah'ın (s.a.a) ölen için ağlamayı yasakladığı iddia olunan üçüncü kısımdaki rivayetler ise, görüldüğü üzere sadece halife Hattab oğlu Ömer'le onun oğlu Abdullah'a münhasır rivayetlerdir ki, onların da söz konusu rivayetleri yanlış duyup aktardıklarını bizzat Ümmü'l-

1- Müsned-i Ahmed b. Hanbel, c.2, s.283, 408 ve aynı anlama yakın olarak, s.333'te de geçmektedir.

Müminin Âişe'nin açıklamalarında gördük. Âişe meselenin aslını açıklamakta ve Ebu Hüreyre'yle İbn Abbâs gibi diğer sahabelerin rivayetlerinde de olduğu gibi olay şu şekilde netleşmektedir:

İkinci Halife'yle oğlunun, ölüye ağlamanın nehyedildiğine dair Hz. Peygamber-i Ekrem'e (s.a.a) isnatta bulunduğu rivayet yanlıştır.

Ölmekten korkan biri için veya ölmüş birinin mezarı başında ağlamak Hz. Resulullah'ın (s.a.a) sünnetine aykırı değildir.

Şehitlerin efendisi Hz. İmam Hüseyin'e ağlamak, Hz. Resulullah'ın (s.a.a) sünnetidir.

Buraya kadar Allah'ın inayet ve lütfüyle, bazı rivayetlerin yol açtığı ihtilâflardan örnekler vermeğe çalıştık. Şimdi kimi ayetlere getirilen tevillerin yol açtığı ihtilâflardan bazı örnekler sunmaya çalışacağız.

AYETLERİN TEVİLİNDE İHTİLÂF

İki ekolün ihtilâf konularından biri de Kur'ân-ı Kerim'in bazı ayetlerinin tevilidir. Aşağıda örnek olarak bu ihtilâf konularından bazalarına değineceğiz.

Allah'tan Başkasından İstemek ve Allah'tan Başkasının Hükümü

a) Allah'tan Başkasını Çağırarak

Vahhabîlik Ekolü'nün kurucusu Şeyh Muhammed b. Abdulvah-hab şöyle der:

Erkeğiyle kadınıyla her Müslüman şu üç şeyi bilmeli ve bunlara uymalıdır: 1- Bizi Allah yaratmıştır ve ... 2- Yüce Allah hiç kimsenin tapınmada kendisine ortak koşmasına müsaade etmez; bu ister O'nun katına yakın melek olsun, ister elçi olan peygamber olsun, durum değişmez. Bunun delili ise "**Şüphesiz secde yerleri sadece Allah'a aittir. Öyleyse, Allah ile beraber başka hiçbir şeyi kulluğa çağırma**ym." ¹ ayetidir. 3- ... ²

O daha sonra şöyle ekliyor:

1- Cin: 28

2- el-Ussulu's-Selâsetu ve Edilletu'l-Kahire, Medenî Basım Evi, 1380 hk., s.4. Yine bk. aynı basım evinde basılan ed-Dinu ve Şurûtu'hâ Risâlesi. Onlar Allah'tan başkasından istemenin câiz olmayışına, "**De ki: Onun dışında (ilah olarak) öne sürdüğünüzlerinizi çağırın, onlar sizden ne zararı uzaklaştırabilirler, ne de (onu yararınıza) dönüştürebilirler.**" (İsrâ, 56) ayeti ve benzeri diğer bazı ayetleri de delil olarak öne sürerler.

Tertemiz ve hanif din İbrahim'in dinidir; o da sadece Allah'a tapmak ve dinde O'na halis olmaktır. O bütün insanlara bunu emretmiş ve bunun için yaratmıştır: **Ben cinleri de, insanları da yalnızca bana ibadet etsinler diye yarattım.** Bu ayetin Arapça'sında geçen "ye'budune" kelimesi, yalnız bana ibadet etsinler, yalnız beni ihtiyaçsız bilsinler ve bana şükretsinler anlamına gelir. Yüce Allah'ın emrettiği en büyük konu "tevhid"dir; yani yalnız Allah'a tapılmalıdır. Yine nehyedilen tek şey de şirk ve O'na ortak koşmaktır; yani Allah'a tapınmada başka bir şey Allah'a ortak koşulmamalıdır... Bütün bunların delili ise yüce Allah'ın buyruğudur. Çünkü o şöyle buyurmaktadır: **Şüphesiz secde yerleri sadece Allah'a aittir...**¹

Yine diyor ki:

Günümüz müşrikleri, rahatlık içinde olduklarında Allah'a ortak koşan, sıkıntıya düştüklerinde ise O'na sığınan ve O'ndan yardım dileyen İslâm'ın ilk dönemlerindeki müşriklerden kat kat kötü olup, şirkte daha katıdırlar. Çünkü günümüz müşrikleri hem rahatlık içinde, hem de zorluk ve sıkıntı içinde daima şirktedirler! Yüce Allah'ın şu buyruğu bu iddiamızın en bariz delilidir: **Onlar gemiye bindikleri zaman, dini yalnızca O'na halis kılan gönülden bağlular olarak, Allah'a yalvarıp yakarılırlar. Ama onları karaya çıkarıp kurtarınca da, hemen şirk koşarlar.**²

Onun *Risaletu'd-Din ve Şurutu's-Salât* kitabında değindiği bazı konular özetle şöyledir:

Yüce Allah'a ibadet etmenin çeşitli kısımları vardır. Onlardan biri "dua"dır (çağırarak, istemek). Bunun delili ise yüce Allah'ın, **Şüphesiz secde yerleri Allah'a aittir.** buyruğudur...³

Daru'l-İftai'l-Amme'nin "*Cevâbu'l-Meşkûr*" isimli risaleye cevap olarak yayınladığı "*Şifâu's-Sudûr*" risalesinde ise şöyle geçer:

Tevhid davetçilerinin liderleri ve şirk lekelerini bu topraklardan (Mekke-i Mükerrreme ve Medine-i Münevvere) temizleyenler, onları şirkin çirkinliklerinden arındıranlar ve bütün eserlerini ortadan kaldıranlar, Hz. halifeye bir mektup yazarak şunu bildirdiler.

1- el-Usulu's-Selasetu ve Edilletuha, s.5 ve 8.

2- Ankebût, 65. el-Usulu's-Selasetu ve Edilletuha, s.46.

3- ed-Dinu ve Şurûtu's-Salât, s.8.

Bunlar, Allah'tan başkasını çağdırmaktan ve O'ndan başkasından veya Allah'la beraber başkasından istemekten bir Müslümanın Allah'a aracı olması için "ya Resulullah!" demesini veya bu amaçla Allah'ın velilerinden birini çağdırmasını kastetmişlerdir. Bütün bu alanlarda dayandıkları delil ise kendisinden başkasını ve kendisiyle birlikte başkasını çağdırmayı, ondan bir şey istemeyi nehyeden "**Allah ile birlikte başkasını çağdırmayın...**" ayeti ve benzerleridir.

b) Allah'tan Başkasının Hükümü

Allah'tan başkasının hükümüne razı olmak ve onu hakem kılmak da Allah'tan başkasını çağdırmak ve ondan bir şey istemek gibidir.

Bu görüşe karşı olanlar, öncekilerin istidlallerinin günümüzdekilerin bu sözüne çok benzediğini söylerler. Yani, bunların deliliyle Sıffin Savaşı'nda hakemliği kabul edenleri "**Hüküm yalnızca Allah'ındır. Ben O'na tevekkül ettim. Tevekkül edenler de yalnızca O'na tevekkül etmelidirler.**"¹

Veya "**Allah'tan başka bir hakem mi arayayım? Oysa kitabı size açıklanmış olarak indirmiştir.**"² ayetleriyle "hakemiyet" meselesine razı olan Hz. Ali ve taraftarlarını tekfir eden Hâricîlerin mantığına oldukça benzemektedir.

Bu olay Sıffin Savaşı'nda başlamıştır; Muaviye'nin Kur'ân'ları mızrakların ucuna takarak Irak ordusunu hakemliği kabul etmeye çağdıklarını emretmesiyle başladı. Nihayet Irak ordusundaki Kur'-ân karilerinin çoğu buna aldanarak, İmam Ali'yi (a.s) savaşı durdurmak ve Muaviye'nin hakemliğe davetini kabul etmek zorunda bıraktılar. Muaviye kendi tarafından Amr b. Âs'ı hakem olarak tanıttı. Irak ordusu ise İmam Ali'yi (a.s) Ebu Musa Eş'arî'nin hakemliğini kabul etmeye zorladılar. Bu ikisi birbirleriyle görüşünce Amr, Ebu Musa'yı aldatarak, "Muaviye ve Ali'yi makamlarından azlederek halkı kendilerine bir önder seçmeleri için serbest bırakalım." dedi.

Ebu Musa, Amr'ın önerisini hemen kabul ederek Amr'ın isteği üzerine ilk önce kendisi konuşmaya başlayıp, "Ey insanlar, biz Ali ve Muaviye'yi hükümetten alıyoruz; Müslümanlar kendileri için başka bir önder

1- Yûsuf: 67

2- Burada iki ekolün bütün delillerini sıralamak istemiyor, aksine sadece onlardan bir örnek getirmek istiyoruz.

seçsin." dedi. Daha sonra Amr b. Âs kalkarak, "Ey insanlar! Ebu Musa'nın, arkadaşı Ali'yi makamından aldığına tanık oldunuz; fakat ben, arkadaşım Muaviye'yi imam ve önder olarak atıyorum!" dedi.

Amr'ın bu sözlerinden sonra Ebu Musa'yla tartışmaya başladılar; birbirlerine küfrettiler. Nihayet birbirlerinden ayrılıp her biri kendi yoluna gitti.

Bu olaydan sonra, hakemliği isteyen Irak ordusundakiler hatalarını anlayarak, **Hüküm yalnızca Allah'ındır**, Biz Allah'tan başkasının hakemliğini kabul ederek ona itaatsizlik ettik ve kâfir olduk. Şimdi ise tövbe ediyoruz. Diğerlerinin de kâfir olduklarını itiraf edip bizim gibi tövbe etmeleri gerekir. Böyle yapmayanlar kâfirdir, dediler.

Bu mantıkla, ilk önce o olaya katılan Âişe, Ali, Talha, Zübeyir, Muaviye, Amr-ı Âs gibilerini ve bunların izleyicilerini kâfir ilân ettikten sonra, bütün Müslümanların kâfir olduğunu söylediler, kendilerini ise Allah yolunun fedailerini anlamında "Şurat" diye adlandırdılar!

Onlar itaatsizlik ederek ellerine kılıç alıp asırlarca Müslümanları kılıçtan geçirdiler, kendileri de kendi kanlarına boyandılar.¹ Resulullah'ın (s.a.a) onlar hakkında *"Müslümanları öldürecek, putperestliği tebliğ edecekler; onları elime geçirecek olursam Ad kavmi gibi öldürürüm."* şeklindeki buyruğu ne kadar da isâbetlidir.² Bu hadis başka bir rivayete göre şöyledir: *"Onları Semud kavmi gibi öldürürüm."*¹

1- En'âm: 114. Siffin Savaşı'nı Tarih-i Taberî, İbn Esîr ve İbn Kesir kitaplarında, Hâricîleri ise aynı kitaplarda ve diğer kaynaklarda okuyabilirsiniz.

2- Olay şöyle vuku bulmuştur: Hz. Ali (a.s) Yemen'den bir miktar altın getirerek Resulullah'a (s.a.a) verdi. Resulullah (s.a.a) altınların hepsini gönüllerini yumuşatmak için kâfirlerden dördüne verdi. Hz. Peygamber'in bu hareketine kızan ensar ve muhacirlerden bazıları, "Paraları kâfirlerin liderlerine verip bizleri görmezlikten geliyor." diye itiraz ettiler. Resulullah'ın (s.a.a), "Ben bu şekilde onların gönlünü İslâm'a meyillendiriyorum." buyurması üzerine başını tıraş etmiş, gözleri çukurda olan birisi ayağa kalkarak, "Ya Muhammed! Allah'tan kork!" dedi. Resulullah (s.a.a), "Ben Allah'a itaat etmezsem, kim O'na itaat eder? Yüce Allah beni bütün dünya halkının en emini bilirken, siz beni emin bilmez misiniz?!" buyurdu. O adam çıkıp gince Hz. Peygamber, "Bu adamın soyundan öyle kimseler dünyaya gelecek ki Kur'ân okuyacaklar; ama okudukları boğazlarından aşağı gitmeyecek (ne dediğini anlamayacaklar). Okun yaydan çıkması gibi İslâm dininden çıkacaklar! Müslümanları öldürecekler..." buyurdu.

Bu İki Meseleye Muhaliflerin Cevabı

Vahhabîlerin yukarıdaki inancına muhalif olanlar derler ki:

Kur'ân-ı Kerim'in bir bölümü bir bölümünü tefsir eder. Dolayısıyla "**Hüküm yalnızca Allah'ındır.**" buyurduğu gibi başka bir yerde de, "**Sana gelirlerse aralarında hükmet ya da yüz çevir. Eğer onlardan yüz çevirecek olursan, sana hiçbir şeyle kesin olarak zarar veremezler. Aralarında hükmedersen de adaletle hükmet.**"² buyurmaktadır.

Bu ayette yüce Allah kitap ehli arasında hükmetmeyi Hz. Peygamber'e (s.a.a) bırakmaktadır. Yine diğer bir ayette insanlar arasında hakem seçmeyi emrederek şöyle buyurur: "**(Kadın ile kocanın) aralarının açılmasından korkarsanız, bu durumda erkeğin ailesinden bir hakem, kadının da ailesinden bir hakem gönderin. Bunlar, (arayı) düzeltmek isterlerse, Allah da aralarında başarı sağlar.**"³

Bu iki ayet arasında hiçbir çelişki yoktur. Çünkü birinci ayette hakemliği ve hükmetmeyi Allah'a has kıldığı gibi yüce Allah'ın hakemliğini mahkeme hâkimlerinin hakemliği gibi sınırlandırmıyor. Mahkeme hâkimleri insanlar arasında kanunlar çerçevesinde hükmetmek zorundadırlar; kendi yanlarından hüküm veremezler. Çünkü böyle bir hüküm kendilerini aşan ve onlardan daha üste bir makamın görevlerindedir. Dolayısıyla, mahkeme hâkimleri mutlak hâkim değildirler; aksine, insanlar arasında sınırlı olarak hükmedebilirler. Fakat yüce Allah mutlak gücü gereğince insanlar arasında hükmedebileceği gibi başkasının hükmetmesine de müsaade edebilir. Veya yüce Allah her alanda ya da sınırsız hükmündeki her yerde birini hakem seçebilir. Çünkü O'nun kudreti sınırsızdır.

O hâlde Allah'ın peygamberleri hakemlik ettiklerinde bunu onun emriyle yaparlar. Karı ve kocanın aralarında hakemlik etmeleri için ailelerinden seçilen iki kişi de bu işi yüce Allah'ın iradesi çerçevesinde yaparlar. Dolayısıyla bütün bu hakemlerin hükmü, yüce Allah'ın hükmü

Sahih-i Buhârî, Kitabu't-Tevhid, "Kavlullah-i Teâlâ, 'Te'rucu'l-Melaike-tu..." babı, c.4, s.188; Sahih-i Müslim, Zekât Kitabı, "Zikru'l-Havarici ve Sifâ-tihim" babı, s.741, hadis: 143.

1- Sahih-i Müslim, Zekât Kitabı, "Zikru'l-Havârici ve Sifatihim" babı, hadis: 143, 144, 145, 146.

2- Mâide, 42

3- Nisâ, 35

dışında veya başka birinin izniyle değil, onun hükmü gereğince gerçekleşmektedir. Yine hakemlikte O'na ortak koşulmuş da değildir. Tam aksine bu hakemler yüce Allah'ın emrine uyararak hakemlik etmiş ve O'nun izniyle hüküm vermişlerdir.

Ayrıca, onların Allah'tan başkasını çağırarak ve ondan bir şey istemek konusundaki iddialarının cevabı ilerde "Peygamberden İstemek ve Onu Aracı Kılmak" başlığı altında gelecektir.

Bu tefsir yüce Allah'ın bazı sıfatlarını sayan Kur'ân-ı Kerim'in bazı ayetleri için de geçerlidir. Bu ayetlerde, yüce Allah'ın sıfatları sınırlandırılmamış, aksine mutlak olarak beyan edilmiştir; "Yüce Allah'ın mâlikiyeti" gibi.

Yüce Allah'ın Mâlikiyeti

Kur'ân-ı Kerim'de çeşitli ayetler yüce Allah'ın mâlikiyetine delâlet eder. Bu ayetlerden bazıları şöyledir: "**Göklerin, yerin ve bunlar arasındaki tümünün mülkü Allah'ındır. Son varış O'nadır.**"¹

Yine: "**Hamd, çocuk edinmeyen, mülkte ortağı olmayan ve düşkünlükten dolayı yardımcıya da (ihtiyacı) bulunmayan Allah'adır.**"² vb.

Bu ayetlerle "**Sağ ellerinizin mâlik olduğu**"³ gibi insanlara mâlikiyet atfeden ayetlerin arasında hiçbir çelişki yoktur. Çünkü yüce Allah diğer bir yerde buyuruyor ki: "**De ki: Ey mülkün sahibi Allah'ım, dilediğine mülkü verirsin ve dilediğinden mülkü çekip alırsın, dilediğini aziz kılar, dilediğini alçaltırsın; hayır senin elindedir. Gerçekten sen, her şeye güç yetirensin.**"⁴

Dolayısıyla, yüce Allah bir kulunu bir şeye mâlik edince, o kul, o mülkte yüce Allah ile ortak değildir; çünkü asıl ve mutlak mâlik yüce Allah'dır, kuluna mülk veren de yalnız O'dur; kendisi dışında hiç kimse mülk vermemiştir ve veremez de. Kulun sahip olduğu her şeyin Allah'tan olduğu apaçık bellidir. Bu da "**Mülk Allah'a aittir**"in en bariz örneklerinden biridir.

Dolayısıyla Allah'ın mâlikiyetinin dairesi kulların mâlikiyeti gibi sınırlı değildir. Çünkü Allah'ın kulu belli bir alanda, Allah'ın istek ve ira-

1- Mâide: 18

2- İsrâ: 111, Furkan: 2

3- Nisâ: 3, 24, 25, 36

4- Âl-i İmrân: 26

desi çerçevesinde bir şeye mâlik olabilir ve yüce Allah'ın zaman ve mekân dairesinde kendisine vermiş olduğu belli bir miktar dışında o mülkten yararlanamaz.

Yüce Allah'ın Yaratıcılığı

Kur'ân-ı Kerim'deki birçok ayet, yüce Allah'ın yaratıcılığına ve yoktan var ettiğine delâlet eder. Örneğin, "**Her şeyin yaratıcısıdır.**"¹ "**Allah'ın dışında da bir başka yaratıcı var mı?**"² "**Haberiniz olsun, yaratmak da, emir de (yalnızca) O'nundur.**"³ "**O, yaşatan ve öldürenidir.**"⁴ "**İşte Allah; veli olan O'dur; ölü olanları da dirilten O'dur.**"⁵

Bu gibi ayetler örneğin Hz. İsa b. Meryem'in yaratması ve hayat vermesiyle ilgili "**İznimle çamurdan kuş biçiminde (bir şey) oluşturuyordun da (yine) iznimle ona üfürdüğünde bir kuş oluveriyordu. Doğuştan kör olanı, alacalıyı iznimle iyileştiriyordun, (yine) benim iznimle ölülerini (hayata) döndürüyordun.**"⁶ ve "**Ben size çamurdan kuş biçiminde bir şey oluşturur, içine üfürürüm, o da hemencecik Allah'ın izniyle kuş oluverir. Ve Allah'ın izniyle doğuştan kör olanı, alaca hastalığına tutulana iyileştirir ve ölüyü diriltirim.**"⁷ ayetleriyle çelişmez. Zira yüce Allah yarattığı zaman kendisinden gücü olmayan üretim makinesi gibi değildir; aksine O'nun kutlu zatı böyle bir durumdan uzaktır. Yaratıcılık gücünü başkasına bırakamayan insan gibi de değildir; insan olsun, hayvan olsun, erkek ve dişinin birleşmesiyle olsun veya Hz. Adem'in yaratılışı gibi olsun, O, diğerlerine hayat verme gücüne sahiptir. Yine İsa b. Meryem'e yaratma gücü vermesiyle o da O'nun emri ve izniyle yaratabilir. Bütün bu alanlarda asıl yaratıcı Allah Tebâreke ve Telâ'dır.

Dirilme de böyledir. Çünkü yüce Allah ölüyü kıyamet günü yeniden diriltme gücüne sahip olduğu gibi Peygamberi İsa b. Meryem'e de diriltme gücü verebilir ve İsa b. Meryem de O'nun emri ve izniyle ölüyü diriltebilir. Yine ölüünün dirilerek katilini tanıtmaları için diriltme gücünü

1- En'âm: 102

2- Fâtır: 3

3- A'râf: 54

4- Müminûn: 80

5- Şûrâ: 9

6- Mâide: 110

7- Âl-i İmrân: 49

İsrail Oğulları'nın kızıl ineğinin etinin bir parçasını ölüye sürmelerinde de var edebilir.

İsa b. Meryem kuş yapıp ona üflerken, ölüyü diriltirken, yaratması ve hayat vermesi Allah'ın iznine bağlıydı ve Hz. İsa bu alanda Allah'ın ortağı değildi. Çünkü Allah'tan başka hiç kimse ve hiçbir şey, hiçbir şeyi yaratmamış, diriltmemiştir. Hz. İsa'nın (a.s) yaratması ve ölüyü diriltmesi Allah'ın emri, izni ve iradesiyle gerçekleşmiştir.

Yüce Allah'ın Şefâati

Yüce Allah çeşitli ayetlerde şefâati kendine isnat etmektedir; örneğin:

Yoksa Allah'tan başka şefâat ediciler mi edindiler? De ki: "Ya onlar, hiçbir şeye mâlik değillerse ve akıl da erdiremiyorlarsa?" De ki: "Şefâatin tümü Allah'ındır. Göklerin ve yerin mülkü O'nundur. Sonra da O'na döndürüleceksiniz."¹

Yine şöyle buyurur:

Sizin O'nun dışında bir yardımcınız ve şefâatçi olanınız yoktur. Yine de öğüt alıp-düşünmeyecek misiniz?²

Başka bir yerde ise:

Onlar için O'ndan başka ne bir velileri vardır ve ne şefâatçileri.³

Yine buyuruyor ki:

Onunla (Kur'ân'la) hatırlat ki, bir nefis, kendi kazandıklarıyla helake düşmesin; (böylesinin) Allah'tan başka ne bir velisi, ne de bir şefâatçisi vardır.⁴

Yukarıdaki ayetlerin aşağıdaki ayetlerle hiçbir çelişkisi yoktur:

O'nun izni olmadıktan sonra, hiç kimse şefâatçi olamaz.⁵

İzni olmaksızın O'nun katında şefâatte bulunacak kimdir?⁶

1- Zümer: 43-44

2- Secde: 4

3- En'âm: 51

4- En'âm: 70

5- Yûnus: 3

6- Bakara: 255

O gün, Rahman (olan Allah)'ın kendisine izin verdiği ve sözünden hoşnut olduğu kimseden başkasının şefâati bir yarar sağlamaz.¹

O'nun katında, kendisine izin verdiği kimsenin dışında şefâati yarar sağlamaz.²

Rahmanın katında ahid almışların dışında (olanlar) şefâate mâlik olmayacaklardır.³

Onlar şefâat da etmezler; (kendisinden) hoşnut olu-nandan başka.⁴

Bu ayetlerin arasında çelişki olmamasının delili şudur: Yüce Allah sâlih kullarına şefâat etmeleri için izin veriyorsa şüphesiz bu şefâat da Allah'tan sayılır. O hâlde yine de Allah'tan başka hiçbir şefâatçi olmayacaktır.

Yüce Allah'ın Velâyeti

Kur'ân-ı Kerim'de yüce Allah'ın velâyetine (emir sahibi olduğuna) dair birçok ayet var. Bunlardan bazıları şöyledir:

Gerçek şu ki, göklerin ve yerin mülkü Allah'ındır; diriltir ve öldürür. Sizin Allah'tan başka veliniz ve yardımcınız yoktur.⁵

Bilmez misin ki, gerçekten göklerin ve yerin mülkü Allah'ındır. Ve sizin Allah'tan başka veliniz de, yardımcınız da yoktur.⁶

Küfre sapanlar, beni bırakıp kullarımı veliler edindiklerini mi sandılar? Gerçekten biz, cehennemi kâfirler için bir durak olarak hazırlamışız.⁷

Bu ayetlerin aşağıdaki ayetle hiçbir çelişkisi yoktur:

Sizin veliniz, ancak Allah, O'nun Resulü, namaz kılıp da, rükû' hâlinde zekât veren müminlerdir.⁸

1- Tâhâ: 109

2- Sebe': 23

3- Meryem: 87

4- Enbiyâ: 28

5- Tevbe: 116

6- Bakara: 107

7- Kehf: 102

8- Mâide: 55

Evet "Benim velim, emir sahibim Allah, Resulü, namaz kılan ve rükû'da zekât veren müminlerdir." dediğimizde Allah'a ortak koşmuş olmuyoruz. Çünkü mutlak velâyetin Allah'a ait olmasıyla birlikte, velâyet hakkını Peygamber'ine (s.a.a) ve namaz hâlinde zekât veren müminlere, yani Emirü'l-Müminin Ali'ye (a.s) veren O'dur. Babaya, çocuklarının velâyetini verdiği gibi onlara da bütün müminlerin velâyetini vermiştir.

Bütün bu alanlarda "Allah hâkim, mâlik, şefâatçi ve velidir." dememiz doğru olduğu gibi, bir insan hakkında da, "Falanca, hâkim, mâlik, şefâatçi ve velidir." dememiz doğru olacaktır. Bunun en bariz örneğini şu ayetlerde görmek mümkündür:

Ki melekler, kendi nefislerinin zalimleri olarak onların canlarını aldıklarında...¹

Ki melekler, güzellikle canlarını aldıklarında: Selâm size, derler.²

De ki: Size vekil kılınan ölüm meleği, sizin hayatınıza son verecek, sonra da Rabbinize döndürülmüş olacaksınız.³

Allah, ölecekleri vakit canları alır...⁴

O hâlde biri kalkar da, melekler ölüm vakitleri geldiğinde Allah'ın izniyle insanların canlarını alırlar, derse ne yalan konuşmuş olur ve ne de Allah'a şirk koşmuş olur. Yine, ölüm meleği (Azrail) insanların canını vakitleri gelince Allah'ın izniyle alır derse, yine yalan söylemiş olmaz; bu sözüyle Allah'a ortak da koşmuş olmaz. Çünkü bu beyanla yukarıda söylediğimiz, "**Allah, ölecekleri vakit canları alır...**" ifadesi arasında herhangi bir ilişki yoktur. Zira her iki durumda da canları alan tek zat Allah'tır ve bu konuda hiç kimse onunla ortak değildir.⁵

Yüce Allah'ın daha önce zikrettiğimiz sıfatlarında da durum aynıdır.

1- Nahl: 28

2- Nahl: 32

3- Secde: 11

4- Zümer: 42

5- Bu istidlal Şeyh Saduk'un "Tevhid" kitabında, "İkiliğe Tapanlara ve Zındıklara Reddiye" babında, s.241'de Emirü'l-Müminin Ali'nin (a.s) buyruklarından alınmıştır.

Hz. Peygamber'i Çağırıp Ondan Bir Şey İstemek ve Onu Aracı Kılmak

Binaenaleyh, hâkim olma, mâlik olma, şefâatçi olma, yaratma, öldürme, emir sahibi olma vs. Allah'ın izniyle olduğu zaman bu işler Allah'ın gıyabında veya O'nun dışında ya da O'nunla ortak olarak gerçekleşmiş olmaz. Dolayısıyla Peygamber'den istemek, yüce Allah'la aramızda onu aracı kılmak da Allah'ın izni ve emriyle yapılmış olup Allah'tan başkasından istenmiş veya (haşa) Allah görmezlikten gelinmiş ya da O'na ortak koşulmuş sayılmayacağından "**Allah'la beraber hiçbir şeyi çağırmanın.**" nehyinin çerçevesine de girmez.

Müsned-i Ahmed b. Hanbel, Sünen-i Tirmizî, İbn Mâce ve Bey-hakî'de nakledilen ve hepsinin sahih olduğunu söyledikleri hadiste Resulullah'ın (s.a.a) gözleri görmeyen sahabeye namazdan sonra şöyle duâ etmesini emrettiğini daha önce nakletmiştik:

Allah'ım; rahmet peygamberi peygamberin Muhammed vasıtasıyla senden istiyorum, sana yöneliyorum. Ya Muham-med; ben senin aracılığınla hacetimi vermesi için Allah'a yö-neliyorum. Allah'ım hakkımda onun şefâatini kabul et.¹

Yüce Allah bu duadan sonra o adama hacetini verdi ve Resulü'nün o adam hakkındaki duâsını kabul ederek ona şifâ verdi. Bu yüce Allah'ın şu emirlerinin bir örneğidir:

O'na (yakınlaştıracak) vesile arayın.²

Yine:

Rablerine (yakınlaşmak için) bir vesile arıyorlar.³

Buraya kadar ihtilâf konularından bir kısmına değinip bunların nereden kaynaklandıklarını da açıkladık. Şimdi böyle açık ihtilâfların çıkmasına sebep olan gerçek etkenleri inceleyelim.

* * *

Bunları iki asıl etkende özetleyebiliriz:

1- Asırlar boyu insanların kibir ve bencilliği.

1- Bu hadisin kaynakları için bk. "Resulullah'tan (s.a.a) Şefâatçi Olmasını İstemek" babı.

2- Mâide: 35

3- İsrâ: 57

2- Zalim sultaların, insanlığın gerçek önderleri olan Resululla-h'ın (s.a.a) ve Allah'ın seçkin kullarının hayatlarının kendi çirkin hayatlarıyla farksız olduğunu gösterme doğrultusundaki çabaları.

Şimdi bunların her birini ayrı ayrı incelemeye çalışalım:

İhtilafların İlk Ana Sebebi

1- Yaratılışın Başlangıcında

Yüce Allah Kur'ân-ı Kerim'de kibirlenerek Adem'e (a.s) secde etmeyen İblis'in öyküsünü şöyle anlatır:

(Allah) dedi ki: "Ey İblis, iki elimle yarattığıma seni secde etmekten alıkoyan nedir? Büyüklendin mi, yoksa yüksekte olanlardan mı oldun?" Dedi ki: "Ben ondan daha hayırlıyım; sen beni ateşten yarattın, onu ise çamurdan yarattın."¹

Başka bir ayette:

Dedi ki: Ben, kuru bir çamurdan, şekillenmiş bir balçıktan yarattığım insana secde etmem.²

İblis, ortağı olmayan yegane Allah'a bir melek ömrü kadar ibadet etmişti; ancak sonunda, yüce Allah'ın seçkin kulu Adem'e secde etmediği için başına bilinen şeyler geldi.

Şimdi İblis gibi kibirlenip böbürlenerek yüce Allah'ın peygamberlerini ve seçkin kullarını önemsemeyip saygısızlık eden insanlardan örneklere değinelim:

2- Geçmiş Ümmetlerde

Hz. Nuh'un (a.s) kavmi ona şöyle dedi:

Biz seni yalnızca bizim gibi bir beşerden başkası olarak görmüyoruz... Ve sizin bize üstünlüğünüzü de görmüyoruz.³

Bu (Nuh), sizin benzeriniz olan bir beşerden başkası değildir. Size karşı üstünlük elde etmek istiyor.⁴

1- Sâd: 75-76

2- Hicr: 33

3- Hûd: 27

4- Mü'minûn: 24

Yine Nuh kavmi, Ad ve Semud kavmi resullerine şöyle dediler:

Siz, bizim benzerimiz olan birer beşerden başkası değilsiniz.¹

Veya kendi peygamberlerine şöyle dediler:

Bu, sizin benzeriniz olan bir beşerden başkası değildir, kendisi de sizin yediklerinizden yemekte ve içtiklerinizden içmektedir.²

Yüce Allah peygamberlerinin, onların bu itiraz ve saygısızlıkları karşısındaki cevaplarını şöyle nakletmektedir:

Resulleri onlara şöyle dediler: "Doğrusu biz, sizin gibi yalnızca bir beşeriz; ancak Allah kullarından dilediğine minnet edip (lütüfta bulunur)."³

3- Hz. Resulullah'ın (s.a.a) Döneminde

İbn Hacer *el-İsâbe* adlı kitabında Hâricîlerin temelini atan "Zulhuveysara'nın Hayatı" bölümünde Enes'ten şöyle nakleder:

Resulullah'ın (s.a.a) döneminde Allah'a ibadet ve itaati hepimizi hayrete düşüren Zulhuveysara adında bir adam vardı. Biz onun bu hâlini Resulullah'a (s.a.a) söylediğimizde, Hz. Peygamber onu tanımadı. Belirtilerini söylediğimizde yine onu tanımadı! Tam o sırada o adam yanımıza geldi. Biz Resulullah'a (s.a.a), "İşte o adam budur." dedik. Bunun üzerine Resulullah (s.a.a), "Sizin bahsettiğiniz bu adam şeytan yüzlü birisidir." buyurdu!

Zulhuveysara gelip Resulullah (s.a.a) ve ashabın karşısında durdu. Ama Resulullah'a selâm vermedi! Resulullah (s.a.a) ona, "Allah için söylesene; buraya geldiğinde içinden, "Bunların arasında benden daha üstünü yoktur." demedin mi?! Adam, "Evet, geçirdim ya Resulullah!" dedi ve daha son-ra hemen giderek namaza durdu. Resulullah (s.a.a) ashabına, "Aranızda bunu öldürmeye hazır olan var mı?" diye sordu...

Hadisin sonunda Resulullah'ın (s.a.a) şöyle buyurduğu geçer:

Eğer o (Zulhuveysara) öldürülseydi, ümmetim arasında hatta iki kişi bile ihtilâf etmezdi.¹

1- İbrâhîm: 10

2- Mü'minûn: 33

3- İbrâhîm: 11

4- Asrımızda

Suudi Arabistanlı aydın (!) adam, "Muhammed de benim gibi bir insandı ve şimdi ölmüştür." dedi! Bu adamın bu sözünün de geçmiştekilerinki gibi kibir ve kendini beğenmişlikten kaynaklandığı apaçık ortadadır.

Yukarıda Geçenlerin Özeti:

İblis, Allah'ın peygamberini ve seçkin kulunu kendinden üstün saymadığı için ona secde etmedi ve "O, bir beşerdir." dedi.

Nuh, Ad ve Semud kavimleri de peygamberlerini kendilerinden üstün saymıyor ve onlara, "Siz de bizim gibi bir beşersiniz (aramızda herhangi bir fark yoktur)" diyorlardı.

Yine, Hâricîlerin temelini atan Zulhuveysara, aralarında Resulullah'ın (s.a.a) da bulunduğu bir gruba, "Sizden hiçbiriniz benden üstün değilsiniz." dedi.

Günümüzde de aynı şey söz konusudur. Dolayısıyla, Allah'ın seçkin kullarına hakaret etmek, onları küçük saymak ve sözlerine boyun eğmemenin ilk sebebi kibir ve kendini üstün görmektir.

İhtilâfların İkinci Ana Sebebi

Asırlar boyunca İslâm ümmeti arasında meydana gelen ihtilâfların ikinci gerçek ve ana sebebi, hâkim güçlerin, altın ve kudret tanrılarının şehvet ve fesatla dolu hayatlarının insanlığın öncüleri olan peygamber-

1- İbn Hacer, el-İsâbe adlı kitabında Zulhuveysara'yı şöyle tanıtır: Zulhuveysara-i Temimî'nin ismi Harkus b. Zuheyr'dir. O, Hâricîliğin temelini atan kimse-dir. O, ganimetler bölüştürülürken Resulullah'a (s.a.a) itiraz ederek, "Ya Resulallah, adaleti gözet!" dedi. Resulullah (s.a.a) bunun üzerine ona, "Yazıklar olsun sana, ben adaleti gözetmezsem, kim gözetir?" buyurdu ve onun hakkında, "Bu adamın öyle arkadaşları olacak ki siz kendi namaz ve oruçlarınızı onların namaz ve oruçları karşısında değersiz göreceksiniz. Onlar, okun yaydan çıkması gibi dinden çıkacaklar." buyurdu.

Zulhuveysara'nın hayatı Usdu'l-Gabe'de kaydedilmiş, Resulullah'ın (s.a.a) onun hakkındaki sözlerinin tafsilatı, Hâricîler ve Emirü'l-Müminin Ali'yle (a.s) savaşları Sahih-i Müslim'de "Zikru'l-Hevaric", "et-Tehrid-u Ala Katli'l-Ha-varic" ve "el-Havaricu Şerru'l-Halk ve'l-Halîka" bablarında kaydedilmiştir.

lerin ve Allah'ın seçkin kullarının hayatlarıyla uyum içerisinde olduğunu ve bunların birbiriyle çelişmediğini göstermeye ihtiyaç duymalarıdır!

Bu iki sebebin sonuçlarından biri, bazı Kur'ân ayetlerinin, Resulullah'ın (s.a.a) ve Allah'ın seçkin kullarının günah işlediklerini gösterecek şekilde tevil edilmesi, diğeri ise yine o yüce zatların günah işlediklerini ve nefsânî şehvetlere daldıklarını gösteren rivayetlerin uydurulmasıydı. Bu hedefe ulaşmak için bazen de İsraili-yat denen Yahudi düzmecelelerinden yararlanıyorlardı. Hz. Davud ve komutanı Urya'nın eşi hakkındaki çirkin düzmece¹ ve peygamberler hakkında rivayet edilen benzer birçok uydurma ve iğrenç kıssalar buna örnektir. Daha önce peygamberlerin en üstünü ve so-nuncusu Hz. Muhammed (s.a.a) hakkında uydurulan bu tip iğrenç kıssalardan bazılarını sizlere nakletmiştik.

Bu doğrultuda, yani peygamberlerin ve Allah'ın seçkin kullarının diğer insanlardan hiçbir açıdan üstün olmayıp diğerleriyle eşit olduklarını vurgularken, Hz. İsa'nın (a.s) Allah'ın izniyle yarattığı kuş gibi peygamberlerin mucizeleri olduğunu gösteren apaçık ayetleri kendi isteklerine göre tefsir ve tevil ettiler. Yine peygamberlerin ve Allah'ın seçkin kullarının diğer insanlardan her hangi bir üstünlüğünün olmadığını gösteren rivayetler uydurdular.

Mezkur etkenlerden kaynaklanan bu gibi hadislerin ve ayetlerin tevilî karşısında, hadis, tefsir, tarih vs. kitaplarında Allah'ın seçkin kulları için birtakım eşsiz özellikler sayan hadislerle de karşılaşmaktayız ki, bazı Müslümanlar da bunlara inanmış ve Kur'ân ayetlerini bu hadislere dayanarak tefsir ve tevil etmiştir.

Sonuçta bu grup diğer grubun algılamalarıyla tamamen çelişen Allah'ın sıfatları, peygamberlerinin özellikleri, arş, kürsü ve diğer İslâm öğretileri hakkında özel bir düşünceye sahip olmuş ve her grup kendi düşüncelerine inanarak muhaliflerini tekfir etmeğe kal-kışmıştır.

Asırlar boyu İslâm ümmeti arasında baş gösteren tefrika ve ihtilâflar işte buralardan kaynaklanmıştır; Allah'ın izniyle biz burada bu hastalığı tedavi etmenin yolunu beyan etmeğe çalışacağız.

1- Hz. Davud'un (a.s) hayatıyla ilgili hadisler Tarih-i Taberî ve diğer kaynaklarda kaydedilmiştir.

- 9 -

ÖZET

Yüce Allah insanlar için düzen olarak fitratlarıyla uyum içerisinde olan İslâm'ı seçmiş ve onları peygamberleri aracılığıyla bu dine sarılmaya yönlendirmiştir. Bir peygamber ölünce ümmeti onun dinini değiştirdiğinden, yüce Allah başka bir peygamber göndererek dinini yenilemiştir. Nihayet yüce Allah'ın yüce hikmeti, dinlerini son Peygamber'inin (s.a.a) diniyle sona erdirmeyi gerektirmiştir.

Yüce Allah, Kur'ân'ı her türlü felaket, fazlalık ve noksanlıktan koruyarak böylece İslâm dininin temel ilkelerini her zaman için kendi koruması altına almış ve onun hükümlerinin ve detaylarının açıklamasını ise Peygamber'inin (s.a.a) sünnetine bırakmıştır. Ama sünneti Kur'ân gibi her türlü fazlalık ve noksanlıktan ve Peygamber'in hadislerini rivayet edenleri yanılığdan, unutkanlıktan, kâtipleri ise hata, yanlışlık ve sapmadan korumamıştır.

Resulullah'ın (s.a.a) sünneti tam on dört asır boyunca buna şahit olmuş ve bu uzun müddet boyunca aralarında birbirleriyle çelişen, mücmeli ve mufassalı, âmm [umumî] ve hâssı [hususî] bulunan birçok hadis (Resulullah'ın (s.a.a) sireti ve hadisleri) Müslümanlar arasında elden ele gezmiş ve onların rivayetinde daha önce işaret ettiğimiz dış etkenler etkili olmuştur.

Sonuçta, müçtehitlerin içtihadında, İslâm öğretilerinin çeşitli bölümlerinde, ahkam ve kurallarında, kendi özel içtihatlarıyla birlikte bazı rivayetleri diğer bazılarına tercih etmede farklı görüşler ortaya çıkmış; her biri kendi görüşünde direnmiş ve taassup göstermiştir. Nihayet, her fırka İslâm'ı algılayış biçimine göre müteşâ-bih ayetleri tevil etmiş ve buna dayanarak muhkem ayetleri tefsir etmiştir!

Böylece, Müslümanlar çeşitli fırka ve mezheplere bölünmüş, geçen uzun asırlar boyu bazı Müslümanlar birbirlerini küfürle suçlamış ve kendileriyle farklı görüşlere sahip olanları ortadan kaldırmaya çalışmışlardır!

O hâlde tefrika yaratan bu etkenler ve Müslümanların arasında önceki sayfalarda örneklerine değindiğimiz ihtilâflı meseleler varken, Müslümanların sözlerinin bir olması ve birleşmeleri nasıl mümkün olabilir?

Hayır, Müslümanlar ciddi bir araştırmaya girişmeden, seleflerini taklit etmeye devam ettikleri müddetçe fırkaların birbirlerine yaklaşması ve birleşmesi mümkün olmayacaktır. Tüm İslâm fırkaları, İslâm, Kur'ân ve hadislerin tevili konusundaki algılarını rahatlıkla ve çekinmeden; ama kardeşlik bağlarına da zarar vermeden, sırf Allah rızası için, sağlam bir ilmî çerçevede, hak ve doğru bildiklerini ortaya koyma amacıyla, saygı çerçevesinde, hırçınıklardan, inat ve küfürden uzak bir şekilde açıklarsa, ancak o zaman birbirlerine yaklaşabilir. Evet, bârikay-ı hakikat (hakikatin nuru), tesâdum-i efkârdan (fikirlerin çarpışmasından, fikir alış verişinden) doğar.

Böyle mukaddes bir hedefe ulaşmanın en doğru yolu, İslâm bilginlerinin bu tür meseleleri salt ilmî metotlara dayanarak tartışmaları, elde ettikleri araştırma sonuçlarının ciddi ve tarafsız bir şekilde incelenmesi için Kahire'deki el-Ehzer Üniversitesi'ne, Medine-i Münevvere'deki İslâm Üniversitesi'ne, Mekke-i Mükerrede'deki İslâm Kongresi'ne veya Necef-i Eşref, Kum, Horasan, Karye-van ve Zeytuniye'deki üniversitelere ve ilmî merkezlere sunmaları ve bu merkezlerin de incelemelerin sonuçlarını, herhangi bir tahrif ve tasarrufa uğratmadan sırf Allah rızası için başkalarının görüşlerini bilmek isteyen Müslümanlara yayınlamasıdır.

Böylelikle herkes bir diğerrinin görüşünden en sağlıklı biçimde haberdar olur, aklını ve vicdanını hâkim kılarak ya ikna olup kabul eder ya da Müslüman kardeşinin görüşünü mazur görür. Böylece, Müslümanların, birbirlerinin görüşlerini anlamaları ve birbirlerine yaklaşmaları kolaylaşır ve dağınık çalışmalarını kendi hayırları ve çıkarları doğrultusunda birleştirebilirler.¹

1- Ben bundan çok daha önce Mısır, Hicaz, Suriye, Lübnan, Hindistan, Pakistan, Irak ve benzeri yerlerde, İslâmî üniversitelerdeki ilmî toplantılarda veya bilginlerle özel görüşmelerimizde, Resulullah'ın (s.a.a) sünneti üzerinde, karşılaştırmalı ilmî çalışma ve araştırmalar yapmanın zaruretini İslâm bilginlerine, yazarlara ve düşü-

Bu hedefe ulaşmak için ilk önce İslâm dininin kaynaklarını, Müslümanların bunlardan nasıl yararlandıklarını ve Resulullah'ın (s.a.a) sünnetine nasıl ulaştıklarını incelememiz gerekir. Ben Allah'ın yardımıyla bu hedefe ulaşmak için aşağıdaki metotla bu kitabın telifine başladım.

Bu Kitaptaki Bahis Metodumuz

Daha önce ihtilâf konularına ilişkin birkaç örnek verdik ve ihtilâfların meydana gelmesine sebep olan iki ana etkene değindik. Bu ikisi dı-

nürlere defalarca açıklamaya çalıştım. Ben -Allah'ın yardımıyla- ömrümün elli küsur yılını bu gibi incelemelerle geçirdim. Bu çalışmalarım sırasında, Resulullah'ın eşleri, Ehlibeyt'i ve ashabı arasında Hz. Peygamber'in sünnet ve sireti hakkında en çok hadisin Ümmü'l-Müminin Âi-şe'den nakledildiğini ve hem Müslüman araştırmacıların, hem de gayri Müslim oryantalistlerin, Resulullah'ın sünnet ve siretiyle ilgili konuları bu kanaldan naklettiklerini gördüm. Ümmü'l-Müminin Âişe'nin Resulullah'tan (s.a.a) nakletmiş olduğu bütün hadisleri ilmi ve karşılaştırmalı bir metotla ciddi bir incelemeye tâbi tutmadan, Allah Resülü'nün sünnet ve sireti hakkında sağlıklı bir çalışma ortaya koymanın imkânsız olduğunu görünce, bu kanaldan nakledilen hadislerin tümünü incelemeye karar verdim. Yıllar süren bu çalışmanın birinci cildini "Ahadîsu Ümmi'l-Müminin Âişe" (Ümmü'l-Müminin Âişe'-nin Hadisleri) adıyla yayınladım; ikinci cildi ise henüz yayınlanmadı.

Ben bu çalışmalarım sırasında Resulullah'ın sünneti ve hayatı, yine İslâm'ın ilk asrının olayları hakkındaki haber ve rivayetler arasında akıl almaz çelişkilerle karşılaşınca, araştırmalarımı derinleştirerek daha da genişletmeye karar verdim. İnandırılması güç ama; gerçek olan korkunç sonuçlara ulaştım. Meselâ isimleri kaynaklarda geçen; ama asla dünyaya gelmemiş ve yaşamamış onlarca uydurma sahabî ve râvî keşfettim ve bunların bir bölümünü geniş bir şekilde delilleri ve kaynaklarıyla birlikte "Hamsune ve Mietu Sahabîyy'in Muhtalak" (Yüze Elli Uydurma Sahabî) adı altında yayınlamak zorunda kaldım. Bu incelemelerime bu ismi seçmemdeki amacım, İslâm'ın ilk asrındaki olaylarla ilgili rivayetler hakkında ne denli korkunç yalanlar uydurulduğunu en çıplak şekliyle âlimlerin gözleri önüne sermektir. Bu çalışmanın da iki cildi basılmış durumda. Bu çalışmada doksan üç uydurma sahabînin ve yetmiş küsur uydurma râvînin biyografilerini ve fetihlerle, Ridde Savaşlarıyla ve diğer birçok konuyla ilgili onlara isnâd edilen uydurma rivayetleri ortaya koydum.

Daha sonra bu araştırmama bir mukaddime özelliğini taşıyan iki ciltlik "Abdullah b. Saba Masalı" kitabını yazdım; bu kitabın üçüncü cildiyle "Yüz Elli Uydurma Sahabî" kitabının üçüncü cildi daha basılmadı.

Bu yolda maruz kaldığım acımasız tepkileri ve iftiraları da sadece yüce Allah'a şikâyet ediyorum.

[Elbette kitabın Türkçe çevirisinin yayınlandığı 2005 tarihinde kitabın diğer ciltleri de basılmıştır. Yay.]

şında ihtilâfa sebep olan diğer etkenler de vardır ki bu kitabın birinci bölümünde onlara değineceğiz. İnşallah İslâm ve Müslümanlar karşısında sorumlu olduklarını hisseden, görevinin bilinci içindeki taassupsuz kişiler, bunları tanıyarak, İslâm ümmeti arasında yakınlaşmaya ve İslâm düşmanlarına karşı birleşmeye ortam hazırlayan çalışmalar yaparlar.

Bütün Müslümanlar İmamet veya Hilâfet ekollerinden birine bağlı olduklarından, bu kitapta aşağıdaki konular ele alınmıştır:

1- İki ekolün Resulullah'ın (s.a.a) ashâbı ve onların adaleti hakkındaki görüşleri. Çünkü Resulullah'ın (s.a.a) sünnetine ancak sa-habîler aracılığıyla ulaşılabilir. Elbette "Hilâfet Ekolü" açısından bütün sahabe-ler adildirler; onların adaletinde en küçük bir şüphe yoktur ve onların naklettiği bütün hadisler sahihtir.

Fakat "İmamet Ekolü"ne göre, sahabe arasında hadisleri kabul edilebilecek iyi ve takvalı kimseler olduğu gibi münâfık ve iki yüzlü kimseler de vardır ve yüce Allah onlar hakkında şöyle buyurmuştur: **"Medine halkından da nifâkı alışkanlığa çevirmiş olanlar var-dır. Sen onları bilmezsin, biz onları biliriz."**¹

Bu kitapta her iki grubun bu alandaki delillerini inceledikten sonra imamet ve hilâfet konusundaki görüşlerini ve delillerini ele aldık. Çünkü Sadr-ı İslâm'daki dört halife, bu iki ekolden birisine göre, İslâm'ın hükümlerine ulaşma kanallarından sayılmaktadır. Bunların delili ise Resul-i Ekrem'den (s.a.a) naklettikleri şu hadistir: *"Benim sünnetime ve benden sonraki 'râşid halifeler'in sünnetine dışlınızla sarılın."*

İşte bu yüzden Hilâfet Ekolü, halifelerin içtihadını İslâm dininin kaynaklarından saymaktadır.

Ehlibeyt Ekolü mensupları ise "On İki İmam'ı" İslâm dininin öğretilerine ulaşma kaynağı olarak görür ve onların Resulullah'tan (s.a.a) naklettikleri her şeyi tereddütsüz kabul ederler. Dolayısıyla iki ekolün bu alandaki delillerini de incelemek zorundayız.

2- Her iki ekolün, İslâm şeriatının kaynakları hakkındaki görüşlerini tam anlamıyla emanete riayet çerçevesinde inceledik ve son olarak her birinin kültürel, siyasal ve toplumsal faaliyetlerini ve bunların İslâm toplumundaki sonuçlarını ortaya koymaya çalıştık.

t.me/caferilikcom

<https://t.me/caferilikcom>

www.caferilik.com

Son olarak yüce Allah'tan beni iki ekolün Kur'ân-ı Kerim hakkındaki rivayetlerini de incelemeye muvaffak etmesini niyaz ederim.¹

Bu mütevazı çalışmamı, bütün İslâm âlemine sunarken, bunlara ilmî bir çerçeve içerisinde yaklaşılacağını umuyorum. Ayrıca İslâmî öğretileri yayma, Müslümanları yakınlaştırıp kaynaştırma ve Müslümanların birbirlerini anlamalarını sağlama yolundaki çalışmalarımda yapabileceğim muhtemel hatalarımın bana bildirilmesini rica ediyorum.

De ki: Bu, benim yolumdur. Bir basiret üzere Allah'a davet ederim; ben ve bana uyanlar da. Ve Allah'ı tenzih ederim, ben müşriklerden değilim.²

1- Hamdolsun, muhterem müellifimizin bu konudaki geniş ve derin araştırmalarının ürünü olan kitap, iki cilt hâlinde Arapça olarak yayınlanmış bulunmaktadır. (Müt.)

2- Yûsuf: 108

İSLÂM ŞERİATININ
KAYNAKLARI KONUSUNDA
İKİ EKOLÜN GÖRÜŞÜ

GİRİŞ

İslâm tarihinde Resulullah'ın (s.a.a) vefatından sonra iki bariz ekolün bulunduğunu görüyoruz:

Biri Resulullah'tan (s.a.a) sonra Osmanlı halifelerinin sonuncusuna kadar devam eden hâkim güçlerin ekolü, diğeri ise On İkinci İmam'la son bulan Ehlibeyt Ekolü.¹

Bu farklılık, bu iki ekolün bilgileri ve ileri gelenleri arasında öteden beri vardı ve bu, günümüze kadar da devam etmiştir. Bunun ne zamana kadar sürüp gideceğini de Allah bilir.

Biz, bu araştırmamızda birinci ekole "Hilâfet Ekolü" veya "Halifeler Ekolü", ikincisine ise "Ehlibeyt Ekolü" veya "İmamet Ekolü" ismini verdik ve -Allah'ın izniyle- ilk önce bu iki ekol arasındaki ihtilâfların nereden kaynaklandığını inceleyecek, daha sonra da ihtilâf konularından örnekler vereceğiz.

İki Ekol Arasındaki İhtilâfların Kaynağı

İki ekol arasındaki ihtilâf konularını ve bu ihtilâfların nereden kaynaklandığını incelemeyen önce, her iki ekolün Kur'ân-ı Kerim'in doğruluğunda ittifak ettiklerini hatırlatmakta yarar var.

Bu iki ekolün mensupları Kur'ân-ı Kerim'in aslında, görüş birliği içerisinde olup, Kur'ân-ı Kerim'in helâl ve haramı, emir ve nehyi, mubah

1- Burada hâkim güçlerin ekolünü son Osmanlı halifesiyle ve Ehlibeyt Ekolü'nü ise On İki İmam'la sınırlandırdık. Çünkü Hilâfet Ekolü Resulullah'tan sonra halifelerin hükümetinin meşru olduğuna inanır ve onları Hz. Resulullah'ın (s.a.a) halifeleri olarak görürler. Ehlibeyt Ekolü ise On İki İmam'ın hükümete geçmeye daha lâyık olduğuna, onların bu konuda haklı olduklarına inanır ve onları Hz. Resulullah'ın (s.a.a) vasileri olarak görürler. İşte bu yüzden biz birinci ekole "Hilâfet Ekolü", ikinci ekole ise "Ehlibeyt Ekolü" ismini verdik.

ve müstehabbı karşısında teslim olunması ve onlarla amel edilmesi gerektiğinde müttefiklerdir. Fakat bunların, Kur'ân-ı Kerim'in ayetlerinin tevilinde, özellikle müteşabihlerinde şiddetli ihtilâfları vardır.

Bunun dışında, iki ekolün ihtilâf ettiği ana konuları aşağıdaki başlıklar altında sıralayabiliriz:

1- Resulullah'ın (s.a.a) ashabı hakkında.

2- İslâm dininin kaynaklarına ulaşma yollarından sayılan İma-met ve Hilâfet meselesinde.

3- Kur'ân-ı Kerim'in yanı sıra ahkâm ve akaidin diğer kaynaklarının neler olduğu hususunda.

Bu konuların her birini ayrı ayrı ele alarak, her iki ekolün bu alanlardaki görüşlerini incelemeye ve değerlendirmeye tâbi tutacağız.

İlk önce bu kitapta sürekli karşılaşacağımız bazı ıstılahları açıklayacak, daha sonra Arapça lügat kitaplarının nasıl toplanıp hazırlandığına değineceğiz.

ARAPÇA SÖZCÜKLER VE İSLÂMÎ İSTİLAHLAR

İstilahları Tanıma

- 1- Arap lügati
- 2- Şer'î istilâh veya İslâmî istilâh
- 3- Müteşerria istilâhı veya Müslümanların istilâhı

Bazen birincisine Arapların adlandırması, ikincisine şeriat sahibinin adlandırması ve üçüncüsüne ise Müslümanların adlandırması tabirini de kullanırız:

1- Arap Lügati

Arap lügatinden bahsetmeyi öne almamızın sebebi, Kur'ân-ı Kerim'in Arapça nazil olmasıdır.

Bugün kullandığımız kelimelerin çoğu, gerek İslâm'dan önce, gerekse İslâm'dan sonra bugün yaygın olan anlamlarında kullanılıyordu. "Ekl" ve "şurb" (yemek, içmek) veya "leyl" ve "nehar" (gece, gündüz) kelimeleri buna örnektir. Ama Arapça kelimeler arasında birçok anlamı olan kelimeler de vardır.

İlk önceleri Arapça'da bir şeyden faydalanmak anlamına gelen, sonra Araplar arasında zahmetsiz olarak bir şeyi elde etme anlamında kullanılan ve daha sonra da İslâm'da ister zahmetle olsun, isterse zahmetsiz olsun, genel olarak bir şeyi elde etme anlamında kullanılan "ğunm" kelimesi buna örnektir.

Yine bir kelimenin bir kabileden bir anlamda ve başka bir kabileden ise başka bir anlamda kullanıldığı da görülmüştür; "el-esleb" kelimesi gibi. Hicaz ahalisi bu kelimeyi taş anlamında, Temimîler ise toprak an-

lamında kullanırlar.¹ Uzağa gitmeyelim; günümüzde Irak ahalisi "mebsut" kelimesini "dayak yiyen kimse", Suriye ve Lübnan halkı ise "sevinçli kimse" anlamında kullanır!

Dolayısıyla "el-esleb" kelimesi Temimîlerde bu anlama, Hicazlılarda ise o anlama gelir; nitekim "mebsut" kelimesi de böyledir.

2- Şer'î İstılah veya İslâmî İstılah

Yüce Allah son peygamberini gönderdiğinde, Arapça olan bazı kelimeleri halk arasında yaygın olan anlamlarının dışında bir anlamda kullanıldı. Örneğin Arapça'da mutlak dua ve yakarış anlamında olan "salât" kelimesini Resulullah (s.a.a), içinde özel birtakım okunuşları olan ve kıyam, rükû ve secde gibi belli başlı hareketleri içeren özel bir ibadet eylemi için kullandı; Araplar bu kelimeyi bu anlamda kullanmıyorlardı.

Bu yeni adlandırmaya "şer'î istılah" veya "İslâm'ın adlandırması" denir. Bu bazen bir kelimenin lügat anlamının değişmesi şeklinde olmuştur, "salât" kelimesi gibi; bazen de Şâri'in, yani kanun koyucunun yepyeni bir kelimeyi yeni bir anlam için kullanması şeklinde olmuştur, "er-Rahmân" kelimesinin yüce Allah'a sıfat olarak kullanılması gibi.

Elbette bu gibi istılahlar, söz konusu kelimenin halk arasında bilinen anlamda Kur'ân'da veya Resulullah'ın (s.a.a) hadislerinde kullanılması durumunda şer'îdirler. Bunun dışında, şer'î bir istılah olamazlar.

Dolayısıyla şer'î istılahı şöyle tanımlayabiliriz:

Şer'î istılah, Şâri'in, yani kanun koyucunun (yüce Allah'ın) özel bir anlamda kullandığı ve Resulullah'ın da (s.a.a) İslâm ümmetine bunu ulaştırdığı kelimedir.

3- Müteşerrianın (Şeriat Ehlinin) İstılahı veya Müslümanların Adlandırması

Kelimelerden bir kısmı da Müslümanlar arasında özel bir anlam kazanmış ve o manada meşhur olmuştur. Buna örnek olarak Müslümanların "fıkıh" ve "fakih" anlamlarında kullandıkları "içtihat" ve "müçtehit" kelimelerini söyleyebiliriz. Oysa birinci kelime Arapça'da "bir şeyi elde etmek için çaba harcamak" ve ikincisi ise "çaba harcayan"² kimse anla-

1- Tehzibu'l-Lügat, Ezherî, Kahire basımı, 1384 hk., c.15, s.91.

2- bk. Nihayetu'l-Lugat, İbn Esîr, "cehd" maddesinde.

mında kullanılmıştır. Meselâ bu kelimeler Hz. Resulullah'ın (s.a.a) şu hadisinde lügat anlamında kullanılmıştır:

"Âlim, müctehitten (çaba gösteren kimseden) yüz derece üstündür." Buradaki müctehitten maksat, ibadette çaba sarf eden kimsedir.¹

Yine Resulullah'ın sireti hakkında şöyle nakledilmiştir:

"Resulullah (s.a.a) her ayın son on günü diğer zamanlardan daha fazla içtihat ederdi." Yani ibadet için daha çok çaba gösterirdi.²

"İctihad" ve "Müctehid" kelimeleri ne Kur'ân-ı Kerim'de ve ne de Resulullah'ın (s.a.a) sünnetinde "fıkıh" ve "fakih" anlamlarında kullanılmadığı hâlde Müslümanların arasında bu anlamda yaygınlaştığı için buna "müteşerria örfü" veya "Müslümanların adlandırması" denilmektedir.

Bu ıstıhlardan bazıları bütün Müslümanlar arasında değil, sadece bazı Müslümanlar arasında özel bir anlamda kullanılır. "Ze-keriya Orucu" gibi; bazı Müslümanlar bu deyimini susma ve konuşmayarak oruç tutma anlamında kullanırlar.

Bu gibi ıstıhlara "mahallî ıstıhlalar" dememiz daha yerinde olacaktır. Örneğin "Bu, Bağdatlı Müslümanların ıstıhladır." veya "Kahireli Müslümanların ıstıhladır." demeliyiz; böyle ıstıhlara, Müslümanların ıstıhalı veya şeriat ehlinin ıstıhalı veya Müslümanların adlandırması demek uygun olmaz.

Bu husus, çeşitli İslâm mezhepleri arasında yaygınlaşan özel ıstıhal ve deyimler için de aynen geçerlidir. Örneğin Hâricîlerin kullandıkları "eş-Şâri" ve "el-Müşrik" kelimeleri gibi. Hâricîlerde "eş-Şâri" kelimesi, Müslümanlarda "mücâhid" kelimesi gibidir. Hâricîler "Müşrik" tabirini ise bütün Müslümanlar veya kendi taraftarları olmayanlar, yani kendilerinden başka bütün Müslümanlar için kullanırlar.

Yine kinayeli bir isim olan "Râfızî" kelimesi de böyledir. Bu ismi Hilâfet Ekolü mensuplarından bazıları, bazı Ehlibeyt Ekolü mensupları hakkında kullanmışlardır. Yine Ehlibeyt Ekolü mensuplarının Ehlibeyt düşmanları için kullandıkları "Nâsibî" kelimesi de böyledir.

1- Mukaddime-i Sünen-i Daremî, "Fazlu'l-İlim ve'l-Âlim" babı, c.1, s.100, hadis: 32.

2- Sahih-i Müslim, Kitabul-İ'tikaf, "el-İctihad Fî'l-Aşri'l-Evahiri Min Şehri Re-mazan" babı, hadis: 1175.

Dolayısıyla biz, birincisine "Hâricîlerin ıstılahı", ikincisine "Hilâfet Ekolü'nün ıstılahı" ve üçüncüsüne ise "Ehlibeyt Ekolü mensuplarının ıstılahı" diyoruz.

O hâlde, Hilâfet Ekolü'nde "Nâsibî" kelimesiyle karşılaştığımız-da bunu "Ehlibeyt'in düşmanı" diye alamayız. Veya Hâricî olmayanların "Şâri" kelimesini kullandıklarını gördüğümüzde bu kelimedden Hâricîlerin kullandıkları anlamı anlamamız doğru değildir.

4- Hakikat ve Mecaz

Bir kelimenin kendi anlamında kullanılışı son derece yaygın ve meşhur olur ve artık ondan onu duyan kimsenin aklına o anlamından başka bir şey gelmezse, o zaman o kelimenin o manada kullanılışı "hakikî kullanılıştır." denir. Vahşi ve yırtıcı bir hayvan anlamına gelen "esed" (aslan) kelimesi gibi. Veya Müslümanlar arasında özel birtakım zikirleri ve birtakım hareketleri ihtiva eden özel bir ibadetten başka bir şey anlaşılmayan "salât" (namaz) kelimesi gibi. Birinci örnekte "esed" kelimesi yırtıcı hayvanda hakikattir. İkinci örnekte ise "salât" kelimesi belli zikir ve amelleri ihtiva eden ibadette hakikattir denir. Yine birincisine "Hakikat-i Lüğaviyye" (Lügatsel Hakikat), ikincisine ise "Hakikat-i Şer'iyye" (Şer'î Hakikat) denir.

Bazen de "esed" (aslan) kelimesi cesur ve yiğit kimseler için kullanılır; meselâ "Aslanın camide hutbe verdiğini gördüm!" derler.

Burada aslan kelimesi mecazî olarak cesur ve yiğit kimse için kullanılmıştır. Kelimenin bu şekilde kullanılışına "mecaz" denir. Ancak kelime mecazî anlamda kullanıldığında, muhatabın "aslan" kelimesinden yırtıcı hayvan anlamında olan hakikî anlamın kastedilmediğini bilmesi için bir karine ve belirti olması gerekir. Örneğin bu cümledeki "hutbe verme" karinesi gibi; zira mescitte de, başka bir yerde de yırtıcı hayvanın konuşamayacağı açıktır. İşte bu, muhatabın, bu kelimedden yırtıcı hayvanın değil, cesur insanın kastedildiğini anlamasını sağlar.

Arapça Lügat Kitaplarının Derlenmeye Başlaması

Lügatçiler, Arapça kelimeleri toplayarak lügat kitaplarını derlemeye başladıkları hicretin ikinci ve üçüncü yüzyıllarında, her kelimenin karşısına cahiliye döneminden kendi zamanlarına kadar buldukları bütün manaları istisnasız olarak kaydettiler. İster o anlam lügatçiler arasında

yaygın olan bir mana olsun, isterse İslâm dinine has bir mana ve ıstılah olsun isterse de Müslümanlar arasın-da yaygınlaşmış bir mana ve kullanış olsun; bunların hepsini aralarında hiçbir fark gözetmeksizin peş peşe yazdılar.

Ancak İslâm fakihleri, asırlar boyunca takdire şayan bir çalışmayla şer'î ve fikhî ıstılahları diğerlerinden ayırt edip her birinin kullanıldığı yerleri ve sınırını belirlediler; salât, savm, hac vb. ıstılahlar gibi. Böylece fikhî ve şer'î ıstılahları herkes tanımış oldu.

Ama fikhî olmayan İslâmî kelimeleri tanımada böyle bir çalışma yapılmadığı için Müslümanlarca meşhur olmayan birtakım kelimeler, öylece belirsiz bir şekilde kaldı; acaba o ıstılah şer'î bir ıstılah mıdır yoksa Müslümanların adlandırması mıdır, belli olmadı.

Bu konu İslâmî kavramların kavranmasında ve yer yer bazı şer'î hükümlerin anlaşılmasında zorluklarla karşılaşılmasına sebep oldu. Bunun en bariz örneklerinden birisi, burada incelemek istediğimiz "sahabî" veya "sahabe" kelimesidir.

1. BÖLÜM

İKİ EKOL AÇISINDAN SAHABÎLİK VE SAHABELER

- İki Ekolün Sahabe Tarifi
 - Hilâfet Ekolü'nde Sahabenin Tarifi
 - Ehlibeyt Ekolü'nde Sahabenin Tarifi
 - Her İki Ekolün Sahabeyi Tanıma Yöntemi
 - Bu Yöntemlerin Tartışılması
- İki Ekol Açısından Sahabenin Adaleti
 - Hilâfet Ekolü'ne Göre Sahabenin Adaleti
 - Ehlibeyt Ekolü'ne Göre Sahabenin Adaleti
 - Mümin ve Münafığı Tanıma Kistasları
- İki Ekol Açısından Konunun Özeti
 - Hilâfet Ekolü'ne Göre Sahabe ve Onların Adaleti
 - İmamet Ekolü'ne Göre Sahabe ve Onların Adaleti

İKİ EKOLE GÖRE SAHABENİN TARİFİ

Ehlisünnet'e Göre Sahabe Kimdir?

İbn Hacer, "el-İsâbe" adlı eserinin 1. faslının girişinde "sahabe"-yi şöyle tarif eder:

Sahabe, iman etmiş olarak Hz. Peygamber'i (s.a.v) gören ve Müslüman olarak da ölen kimseye denir. Hz. Resulul-lah'la (s.a.v) görüşüp konuşması, ister uzun, ister kısa süreli olmuş olsun; Resulullah'tan duyduğu sözü rivayet etsin veya etmesin; Peygamber'in (s.a.v) safında müşriklere karşı savaşsın ya da savaşmasın, bu kişiler sahabe kabul edilir. Hatta Allah'ın Resülü'nü sadece bir kez görüp onun meclisinden hiç faydalanmamış veya körlük vb. sebeplerden dolayı onu gözüyle göremeyip sadece huzuruna varmış olsa bile, o kişi "sahabe" sayılır.¹

İbn Hacer, bir başka yerde, "Pek Çoklarının Sahabe Olarak Tanınmasının Ölçü ve Kıstasları" başlığı altında şöyle yazmaktadır:

...İlk başlarda belli bir gelenek vardı; bu gelenek gereği, savaşlarda ordu komutanları sadece sahabe olanlar arasından seçilirdi... Hicretin onuncu yılına varıldığında ise Mekke ve Taifliler arasında Müslüman olmayan ve Hz. Resulul-lah'la (s.a.v) Vedâ Haccı'na katılmamış bulunan bir tek kişiye rastlamak mümkün değildi. Hz. Resulullah'ın (s.a.v) ömrünün son zamanlarında Medine'de ve Evs'le Hazrec kabileleri arasında Müslüman olmayan hiç kimse kalmamıştı. Pey-gamber hayatta olduğu sürece bu in-

1- el-İsâbe, c.1, s.10. Hilâfet mezhebi mensuplarının bu görüşünü Şehid-i Sâni de aynı dille aktarmakta ve ed-Diraye adlı eserinin 4. babında sahabîyi şöyle tanımlamaktadır: "Mümin ve Müslüman olarak Hz. Resulullah'ı (s.a.a) görmüş ve İslâm üzere ölmüş olan herkes sahabîdir!"

sanlardan hiçbiri alenen İslâm'dan çıkmamış ve açıkça küfrünü göstermemiştir.¹

Evet, İbn Hacer'de geçen tarif kısaca böyle. "Yüz Elli Uydurma Sahabe" adlı kitabımıza başvuran okuyucular, "sahabe"ye getirilen bu yeter-siz ve tutarsız tanımlama ile bu bakış açısı yüzünden, İslâm'ın, Hz. Resulullah'ın (s.a.a) sünnetinin ve hadislerinin başına neler geldiğini açıkça görebilirler.

Ehlibeyt Ekolü'ne Göre Sahabe Kimdir?

Ehlibeyt Ekolü'ne göre "sahabe"ye getirilen tanım, eski Arapça lügatlerinde bu terimler için yapılan tanımlarla aynıdır. Bunlardan bazıları şöyle:

...Çoğulu sahb, sıhâb, ashab ve sahabe olan "sâhib" kelimesi, Arapça'da dost, arkadaş, sırdaş, kafa dengi ve kendisiyle sıkça görüşüp konuşulan yakın arkadaş anlamlarına gelir ve uzun ve köklü dostlukları ifade etmek için kullanılır; nitekim musahabe, uzun bir süre muâşeret ve sohbet et-me manasını içerir.²

Kişiler arasında yakın sohbet arkadaşlığı kurulduğunda "sâhib" kelimesi ikinci zamire eklenerek tamamlama oluşturmaktadır. Meselâ Kur'ân-ı Kerim'de de geçen bir örnekte olduğu gibi, "**Ya sâ-hibeyi's-sicn**" (ey benim hapis arkadaşlarım) veya "**Ashab-u Musa**" (Musa'nın arkadaşları) tamlamalarında sâhib ve ashab kelimeleri "sicn" ve "Musa" kelimelerine eklenerek belirtili isim tamlamaları oluşturmaktadır.

Aynı şekilde, Resulullah (s.a.a) döneminde de Hz. Peygamber'in sohbet arkadaşlarına "**Sâhibü'r-Resul**" ve "**Ashabü'r-Resul**" denilerek tamlama yapılırdı. Ayrıca yine o dönemlerde kullanılan "**As-hab-u Biati's-Şecere**" (bir ağacın altında yapılan Rıdvan biati Ashabı) ve "**Ashab-ı Suffe**" (Sofa Ehli) isimlerinde de "ashab" kelimesi tamlamanın ek unsuru durumundadır.

Binaenaleyh Hz. Resulullah (s.a.a) döneminde salt "sahib" veya "ashab" terimleri söylendiğinde Hz. Peygamber'in dostları ve arkadaşları anlaşılmıyordu; bilakis, daha sonraları, Hilâfet Ekolü'nün mensupları tarafından Hz. Resulullah'ın (s.a.a) arkadaşları için sadece "sahabe", "sahabe" ve "Ashab" kelimeleri kullanılmaya başlanmıştır. Yani sadece

1- el-İsâbe, c.1, s.13-16.

2- bk. Müfredat-ı Râğıb ve Lisânü'l-Arab, "Sahabe" kelimesi.

Peygamber'in arkadaşlarının "sahabe" olarak adlandırılması ne Kur'ân'dan kaynaklanan bir şeydir, ne de İslâm'dan; bu sadece daha sonra bazı Müslümanlar tarafından belirlenmiş bir ıstılahtır.

Hilâfet Ekolü'nde Sahabeyi Tanıma Yöntemi

Peygamber'in ashabının biyografilerini yazan Hilâfet Ekolü'ne (Ehlisünnet'e) mensup yazarlar, ashabı tanımak ve kimin sahabe olup kimin olmadığını belirtmek için özel bir kural koymuşlardı. Bu cümleden olmak üzere İbn Hacer, *el-İsâbe* adlı eserinde şöyle yazar:

...Kimin sahabe olduğunun anlaşılması için önderlerin - halifelerin- üstü kapalı olarak belirttikleri kıstaslardan biri de İbn Ebî Şeybe'nin "el-Musanna" adlı eserinde geçen ve kesinlikle sahih kabul edilen şu rivayettir: "Halifeler arasında, savaşlarda komutanları sadece sahabeler arasından seçmek bir gelenektir -bu, ilk iki halifenin yöntemi ve sünnetiydi-."¹

Hâlbuki, "kesinlikle sahihtir." diye tanıttıkları bu rivayet, aslında Taberî'yle İbn Asâkir'in müsnedlerinde kendi senetleri olarak gösterdikleri Seyf b. Ömer, Ebu Osman, Hâlid ve Ubâde'den naklettikleri rivayetteki şu cümledir:

...Komutanlar, sahabe arasından seçilirdi; sahabe arasında böyle önemli bir görevi üstlenecek biri bulunmazsa, sahabe olmayanlar da seçilebiliyordu.²

Taberî bir başka rivayette Seyf'ten şöyle nakleder:

...Ömer, savaşın üstesinden gelebilecek birini bulursa, o-nu komutan olarak atamayı ihmal etmezdi. Sahabe arasından böyle birini bulamadığı zamanlarda ise "tâbiîn" arasından, iyi isim yapmış ve bu özelliğe sahip birini seçerdi. Müslümanlarla mürtetler arasındaki savaşlara katılanların böyle bir göreve seçilme şansı yoktu.³

1- el-İsâbe, c.1, s.13.

2- Taberî Tarihi, Avrupa baskısı, c.1, s.2151.

3- Taberî Tarihi, Avrupa baskısı, c.1, s.2457-2458.

Hilâfet Ekolü'ndeki Sahabeyi Tanıma Yöntemine Eleştiri

Yukarıda bahsi geçen her iki rivayetin de ilk kaynağı, yalancılık ve zındıklıkla suçlanmakta olan Seyf b. Ömer et-Temimî'dir¹. Seyf, bu kuralı Ebu Osman'dan duyduğunu söylemekte, o da Hâlid ve Ubâde'den naklettiğini belirtmektedir. Halbuki Seyf b. Ömer, rivayetlerinde ondan (Ebu Osman'dan) "Yezid b. Useyd el-Ğassânî" adıyla söz etmektedir ki gerçekte bu isimde bir râvî mevcut olmayıp, bu, tamamen Seyf'in uydurduğu isimlerden biridir!²

Ancak biz burada, söz konusu rivayetin râvîlerini bir kenara bırakıyor ve bu tür rivayetlerin esasen tarihî gerçeklerle de bağdaşmadığını ve bilinen birçok hakikatle zaten çeliştiğini vurgulamak istiyoruz. Zira:

Ebu'l-Ferec İsfahânî, *el-Ağânî* adlı eserinde şöyle yazar:

İmrau'l-Kays, 2. Halife Ömer'in vasıtasıyla Müslüman oldu ve Halife de buna karşılık hemen orada, henüz bir tek rekât namaz dahi kılmamış olan bu adama devlet işinde önemli bir görev verdi.³

İsfahânî, bu ilginç olayın ayrıntılarını Avf b. Hâricetî'l-Merrî'den şöyle nakleder:

Hattab oğlu Ömer'in halife olduğu dönemlerdi; onunla birlikte bir mecliste oturmuştuk. Bu sırada birisi içeriye gir-di; başının sağ ve sol taraflarındaki az saçı göze çarpıyordu. Ayakları çıplaktı, öylesine ki ayak parmakları birbirinin tam karşısında ve tabanı vücudunun sağ ve sol yanına dönük durumdaydı. Orada oturanları ite kaka ilerleyerek en öne, Ömer'in bulunduğu yere ulaştı ve halifeliğin geleneğine uygun şekilde onu selâmladı. Ömer kim olduğunu sorduğunda, "Ben Hıristiyan'ım, adım İmrau'l-Kays b. Adıyyî'l-Kel-bî'dir." dedi. Ömer onu tanıdı, "Pekalâ, söyle bakalım ne isti-yorsun?" diye sordu. İmrau'l-Kays Müslüman olmak istediğini söyleyince, Ömer İslâm'ı anlattı ve o da kabul ederek Müslüman olduğunu söyledi. Ömer bir mızrak istedi, getirdiler. Mızrağın ucuna bir sancak bağlayarak o adama verdi

1- Seyf b. Ömer Temimî'nin biyografisi için bk. Abdullah b. Saba Masalı'nın birinci cildine.

2- Abdullah b. Saba Masalı, Beyrut basımı, c.1, s.117. Ayrıca, yazarın henüz basılmamış "Uydurma Râvîler" eserine de bakılabilir.

3- el-Ağânî, Sasî basımı, c.14, s.158.

ve onu Şam yakınlarındaki Kuzâa¹ Müslümanlarının valisi olarak atadığını bildirdi. İmrau'l-Kays, Ömer'in verdiği sancağı alıp o meclisten çıktı, rüzgarda dalgalanan sancağıyla, Kuzâa mintikasına doğru yola koyuldu.²

Aynı şekilde; Alkame b. Elâseti'l-Kelbî'nin mürtet olduktan sonra Ömer tarafından Hurân³ bölgesine vali olarak atanması olayı da bu iddiayla tamamen çelişmektedir. İsfahânî'nin *el-Ağânî* kitabında, Alkame'nin biyografisi bölümünde şöyle kayıtlıdır:

Alkame, Hz. Resulullah (s.a.v) döneminde Müslüman oldu; Hz. Peygamber'le görüşüp konuşma şerefine de kavuştu. Ancak, Ebu Bekir'in halifeliği döneminde İslâm'dan çıkarak mürtet oldu. Ebu Bekir, Hâlid b. Velid'i onu tutuklamakla görevlendirdiyse de Alkame kaçmayı başardı. Alka-me'nin daha sonra geriye dönerek özür dilediği ve tekrar Müslüman olduğu söylenir.⁴

İbn Hacer'in *el-İsâbe* isimli eserinde de şöyle geçer:

Alkame, Ömer'in hilâfeti döneminde şarap içince Ömer ona had uyguladı. Bunun üzerine Alkame İslâm dinini bıraktığını söyleyerek Romalılara sığındı. Roma İmparatoru onu sıcak bir şekilde karşılayıp "Sen, Âmir b. Tufeyl'in amca oğlu değil misin?" diye sordu. Bundan pek alınan Alkame "Âmir'den başkasını tanımıyorsun galiba!" dedi.⁵

1- Kuzâa kabilesi: Hıydan, Behra, Belî, Cüheyne vb. kabilelerini kapsayan büyük bir kabileydi. İbn Hazm'ın "Cemheretu Ensâbi'l-Arap" kitabının 440 ve 460. sayfalarında etraflıca anlatılır. Kuzâa kabilelerinin merkezi önce Şahar, sonra Necrân, sonra da Şam olmuştur. Bu kabilelerin yerleşim bölgesi Şam'la Hicaz'dan Irak'a varan çok geniş bir alanı kapsıyordu. bk. Mucemu Ka-bâili'l-Arap, Kuzâa kelimesi, c.3, s.957.

2- el-Ağânî, c.14, s.157. İbn Hazm da bu mevzuyu özet olarak Cemhe-re'nin 284. sayfasında anlatmıştır.

3- Huran; Dimeşk eyaletine bağlı çok geniş bir bölgenin adıdır. bk. Mu'-cemü'l-Büldân, c.2, s.358.

4- el-Ağânî, c.15, s.56.

5- el-İsâbe, c.2, s.489-496. Alkame'yle amcaoğlu Âmir arasında bir hâdise vuku buluyor ve birbirlerine çirkin sözler sarf ediyorlar. Biz burada onları aktarmatan utanıyoruz. Alkame'nin Roma İmparatoru'na alınmasının nedeni de, bu macera olsa gerektir. bk. İsfahânî'nin el-Ağânî isimli eseri, c.15, s.50-55 ve İbn Hazm'in Cemhe-re'si, s.284.

Daha sonra Âmir'in hatırı için mülteci olarak kabul edilmeyi kendine yediremeyip geri döndü ve Medine'ye gelip tekrar İslâm dinini kabul etti.

Alkame açıkça mürtet olduğu hâlde, halife tarafından önemli bir makama atanmıştır. Bir hayli düşündürücü olan ve "Sahabe tamamen adildir ve sahabeden gayrısı da komutanlığa veya resmî bir göreve atanmamıştır." iddiasıyla da açıkça çelişen bu acı vakıa hem İsfahânî, hem de İbn Hâcer tarafından kaydedilen sahih belgeler arasındadır. İsfahânî olayı şöyle anlatır.

...Hâlid b. Velid'in yakın arkadaşlarından olan Alkame, mürtet olup dinden çıktıktan sonra tekrar Medine'ye dönüp kimselere görünmeden akşam karanlığında camiye girip bir köşeye oturdu. Bir süre sonra Hattab oğlu Ömer camiye girerek bir köşede oturmakta olan Alkame'ye selâm verdi. Ö-mer'in Halid'e çok benzemesi, Alkame'yi hataya düşürmüştü. Gecenin karanlığında Ömer'i Halid zannederek onunla -yavaş sesle- konuşmaya başladı. Sohbet koyulaşınca "Ömer seni görevinden azletti mi?" diye sordu. Alkame'nin hatasını fark eden Ömer, daha fazla bilgi alabilmek için Halid'miş gibi davranarak "Evet." dedi. Alkame, "Böyle olacağı belliydi." diyerek, "Seni çekemeyenler vardı, bu onların işi olsa gerek." diye hayıflanınca, Ömer bu fırsatı kaçırmayarak atıldı, "İntikam almak istersem yardımcı olur musun?" Alkame sert bir şekilde itiraz etti: "Neler söylüyorsun sen? Allah'a sığınırım! Ömer'in üstümüzde hakkı var, o bizim reisimiz! Ona el kaldırmaya hakkımız yok bizim!" Bunun üzerine Ömer -ki Alkame onu halâ Halid zannediyordu- ayağa kalkıp camiyi terk etti.

Ertesi gün Ömer'in halkı kabul günüydü. Halit'le Alkame de gelip bir köşeye oturdular. Bir süre sonra Ömer, Alkame-ye dönerek, "Ne haber Alkame? Halid'e söyleyeceklerini söyledin mi?" diye sordu. Alkame neye uğradığını şaşırmişti: "Ey Ebu Süleyman! Sen konuştun mu onunla?" dedi tedirginlikle Halid'e. Halid, "Hayır! Seninle görüştüğümüzden bu yana Ömer'le hiç konuşmuş değilim ki!" dedi. Halid kısa bir duraksamadan sonra Alkame'nin kulağına eğilip, "Sen onu daha önce görmüş ve ben zannederek konuşmuş olmayasın?" diye sorunca, Alkame her şeyi anladı, "Evet, vallahi doğru!" diyerek Ömer'e dönüp, "Ey müminlerin emiri, sen benden hayır ve iyilikten başka şey duydun mu hiç?" diye sordu. Ömer onu tasdik ederek, "Doğrudur." dedi ve

ekledi: "Huran'ın yönetimini sana vermemi ister misin?" Alkame "Elbette isterim!" deyince halife hemen orada gerekli fermanı hazırlayıp Alkame'yi Huran'a komutan ve vali olarak atadı. Alkame, ömrünün sonuna kadar Huran'da vali ve ko-mutan olarak kaldı ve orada da öldü.

İbn Hâcer, bu hadiseyi yukarıdaki şekilde anlattıktan sonra şöyle der:

Ömer, Huran'ın yöneticiliğine dair fermanı Alkame'nin eline verdikten sonra, "Senin gibi gerçek taraftarlarımın olması, dünyadaki her şeyden daha değerlidir benim için." dedi.

Evet, yukarıdaki hadise, bütün ayrıntılarıyla muteber İslâm kaynaklarından alınmış tarihî gerçeklerden sadece biridir. Buna rağmen Hilâfet Ekolü (Sünnî) uleması sırf rivayetlerine dayanarak Resulullah'ın (s.a.a) sahabesini tanımanın ölçü ve kıstaslarını belirleme yoluna gitmiş ve bu yüzeysel yaklaşımın tabii bir neticesi olarak da Seyf b. Ömer gibi zındıklıkla suçlanan birinin uydurduğu insanları Hz. Resulullah'ın (s.a.a) gerçek sahabelerinden sayma hatasına düşmekten kurtulamamıştır. Biz burada meseleyi özetle aktardık; daha etraflıca öğrenmek isteyenler, "Yüz Elli Uydurma Sahabe" adlı eserimize başvurabilirler.

Kimlere sahabe denilip denilemeyeceği konusunda Ehlisünnet ve Şîa mezhebindeki kıstasları böylece değerlendirdikten sonra, şimdi bu iki mezhebin, "sahabenin adaleti" konusundaki görüşlerini kısaca aktarmaya çalışalım:

HİLÂFET VE İMAMET EKOLLERİNDE SAHABENİN ADALETİ

Hilâfet Ekolü'ne Göre Sahabenin Adaleti

Hilâfet Ekolü'ne mensup Müslümanlar, istisnasız olarak bütün sahabeyi adil bilir ve İslâmî hükümlerde ve şer'î konularda sahabeye müracaat ederler.

Dirayet ve hadis ilimleri dallarında bu ekolün en önde gelen âlimlerinden biri olan, "Cerh ve Tâ'dil" ehlinin İmamı Hafız Ebu Hâtem Râzî;¹ eserinin mukaddimesinde, Hz. Resulullah'ın (s.a.a) sahabesinin adaleti konusunda şöyle yazar:

Allah Resulü'nün (s.a.a) sahabesi vahyin ve Kur'ân'ın nüzulüne şahit olup bunların tefsir ve tevillerini bilen kimselerdir. Yüce Allah onları Peygamber'ine dost kılmış, ona yardımcı etmiş, dinini ve sünnetini yaymaları ve ayakta tutmaları için seçmiş, Peygamber'ine sohbet arkadaşı olarak beğenmiş ve onları bizlere rehber ve önder olarak tayin etmiştir. Onlar, belirledikleri sünnet, kural ve kanunlardan, sâdir ettikleri hükümlere, yaptıkları hakemliklerden verdikleri hükümlere ve caiz gördükleri veya yasakladıkları şeylere varıncaya kadar, Allah Resulü'nün (s.a.v) kendilerine tebliğde bulunduğu her şeyi tam anlamıyla kavrayıp anlamış, dinde fakih ve âlim olmuşlardır. Hz. Resulullah'ın (s.a.v) yanında buldukları için Allah'ın emir ve yasaklarını hikmet ve gerekçeleriyle birlikte öğrenmiş ve Kur'ân'dan nasıl faydalanılması ve hükümler çıkarılması gerektiğini en iyi şekilde anlayıp kavramışlardır. Allah (Azze ve Celle) onları seçip ümmetin önderleri olarak belirlemek suretiyle kendilerine lütuf-

1- Ebu Muhammed Abdurrahman b. Ebu Hâtem Râzî'nin (doğ: hk. 327) tanınmış eseri Takdimetu'l-Marifeti Li-Kitab'il Cerhi ve't-Ta'dil, hk. 1371'de Haydarabad'da basılmıştır. Biz de bunları, mezkur kitabın 7-9. sayfasından aktardık.

ta bulunmuştur. Şüpheli, tereddüt, hata, kötü zan, kendini beğenmişlik ve başkalarının kusur ve ayıplarını arama gibi hasletleri onlardan tamamen silip uzaklaştırmış ve onları ümmetin adilleri olarak tanımlayarak, "...ve böylece insanlara şahit olmanız için sizi orta (yolu izleyen) ümmet kıldım."¹ buyurmuş ve Allah Resulü (s.a.v) de bu ayette geçen vasat ümmet (orta yolu izleyen ümmet) tabirini "adil ümmet" olarak tefsir etmiştir. Binaenaleyh Hz. Peygamber'in ashâbı, ümmetin adilleridirler; bizi doğru yola hidayet eden önderler, din konusunda Allah'ın hücceti ve Kur'ân ve Sünnet-i Resulullah'ın (s.a.v) taşıyıcılarıdır. Yüce Allah onlara müracaat edilmesini ve onların yöntem ve yolunun izlenilmesini emretmiştir. Onları örnek almamızı ve onlara uymamızı istemiş ve *Nisâ Suresi 115. ayet*'te şöyle buyurmuştur: "**Kim de kendisine dosdoğru yol apaçık belli olduktan sonra Peygamber'e muhalefet ederse ve müminlerin yolundan başka bir yola uyarsa, onu döndüğü şeyde bırakırız ve cehenneme sokarız. Ne kötü bir yaratıktır o!**"²

Yine birçok hadiste Hz. Resulullah (s.a.v) insanları hadislerini yaymaya teşvik etmekte ve ashâbını övüp onlar için dualarda bulduktan sonra şöyle buyurmaktadır:

Benim sözlerimi dinleyip aklında tutan ve onları duymayanlara aktaranları, Allah daima korusun." ve "Burada hazır bulunan sizler, benden duyduklarınızı gidip başkalarına da anlatın." ve "Kur'ân ayetlerinden biri dahi olsa, benden duyduklarınızı başkalarına aktarın ve hiç çekinmeyin, kim-seden korkmayın."

Bu nedenledir ki Hz. Resulullah'ın (s.a.v) sahabesi -Allah onlardan razı olsun- dört bir yana dağılarak savaşlara katılıp zaferler kazandılar; yargı, yönetim ve benzeri işlerde çeşitli önemli görevler üstlendiler. Kendi beldelerinde veya ikamet ettikleri yerlerde, Hz. Resulullah'tan (s.a.v) duyup öğrendiklerini halka anlattılar.³ Kendilerine sorulan sorulara, Hz. Peygamber'in (s.a.v) bu ve benzeri sorulara verdiği cevapları dikkate alarak

1- Bakara: 143

2- Ehlibeyt mezhebine mensup Şîa'ya göre, bu ayetteki "mümin"den maksat, rastgele her sahabe değil, sahabenin mümin ve takvalı olanları ve bu iman ve takvalarını sonuna kadar koruyabilenleridir.

3- İlerideki konularımız arasında göreceğiz ki, Hilâfet Ekolü'nde hicretin 1. yy'ının sonlarına kadar Hz. Resulullah'ın (s.a.a) hadislerinin yayılması, bilhassa hadislerin yazılması ve yazılı olarak saklanması veya yayılması yasaklanmıştı.

cevap veriyor ve kendi görüş ve fetvalarını belirtiyorlardı. Allah rızasını umarak O'nun helâl ve haramlarını, farzlarını ve ahkâmını ve Resul'ünün sünnet ve hadislerini insanlara öğretip anlatmaktaydılar. Allah (Azze ve Celle), onları kendi katına alıncaya kadar bütün sahabe böyle yaşadı, Allah cümlesinden razı olsun, cümlesine rahmet eylesin."¹

İbn Abdulbir, *el-İstiâb* adlı eserinin önsözünde "Sahabenin tamamının adil olduğu ispatlanmıştır." dedikten sonra, daha önce Ebu Hâtem Râzî'den aktardığımız örnekte olduğu gibi, sahabenin sadece müminleri hakkında buyrulmuş ayet ve hadisleri art arda nakleder.²

İbn Esîr de, *Usdu'l-Gâbe* adlı eserinin önsözünde şöyle yazar:

Allah'ın hükümlerinin teferruatları ve dinimizle ilgili helâller, haramları ve diğer meseleleri kapsayan sünnet, ancak onları rivayet eden râvilerin ve senet olarak gösterdiği ricallerin, bilhassa da Hz. Resulullah'ın (s.a.v) sahabesinin doğru olarak bilinip tanınması hâlinde sahih kabul edilebilir. Hele sahabenin kimler ve nasıl insanlar olduklarını öğrenmeden ve onları tanımadan diğer rical ve râvileri tanıyıp bilebilmek hiç mümkün olmayacaktır. O hâlde Hz. Resulullah'ın (s.a.v) ashabının soyunun ve biyografilerinin teferruatlı bir şekilde bilinmesi zaruridir. Resulullah'ın (s.a.v) ashâbı, hadis ve sünnet senetlerinde adı geçen diğer râvilerle her açıdan eşit ve beraberdir; bununla birlikte cerh, ta'dil ve onların durum ve davranışlarını eleştirme bundan müstesnadır (onlar kesinlikle cerh ve ta'dil edilemez ve eleştiriye tâbi tutulamazlar); zira ashâbın hepsi aıldır, onlara kusur bulmak ve onları eleştirmek imkânsızdır.³

Hadis hafızı İbn Hâcer, *el-İsâbe* adlı eserinin 3. faslında ashâbın adaleti konusunda şöyle yazar:

1- el-Cerhu ve't-Tadil, s.7-9.

2- Ebu Ömer Yusuf b. Abdullah b. Muhammed b. Abdulberr en-Nemurî el-Kurtubî el-Mâlikî'nin (hk. 368-463) torunlarından olup, tanınmış eser "el-İstiâb Fî Esmâ'î'l-Ashâb"ın yazarıdır.

3- Usdu'l-Gabe Fî Mârifeti's-Sahabe, İbn Esîr olarak bilinen Ebu'l-Hasan İzzuddin Ali b. Muhammed b. Abdülkerim el-Cezerî, c.1, s.3.

Ehlişünnet mensupları Hz. Resulullah'ın (s.a.v) bütün ashabının istisnasız olarak adil olduklarına ve bir avuç bid'at ehlin-den başka kimsenin onlara karşı çıkmadığına inanır...¹

Tanınmış hadisçi İmam Ebu Zer'a'dan da şöyle nakledilmektedir:

Allah Resulü'nün (s.a.v) ashabından birini eleştiren ya da onlardan biri hakkında ayıp ve kusur iddiasında bulunan birini görürsen, bil ki o zındıktır.(!)² Çünkü Allah ve Resulü'yle, Kur'ân'da belirtilen her şeyin doğru ve hak olduğunu biliyoruz ve bütün bunları bize iletip ulaştıranlar ise Resulullah'ın (s.a.v) ashabından başkası değildir. Binaenaleyh ashabi eleştirenler, bizim İslâm hakkındaki şahitlerimizi lekelemek suretiyle onları yalanlamak ve böylece Kur'ân ve sünneti reddetmek istemektedirler. Asıl eleştirilmesi ve kirli çamaşırları su yüzüne çıkarılması gerekenler, ashabi eleştirmeye yeltenen zındık kâfirlerdir!³

Evet, ashabın adaleti konusunda Hilâfet Ekolü'ne mensup âlimlerin görüşleri böyle. Şimdi Ehlibeyt Ekolü'nün, "Ashabın Adaleti" konusundaki görüşlerine bakalım:

İmamet Ekolü'ne Göre Sahabenin Adaleti

Ehlibeyt Ekolü, Kur'ân'da da belirtildiği gibi Hz. Peygamber-i Ekrem'in (s.a.a) ashabi arasında dürüst ve iyi niyetli müminler olduğuna ve yüce Allah'ın onları övdüğüne inanır.

Bu cümleden olmak üzere yüce Allah, Şecere Biati'ne katılanlar için şöyle buyurur:

Andolsun, Allah, sana o ağacın altında biat ederlerken müminlerden razı olmuştur, kalplerinde olanı bilmiş ve böylece

1- el-İsâbe Fî Temyizi's-Sahabe, İbn Hacer olarak bilinen Şahabuddin Ahmed b. Ali b. Muhammed el-Kenanî el-Askalanî eş-Şafîî, c.1, s.17-22.

2- Tanınmış imam ve fakih Ebu Zer'â'nın, Hz. Resulullah'ın (s.a.a) ashabi arasındaki münafık sahabeler hakkında neler düşündüğünü merak etmemek elde değil!

3- İbn Hacer'in el-İsâbe'si c.1, s.18. İbn Hacer, Ebu Zer'a'yı tanıtırken şöyle der: "11. sınıf güvenilir hadis râvîlerinden ve hafız imamlarındandır. H. 264. yılda vefat etti; Müslim, Tirmizî, Nesâî ve İbn Mâce gibi siyah sahipleri ondan rivayetlerde bulunmuşlardır." Biyografisi için bk. Takribu't-Tehzib, c.2, s.536, hadis: 1479.

üzerlerine güven duygusu ve huzur indirmiştir ve onlara yakın bir fethi sevap olarak vermiştir.¹

Yukarıdaki ayette geçen övgü ve takdir, Şecere (Rıdvan) Biati'ne katılan sahabenin hepsi değil, sadece mümin olanları içindir.² Nitekim biat sırasında orada bulunan Abdullah b. Ubeyy ve Evs b. Havlî gibi münafık sahabeyi kapsamına almamaktadır.

Ehlibeyt inancı ve Şîa mezhebinde, Kur'ân'daki sarih ayetlere dayanılarak sahabe arasında da münafıklar bulunduğu inanılır; yüce Allah'ın bu münafıkları kınadığı ve kötilediği ayetlerden birinde şöyle buyrulmaktadır:

Çevrenizdeki bedevilerden münafık olanlar vardır ve Medine halkından da nifak alışkanlık hâline getirmiş olanlar vardır; sen onları bilmezsin, biz onları biliriz; biz onlara iki kere azap edeceğiz; sonra onlar büyük bir azaba döndürülecekler.³

Yine Nûr Suresi'nde de buyrulduğu gibi, sahabeden bazıları Hz. Resulullah'ın (s.a.a) zevcelerinden birini ahlâkî sapmayla suçlayacak kadar iftiranın boyutlarını⁴ artırmış, Allah'ın gazabını üzerine çekerek O'nun Resulü'ne (s.a.a) töhmet ve karalamada bulunmuştur.

Yine sahabe arasında yüce Allah'ın, asıl emellerini bilerek haklarında şöyle buyurduğu münafıklar da vardı:

...Oysa onlar, bir ticaret veya eğlence konusu gördüklerinde -fırsatı ganimet sayarak- hemen ona doğru koşular ve seni ayakta bıraktılar...⁵

Bu olay, Resulullah (s.a.a) mescitte durmuş cuma hutbelerini okurken vuku bulmuştur.

Yine, aynı "sahabe"ler arasında öyle münafıklar vardı ki, Tebük Gazvesi¹ -veya bir diğer rivayete göre de Vedâ Haccı²- dönüşünde Hure-

1- Fetih,18.

2- Şecere veya Rıdvan Biati olarak bilinen bu hâdise için bk. Vâkıdî'nin Megâzî'si, s.604 ve İmtau'l-Esma, Makrîzî, s.291.

3- Tevbe, 101.

4- Ayşe'nin rivayetine göre onun kendisini temize çıkaran, başkalarının rivayetine göreysi Mariye'nin iffetini vurgulayan İfk hâdisesi Nûr Suresi'nin 11-17 ayetlerinde geçer. Nitekim kitabımızın ikinci cildinde bu konu hakkında bilgi vereceğiz.

5- Cum'a: 11.

şi Geçidi'nde Hz. Resulullah'ın (s.a.a) canına kastederek ona suikasta bile yeltendiler.

Bütün bunlar bir tarafa, Hz. Resulullah'ın (s.a.a) en yakın sahabeleri, onunla en sık ve en samimi görüşen hanımları olduğu hâlde onlar için bile ayette uyarı ve tehdit geçmekte ve şöyle buyrulmaktadır:

Ey Peygamber'in kadınları, kim sizden açık bir çirkinlikte ve utanmazlıkta bulunursa, onun azabı iki kat olarak artırılır; bu, Allah'a pek kolaydır. Ama içinizden kim de, Allah'a ve Resulü'ne gönülden itaat eder ve sâlih bir amelde bulunursa, ona da mükâfatını iki kere veririz ve biz ona üstün bir rızık da hazırlamışızdır. Ey Peygamber'in kadınları, siz diğer kadınlar gibi değilsiniz...³

Yine bir başka yerde yüce Allah, Hz. Resulullah'ın (s.a.a) eşlerinden ikisine hitaben şöyle buyurmaktadır:

Siz, Peygamber'in iki eşi, Allah'a tevbede bulunmanız iyi olur; çünkü kalpleriniz eğrilik gösterdi. Yok, eğer ona karşı birbirinize destek olmaya kalkışırsanız, artık Allah onun mevlâsıdır, Cibril de ve müminlerin salih olanı da. Bunların arkasından melekler de onun destekçisidirler...

Daha sonra yüce Allah şöyle buyurmaktadır:

Allah, küfretmekte olanlara Nuh'un eşini ve Lut'un eşini örnek olarak verdi. İkisi de, salih olan iki kulumuzun nikâhı altındaydı; ancak onlara -onların dâvalarına- ihanet ettiler. Peygamber eşi olmaları onları Allah'ın a-zabından kurtarmadı; kıyamet günü o iki kadına, 'Diğer cehennemliklerle birlikte girin cehenneme!' denilir. Allah, iman etmekte olanlara da Fir'avun'nun karısını örnek verdi. Hani o demişti ki: 'Rabbim, bana kendi katında, cennette bir ev yap; beni Fir'avun'dan ve onun yaptıklarından kurtar ve beni o zalimler topluluğundan

1- Ahmed b. Hanbel'in Müsned'i, c.5, s.390 ve 453 ve Sahih-i Müslim, "Sı-fatu'l-Münâfikun" bâbı, c.8, s.122-123 ve Mecmau'z-Zevâid, c.1, s.110 ve c.6, s.195; Vâkıdî'nin Meğazî'si, c.3, s.1042 ve Makrizî'nin İmtâu'l-Esmas'ı, s.477 ve ed-Dürri'l-Mensûr, Suyutî, c.3, s.258-9, Tevbe Suresi, 74. ayetin tefsiri hakkında.

2- Ehlibeyt mezhebi mensupları bu komplonun Veda Haccı dönüşünde ve Gadir-i Hum hâdisesi nedeniyle Cuhfe yakınlarında gerçekleştiğine inanırlar. bk. Biharul-Envâr, c.28, s.97.

3- Ahzâb: 30-32

da kurtar!..' İmran'ın kızı Meryem'i de, ki o kendi ırzını korumuştur...¹

Hz. Resulullah (s.a.a) bu sahabeler hakkında kıyamet günüyle ilgili şöyle buyurmuştur:

Kıyamet günü ashabımın önde gelenlerinden bazısını ge-tirip amel defteri siyah olanlarla birlikte haşredecekler. Ben "Allah'ım! Onlar benim ashabım!" dediğimde, şu cevabı duyacağım: "Senden sonra bu ashabının neler yaptıklarını bil-miyorsun!" O zaman ben de o salih kulun sözlerini (*Mâide*, 117'de Hz. İsa'nın (s.a) sözü kastediliyor) tekrarlayacak, "... **Ve ben aralarında bulunduğum sürece amellerine şahittim onların, beni aralarından aldıktan sonra de kendin şahit oldun.**" diyeceğim. Bunun üzerine bana şöyle denilecek: "Sen aralarından ayrılır ayrılmaz bunlar mürtet olup dinden çıktılar ve eski hâllerine döndüler."²

Bir diğer rivayette de şöyle geçer:

Kevser havuzu kenarında ashabımdan bazılarını bana getirirler. Ben onları tanıyınca -kim olduklarını anlayınca- onları benden ayırıp götürürler. O zaman ben, "Ya Rabbim! Ashabımdı onlar!..." dediğimde, "Senden sonra onların neler ettiğini bilmiyorsun!..." denilir bana.³

Sahih-i Müslim'de de Hz. Resulullah'ın (s.a.a) şöyle buyurduğu kayıtlıdır:

Kevser havuzu kıyısında, ashabımdan bazısını bana getirip gösterirler; ben hepsini birer birer tanıdıktan sonra onları alıp götürürler. O zaman ben, "Allah'ım! Onlar benim ashabımdı." de-

1- Tahrîm: 10-12

2- Sahih-i Buhârî, Mâide Suresi tefsirinde, "Ve Kuntu Aleyhim Şehiden Ma Dumtu Fîhim..." babında ve Kitabu'l-Enbiya "Ve't-tehazallahu İbrahim Halilen" babında ve Sahih-i Tirmizî, "Sıfatu'l-Kıyamet" babları ve "Ma Câe Fî Şa'ni'l-Haşr" ile Tâhâ Suresi Tefsiri babında.

3- Sahih-i Buhârî, Kitabu'l-Rıkâk, "el-Havz" babı, c.4, s.95 ve Kitabu'l-Fi-ten, "Ma Câe Fî Kavillillah-i Tealâ: Vettekû Fitneten Lâ Tusibenne..." (Enfâl: 28) babı ve Sünen-i İbn Mâce, Kitabu'l-Menâsık, "Hutbetu Yevmi'n-Nahr" babı, hadis: 5830 ve Müsned-i Ahmed, c.1, s.453 ve c.3, s.28 ve c.5, s.48.

rim ve şu cevabı duyarım: "Bunların senden sonra neler ettiğini bilmezsin!.."1

Münafıkla Mümini Ayırt etmenin Kıstasları

Hz. Resulullah'ın (s.a.a) sahabesi arasında münafık olanlar da bulunduğu ve bunların gerçek yüzünü Allah'tan başka kimse bilmediği için, Emirü'l-Müminin Hz. Ali'den (s.a),² Hz. Ümmü Seleme'den,³ Abdul-

1- Sahih-i Müslim, Kitabu'l-Fezâil, "İsbâtu Havz-ı Nebiyyina" babı, c.4, s. 1800, hadis: 40.

2- Hâkim'in Müstedrek'i, c.3, s.483 ve Mâlikî'nin el-Fusulu'l-Mühimme'si ve İbn Mağazilî Şâfî'nin (öl. 483 hk.) Menâkıb'ı, c.3, s.7 ve Şebencî'nin Nu-ru'l-Ebsar'ı, s.69'da geçen rivayetlerde de belirtildiği üzere Hz. Ali (s.a) 30. Fil senesinin receb ayınının 13'ünde Kâbe'nin içinde dünyaya gelmiştir. H. 35. yılda muhacirler ile ensar, ona halife olarak biat ettiler. H. 40. yılın ramazanının 19. gecesini Kûfe Camii'nde namaz kılarken, Hâricî taifesi mensuplarından İbn Mülcem-i Muradî'nin zehirli bir kılıçla yaptığı suikaste uğradı ve iki gün sonra, ramazanın 21. günü dâr-ı bekâ'ya göçtü. Ehlişünnet'in sahih kitaplarında Hz. Ali'den (s.a) rivayet edilen hadislerin sayısı 536'dır. Biyografisi için bk. el-İstiâb, Usdu'l-Gabe, c.5, s.276.

Hz. Resulullah'a (s.a.a) karşı münafıkça davrananların kimler olduğu hususunda Hz. Ali'nin (s.a) rivayetleri için bk. Sahih-i Müslim, "ed-Delilu Alâ Enne Hubbe'l-Ensârî ve Aliyyin Mine'l-İman ve Buğzehum Min Alâmati'n-Ni-fak" babı, c.1, s.61 ve Sahih-i Tirmizî, "Menâkıbu Ali" babı, c.12, s.177 ve Sünen-i İbn Mâce, Mukaddimesinin 11. babı ve Sünen-i Nesâî, Kitabu'l-İman ve Şeraiuhu, "Alâmetü'l-Mümin" ve Alâmetü'l-Münafık" bapları, c.2, s.271 ve Ha-sâis-i Nesâî, s.38 ve Müsned-i Ahmed, c.1, s.84, 95, 128 ve Tarih-i Bağdad, c.2, s.255 ve c.8, s.417 ve c.16, s.426 ve Hil-yetu'l-Evliya, Ebu Nuaym, c.4, s.185 (ki burada bütün râvîlerin ittifakıyla sahih kabul edilen bir hadis olduğu belirtiliyor) ve Tarihu'l-İslâm, Zehebî, c.2, s.198 ve İbn Kesir Tarihi, c.7, s.354 ve el-İstiab, c.2, s.461 ve Usdu'l-Gabe, c.4, s.292 ve Kenzü'l-Ummâl, c.15, s.105 ve Riyazu'n-Nazira, c.2, s.284 ve el-Menâkıb, İbn Mağazilî, s.190, hadis: 255.

3- Ümmü Seleme olarak bilinen Hind, Ebu Umeyye b. Muğyire el-Kureyşî el-Muhzumî: Hz. Resulullah'la (s.a.a) evlenmeden önce Ebu Seleme b. Abdulehed Mahzumî'nin eşiydi; her ikisi de ilk Müslümanlardandı. Önce Habeşistan'a, sonra da Medine'ye hicret ettiler. Ebu Seleme Uhud Savaşı'nda aldığı yarayla hicretin 3. yılında vefat edince, Hz. Resulullah (s.a.a) çok çocuğu olan ve kocasının vefatıyla birlikte onların geçimini sağlamada ciddi bir sıkıntıya düşen Ümmü Seleme'nin geçimini sağlamayı kendi üzerine aldı. Ümmü Seleme, Hz. İmam Hüseyin'in (s.a) şahadetinden sonra H. 61. yılda vefat etti. Si-hah yazarları ondan 378 hadis rivayet etmişlerdir. Ümmü Seleme'yle Ebu Seleme'nin biyografisi için bk. Usdu'l-Gabe ve Cevamiu's-Sîre, s.276 ve Takribu't Tehzib, c.2, s.617. Münafıklar hakkında Ümmü Se-

lah b. Abbas'tan,¹ Ebuzer Gıfârî'den,² Enes b. Mâlik'ten,³ İmran b. Huseyn'den⁴ naklolunan meşhur bir rivayette Hz. Resulullah'ın (s.a.a) müminle münafığı birbirinden ayırt edebilmenin kıstası olarak Hz. Ali'nin dostluğunu belirlediği ve "*Ali'yi ancak mümin olan sever, Ali'ye ancak münafık olan düşman olur.*" buyurduğu geçer.

Hz. Resulullah'ın (s.a.a) hayatta bulunduğu dönemde bu hadis çok yaygındı ve herkesçe bilinmekteydi. Nitekim Ebuzer Gıfârî şöyle der:

Biz, münafık olanları Allah ve Resulü'nü reddedişlerinden, namazdan kaçmalarından ve Ali'yle düşman olmalarından ta-nır, bildirdik.⁵

Ebu Said Hudrî de¹ şöyle rivayet eder:

leme'den rivayet olunan ha-dis için bk. Sünen-i Tirmizî c.13, s.168 ve Müsned-i Ahmed b. Hanbel, c.6, s. 292 ve el-İstiâb, c.2, s.460 ve İbn Kesir Tarihi, c.7, s.354 ve Kenzü'l-Ummal, 1. baskı, c.6, s.292.

1- Abdullah b. Abbas; Abdulmuttalib'in torunlarından, Hz. Peygamber'in (s.a.a) amcası oğlu hicret sırasında üç yaşındaydı. H. 68'de Tâif'te öldü. Sihah yazarları ondan 1660 hadis rivayet etmiştir. Biyografisi için bk. Usdu'l-Gabe, el-İsâbe ve Cevamiu's-Siyre, s.276.

2- Ebu Zerr el-Gıfârî: Cündeb veya Büreyd onun adıdır. Cünade, Abdullah veya diğer adıyla es-Seken'in oğludur. İslâm'ı ilk kabul eden ve en son hicret edenlerdendir. Bedir'den sonraki savaflara katıldı ve Halife Osman'ın emriyle sürüldüğü Rebeze çölünde h.32. yılda açlık ve hastalıktan öldü. Sihah yazarları ondan 281 hadis rivayet etmiştir. Biyografisi için bk. et-Takrib, c.2, s.420; Cevamiu's-Siyre, s.277 ve Abdullah b. Saba Masalı (Allâme Askerî).

3- Enes b. Mâlik b. Nazr el-Ensarî el-Hazrecî (Hazrec kabilesi ensarın-dan): Kendisi, on yıl Hz. Resulullah'a (s.a.a) hizmette bulunduğunu söyler. Gadir-i Hum olayına şahit olduğu hâlde bunu gizlediği ve şahadette bulunmaktan kaçındığı için Hz. Ali'nin (s.a) bedduasıyla sarığını taşıyacak şekilde abraş hastalığına yakalandığı A'lâku'n-Nefise, s.122'de yazılıdır. Bu hâdisenin ayrıntıları, İbn Ebi'l-Hadid'in Şerhu Nehci'l-Belâğ'a'sında, c.4, s.388'de geçer. Hicrî 90. yılda Basra'da öldü. Hadis kaynaklarında ondan 2286 hadis rivayet edilmiştir. Biyografisi için bk. Usdu'l-Gabe, et-Takrib, Cevamiu's-Siyre, s.276. Münafıklarla ilgili rivayeti için bk. Kenzü'l-Ummal, c.7, s.140.

4- Ebu Nüceyd İmrân b. Husayn el-Huzâî el-Kâ'bî: Hayber fethinde Müslüman oldu ve Hz. Resulullah'la (s.a.a) görüşme şerefine kavuştu. Kûfe'de kadılığa atandı ve h. 52'de Basra'da öldü. Sihah yazarları ondan 180 hadis rivayet etmişlerdir. Münafıklar hakkındaki rivayetleri için bk. Kenzü'l-Ummal c.7, s.140. Biyografisi için bk. Takrib c.2, s.72ve Cevamiu's-Siyre, s.277

5- Müstedreku's-Sahihayn, c.3, s.129 ve Kenzü'l-Ummal, c.15, s.91.

Biz ensar Müslümanları, münafıkları Ali b. Ebu Talib'e düşmanlıklarından ve onu pek sevmeyişlerinden tanırdık.

Abdullah b. Abbas'tan şöyle rivayet olunur:

Hz. Resulullah'ın (s.a.a) hayatta olduğu dönemde, münafıkları Ali'ye düşmanlıklarından tanırdık.²

Câbir b. Abdullah Ensarî de şöyle der:

Münafıkları kolayca tanımamızın yolu, Ali'ye düşman olduklarını bilmemizdir.³

Bütün bunlara ve Hz. Resulullah'ın, "**Allah'ım! Ali'yi seveni sev, ona düşman olana düşman ol!**"⁴ buyruğuna dayanarak Ehlibeyt mez-hebi mensupları Allah'ın dininin hükümlerini öğrenme hususunda çok ihtiyatlı davranır ve Hz. Ali'nin (s.a) dostlarından olmayan ve Hz. Ali'ye karşı düşmanlığa girişen sahabeden, başka bir deyişle sa-habe arasında gerçek yüzlerini ancak Allah'ın bildiği münafıklardan uzak durmaya çalışır ve İslâm'la ilgili hüküm ve rivayetler hususunda onların sözlerini kıstas olarak almaz.

1- Ebu Said el-Hudrî: Sâ'd b. Malik b. Sinan el-Hazrecî: Hendek ve diğer savaşlara katıldı, rivayetlere göre h. 63 veya 65 ya da 76'da Medine'de öldü. Sihah yazarları ondan 1170 hadis rivayet etmişlerdir. Biyografisi için bk. Usdu'l-Gabe, c.2, s.289; et-Takrib, c.1, s.289; Cevâmiu's-Siyre, s.276. Münafıklarla ilgili hadisi için bk. Sahih-i Tirmizî, c.13, s.167 ve Ebu Nuaym'in Hilye'si, c.6, s.284.

2- Bağdad Tarihi, c.3, s.153'te İbn Abbas'ın, İbn Mesud'un yanında, "**...ki bu, ekicilerin de hoşuna gider, onunla kâfirleri öfkeliendirmek içindir...**" (Fetih, 29) ayetini okuduğu ve "Bu, Ali b. Ebu Talib'tir." dediği kayıtlıdır.

3- Cabir b. Abdullah b. Amr el-Ansarî es-Selemî: Baba oğul, her ikisi de sahabîydi. Cabir babasıyla birlikte Akabe Biati'ni idrak etti, 17 savaşta Hz. Resulullah'ın (s.a.a) safında müşriklerle savaştı, Siffin Savaşı'nda Hz. Ali'nin (s.a) yanında yer aldı ve h. 70. yılda Medine'de vefat etti. Sihah yazarları ondan 1540 hadis rivayet etmişlerdir. Biyografisi için bk. Usdu'l-Gabe, c.1, s.256, 257; et-Takrib, c.1, s.122; Cevamiu's-Siyre, s.276. Münafıklarla ilgili rivayetleri için bk. el-İstiâb, c.2, s.464 ve Riyazu'n-Nazira, c.2, s.284. Tarih-i Zehebî, c.2, s.198'te "...biz bu ümmetin münafıklarını ancak..." şeklinde başlayarak geçer. Mecmau'z-Zevaid, c.9, s.133'te de, "Biz ensar grubu, münafıkları ancak..." şeklinde başlayarak geçer.

4- Sahih-i Tirmizî, c.13, s.165, "Menâkıbu Ali" babında; Sünen-i İbn Mâ-ce'de "Ali'nin Faziletleri" babında, hadis: 116; Hasâis-i Nesâi, s.4 ve 30'da; Müs-ned-i Ahmed b. Hanbel, c.1, s.84, 88, 118, 119, 152, 330 ve c.4, s.281, 368, 370, 372 ve c.5, s.307, 347, 350, 358, 361, 366, 419, 568; Müstedreku's-Sahihayn, c.2, s.129 ve c.3, s.9; Riyazu'n-Nazira, c.2, s.222, 225; Tarih-i Bağdad, c.7, s. 377; c.8, s.290; c.12, s.343 ve daha birçok kaynaktan geçmektedir.

İKİ EKOL AÇISINDAN SAHABE KONUSUNUN ÖZETİ

Hilâfet Ekolü'ne Göre Sahabe ve Sahabenin Adaleti

Hilâfet Ekolü'ne göre, kısa bir süre için de olsa Resulullah'a (s.a.a) iman ederek onu gören herkes sahabedir; hatta bu görüşme bir saat bile olsa onun sahabe sayılması için yeterlidir. Bu görüşe göre Resulullah'ın (s.a.a) döneminde yaşayan ve onu gören herkes sahabîdir.

Çünkü hicretin onuncu yılında Mekke ve Taif'te Müslüman olmayan ve Resulullah'la (s.a.a) Vedâ Haccı'na katılmayan kimse yoktu. Resulullah'ın (s.a.a) hayatının son dönemlerinde Medine sakinleri olan Evs ve Hazrec kabileleri arasında Müslüman olmayan bir tek kişi bile yoktu; o hâlde onların hepsi Resulullah'ın (s.a.a) sahabeti sayılır!

Yine Ehlisünnet Ekolü mensupları, eskiden ordu kumandanları sadece sahabelerden atanırdı, diyerek kendi uydurdukları büyük bir çoğunluğu Resulullah'ın (s.a.a) ashâbı olarak tanıttılar.

"Mietun ve Hamsune Sahabiyyi'n-Muhtalak" (Yüz Elli Uydurma Sahabe) kitabında bunların uydurma sahabeler oldukları ispatlanmıştır.

Ehlisünnet ve Hilâfet Ekolü mensupları, sahabenin hepsini adil bilir ve hiç kimsenin onları eleştirmesine müsaade etmez. Onlara göre onlardan birini eleştiren zındık sayılır!

Bu ekolün mensupları, herkesin, ashâbın naklettiği rivayetlerin sahih olduğunu kabul etmesi, İslâm dininin öğretilerini onlardan alması ve ona göre amel etmesi gerektiğine inanırlar.

Ehlibeyt ekolü'ne Göre Sahabe ve Sahabenin Adaleti

Ehlibeyt Ekolü mensupları "sahabe" kelimesini şer'î bir ıstılah değil, sadece Arapça bir kelime olarak kabul etmektedirler. Onlar derler ki:

"Sâhib" terimi lügat kitaplarında dost, arkadaş, sırdaş, kafa dengi anlamlarına gelir ve uzun ve köklü dostlukları ifade etmek için kullanılır. Musâhibet ve kişiler arasında yakın sohbet arkadaşlığı kurulduğunda "sâhib" kelimesi ikinci zamire eklenerek tamamlama kurmakta ve meselâ Kur'ân-ı Kerim'de de geçen bir örnekte olduğu gibi "**Ya sâhibeyi's-sicn**" (Ey benim hapis arkadaşlarım) veya "**Ashab-ı Musa**" (Musa'nın arkadaşları) tamlamalarında sâhib ve ashab kelimeleri "sicn" ve "Musa" kelimelerine eklenerek belirtili isim tamlaması oluşturmaktadır. Aynı şekilde, Resulullah (s.a.a) dö-neminde de Hz. Peygamber'in sohbet arkadaşlarına "Sâhib-i Resul" ve yakın arkadaşlarına "Ashab-ı Resul", "Ashabu's-Suffe" denilir, "sâhib" ve "ashab" kelimeleri, "Resulullah" ve "Suffe" terimlerine eklenerek tamlama yapılırdı.

Resulullah'tan (s.a.a) sonra "sahabe" terimi özel bir isim hâlini aldı. Bu kelime başka bir kelimeye ekleme yapılmadan kullanılır ve Resul-i Ekrem'in (s.a.a) ashabi kastedilirdi. Dolayısıyla, "sahabî" ve "sahabe" kelimeleri şer'î bir ıstılah değil, müteşerria ıstılahıdır (Müslümanların adlandırmasıdır).

Ashabın adaletine gelince, bu ekolün mensupları, Kur'ân-ı Kerim'i izleyerek diyorlar ki: Resulullah'ın (s.a.a) ashabi arasında sinsice nifakta bulunan münafıklar da vardı ve çoğunu Allah'tan başka kimse tanıyamıyordu. Resulullah'ın (s.a.a) ailesine ahlâkî sapıklık iftirasında bulunanlar, Hz. Peygamber'e suikastta bulunarak gecenin karanlığından yararlanıp Hereşî geçidinde Allah'ın Habibi'ni öldürmeye kalkışanlar da yine onlardı.

Yine Resulullah (s.a.a), onların kıyamet günündeki durumlarını haber vermiş, onları kendisinden ayıracağını ve kendisinin, "Ya Rabbi! Ashabım!..." diyeceğini, bunun üzerine, "Bunların senden sonra neler yaptıklarını biliyor musun? Bunlar, senin kendilerinden ayrıldığından itibaren gerisin geriye cahiliyeye döndüler, mürtet ve sapık oldular." denileceğini bildirmiştir.

Yine Ehlibeyt Ekolü mensupları derler ki: O sahabeler arasında yüce Allah ve Resul'ünün (s.a.a) övdüğü çok takvalı, gerçekten mümin ve dindar kimseler de vardı. Dolayısıyla Ehlibeyt Ekolü mensuplarına göre, Kur'ân-ı Kerim'deki ve Resulullah'ın (s.a.a) hadislerindeki övgüler, münafıkları değil, sadece mümin sahabeleri kapsar.

Resulullah (s.a.a) da ashabın müminlerini tanımak için Ali b. Ebu Talib'i sevmeyi, münafıklarını tanımak için ise ona düşman olmayı ölçtü

olarak belirtmiş ve bunu herkese bildirmiştir. İşte bu nedenle onlar râvinin durumunu gözden geçirir, onun İmam Ali (a.s) ve Ehlibeyt İmamları'nın katillerinden ve onların düşmanlarından olduğunu görürlerse, ister sahabe olsun, ister olmasın, o gibi kişilerin rivayetlerini almazlar.

* * *

Sahabe ve sahabenin adaleti konusunda iki ekolün görüşü budur. Şimdi ise imamet ve hilâfet konusunu inceleyelim.

2. BÖLÜM

İMAMET KONUSUNDA İKİ EKOLÜN GÖRÜŞLERİ

- İslâm'ın İlk Döneminde Hükümeti Ele Geçirme
Konusunda Yaşanan Tarihî Olaylar
- Hilâfet Ekolü'nün Görüşü ve Delilleri
- Ehlibeyt Ekolü Açısından İmamet
- İki Ekol Açısından İmamet Konusunun Özeti

1. KONU

İSLAM'IN İLK DÖNEMİNDE HÜKÜMETİ ELE GEÇİRME KONUSUNDA YAŞANAN TARİHÎ OLAYLAR

Bu konuyu şu başlıklar altında ele alıp inceleyeceğiz:

- Resulullah'ın (s.a.a) Vasiyeti
- Resulullah'ın (s.a.a) Vefatı ve Ömer'in Tepkisi
- Sakife ve Ebu Bekir'e Biat
- Resulullah'ın (s.a.a) Toprağa Verilişi ve Cenaze Törenine Katılanlar
- Fâtıma'nın (s.a) Evine Sığınmak
- Ebu Bekir'e Biat Etmeyenler
- Ebu Bekir, Kendinden Sonra Hilâfete Ömer'i Tanıtıyor
- Şûra ve Osman'a Biat
- İmam Ali (a.s) Hilâfeti Kendisine Bırakmayacaklarını Biliyordu
- Emirü'l-Müminin Ali'ye (a.s) Biat

* * *

İmamet ve hilâfet konusunda iki ekolün görüşlerini incelemeden önce İslâm'ın ilk döneminde hükümet ve hilâfetin teşkili hususunda vuku bulan tarihî olaylara bir göz atmamız daha uygun olacaktır.

Müslümanların önderliğini üstlenmek konusundaki ihtilâflar, Resulullah (s.a.a) vefat ettiği günden itibaren başladı. Olay şöyleydi: Resulullah (s.a.a) ordu kumandanlık sancağını kendisinin azat ettiği kölesi ve kölesinin oğlu Usame b. Zeyd'e vererek onu aralarında Ebu Bekir, Ömer, Ebu Ubeyde Cerrah ve Sa'd b. Ebî Vakkâs, Said b. Zeyd gibi ilk muhacirler ve ensarın ileri gelenleri olan kişiler üzerine ordu kumandanı olarak tayin edip Rumlarla savaşa gönderdi. Usame, Resulullah'ın (s.a.a) emri-

ne itaat ederek Medine'-ye üç mil uzaklıktaki Curuf denilen bölgede konakladı. O sırada Resul-i Ekrem (s.a.a) hastalanarak yatağa düşmüştü.

Resulullah'ın (s.a.a), ensar ve muhacirlerin önde gelenlerini da-ha on yedi yaşında olan Usame'nin emrine vermesi onları rahatsız etmişti. Dolayısıyla, "Bu genç ilk muhacirlerin kumandanı mı olacak?!" diye itiraz ettiler.

Resulullah (s.a.a) bunu duyunca öfkelenerek başına bir mendil bağlayıp omzuna bir havlu atmış olduğu hâlde evden ayrılıp minbere çıkarak şöyle buyurdu:

Bazılarınızdan Usame'nin kumandanlığı hakkında duyduğularım da nedir?! Siz daha önce babasının kumandanlığına da itiraz etmişsiniz. Oysa vallahi hem Zeyd (Usame'nin babası) kumandanlığa lâyıktı, hem de oğlu Usame.

Resulullah (s.a.a) bu konuşmasından sonra minberden inerek eve gitti. Bunun üzerine Usame'nin ordusuna katılması gerekenler Resulullah'la (s.a.a) vedalaştıktan sonra ordugâha döndüler. Onlar gittikten sonra Resul-i Ekrem'in hastalığı ağırlaştı. O hâliyle devamlı "*Derhal Usame'nin ordusunu gönderin gitsin.*" buyuruyordu.

Nihayet pazar günü Resulullah'ın (s.a.a) ağırları şiddetlendi ve pazartesi günü Usame ordusuna hareket emri verdi. Ama o sırada onlara Resulullah'ın (s.a.a) ihtizar (ölüm) hâlinde olduğu haber verilince Usame, Ömer ve Ebu Ubeyde Medine'ye döndüler.¹

Resulullah'ın (s.a.a) Vasiyeti

İbn Abbas der ki: Resulullah (s.a.a) ihtizar hâlindeyken halkın ileri gelenleri odaya dolmuş, Hz. Peygamber'in yatağının etrafını sarmışlardı; Ömer de onların arasındaydı. Resulullah (s.a.a) bir ara şöyle buyurdu:

Bana kâğıt getirin de ondan sonra sapmamanız için size bir şeyler yazayım.

Ama Ömer şöyle dedi:

1- Bu olayı özetle Tabakat, İbn Sa'd, Beyrut baskısı, c.2, s.190-192'den naklettik. Bu olayın devamını ve diğer kaynakları "Abdullah b. Saba Masalı" kitabımızın birinci bölümünde kaydettik.

Resulullah'a ağırları galip gelmiştir. Sizin aranızda Allah'ın Kitabı var. Gerçekten Allah'ın Kitabı bize yeter!

Ömer, Resulullah'ın (s.a.a) isteğine muhalefet edince oradakiler arasında tartışmalar başladı. Bazıları Resulullah'ın (s.a.a) emrinin yerine getirilmesini isterken bazıları da Ömer'in sözünü tek-rarlıyordu. Gürültü ve tartışmalar yükselince Resulullah (s.a.a), "*Çı-kın yanımdan; benim yanımda tartışıp kavga etmeniz yakışmaz.*" buyurdu.¹

Diğer bir rivayete göre, İbn Abbas gözyaşları ayağının altındaki kumları islatıncaya kadar ağladıktan sonra şöyle dedi:

Resulullah'ın (s.a.a) ağırları şiddetlenmişti. O haliyle şöyle buyurdu: "Bana kâğıt getirin de size benden sonra asla sapmanız için bir şeyler yazayım." Resulullah'ın (s.a.a) bu buyruğu üzerine oradakilerin arasında tartışma başladı; oysa hiçbir peygamberin huzurunda tartışmak yakışmaz. Sonunda, "Resulullah sayıklıyor." dediler!²

Başka bir rivayette ise, İbn Abbas'ın sürekli şöyle dediği geçer:

Bütün bu kötü durumlar orada olanların ihtilâf edip gürültü çıkararak Resulullah'ın (s.a.a) o yazıyı yazmasına engel olmasıyla başladı.³

Resulullah'ın (s.a.a) Vefatı ve Ömer'in Tepkisi

Pazartesi günü öğleye doğru Resulullah (s.a.a) vefat etti. O zaman Ebu Bekir Medine'nin dışında Senh denilen yerdeydi. Ama Medine'de olan Ömer Resulullah'ın (s.a.a) yanı başına gitmek için izin istedi. Daha sonra Muğiyre b. Şu'be ile birlikte odaya girerek Resul-i Ekrem'in (s.a.a) üzerine attıkları bezi kaldırıp, "Resulullah (s.a.a) kötü bir şekilde baygın

1- Sahih-i Buharî, Kitabu'l-İlm, "Kitabetu'l-İlim" babı, c.1, s.22-23.

2- Sahih-i Buharî, Kitabu'l-Cihad, "Cevaizu'l-Vefd" babı, c.2, s.120 ve Ki-tabu'l-Cizye, "İhracu'l-Yehud Min Cezireti'l-Arab" babı; Sahih-i Müslim, Ki-tabu'l-Vasiyyet, "Terku'l-Vasiyyet" babı ve diğer kaynaklar. Bu konunun kaynakları ve nasları, Abdullah b. Saba Masalı kitabında, Sakife olayının baş bölümünde, c.1, s.98-102'de geçer.

3- Sahih-i Buharî, Kitabu'l-İ'tisam Bi'l-Kitab-i ve's-Sünnet, "Kerahiyye-tu'l-Hilâf" babı ve Kitabu'l-Merza, "Kavlü'l-Meriz: Kûmû Annî" babı ve Kita-bu'l-Mağazî "Marazu'n-Nebi" babı; Sahih-i Müslim, Kitabu'l-Vasiyyet, "Terku'l-Vasiyyet" babının sonu ve Abdullah b. Saba Masalı kitabında, c.1, s.101'de zikredilen diğer kaynaklar.

düşmüştür!" dedi. Ama Muğiyre, "Vallahi Resulullah ölmüştür." dedi. Ömer bağırarak, "Yalan söylü-yorsun! Resulullah ölmemiştir; sen fitneci bir adamsın. Allah'ın Re-sulü münafıkların kökünü kazımadıkça asla ölmez." dedi.¹ Daha sonra Ömer dışarı çıkarak orada bulunanların arasında şunları söylemeye başladı:

Bazı münafıklar Resulullah'ın öldüğünü sanıyorlar. Resu-lullah ölmemiştir; o, ümmetinin gözünden kırk gün kırk gece gayba çekilen Musa gibi Allah Teâla'nın yanına gitmiştir. Vallahi o yakında dönerek öldüğünü sananların ellerini ve ayaklarını kesecektir!² Resulullah'ın öldüğünü söyleyenin kılıcımla boynunu vururum. Resulullah ölmemiştir; o gökyüzüne çıkmıştır!³

O sırada mescitte Kur'ân-ı Kerim'in şu ayetlerini okudular:

Muhammed, yalnızca bir peygamberdir. Ondan önce nice peygamberler gelip geçmiştir. Şimdi o ölürse ya da öldürülürse, siz topraklarınız üzerinde gerisin geriye mi döneceksiniz?⁴

Yine Resulullah'ın (s.a.a) amcası Abbas b. Abdulmuttalib şöyle dedi:

Şüphesiz Peygamber ölmüştür. Ben Abdulmuttalib Oğulları'nın ölüm anında yüzlerindeki ifadeyi bilirim. Ben bu ifadeyi onun yüzünde gördüm." Daha sonra oradakilere, "Aranızda Resulullah'tan (s.a.a) kendi ölümü hakkında bir şey söylediğini duymuş olanınız var mı? Eğer varsa kalksın bize de söylesin." dedi. Oradakilerin, "Hayır." demeleri üzerine Abbas tekrar halka hitap etti: "Ey insanlar! Şahit olun ki, Resulullah'ın (s.a.a) kendi ölümü hakkında bir şey söylediği kimse yoktur..."⁵

Ne Resulullah'ın (s.a.a) amcası Abbas'ın sözleri, ne halkın onayı ve ne de Ümmü Mektum'un yüksek sesle okuduğu açık ayet Ömer'i ikna

1- Müsned-i Ahmed b. Hanbel, c.6, s.219 ve Abdullah b. Saba Masalı kitabında, c.1, s.102-103'te aktarılan diğer kaynaklar.

2- Tarih-i Taberî, Avrupa baskısı, c.1, s.1818.

3- Tarih-i Ebu'l-Fida, c.1, s.164.

4- Âl-i İmrân: 144. Tabakat, İbn Sa'd, c.2, böl. 2, s.57; Kenzü'l-Ummal, c.4, s.53, hadis: 1092; Tarih-i İbn Kesir, c.5, s.243; el-Gadir, el-Mevahibu'z-Zerkanî'den naklen, c.8, s.281; Sünen-i İbn Mâce, hadis: 627, Âl-i İmrân, 144. surenin tefsirinde.

5- Tabakat, İbn Sa'd, s.2, böl. 2, s.57; Tarih-i İbn Kesir, c.5, s.243; es-Si-retu'l-Halebiyye, c.3, s.390-391; Kenzü'l-Ummal, c.4, s.53, hadis: 1092; et-Temhid, Baklanî, s.192-193.

edip susturamadı. Ömer ağzından köpükler çıktığı hâlde öylece etrafındakilere tehdit savurmaya devam ediyordu!¹

Nihayet Ebu Bekir gelip -Ümmü Mektum'un okuduğu- "**Muhammed, yalnızca bir peygamberdir. Ondan önce nice peygamberler gelip-geçmiştir...**" ayetini okuyarak² Resulullah'ın (s.a.a) vefat ettiğini doğrulayınca Ömer, Ebu Bekir'e "Kur'an'da böyle bir ayet var mıdır?" diye sordu. Ebu Bekir, "Evet!" deyince Ömer sustu ve artık sesini çıkarmadı!³

Sakife ve Ebu Bekir'e Biat

Resulullah'ın (s.a.a) vefatından sonra ensar, Benî Sâide Saki-fesi'nde toplandı. muhacirlerden bir grup da onlara katıldı. Böylece Resulullah'ın (s.a.a) akrabalarından başka onun cenazesinin yanında hiç kimse kalmadı. Resul-i Ekrem'in (s.a.a) cenazesinin yanında kalanlar şunlardı:

Ali b. Ebu Talib (Resulullah'ın amcası oğlu), Abbas b. Abdulmuttalib (Resulullah'ın amcası), Fazl b. Abbas (Resulullah'ın amcasının oğlu), Kasım b. Abbas (Resulullah'ın amcasının oğlu), Usame b. Zeyd (Resulullah'ın azat etmiş olduğu kölesi), Salih (Resulullah'ın azat ettiği kölesi), Evs b. Hulî (ensardan).⁴

Resulullah'ı (s.a.a) yıkayıp kefenleyenler yalnız bunlardı. Çünkü dediğimiz gibi ensar ve muhacirlerden bir grup Benî Sâide Sa-kifesi'nde toplanmışlardı.

1- Ensabu'l-Eşraf, Belazurî, c.1, s.567; Tabakat, İbn Sa'd, c.2, böl. 2, s.53; Kenzü'l-Ummal, c.4, s.53; Tarihu'l-Hamis, c.2, s.185; es-Siretu'l-Halebiyye, c.3, s.392.

2- Tabakat, İbn Sa'd, c.2, böl. 2, s.54; Tarih-i Taberî, c.1, s.1817-1818; Tarih-i İbn Kesir, c.5, s.243; es-Siretu'l-Halebiyye, c.3, s.392; Sünen-i İbn Mâce, hadis: 1627.

3- Dediğimiz gibi bu ayeti daha önce Ümmü Mektum okuduğunda Ömer aldırış etmemişti. Başkalarının da konuşmalarının bir faydası olmamıştı. O gün Resulullah'ın (s.a.a) vefatından şüphe edilmesi, Ömer'e has bir özellikti. Tarihçilerden hiç biri, Ömer'den başka herhangi birinin Resulullah'ın (s.a.a) ölümünden şüphe ettiğini kaydetmemiştir.

4- Tabakat, İbn Sa'd, c.2, k. 2, s.70; buna yakın olarak el-Bede-u ve't Tarih kitabı. Yine Kenzü'l-Ummal, c.4, s.54 ve 60. Bu kitapta şöyle geçer: "Resulullah'ın (s.a.a) teçizini dört kişi üzerine aldı." Daha sonra yukarıda söylediklerimizi kaydeder. Yine Ikdu'l-Ferid, c.3, s.61; Zehebî Tarihi'nde de buna yakın bir tabir geçer, c.1, s.321, 324, 326.

Ömer'in Rivayetinde Sakife

Ömer, Sakife olayını şöyle anlatır:

Resulullah vefat edince ensarın Benî Sâide Sakifesi'nde toplandığını haber aldık. Ben Ebu Bekir'e, "Gidip ensardan olan kardeşlerimize katılalım." dedim. Ebu Bekir önerimi kabul edince birlikte Sakife'ye gittik. Ali, Zübeyir ve beraberindekiler bizimle birlikte değildi.

Sakife'ye ulaştığımızda ensarın, Sa'd b. Ubâde olduğunu söyledikleri ve ateşi olduğu için kilime sardıkları birini oraya getirdiklerini gördük.

Biz de onların arasında oturduk. Çok geçmeden ensardan biri kalkarak Allah'a hamd ve sena ettikten sonra şöyle dedi:

"Biz; Allah'ın dostları, İslâm'ın kalabalık savaççılarıyız. Fakat siz muhacirler sayıca az olan bir grupsunuz..."

Ben ona cevap olarak bir şeyler söylemek istedim. Fakat Ebu Bekir, "Soğukkanlı ol" dedi ve kendisi yerinden kalkarak konuşmaya başladı. Vallahi o konuşmasında benim söylemek istediğim hiçbir şeyi bırakmayıp ya aynısını ya da daha iyisini söyleyerek dedi ki:

"Ey ensar! Şüphesiz siz bu saydığımız güzel özelliklere lâyıksınız. Fakat hilâfet ve önderlik sadece Kureyş'e lâyıktır; çünkü onlar soy açısından Arapların en seçkinidirler. Dolayısıyla ben hayırınızı düşünerek hilâfet için bu ikisinden birini öneriyorum; hangisini isterseniz seçip biat edin. Daha sonra benimle Ebu Ubeyde'nin elini tutup kaldırarak onlara tanıttı. Sadece Ebu Bekir'in bu son sözünden hoşlanmadım!"

O sırada ensardan biri kalkarak, "Biz ensar develerin sırtlarını sürterek kaşadıkları ve gölgesine sığındıkları ağaç gibiyiz. Öyleyse siz muhacirler kendinize, biz de kendimize bir önder seçelim." dedi.

Bu sözlerden sonra her taraftan tartışma yükseldi. İkilik ve ihtilâf baş gösterdi. Ben bu ortamdan yararlanarak Ebu Bekir'e, "Ey Ebu Bekir! Elini uzat da sana biat edeyim." dedim. Ebu Bekir de elini uzatınca ona biat ettim. muhacirler de ona biat ettikten sonra ensar da bize katılarak biat ettiler. Ebu Bekir'e biat ettikten sonra Sa'd b. Ubâde'nin üzerine yürüdük...

Bütün bunlardan sonra, bundan böyle hiç kimse Müslümanlara danışıp onların görüşünü almadan hilâfet konusunda birine biat ederse ne ona ve ne de biat alana itaat etmeyin. Çünkü onların her ikisi de ölümü hak etmiş olurlar.¹

Taberî, Sakife ve Ebu Bekir'e biat konusunda şöyle yazar:²

Ensar, Resulullah'ın (s.a.v) cenazesini defnetme işini ailesine bıraktı ve Benî Sâide Sakifesi'nde toplanarak, "Biz Muhammed'den sonra, hilâfet için kendimize Sa'd b. Ubâ-de'yi seçiyoruz." dediler. Onlar hasta olan Sa'd b. Ubâde'yi kendileriyle birlikte oraya getirmişlerdi...

Sa'd b. Ubâde Allah'a hamd ve sena ettikten sonra dinde ensarın geçmişini, İslâm'da fazilet ve üstünlüğünü saydı; kendilerinin Resulullah'a (s.a.v) ve ashabına kaşı saygılarını, düşmanlarla savaşlarını hatırlatarak Resul-i Ekrem'in kendilerinden razı olarak dünyadan göçtüğünü vurguladı.

Sonra dedi ki: "Ey ensar! Şimdi hilâfete kendiniz geçin ve onu başkalarına bırakmayın."

Sa'd'ın bu konuşmasından sonra ensar, hep bir ağızdan bağırarak, "Doğru söylüyorsun. Biz asla senin sözünden çık-mayız ve seni halife seçiyoruz." dedi.

Bu kesin karardan sonra aralarında bazı konuşmalar geçti ve sonunda dediler ki: "Kureyş muhacirleri bizim bu kararımızı kabul etmeyip, 'Biz muhacirler, Resulullah'ın ilk yardımcıları ve akrabalarıyız. Resulullah'ın hilâfeti konusun-da bize karşı muhalefet etmeye hakkınız yoktur.' derlerse, onlara ne cevap verelim?"

Bunun üzerine onlardan bazıları, "Bu durumda, biz kendimize, siz de kendinize bir halife seçin, diyelim." dedi. Bunun üzerine Sa'd b. Ubâde, "Bu bizim ilk yenilgimiz ve gerilememiz olur." dedi.³

1- Sahih-i Buharî, Kitabul-Hudud, "Recmu'l-Hebla Mine'z-Zina" babı, c.4, s.120.

2- Bu rivayeti biz özetle Tarih-i Taberî'nin, "Resulullah'tan (s.a.a) Sonra Vuku Bulan Olaylar" bölümünden naklettik; Taberî'den başka diğer kaynaklara ise, dipnotta değindik. Bu konuda daha geniş bilgi için bk. Abdullah b. Saba Masalı, 1. cilt.

3- Tarih-i Taberî, Hicretin 11. Yılında Vuku Bulan Olaylar, c.2, s.456 ve Avrupa baskısı, c.1, s.1838 -bunu Abdullah b. Abdurrahman b. Ebu Umre el-Ensarî yoluyla nakleder-. Yine bk. Tarih-i İbn Esîr, c.2, s.125; Tarihi'l-Hulefa, İbn Kuteybe, c.1, s.5; es-Sakife, Ebu Bekir Cevherî, ikinci cildinde; Şerh-u Nehci'l-Belâğa, İbn Ebi'l-Hadid, "Ve Min Kelamin Lehu Fî Ma'ne'l-Ensar" hutbesinin şerhinde.

Ebu Bekir ve Ömer bunları duyunca hemen Ebu Ubeyde Cerrah'la birlikte Benî Sâide Sakifesi'ne koştular. Useyd b. Huzeyr,¹ Uveym b. Sâide,² Asım b. Adiy³ ve Aclan Oğulları'ndan⁴ bir grup da onlara katılıp hep birlikte orada düzenli bir şekilde oturdular.

Ebu Bekir, Ömer'in o toplulukta konuşmasını engelledikten sonra kendisi yerinden kalkarak Allah'a hamd ve senâ edip peşinden muhacirlerin geçmişini, onların Resulullah'ın peygamberliğini diğer Araplardan önce doğruladıklarını hatırlatıp şöyle dedi:

Muhacirler yeryüzünde Allah'a ibadet eden ve Peygamber'i-ne iman eden ilk insanlardır. Onlar Resulullah'ın yakın dostları ve akrabalarıdır. Bu yüzden ondan sonra hilâfete diğerlerinden daha lâyıktırlar. Bu konuda zalimlerden başka hiç kimse onlarla tartışmaz.

Ebu Bekir bu konuşmasından sonra ensarın fazileti hakkında da konuşarak şöyle devam etti:

Elbette ilk muhacirlerden sonra bizim yanımızda hiç kim-se sizin makamınıza sahip değildir. Hükümet bizim, vezirlik de sizin olsun!

1- Useyd b. Huzeyr'in ismi İbn Hişâm'ın Sire'sinde, c.4, s.335'te geçer. O, Evs kabilesinden Semmak b. Atik b. Rafi' b. İmrau'l-Kays b. Zeyd b. Abdul-eşhel b. Hars b. Hazrec b. Amr b. Malik b. Evs el-Ensarî el-Eşhelî'nin oğludur. Useyd, İkinci Akabe Biati'ni görmüş, Uhud Savaşı'nda sebat göstermiş ve Resulullah'ın (s.a.a) bütün savaşlarına katılmıştır. Useyd, Ebu Bekir'in yanında yüce bir makama sahipti. Ebu Bekir onu bütün ensardan öne geçirirdi. Useyd 20 veya 21 hicrîde vefat etti ve cenazesini taşımaya Ömer de katıldı. Kütüb-i Sitte'de ondan 18 hadis rivayet edilmiştir. Biyografisi için bk. el-İstiab, c.1, s.33; el-İsabe, c.1, s.64 ve Cevamiu's-Sire, s.283.

2- Uveym b. Saide b. Aiş b. Kays b. Nu'man b. Zeyd b. Umeyye b. Malik b. Avf b. Amr b. Avf b. Malik b. Evs el-Ensarî el-Evsî; Akabe Biati'ne, Bedir gazvesine ve Resulullah'ın (s.a.a) diğer savaşlarına katılmıştır. Uveym, Ömer'in hilâfeti döneminde vefat etti. Biyografisi için en-Nubelâ kitabına müracaat edilebilir. O, Ömer'in kardeşiydi. Ömer onun kabri üzerinde şöyle demiştir: "Yeryüzündeki hiç kimse bu kabirdekinden daha üstün olduğunu söyleyemez." el-İstiab, c.3, s.170; el-İsabe, c.3, s.45; Usdu'l-Gabe, c.4, s.158.

3- Asım b. Adiy b. Cedd b. Aclan, Aclan Oğulları'nın ileri gelenlerinden olup ensarla sözleşme imzalayanlardandı. O, Uhud Savaşı'nı ve ondan sonraki savaşları görmüş ve hicrî 45 yılında vefat etmiştir. el-İstiab, c.3, s.133; el-İsabe, c.2, s.237; Usdu'l-Gabe, c.3, s.75.

4- Sire-i İbn Hişâm, c.4, s.339.

Bunun üzerine Hubab b. Munzir¹ yerinden kalkarak ensara şöyle hitap etti:

Ey ensar! Hükümeti kendiniz ele geçirin. Muhacirler sizin hissenizden geçinmektedirler. Onlar sizin sayenizde yaşamaktadırlar; hiç kimse size itaatsizlik etme cesaretini gös-teremez. O hâlde ikilik ve ihtilâftan sakının; çünkü ihtilâf işinizi bozar, sizi yenilgiye uğratıp hükümeti elinizden çıkarır. Eğer bunlar kabul etmez ve duyduklarınızdan başka bir şey söylemezlerse, bu durumda biz kendi aramızdan birini önder seçeriz, onlar da kendi aralarında birini seçsinler!

O sırada Ömer yerinden kalkarak şöyle dedi:

Böyle bir şey imkânsızdır. İki kılıç bir kına sığmaz! Vallahi Arap sizin hükümetinizi kabul etmez; çünkü peygamberleri sizden değildir! Arap, Peygamber'in kavminin hükümetini kabul eder; buna asla karşı çıkmaz. Bize muhalefet edenlere karşı bizim şöyle bir sağlam delilimiz var: Hükümet konusunda günahkâr, sapık ve helâk vadisine düşenlerden başka kim Resulullah'ın kavminden olan bize karşı muhalefet edip Muhammed'in hükümetini bizim elimizden çıkarmaya çalışır?!²

Hubab tekrar kalkarak şöyle konuştu:

Ey ensar! El ele verin, bu adamla arkadaşlarının sözlerini dinlemeyin; aksi durumda hükümet ve önderlik konusunda hakkınızı kaybedersiniz. Sizin isteğinizi kabul etmezlerse, onları topraklarınızdan çıkarıp kendi istediğinizi yapın ve hükümeti kendi elinize alın. Vallahi siz hükümete onlardan daha lâyıksınız. Çünkü kâfirler sizin kılıçlarınız karşısında teslim olup bu dini kabul ettiler.

1- Hubab b. Munzir b. Cemuh b. Zeyd b. Heram b. Kâ'b b. Ganem b. Kâ'b b. Selemî el-Ensârî, Bedir Savaşı'nı ve Resulullah'ın (s.a.a) diğer savaşlarını görmüş ve Ömer'in hilâfeti döneminde vefat etmiştir. bk. el-İstiab, el-İsabe'-nin haşiyesinde, c.1, s.353; el-İsabe, c.1, s.302; Usdu'l-Gabe, c.1, s.364; Cemhe-re-i İbn Hazm, s.359.

2- Emirü'l-Müminin Ali (a.s) muhacirlerin bu delilini duyunca şöyle buyurdu: "Peygamberlik ağacıyla delil getirdiler, oysa onun meyvesini zayi ettiler?" Çünkü peygamberlik ağacının meyvesi Resulullah'ın (s.a.a) Ehlibeyti'dir. Ama muhacirler hükümeti ele geçirmek için onu görmezlikten geldiler. Şerhu Nehci'l-Belâğa, İbn Ebi'l-Hadid, birinci baskı, c.2, s.2.

Biz zayıfların ve güçsüzlerin sığınağı ve develerin, sırtlarını kaşımak için sürttükleri ağaç gibiyiz. İşte bu yüzden tekrar savaş ve kan dökmeye başlamak için sizin iradeniz yeterlidir diyorum.

Bunu duyan Ömer, "Allah canını alsın senin!" dedi. Hubab ise, "Allah senin canını alsın!" cevabını verdi. Bu durumu gören Ebu Ubeyde, ensara şöyle hitap etti:

Ey ensar! Siz Resulullah'ın (s.a.a) yardımına koşan ve kutlu İslâm dinini savunan ilk kişilersiniz. O hâlde şimdi de dini değiştiren ve dönüştüren ilk kimseler olmayın!

Daha sonra Beşir b. Sa'd el-Herzecî Ebu Nu'man b. Beşir kalkarak şöyle konuştu:

Ey ensar! Vallahi bizler müşriklerle savaşta ve İslâm dinini kabul etmede yüce bir makama ulaştık. Bu yolda Rab-bimizin rızasına, Peygamberimizin (s.a.a) emrine itaat ve nefsimizi yetiştirmek dışında bir şey istemiş değiliz. O hâlde o kadar faziletlere sahipken insanlara zorbalık etmemiz, onları minnet altında bırakmamız ve dünya mal ve mevkilerine kavuşmak için onu araç etmemiz yakışmaz. Allah bizim velinimetimizdir; bu konuda O, bizi minnet altında bırakmıştır.

Ey insanlar! Şunu bilin ki Muhammed (s.a.a) Kureyş'ten-dir ve onun kabilesinden olanlar ona daha yakındırlar. Dolayısıyla onun hükümetine geçmeye, onun kabilesi diğerlerinden daha lâyıktır. Allah Tealâ hükümet konusunda onlara muhalefet etmeyi bana göstermesin. O hâlde siz de Allah'tan korkun ve onlara muhalefet etmeye kalkışmayın. Hü-kümet konusunda onlarla kavga etmeyin.

Beşir'den sonra Ebu Bekir kalkarak dedi ki: "Bu Ömer ve Ebu Ubeyde'den hangisine isterseniz biat edin."

Ama Ömer'le Ebu Ubeyde bir ağızdan, "Vallahi aramızda sen olduğun hâlde biz böyle bir makamı üzerimize alamayız..." dediler.¹

Sonra Abdurrahman b. Avf şöyle dedi:

Ey ensar! Her ne kadar sizin yüce bir makamınız varsa da, buna rağmen aranızda Ebu Bekir, Ömer ve Ali gibileri yoktur!

Munzir b. Erkam da kalkarak Abdurrahman'a şöyle dedi:

1- Biz burada özetle yetinerek onların konuşmalarının gerisini nakletmeye gerek görmedik.

Biz ismini söylediğiniz kimselerin üstünlüğünü inkâr etmiyoruz; özellikle onların arasında öyle birisi var ki hükümet ve önderlik için ileri çıksaydı, hiç kimse ona muhalefet etmezdi. (Maksadı Ali b. Ebu Talib'dir.)¹

Bunun üzerine ensarla bazı muhacirler, "Biz yalnız Ali'ye (a.s) biat ederiz." diye bağırdılar.²

Ömer şöyle nakleder:

Bunun üzerine her taraftan gürültü ve bağırışma sesleri yükseldi. Her köşeden anlaşılmayan sözler duyuluyordu. İhtilâfin düzenimizi bozmasından korkarak Ebu Bekir'e, "Elini uzat da sana biat edeyim." dedim!³

Ama Ömer Ebu Bekir'in elini tutup biat etmeden önce Beşir b. Sa'd daha önce davranarak Ebu Bekir'in elini tutup ona biat etti!

Olayı seyreden Hubab b. Munzir bağırarak Beşir'e şöyle dedi:

Ey Beşir! Ey ailesinin lânetine uğramış! Amcan oğlunun hükümete geçmesini kıskanarak akrabalık bağlarını mı kopardın?⁴

Beşir dedi ki:

Hayır vallahi; ben sadece Allah'ın bu kavime vermiş olduğu hak üzerinde onlarla kavga etmek istemedim.

Evs kabilesi bir taraftan Beşir b. Sa'd'ın bu hareketini ve Ku-reyş'in iddiasını, diğer taraftan Hazrec kabilesinin Sa'd b. Ubâde'yi hükümete geçirmekten güttükleri hedefi görünce aralarında Useyd b. Huzeyr'in de bulunduğu bazı kişiler kendi kabilelerinden olan diğer bazılarını şöyle dediler:

Vallahi Hazrec kabilesi bir kere de olsa hilâfete geçecek olursa, devamlı size karşı övünecek ve hiçbir zaman sizleri hilâfete ortak etmeyecektir. O hâlde kalkın Ebu Bekir'e biat edin!¹

1- Bunu Yakubî, yukarıdaki olayları kaydettikten sonra Tarih'inin 2. cildinin 103. sayfasında kaydeder. Zübeyr b. Bekkar da bunu el-Muvaffakiyyat adlı kitabının 579. sayfasında kaydeder.

2- Tarih-i Taberî, c.3, s.208 ve Avrupa baskısı, c.1, s.1818 İbrahim'den naklen. İbn Esîr de kendi Tarih'inde, c.2, s.123'te şöyle der: "Ömer, Ebu Bekir'e biat ettikten sonra ensar bunu söyledi!"

3- Sire-i İbn Hişâm, c.4, s.336 ve "Filte" hadisini kaydeden bütün kaynaklar. "Filte" konusuna, Ebu Bekir'e biatla ilgili Ömer'in görüşünü incelerken değineceğiz.

4- Tarih-i Taberî, c.1, s.1842, Avrupa baskısı.

Bunun üzerine hepsi kalkıp Ebu Bekir'e biat ederek Sa'd b. Ubâde'nin ve Hazrec kabilesinin hilâfete ulaşma yolundaki plânlarını suya düşürdüler.

Oradakiler Ebu Bekir'e biat etmek için her taraftan gelip izdiham yarattılar; neredeyse bu arada hasta olan Sa'd b. Ubâde ayaklar altında ezilecekti. Sa'd b. Ubâde'nin akrabalarından biri, "Sa'd'ı ayaklarımızın altında ezmeye dikkat edin." diye bağırdı. Ömer ise, "Allah canını alsın, öldürün onu!" diye cevap vererek önündeki insanları kenara itip Sa'd'a ulaşarak, "Vücudunda sağlam bir uzuv kalmayacak şekilde ayaklarım altında çiğnemek isterim seni." dedi. Babasının yanı başında olan Kays b. Sa'd yerinden kalkarak Ömer'in sakalını tutup, "Vallahi babamın başından bir kıl eksiltecek olursan, ağzında sağlam bir dişin kalmaz!" dedi. Ebu Bekir de Öme-r'e, "Sakin ol ey Ömer! Böyle bir durumda yumuşaklık göstermek daha etkilidir." dedi!²

Ebu Bekir'in bu sözlerinin üzerine Ömer, Kays'a sırtını dönerek oradan uzaklaştı. O sırada Sa'd b. Ubâde Ömer'e dedi ki: "Vallahi eğer hasta olmayıp ayağa kalkabilseydim, Medine sokaklarında öyle kükrerdim ki, korkudan sen ve arkadaşların saklanacak bir köşe arardınız. Bu durumda vallahi seni düne kadar elleri altında olduğun kimselerin yanına gönderirdim; onların efendisi olamazdın!"

Sonra kendi arkadaşlarına dönerek, "Beni buradan uzaklaştırın." dedi. Bunun üzerine Sa'd'ı evine götürdüler.

Ebu Bekir Cevherî *es-Sakife* adlı kitabında şöyle der:

Benî Sâide Sakifesi'nde Ebu Bekir'e biat ettikleri gün, Ömer kollarını sıvayıp Ebu Bekir'in önünde koşarak, "Dikkat! Dikkat! Halk Ebu Bekir'e biat etti." diye bağıryordu.³

1- Ebu Bekir Cevherî, *es-Sakife* adlı kitabında şöyle yazar: "Evs Kabilesi, Hazrec Kabilesinin ileri gelenlerinden birinin Ebu Bekir'e biat ettiğini görünce Evs kabilesinin ileri gelenlerinden sayılan ve Sa'd b. Ubade'nin rakibi olan Useyd b. Huzeir, Sa'd b. Ubade'ye karşı güttüğü düşmanlık yüzünden onun hilâfete ulaşmaması için Ebu Bekir'e biat etti." Şerhu Nehci'l-Belâğa, c.2, s.2, "Ve Min Kelâmin Lehu Fî Ma'ne'l-Ensar" hutbesinin şerhinde.

2- Burada iki halifenin birbirinden tamamen farklı iki çeşit "sertlik" ve "yumuşaklık" siyasetini uyguladığını görüyoruz.

3- *es-Sekife*, Ebu Bekir Cevherî; Şerhu Nehci'l-Belâğa, İbn Ebi'l-Hadid, c.1, s.133 ve farklı bir ifadeyle, s.74'de.

Böylece Ebu Bekir'e biat ettiler ve diğerlerinin de biat etmesi için onu mescide götürdüler.

Bu arada daha Resulullah'ın (s.a.a) cenazesini yıkamakta olan Ali (a.s) ve Abbas mescitten tekbir seslerinin yükseldiğini duydular. Hz. Ali (a.s) amcası Abbas'a, "Neler oluyor?" diye sordu. Abbas, "Böyle bir şey rastlamamıştık hiç!" cevabını verdi; daha sonra, "Demedim mi sana?!" dedi.¹

O sırada Berâ b. Azib, Hâşim Oğulları'nın evlerinin kapılarını çalarak, "Ey Hâşim Oğulları! Ebu Bekir'e biat ettiler." diye bağıyordu.

Bu uyarıyı duyan Haşim Oğulları'ndan bazıları dediler ki: "Biz olmaksızın Müslümanlar böyle bir şey yapamazlar; çünkü Muham-med'in hilâfetine geçmeye biz herkesten daha layığız."

Bunun üzerine Abbas "Ama Kâbe'nin Rabbi'ne yemin ederim, bunu yaptılar!" dedi.

Oysa muhacirlerin hepsinin, ensarın ise çoğunun Ali'nin (a.s) Resulullah'ın (s.a.a) halifesi olduğu konusunda en küçük bir şüphesi yoktu.² Evet, ensarın ve muhacirlerin Hz. Ali (a.s) hakkında şüp-heleri yoktu.

Taberî şöyle yazar:

Benî Sâide Sakifesi'ndeki olayın gerçekleştiği gün bütün Eslem Kabilesi Medine'ye gelmişti. Onlar öyle bir izdiham yaratmışlardı ki, Medine sokaklarında hareket etmek zordu. Bu kabileye mensup olanlar Ebu Bekir'e biat ettiler. Ömer bu konuda şöyle diyor: "Eslem kabilesini görünce, muvaffak olduğumuza emin oldum!"³

1- Ikdu'l-Ferid, İbn Abdurabbih, c.4, s.258; Ebu Bekir Cevherî'nin es-Sakife'sinden naklen Şerhu Nehci'l-Belâğa, İbn Ebi'l-Hadid, c.1, s.132 ve genişçe, s.74; el-Muvaffakiyyat, Zübeyr b. Bekkar, s.577-580 ve 583, 592; İbn Ebi'l-Hadid Nehcü'l-Belâğa Şerhi, c.2, s.2-16, "Min Kelâmin Lehu Fî Ma'ne'l-Ensar" hutbesinin şerhinde ondan naklen.

2- el-Muvaffakiyyat, Zübeyr b. Bekkar, s.580.

3- Tarih-i Taberî, c.2, s.458 ve Avrupa baskısı, c.1, s.1843; Tarih-i İbn Esîr, c.2, s.224. Bu kitapta şöyle geçer: "Eslem kabilesi gelerek biat etti." İbn Ebi'l-Hadid, Şerhu Nehci'l-Belâğa, c.6, s.287'de Zübeyr b. Bekkar'ın el-Muvaf-fakiyyat'ından şöyle nakleder: "Eslem kabilesinin biatıyla Ebu Bekir güçlendi. Ama bu kabilenin Medine'ye ne zaman geldiği kaydedilmemiştir. Fakat bu kabilenin salı günü Medine'ye geldiği sanılıyor." Şeyh Mufid el-Cemel adlı kitabında, s.43'te Eslem kabilesinin, kendi ihtiyaçlarını gidermek için Medine'ye geldiğini söyler.

Sakife'de Ebu Bekir'e biat edildikten sonra biat edenler gelin götürmüşçasına onu esenlikle mescide götürdüler. Ebu Bekir çıkıp Resulullah'ın (s.a.a) minberine oturdu. Akşama kadar halk gelip ona biat etti. Biat işi salı akşamına kadar sürmüş, Onlar, Resulullah'ın (s.a.a) cenazesini defnetmeyi unutmış kendi işleriyle meşgul olmuşlardı!¹

Umumî Biat

Benî Sâide Sakifesi'nden Ebu Bekir'e biat edilmesinin ertesi günü Ebu Bekir çıkıp Resulullah'ın (s.a.a) minberine oturdu. Önce Ömer yerinden kalkarak Allah'a hamd ve senâ ettikten sonra şöyle konuştu:

Dünkü konuşmalarım ne Allah'ın Kitabı'na ve ne de Resulullah'ın emrine göreydi; aksine, ümmetin bu sorununu Resulullah'ın kendisinin şahsen hallettikten sonra vefat edeceğini sandım.

Ömer bu konuşmasının sonunda şöyle dedi:

Şimdi ise Allah Teâla aranızda Resulü için de hidayet kay-nağı olan Kur'ân'ı bırakmıştır. Ona sarılacak olursanız Allah Teâla sizleri Resulü'nü hidayet ettiği yola hidayet edecektir. Şimdi Allah Teâla sizleri en üstününüz olan Resulullah'ın mağaradaki arkadaşıyla uzlaştırmıştır; o hâlde hepiniz kalkıp ona biat edin.

Ömer'in bu sözlerinden sonra halk Sakife'den sonra bir kez daha Ebu Bekir'e biat etti! *Sahih-i Buharî*'de şöyle geçer:

Ondan önce Sakife'de bir grup Ebu Bekir'e biat etmişti. Ama umumi biat minberde oldu.

Enes b. Malik der ki:

O gün ben Ömer'in sürekli olarak Ebu Bekir'e minbere çıkmasını önerdiğini kulaklarımla duydum. Nihayet Ebu Bekir minbere çıktı ve herkes ona biat etti. Sonra Ebu Bekir Allah'a hamd ve senâ ederek şöyle dedi:

"Ey insanlar! Ben sizlerden daha üstün olmadığım hâlde sizin halifeniz oldum. O hâlde işimi iyi ve davranışlarımı güzel bulursanız bana yardımcı olun ve eğer kötülük yaptığımı, hata edip saptığımı görürseniz beni doğru yola getirin... Allah ve Resulü'ne itaat ettiğim sürece bana itaat edin; Allah ve Resulü'ne itaatsizlik

1- el-Muvaffakiyyat, Zübeyr b. Bekkar, s.578; er-Riyazu'n-Nazira, c.1, s. 164; Tarihu'l-Hamis, c.1, s.188.

ettiğimi gördüğünüzde ise bana itaat etmeye hakkınız yoktur. Şimdi kalkıp namazınızı kılın; Allah size merhamet etsin."¹

Umumî Biatten Sonra Vuku Bulan Olaylar

Pazartesi günü güneşin yükselmesiyle Resulullah (s.a.a) gözlerini dünyaya kapayıp ebedî yurda göçtü. Peşinden Resul-i Ekrem'i (s.a.a) defnetmeleri gerekirken hilâfet konusuyla uğraşıp durdular!²

Onlar pazartesiden salı günü ikinci vaktine kadar peygamberlerinin durumundan habersiz diğer işlerle uğraşıyorlardı! Bu müddet içinde ilk önce Benî Sâide Sakifesi'ndeki konuşmalarla, daha sonra Ebu Bekir'e yapılan ilk biatle, peşinden de mescitteki umumî biatle ve Ebu Bekir ve Ömer b. Hattab'ın konuşmalarıyla uğraşıp durdular. Sonra da hep birlikte Ebu Bekir'in ardında namaza durdular!

Ebu Bekir'e biat töreni bitince salı günü Resulullah'ın (s.a.a) cenazesini hatırlayarak³ Hz. Peygamber'e yöneldiler⁴ ve birkaç kişilik gruplar hâlinde gelerek hiç kimse kendilerine imamlık yapmaksızın gıyabî olarak Hz. Resulullah'ın (s.a.a) cenazesine namaz kıldılar!⁵

1- Sire-i İbn Hişâm, c.4, s.340; Tarih-i Taberî, c.3, s.203 ve Avrupa baskısı, c.1, s.1829; Uyunu'l-Ahbar, İbn Kuteybe, c.2, s.234; er-Riyazu'n-Nazira, c.1, s.167; Tarih-i İbn Kesir, c.5, s.248; Tarihu'l-Hulefa, Suyutî, s.47; Kenzü'l-Um-mal, c.3, s.129, hadis: 2253; es-Siretu'l-Halebiyye, c.3, s.397. Buharî de kendi Sahih'inin Biat Kitabı'nda (c.4, s.165) Ömer'in hutbesini biraz farklı olarak Enes'ten nakleder.

Sadece Ebu Bekir'in hutbesini kaydedenler ise şunlardır: Cevherî es-Sa-kife adlı kitabında, İbn Ebi'l-Hadid'in Şerhu Nehci'l-Belâğa'sından naklen, c.1, s.134; Safvetu's-Safve, c.1, s.98.

2- Tabakat, İbn Sa'd, c.2, k. 2, s.78, Londra baskısı.

3- Sire-i İbn Hişâm, c.4, s.343; Tarih-i Taberî, c.2, s.450 ve Avrupa baskısı, c.1, s.1830; Tarih-i İbn Esîr, c.2, s.126; Tarih-i İbn Kesir, c.5, s.248; es-Siretu'l-Halebiyye, c.3, s.392 ve 394. Bu kitapta Ebu Bekir'e biatin ne zaman bittiği ve Resulullah'ın (s.a.a) cenazesini ne zaman hatırladıkları kaydedilmemiştir.

4- Sire-i İbn Hişâm, c.4, s.343.

5- Tabakat, İbn Sa'd, c.2, böl. 2, s.70; el-Kâmil, İbn Esîr, c.2, hicrî 11. yılda vuku bulan olaylarda.

Resulullah'ın (s.a.a) Toprağa Verilişi ve Cenaze Törenine Katılanlar

Resulullah'ın (s.a.a) tertemiz ve mukaddes cenazesini yıkayan Abbas, Ali b. Ebu Talib, Fazl b. Abbas ve Resulullah'ın (s.a.a) azat ettiği kölesi Salih, Hz. Peygamber'i toprağa verdiler. Sahabîler, Resulullah'ın (s.a.a) cenazesini ailesiyle baş başa bıraktılar. Hz. Peygamber'in gusül, kefen ve defin işiyle bu birkaç kişi uğraştı.¹

Başka bir rivayete göre, Ali, Abbas Oğulları'ndan Fazl ve Kasım ile Resulullah'ın (s.a.a) Şekra adında azat ettiği kölesi ve bir rivayete göre de Usame b. Zeyd'le birlikte cenaze işiyle uğraştı.² Ebu Bekir'le Ömer ise bu törene katılmamışlardı!³ Ümmü'l-Müminin Aişe der ki:

Resulullah'ın (s.a.a) toprağa verildiğinden bizim haberimiz yoktu. Ancak çarşamba gecesı kürek seslerini duyduğu-muzda bundan haberimiz oldu.⁴

Diğer bir rivayette ise şöyle geçer:

Resulullah (s.a.a) toprağa verilirken yanında yakınlarından başka kimse yoktu. Ganem Oğulları, evlerinde dinlenirken kürek seslerini duyular.⁵

Yine Ganem Oğulları'ndan olan ensarın ileri gelenleri, kürek seslerini gecenin sonunda duyduklarını söylerler!¹

1- Tabakat, İbn Sa'd, c.2, k. 2, s.70 ve buna yakın bir ifadeyle el-Bed'u ve't-Tarih kitabında geçer; Kenzü'l-Ummal, c.4, s.54 ve 60. Bu kitapta, Resulullah'ın (s.a.a) cenazesıyla uğraşanların dört kişi olduğu geçer; daha sonra yukarıda dediklerimiz kaydedilmiştir.

2- İkdü'l-Ferid, c.3, s.61; Zehebî'nin Tarih'inde c.1, s.321, 324 ve 326'da buna yakın bir tabir geçer.

3- Kenzü'l-Ummal, c.3, s.140.

4- Sire-i İbn Hişâm, c.4, s.344; Tarih-i Taberî, c.2, s.452, 455 ve Avrupa baskısı, c.1, s.1833 ve 1837; Tarih-i İbn Kesir, c.5, s.270, Usdu'l-Gabe, c.1, s.34 Resulullah'ın (s.a.a) biyografisinde. Diğer bir rivayetlerde kürek seslerini salı gecesı duydukları geçer. bk. Tarih-i İbn Sad, c.2, k. 2, s.78; Tarihu'l-Hamis, c.1, s.191; Tarih-i Zehebî, c.1, s.327. Doğru olanı çarşamba gecesidir. Müsned-i Ahmed b. Hanbel, c.6, s.62'de çarşamba gecesinin son vakitleri olduğu vurgulanmış, s.242 ve, s.724'te "Kürek seslerini duyuncaya kadar Resulullah'ın (s.a.a) defnedildiğinden haberimiz yoktu..." şeklinde geçer.

5- Tabakat, İbn Sa'd, c.2, k. 2, s.78.

Resulullah'ın (s.a.a) Defninden Sonra

Benî Sâide Sakifesi'nden çıkan sonuç şuydu: Ebu Bekir ve taraftarları muvaffak oldular, Sa'd b. Ubâde ve taraftarları ise tamamen siyaset sahnesinden çıkarıldılar. Ancak -ne Sakife'ye katılan ve ne de onda bir rol oynayan- azınlığa düşen Ali'yle (a.s) arkadaşları en ciddi muhalif sayılmaktaydılar.

İşte bu yüzden bir taraftan Ebu Bekir'le taraftarları, diğer taraftan ise Ali'yle (a.s) arkadaşları, ensarın oyunu almak için sıkı bir çaba harcadılar. Zübeyir b. Bekkar *el-Muvaffakiyyat* adlı kitabında şöyle yazar:

Ebu Bekir'e biat edilip, o kesin olarak halife olduktan sonra, ensarın büyük bir çoğunluğu Ali'yi hatırlayarak Ebu Bekir'e biatlerinden dolayı pişman oldular ve Ali adına sloganlar attılar.²

Yakubî, *Tarih*'inde şöyle yazar:³

Ensar ve muhacirlerden bir grup Ebu Bekir'e biat etmekten sakınıp, Ali b. Ebu Talib'in tarafını tuttular. Onların arasında Ab-bas b. Abdumuttalib, oğlu Fazl, Zübeyir b. Avam, Halid b. Said, Mikdad b. Amr,⁴ Selman-i Farsî, Ebuzer Gifârî, Ammar b. Yasir, Berâ b. Azib⁵ ve Ubey b.

1- Tabakat, İbn Sa'd, c.2, k. 2, s.78.

2- el-Muvaffakiyyat, s.583.

3- Tarih-i Yakubî, c.2, s.124-125; es-Sakife, Cevherî, İbn Ebi'l-Hadid'in Şerhu Nehci'l-Belâğa'sı, c.2, s.13'ten naklen. Bu olay, Şerhu Nehci'l-Belâğa, s. 74'de daha geniş bir şekilde geçer. Yine bk. el-İmametü ve's-Siyase, c.1, s.14.

4- Mikdad b. Esved el-Kendî: Amr b. Sa'lebe b. Malik b. Rabia b. Amir b. Matrud el-Behrani'nin oğludur. Amr, cahiliye döneminde bir suç işlemesi sonucu Hadremut'a kaçmak zorunda kaldı ve Kinde kabilesiyle sözleşerek o kabileden bir kadına evlendi; Mikdad da o kadından dünyaya geldi. Mikdad bü-yüyünce Ebu Şimr b. Hicr el-Kindî'yle aralarında çıkan bir kavgada kılıçla onun ayağını yaralayarak Mekke'ye kaçıp Esved b. Abduyağus ez-Zuhrî'nin himayesine girdi. Esved'in onu kendisine evlât edinmesi sonucu Mikdad b. Es-ved diye meşhur oldu. Ama **"Onları babalarıyla çağırın."** (Ahzâb, 5) ayeti inince, tekrar "Mikdad b. Amr" diye çağırıldı. Resulullah (s.a.a) Mikdad'ın hakkında şöyle buyurmuştur: "Allah Teâla bana dört kişiyi sevmemi emretti: Ali, Mikdad, Selman, Ebuzer." Mikdad hicrî 33 yılında vefat etti. bk. el-İstıab, (el-İsabe'nin haşiyesinde), c.3, s.451; el-İsabe, c.3, s.433-434.

5- Resulullah (s.a.a), Ebu Amr Bera' b. Azib b. Haris b. Adiy b. Ceşm b. Mecdeba b. Haris b. Amr b. Malik b. Evs el-Ensarî el-Evsi'nin yaşının küçük olması nedeniyle Bedir Savaşı'na katılmasına müsaade etmedi. Ama daha sonra Resulullah'la (s.a.a) birlikte on dört savaşa katıldı. Cemel, Sıffin ve Nehrivan savaşlarında İmam Ali'nin (a.s) safında kılıç sallamıştır. Kûfede bir ev yaparak Mus'ab b. Zübeyr'in hükümeti

Kâ'b¹ görülmektedir. Ebu Bekir bu durumu görünce birini Ömer b. Hat-tab, Ebu Ubeyde Cerrah ve Muğiyre b. Şu'be'nin peşine gönderdi. Onlar gelince durumu anlatıp "Görüşünüz nedir?" diye sordu. Onlar Ebu Bekir'in bu sorusuna şöyle cevap verdiler:²

En iyisi Abbas'la görüşerek, ona Ali'den ayrılıp seni desteklemesi için bu hükümetten kendisine ve evlâtlarına da bir pay vereceğini vaat et. Onun bu hareketi senin için Ali'ye karşı kesin bir delil sayılacaktır.³

Bu öneri beğenildi ve geceleyin hep birlikte (Ebu Bekir, Ömer, Ebu Ubeyde ve Muğiyre) Abbas'ın evine gittiler.⁴ İlk önce Ebu Bekir konuşmaya başlayarak Allah'a hamd ve senadan sonra şöyle dedi:

Allah Teâla Muhammed'i peygamber seçip onu müminlerin velisi kıldı ve aralarında böyle bir peygamberin olmasıyla müminlere de lütufta bulundu. Nihayet onu kendisine çağırdı, kendi yanında onun için seçmiş olduğu şeyi verdi ona.

Resulullah (s.a.a) vefat edince kendi yararlarına gördüklerini seçmeleri için⁵ insanların işini kendilerine bıraktı. Onlar da beni seçerek kendilerine halife ve önder, işlerine bekçi ettiler. Ben de bunu kabul ettim. Ben Allah'ın isteği, yardımı ve desteğiyle üzerime aldığım bu sorumlulukta ne işlerde gevşeklik göstermekten ve ne de bir şeyin beni dehşete düşürmesinden korkuyorum. Bu konuda ne kadar muvaffak olacağım da Allah'ın elindedir; ben O'na tevekkül ediyorum, O'na yöneliyorum.

dönemine kadar orada hayatını sürdürdü. bk. el-İstiab, c.1, s.143-144; el-İsabe, c.1, s.146.

1- Hazrec kabilesinden olan Ubey b. Kâ'b b. Kays b. Ubeyd b. Zeyd b. Mu-aviye b. Amr b. Mailk b. Neccar: İkinci Akabe'de Resulullah'ın (s.a.a) huzuruna çıkarak o hazrete biat edip o hazretin savaşlarına katıldı. Vahiy katiplerinden olan Ubey, Ömer'in hilâfetine son günlerinde veya Osman'ın hilâfetine başlarında vefat etti. bk. el-İstiab, c.1, s.27-30; el-İsabe, c.1, s.31-32.

2- Ebu Bekir Cevherî, es-Sakife adlı kitabında bu plânı Muğiyre b. Şu'be'nin önerdiğini söyler. Bu, gerçeğe daha yakındır.

3- Bu ek el-İmâmetu ve's-Siyase kitabında, c.1, s.14'de geçer.

4- İbn Ebi'l-Hadid'in rivayetinde, bütün bu olayların Resulullah'ın (s.a.a) vefatının ikinci gecesinde vuku bulduğunu geçer.

5- el-İmâmetu ve's-Siyase, ve Şerhu Nehci'l-Belâğa, İbn Ebi'l-Hadid, c.1, s. 74'de "muttafikin" (hep birlikte) kelimesi geçer. Bunun daha doğru olduğunu sanıyoruz.

Ama bana, yapılan umumî biatin aksine, garazlı birinin bunu eleştirerek sizi ve toplumdaki konumunuzu istismar ettiğini, kamuoyunu saptırmak için bizimle yardımlaşmamanızı araç olarak kullandığını bildirdiler. Siz de ya halkla birlikte onların üzerinde birleştikleri şeye girin (diğerlerine uyun) veya bu fırsatçıları tuttukları yoldan vazgeçirin.

Şimdi biz bu hükümetten sana da bir pay vermek için geldik; bundan kendin şahsen yararlanırsın ve senden sonra da evlâtlarına kalır. Çünkü sen Peygamber'in amcasısın. Fakat insanlar seninle arkadaşın Ali'nin makam ve mevkiini bilmesine rağmen (sizleri hilâfete geçirmediler).¹ Dolayısıyla ey Hâşimoğulları ileri gitmeyin; çünkü Resulullah hem bizdendir, hem de sizden!

Burada Ömer, Ebu Bekir'in sözüne girerek şöyle dedi:

Elbette bunu da bilin ki, biz çaresiz kalarak buraya gelmedik, size ihtiyacımız da yoktur. Fakat bütün Müslümanların görüş birliğiyle kabul ettikleri bir meselede sizin tarafınızdan farklı bir sesin duyulmasını ve hakkınızda kötü şeyler söylenmesini, size dil yarası vurulmasını istemedik; çünkü bunun zararı hem size ulaşır ve hem de ona. O hâlde dikkatli davranın!

Bunun üzerine Abbas Allah'a hamd ve sena ettikten sonra Ebu Bekir'e dönüp şöyle konuşmaya başladı:

Senin dediğin gibi yüce Allah, Muhammed'i peygamber seçip onu müminlerin velisi kıldı ve onun varlığıyla İslâm ümmetine lütufta bulundu. Nihayet onu kendi huzuruna davet ederek özel nimetlerinden yararlandırdı. O gitti ve Müslümanların işini kendilerine bıraktı; böylece nefsi heveslerini izlemeye kalkışmalarını ve sapmalarını değil, hak olanı kendilerine seçmelerini diledi!

Şimdi eğer sen bu hükümeti Resulullah'ın (s.a.a) adına ele geçirmişsen, açıktır ki bizim hakkımızı çiğnemiş oluyorsun! Eğer bu ümmetin müminlerinin adına hilâfeti ele geçirdiyse, biz de müminlerdeniz; oysa biz senin yararına hiç-bir adım atıp hiçbir katkıda bulunmuş ve bu konuda memnuniyetimizi bildirmiş değiliz, aksine bundan dolayı rahatsız olup öfkelenmiş bulunuyoruz.

1- Parantez içindeki cümle İbn Ebi'l-Hadid'in Şerhu Nehci'l-Belâğa'sında ve el-İmametü ve's-Siyase'de geçer.

Ama eğer bu hilâfet müminler tarafından senin üzerine bırakılmış ve sana farz edilmişse, biz buna katılmadığımız için böyle bir makamı kabul etmek sana farz olmaz. Sözlerinin ne kadar birbirleriyle çekiştiğine dikkat et: Bir taraftan halkın eleştirisine tâbi tutulduğunu söylerken, diğer taraftan da halkın seni istediğini ve sadece sana yönelip şahsen seni hilâfete seçtiğini söylüyorsun! Daha şaşırtıcı olanı şu ki: Bir taraftan kendini Resulullah'ın (s.a.a) halifesi sayarken, diğer taraftan Hz. Peygamber'in, bu işi halka bıraktığını, halkın kendilerine bir halife seçmesini arzuladığını, Peygamber'in kendinden sonra bir halife tayin etmediğini söylüyorsun! "Sana da hilâfetten bir pay veririm." diyorsun! Eğer hilâfet müminlerin kesin hakkıysa, senin onda hükmetmeye hakkın yoktur¹ ve eğer hilâfet bizim hakkımızsa, biz onun bir kısmını almaya razı olmayız. Şimdi beni iyi dinle; sakın ol ve ileri gitme. Resulullah (s.a.a) öyle bir ağaçtandır ki, biz o ağacın dallarıyız. Siz ise o ağacın -gölgesinde oturanlar olarak- komşusu sayılırsınız.

Onlar, Abbas'ın bu sözlerini duyunca kalkıp dışarı çıktılar.

Fâtıma'nın (s.a) Evine Sığınmak

Ömer b. Hattab dedi ki:

Yüce Allah, Resul'ünü kendine davet ettikten sonra Ali, Zübeyir ve beraberindekilerin bizden ayrıldıklarını, bize muhalif olarak Fâtıma'nın (s.a) evinde toplandıklarını bildirdiler.²

Tarihçiler, Ebu Bekir'e biat etmeyip Ali ve Zübeyir'le birlikte Hz. Fâtıma'nın (s.a) evinde toplananları şöyle kaydederler:

1- Abbas b. Abdulmuttalib, 2- Utbe b. Ebu Leheb, 3- Selman-i Farisî, 4- Ebuzer Gıfârî, 5- Ammar b. Yasir, 6- Mikdad b. Esved, 7- Berâ b. Azib,

1- Cevherî'nin es-Sakife'sinde ve el-İmametü ve's-Siyase'de şöyle geçer: "Bu senin hakkınsa, bizim ona ihtiyacımız yoktur."

2- Müsned-i Ahmed b. Hanbel, c.1, s.55; Tarih-i Taberî, c.2, s.466 ve Avrupa baskısı, c.1, s.1822; Tarih-i İbn Esfir, c.2, s.124; Tarih-i İbn Kesir, c.5, s. 246; Safvetu's-Safve, c.1, s.97; Şerhu Nehci'l-Belâğa, İbn Ebi'l-Hadid, c.1, s. 123; Tarihu'l-Hulefa, Suyutî, "Ebu Bekir'e Biat" bölümü, s.45; Sire-i İbn Hi-şâm, c.4, s.338; Teysi-ru'l-Vusul, c.2, s.41.

8- Ubey b. Ka'b, 9- Sa'd b. Ebî Vakkâs,¹ 10- Talha b. Abdullah, Haşimoğulları, ensardan ve muhacirlerden bir grup.²

Ali (a.s) ve beraberindekilerin Ebu Bekir'e biat etmeye yanaşmayaarak Hz. Fâtıma'nın (s.a) evinde toplanmaları konusu, tarih kitaplarında, Sihah ve Müsnetlerde, kelâm, rical, edebiyat ve... kitaplarında tevatür haddinde nakledilmiş ve bunun doğruluğunda hiçbir şüpheye yer verilmemiştir. Fakat bu kitapların yazarları, Hz. Fâtıma'nın (s.a) evine sığınanlarla hâkim gücün arasında vuku bulan bütün olayları kalemlerinin işlediği miktar dışında, beyan etmekten hoşlanmadıkları için açıklamamışlardır. Bu önemli tarihî olay hakkında Belazurî'nin kısa olarak kaydetmiş olduğu sözleri şöyledir:

Ali (a.s) Ebu Bekir'e biat etmeye yanaşmayınca Ebu Bekir, Ömer'i göndererek zorla da olsa onu yanına getirmesini istedi! Ömer, Ebu Bekir'in emrini yerine getirmek isteyince Ali'yle aralarında bir tartışma çıktı. Bunun üzerine Ali, Ö-mer'e şöyle dedi:

Sütü iyi sağ; çünkü onun yarısı da senin olacak! Vallahi bugün onun hilâfeti için çaba harcaman, yarın seni diğerlerinden öne geçirip hilâfeti sana teslim etmesi içindir...³

Yakubî der ki: Ebu Bekir ölüm döşeginde diyordu ki:

1- Ebu Vakkâs oğlu Sa'd'ın künyesi Ebu İshak'tır. Yedinci Müslüman olan Ebu Vakkâs'ın ismi Malik b. Ehyeb b. Abdulmenaf b. Zuhre b. Kilâb el-Kureşî'dir. O, Resulullah'ın (s.a.a) tüm savaşlarına katılmış ve İslâm yolunda müşriklere ilk oku atmıştır. Sa'd, Irak fethinde İslâm ordusunun kumandanıydı. Sa'd, Küfe'nin temelini atmış ve Ömer tarafından o şehrin valiliğine atanmıştır. Ömer onu altı kişilik hilâfet şûrasının üyelerinden biri olarak tanıtmıştı. Sa'd, Osman'ın öldürülmesinden sonra insanlardan uzak durmuş, Muaviye döneminde Akik'de vefat etmiştir. Öldükten sonra cenazesini Medine'ye götürerek Baki mezarlığına defnetmişlerdir. bk. el-İstiab, c.2, s.18-25; el-İsâbe, c.2, s.30-31.

2- Yukarıda geçenler dışında bunların hepsinin Ebu Bekir'e biat etmekten sakınarak Hz. Fatıma'nın (s.a) evinde toplandıklarını gösteren diğer kaynaklar da vardır. Bu kaynaklar arasında bunlardan bazılarını isimleri geçmiş ve bu kişilerin "Ali"ye biat etmeye geldikleri eklenmiştir. bk. er-Riyazu'n-Na-zira, c.1, s.167; Tarihu'l-Hamis, c.1, s.188; İbn Abdurabbih, c.3, s.64; Tarih-i Ebu'l-Fida, c.1, s.156; Tarih-i İbn Şuhne, el-Kâmil'in haşiyesinde, s.112; es-Sa-kife, Cevherî İbn Ebi'l-Hadid'in rivayetüne göre, s.2, s.130-134; es-Siretu'l-Ha-lebiye, c.3, s.394 ve 397.

3- Ensabu'l-Eşraf, Belazurî, c.1, s.587.

Dünyada üç şey dışında hiçbir şeye üzülmedim; keşke bu üçünü yapmasaydım: ...Keşke bana karşı savaş için kapanmış olsaydı bile, Fâtıma'nın evinin kapısını açmasaydım...

Yakubî, Ebu Bekir'in bu alandaki sözünü kendi *Tarih*'inde şöyle kaydeder:

Keşke Resulullah'ın kızı Fâtıma'nın kapısını, bana karşı savaşta hazırlanmak için kapanmış olsaydı bile, açıp adamları içeri saldırtmasaydım.¹

Hz. Fâtıma'nın (s.a) Evine Saldırı

Meşhur tarihçiler Ebu Bekir'in emriyle Hz. Fâtıma'nın (s.a) evine saldıranların şunlar olduğunu kaydederler:

1- Ömer b. Hattab, 2- Halid b. Velid,² 3- Abdurrahman b. Avf, 4- Sabit b. Kays Şemmas,³ 5- Ziyad b. Lübeyd,⁴ 6- Muhammed b. Mesleme,¹ 7-

1- Tarih-i Taberî, c.2, s.619 ve Avrupa baskısı, c.1, s.2140 Ebu Bekir'in ölümünden bahsederken; Murucu'z-Zeheb, Mes'udî, c.1, s.414; İbn Abdurab-bih, c.3, s.69, Ebu Bekir'in kendisinden sonra Ömer'i hilâfete geçirilmek istemesinden bahsederken; Kenzü'l-Ummal, c.3, s.135; Muntehab-ı Kenz, c.2, s. 171; el-İmametü ve's-Siyase, c.1, s.18; Kâmil-u Muberrred, İbn Ebi'l-Hadid'in Şerhu Nehci'l-Belâğa'sının nakline göre, c.1, s.130-131; es-Sakife, Cevherî, Şer-hu Nehci'l-Belâğa'nın rivayetine göre, c.9, s.130; Lisanu'l-Mizan, c.4, s.189; Tarih-i İbn Asâkir, Ebu Bekir'in biyografisinde; Mir'atu'z-Zaman, Sıbt b. Cev-zî; Tarih-i Zehebî, c.1, s.388 ve el-Emali, Ebu Ubeyde, s.131. Bu kitapta Ebu Bekir'in sözleri şöyle geçer: "Yapmamam gerektiği hâlde yaptığım üç şey falan ve filan şeydir." Ama, falan ve filan işin ne olduğunu söylememiştir! Ebu U-beyd, "Ben bunun ne olduğunu söylemek istemiyorum." demiştir.

2- Ebu Süleyman Halid b. Velid b. Muğiyre b. Abdullah b. Ömer b. Mah-zum el-Kureşî'nin annesi, Haris b. Hazen el-Hilâliyye'nin kızı ve Resulullah'ın eşi Meymunne'nin kız kardeşi Lübabe'dir. Halid, Hudeybiye Barış'ından sonra Medine'ye hicret etmiş ve Mekke fethine katılmıştır. Ebu Bekir, ordunun kumandanlığını ona vermiş ve onu "Allah'ın Kılıcı" anlamında "Seyfullah" diye adlandırmıştır. Halid 21 veya 22 yılında Humus şehrinde veya Medine'de vefat etmiştir. bk. el-İstiab, c.1, s.405-408.

3- Sabit b. Kays b. Şemmas b. Züheyr b. Malik b. İmrau'l-Kays b. Malik b. Sa'lebe b. Kâ'b b. Hazrec el-Ensarî: Uhud Savaşı'na ve Resulullah'ın (s.a.a) diğer savaşlarına katılmış ve Yemame Savaşı'nda Halid'in yanında öldürülmüştür. bk. el-İstiab, c.1, s.193; el-İsabe, c.1, s.197.

4- Ziyad b. Lebid b. Sa'lebe b. Sinman b. Amir b. Adiy b. Ümeyye b. Be-yaze el-Ensarî, muhacir ve ensardan olup Amir b. Zerik'in oğlu Beyaze Oğulları'ndandı. Ziyad ilk önce Mekke'de Resulullah'ın (s.a.a) huzuruna çıkmış ve oradan Hz. Peygam-

Zeyd b. Sabit,² 8- Seleme b. Selamet b. Vakş,³ 9- Seleme b. Eslem,⁴ 10- Useyd b. Huzeyr.⁵

Ulema bu şahısların Hz. Fâtımatu'z-Zehra'nın (s.a) evine saldırıp nasıl içeri girdiklerini ve oraya sığınanlara nasıl davrandıklarını şöyle kaydederler:

Başta Ali b. Ebu Talib ve Zübeyir olmak üzere Ebu Bekir'e biat etmeyen muhacirlerden bir grup silâhlı oldukları hâlde öfkeyle Fâtıma'nın (s.a) evine girdiler.⁶

Ensar ve muhacirlerden bir grubun, Resulullah'ın (s.a.a) kızı Fâtıma'nın evine sığınıp Ali b. Ebu Talib'in etrafında toplandıklarını Ebu Be-

ber ile beraber Medine'ye hicret etmiştir. Ziyad, Akabe Biati'ne, Bedir Savaşı'na ve Resulullah'ın (s.a.a) diğer savaşlarına katılmış ve Muaviye'nin hilâfetinin başlarında vefat etmiştir. bk. el-İstiab, c.1, s.545; el-İsâbe, c.1, s.540. Soy zincirlemesi için bk. Cemhere-i İbn Hazm, s.356, "Beya-ze" kelimesi.

1- Muhammed b. Mesleme b. Seleme b. Halid b. Halid b. Adiy b. Mecdea b. Harise b. Haris b. Hazrec b. Amr b. Malik b. Evs: Bedir ve Resulullah'ın (s.a.a) diğer savaşlarına katılmış olup Ali b. Ebu Talib'e (a.s) biat etmeyen ve onunla birlikte savaş katılmayanlardandır. Muhammed b. Mesleme hicrî 43 veya 46 ya da 47 yılında vefat etmiştir. bk. el-İstiab, c.3, s.315; el- İsâbe, c.3, s.363-364. Soy zincirlemesi, İbn Hazm'ın Cemhere'sinde geçer, s.341.

2- Zeyd b. Sabit hakkında bk. Ensabu'l-Eşraf, Belazurî, c.1, s.585.

3- Ebu Avf Seleme b. Selâmet b. Vakş b. Zaura b. Abdüleşhel el-Ensârî: Annesi, Seleme bint-i Halid bint-i Adiy el-Ensârî'nin kızı Selma'dır. Ebu Avf Birinci ve İkinci Akabe'de ve daha sonra Bedir ve diğer savaşlarda Resulullah'ın (s.a.a) yanında savaşmış ve hicrî 45 yılında Medine'de vefat etmiştir. bk. el-İstiab, c.2, s.84; el-İsâbe, c.2, s.63.

4- Ebu Said Seleme b. Eslem b. Hureyş b. Adiy b. Mecdea b. Harise b. Haris b. Hazrec b. Amr b. Adiy b. Malik b. Evs el-Ensârî: Bedir ve diğer savaşlara katılmış ve hicrî 14 yılında Cisir-i Ebu Ubeyd Savaşı'nda öldürülmüştür. bk. el-İstiab, c.2, s.83, no. 2455; el-İsâbe, c.2, s.61.

5- Tarih-i Taberî, c.2, s.443 ve 444; es-Sakife, Ebu Bekir Cevherî, İbn E-bi'l-Hadid'in Şerhu Nehci'l-Belâğa'sının nakliyle, c.1, s.130-134 ve c.2, s.819. Ayrıca Useyd b. Huzeyr'in kısaca biyografisi, elinizdeki kitabın önceki sayfalarının dipnotunda geçmiştir.

6- er-Riyazu'n-Nazira, c.1, s.218, hicrî 1372 Mısır basımı, ikinci baskı; es-Sakife, Ebu Bekir Cevherî, İbn Ebu'l-Hadid'in Şerhu Nehci'l-Belâğa'sından naklen, c.1, s.132 ve c.6, s.293; Tarihu'l-Hamis, c.2, s.169, Beyrut, Şaban Müessesesi Yayınları.

kir ve Ömer'e haber verdiler.¹ Onlara, Fâtıma'nın evinde toplananların hilâfet konusunda Ali b. Ebu Talib'e biat etmek istediklerini söylediler.²

Bunun üzerine Ebu Bekir, Ömer b. Hattab'a Fâtıma'nın evine giderek onları oradan dışarı çıkarmasını ve direnecek olurlarsa onlarla savaşmasını emretti.

Ebu Bekir'in bu emri üzerine Ömer eline bir meşale alarak Fâtıma'nın evine doğru yola koyuldu; Fâtıma'nın evini, içindekilerle birlikte yakmak istiyordu. Hz. Fâtıma (s.a) Ömer'in karşısına çıkarak ona hitaben: "Ey Hattab'ın oğlu! Evimizi yakmaya mı geldin?!" dedi. Ömer, "Evet!" dedi, "Ya da ümmetin kabul ettiğini kabul edersiniz (Ebu Bekir'e biat edersiniz)."³

Belazurî, *Ensabu'l-Eşraf* adlı kitabında bunu şöyle nakleder:

Fâtıma, Ömer'i kapıda karşılayarak, "Ey Hattab'ın oğlu! Beni evimin içinde yakmaya mı geldin?!" dedi. Ömer, "Evet!..." dedi.⁴

Bu olaydan yıllar sonra Abdullah b. Zübeyir kendi hükümetine teslim olmaları için Mekke'de Hâşim Oğulları'na baskı uyguladı. Hâşim Oğulları bunu kabul etmeyince onları bir dağın arasında toplayıp odun getirerek hepsini ateşte yakmalarını emretti!

Abdullah b. Zübeyir'in kardeşi Urve b. Zübeyir, kardeşinin bu hareketine geçerlilik kazandırmak için geçmişte Ebu Bekir'e biat olayında Ömer'in Hz. Fâtıma'nın evini yakmak için görevlendirilmesini delil göstererek şöyle dedi:

Kardeşimin bu hareketi sadece bir tehditti; nitekim geçmişte de biat etmeyen Hâşim Oğulları'nı odun toplayarak yakmakla tehdit ettiler!⁵

1- Tarih-i Yakubî, c.2, s.126.

2- Şerhu Nehci'l-Belâğa, İbn Ebi'l-Hadid, c.1, s.134; İbn Şuhne, el-Kâmi'l'in hamşisinde, c.11, s.113.

3- İbn Abdurabbih, c.3, s.64; Tarih-i Ebu'l-Fida, c.1, s.156.

4- Ensabu'l-Eşraf, Belazurî, c.1, s.586; Kenzü'l-Ummal, c.3, s.140; er-Ri-yazu'n-Nazira, c.1, s.167; es-Sakife, Cevherî, Şerhu Nehci'l-Belâğa, İbn Ebi'l-Hadid'den naklen, c.1, s.132, 134 ve c.6, s.2; Tarihu'l-Hamis, c.1, s.178; Tarih-i İbn Şuhne, s.113, Haşiyeye-i Kâmil-i Muberrred, c.11, s.113.

5- Murucu'z-Zeheb, c.2, s.100; Şerhu Nehci'l-Belâğa, İbn Ebi'l-Hadid, c.20, s.481, İmam Ali'nin "Zübeyru minna, hatta neşee ibnuhu" sözünün şerhinde.

Urve'nin "geçmiş"ten maksadı, Hâşim Oğulları'nın Ebu Bekir'e biat etmeye yanaşmadıkları için Fâtıma'nın evinin etrafına odun toplayarak evi içindekilerle birlikte yakmaya kalkışmaları olayıdır.

Mısırlı şair Hafız İbrahim bu olayı şiirinde şöyle kaydeder:

Ali'ye bir şey söyledi Ömer
Bunu söyleyen de, duyan da saygıya lâyıktır:
Eğer biat etmezsen, Mustafa'nın kızı içinde olduğu hâlde
Yakarım evini, o evden kimse sağ kurtulamaz.
Adnan savaşçılarının önderi karşısında bu sözü
Hafsa'nın babasından (Ömer'den) başkası söyleyemez.¹

Yakubî kendi *Tarih*'inde şöyle kaydeder:

Onlar bir grupla Ali'nin evine saldırdılar... Ali'nin kılıcı kırılınca saldıranlar Ali'nin evine girme cüreti buldular!²

Taberî de kendi *Tarih*'inde şöyle yazar:

Ömer b. Hattab; Talha, Zübeyir ve muhacirlerden bir grubunun sığınmış olduğu Ali'nin evine saldırdı. Zübeyir kılıcını çekeerek ona karşı koymak istedi. Fakat tam o sırada ayağı kayarak kılıç elinden yere düştü. Bunun üzerine eve saldıranlar toplanarak onu yakaladılar...³

Ebu Bekir Cevherî ise şöyle nakleder:

Ali, "Ben Allah'ın kulu ve Resulullah'ın (s.a.a) kardeşiyim." dedi! Nihayet onu Ebu Bekir'in yanına götürerek Ebu Bekir'e biat etmesini istediler. Bunun üzerine Ali şöyle dedi:

"Ben hükümet ve hilâfete sizlerden daha layığım. Ben size biat etmem; aksine sizin bana biat etmeniz gerekiyor. Siz hilâfeti Resulullah'ın akrabaları ve yakınları olmanız bahanesiyle ensardan aldınız; onlar da bu deliliniz gereğince onu size bıraktılar. Ben de sizin ensara getirmiş olduğunuz delili getiriyorum. O hâlde eğer nefsi heveslerinize uymuyorsanız ve eğer Allah'tan

1- Divan-ı Hafız İbrahim, Mısır baskısı.

2- Tarih-i Yakubî, c.2, s.126.

3- Tarih-i Taberî, c.2, s.443, 444 ve 446 ve Avrupa baskısı, c.1, s.1818, 1820 ve 1822; Abkeriyyetu Ömer, Akkad, s.173. Aşağıdaki kaynaklarda Zü-beyir'in kılıcının kırıldığı geçer: er-Riyazu'n-Nazira, c.1, s.167; Tarihu'l-Ha-mis, c.1, s.188; Şerhu Nehci'l-Belâğa İbn Ebi'l-Hadid, c.1, s.58, 122, 132, 134 ve c.2, s.2-5; Kenzül-Ummal, c.3, s.128.

korkuyorsanız, bizim hakkımızda insafılı davranın; ensarın hükümeti sizin hakkınız olarak gördüğü gibi, siz de hükümeti bizim hakkımız olarak kabul edin; aksi durumda bile bile bize karşı yaptığınız bu zulmün vebali sizin üzerinizdir."

Ömer, "Biat etmeden kurtulamazsın." dedi. Ali ise, "Ey Ömer!" dedi, "Sağdığın bu sütün yarısı sana ulaşacaktır. E-bu Bekir'in hükümetinin temellerini bugün sağlamlaştır ki yarın onu sana bıraksın. Vallahi ne seni dinlerim ve ne de ona uyarım." Ebu Bekir ise, "Bana biat etmezsen seni mecbur etmem." dedi.

Ebu Ubeyde Cerrah da şöyle devam etti: "Ya Ebe'l-Ha-san! Sen gençsin; bunlar ise Kureyş'ten olan senin yaşlı akrabalarındırlar! Sen ne onların tecrübesine sahipsın ve ne de işleri onlar kadar bilirsin! Bence böyle önemli bir sorumluluğu üzerine alması için Ebu Bekir senden daha güçlü, sabırlı ve iş bilendir! O hâlde sen de hükümeti ona bırak, buna razı ol. Ömrün yeter de uzun bir zaman yaşarsan hem fazilet ve Resulullah'a yakın olman açısından, hem de İslâm'da önceliğin ve cihadın açısından bu makama geçmeye herkesten daha layık olursun!"

Ali, "Ey muhacirler!" dedi, "Allah'tan sakının; hükümet ve hilâfeti Muhammed'in (s.a.a) evinden çıkarıp kendi evlerinize, kendi mahallenize ve kendi kabilelerinize götürmeyin, onun ailesini halkın arasındaki makamlarından uzaklaştırmayın ve haklarını ayaklar altında çiğnemeyin. Ey mu-hacirler; vallahi bizim aramızda Kur'ân okuyan, din işlerini bilen, Resulullah'ın (s.a.a) sünnetinden haberdar olan ve yö-netim işinden anlayan biri olduğu müddetçe bu ümmetin işlerini üstlenmeye biz Ehlibeyt sizlerden daha layıgız. Vallahi bütün bunlar bizde vardır. O hâlde nefsî heveslerinize uy-mayın; aksi durumda haktan adım adım uzaklaşırsınız."

İmam Ali'nin bu sözlerini duyan Beşir b. Sa'd ona şöyle dedi: "Ensar Ebu Bekir'e biat etmeden önce senin bu sözlerini duysaydı, senin hükümetini ve önderliğini kabul etme konusunda iki kişi bile birbiriyle ihtilâf etmezdi; ama -iş işten geçti ve- onlar Ebu Bekir'e biat ettiler!"

Böylece Ali orada Ebu Bekir'e biat etmeden eve döndü.¹

Yine Ebu Bekir Cevherî şöyle der:

1- es-Sakife, Cevherî, İbn Ebi'l-Hadid'in Şerhu Nehci'l-Belâğa'sından naklen, c.2, s.2-5.

Fâtıma, Ali ve Zübeyir'e nasıl davranıldığını görünce evinin kapısında durarak Ebu Bekir'e şöyle dedi: "Ey Ebu Bekir! Ne kadar çabuk Resulullah'ın (s.a.a) ailesine karşı hile yapmaya başladın! Vallahi hayatta olduğum müddetçe Ömer'le konuşmayacağım."¹

Diğer bir rivayette ise şöyle geçer:

Fâtıma hıçkırıklar içinde evden dışarı çıktı, halkı iterek evden uzaklaştırmaya başladı...²

Yakubî de kendi *Tarih*'inde şöyle kaydeder:

Fâtıma dışarı çıkarak evini işgal edenlere şöyle hitap etti: "Evimden dışarı çıkın; aksi takdirde vallahi başımı açarak Allah'a şikâyetinde bulunurum." Fâtıma'nın evine saldıranlar bu tehdidi duyunca dışarı çıkarak oradan uzaklaştılar.³

Mes'udî kendi *Tarih*'inde şöyle yazar:

Sakife'de Ebu Bekir'e biat edilmesinin ardından biat edenler, salı günü mescitte biatlerini yeniledikten sonra Ali (a.s) evden çıkarak Ebu Bekir'e şöyle hitap etti: "Müslümanların işlerini bozdun, bizimle hiç danışmadın ve hakkımızı görmezden geldin." Ebu Bekir ise, "Doğru söylüyorsun; ama ben fitne çıkmasından korktum." dedi.⁴

Yakubî yine şöyle kaydeder:

Bir grup Ali'nin etrafında toplanarak ona biat etmek istedi. Ali (a.s) onlara, "Yarın sabah başlarınızı tıraş ederek burada hazır olun." dedi; ama yarın onlardan üç kişi dışında kimse gelmedi!⁵

Bu olaydan sonra Ali (a.s) geceleyin Fâtıma'yı bir bineğe bin-direrek bir bir ensarın kapısına götürüyor, hakkını geri alması için onlardan

1- es-Sakife, Cevherî, İbn Ebi'l-Hadid'in Şerhu Nehci'l-Belâğa'sından naklen, c.1, s.134 ve c.2, s.2-5.

2- es-Sakife, Cevherî, İbn Ebi'l-Hadid'in Şerhu Nehci'l-Belâğa'sından naklen, c.1, s.134.

3- Tarih-i Yakubî, c.2, s.126.

4- Murucu'z-Zehab, Mes'udî, c.1, s.414; el-İmametü ve's-Siyase, c.1, s.12-14, biraz farkla.

5- Tarih-i Yakubî, c.2, s.126; Şerhu Nehci'l-Belâğa, İbn Ebi'l-Hadid, c.2, s.4.

kendisine yardım etmelerini istiyordu. Fâtıma (s.a) da onlardan Hz. Ali'ye (a.s) yardım etmelerini istiyordu. Fakat ensar diyordu ki:

Ey Resulullah'ın kızı! Biz buna (Ebu Bekir'e) biat ettik ve iş işten geçti!! Amcan oğlu Ali hilâfete geçmek için Ebu Bekir'den önce davranmış olsaydı, elbette ki biz ondan başkasını kabul etmezdik.

Ali (a.s) ise, "Ben Resulullah'ın (s.a.a) cenazesini yıkayıp, kefenleyip defnetmeden evinde bırakarak onun hilâfetini e-le geçirmek için halkla savaşa mıydım?!" diyordu.

Fâtıma (s.a) da şöyle ekiyordu:

Ebu'l-Hasan Ali yapılması gerekeni yaptı. Onlar öyle bir iş yaptılar ki onun hesabını Allah soracaktır ve buna cevap vermek zorundadırlar.¹

Muaviye, Ali'ye (a.s) yazdığı mektupta Yakubî'den naklettiğimiz bu konuya şöyle işaret eder:

Hatırlıyorum ki, dün halk Ebu Bekir Sıddık'a biat edince evindeki mahremini (Hz. Fâtımatu'z-Zehra'yı) bir eşeğe bindirerek Hasan'la Hüseyin'in ellerini tutup sana yardım etmeleri için birer birer Bedir'dekilerin ve ilk Müslümanların kapılarını kaldın.

Eşinle onların kapısına gittin, iki oğlunu iki delil olarak gösterip Resulullah'ın (mağaradaki) arkadaşına karşı onları tahrik ettin! Ama dört-beş kişiden başka hiç kimse sana olumlu cevap vermedi. Vallahi eğer sen haklı olsaydın şüphesiz hepsi sana yönelir, davetini kabul ederlerdi. Ama sen yersiz bir iddiada bulundun, hiç kimsenin inanmadığı bir söz söylüyordun ve olmayacak bir şey yapmak istiyordun.

Seni kıyama teşvik eden Ebu Süfyan'a, "Emrimde iradeli ve sebatlı kırk kişi olsaydı onlara karşı kıyam ederdim..." diye verdiği cevabı sen unuttuysan ben hiç unutmadım.²

Muammer'in Zuhri'den ve onun da Ümmü'l-Müminin Aişe'den naklettiği hadiste Resulullah'ın (s.a.a) mirası konusunda Fâtıma'y-la (s.a)

1- es-Sakife, Cevherî, İbn Ebi'l-Hadid'in Şerhu Nehci'l-Belâğa'sından naklen, c.6, s.25-28, Mısır baskısı; İbn Kuteybe, c.1, s.12.

2- Şerhu Nehci'l-Belâğa, İbn Ebi'l-Hadid, c.2, s.67; Sıffin, Nasr b. Müza-him, s.182.

Ebu Bekir arasında geçen tartışmalara işaret edilmiştir. Aişe bu hadisin sonunda şöyle diyor:

Fâtıma yüzünü Ebu Bekir'den çevirdi ve hayatta olduğu müddetçe onunla konuşmadı. Fâtıma Resulullah'tan (s.a.a) sonra altı ay yaşadı. Ölümünden sonra da eşi Ali, Ebu Bekir'e haber vermeden gizlice cenaze namazını kılıp onu toprağa verdi.

Hız. Zehra'nın varlığı Hız. Ali'ye saygı duyulmasına sebep oluyordu. Fâtıma hayatta olduğu müddetçe halk Ali'ye saygı gösteriyordu. Ama Hız. Fâtıma ölür-ölmez halk ondan yüz çevirdi. Fâtıma Resulullah'tan (s.a.a) sonra sadece altı ay yaşadı.

Muammer der ki: O sırada biri Zuhrfî'ye, "Bu altı ay içinde Ali, Ebu Bekir'e biat etti mi?" diye sorunca şöyle cevap verdi:

Hayır; bu müddet içerisinde Ali ve Hâşimoğulları'ndan hiç kimse Ebu Bekir'e biat etmedi.¹ Ancak Ali biat ettikten sonra diğerleri de biat ettiler. Ali, Fâtıma'nın ölümünden sonra halkı kendisine karşı ilgisiz bulunca Ebu Bekir'e biat etmek zorunda kaldı...²

Belazurî der ki: Arapların mürtet olması söz konusu olunca Osman Ali'ye giderek şöyle dedi:

Ey amca oğlu! Sen biat etmedikçe hiç kimse bu düşmanlarla savaşmak için dışarı çıkmaz ve... Osman o kadar buna benzer

1- Teysiru'l-Vusul, c.2, s.46'da şöyle geçer: "Vallahi ne o ve ne de Hâşim Oğulları'ndan hiç kimse ..."

2- Bu hadisi özet olarak şu kaynaklardan naklettik: Tarih-i Taberî, c.2, s.448 ve Avrupa baskısı, c.1, s.1825; Sahih-i Buharî, Kitabu'l-Mağazi, "Hayber Gazvesi" babı, c.3, s.38; Sahih-i Müslim, c.1, s.72 ve c.5, s.153, "Resulullah'ın Nehnu Lâ Nuverrisu, Mâ Terekna Sadakatun Buyruğu" babı, Tarih-i İbn Kesir, c.5, s.285-286; İbn Abdurabbih, c.3, s.64; Tarih-i İbn Esîr, c.2, s.126 -özet olarak-; Kifayetu't-Talib, Gencî, s.225-226; Şerhu Nehci'l-Belâğa, İbn Ebi'l-Hadid, c.1, s.122; Murucu'z-Zeheb, c.2, s.414; et-Tenbihu ve'l-İşraf, s.250. Bu kitapta şöyle geçer: "Fatıma hayatta olduğu müddetçe Ali biat etmedi." Yine es-Savaik, c.1, s.12; Tarihu'l-Hamis, c.1, s.193; el-İmametü ve's-Siyase, c.1, s.14. Bu kitapta şöyle geçer: "Ali, Fatıma'nın vefatından sonra biat etti. Fatıma babasından sonra 75 gün yaşadı." Yine el-İstıab, c.2, s.244; bu kitapta şöyle geçer: "Ali, ancak Fatıma'nın ölümünden sonra Ebu Bekir'e biat etti." Yine Tarih-i Ebu'l-Fida, c.1, s.156; el-Bed'u ve't-Tarih, c.5, s.66; Ensabu'l-Eşraf, c.1, s.586; Usdu'l-Gabe, c.3, s.222, Ebu Bekir'in biyografisinde, şöyle yazıyor: "Doğru görüşe göre Ali altı ay sonra biat etti." Tarih-i Yakubî, c.2, s.105, o şöyle yazar: "Ali ancak altı ay sonra biat etti." el-Gadir, Allâme Eminî, c.3, s.102; İbn Hazm'ın el-Fasl adlı kitabından naklen, s.96-97; bu kitapta da Ali'nin altı ay sonra biat ettiği geçer.

şeyler söyledi ki nihayet onu Ebu Bekir'in yanına götürdü ve Ali, Ebu Bekir'e biat etti. Ali'nin Ebu Bekir'e biat etmesinden sonra Müslümanlar sevinerek mürtetlerle savaşa hazırlandılar ve ordu her taraftan harekete geçti.¹

Evet, Ali, Fâtıma'nın (s.a) vefat etmesiyle halkın kendisine ilgisiz davranmasından sonra Ebu Bekir'e biat etmek zorunda kaldı. Fakat Resulullah'ın (s.a.a) vefatından sonra başına gelenlerden devamlı yakınıyor ve şikâyet ediyordu. Hatta kendi hilâfeti döneminde de bundan ıstırap duyuyor ve acıyla dile getiriyordu.

Hz. Ali'nin (a.s) bu şikâyetlerini Nehcü'l-Belâğa'nın "Şıksıkiyye" adlı hutbesinde apaçık görmekteyiz. Biz bu bölümün sonunda bu hutbeyi nakledeceğiz.

Ebu Bekir'e Biat Etmeyenler

1- Ferve b. Amr:

Zübeyir b. Bekkar *el-Muvaffakiyyat* adlı kitabında şöyle yazar:

Ferve b. Amr Ebu Bekir'e biat etmedi. Ferve, Resululla-h'ın (s.a.a) emrinde savaşlara katılmıştı. Savaşlarda bir ata kendisi biner, bir atı da İslâm savaşçıları binsin diye Allah rızası için beraberinde getirirdi.

Ferve, kendi kavminin ileri gelenlerinden olup zengin ve sorumluluğunu bilen bir kişiydi. O her yıl hurmalıklarından bin vasak² hurma sadaka verirdi. O, Emirü'l-Müminin Ali b. Ebu Talib'in ashabından olup Cemel Savaşı'nda Hz. Ali'nin emrinde savaşmıştır.³

Zübeyir b. Bekkar, bu sözlerinden sonra Ferve'nin Ebu Bekir'e biat alınmasında yardımcı olan bazı ensara öfkelenmesinden bahsetmiştir.

1- Ensabu'l-Eşraf, Belazurî, c.1, s.587.

2- Vasak, tahılları tartmak için kullanılan bir ölçü birimidir; bir vasak arpa 186889/150 gr.dır; un edildikten sonra bugünkü ölçüyle yaklaşık 186890 gr. olur. Daha geniş bilgi için Merhum Serdar-i Kabol'un Gayetu't-Ta'dil kitabına bakınız. (Mütercim)

3- el-Muvaffakiyyat, s.590. Ensardan olan Ferve b. Amr, Akaba Biati'ni, Bedir Savaşı'nı ve Resulullah'ın (s.a.a) diğer savaşlarını idrak etmiştir. Ferve'-nin biyografisi Usdu'l-Gabe, c.4, s.178'de geçer.

2- Halid b. Said el-Emevî¹

Halid b. Said, Resulullah (s.a.a) tarafından Yemen'in San'a bölgesinin valiliğine atanmıştır. Resulullah (s.a.a) vefat edince Halid, Eban ve Ömer adlı kardeşleriyle birlikte görev bölgesini terk ederek Medine'ye geldi. Ebu Bekir ona: "Niçin görev bölgeni terk ettin?! Valiliğe, hiç kimse Resulullah'ın (s.a.a) seçmiş olduğu şahıslardan daha lâıyk değildir; işinin başına dön." dediğinde, onlar şöyle cevap verdiler: "Biz Uheyha Oğulları Resulullah'tan (s.a.a) sonra hiç kimse için çalışmayız."

Halid ve kardeşi bir müddet Ebu Bekir'e biat etmediler.

Halid bir konuşmasında Hâşimoğulları'na demişti ki: "Siz (Resulullah'ın Ehlibeyti) sağlam, güçlü ve iyi meyveli ağaçsınız; biz sizin izleyicileriniziz."²

Halid, iki ay Ebu Bekir'e biat etmedi. O diyordu ki: "Resulullah (s.a.a) beni valiliğe atadı ve hayatta olduğu müddetçe o makamdan almadı."

Halid, Ali b. Ebu Talib ve Osman b. Affan'la görüşerek onlara dedi ki: "Ey Abdumenafoğulları! Hükümet ve liderlikten diğerleri ona ulaşsın diye mi el çektiniz?"

Halid'in bu sözünü Ebu Bekir'e ulaştırdıklarında, Ebu Bekir bunu önemsemedi; ama Ömer Halid'e karşı içinde bir kin besledi.³

Bir gün Halid, İmam Ali'nin huzurunu çıkararak, "İzin ver de sana biat edeyim." dedi, "Vallahi bu insanların arasında hiç kimse Resulullah'ın (s.a.a) hilâfetine senden daha lâıyk değildir."¹ dedi.

1- Halid b. Said b. Âs b. Ümeyye b. Abd-u Şems, ilk Müslümanlardandır. O, üçüncü veya dördüncü ve bir görüşe göre de beşinci Müslümandır. İbn Ku-tyebe, el-Maarif adlı kitabında, s.128'de şöyle yazar: "Halid b. Said, Ebu Bekir'den önce Müslüman oldu." İbn Ebi'l-Hadid, c.1, s.13. O, Habeş muhacirlerindedir. O, kardeşleriyle birlikte Resulullah (s.a.a) tarafından Mezhec sadakalarının (zekât) sorumluluğuna atanmış aynı zamanda San'a valisi olmuştur. Halid ve kardeşleri Resulullah'ın (s.a.a) vefatından sonra Medine'ye dönmüş Şam Savaşı'na katılmıştır. Sonunda Halid salı günü cemaziyelevvele iki gece kala hicrî 13 yılında Ecnadiyn'de şehit olmuştur. bk. el-İstiab, c.1, s.398-400; el-İsabe, c.1, s.406; Usdu'l-Gabe, c.2, s.82; Şerhu Nehci'l-Belâğa, İbn Ebi'l-Hadid, c.6, s.13 ve 16.

2- Usdu'l-Gabe, c.2, s.82; Şerhu Nehci'l-Belâğa, İbn Ebi'l-Hadid, c.2, s.135, Mısır, birinci baskı.

3- Tarih-i Taberî, c.2, s.586 ve Avrupa baskısı, c.1, s.2079 ve Tahzibu Tarih-i İbn Asâkir, c.5, s.51; Ensabu'l-Eşraf, Belazurî, c.1, s.588; bu kitapta Halid b. Said'in bir müddet Ebu Bekir'e biat etmediği geçer.

Sonunda Hâşimoğulları Ebu Bekir'e biat edince, Halid de Ebu Bekir'e biat etti. Ebu Bekir Şam'a ordu gönderince ordunun dörtte birine kumandan ettiği ilk kişi Halid b. Said'di. Ama Ömer bunu kabul etmeyecek Ebu Bekir'in bu seçimine itiraz etti ve "O, falan işleri yapıp filan sözleri söylediği hâlde onu orduya kumandan mı ediyorsun?"² dedi. Ömer'in bu sözleri sonucu Ebu Bekir fikrini değiştirdi ve onu ordunun kumandanlığından alarak yerine Yezid b. Ebu Süfyan'ı tayin etti!³

3- Sa'd b. Ubâde⁴

Sakife olayından sonra Sa'd b. Ubâde'yi birkaç gün kendi hâline bıraktılar, daha sonra, "Akrabaların da dahil herkes, Ebu Bekir'e biat etti, gel sen de biat et." diye peşine adam gönderdiler. Sa'd ise şöyle cevap verdi:

Vallahi okluğumdaki bütün oklarımı size atıp mızrağımın ucunu sizin kanınıza boyamadıkça size biat etmem. Ne sandınız? Kılıcımın kabzası elimde olduğu müddetçe sizin başınıza indiririm; akrabalarım ve kavimimden bana itaat edenlerin yardımıyla var gücümle savaşırım, ama size biat etmem. Vallahi bütün insanlar ve cinler sizin hükümetinizi kabul etseler bile, ilâhî adalette hesap verinceye kadar ben size baş eğmem ve sizi resmen tanımam.⁵

1- Tarih-i Yakubî, c.2, s.126.

2- Usdu'l-Gabe, c.2, s.82; İbn Ebi'l-Hadid, Şerhu Nehci'l-Belâğa, c.1, s. 135'de Cevherî'nin es-Sakife'sinden bu olayı genişçe nakletmiştir.

3- Tarih-i Taberî, c.2, s.586 ve Avrupa baskısı, c.1, s.2079; Tehzib-u Tari-h-i İbn Asâkir, c.5, s.51.

4- Sa'd b. Ubade b. Duleym b. Harise b. Ebu Huzeyme b. Sa'lebe b. Tarif b. Hazrec b. Saide b. Kâ'b b. Hazrec el-Ensarî: Akabe Biati'ne ve Bedir Savaşı dışındaki (bu savaşa katıldığı şüphelidir) Resulullah'ın (s.a.a) bütün savaşlarına katılmıştır. O, bağış sahibi bir kişiydi. Mekke'nin Fethi'nde ensarın bayrağını eline alarak, "Bugün savaş günüdür. Bugün hiçbir saygınlık yoktur." diye bağırmıştır. Bunun üzerine Resulullah (s.a.a) bayrağı elinden alarak oğlu Kays'a vermiştir. Sa'd ölünceye kadar Ebu Bekir'e biat etmedi. O, hicrî 15 yılında Ömer'in hilâfeti döneminde, Şam'da kalbine gömülen iki okla öldürüldü ve Havareyn'de toprağa verildi. Biyografisi, İbn Hazm'ın Cemhere'sinde, s. 65'de ve el-İstiab, c.2, s.23-37'de ve el-İsabe, s.2, s.27-28'de kaydedilmiştir.

5- Tarih-i Taberî, c.3, s.459 ve Avrupa baskısı, c.1, s.1844; Tarih-i İbn Esîr, c.2, s.126; Kenzü'l-Ummal, c.3, s.134, hadis: 2296; el-İmametü ve's-Si-yaset, c.1, s.10; Si-

Sa'd'ın bu sözleri Ebu Bekir'e ulaşınca Ömer, "Biat almadıkça onu bırakma." dedi. Ama Beşir b. Sa'd dedi ki:

O inat etmiştir, onu öldürseniz bile size biat etmesi müm-kün değil. Bütün oğullarını ve ailesini, akrabalarından bir grubu öldürmedikçe onu öldürmek de imkânsızdır. Onu kendi hâline bırakın; onu kendi hâline bırakmanızın size bir zararı olmaz; çünkü o şimdilik tek kalmıştır.

Beşir'in bu sözlerinden sonra onu kendi hâline bıraktılar.¹ Sa'd onların hiçbir toplantılarına iştirak etmiyor, onların cuma ve cemaat namazlarına katılmıyordu. Onlarla birlikte hac yapmıyordu... Bu durum Ebu Bekir'in ölümüyle hilâfete Ömer geçinceye kadar devam etti.

Ömer hilâfete geçince bir gün Sa'd b. Ubâde'yi Medine sokaklarından birinde görüp ona şöyle seslendi:

"Hey Sa'd!" Sa'd da hemen, "Hey Ömer!" diye cevap verdi. Ömer: "Filan işleri yapan sen değil miydin?!" dedi. Sa'd, "Evet, bendim; şimdi bu hükümeti sana mı bıraktılar?! Vallahi arkadaşını senden daha çok seviyordum. Vallahi, seninle komşu olmanın rahatsızım." dedi. Ömer, "Komşusundan hoşlanmayan evini değiştirir!" dedi. Bunun üzerine Sa'd, "Bundan gafil değilim; yanında senden daha iyi olan birine komşu olacağım." dedi.

Sa'd, çok geçmeden Ömer'in hilâfetinin başlarında Şam'a gitti...² Belazurî *Ensabu'l-Eşraf* adlı kitabında şöyle yazar:

Sa'd b. Ubâde Ebu Bekir'e biat etmeyerek Şam'a gitti. Ömer bir adamı görevlendirerek ona, "Ne pahasına olursa olsun Sa'd'dan biat al; kabul etmediği takdirde Allah'ın yardımıyla onu öldür." dedi!

O adam Şam'a giderek Halep yakınındaki Hevareyn kasabasında Sa'd'la karşılaştı. Hemen Sa'd'dan Ömer'e biat etmesini istedi. Bunun üzerine Sa'd, Ömer'in elçisine dedi ki: "Kureyş'ten olan birine biat etmem." Elçi, "Biat etmezsen öldürürüm seni." dedi. Sa'd, "Beni öldürsen bile biat etmem." dedi. Ömer'in elçisi Sa'd'ın direndiğini görünce, "Sen bu üm-metin kabul ettiği şeyin

re-i Halebiyye, c.4, s.397, bu kitabın son kısmında şöyle geçer: "Onlardan biriyle karşılaştığında selâm vermiyordu."

1- er-Riyazu'n-Nazira, c.1, s.168; ayrıca diğer kaynaklarda da geçer.

2- Tabakat, İbn Sa'd, c.3, k. 2, s.145; et-Tehzib, İbn Asâkir, c.6, s.90, İbn Sa'd'ın biyografisinde; Kenzü'l-Ummal, c.3, s.134, 2296; Sire-i Halebiyye, c.3, s.397.

dışında mısın?!" dedi. Sa'd, "Biat konusunda evet, ben onların dışındayım!" dedi. Ömer'in elçisi Sa'd'ın bu kesin cevabını duyunca kalbine sapladığı bir okla onu öldürdü!¹

Tabsiretu'l-Avam kitabında şöyle geçer:

Onlar bu işe Muhammed b. Mesleme el-Ensarî'yi görevlendirdiler. Muhammed de Şam'a giderek bir okla Sa'd'ı öldürdü.

Yine demişlerdi ki: O sırada Şam'da olan Halid b. Velid, Sa'd'ı öldürmek için Muhammed b. Mesleme'ye yardım etti.²

Mes'udî *Murucu'z-Zeheb*'de der ki:

Sa'd b. Ubâde, biat etmeyerek Medine'den çıkıp Şam'a gitti ve hicretin on beşinde orada öldürüldü.³

Yine İbn Abdurabbih şöyle der:

Sa'd b. Ubâde'yi kalbine saplanan bir ok sonucu ölü buldular. Cinler ona ağladılar ve bu şiiri okuyarak Sa'd'ı öldürmenin sorumluluğunu üzerlerine aldılar: Hazrec kabilesinin reisi Sa'd b. Ubâde'yi biz öldürdük. / Kalbine sapladığımız iki okla onu yere serdik.⁴

İbn Sa'd da, *Tabakat*'ta şöyle yazar:

Sa'd b. Ubâde bir çukurda oturmuş idrar yaparken suikasta uğradı ve oracıkta can verdi. Sa'd'ın cenazesini (zehirli ok sebebiyle) yeşile dönmüş bir hâlde buldular.⁵

Yine *Usdu'l-Gâbe*'de şöyle geçer:

Sa'd b. Ubâde ne Ebu Bekir'e ve ne de Ömer'e biat etti. O, Şam'a giderek Havareyn denilen yerde ikamet etti ve sonunda hicretin on beşinde orada öldürüldü. Sa'd, bir tuvalet kenarında, taharet için oturduğu sırada öldürüldü. Cesedi bulunduğu bedeninin yeşil renge büründüğü konusunda ihtilâf yoktur. Sa'd'ın akrabalarının onun öldürüldüğünden haberleri yoktu. Nihayet bir su kuyusunun başında ölüm haberinin şiir şeklinde

1- Ensabu'l-Eşraf, Belazurî, c.1, s.589; Ikdu'l-Ferid, c.3, s.64-65, biraz farkla.

2- Tabsiretu'l-Ulum, Tahran, Meclis baskısı, s.32.

3- Murucu'z-Zeheb, c.2, s.301 ve 304.

4- Ikdu'l-Ferid, c.4, s.259-260.

5- Tabakat, İbn Sa'd, c.3, k. 2, s.145; el-Maarif, Ebu Hanife Dinverî, s.113.

okunduğunu duyduklarında onun öl-düğünü öğrendiler. Ama kuyuya baktıklarında orada hiç kimseyi bulamadılar!¹

Böylece Sa'd b. Ubâde'nin hayat defteri kapatıldı. Ancak böyle inatçı ve korkusuz bir şahsiyetin, zamanın hükümeti tarafından öldürülmesi zihinlerde soru işareti yarattı. Bu olay, tarihçilerin anlatmaktan hoşlanmadıkları olaylardan olduğu için bazıları önemsemeyerek böyle büyük bir olayı görmezlikten gelirken, bazıları da onun öldürülüşünü hurafelerle karıştırmış ve onun öldürülmesinden cinleri sorumlu tutmuşlardır.² Ama bu kişiler böyle bir hurafeyi söz konusu ederken cinlerin Sa'd'a karşı kin ve düşmanlığının sebebinin ne olduğunu ve muhacir ve ensardan oluşan o kadar ashabın arasında oklarının niçin Sa'd'ın kalbini hedef aldığını söylememişlerdir.

Bu kişiler masallarını tamamlamak için muteber kaynaklarında - meselâ- "Sa'd b. Ubâde'nin Ebu Bekir ve Ömer'e biat etmeye yanaşmaması, cinlerin önderini rahatsız ettiği için onu ortadan kaldırmaya karar verdiler; dolayısıyla zehirli oklarını sonuna kadar onun kalbine gömerek öteki dünyaya gönderdiler." demiş olsalardı, bu masalda belirsiz bir nokta kalmazdı.

Sa'd'ın Biat Etmediğini Rivayet Edenler:

Aşağıdaki kişiler Sa'd'ın Ebu Bekir ve Ömer'e biat etmeyişi kendi kitaplarında genişçe veya kapalı olarak ve özetle kaydetmişlerdir:

1- Muhammed b. Cerir Taberî *Tarih*'inde; 2- İbn Sa'd *Taba-kat*'ında; 3- Belazurî *Ensabu'l-Eşraf* adlı kitabının birinci cildinde; 4- İbn Abdulbir *İsti'ab* adlı kitabında; 5- İbn Abdurabbih *Ikdu'l-Ferid* adlı kitabında; 6- İbn Kuteybe *el-İmamet-u ve's-Siyase*'de, c.1, s.9; 7- Mes'udî *Murucu'z-Zeheb*'de; 8- İbn Hâcer Askalanî *İsabe*'de, c.2, s.28; 9- Muhibbuddin Taberî *Riyazu'n-Nazira*'de; 10- İbn Esîr *Usdu'l-Gâbe*'de, c.3, s.222; 11- Diyarbekrî *Tarih-i Hamis*'de, Ali b. Burhanuddin *Sire-i Halebiyye*'de, c.3, s.396-397; Ebu Bekir Cevherî *Sakife*'de İbn Ebi'l-Hadid'den naklen.

* * *

Buraya kadar özetle Ebu Bekir'in nasıl hilâfete ulaştığını ve ona nasıl biat edildiğini anlatmaya çalıştık. Bu konuyu *Abdullah b. Saba* kitabı-

1- Usdu'l-Gabe, İbn Sa'd'ın biyografisinde; el-İstiab, İbn Abdurabbih, c.2, s.37.

2- Meselâ Muhibbuddin Taberî'nin er-Riyazu'n-Nazira kitabında ve İbn Abdulbirr'in el-İstiab kitabında yaptığı gibi.

nın birinci cildinde özetle bulabilirsiniz. Şimdi ise Ömer'in nasıl hilâfete geçtiğini ve ona nasıl biat edildiğini inceleyelim:

Ebu Bekir, Kendinden Sonra Hilâfete Ömer'i Tanıtıyor

Ebu Bekir ölüm döşeginde yalnız Osman'ı çağırarak ona şöyle yazmasını söyledi:

Bismillahirrahmanirrahim

Bu, Ebu Bekir Ebu Kuhafe'nin Müslümanlara vasiyetnamesidir. Ama sonra...

(Ebu Bekir bunu söyledikten sonra bayıldı. Bunun üzerine Osman kendi başına Ebu Bekir'in vasiyetnamesini şöyle tamamladı:)

Ben kendi yerime sizin için Ömer b. Hattab'ı seçiyorum. Ben bu seçimde sizin için hayırdan başka bir şey dilemedim.

O sırada Ebu Bekir kendine gelerek gözlerini açtı ve Osman'a, "Oku bakayım ne yazdın!" dedi. Osman da kendi yazdıklarını Ebu Bekir'e okudu. Ebu Bekir de onun yazdıklarını duyunca tekbir getirerek dedi ki:

Ben baygınken ölmemden ve benden sonra hilâfet konusunda insanların ihtilâfa düşmesinden mi korktun? Osman, "Evet." cevabını verdi. Ebu Bekir, "Yazdıklarımı kabul ediyorum. Allah İslâm ve Müslümanlardan dolayı sana hayırlı mükâfat versin." dedi ve Osman'ın yazdıklarını imzaladı!

Taberî bu olaydan önce şöyle yazar:

Ömer elinde bir hurma dalı olduğu hâlde Resulullah'ın (s.a.a) mescidinde halkın arasında oturmuştu. Ömer'in hilâfet hükmünü elinde bulunduran Ebu Bekir'in azat ettiği kölesi Şedid de oradaydı. O sırada Ömer halka şöyle dedi:

"Ey insanlar! Resulullah'ın halifesinin söz ve tavsiyelerini dinleyin ve ona itaat edin. O diyor ki ben sizin hayrınızı dilemekte kusur etmedim."¹

Ömer'in bu tutumuyla, geçmişte Resulullah'ın (s.a.a) vasiyetnamesinin yazılmasına karşı çıkışı arasındaki fark, dikkate değerdir!

1- Tarih-i Taberî, Avrupa baskısı, c.1, s.2138.

Şûra ve Osman'a Biat

İbn Abdurabbih *Ikdu'l-Ferid* adlı kitabında şöyle yazar:

Ömer yaralanınca ona kendi yerine birini seçmesini önerdiler. Bunun üzerine Ömer dedi ki: "Ebu Ubeyde Cerrah hayatta olsaydı yerime onu seçerdim. Allah bunun sebebini benden sor saydı, cevap olarak, 'Peygamber'in, onun ümmetin emini olduğunu söylüyordu!' derdim. Ve eğer Ebu Hu-zeyfe'nin azat etmiş olduğu kölesi Salim hayatta olsaydı, şüphesiz kendi yerime onu seçerdim. Allah bunun sebebini soracak olsaydı, 'Resulullah'ın, 'Salim Allah'ı o kadar seviyor ki, Allah'tan korkmasaydı bile, yine de O'na itaatsizlik et-mezdi.' dediğini duydum, derdim."¹

Bunun üzerine, "Ya Emire'l-Müminin, her hâlükârda birini kendi yerinize seçin." dendiğinde şu cevabı verdi:

Bütün bunlardan sonra sizin işinizi, (Hz. Ali'ye işaret ederek) sizi hak ve adalete yönlendirecek bir kişiye bırakmak ve onu size halife seçmek istiyordum. Ama benim ölümün ve dirimin böyle bir şeye tahammül etmeyeceğini ve bunu kabul etmeyeceğini gördüm!

Belazurî *Ensabu'l-Eşraf'ta* şöyle diyor:

Ömer, "Bana Ali, Osman, Talha, Zübeyir, Abdurrahman b. Avf ve Sa'd b. Ebî Vakkâs'ı çağırın." dedi. Onları çağırdıklarında Ali (a.s) ve Osman'dan başka hiç kimseyle konuşmadı. Ali'ye (a.s) dedi ki:

"Ey Ali! Bu insanlar senin Resulullah'ın akrabası ve damadı oluşunu ve Allah Telâ'nın sana vermiş olduğu ilim ve fikhî göz önünde bulundurarak seni hilâfete seçebilirler; eğer bu işi üstlenirsen Allah'ı unutma!

Sonra Osman'a dönerek şöyle dedi:

"Ey Osman! Bu ümmet senin Resulullah'ın damadı oluşunu ve yaşını gözeterek seni hükümete geçirebilirler; eğer bu işi üstlenirsen Allah'tan kork ve Ebu Muaytoğulları'nı in-sanların sırtına bindirme."

Ömer, sonra Suheyb'i çağırmasını emretti. Suheyb gelince ona şöyle dedi: "Sen üç gün halka namaz kıldır. Bu müddet içerisinde bunlar da toplanarak müşavere etsinler. Sonuçta kendi

1- Biz bunu özetle *Ikdu'l-Ferid*, c.4, s.274'ten naklettik.

aralarından bir kişinin hilâfetine oy verirlerse, muhalefet edenin boynunu vur!"

Ömer, yanına gelen bu grup dışarı çıktıktan sonra, "Eğer halk bu 'Ecleh'i¹ hilâfete seçerse, onları doğru yola hidayet eder." dedi.²

er-Riyazu'n-Nazira kitabında Ömer'in şöyle dediği geçer:

Hilâfete o alını yüksek kişiyi seçecek olsalar ne mutlu onlara; o, boynunda kılıç bile olsa onları hakka götürür.

Muhammed b. Kâ'b der ki, o sırada ben Ömer'e, "Bunu bildiğin hâlde neden onu hilâfete seçmiyorsun?" dedim. Ömer şöyle cevap verdi:

Halkı kendi hâllerine bırakmamın sebebi, benden üstün olan kimsenin onları kendi hâllerine bırakmış olmasıdır!³

Belazurî *Ensabu'l-Eşraf*'ta Vâkıdî'den naklen şöyle der:

Ömer kendisinden sonra hilâfete kimi seçmesinin uygun olduğu hakkında etrafındakilerin görüşünü alıyordu. Ona, "Osman hakkında ne dersin?" dediler. Ömer, "Onu seçecek olursam, Ebu Muayt'i halkın sırtına bindirmiş olurum." dedi. "Zübeyir nasıldır?" dediler. Ömer, "O razı ve memnun olunca mümindir, öfkelenildiğinde ise kalben kâfirdir!" dedi. "Ya Talha!" dediler. Ömer, "O, burnu havada, ama oturduğu yer suyun içinde olan kibirli bir adamdır!" dedi. "Ya Sa'd b. Ebî Vakkâs?" dediler. "Süvarilere kumandanlığında söz yoktur, ama küçük bir kasabayı zor idare eder." dedi. "Ya Ab-durrahman b. Avf hakkında ne dersin?" diye sorduklarında, "Kendi ailesini idare edebilirse bu ona yeter." dedi!⁴

Belazurî kitabının başka bir yerinde ise şöyle der:

Ömer b. Hattab yaralanınca Abdullah Cud'an'ın azat etmiş olduğu kölesi Suheyb'i çağırarak, muhacir ve ensarın ileri gelenlerini toplamasını emretti. Onlar gelince, Ömer şöyle dedi: "Ben si-

1- "Ecleh", saçının ön kısmı dökülmüş ve başının iki tarafında biraz saç bulunan kimseye denir. Ömer bu sözüyle Emirü'l-Müminin Ali'yi (a.s) kastetmiştir. (Mütercim)

2- *Ensabu'l-Eşraf*, c.5, s.16. Buna yakın bir tabirle bk. *Tabakat*, İbn Sa'd, c.3, k. 1, s.247; yine *el-İstıab*, Ömer'in biyografisi ve *Muntahab-ı Kenzül-Um-mal*, c.4, s.429.

3- *er-Riyazu'n-Nazira*, c.2, s.95, hk. 1373-Mısır baskısı.

4- *Ensabu'l-Eşraf*, c.5, s.17.

zin yönetiminizi, aralarından bir kişiyi size imam olarak seçmeleri için Resulullah'ın hayatının son anlarına kadar kendilerinden razı olduğu ilk muhacirlerden oluşan altı kişilik bir şûraya bırakıyorum!"

Daha sonra şûradakilerin isimlerini söyledi ve sonra da Ebu Talha ve Zeyd b. Sehl el-Hazrecî'ye dönerek şöyle dedi:

"Yanına ensardan elli kişi al. Ben ölünce, onları üç gün içinde aralarında bir kişiyi halife seçmeye zorla." Suheyb'e de bir halife seçilinceye kadar halka namaz kıldırmasını söyledi.

O zaman Talha b. Abdullah orada yoktu; Serat¹ adındaki yerindeydi. Ömer dedi ki:

"Eğer bu üç gün içinde Talha gelirse sorun yok; aksi takdirde onu beklemeyin ve halifeyi seçmek konusunda ciddi davranarak üzerinde ittifak ettiğiniz kişiye biat edin. Birisi sizin görüşünüze muhalefet ederse boynunu vurun!"

Râvi der ki: Birini Talha'nın peşine göndererek birkaç gün içinde hemen Medine'ye gelmeye teşvik ettiler. Buna rağmen Talha Medine'ye ulaştığında Ömer ölmüştü ve Osman'a biat edilmişti. Bu yüzden Talha evde oturarak, "Ben, izni alınmadan adına iş yapılan bir kimse miyim?" dedi.

Osman onu görmeye gidince Talha ona dedi ki:

"Ben kabul etmezsem sen istifa eder misin?" Osman, "Evet." dedi. Talha, "Bu durumda ben de senin hilâfetini teyit ediyorum!" dedi ve Osman'a biat etti.²

Yine Belazurî, Abdullah b. Sa'd b. Ebu Serh'in şöyle dediğini kaydeder:

Ben, Osman'a biatin -Talha'nın muhalefetiyle- sarsılmasından korkuyordum. Nihayet Talha gelerek Osman'la akrabalığını gözetip Osman'a karşı bu davranışıyla bu sıkıntıyı ortadan kaldırdı. Osman da Talha'nın bu muhabbetini karşılıksız bırakmadı; devamlı ona saygılı davranıp onu ağırly-yordu. Ama Osman muhasara edilince onun en zorlu düşmanı Talha sayılıyordu.³

1- Serat, Taif bölgesinde bir dağın ismidir; diğer yerlere de bu isim verilmiştir. bk. Mu'cemu'l-Buldan.

2- Ensabu'l-Eşraf, c.5, s.18; buna yakın olarak bk. Ikdu'l-Ferid, c.3, s.73.

3- Ensabu'l-Eşraf, c.5, s.20.

Belazurî, *Ensabu'l-Eşraf*'ının başka bir yerinde İbn Sa'd'ın senediyle Ömer'den şöyle nakleder:

Halife seçimi, azınlığın çoğunluğa uymasıyla gerçekleşmelidir; kim size muhalefet ederse boynunu vurun.¹

Yine Ebu Mihnef'ten naklen şöyle yazar:

Ömer şûradakilere halife seçimi için üç gün müşavere etmelerini emretti. Eğer iki kişi birinin ve iki kişi de başka birinin hilâfete geçmesini isterse yeniden müşavere edip oylama yap-sınlar. Ama eğer dört kişi birini hilâfete seçer de birisi muhalefet ederse, dört kişiyi izleyin. Ama eğer üç kişi birini ve üç kişi de başka birini seçerse Abdurrahman b. Avf'ın bulunduğu grubu kabul edin. Çünkü Abdurrahman b. Avf dininde güvenilirdir ve onun oyunu Müslümanlar kabul ederler.²

Hişâm b. Sa'd kanalıyla da Zeyd b. Eslem'den, onun da babasından Ömer'in şöyle dediğini nakleder:

Oylar üçe üç olursa, Abdurrahman b. Avf'ın bulunduğu grubu izleyin, onu kabul edin ve ona itaat edin.³

Yine Ömer'den şöyle naklederler:

Bazıları Ebu Bekir'e biatin hesap edilmemiş ve aceleye getirilen bir iş olduğunu söylüyorlar; Allah onun şerrini insanlardan uzaklaştırdı. Ömer'e biatin de halkın görüşü alın-madan gerçekleştirildiğini dile getirirler. Ama şimdi benden sonra hükümeti şûraya bırakıyorum; dört kişi birini kabul ederse diğer iki kişi, dört kişiyi izlemelidir. Ama eğer oylar üçe üç olursa Abdurrahman b. Avf'ın bulunduğu grubun görüşünü kabul edin ve onun görüşüne tâbi olun. Hatta Abdurrahman bir elini biat olarak diğer eline vurursa (kendisini halife seçerse), onu kabul edin.⁴

Muttaki Hindî de *Kenzü'l-Ummal*'da, Muhammed b. Cübeyr'-den, o da babasından Ömer'in şöyle dediğini nakleder:

Eğer Abdurrahman b. Avf biat için bir elini diğerine vurursa, siz de ona biat edin.

Yine Eslem'den Ömer b. Hattab'ın şöyle dediğini nakleder:

1- *Ensabu'l-Eşraf*, c.5, s.18.

2- *Ensabu'l-Eşraf*, c.5, s.19; buna yakın olarak bk. *Ikdu'l-Ferid*, c.3, s.74.

3- *Tabakat*, İbn Sa'd, c.3, k. 1, s.43.

4- *Tarih-i Yakubî*, c.2, s.160; *Ensabu'l-Eşraf*, c.5, s.15.

Abdurrahman b. Avf kime biat ederse, siz de ona biat edin; biati kabul etmeyenin de boynunu vurun.¹

Bütün bunlardan anlaşılın şudur: Ömer, bir siyaset uygulayarak hilâfet hükmünü Abdurrahman b. Avf'a vermiş ve gerektiğinde kullanması için ona özel bir imtiyaz tanımıştı. O, daha önce Abdurrahman b. Avf'la, hilâfet için Şeyheyn'in (Ebu Bekir ve Ömer'in) gidişatını izlemeyi şart koşması konusunda anlaşmıştı. Şeyheyn'in gidişatı, Allah'ın Kitabı ve Resulullah'ın (s.a.a) sünnetine uymakla bir sırada yer aldığına, İmam Ali'nin (a.s) ona uymak istemeyeceğini, ama Osman'ın bunu kabul ederek hilâfete ulaşacağını biliyordu. İmam Ali (a.s) sadece böyle bir seçime muhalefet ederdi. Dolayısıyla önceden muhaliflerin, yani İmam Ali'nin (a.s) idam hükmünü vermişti!

Bunun en bariz delili, daha önce söylediklerimize ilâveten İbn Sa'd'ın, *Tabakat*'ında Said b. Âs'tan naklettiği konudur. Bu konu özetle şöyledir:

Said b. Âs, Ömer'in yanına giderek evini genişletmek için elindeki toprakları biraz fazlaştırmasını istedi. Ömer, sabah namazından sonra onun bu isteğini yerine getireceğini söyledi ve bu nedenle sabahleyin erkenden Said'in evine gitti... Said der ki:

Halife ayağıyla bir çizgi çizerek evimin alanını genişletti. Ama ben, "Ya Emire'l-Müminin! Benim kalabalık bir ailem var, daha fazla ver." dedim. Ömer dedi ki: "Şimdilik bu kadar yeter; ben-den sonra birisi hilâfete ulaşacak, akrabalığını gözetecek ve ihtiyacını giderecektir; bu sır aramızda kalsın!"

Said der ki: Ömer'in hilâfetinden sonra onun tayin etmiş olduğu şûrayla Osman hilâfete ulaştı. Osman, hilâfetinin ilk günlerinden itibaren benim rızamı kazandı ve isteğimi çok güzel bir şekilde yerine getirerek beni hükümetine ortak etti...²

Binaenaleyh, Ömer çok öncelerden kendisinden sonra Said'in akrabalarından olan Osman'ın hilâfete ulaşacağını haber vermiş ve ondan bu sırrı hiç kimseye söylememesini istemişti.

Bunlardan anlaşılın şudur: Osman'ın hilâfeti, Ömer'in hayatı döneminde ve onun imzasıyla kesinleşmişti. Altı kişilik şûra olayı ise, hilâfet

1- Kenzü'l-Ummal, c.3, s.160.

2- Tabakat, İbn Sa'd, Said b. Âs'ın biyografisi, c.5, s.20-22, Avrupa bas.

düzeninin sonraki halifenin seçiminde tarafsız olduğunu göstermek için sadece bir kamuflajdı!

İmam Ali'yi suikastla ortadan kaldırma plânına gelince, yine İbn Sa'd'ın kendi *Tabakat*'ında Said b. Âs'ın biyografisinde kaydettiği şu sözler buna apaçık bir şekilde delâlet etmektedir:

Bir gün Ömer b. Hattab, Said b. Âs'a dedi ki: "Niçin babanı ben öldürmüşüm gibi benden uzak duruyor, yüzünü çeviriyor-sun? Babanı ben öldürmedim; Ali b. Ebu Talib öldürdü!"¹

Ömer, bu sözleriyle Said'i, babasını öldüren Ali b. Ebu Ta-lib'ten intikam almak için tahrik etmiyor mu?

İmam Ali (a.s) Hilâfeti Kendisine Bırakmayacaklarını Biliyordu

İmam Ali (a.s) hilâfeti kendisine bırakmayacaklarını çok iyi biliyordu; ama buna rağmen "hilâfeti kendisi istemedi." dememeleri için şûraya katıldı!

İmam'ın (a.s) daha önce onların kendisine çizmiş oldukları plânlarını bildiğine ilişkin delilimiz, Belazurî'nin *Ensabu'l-Eşraf*-taki şu sözleridir:

Ali (a.s), Ömer'in "Oylar üçe üç olduğu durumda Abdurrahman b. Avf'ın bulunduğu grupla olun." şeklindeki sözünü amcası Abbas'a şikâyet ederek, "Vallahi hilâfet bize ulaşmayacak!" dedi. Abbas, "Aziz yeğenim; bunu neye dayanarak söylüyorsun?" diye sorduğunda Ali şöyle dedi:

"Çünkü Sa'd b. Ebî Vakkâs amcası oğlu Abdurrahman'a muhalefet etmez. Abdurrahman da Osman'ın damadı olup onun taraftarıdır ve sonuçta her üçü birdirler. Talha'yla Zü-beyir bir olsalar bile onların oyunun bana hiçbir yararı olmaz; çünkü Abdurrahman b. Avf diğer üçüyle birlikte!"²

İbn Kelbî, Abdurrahman b. Avf'ın Ukba b. Ebu Muayt kızı Üm-mü Kulsüm'ün kocası olduğunu ve annesi, Osman'ın annesi Kureyz kızı Erva

1- Said b. Âs b. Said b. Uheyha b. Ümeyye, dokuz yaşındayken veya buna yakın bir yaşta Resulullah (s.a.a) vefat etmiştir. bk. *Tabakat*, İbn Sa'd, c.5, s.20- 22.

2- *Ensabu'l-Eşraf*, c.5, s.19; buna yakın olarak bk. *Ikdu'l-Ferid*, c.3, s.74.

olduğunu, bu açıdan Abdurrahman'a Osman'ın damadı dediklerini yazar.

Belazurî Ebu Mihnef'ten naklen şöyle yazar:

Ömer toprağa verildiği gün şûra üyeleri hiçbir şey yapmadılar. Ebu Talha, Ömer'in emri gereğince onlara imamlik ederek namaz kıldırdı ve herhangi bir olay vuku bulmadı. Ertesi gün Ebu Talha oylama yapılması için onları beytülmalin bulunduğu yerde topladı. Ömer, öldürülüşünün dördüncü günü olan pazar günü toprağa verildi ve Suheyb b. Senan onun cenaze namazını kıldırdı...

Abdurrahman, şûra üyelerinin kendi aralarında gizli konuşuklarını, hepsinin rakiplerini saf dışı bırakıp kendisini hilâfet makamına yaklaştırmaya çalıştığını görünce şöyle dedi:

"Bakınız! Aranızda birini benim seçmem şartıyla Sa'd'la ben kenara çekiliyoruz. Çünkü sizin gizli konuşmanız uzun sürdü; halk ise halifelerini tanımayı beklemektedir. Diğer şehirlerin ahalisinden de bazıları bu konuda bilgi edinmek için şimdiye kadar Medine'de beklemekteler; çok beklediler ve hemen kendi şehirlerine ve diyarlarına gitmek istiyor-lar."

Hız. Ali dışında şûradakilerin hepsi Abdurrahman'ın bu önerisini kabul ettiler. Ali ise, "Bakalım!" dedi. O sırada Ebu Talha içeri girdi. Abdurrahman o zamana kadar vuku bulan olayları, kendi önerisini ve Ali dışında herkesin bu öneriyi kabul ettiğini ona bildirdi. Bunun üzerine Ebu Talha Ali'ye dönerek, "Ey Ebu'l-Hasan! Abdurrahman, senin ve bütün Müslümanların güvenini kazanan bir kişidir; neden ona karşı çıkıyorsun! O aranızdan çekildi, başkası için de günaha girmez!" dedi. Bunun üzerine Ali Abdurrahman b. Avf'ı nefsanî isteklerine uymaması, hakkı öne geçirmesi, ümmetin hayır ve yararı için çalışması, akrabalıktan dolayı haktan sapmaması konusunda yemin ettirdi. Abdurrahman hepsini kabul edip yemin edince Ali ona: "Şimdi rahat bir şekilde seç!" dedi.

Bütün bu olaylar beytülmalin bulunduğu yerde, bir rivayete göre de Misver b. Mehrame'nin evinde gerçekleşti.

Daha sonra Abdurrahman şûradakilere tek tek ağır yeminler ettirdi ve kendisinin onlardan birine biat etmesi durumunda, bu seçimine karşı çıkmamaları ve karşı çıkan biri olursa da kendisini yalnız bırakmamaları ve savunmaları konusunda onlardan söz aldı. Sonra ileri çıkarak Ali'nin elini tutup şöyle dedi:

"Sana biat etmem hâlinde Abdulmuttaliboğulları'nı halkın sırtına bindirmeyeceğine, davranış ve hareketlerinin Resulullah'ın sünnetine uygun olacağına, onu azaltıp çoğaltmayaacağına dair Allah Telâ'yla ahitleş." Ali ona cevaben şöyle dedi:

"Ben ne kendimin ve ne de başkalarının idrak etmediği konularda Allah Telâ'yla ahitleşmem. Kim Resulullah'ın yerine geçip onun gibi davranabilir ki?! Ben gücüm yettiği kadar, imkânım dahilinde ve Resulullah'ın (s.a.a) siretinden kendi bilgim çerçevesinde size davranacağım."

Bunun üzerine Abdurrahman Ali'nin (a.s) elini bırakarak Osman'a yemin ettirdi ve Ümeyyeoğulları'nı halkın sırtına bindirmeyeceğine, Resulullah'ın (s.a.v), Ebu Bekir ve Öme-r'in tarzına uygun olarak davranacağına, ona aykırı hareket etmeyeceğine dair söz aldı. Osman hepsini kabul ederek bunları yapacağına dair yemin etti. Bunun üzerine Ali Ab-durrahman'a, "Osman istediklerini yapacağını söyledi, ne bekliyorsun, ona biat et!" dedi.

Abdurrahman, tekrar Ali'nin elini tutarak Osman gibi Resulullah'ın (s.a.v), Ebu Bekir ve Ömer'in yolundan çıkmayacağına dair yemin etmesini istedi. Ali, "Ben buna çaba harcarım." dedi. Ama Osman dedi ki: "Evet, Resulullah, Ebu Bekir ve Ömer'in yolundan çıkmayacağıma ve bunda kusur etmeyeceğime dair Allah'ın, peygamberlerinden aldığından daha ağır bir söz veriyorum."

Bunun üzerine Abdurrahman, Osman'a biat etti; onun peşinden şüradaki diğerleri de biat ettiler. O sırada ayakta durmuş bu olanları seyreden Ali (a.s) oturdu. Abdurrahman ona, "Biat et; yoksa boynunu vururum!" dedi. Abdurrahman bu şekilde tehdit ederken oradakilerin hiçbirinin üzerinde kılıç yoktu.

Yine nakledildiğine göre:

Ali öfkelenerek dışarı çıktı. Ama şüradakiler ona yetişerek, "Biat et; yoksa seninle savaşırız!" dediler. Sonunda Ali onlarla birlikte geri dönerek Osman'a biat etti.¹

Bu rivayette, Abdurrahman'ın önerisinin baş tarafında geçen, "Ebu Bekir ve Osman'ın yolu" bölümü silinmiştir. İmam Ali'nin (a.s) cevabının

1- Ensabu'l-Eşraf, c.5, s.21.

baş tarafı da değiştirilerek nakledilmiş, sözünün son kısmı da atılmıştır. Bu olayı tam olarak şu rivayette görmekteyiz:

Yakubî kendi *Tarih*'inde şöyle der:

Abdurrahman b. Avf, Ali b. Ebu Talib'i bir köşeye çekerek ona, "Hükümete geçtiğinde Allah'ın Kitabına, Resululla-h'ın sünnetine ve Ebu Bekir'le Ömer'in tarzına göre davranacağına Allah şahit olsun mu?" dedi. Ali, "*Elimden geldiği kadarıyla size karşı Allah'ın Kitabını ve Resulullah'ın sünnetini uygulayacağım.*" cevabını verdi. Bunun üzerine Ab-durrahman, Osman'ı bir köşeye çekerek, "Hükümete geçtiğinde Allah'ın Kitabına, Resulullah'ın sünnetine ve Ebu Bekir'le Ömer'in yönetim tarzına göre davranacağına Allah şa-hit olsun mu?" dedi.

Osman, "Ben size Allah'ın Kitabına, Resulullah'ın (s.a.a) sünnetine ve Ebu Bekir'le Ömer'in tarzına göre davranacağım." dedi.

Abdurrahman tekrar Ali'yi bir köşeye çekerek aynı sözleri tekrarladı. Ali de aynı cevabı verdi. Daha sonra Osman'ı bir köşeye çekerek sözünü tekrarladı. Osman da yine aynı cevabı verdi. Abdurrahman üçüncü kere Ali'yi bir köşeye çekerek aynı sözlerini söyleyince Ali dedi ki:

"Allah'ın Kitabı ve Resulullah'ın (s.a.a) sünnetinin başkalarının yönetim tarzına ihtiyacı yoktur. Sen her durumda hilâfetin bana ulaşmamasına çalışıyorsun!"

Abdurrahman Ali'ye (a.s) cevap vermeden ilk önerisini üçüncü kez Osman'a tekrarladı. Osman da önceki defalarda olduğu gibi bütün şartları kabul etti. Bunun üzerine Abdur-rahman Osman'ın elini sıkarak ona biat etti.¹

Yine Taberî ve İbn Esîr hicrî 23 yılında vuku bulan olaylar bölümünde şöyle yazarlar:

Abdurrahman üçüncü gün Osman'a biat edince, Ali (a.s) Abdurrahman'a şöyle buyurdu:

"Dünyayı ona tattırdın! Bu, bize karşı ilk birleşmeniz değildir. **Bundan sonra (bana düşen) güzel sabırdır. Sizin bu düzüp, uydurduklarınıza karşı (kendisinden) yardım istenecek olan Allah'tır.** Vallahi Osman'ı hilâfet kürsüsüne oturtmanın tek sebebi

1- Tarih-i Yakubî, c.1, s.162.

onun da sonunda hilâfeti sana bırakmasını ummandır. Fakat her gün Allah'ın bir cilvesi vardır!"¹

Emirü'l-Müminin Ali'ye (a.s) Biat

Osman öldürülünce Müslümanların işleri kendilerine bırakıldı, halk daha önce herkese yapmış oldukları biatten kurtuldu. Bunun üzerine Hz. Ali'nin (a.s) etrafında toplanarak ona biat etmek istediler. Bu konuda Taberî şöyle yazıyor:

Resulullah'ın (s.a.a) ashabı Hz. Ali'nin huzuruna giderek, "Bu adam (Osman) öldürüldü ve halkın bir imama ve öndere ihtiyacı var. İslâm'ı herkesten önce kabul etmen, Resulullah'ın akrabası olman açısından hilâfete geçmeye senden daha lââyık olan birini tanımıyoruz." dediler. İmam Ali (a.s) buyurdu ki:

Bu işi yapmayın; sizin yardımcınız olmam size hükümet etmemden daha iyidir." Sahabîler, "Hayır vallahi; sana biat etmedikçe senden vazgeçmeyeceğiz." dediler. Bunun üzerine İmam (a.s) çaresiz, "O hâlde mescitte toplanın, bana gizlice biat edilmemelidir ve bunu bütün Müslümanlar istemelidirler..." dedi.²

Yine diğer bir senetle şöyle yazar:

Aralarında Talha ve Zübeyir'in de bulunduğu ensar ve muhacirler toplanarak Ali'nin evine gidip ona, "Ey Ebu Hasan! Sana biat etmeye geldik." dediler.

Ali, "Benim size hükümet etmeye ihtiyacım yok. Ben de sizin yanınızdayım. Kimi hilâfete seçerseniz ben de onu kabul ediyorum. O hâlde başkasını seçin." dedi. Onlar, "Vallahi hilâfete senden başkasını seçmeyiz." dediler.

Râvi der ki: Osman'ın öldürülmesinden sonra hilâfeti kabul et-mesi için defalarca Hz. Ali'ye (a.s) müracaat ettiler. Sonunda ona dediler ki:

Birisi hükümet işlerini eline almadıkça halkın durumu düzelmez. Uzun zamandan beridir durum bozulmuştur." İmam Ali (a.s) ise dedi ki:

1- Tarih-i Taberî, c.3, s.297; Tarih-i İbn Esîr, c.3, s.37; İkdü'l-Ferid, c.3, s.76.

2- Tarih-i Taberî, c.5, s.152-153 ve Avrupa baskısı, c.1, s.3066; Kenzü'l-Ummal, c.3, s.161, hadis: 2471. Bu kitapta Hz. Ali'ye nasıl biat edildiğine genişçe yer verilmiş, Talha'yla Zübeyir'in Hz. Ali'nin huzuruna gitmelerinden ve İmam'ın hilâfet konusunda onların önerisini kabul etmeyişinden bahsedilmiştir. İbn A'sem de bu konudan genişçe bahsetmiştir. Bu konuda onun Tarih'ine, s.160-161'e bakınız.

"Siz defalarca bana gelip gittiniz ve ısrarla size hükümet etmemi istediniz. Benim de bir sözüm var size; bunu kabul edecek olursanız ben de size hükümeti kabul ederim; aksi takdirde benim ona ihtiyacım yoktur." Oradakiler, "Vallahi ne söylersen kabul ederiz." dediler.

Ali mescide gidip minbere çıktı. Halk etrafında toplanınca şöyle konuştu:

Ben size hükümet etmek istemiyordum, ama siz kabul etmediniz ve benden başkasının hilâfete geçmesine razı olmadınız. O hâlde şimdi şunu çok iyi bilin ki ben size hükümet edecek olursam:

1- Hükümet konusunda sizler bana yardımcı olmalısınız ve ben siz olmadan bir şey yapmam.

2- Beytülmalin ve sizin umumî mallarınızın kilitleri benim yanımda olacak; ama sizin rızanız olmadan ondan bir dirhem bile alınmayacaktır." Sonra İmam onlara, "Bunu kabul ediyor musunuz?" diye sordu. Halk, "Evet." cevabını verdi. Bunun üzerine İmam Ali, "Allah'ım; onlara şahit ol" dedi. Daha sonra bunun üzerine halk Hz. Ali'ye biat etti.

Belazurî bu konuda şöyle yazar:

Ali çıkarak evine döndü. Halk "Emirü'l-Müminin Ali'dir." sloganları atarak aceleyle Hz. Ali'nin evine akın edip şöyle dedi:

"Halkın bir öndere ihtiyacı var; elini uzat sana biat edelim." Ali ise, "Halife seçimi sizin haddinize değil, bu iş Bedir ashabının vazifesidir; onların seçtiği kimse halife olur." buyurdu.

Bunun üzerine hayatta olan bütün Bedir ashabı onun huzuruna gelerek dedi ki:

Biz hilâfet makamına senden daha lâıyk birini tanımıyoruz...

Hız. Ali (a.s) bunu görünce minbere çıktı. Minbere çıkarak felç olan parmaklarıyla Hz. Ali'ye (a.s) biat eden ilk kişi Talha idi. İmam Ali bunu şöyle tabir etmiştir:

Bu el hangi sözleşmeyi görse, onu kırıp ayaklar altına alır!¹

Taberî de, Talha biat ederken Habib b. Zueyb'in onun felç eline bakarak şöyle dediğini kaydeder:

1- Ensabu'l-Eşraf, c.5, s.70; Müstedrek-i Hâkim, c.3, s.114. Bu kitapta Talha'nın biati konusunda Hz. Ali'nin tabiri kaydedilmiştir.

Biat için uzanan ilk el, felç eldir; bunun iyi bir sonucu olmaz!¹

* * *

İslâm'ın ilk döneminde hükümetin teşkili konusunda yaşanan önemli tarihî olayları inceledikten sonra şimdi iki ekolün imamet ve hilâfet konusundaki görüşlerini inceleyeceğiz.

1- Tarih-i Taberî, c.5, s.153 ve Avrupa baskısı, c.1, s.3068.

2. KONU

İMAMET KONUSUNDA EHLİSÜNNET VE HİLÂFET EKOLÜ'NÜN GÖRÜŞÜ

- Hilâfet Ekolü'nün Görüşü ve Delilleri
 - Hilâfet Ekolü Mensuplarının Görüşleri
 - Resulullah'a (s.a.a) Muhalefet Etse Bile İmama İtaatin Farz Oluşu!
 - Son Asırda Hilâfet Ekolü Mensuplarının İstidlalleri
 - İmamet ve Hilâfet Konusunun İstihlaları
 - Hilâfet Konusunda, Hilâfet Ekolü'nün Görüşü
 - 1- Şûra İstidlalinin İncelenmesi
 - Allah'ın Kitabında ve Resulullah'ın (s.a.a) Sünnetinde Şûranın Delili
 - 2- Biat İstidlalinin İncelenmesi
 - 3- Ashabın Amelî Delilinin İncelemesi
 - Şûra, Biat ve Ashabın Ameliyle İstidlalde Nehcü'l-Belâğa'ya İstinadın İncelenmesi
 - 4- Zor ve Galebeyle Hilâfete İstidlalin İncelenmesi
 - Resulullah'ın (s.a.a) Sünnetine Muhalif Zalim Lidere İtaat
- Özet

HİLÂFET EKOLÜ'NÜN GÖRÜŞÜ VE DELİLLERİ

Ebu Bekir Açısından İmamet¹

Ebu Bekir, -Benî Sâide Sakifesi'nde yaptığı konuşmada imamet ve hilâfet konusunda- görüşünü şöyle açıkladı:

Bu ümmete imamet ve önderlik Kureyş kabilesinin hakkıdır; çünkü onlar soy açısından halkın en seçkini, güç ve nüfuz açısından Arapların güç dairesinin merkezidir. İşte bu yüzden ben size hükümet ve önderlik için Ömer ve Ebu Ubeyde'den birini uygun görüyorum; bu ikisinden hangisine isterseniz biat edin!²

Ömer Açısından İmamet³

Ömer b. Hattab da kendi görüşünü şöyle beyan etmiştir:

Ebu Bekir'e biatin oldu bittiye getirilen aceleci bir iş olduğunu söyleyen kimsenin sözleri sizi saptırmasın. Gerçi bu bir ger-

1- Ebu Bekir Abdullah b. Ebu Kuhafe, Osman b. Amir el-Kureşî et-Tey-mî. Annesi, Sahr et-Teymî kızı Ümmü'l-Hayr Selma veya Leyla'dır. Fil Yılı'ndan iki veya üç yıl sonra dünyaya gelmiş, Resulullah'la birlikte Medine'ye hicret etmiştir. Medine'nin dışındaki Sunh denilen bölgeye yerleşip, mahalle ahalisine süt sağarak geçimini sağlarmış. Hilâfetinden altı ay sonra Sunh bölgesinden Medine'ye gelmiş ve hicrî 13 yılında vefat etmiştir. Sihah sahipleri ondan 142 hadis nakletmişlerdir. Biyografisi için bk. Usdu'l-Gabe, Tarih-i İbn E-sîr, c.2, s.163 ve Cevamiu's-Sire, s.278.

2- Sahih-i Buharî, Kitabu'l-Hudud, "Racmu'l-Heblâ" böl. c.4, s.120.

3- Ebu Hafs Ömer b. Hattab b. Nufeyl el-Kureşî el-Advî. Annesi, Hişâm veya Hâşim b. Muğiyre el-Mahzumî kızı Hanteme'dir. Ömer, Mekke'de Müslüman olan el-li küsürüncü kişidir. Bedir ve diğer savaşları görmüştür. Ebu Bekir ölüm döşeginde onu kendi yerine seçmiştir. Ömer, hicretin 24. yılında, muharrem ayının başlarında Ebu Lü'lü'den aldığı yarayla ölmüş, Ebu Bekir'in yanbaşında toprağa verilmiştir. Sihah sahipleri ondan 537 hadis nakletmişlerdir. Biyografisi için bk. el-İstıab, ve Usdu'l-Gabe ve Cevamiu's-Sire, s.276.

çektir ve Allah onun şerrini uzaklaştırdı. Ama sizin aranızda boynunlar kendisine uzanan ve gözler kendisine dikilen Ebu Bekir gibi bir kimse yoktu.

Her durumda, bundan sonra Müslümanlarla müşavere edip görüşlerini almadan bir kimse birine biat ederse, ne biat edilene ve ne de biat edene uymayın; her ikisi kılıcı hak etmişlerdir ve öldürülmeleri gerekir.¹

Hilâfet Ekolü Mensuplarının Görüşleri

Kadı Mâverdî² (öl. 450 kamerî) *el-Ahkamu's-Sultaniyye*'de ve kendi döneminin âlimi ve imamı kadı Ebu Ya'la da (öl. 458 kamerî) *el-Ahkamu's-Sultaniyye*'de³ şöyle yazmışlardır:

Hilâfet iki şekilde olur: Biri, ümmetin güvendiği emin kişilerin seçimiyle, diğeri ise, bir önceki halifenin atamasıyla.

a) Seçimle:

Halifenin ileri gelen ve güvenilir kişilerden kaç kişi tarafından seçilmesi gerektiği konusunda ulema arasında görüş birliği yoktur. Bazıları, bir halifenin önderliğinin kapsamlı olması ve herkesin ona itaat etmesi için bütün bölgelerin ileri gelenlerinin sahnede olmasını şart bilirler. Ebu Bekir'e yapılan biat bu görüşü reddeder. Çünkü Ebu Bekir'in hilâfete seçimine sadece Saki-

1- Sahih-i Buharî, Kitabu'l-Hudud, "Racmu'l-Heblâ" babı, c.4, s.120.

2- Mâverdî diye meşhur olan (Arapça'da "Mau'l-Verd", gül suyu anlamındadır. Ona bu lakabın verilmesinin sebebi, gül suyu satmasıdır) Ebu'l-Hasan Ali b. Muhammed Basrî el-Bağdadî, Şafî mezhebi ulemasının ileri gelenlerinden biridir. Mâverdî, çeşitli kitaplar telif etmiştir; el-Ahkamu's-Sultaniyye onun önemli eserleri arasında yer alır. Biz yukarıda zikrettiklerimizi bu kitabın hicrî 1356 yılındaki ikinci baskısından, s.7-11'den naklettik.

3- s. 7-11, Mısır, 2. baskı. Şeyh Ebu Ya'la Muhammed b. Hasan el-Ferra Hanbelî de el-Ahkamu's-Sultaniyye isminde bir kitap yazmıştır. Biz bu konuları naklederken Hilâfet Ekolü'nün bu iki kitabına daha fazla güvendidik. Çünkü bu tür kitapların (Ebu Yusuf'un Kitabu'l-Harac adlı eseri gibi) yazılmasının hedefi, Ehlişünet ve Hilâfet Ekolü yöneticilerine ait olan hüküm ve kuralların bu kitaplardan alınması ve bunlara uygun olarak amel edilmesidir. Ama diğer kitapların telifinden maksat, amel etmek değil, sadece delil ve burhan getirmek, münazara etmektir. Biz her iki kitapta geçenleri yukarıda kaydettik. Bu kitapların sadece birinde geçenleri ise dipnotta kaydetmekle yetindik.

fe'de olanlar katıldılar ve diğerlerinin de gelerek görüşlerini belirtmeleri beklenmedi.

Bazıları, halifenin seçiminde ileri gelen güvenilir kişilerden en az beş kişinin olması gerektiğini, bu beş kişinin seçimiyle veya bu beş kişiden dördünün görüş birliğiyle kendi aralarından bir kişiyi seçmesiyle birisinin hilâfete seçilebileceğini söylerler. Bu görüşün taraftarları, görüşlerinin doğruluğunu ispatlamak için iki delil ileri sürerler:

a- Ebu Bekir'e şu beş kişi biat etmiştir: Ömer b. Hattab, Ebu Ubeyde Cerrah,¹ Useyd b. Huzeyr,² Beşir b. Sa'd,³ Ebu Huzeyfe'nin azat ettiği kölesi Sâlim;⁴ -daha sonra diğerleri de onları izlediler.-

b) Ömer kendisinden sonraki halifenin seçimini altı kişilik bir şuraya bırakmış ve beş kişinin muvafakatiyle kendi aralarından birini halife seçmelerini vasiyet etmiştir. Bu, Basra fakihlerinin ve kelmacılarının çoğunun görüşüdür.

Kûfe bilginlerinden bir grup ise imam ve halifenin üç kişinin seçimiyle bile gerçekleşebileceğini, yani onlardan birinin diğer ikisinin seçimiyle halife olabileceğini ileri sürer. Bu durumda, onlardan biri hâkim, diğer ikisi ise şahit olur; nitekim nikâh akdi de, veli ve iki şahidin olmasıyla gerçekleşir.

1- Ebu Ubeyde Amir b. Abdullah b. Cerrah, Mekke'nin mezarcısı olup Be-dir Savaşı'na ve ondan sonra vuku bulan diğer savaşlara katılmıştır. Sonunda taun hastalığına yakalanarak hicretin 18. yılında Beytulmukaddes yakınlarında vefat etmiştir. Sihah sahipleri ondan 14 hadis nakletmişlerdir. Biyografisi için bk. Usdu'l-Gabe, Cevamiu's-Sîre, s.284; Tabakat, İbn Sa'd, Avrupa baskısı, c.2, böl. 2, s.74.

2- Biyografisi önceki sayfalarda geçti.

3- Beşir b. Sa'd b. Sa'lebe el-Hazrecî, denildiğine göre Ebu Bekir'e biat eden ilk kişidir. Sa'd b. Ubade'yi kıskanırmış. Beşir, Aynu't-Temr Savaşı'nda Halid b. Velid'in emrindeyken öldürüldü. Onun hadisini Neseî kendi Süne-n'inde nakleder. Abdullah b. Saba, c.1, s.96; et-Takrib, c.1, s.103; Usdu'l-Gabe.

4- Ebu Huzeyfe b. Utbe b. Rabia el-Emevî'nin azat ettiği kölesi Ebu Abdullah Salim, aslen Fars diyarının İstahr bölgesindedir. Fakat Ebu Huzeyfe'nin üvey oğlu sayıldığı için muhacirlerden sayılır. Salim Resulullah'tan (s.a.a) önce Medine'ye hicret ederek Kur'ân'ı diğerlerinden daha iyi anladığı için orada başta Ömer olmak üzere muhacirlerden bir gruba imamlık yapmış, Re-sulullah (s.a.a) onunla Muaz b. Cebel'i kardeş etmiştir. Salim, Yemame Savaşı'nda öldürüldü. Biyografisi Usdu'l-Gabe ve el-İsabe kitaplarında geçer.

Bir grup, imametin bir kişinin seçimiyle de gerçekleşeceğini iddia ederek Abbas b. Abdulmuttalib'in¹ Hz. Ali'ye (Allah ikisinden de razı olsun), "Elini uzat da sana biat edeyim ki halk da: 'Resulullah'ın (s.a.a) amcası, onun amcasının oğluna biat etti' desin ve kimse sana muhalefet etmesin." demiş olmasını delil gösterirler.

Abbas'ın bu sözü bir hükümdür ve bir tek hüküm ise geçerli ve yeterlidir.²

b) Atamaya:

Bir önceki halifenin vasiyet ve tayiniyle halife atanmasının doğruluğu ise icmayla kabul edilen bir konudur. Çünkü Müslümanlar tarafından kabul edilip, amel edilen ve itiraz edilmeyen iki tarihi olay vardır: Biri, Ebu Bekir'in Ömer'i kendi yerine geçirmesi, Müslümanların da Ebu Bekir'in tavsiyesiyle onun hilâfetine kabul etmeleri. Diğeri ise, Ömer'in halife seçimini altı kişilik bir şûraya bırakmasıdır... Çünkü imam olan Ebu Bekir'in birini kendi yerine geçirmeye diğerlerinden daha fazla hakkı olduğu için Ömer'e biat konusu, Resulullah'ın (s.a.a) diğer ashabının görüşünü almaya bağlı kılınmamıştır.³

İmamı Tanıma

Mâverdî daha sonra imamı tanıma konusunda ulemanın görüşlerini beyan ederek şöyle diyor:

Bazı âlimler, Allah ve Resulü'nü tanımanın herkese farz olması gibi imamı da tanıyıp ismini bilmenin herkese farz olduğuna inanırlar... Ama halkın geneli arasında yaygın olan, imamı detaylı bir şekilde değil, genel hatlarıyla tanımanın farz oluşudur.⁴

1- Ebulfazl Abbas b. Abdulmuttalib'dir; annesi, Habbab Nemurî'nin kızı Netile'dir. Resulullah'ın (s.a.a) huzurunda Akabe Biati'ni görmüş, Bedir Savaşı'nda Müslümanlara esir düşmüş ve fide vererek kendisini ve kardeşinin oğulları Akil ve Nevfel'i kurtarmıştır. Abbas Mekke'nin Fethi'nden önce hicret ederek Mekke Fethi'ni görmüş ve Ömer kuraklık yılında onu vesile edinerek yağmur talebinde bulunmuştur. Sonunda hicretin 32. yılında vefat etmiştir. Sihah sahipleri ondan 35 hadis naklederler. Biyografisi için bk. Usdu'l-Gabe ve Cevamiu's-Sîre, s.281.

2- el-Ahkamu's-Sultaniyye, Mâverdî, s.6-7.

3- el-Ahkamu's-Sultaniyye, Mâverdî, s.10. Bu sözlerden anlaşılan şudur: Bunlar, bu gibi olayların "din" ve şer'î kurallar olduğuna inanmaktalar ve bu konuda aralarında hiçbir ihtilâf yoktur; ihtilâf sadece bu olayların niteliğindedir!

4- el-Ahkamu's-Sultaniyye, -Maverdî-, s.15.

Zorla İmamet!

Kadı Ebu Ya'la da, *Ahkamu's-Sultaniyye*, adlı eserinde halife ve imam seçiminde ulemadan bir grubun görüşünü şöyle açıklar:

Zorla ve güç kullanarak da halifelik yapılabilir; bu yüzden seçime gerek yoktur! Dolayısıyla bir kimse kılıç zoruyla halka sulta kurar, hilâfet kürsüsüne oturarak "Emirü'l-Mü-minin" diye anılırsa, Allah'a ve kıyamet gününe iman eden hiç kimse ona biat edip onu kendi önderi olarak kabul etmeden akşamı sabahlamamalıdır! Bu halife ister salih ve takvalı bir kişi olsun, ister fâsik ve zalim birisi. Böyle bir kişi müminlerin emiridir!¹

Daha sonra Ebu Ya'la, biri hükümeti ele geçirmek için zamanın imamına karşı savaşırsın da, her ikisinin ordusu ve yardımcıları olursa, "Cuma namazı ve namaz hutbesi zafere ulaşan kimsenin adına okunur." diyerek buna, "Abdullah b. Ömer² Hirre döneminde Medine halkına cuma namazı kıldırarak, "Biz galip olanla birlikteyiz!" diyordu." şeklinde delil getiriyor.³

İmamı'l-Haremeyn Cüveynî (öl. 478 hicrî) *el-İrşâd* adlı eserinde halife seçmenin şartlarını şöyle sıralamıştır:

Halifelik akdinde, görüş birliği şart değildir; aksine görüş birliği olmadan da halife seçimi gerçekleştirilebilir. Çünkü Ebu Bekir hilâfete geçtiğinde bu haber diğer sahabelere ve İslâm belde-sinin diğer noktalarına ulaşmamıştı. Buna rağmen Ebu Bekir Müslümanların işleriyle uğraştı, hükümler verdi, bu alanda hiç

1- el-Ahkamu's-Sultaniyye, Ebu Ya'la, s.7-11.

2- Abdullah b. Ömer b. Hattab, annesi Maz'un kızı Zeynep el-Cemuhî'dir. Resulullah (s.a.a), yaşının küçük olması sebebiyle onu Uhud Savaşı'na katılmaktan alıkoymuş, fakat Resulullah'ın (s.a.a) diğer savaşlarına katılmıştır. Abdullah'tan kendisinin ve babasının övgüsü konusunda birçok rivayet nakledilmiştir. Resulullah'tan (s.a.a) sonra altmış yıl boyunca çeşitli konularda fetva vermiştir. Derler ki: O, konuşkan biri olduğu kadar yeterli bir fakih değildi. Hz. Ali'nin (a.s) savaşlarından hiçbirine katılmamış, ama ölüm döşeginde bundan dolayı pişmanlığını dile getirerek, "Geçmişimden, sadece Ali b. Ebu Talib'le birlikte azgın grupla (Muaviye ve taraftarlarıyla) savaşmadığım için pişmanım." demiş. Haccac b. Yusuf'un, birini görevlendirerek, bir kalabalıkta zehirli bir mızrağın ucunu arkadan Abdullah'ın ayağına batırarak onu öldürttüğü söylenir. Abdullah hicrî 73 yılında vefat etti. Sihak yazarları ondan 2630 hadis rivayet etmişlerdir. Abdullah'ın biyografisi için bk. Usdu'l-Gabe, Sey-ru'n-Nubela ve Cevamiu's-Sîre, s.275.

3- el-Ahkamu's-Sultaniyye, Ebu Ya'la, s.7-8 ve diğer bir baskısında, s.20-32

kimse ona itiraz edip biraz beklemesini istemedi. Dolayısıyla, halife seçiminde ümmetin görüş birliği şart değildir. Halife seçiminin sahih oluşunda ümmetin icması ve görüş birliği şart olmadığı için halife seçiminde ge-rekli olan görüş sahipleri için de kesin bir sayı şart değildir. Dolayısıyla hatta görüş sahiplerinden bir kişinin uygun gör-mesiyle bile halife seçimi gerçekleşir.¹

Ebu Bekir b. Arabî (öl. 543 hicrî) de der ki:

Halifeye biatte ümmetin bütün ileri gelenlerinin olması gerekli değildir; halife seçiminin gerçekleşmesi için ileri gelenlerden iki kişinin veya birinin muvafakati yeterlidir.²

Şeyh-i Fakih ve Allame Muhaddis Kurtubî (öl. 671 kamerî) sekizinci meselede, Bakara Suresi'nin 30. ayetinin tefsirinde (**Muhakkak ben, yer yüzünde bir halife var edeceğim.**) şöyle yazar:

Halife seçimi, ancak halkın ileri gelenlerinden bir grupla gerçekleşir." söyleyenlerin görüşlerinin tam aksine, halkın ileri gelenlerinden ve güvenilir şahıslardan birisi bile halifeyi belirtir ve tanıtırsa yeterlidir ve diğerlerinin onun seçimi-ne uymaları farzdır. Çünkü Ömer, -Benî Sâide Sakifesi'nde- tek başına Ebu Bekir'e biat etti ve sahabelerden hiçbiri ona karşı çıkmadı. Dolayısıyla, diğer akıtlarda olduğu gibi, bu meselenin de gerçekleşmesi için belli sayıda sâlih kişilerin varlığının şart olmaması gerekir.

Yine İmam Ebu'l-Mealî der ki:

Eğer bir kişi -görüş sahipleri ve halkın ileri gelenlerinden- biri tarafından hilâfete geçirilirse, bu akit doğru ve geçerlidir; böyle bir halifeyi bir olay vuku bulmadan ve hiçbir şeyi değiştirmeden hilâfet makamından almak caiz olmaz. Bu konuda görüş birliği vardır.

Ebu'l-Mealî Kurtûbî on beşinci meselede de yukarıdaki ayetin tefsirinde şöyle yazar:

Halife seçimi, ümmetin bütün ileri gelenleri ve güvenilir kişileri tarafından veya daha önce geçtiği gibi onlardan biri tarafın-

1- el-İrşad Fi'l-Kelâm, İmam u'l-Haremeyn Abdulmalik b. Abdullah el-Cu-veynî, hicrî 1369, Kahire baskısı, "İhtiyar" bölümü, s.424.

2- Şerh-i Sünen-i Tirmizî, c.13, s.229. İmam Ebu Bekir, İbn Arabî diye meşhur olan Muhammed b. Abdullah el-İşbilî'dir.

dan gerçekleştirilirse onu kabul edip böyle bir imama biat etmek herkese farzdır.¹

Kadı Azududdin İcî (öl. 756 hicrî) *el-Mevakif* adlı kitabının üçüncü bölümünde, "İmameti İspatlayan Şeyler" başlığı altında geniş bir açıklama yapmıştır. Onun bu sözleri özetle şöyledir:

İmamet Resulullah (s.a.a) tarafından bir nassla veya ic-ma gereğince bir önceki imamın atamasıyla veya Şia'nın düşüncesi-nin aksine, halkın ileri gelenlerinin ve görüş sahiplerinin biatıyla gerçekleşir. Bunun delili ise Ebu Bekir'in hilâfete biatle geçmiş olmasıdır... Herhangi bir imamın imameti, seçim ve biat yoluyla gerçekleşmiş olursa, icmaya gerek kalmaz; çünkü buna karşı aklî veya naklî bir delil yoktur; aksine, halkın ileri gelenlerinden ve görüş sahiplerinden bir -ikisinin muvafakati yeterlidir. Çünkü, sahabelerin dindeki bütün titizliklerine rağmen bununla yetindiğini biliyoruz. Yine Ömer'in Ebu Bekir'e verdiği veya Abdurrahman b. Av-f'ın Osman'a sunduğu halifelikte, ümmetin icması bir yana dursun, hatta Medine halkının bile toplanması ve onlara bil-dirilmesi şart görülmemiş, buna rağmen hiç kimse onları eleştirip itiraz etmemiş ve günümüze kadar da durum böyle devam etmiştir.²

Seyyid Şerif Curcanî (öl. 816 hicrî) gibi *el-Mevakif* kitabını şerh edenler Kadı İcî'nin görüşlerini onaylamışlardır.

Resulullah'a (s.a.a) Muhalefet Etse Bile İmama İtaat Farzdır!

Müslim kendi *Sahih*'inde Huzeyfe'den Resulullah'ın (s.a.a) şöyle buyurduğunu nakleder:

Benden sonra öyle liderler iş başına gelecekler ki ne benim yolumda hareket edecekler ve ne de benim sünnetimi uygulayacaklar. Onların arasından öyle kişiler çıkacak ki kalpleri, insan bedenlerinde yer alan şeytanların kalpleri olacak." Ben, "Ya Re-

1- Camiu Ahkami'l-Kur'ân, Ebu Abdullah Muhammed b. Ahmed b. Ebu Bekir b. Ferhu'l-Ensarî Hazrecî Endulûsî el-Kurtubî, hicrî 1387, Mısır baskısı, c.1, s.269-272.

2- *el-Mevakif Fî İlmi'l-Kelâm*, c.8, s.351-353, üçüncü maksat, hicrî 1325, Mısır baskısı; hicrî 756 yılında zindanda vefat eden Abdurrahman b. Ahmed el-İcî'nin eseri.

sulullah! Bu gibi liderlerle karşılaşırısam benim görevim nedir?" diye sorunca Hz. Peygamber şöyle buyurdu:

"Malını yağmalasa ve sırtına kırbaç vursa bile o lidere itaat et!"¹

İbn Abbas'tan da Resulullah'ın (s.a.a) şöyle buyurduğunu nakletmişlerdir:

İmam ve halifesinin hoşla gitmeyen bir hareketini gören kimse sabırlı olmalıdır. Çünkü cemaatten bir karış kadar uzaklaşarak ölen kimse câhiliye ölüsü gibi ölmüş olur.

Diğer bir rivayette ise şöyle geçer:

Hâkim gücün sultanından bir karış dışarı çıkararak ölen kimse câhiliye ölümüyle ölen kimse gibi olur.

Yine Abdullah b. Ömer'den Yezid b. Muaviye'nin döneminde vuku bulan Hirre Savaşı'nda şöyle dediği rivayet edilir: Resulullah'-tan (s.a.a) şöyle duydum:

Zamanın hâkim gücüne itaat etmekten vazgeçen kimsenin kıyamet günü bu çirkin işi için bir özü olmayacaktır. Bir kimsenin biati üzerinde olmadan ölen kimse câhiliye dönemi ölümüyle ölmüş olur.

Nevevî, *Sahih-i Müslim*'e yazmış olduğu şerhte "Lüzumu't-Ta-atu'l-Umera..." bölümünde şöyle yazar:

Ehlişünnet fakih, muhaddis ve mütekellimlerinin çoğu, halife ve önderin günah işleme, zulmetme, Allah'ın hududu-nu uygulamama sebebiyle makamından alınmayacağında ve bu nedenle ona karşı kıyamın caiz olmadığında, aksine, bazı hadisler gereğince ona nasihat ve öğüt verilmesi gerektiğinde ittifak etmişlerdir.

Nevevî bundan önce başka bir yerde şöyle yazar:

1- Sahih-i Müslim, Kitabul-İmâre, "el-Emru bi Lüzumi'l-Cemaat" babı, c.6, s.20-22. Huzeyfe b. Yeman el-Abesî, babası cahiliye döneminde birini öldürerek Medine'ye kaçmış, orada bir kadınla evlenerek Benî Abdüleşhel ile sözleşmiş, bu yüzden ismi Hasel iken Yeman'e dönüşmüştür. Huzeyfe, Hendek ve ondan sonraki savaşları görmüş, Ömer tarafından Medain'in valisi olarak atanmıştır. O, hicrî 36 yılında İmam Ali'ye biatten kırk gece sonra orada vefat etmiştir. Sihah sahipleri ondan 225 hadis nakletmişlerdir. Biyografisi için bk. el-İstiab, Usdu'l-Gabe, İsâbe, Cevamiu's-Sîre, s.277.

Bütün Müslümanların icması gereğince fâsık ve zalim bile olsalar liderlere karşı kıyam etmek ve onlarla savaşmak haramdır. Bu konuda nakledilen ve birbirlerini destekleyen birçok hadis vardır. Bütün Ehlisünnet mensupları, günah işlemesi ve zulmetmesi sebebiyle bir liderin makamından alınamayacağına görüş birliği içerisindeyler.¹

Kadı Ebu Bekir Muhammed b. Tayyib Bakıllanî (öl. 403 hk.) *et-Temhid*² adlı kitabında imamın makamından alınmasını ve ona itaat edilmemesini gerektiren etkenler hakkında özetle şöyle yazmıştır: Güvenilir kişiler, görüş sahipleri ve hadis kitapları yazarları şu konuda ittifak içerisindeyler:

Halife; günah işlemesi, zulmetmesi, halkın mallarını gasbetmesi, insanlara eziyet etmesi, insanların kişisel ve toplumsal haklarına, saygın can ve mallarına el uzatıp şer'î hadleri uygulamaması yüzünden makamından alınmaz. O-na karşı kıyam etmek de haramdır; aksine ona nasihat etmeli, onu Allah'ın azabı ile korkutmalı, Allah'a itaatsizlik et-meyi ve günah işlemeyi gerektiren durumlarda onun emrine itaat etmemelidir.

Onlar bu durumlarda, zulmedip halkın malını gasbetseler bile liderlere itaat etmenin farz oluşu hususunda Resu-lullah'tan (s.a.a) ve sahabeden rivayet edilen birçok hadise dayanmaktadırlar. Meselâ, Hz. Resulullah'tan (s.a.a) nakledilen, "Lideriniz burnu kesilmiş Habeşli bir köle bile olsa, ona itaat edin. İster takvalı olsun, ister zalim, herkesin arkasında namaz kılın." veya "Malını yeseler ve sırtını kırbaçla incitseler bile liderlerine itaat et!" hadisleri bunun en bariz örnekleridir.

Son Asırda Hilâfet Ekolü Mensuplarının İstidlalleri

Genelde Hilâfet Ekolü mensuplarının bu son zamanlarda geçmiş halifelerin hilâfetlerinin doğruluğuna ve İslâmî açıdan geçerliliklerine getirdikleri delil, halifenin Müslümanların şûrasının seçimiyle başa geçirilmiş olmasıdır.

Bazıları da bundan şöyle bir sonuç çıkarmışlardır: Bugün İslâm hükümeti biat alma esasıyla kurulmaktadır. O hâlde Müslümanların hilâfet

1- Sahih-i Müslim, Şerh-i Nevevî, c.12, s.229; Sünen-i Beyhakî, c.8, s.158-159.

2- Kahire baskısı, 1366 hicrî.

adına kendisine biat ettikleri kimsenin hükümet ve liderliği İslâm açısından geçerli ve şer'î olup, bütün Müslümanların ona itaat etmesi farzdır.

* * *

Bunlar, imamet ve İslâm hükümetinin oluşumu konusunda Hilâfet Ekolü'nün görüş ve delilleridir.

Şimdi bu görüşleri incelemeye başlamadan önce bu konudaki birkaç ıstılahı incelememiz yerinde olacaktır.

İMAMET VE HİLÂFET KONUSUNUN İSTILAHLARI

İmamet ve hilâfet konusunu yedi ıstılah çerçevesinde inceleyeceğiz:

- 1- Şûra
- 2- Biat
- 3- Halife ve yeryüzünde Allah'ın halifesi
- 4- Emirü'l-Müminin
- 5- İmam
- 6- Emir ve ulu'l-emir
- 7- Vasi ve Vasiyet.

1- Şûra

Arapça'da "et-teşavur", "el-müşavere" ve "el-meşvere" sözcükleri bir kişinin diğer birine müracaat ederek onun görüşünü alması anlamına gelir. "Şaverehu" denildiğinde, "ondan görüşünü söylemesini istedi.", anlamı kastedilmektedir. Veya "Eşare ileyhi bi'r-re'y, yuşi-ru" denildiğinde, onun görüşü şudur, demek istenmektedir. Yine, "**İşleri kendi aralarında şûra ile olanlar**",¹ bir konunun müşavere için bir gruba sunulması anlamındadır.²

Bu kökten türeyen sözcükler Kur'ân-ı Kerim'de, Resulullah'ın (s.a.a) hadislerinde ve Müslümanların kullanımında değişmemiş ve asıl anlamında kullanılmaya devam etmiştir; burada üzerinde duracağımız konu "şûra" ve "müşavere" kelimelerinin İslâm dini ve ahkâmında kullanılmasıdır.

1- Şûrâ: 38

2- el-Müfredat, Ragıb İsfahanî; Mu'cem-i Elfazi'l-Kur'ân, "şûra" kökü.

<https://t.me/caferilikcom>

www.caferilik.com

2- Biat

a) Arap Lügatinde Biat

Arapça'da biat alışverişi gerçekleştirmek için el sıkışmak anlamındadır.¹ -Alıcıyla satıcı bir alışverişte anlaştıklarında müşteri, alışverişi kabul ettiğini göstermek amacıyla satıcıyla el sıkışır.- "Se-fike yedehu bil biat ve'l-bey ve ala yedehu sefka" cümlesi, alışverişi kabul etmek anlamında onunla tokalaşma anlamına gelir. "Tesafe-ku"² ve "tebayeu" denildiğinde, pazarlık ve alışveriş yaptılar demek isteniyor. Arapça'da bu harekete biat denir.

Fakat Araplarda sözleşme ve yemin etme çeşitli şekillerde gerçekleşir. Örneğin, Kâbe'nin perdedarlığı, hacılara su verme ve Mek-ke'deki diğer önemli mevkileri ele geçirme hususlarında Abdume-naf Oğulları'nın kendilerini Abduddar Oğulları'yla savaşmaya hazırlamak için yaptıkları ameller gibi. İbn İshak bu olayı şöyle nakleder:

"Abdumenaf Oğulları, birbirleriyle sözleşmek için bir kaba çamur doldurarak Mescidü'l-Haram'da Kâbe'nin kapısının ağzına bıraktılar. Bu maksatla onlarla sözleşenler ellerini o kaba daldırarak ahitleştikten sonra ellerini Kâbe'nin duvarına sürdüler; böylece güzel kokulular anlamında "el-Mutabbibin" diye adlandırıldılar."³

Yine İbn İshak, Kâbe'nin binasının onarılmasıyla ilgili olarak şöyle der:

"Kâbe'nin temeli rükün haddine ulaşınca Hacerü'l-Esve-d'i yerine koyma iftiharına sahip olma konusunda kabileler arasında ihtilâf baş gösterdi; nihayet ihtilâflar kavgaya dönüştü. Bunun üzerine yemin ederek birbirleriyle savaşmaya hazırlandılar. Abduddar Oğulları'nın ileri gelenleri, bir kabın içine kan doldurup bu konuda ölünceye kadar direneceklerini göstermek için, Adiy b. Ka'b Oğulları'yla ahitleşip birlik ve beraberliklerinin simgesi olarak ellerini kan dolu kaba daldırdılar ve böylece kan yalayanlar anlamında "Lea-ketu'd-Dem" ismini aldılar.⁴

1- Lisanu'l-Arab, "bey" sözcüğü.

2- Lisanu'l-Arab, "sefk" sözcüğü.

3- Sire-i İbn Hişâm, c.1, s.141-143.

4- Sire-i İbn Hişâm, c.1, s.213.

b) İslâm'da Biat

Dediğimiz gibi biat veya tokalaşmak Arapça'da alışverişi gerçekleştirmek anlamına gelir.

Fakat İslâm'da, bu deyim, biat eden kimsenin biat edilen kimseye karşı, her iki tarafın bildiği birtakım kurallara uyacağına ve ona itaat edeceğine dair sözleşme anlamındadır. Meselâ, "bayeahu mubayeaten" denildiğinde, bu konu üzerinde onunla sözleşti, demek isteniyor.

Allah Teâla Kur'ân-ı Kerim'de buyuruyor ki:

"Şüphesiz sana biat edenler, ancak Allah'a biat etmişlerdir. Allah'ın eli, onların ellerinin üzerindedir. Şu hâl-de, kim ahdini bozarsa, artık o, ancak kendi aleyhine ahdini bozmuş olur. Kim de Allah'a karşı verdiği ahbine vefa gösterirse, artık O da, ona büyük bir ecir verecektir."¹

Burada Resulullah'ın (s.a.a) sünnetinden ve aldığı biatlerden üç örnek veriyoruz:

İlk Biat

İslâm dininde alınan ilk biat "Akabe-i Ulâ" biatidir. Medine halkından Müslüman olan on iki kişi orada Resulullah'a (s.a.a) biat etti. Onlardan biri olan Ubâde b. Samit bu olayı şöyle anlatır:

Biz Akabe denilen yerde Resulullah'a (s.a.a) Nisâ Biati yaptık. Bu olay, müşriklerle savaşmanın bize farz oluşundan çok önce vuku buldu. Biz, "Hiçbir şeyi Allah'a ortak koş-mayacağız, zina etmeyeceğiz, evlâtlarımızı öldürmeyeceğiz, elimizle ayağımız arasında yalan söyleyip iftira etmeyeceğiz (yani, bir erkekten hamile kalan kadının çocuğunun yalan yere başka bir erkeğe ait olduğunu söylemeyeceğiz), işlerde Hz. Peygamber'in emirlerine itaatsizlik etmeyeceğiz." diye Resulullah'a (s.a.a) biat ettik. Bunun üzerine Hz. Peygamber şöyle buyurdu:

"Bu ahdinize bağlı kalırsanız size cennet verilecektir; ancak ihanet edecek olursanız dünyada cezasını çekeceksiniz, kıyamete kadar bunu gizleyecek olursanız karşınızdaki Allah'ı bulursunuz; isterse sizi cezalandırır ve isterse de affeder."

Bu biate, Akabe-i Ulâ Biati adı verildi.

İkinci Büyük Akabe Biati

Kâ'b b. Malik şöyle nakleder:

Haccetmek için Medine'den dışarı çıktık. Daha önce Resulul-lah'la (s.a.a) Teşrik günlerinde (zilhicce ayının 11, 12, ve 13. günleri) Akabe'de görüşmeyi kararlaştırmıştık.

Gecenin üçte biri geçmişti. Özenle yüzümüzü herkesten gizlemeye çalışarak grup grup gidip Akabe yakınlarındaki bir dereye toplandık. Sayımız yetmiş üç erkek ve iki kadındı. O sırada Resu-lullah (s.a.a), amcası Abbas'la birlikte aramıza geldi. Hz. Peygamber bir konuşma yaptı, Kur'ân okudu; bizi Allah'a ve İslâm dinini kabul etmeye davet ederek, *"Ben, kadınlarınız ve çocuklarınızı savunduğunuz gibi beni savunmanız üzere sizinle biatleşiyorum."* buyurdu. Bunun üzerine Berâ b. Ma'rur ayağa kalkarak Resulullah'ın (s.a.a) elini tutup şöyle dedi:

"Evet, hak üzere seni gönderene yemin ederim ki, seni, kadınlarımızı savunduğumuz gibi savunacağız. O hâlde ya Resulul-lah; bizimle biatleş. Vallahi biz savaş erleriyiz..."

Ebu Heysem b. Teyyehan da şöyle dedi: "Ya Resulullah! Yahudilerle bizim sözleşmemiz var; biz senin dinini kabul ederek onlarla anlaşmamızı bozduğumuzda günah etmiş oluyor muyuz? Ve acaba Allah bizi zafere ulaştırdığında sen ailenin yanına dönerek bizleri yalnız mı bırakacaksın?!" Bu-nun üzerine Resulul-lah (s.a.a) tebessüm ederek şöyle buyurdu:

"Biz öyle bir sözleşme yapacağız ki, kanlarımız, ölümümüz ve yaşamamız bir olacak. Şimdi aranızda benim temsilcim olmaları için güvendiğiniz on iki kişiyi tanıttın bana."

Resulullah'ın (s.a.a) bu sözleri üzerine, dokuzu Hazrec'-ten ve üçü ise Evs'ten olmak üzere on iki kişiyi Hz. Peygamber'e tanıttılar. Resulullah (s.a.a) onlara şöyle buyurdu: *"Sizler, Hz. İsa'nın havarilerinin, İsa b. Meryem'in temsilcileri oldukları gibi kendi kabileleriniz ve akrabalarınız arasında benim temsilcilerimsiniz. Ben ise kendi kavmimin, yani bütün Müslümanların sorumlusuyum."* Temsilciler, "E-vet." diyerek kendilerine verilen bu görevi kabul ettiler. Fakat Resulullah'a (s.a.a) ilk olarak kimin biat ettiğinde ihtilâf var. Bazıları ona ilk olarak Es'ad b. Zurare'nin biat

ettiğini söylerken, bazıları da bu şerefe Ebu'l-Heysen b. Teyyeha-n'ın ulaştığını ileri sürerler.¹

Rıdvan Biati veya Şecere Biati

Hicretin yedinci yılında, Resulullah (s.a.a) ashabını umre yapmak için seferber etti. Medine Müslümanlarından bin üç yüz veya bin altı yüz kişi Resulullah'ın (s.a.a) bu çağrısına olumlu cevap vererek Hz. Peygamber'le birlikte Mekke'ye doğru yola koyuldu. Resulullah (s.a.a) kurban etmek için beraberinde yetmiş deve getirmiş ve "*Ben umre yapmaya gidiyorum, dolayısıyla yanıma silâh almıyorum.*" buyurmuştu.

Kervandakiler Zu'l-Huleyfe denen yerde ihram bağlayarak Mekke'ye doğru hareket edip Mekke'den dokuz mil uzakta Hudey-biye denen yerde toplandılar. Müslümanların Mekke'ye doğru hareket ettiklerini duyan Mekke halkı dehşete düştü. Hemen Mekke'nin etrafındaki kabilelerden ve kendi taraftarlarından bir ordu hazırlayarak Halid b. Velid'i veya İkrime b. Ebu Cehl'i iki yüz atıyla Müslümanların Mekke'ye doğru ilerlemelerini önlemeleri için gönderdiler.

Resulullah (s.a.a) bunu görünce Kureyş ordusuyla savaşa hazırlanarak Müslümanlara, "*Allah Telâ bana sizden biat almamı emretti.*" buyurdu. Müslümanlar da gelerek savaştan kaçmayacaklarına dair ona biat ettiler. Bazıları da, ölünceye kadar direneceklerine dair biat ettiklerini söylerler.

Kureyş, Resulullah'la (s.a.a) müzakere etmek için bir grup gönderdi. Müzakere için gelenler bu manzarayla karşılaşınca korkarak Hz. Peygamber'le uzlaşıp, ona barış önerisinde bulundular...²

* * *

Evet, Resulullah (s.a.a) kendi hayatı döneminde ashabından üç çeşit biat almıştır:

- 1- İslâm'ı kabul etme biati
- 2- İslâm hükümetinin teşkili için biat
- 3- Savaş biati.

1- Sire-i İbn Hişâm, c.2, s.40-42.

2- İmtau'l-Esma, Makrizî, s.274-291.

Elbette Resulullah'ın (s.a.a) almış olduğu üçüncü biat gerçekte ikinci biati yenilemek içindi; çünkü Resul-i Ekrem (s.a.a) ashabını umre için Medine'den çıkarmış; ama bu umre hareketi savaş hareketine dönüşmüştü. Bu ise ashabı Medine'den çıkarırken güttüğü hedefle çelişmekteydi. Dolayısıyla, bu yeni hareket ve istenilmeyen savaş için yeniden biat alınması gerekiyordu. Resulullah'ın (s.a.a) bu hareketi iyi bir sonuç verdi. Kureyş müşriklerinin ve Mekke ahalisinin dehşete düşmesi bunun sonuçlarından biridir.

Burada, imama biat ve itaatle ilgili altı rivayete değinip onlarla ilgili kısa bir bilgi vererek bahsimizi bitireceğiz:

1- Abdullah b. Ömer'den şöyle rivayet edilir: Biz, Resulullah'a (s.a.a) itaat edeceğimize ve emrinden çıkmayacağıma dair biat ettik. Bunun üzerine Resul-i Ekrem (s.a.a) bize, "*Gücün yettiği kadar.*" buyurdu.¹

2- Bir rivayette Hz. Ali'nin (a.s), "*Gücünüz yettiği kadar.*" buyurduğu geçer.²

3- Diğer bir rivayette Cerir'den naklen Hz. Peygamber'in, "*Gücüm yettiği kadar, de.*" buyurduğu kaydedilir.³

4- Hermas b. Ziyad'dan⁴ şöyle nakledilir: Ben biat etmek için elimi Resulullah'a uzattım. Ama yaşım küçük olduğu için Resulullah (s.a.a) kabul etmedi.⁵

Yine İbn Ömer'den şöyle nakledilir: Resulullah (s.a.a) buyurdu ki: "*Her Müslümanın ister istemez sevdiği ve sevmediği konuda itaat etmesi farzdır. Ama bir günahı işlemekle görevlendirilirse, bu durumda itaat etmesi caiz değildir.*"⁶

1- Sahih-i Buharî, Kitabu'l-Ahkâm, "Biat" babı, hadis: 5; Sahih-i Müslim, Kitabu'l-İmâre, "el-Biatu Ala's-Sem'i ve't-Taeti Fi-Me'stetaa" babı, hadis: 90; Sünen-i Neseî, Kitabu'l-Biat, "el-Biatu Fî Mâ Yestetiu'l-İnsan" babı.

2- Sünen-i Neseî, Kitabu'l-Biat, "el-Biatuu Fî Mâ Yestetiu'l-İnsan" babı.

3- Sahih-i Buharî, Kitabu'l-Ahkâm, "el-Biat" babı, hadis: 5.

4- Hermas b. Ziyad Ebu Haydar el-Basrî el-Bahilî, Kays-i Aylan'dandır. Hermas, hicretten yüz yıl sonra Yemame'de vefat etti. Biyografisi için bk. Us-du'l-Gabe ve Takribu't-Tehzib.

5- Sahih-i Buharî, Kitabu'l-Biat, "Biatu's-Sağir" babı; Sünen-i Neseî, Kita-bu'l-Biat, "Biatu'l-Gulam" babı.

6- Sahih-i Buharî, Kitabu'l-Ahkâm, "es-Sem'u ve't-Taatu Li'l-İmam Mâ Lem Tekun Ma'siyet" babı, hadis: 3; Sahih-i Müslim, Kitabu'l-İmâre, "Vücubu Taati'l-Umera Fî Gayri'l-Ma'siyet" babı, hadis: 1839; Sünen-i İbn Mâce, Ki-tabu'l-Cihad, "La Taate

5- İbn Mesud, Resulullah'tan (s.a.a) şöyle nakleder: *"Benden sonra, sünnetimi yok etmeye çalışan, bidat çıkaran ve namazı vaktinde kılmayan kimseler size hükümet edecekler."* Ben, "Ya Resulullah!" dedim, "Onların dönemini görsem vazifem nedir?" Resulullah, *"Ey Ümmü Abd'ın oğlu!"* buyurdu, *"Benden vazifenin ne olduğunu mu soruyorsun? Allah'a karşı günah işleyen öndere itaat edilmeme-lidir."*¹

6- Ubâde b. Samit'in naklettiği uzun bir hadisin son bölümünde şöyle geçer: *"Allah'a karşı günah işleyen bir kimseye itaat edilemez; o hâlde Rabbinize karşı savaşa girişmeyin."*² Başka bir rivayette bu hadisini gerisi, *"Rabbinize karşı sapmayın."* şeklinde geçer.³

Resulullah'ın (s.a.a) sünnetinde "biat" kelimesini incelediğimizde biatin şu üç temele dayandığını görmekteyiz:

1- Biat eden, 2- Biat edilen, 3- Bir işi yapmak için itaat edeceğine dair sözleşmek.

Delayısıyla ilk önce yapılması istenen şeyin ne olduğu apaçık belli olmalı, sonra Resulullah'ın (s.a.a) sünnetinde olduğu gibi biat eden kimse, üzerine aldığı bütün vazifeleri kabullenme anlamında elini biat alan kimsenin eline sürmeli; böylece biat gerçekleşmiş olur. Buna göre biat, şer'î bir ıstılahtır. Ama bugün çoğu Müslümanlar, İslâm'da şer'î biatin gerçekleşmesinin şartlarını bilmemektedirler. Binaenaleyh, İslâm'da biat şu üç şartla gerçekleşir:

1- Biat eden kimse biat etmesi sahih olan kişilerden olmalı ve kendi iradesiyle biat etmelidir.

2- Biat edilen kimse kendisine biat edilmesi doğru olan kişilerden olmalıdır.

3- Biat konusu, yapılması doğru ve helâl olan bir şey olmalıdır.

Fî Masiyetillah" babı, hadis: 2863; Sünen-i Neseî, Ki-tabu'l-Biat, "Cezau Men Emere bi-Masiyetin" babı; Müsned-i Ahmed b. Han-bel, c.2, s.142.

1- Sünen-i İbn Mâce, c.2, s.956, hadis: 2865; Müsned-i Ahmed b. Hanbel, c.1, s.400.

2- Müsned-i Ahmed b. Hanbel, c.5, s.325. Muaviye'nin, Ubade b. Samit'i Osman'a şikâyet etmesi üzerine Osman onu Medine'ye çağırınca Ubade bu hadisi Osman'ın evinde nakletmiştir. Ubade'nin rivayetiyle bu hadisin özeti bu kitabın 329'uncu sayfasında geçmiştir.

3- Tehzibu Tarih-i İbn Asâkir, c.7, s.215.

Dolayısıyla, buluş çağına erişmeyen çocuğun ve delilin biati doğru değildir. Çünkü İslâm dininde bu ikisi İslâm hükümlerini uy-gulamakla yükümlü değillerdir. Yine biat, biat edenin kendi rıza ve iradesiyle yapılmalıdır. Mecbur edilen kimsenin biati doğru değildir; çünkü biat alış-veriş gibidir; bir malı sahibinden zorla alıp parasını ödemek doğru olmadığı gibi, zor kullanarak ve kılıcın gölgesi altında alınan biat de doğru ve meşru değildir. Yine açıkça günah işleyen kimseye, Allah'a itaatsizlik etmek ve bir günah işlemek için edilen biat de doğru değildir. Dolayısıyla biat, İslâmî bir ıstılah olup İslâm dininde birtakım hükümleri vardır.

Buraya kadar özetle şunları işledik: Arapça'da biat, alışveriş taraflarının alışverişi kabul etme belirtisi olarak tokalaşmaları anlamındadır. İslâm dininde ise biat, biat eden kimsenin biat edilen kimseyle kendi aralarında kararlaştırılan konularda itaat edeceğine dair sözleşmesinin belirtisidir.

Biatte şart koşulan şeyler yerine getirilmedikçe İslâm açısından biat gerçekleşmiş olmaz. Biatin şartları şunlardır:

1- Buluşa ermeyen çocuğun biati doğru değildir.

2- Zor kullanılarak alınan biat ve açıkça günah işleyen kimseye biat doğru değildir.

3- Bir günah işlemek için yapılan biat batıldır.

Resulullah (s.a.a) üç konuda biat almıştır: İlk olarak İslâm için, ikincisi İslâm hükümetinin teşkili için, üçüncüsü savaş için. Üçüncü konuda alınan biat hakkında Allah Tealâ şöyle buyurmuştur: "**Şüphesiz, sana biat edenler, ancak Allah'a biat etmişlerdir. Allah'ın eli, onların ellerinin üzerindedir.**"¹

3- Halife ve Yeryüzünde Allah'ın Halifesi

Halife ve Hilâfet

"Hilâfet" Arapça'da birinin yerine geçmek anlamındadır.² Halife ise birinin yerine geçen ve onun makamına oturan kimseye denir.³ Kur'ân-ı Kerim'de de bu anlamda geçmiştir:

1- Fetih: 10

2- el-Müfredat, Ragıb İsfahanî, "half" kökü.

3- Nihayetu'l-Lügat, İbn Esîr ve Lisanu'l-Arab, "half" kökü.

"(Allah'ın) Nuh'un kavminden sonra sizi halifeler kıldığını hatırlayın..."¹

"(Allah'ın) Ad (kavminden) sonra sizi halifeler kıldığını hatırlayın..."²

"Onların ardından yerlerine kitaba mirasçı olan birtakım halifeler geçti."³

"Sonra onların arkasından öyle halifeler türedi ki, namaz (kılma duyarlığını) kaybettiler."⁴

"(Allah) dilerse sizi giderir ve dilerse, bir başkasını size halife eder (yerinize getirir)."⁵

Bu sözcük Resulullah'ın (s.a.a) hadislerinde de bu anlamda kullanılmıştır:

"Allah'ım, halifelerime merhamet et. Allah'ım, halifelerime merhamet et. Allah'ım, halifelerime merhamet et." "Ya Resulullah! "Halifelerin kimlerdir, denildiğinde şöyle buyurdular: *"Onlar benden sonra gelip, benim hadisimi ve süne-timi rivayet eden kimselerdir."*

Bu sözcük sahabeler döneminde de bu anlamda kullanılmıştır:

a) Birinci Halife'nin Döneminde

İbn Esîr, *Nihayetu'l-Lügat* adlı eserinde şöyle kaydeder:

Arab'ın biri Ebu Bekir'in yanına gelerek, "Sen Resulullah'ın (s.a.a) halifesi misin?!" diye sordu. Ebu Bekir, "Hayır." dedi. Adam, "Öyleyse kimsin?" dedi. Ebu Bekir, "Ben ondan geriye kalan ve bir işe yaramayan bir şeyim." dedi.⁶

İbn Esîr daha sonra diyor ki: Ebu Bekir'in sözlerinde geçen "Halife" sözcüğü faydasız ve bir işe yaramayan şeye denir; Ebu Bekir tevazuda bulunmak için böyle söylemiştir.

1- A'râf: 69

2- A'râf: 74

3- A'râf: 169

4- Meryem: 59

5- En'âm: 132

6- Bu konu İbn Esîr'in nakliyle *Lisanu'l-Arab*'da da geçer.

b) İkinci Halife'nin Döneminde

Suyutî (öl. 911 hk.) kendi *Tarih*'inde "fi nebzi min ahbarihi ve kaza-yahu" bölümünde şöyle yazar: Askerî *el-Evail* adlı eserinde, Taberânî *el-Kebir*'de ve Hâkim *Müstedrek*'te şöyle kaydeder:

Bir gün Ömer b. Abdülaziz, Ebu Bekir b. Süleyman b. Ebu Hesme'ye şöyle sordu: Neden Ebu Bekir mektuplarını "Min halifeti Resulullah" (Resulullah'ın halifesi tarafından) unvanıyla yazıyorken, Ömer hilâfetinin başlarında "Min ha-lifeti Ebu Bekir" (Ebu Bekir'in halifesi tarafından) unvanıyla yazıyordu? "Emirü'l-Müminin" tabirini ilk kez kim kullandı?

Ebu Bekir b. Süleyman buna şöyle cevap verdi: Muhacir kadınlardan olan Şefa bana dedi ki: Ebu Bekir mektuplarını "Resulullah'ın halifesi", Ömer ise kendi mektuplarını "Resulullah'ın halifesinin halifesi" diye imzalıyordu. Nihayet bir gün ikinci halife Ömer Irak'taki valisine bir mektup yazarak oranın durumundan ve halkın hâlinden bilgi edinmesi için bölge halkından sabırlı iki kişiyi yanına göndermesini istedi. O da Ömer'e Lübeyd b. Rabia'yla Adiy b. Hatem'i gönderdi. Bu ikisi Medine'ye gittiler. Mescitte Amr b. As'la karşılaşarak, huzuruna girmemiz için Emirü'l-Müminîn'den izin al, dediler. Amr bunu duyunca, çok uygun bir isimdir, dedi. Amr, Ömer'in huzuruna girerken, "Esselâmun aleyke ya E-mirü'l-Müminin!" dedi. Ömer, "Bu ismi nereden aldın; maksadın nedir?" diye sordu. Amr, olay şundan ibarettir dedi. Sen emirsin, bizse müminleriz. Böylece o günden itibaren mektuplar bu başlıkla yazıldı.

Nevevî de *Tehzib* adlı eserinde şöyle yazar:

Ömer halka, "Siz müminlersiniz, ben de sizin emirini-zim." dedi. Ondan sonra Ömer'i "Emirü'l-Müminin" diye çağırıldılar. Oysa daha önce onu, "Resulullah'ın halifesinin halifesi" diye çağırıyorlardı. Ama o zamandan itibaren bunun yerine "Emirü'l-Müminin" lakabını kullandılar.¹

1- Tarihu'l-Hulefa, Suyutî, s.137-138; hicrî 1371, Mısır, Saadet baskısı, Müstedrek-i Hâkim, c.3, s.81-82; el-Evail, Askerî, s.103-104.

Yeryüzünde Halifetullah (Allah'ın Halifesi)

İslâm dininde "Halifetullah fi'l-arz" (Allah'ın yeryüzündeki halifesi¹), Allah Tealâ'nın insanlar arasından seçip halka imam ve önder kıldığı kimseye denir. Bu terim Kur'ân-ı Kerim'de de bu anlamda kullanılmıştır. Meselâ, "**Hani Rabbin, meleklere, 'Mutlaka ben, yeryüzünde bir halife var edeceğim' demişti.**"² Bazıları bu ayeti şöyle tefsir etmişlerdir: "Allah Tealâ Hz. Adem'i yeryüzünde halife kılmıştır." Ama bazıları da, "Allah Tealâ insanı yeryüzündeki halifesi kılmıştır." diye tefsir etmişlerdir. Aşağıdaki ayet birinci tefsiri desteklemektedir: "**Ey Davud, gerçek şu ki, biz seni yeryüzünde bir halife kıldık. Öyleyse insanlar arasında hak ile hükmet.**"

O hâlde, eğer birinci ayetin anlamı insan cinsini Allah'ın halifesi kılmaksa, sadece Hz. Davud'un Allah'ın yeryüzündeki halifesi kılınması anlamsız olur. Çünkü bu makam, Allah Tealâ'nın Hz. Davud'dan önce, onun zamanında ve ondan sonra yeryüzündeki halifesi kıldığı insan türüne ait bir makamdır. Yine "Fehkum beynen-nas bi'l-hakki" (insanlar arasında hak ile hükmet) cümlesindeki "se-bebiyet fa'sı",³ Hz. Davud'un sahip olduğu insanlar arasında hükmetme hakkını, yeryüzünde Allah'ın halifesi olması nedeniyle, yani yüce Allah'ın onu yeryüzünde halifesi kılıp insanlar arasında hükmetme hakkını ona verdiği için elde ettiğine delâlet eder. O hâlde hükmetme hakkının Davud'a bırakılması, onun Allah'ın yeryüzündeki halifesi olarak seçilmesine bağlıdır. Dolayısıyla, insanlar arasında hükmetme hakkının Allah'ın seçkin kullarından birine bırakıldığına delâlet eden bir ayet bulursak, o veli ve seçkin kulun Allah'ın yeryüzündeki halifesi olduğu anlaşılabilir olur; nitekim şu ayet de buna tanıklık eder:

"Gerçek şu ki, biz Tevrat'ı içinde bir hidayet ve nur olarak indirdik. Teslim olmuş peygamberler, Yahudilere onunla hükmederlerdi."⁴

Yine Allah Tealâ son peygamberi Hz. Muhammed'e (s.a.a) şöyle hitap eder:

1- Sâd: 26

2- Bakara: 30

3- "Sebebiyet Fa'sı" için bk. edebiyat kitaplarından Muğni'l-Lebib'e.

4- Mâide: 44

"İnsanlar arasında hükmetmen için biz sana Kitab'ı hak olarak indirdik."¹

Yine buyurur ki:

"Sana da (Ey Muhammed,) Kitab'ı (Kur'ân'ı) hak olarak indirdik... Öyleyse aralarında Allah'ın indirdiğiyle hükmet."²

Hz. Davud'un (a.s) insanlara hükmedebilmesi için yeryüzünde halife olması gerektiğini gördük. Yukarıdaki üç ayette de peygamberlerin hükmedebilmeleri için Allah tarafından kendilerine kitap inmesi gerektiğini gördük. Buradan anlaşılıyor ki, Allah Tealâ kitabını taşıyanları yeryüzünde kendine halife etmiştir; bu doğrultuda kitap ve halka ulaştırdıkları din hükümlerini doğrudan doğruya vahiy aracılığıyla Allah Tealâ'dan almış olmaları (Hz. Adem, Hz. Nuh, Hz. Musa, Hz. İsa ve Hz. Muhammed -Allah'ın salat ve selâmı onların üzerine olsun- gibi) veya Hz. Davud ve Hz. Süleyman -her ikisi de Hz. Musa'nın vasisi olup ona gelen Tevrat'ı insanlara ulaştırmaktaydı- gibi din sahibinden ilham yoluyla almış olmaları hiçbir şeyi değiştirmez.

Şunu da hatırlatalım ki, "halifetullah" tabiri Ehlîbeyt İmamları'nın rivayetlerinde de bu anlamda geçer.³

Allah, Halifelerini Halkın Önderleri Kılmıştır

Allah Tealâ yeryüzündeki halifelerini insanların önderleri kılmış, onlara kitap ve peygamberlik vermiştir. Allah Tealâ, bu alanda İbrahim, Lut, İshak ve Yakub'u şöyle anmaktadır:

"Her birini sâlihler kıldık. Ve onları, kendi emrimizle hidayete yönelten önderler kıldık ve onlara hayır kapsayan fiilleri, namaz kılmayı ve zekât vermeyi vahyet-tik. Onlar bize ibadet edenlerdi."⁴

Yine buyuruyor ki:

"Bu, İbrahim'e, kavmine karşı verdiğimiz ispatlı-delilimizdir... Ve ona İshak'ı ve Yakub'u armağan ettik, hepsini hidayete erıştirdik; bundan önce de Nuh'u ve onun soyundan

1- Nisâ: 105

2- Mâide: 48

3- Biharu'l-Envar, c.26, s.263, hadis: 47, Kenzü'l-Ferâid-i Keraçeki'den naklen; Usul-i Kâfi, c.1, s.200; Men Lâ Yehzuru'l-Fakih, c.2, s.369 ve 371.

4- Enbiyâ: 72-73

Davud'u, Süleyman'ı, Eyyub'u, Yusuf'u, Musa'yı ve Harun'u hidayete ulaştırdık... Zekeriya'yı, Yahya'yı, İsa'yı ve İlyas'ı da (hidayete eriştirdik.)... İsmail'i, el-Yesa'yı, Yunus'u ve Lut'u da (hidayete eriştirdik) Onların hepsini âlemlere üstün kıldık. ...Onları da seçkin ve dosdoğru yola yöneltip-iletтік. ... Bunlar, kendilerine kitap, hikmet ve peygamberlik verdiklerimizdir..."¹

O hâlde Allah Tealâ'nın yeryüzünde kendisine halife kıldığı kimseler insanlar arasında hükmedebilirler. Yine Allah Tealâ insanları Kitabına yöneltmeleri ve onlara dinini ulaştırmaları için halifelerini onların önderleri kılmıştır. Dolayısıyla, Allah'ın halifelerinin en önemli vazifeleri tebliğdir. Nitekim Allah Tealâ Kur'ân-ı Kerim'de buna değinerek şu açıklamayı yapar: **"Şu hâlde peygamberlere düşen apaçık bir tebliğden başkası mıdır?"² "Peygamber'e düşen, apaçık bir tebliğden başkası değildir."³** Yine bunların ben-zerleri Âl-i İmrân: 20, Mâide: 92 ve 99, Ra'd: 40, İbrâhîm: 52, Nahl: 35, Şûrâ: 48, Ahkaf: 35, Tegâbun: 12'de geçmektedir.

Yine Allah Tealâ tarafından tebliği, kendisine vahyolan peygamber veya Allah tarafından tayin olan onun vasisinden başkası yapamaz. Böyle bir tebliğin örneğini Tevbe Suresi'nin ilk on ayetinde aşağıdaki şekilde görebiliriz:

a) Tevbe Suresi'nin tebliği olayı *Ahmed b. Hanbel*'in Müsned'in-de ve diğer kaynaklarda kaydedilmiştir. Biz burada Müsned-i Ahmet'ten naklediyoruz. Ahmet, Ali b. Ebutâlib'ten şöyle nakleder:

Tevbe Suresi'nin ilk on ayeti Resulullah'a (s.a.a) inince, Ebu Bekir'i çağırarak o ayetleri Mekke halkına okuması için ona verdi. Ama bir süre sonra beni çağırarak, *"Ebu Bekir'e git; ona ulaşınca o ayetleri ondan alarak, Mekke'ye gidip halka kendin tebliğ et."* buyurdu. Ben Cuhfe'de Ebu Bekir'e yetişip ayetleri Ebu Bekir'den aldım. Ebu Bekir, Resululla-h'ın (s.a.a) huzuruna dönerek ona dedi ki:

"Ya Resulullah! Benim hakkımda kötü bir şey mi indi?" Resulullah (s.a.a), *"Hayır."* buyurdu, *"Ama Cebrail gelerek tebliğ işini,*

1- En'âm: 83-89

2- Nahl: 35

3- Nûr: 54; Ankebût: 18

*ancak kendin yapmalısın veya kendinden olan bir kişi yapmalıdır, dedi."*¹

b) Suyutî Tefsiri'nde Ebu Rafi'den şöyle nakledilir:

Resulullah (s.a.a) Ebu Bekir'i Tevbe Suresi'nin ayetleriyle Mekke'ye gönderdi. Sonra Cebrail inerek, *"Tebliğ işini ken-din yapmalısın ve kendinden olan bir kişiden başkası yapmamalıdır."* dedi. Bunun üzerine Resulullah (s.a.a) Ali'yi E-bu Bekir'in peşi sıra gönderdi. Ali Mekke'yle Medine arasında ona ulaşarak o ayetleri Ebu Bekir'den alıp kendisi Mekke'ye götürdü ve hac töreninde halka okudu.²

c) Diğer bir rivayette Sa'd b. Ebî Vakkâs'tan şöyle nakledilir:

Resulullah (s.a.a) Ebu Bekir'i Tevbe Suresi'nin ayetleriyle birlikte Mekke'ye gönderdi. Sonra peşinden Ali'yi (r.a) gönderdi. Ali (r.a) o ayetleri Ebu Bekir'den aldı. Bundan dolayı Ebu Bekir kalben üzülmüş olacaktı ki Resulullah (s.a.a) ona şöyle buyurdu: *"Ey Ebu Bekir! Benim adıma tebliği, ya ben yapmalıyım veya benden olan bir kişiden başkası yapmamalıdır."*³

Bu rivayetlere göre, Resulullah (s.a.a) hicretin dokuzunda hac mevsiminde sahabesi Ebu Bekir'i Tevbe Suresi'nin ilk on ayetiyle birlikte Mekke'ye göndermiş, onları müşriklere ulaştırmasını istemiştir. Ama Allah'ın vahiy meleği Cebrail-i Emin inerek, *"Senin adına tebliği, kendin yapmalısın ve kendinden olan bir kişiden başkası yapmamalıdır."* demiştir. Diğer bir tabirle, Tevbe Suresi'nin ilk on ayetini muhataplara tebliğ etmek Resulullah'ın (s.a.a) şahsının görevidir. Bu önemli görevi ya Resulullah'ın (s.a.a) kendisi yapmalıdır veya kendisinden olan, dininin vasisi Ali b. Ebu Talib yapmalıdır, başkası yapamaz. İleride Allah'ın izniyle kitabımızın "Vasi" bölümünde, Resulullah'a (s.a.a) vasi tayiniyle ilgili rivayetlere değineceğiz.

Buradan anlaşılıyor ki Allah tarafından doğrudan doğruya tebliğ Resulullah'a (s.a.a) ve onun vasisine has görevlerden biridir.

1- Müsned-i Ahmed b. Hanbel, c.1, s.151 ve Ahmed b. Muhammed, Şakir'in tahkiki, c.2, s.322, hadis: 1296; ed-Dürrü'l-Mensûr, Suyutî, c.3, s.209. Son kaynakta Enes ve Sa'd b. Ebî Vakkâs'tan nakledildiği üzere Sa'd'ın da rivayetine göre, Ebu Bekir kalben üzüldü. Bunun üzerine Resulullah (s.a.a), "Benim adıma tebliğ işini kendimden veya benden olan bir kişiden başkası yapmamalıdır." buyurdu.

2- ed-Dürrü'l-Mensûr, Suyutî, c.3, s.210.

3- ed-Dürrü'l-Mensûr, Suyutî, c.3, s.209.

Mucize Allah'ın Halifelerine Mahsustur

Bazen Allah Tealâ'nın yüce hikmeti, insanlara imam ve önder kıldığı, Kitap ve dinini tebliğ için seçtiği yeryüzündeki halifesine Allah tarafından tebliğ ettiği konuda doğru söylediğine tanık olması için bir nişane ve belirti vermeyi gerektiriyor. İslâm dininde, diğer insanların benzerini getirmekten âciz oldukları bu belirtiye örfen "mucize" denmektedir.

Allah Tealâ Kur'ân-ı Kerim'de Hz. Musa (a.s) ve Hz. İsa (a.s) gibi peygamberlerine verdiği bazı mucizelere değiniyor. Örneğin, Hz. Musa'nın (a.s) mucizesi hakkında şöyle buyuruyor:

"Bunun üzerine esasını bırakıverdi, bir de (ne görsünler) o, açıkça bir ejderha oluverdi."¹

"Elini de çekip çıkardı, bir de (ne görsünler) o, bakanlar için parlayıp aydınlanıvermiş."²

"Biz de Musa'ya: Asa'nı fırlatıver, diye vahyettik. (O da fırlatıverince) bir de baktılar ki, o, bütün uydurdıklarını derleyip-toplayıp yutuuyor."³

"Kavmi kendisinden su istediğinde Musa'ya: Asanla taş vur, diye vahyettik. Ondan on iki pınar sızıp-fış-kırdı; böylece her bir insan topluluğu su içeceği yeri öğrenmiş oldu."⁴

"Bunun üzerine esasını bırakıverdi, bir de (ne görsünler) o, açıkça bir ejderha oluverdi."⁵

"Böylece Musa da esasını bırakıverdi, bir de (ne görsünler) o, uydurmakta olduklarını yutuveriyor."⁶

"Bunun üzerine Musa'ya: Asanla denize vur, diye vah-yettik. (Vurdu ve) Deniz hemencecik yarılıverdi de her parçası kocaman bir dağ gibi oldu."⁷

Allah Tealâ, peygamberi İsa b. Meryem'e (a.s) verdiği mucizeyi Mâide Suresi'nde şöyle açıklıyor:

1- A'râf: 107

2- A'râf: 108

3- A'râf: 117

4- A'râf: 160

5- Şuarâ: 32

6- Şuarâ: 45

7- Şuarâ: 63

"...Ben seni Ruhul-Kudüs ile destekledim, beşikte iken de, yetişkin iken de insanlarla konuşuyordun. Sana kitabı, hikmeti, Tevrat'ı ve İncil'i öğrettim. İznimle çamurdan kuş biçiminde (bir şey) oluşturuyordun da (yine) iznimle ona üfürdüğünde bir kuş oluveriyordu. Doğuştan kör olanı, alacalıyı iznimle iyileştiriyordun, (yine) benim iznimle ölüleri (hayata) çıkarıyordun..."¹

Âl-i İmrân Suresi'nde ise Hz. İsa'dan (a.s) şöyle naklediyor:

"Ve ölüyü diriltirim. Yediklerinizi ve evlerinizde stok ettiklerinizi size haber veririm."²

Yine Allah Tealâ peygamberlerin vasileri olan Davud ve Süleyman hakkında şöyle buyuruyor:

"Davud ile birlikte tesbih etsinler diye, dağlara ve kuşlara boyun eğdirdik..."³

"Süleyman için de, fırtına biçiminde esen rüzgara (boyun eğdirdik) ki kendi emriyle, içinde bereketler kıldığımız yere akıp giderdi... Onun için denizde dalgıçlık yapan ve bundan başka iş(ler) de gören şeytanlardan kimseleri de (emrine verdik)..."⁴

Elbette Allah Tealâ'nın bütün önderlere bütün mucizeleri vermesi gerekmiyor; nitekim Allah Tealâ Hz. Hud, Lut ve Şuayb peygamberlere Hz. Musa, İsa, Davud ve Süleyman'ın (a.s) mucizelerini verdiğini söylememiştir. Yine insanlar bazı peygamberlerin aralarında adaletle hükmetmelerine engel olmuşlardır. Ve yine, Hz. Musa (a.s) ve Hz. Muhammed (s.a.a) ilk başta insanların arasında hükümet etme fırsatı bulamamışlardır; oysa onlar tebliğ için görevlendirildikleri andan itibaren Allah'ın halifelerinin önde gelenlerindendi.

O hâlde, Allah'ın Kitabı ve dinini tebliğ için bir vasi tayininde hilâfetle imamet biri, diğerini gerektirmektedir; oysa insanlara hükmetmeyle mucize göstermenin arasında herhangi bir zorunluluk söz konusu değildir.

Binaenaleyh, halifetullah veya Allah'ın halifesi sadece Allah tarafından tebliğ için görevlendirilmiş olan kimsedir.

1- Mâide: 110

2- Âl-i İmrân: 49

3- Enbiyâ: 79

4- Enbiyâ: 81-82

Bunlar "halifetullah" (Allah'ın halifesi) sözcüğünün Allah'ın Kitabında geçen anlamlarıdır. "Resulullah'ın (s.a.a) halifesi" deyiminin anlamını ise daha önce Resulullah'ın (s.a.a) hadislerinde gördük. Örneğin bir hadiste şöyle geçiyordu: Resulullah (s.a.a) üç defa, "*Allah'ım; halifelerime merhamet et.*" buyurdu. "Halifelerin kimlerdir?" diye sorulduğunda, "*Benden sonra gelip benim hadisimi ve sünnetimi rivayet edenlerdir.*" buyurdu.

Dolayısıyla, "Allah'ın halifesi" Allah Tealâ'nın, kendi dinini tebliğ etmesi için tayin etmiş olduğu kimsedir. Resulullah'ın (s.a.a) halifesi ise, Allah tarafından tayin edilmeden kendiliğinden Resul-i Ekrem'in (s.a.a) hadis ve sünnetini tebliğ eden kimsedir.¹

Evet, Allah'ın halifesi ve Resulullah'ın (s.a.a) halifesi terimleri Allah'ın Kitabında ve Resulullah'ın (s.a.a) sünnetinde bu anlamda kullanılmıştır. Bu terimler Müslümanların arasında ise şöyle kullanılırlar:

Müslümanların İstılahında Halife ve Halifetullah

Daha önce "halife" kelimesinin lügat anlamında, Ebu Bekir'in "Resulullah'ın halifesi", Ömer'in ise "Resulullah'ın halifesinin halifesi" ve daha sonra da "Emirü'l-Müminin" diye çağırıldığını gördük. Bu kelime son Osmanlı halifesinin dönemine kadar bu şekilde kullanıldı. Aynı zamanda büyük İslâm hükümdarlarını da böyle anıyorlardı:

a) Emevîler ve Abbasîler Döneminde

Emevîlerin döneminden Abbasîlerin hilâfetine kadar Hilâfet Ekolü mensupları (Ehlisünnet) büyük İslâm kumandanlarını "hali-fetullah" (Allah'ın halifesi) diye tanıyorlardı. İşte bu yüzden Hac-cac, cuma namazı hutbesinde şöyle demiştir:

"Allah'ın halifesi ve onun seçkin kulu Abdulmelik Merva-n'ı dinleyin ve ona itaat edin!"²

Abbasî halifesi Mehdi'nin yanında, Emevî halifesi Velid'in zındık olduğu söylendiğinde Mehdi Abbasî itiraz ederek, hilâfetullah makamı Allah'ın yanında onu bir zındığa bırakmasından yücedir, dedi!³

1- Bu hadisin kaynakları için bk. kitabımızın ikinci cildi, 3. baskı, s.58-59.

2- Sünen-i Ebî Davud, c.2, s.210, hadis: 4645, "Hulefa" babı.

3- Tarih-i İbn Esîr, c.10, s.7-8.

Buradan, Emevîler ve Abbasîler döneminde bu lakabın çok meşhur olduğu anlaşılıyor. Şairler de hükümdarları bu isimle övüyorlardı. Örneğin, Cerir, Ömer b. Abdülaziz hakkındaki bir şiirinde şöyle diyor:

Halifetullah ne emredersiniz bize
Size karşı beklemiyoruz evimizde ¹

Ömer b. Abdülazizin dindarlığı o kadar meşhur olmasına rağmen Cerir'in bu sözlerine itiraz etmemiştir.

Mervan b. Ebu Hafsa da, Muin b. Zaide el-Ensari'yi övdüğü bir şiirinde Abbasî halifesi Ebu Cafer Mensur Devanikî (öl. 151 hk.) hakkında şöyle diyor:

Hâşimîler döneminde sürekli Halifetu'r-Rahman'ın uğru-na
kılıç kuşanmıştım.

Onun sınırlarını korur, kılıçlar ve mızraklar karşısında ona
siper olurum.²

b) Osmanlı Halifelerinin Dönemi

Osmanlı halifelerinin dönemde, "halife" kelimesi, "Allah" veya "Resulullah" kelimesi eklenmeden Müslümanların büyük padişahı için kullanılırdı.³

c) Günümüzde

Günümüzde, Allah Tealâ'nın meleklerle, "**Muhakkak ben, yeryüzünde bir halife var edeceğim.**" buyruğuyla, insan türünün yeryüzünde Allah'ın halifesi kılınmasının kastedildiği meşhurdur.⁴ Dolayısıyla "yeryüzündeki Allah'ın halifesi"nden maksat, insan türüdür. "Hulf" kökünden alınan diğer sözcükler de insan türünün halife olması anlamındadır. Yine Os-

1- Şerhu Şevahidi'l-Muğni, Suyutî, Beyrut, Daru'l-Mektebi'l-Hayat, c.1, s.197.

2- el-Kuna ve'l-Elkab, c.1, s.252.

3- el-Mu'cemu'l-Vasit, "halife" sözcüğü.

4- Seyyid Kutup, "**Rabb'in meleklerle, 'Muhakkak ben yeryüzünde bir halife var edeceğim.' dedi.**" ayetinin tefsirinde şöyle yazar: "Binaenaleyh, Allah Tealâ'nın yüce iradesi, yeryüzünün hükümetini bu varlığa bırakmayı ve onu serbest kılmayı gerektirdi... Bu ise çok büyük bir makamdır. İnsanın, varlık âleminde geniş yeryüzündeki makamıdır bu." Tefsir-i Fî Zilali'l-Kur'ân, c.1, s.65-66. Yine Halife ve Sultan adlı kitabın yazarı şöyle der: "Bu, İslâm âlemine Ehlikitap'tan geçmiştir." Halife ve Sultan ... Partuld, (Muhtasari Der Bare-i Bermekiyan) Sirus İzedî tercümesi, s.16.

manlı İmparatorluğu'nun son dönemlerine kadar Müslümanların büyük önderlerine "halife" denilmesinden, o şahısların Resulullah'ın (s.a.a) yerine Müslümanlara hükümet etmesi kastedilmiştir.

Buna göre halife, Resulullah'ın (s.a.a) yerine oturan kişidir. Dolayısıyla sadece Resulullah'tan (s.a.a) sonraki ilk dört halifeye "Hu-lefa-i Râşidin" denmiş, Osmanlı padişahlarının sonuncusuna kadar diğerleri hakkında artık "râşidin" tabiri kullanılmamış ve bu adlandırma günümüze kadar devam etmiştir.

Tamamlama

Hadis kaynaklarında nakledilen rivayetlere baktığımızda, tedricî değişime uğrayan "halife" kelimesinin, hangi tarihte, ne şekilde ve hangi şartlar altında "Resulullah'ın Halifesi" tabiri yerine "Allah'ın Halifesi" tabiri kullanılarak değiştiğine dair bir cevap bula-mıyoruz. Oysa bu kelime için yapılan bu yeni yorum, kökten İslâm ile çelişmekteydi... Yine böyle bir yorumun ortaya çıkmasında Bizans'ın etkisinin olup olmadığını da bilmiyoruz.

Bu hususta ancak şunu söylebiliriz ki, "Allah'ın Halifesi" tabiri Benî Ümeyye döneminde kullanılmaya başlamıştır. O dönem şairlerinden olan Ferezdak'a ait bir gömlekte,¹ Ömer b. Abdulaziz'in soyundan Halife Süleyman (Miladî 715-717), "Allah'ın Halifesi" olarak adlandırılmıştır.

Yine Halife Hişam (Miladî 724-743) hakkında şöyle nakledilir:

Bir gün etrafındaki dalkavuklardan biri Hişam'a sorar: "Kendi halifeni mi çok seviyor, üstün tutuyorsun yoksa Peygamber'i mi?" Halifenin, "Kendi yerime geçecek olan halifemi (veliahdimi) daha çok seviyorum." demesi üzerine yağcılık yapan adam, "Öyleyse Allah'ın katında 'halife' daha üstündür." şeklinde bir sonuç çıkardı.² [Bundan da, o tabirin o dönemde kullanıldığı anlaşılmaktadır.]

Ayrıca Bizans veya Fars imparatorluklarına ait sikkeler doğru okunduğu takdirde,³ şunu kabullenmemiz gerekir ki Velid, Süleyman ve Hişam'ın babası Abdulmelik Miladî 7. yüzyılda sikkeler değişmeden ön-

1- Edeb, s.7.

2- Dineverî, s.346; Taberî, c.2, s.1199. Yine Velid hakkında da böyle bir olay nakledilmiştir. Yine bu olay Taberî Tarihi, c.1, s.2748.'deki, Ömer'in "Allah'ın Halifesi" tabirine karşı çıktığı olayıyla da karşılaştırılsın.

3- Lavoix, Catalogue Des Monnaies I, p. 25 (N. 83).

ce kendisini "Allah'ın Halifesi" olarak tanıtmıştı. Ancak Abdulmelik'in para reformunun özelliği, -yani üzerine sadece ayet ve hadisler yazılı sikkelerin değiştirilerek yanlarına helifenin adının da konulmasına çalışılmadığı dönemde- yöneticilerin, "Alla-h'ın Halifesi" tabirini, dalkavukuların istediği doğrultuda şeraitin alanına yaygınlaştırarak sınırını genişletmek gibi bir politikalarının olmadığını açıkça ortaya koymaktadır.¹

Fakat Abbasîler bu hususta biraz hadlerini aşarak Me'mun döneminde (Miladî 813-833) Abdulmelik'in para reformundan sonra ilk defa sikkelerin üzerine "Allah'ın Halifesi" tabirini yazarak devlet başkanı kendisini o unvanla adlandırmış oldu.

Benî Ümeyye'nin saltatanın sona erdirilmesi olayı (Miladî 750), sonuç itibariyle İslâm âleminde birliğin de son bulması açısından çok önemlidir. Çünkü Emevî şahzadelerinden biri, Suriye'den kaçıp İspanya'da kendi hükümetini kurmuştu. Ayrıca Fas ve Cezayir'in bir bölümü olan Bahterî, Abbasîlerin kontrolü dışında idare edilmekteydi. Tabii Abbasîler, geniş topraklara sahip olmakla birlikte İslâm'ın kutsal beldelelerinin idaresini ellerinde tutarak, hac ziyareti gibi etkinliklere önderlik etmekle düşmanlarına karşı büyük bir ölçüde üstünlüğe sahiptiler. Çünkü hem Şîiler, hem de Sünnîler arasında Mekke ve Medine, sürekli kendi cazibesi korumaktaydı. O nedenle bu iki şehre hâkim olmayanlar, kendilerini "Emirü'l-Mümi-nin" veya "Halife" lakaplarıyla halka tanıtmaya cesaret edemiyorlardı. Ama ne var ki yönetime karşı olan bu gibi adamlar da Abbasîleri bu unvanlarla kabul etmiyorlardı. Nitekim İspanya'da hükümet süren Benî Ümeyye'nin büyüğüne "Halifelerin oğlu (torunu)" [Allah'ın Halifesi'nin oğlu] adını vermişlerdi, Fas'ın İdrisî Şîilerinin büyüğüne de "Allah Resulü'nün oğlu (torunu)" adını takmışlardı. Gerçi Haricîler, Cezayir'in Bahterî bölgesininin yönetimini elinde bulunduran Rüstemîler soyunun büyüklerini hiç çekinmeden "Halife" olarak adlandırıyorlardı. Ancak bu tabirden, müminler camiasının önderi gibi Peygamber'in halifesi ve yerine geçen kimse anlamını kastediyorları.²

1- "Allah'ın Halifeleri" tabiri, resmî evraklarda göze çarpmamaktadır; tıpkı İkinci Velid'in fermanı gibi.

2- İbn Hurdadbeh, s.87.

Halife İstılahının Hilâfet Ekolü'nden Ehlibeyt Ekolü'ne İntikali

Resulullah'tan (s.a.a) sonra Ehlisünnet Ekolü'nde "halife" ve "yer-yüzündeki halifetullah" kelimelerindeki bütün bu değışiklikler meydana geldi. Ama "halife" terimi, Resulullah'ın (s.a.a) halifesi diye hicretin beşinci yılından itibaren Ehlisünnet Ekolü'nden Ehlibeyt Ekolü mensuplarına intikal etti.

Ehlisünnet Ekolü mensupları, "halife" sözcüğünün Resululla-h'ın (s.a.a) hadislerinde, ondan sonra kendilerinin kullandıkları ye-ni anlama gelmeyeşine delil getirerek şöyle derler: "Resulullah üm-metini kendi hâline bırakmış ve kendisinden sonra onlar için bir merci tayin etmemiştir!"

Ama Ehlibeyt Ekolü mensupları, Resulullah'ın (s.a.a) kendisinden sonra Emirü'l-Müminin Hz. Ali'yi vasi olarak tayin ettiğini vurgulayan hadislerine dayanarak bu iddiayı reddedip şöyle derler:

Resulullah (s.a.a) kendisinden sonra Hz. Ali'yi (a.s) daha sonra kullanılan yeni anlamda halife olarak tayin etmiş, ümmetini kendi hâline bırakmamıştır.¹

İki ekol arasındaki bu tartışmalar günümüze kadar devam etmiş. Ehlisünnet'in Resulullah'tan (s.a.a) sonra kullandığı yeni ıstılahın daha önce Resul-i Ekrem'in (s.a.a) buyruklarında geçmesinin imkânsız olduğundan gaflet edilmiştir!

Özet

a) Lügatte, herkesin halifesi, kendisinden sonra işlerini üslenen kimsedir. Bu sözcük Kur'ân-ı Kerim'de, Resulullah'ın (s.a.a) hadislerinde ve ashabin sözlerinde de lügat anlamında geçer.

b) İslâm'da "halifetullah", ister vahiy alma yoluyla olsun, ister Allah'ın peygamberinden alarak insanlar arasında hükmetme yoluyla, Allah Tealâ'nın, dinini tebliğ etmesi için tayin ettiği kimsedir. Bu halifelerden bazılarının, diğer insanların getirmekten âciz oldukları mucizeleri vardı. Bu sözcük, Kur'ân-ı Kerim ve Ehlibeyt İmamaları'nın hadislerinde de bu anlamda kullanılmıştır.

1- Bu delillerden bazılarını, Allâme Hillî'nin (r.a) "Elfeyn" adlı kitabında bulmak mümkündür.

c) Resul-i Ekrem'in (s.a.a) hadislerinde "Resulullah'ın halifesi", onun hadis ve sünnetini tebliğ eden kimsedir.

d) Müslümanlar, Ebu Bekir'e Resulullah'ın halifesi, Ömer'e ise Resulullah'ın halifesinin halifesi diyorlardı, daha sonra Ömer'e "E-mirü'l-Müminin" dediler. Osmanlı İmparatorluğu'nun sonlarına ka-dar İslâm hükümeti padişahlarına bu isim veriliyordu. Emevî ve Abbasîler döneminde bu isim "halifetullah" ismi de eklendi. Osmanlılar döneminde padişahlar halife, yani Resulullah'ın halifesi diye çağrılıyorlardı. Bu isim o zamandan günümüze kadar Müslümanların arasında yayılmış ve Resulullah'tan (s.a.a) sonra hükümeti ele geçiren herkese "Resulullah'ın halifesi" anlamında "halife" denilmiştir. Yine Resulullah'tan (s.a.a) sonra dört halife "Hulefa-i Râşidin" diye meşhur olmuştur.

Daha sonra "halife" sözcüğü Ehlibeyt Ekolü mensuplarına intikal etmiş ve Resulullah'tan (s.a.a) sonra Osmanlılar dönemine kadar bütün hükümdarlar bu isimle çağırılmıştır. Bu gaflet Müslümanların düşüncelerini tedirgin etmiş ve Ehlişünnet Ekolü mensupları arasında Resulullah'ın (s.a.a), ümmeti kendi hâline bıraktığı ve onlar için bir merci tayin etmediği düşüncesi revaç bulmuştur. Çünkü Resulullah'tan (s.a.a) sonra kendilerinin kullandıkları bu yeni terim, Hz. Peygamber'in (s.a.a) buyruklarında geçmemiştir! Fakat Ehlibeyt Ekolü mensupları, Resulullah'ın (s.a.a), Emirü'l-Müminin Hz. Ali'yi (a.s) kendisinden sonra vasi tayin etmiş olması yönündeki hadislerine dayanarak şöyle demişlerdir: "Resulullah (s.a.a) Hz. Ali'yi, Müslümanların kendisinden sonra "halife" terimi için kullandıkları yeni anlamda Müslümanların halifesi etmiştir." Böylece bu konuda Müslümanlar arasında büyük bir ihtilâf patlak vermiş oldu.

Gerçeğin açıklığa kavuşması için, Allah'ın izniyle kitabımızın bir bölümünde, Resulullah'ın (s.a.a) bu alanda ne yaptığını ve neler buyurduğunu inceleyeceğiz.

4- Emirü'l-Müminin

Daha önce, "halife" için "Emirü'l-Müminin" lakabının Ömer b. Hat-tab'ın döneminden itibaren kullanıldığını ve bu kelimededen "İslâm dünyasının önderi" anlaşıldığını ve Osmanlı halifeleri dönemine kadar da bu anlamda kullanıldığını söyledik.

5- İmam

Arapça'da "imam" sözcüğü, ister hak olsun, ister batıl olsun, insanların izledikleri, söz ve hareketlerini örnek aldıkları kimseye verilen isimdir.¹ Nitekim Allah Tealâ Kur'ân-ı Kerim'de hak imamla ilgili şöyle buyuruyor:

Her insan grubunu imamlarıyla çağıracağımız gün, artık kimin kitabı sağ eline verilirse, onlar kitaplarını okuyacaklar ve onlar, bir hurma çekirdeğindeki ipince iplik kadar bile haksızlığa uğratılmazlar. Kim bunda (dün-yada) kör ise, o, ahirette de kördür ve yol bakımından daha şaşkın bir sapıktır.²

Batıl imam hakkında ise şöyle buyurur:

Bu durumda küfür imamlarıyla çarpışın. Çünkü onlar, yeminleri olmayan kimselerdir; belki cayarlar.³

İslâm'da imam, Allah'ın emriyle insanları hakka yönelten insan veya kitaptır. İmamın insan olduğu ile ilgili olarak Allah Tealâ şöyle buyurur:

Hani Rabbin, İbrahim'i birtakım kelimelerle deneme-den geçirmişti. O da bunları tam olarak yerine getirmişti. (O zaman Allah İbrahim'e): "Seni şüphesiz insanlara imam kılacağım." demişti. (İbrahim), "Ya soyumdan olanlar?" deyince (Allah), "Ahdim zalimlere erişmez." demişti.⁴

Yine buyuruyor ki:

Ve onları, kendi emrimizle hidayete yönelten imamlar kıldık.⁵

İmamın kitap olmasıyla ilgili olarak da Allah Tealâ şöyle buyuruyor:

Ve ondan önce de bir imam (önder) ve rahmet olarak Musa'nın kitabı...⁶

Bu iki ayetten anlaşılacak şudur: İslâm'da bir kitabın imam olması için, Allah tarafından insanları hidayet etmek amacıyla peygamberlerine inmiş olması gerekir; Hz. Muhammed'in (s.a.a) kitabı olan Kur'ân-ı Ke-

1- Lügat kitaplarında "emme" köküne bakınız.

2- İsrâ: 71-72

3- Tevbe: 12

4- Bakara: 124

5- Enbiyâ: 73

6- Hûd: 17

rim gibi; nitekim ondan önce de Hz. Musa'nın kitabı ve diğer ilâhî kitaplar hidayet için inmişlerdi.¹

İnsanın imam olabilmesi için de Allah Tealâ tarafından tayin edilmiş olması gerekir; nitekim bu alanda Allah Tealâ şöyle buyuruyor: "**Şüphesiz, seni insanlara imam kılacağım.**" Allah Tealâ bu makamı kendi "ahdim" diye tanımlamış, imamın kendisine ve diğerlerine zulmetmemesini, Allah'a karşı isyan ve azgınlık etmemesini irade etmiştir; aksi durumda böyle bir ahit onu kapsamına almaz. Nitekim Allah Tealâ buyuruyor ki:

"Ahdim zalimlere erişmez."

Yukarıda açıkladıklarımızı göz önünde bulundurarak İslâm'da "imam" şu anlamlara gelir:

a) İmam, Allah Tealâ'nın, insanlara yol göstermesi için peygamberlerine indirmiş olduğu bir kitaptır.

b) İmam, Allah Tealâ tarafından insanlara yol göstermesi ve onları hidayet etmesi için tayin edilen bir kişidir. İmametın şartı ise masum olmak, yani her türlü günah ve kötülüklerden arınmış olmaktır.

6- Emir ve Ulu'l-Emr

"Emir" (yönetim ve hükümet) ve "ulu'l-emr" (yönetici ve hükmeden) sözcüklerinin şer'î bir ıstılah olup olmadığını anlamak için bu sözcüklerin Arap lügatinde, Müslümanların örfünde ve İslâmî naslarda (Kur'ân ve sünnette) kullanışlarını incelememiz gerekiyor:

a) Arap Lügatinde "Ulu'l-Emr" Sözcüğü

Sire-i İbn Hişâm, Tarih-i Taberî ve diğer kaynaklarda şöyle geçer:

Resulullah (s.a.a) hac mevsiminde kendisini çeşitli Arap kabilelerine tanıtıyor, onları İslâm'a davet ediyor, kendisinin peygamber olduğunu ve Allah tarafından gönderilmiş olduğunu açıklıyor ve Allah tarafından görevlendirilmiş olduğu şeyi onlara açıklaması için kendisine inanmalarını ve yardımcı olmalarını istiyordu onlardan.

1- Mu'cemu'l-Mufehris Li Elfazil-Kur'âni'l-Kerim'de, "el-kitab" terimine bakınız.

Bu görüşmelerin birinde Resulullah (s.a.a) Benî Amir b. Sa'saa kabilesine giderek kendisini tanıtıp onları Allah'ı kabul etmeye davet etti.

Onların arasında Beyhare b. Furas¹ isminde birisi, "Vallahi; eğer bu Kureysli genci tutarsam, onun vasıtasıyla bütün Araplara hüküm sürerim." dedi. Sonra Resulullah'a dönerek şöyle sordu:

"Allah Tealâ'nın muhaliflerine karşı seni zafere ulaştırması için sana uyup yardım edecek olursak, senden sonra hükümetin bize geçmesini kabul ediyor musun?"

Resulullah (s.a.a), "Hükümet Allah'ındır; onu istediği her-kese verir." buyurdu.

Beyhare Resulullah'ın (s.a.a) bu cevabını duyunca şöyle dedi: "Biz senin için boğazlarımızı Arab'ın oklarına hedef edelim de, Allah seni zafere ulaştırdığında başkaları mı hükümete geçsin?! Bizim sana ihtiyacımız yok."²

Beyhare sonunda Resulullah'ın (s.a.a) hükümete ulaşacağını bildiğinden Resul-i Ekrem'den (s.a.a) sonra hükümetin kendi kabilesine geçmesi için Hz. Peygamber'le ahitleşmeye karar verdi. Fakat Resulullah (s.a.a), o günlerde onların her birinin yardımına şid-detle ihtiyaç duymasına rağmen, onun bu önerisini reddetti. Çünkü Beyhare'nin istediği hükümet ve önderlik Resulullah'ın (s.a.a) elinde değil, onu istediğine veren Allah Tealâ'nın elindedir.

Resul-i Ekrem (s.a.a), Havze b. Ali el-Hanefî'yi İslâm'a davet ettiğinde, Havze de yersiz isteği karşısında Resulullah'tan (s.a.a) buna benzer bir cevap almıştı. *Tabakat-ı İbn Sa'd*'da Havze'nin öyküsü özetle şöyle geçer:

Resulullah (s.a.a), Havze b. Ali el-Hanefî'ye bir mektup yazarak onu İslâm'a davet etti. Havze, Resulullah'ın (s.a.a) mektubuna şöyle cevap verdi:

"Beni davet ettiğin din çok iyi, çok güzeldir. Fakat benim kabilemin şairi ve sözcüsü olduğumu bilirsin; Araplar, benim ma-

1- İbn Hişâm der ki: "Furas, Abdullah b. Selme b. Kaşir b. Kâ'b b. Rabia b. Amir b. Sa'saa'nın oğludur." bk. Sire-i İbn Hişâm, c.2, s.33.

2- Sire-i İbn Hişâm, c.2, s.31-34; Tarih-i Taberî, c.1, s.1205-1206, Avrupa basması.

kam ve mevkiimin yüceliğini bilir, bana saygı duyarlar. Dolayısıyla, sana uymam için hükümetin bir bölümünü bana bırak."

Bu mektup Resulullah'a (s.a.a) ulaştı. Hz. Peygamber, mektubu okuyunca şöyle buyurdu:

"O, bayır ve kullanışsız bir yerin hükümetini isteseydi yine de kabul etmezdim."¹

Resulullah (s.a.a) Havze'ye verdiği cevapta bayır ve kullanışsız yer tabirini kullanmıştı. Oysa Havze Hz. Peygamber'den kendisini bir bölgenin veya en azından bir kabilenin hükümetine geçirmesini istemişti. Fakat Resulullah (s.a.a) ona, hatta kullanışsız bir yerin bile hükümetini vermem buyurdu.

Resul-i Ekrem'in (s.a.a) bu buyruğu, Kûfe ve Basra ahalisinin sözlerini hatırlatıyor insana. Diyorlar ki: Bir gün valileri, mescidin zeminini düzeltmek için onların her birinden bir miktar çakıl taşı toplayıp vermelerini istedi. İşlerini gözetmesi için de ahalden birini onların başına dikti. Bu adam çakıl taşlarını alırken kaba davranıyor, insanları zahmete sokuyordu. Bu yüzden halk şakayla şöyle diyordu:

Hükümet ve riyaset, çakıl taşlarına olsa bile pek güzeldir!

Gerçekte Havze de Resulullah'tan (s.a.a) çakıl taşlarına bile olsa kendisine bir hükümet vermesini istemişti. Resul-i Ekrem (s.a.a) ise bu makamı bile ona vermem buyurmuştu.

b) Müslümanların Örfünde Ulu'l-Emr

Müslümanların örfünde, "hükümet" ve "önderlik" anlamında "emr" kelimesi daha çok Benî Sâide Sakifesi ve ondan sonra kullanılmıştır. Benî Sâide Sakifesi'nde vuku bulan olayı, buradaki konuşmaları ve her birinin hükümeti ele geçirmek için ileri sürdüğü delilleri bir kez daha gözden geçirelim:

O gün Sa'd b. Ubâde, ensara dedi ki: "Emri (hükümeti ve liderliği) yalnız kendiniz ele geçirin."

Ensar ise, Sa'd b. Ubâde'ye, "Hükümeti ve liderliği sana vereceğiz." dediler.

1- Tabakat, İbn Sa'd, c.1, k. 2, s.18, Avrupa baskısı.

Tartışmalar yükselince, "Eğer Kureyş muhacirleri kabul etmez de biz Resulullah'ın (s.a.a) akrabalarıyız; o hâlde neden onun hükümeti konusunda bize muhalefet ediyorsunuz? derlerse, ne diyelim?"

Veya Ebu Bekir'in ensara karşı, "Bu hükümete ve liderliğe Kureyş'ten başka kimse lâıyk değildir." şeklindeki delili.

Veya o gün Kureyş hakkında söylediği, "Ondan (Resulullah'tan) sonra hükümet ve liderliğe Kureyş herkesten daha lâıyktır. Bu konuda zalimlerden başka kimse onlara muhalefet etmez." şeklindeki diğer sözü.

Ya da Ömer'in Sakife'de söylediği, "Biz Muhammed'in akrabalarıyız; onun hükümeti konusunda kim bize muhalefet eder?!" şeklindeki sözü ve Hebbab b. Munzir'in ona, "Bu adamla taraftarlarının sözlerini dinlemeyin; aksi takdirde hükümet konusunda hakkınızı kaybedersiniz... Valahi, siz bu hükümete ve liderliğe daha lâıksınız." şeklindeki cevabı.

Nihayet Beşir b. Sa'd'ın Kureyş hakkında ensara, "Bu hükümet konusunda onlara (muhacir ve Kureyş) muhalefet etmeyi Allah göstermesin bana!" demesi.¹

[Bu ifadelerin tümünde hükümet ve liderlik anlamında "emr" sözcüğü kullanılmıştır.]

c) İslâmî Naslarda Ulu'l-Emr

Resulullah'ın (s.a.a) hadislerinde, hükümet ve liderlik anlamında "el-emr" sözcüğü çok geçer; inşaallah biz ilerideki sayfalarda bu konudan bahsedeceğiz. Fakat burada bir kez daha Resulullah'ın (s.a.a) Beyhâre Amirî'ye verdiği cevabı özetle naklediyoruz:

Emr [hükümet ve liderlik] Allah'ındır; onu istediğine verir.

Kur'ân-ı Kerim'de ise şöyle geçer:

Ey iman edenler! Allah'a itaat edin; Peygamber'e itaat edin ve sizden olan ulu'l-emre de.²

İster Arap lügatinde, ister Müslümanların örfünde, ister Kur'-ân ve sünnetteki İslâm'ın açık naslarında olsun "emr" kelimesinden maksat Müslümanlara imamet ve liderlik yapmaktır.

1- Bütün bu istidlâller Tarih-i Taberî'nin Benî Saide Sakifesi rivayetlerinde, Avrupa baskısı, c.4, s.1837-1851'de geçer.

2- Nisâ: 59

Dolayısıyla "ulu'l-emr" kelimesini Müslümanların adlandırması ve İslâmî ıstılah kabul edip onu Resulullah'tan (s.a.a) sonra imam ve lider olan kişi olarak görmesinin bir sakıncası yoktur. Buna binaen, bu konuda iki ekol arasında hiçbir ihtilâf yoktur; asıl ihtilâf konusu, "ulu'l-emr" in kim olduğundadır.

Ehlibeyt Ekolü mensupları, "ulu'l-emr" den maksat masum imamlar olduğu için onların bu makama Allah Tealâ tarafından atanmış olmaları ve her türlü günah ve çirkinlikten arınmış bulunmaları gerektiğine inanmaktadır. (Yeri geldiğinde bu konudan genişçe bahsedeceğiz.)

Fakat Ehlisünnet ve Hilâfet Ekolü mensupları "ulu'l-emr" in Müslümanların, hükümet ve liderliğine teslim olup, kendisine biat ettikleri kimse olduğuna inanır, dolayısıyla kendisine biat edilen kimseye itaat etme ve onu ulu'l-emir bilmenin farz olduğunu ileri sürerler. Yine buna dayanarak Yezid b. Muaviye gibi birine itaat ederek Kerbela'da Resulullah'ın (s.a.a) torunu ve ciğer paresi İmam Hüseyin'i (a.s) şehit edip, Ehlibeyt'ini esir ettiler! Bu halifeye itaat etmeleri sonucu Resulullah'ın (s.a.a) şehri Medine'yi üç gün üç gece yağmalayıp, halkın namusuna tecavüz etmeyi helâl görerek Müslümanların kiblei Kâbe'yi mancınık güllelerine hedef ettiler! İnşallah bunların her birini yeri geldikçe inceleyeceğiz.

7- Vasi ve Vasiyet

Vasi ve vasiyet sözcükleri ve bu sözcüklerden türeyen diğer kelimeler Arapça'da şu anlamlara gelir:

Musi (vasiyet eden), ölümünden sonra belirttiği bir işin yapılmasını isteyen kimsedir.

Kendisinden bir işin yapılması istenen kimseye "vasi" ve istenen şeye ise "vasiyet" denir. Böyle bir istek bazen "vasiyet" terimiyle ve bazen de bu kelimenin diğer türevleriyle ifade edilir. Örneğin, vasiyet eden kendi vasisine, "Sana, benden sonra aileme veya eğitim merkezime şu işleri yapmanı vasiyet ediyorum." der veya vasiyet anlamı taşıyan bir kelime kullanarak; örneğin, "Benden sonra ailemin sorumluluğunu ve eğitim merkezimin idaresini üzerine almanı ve şöyle yapmanı istiyorum." der.

Bazen vasiyet eden vasiyetini diğerlerine bildirir, örneğin, "Ben falancaya vasiyet ettim." veya "benim vasim filancadır." der. Tabii bu anlamı taşıyan başka bir sözcük de kullanabilir; örneğin, "Filancadan yap-

masını istedim." veya "Falancayla anlaştım." ya da "Fılan işi falancanın üzerine bıraktım." vb. diyebilir. Bütün bunlar bir anlama gelir.

Arapça'da "vasi" ve "vasiyet" terimi ve bunların türevlerinin özetle anlamı budur. Kur'ân-ı Kerim'de ve Resulullah'ın (s.a.a) sünnetinde de bu anlamda kullanılmıştır. Örneğin Allah Tealâ Kur'ân-ı Kerim'de şöyle buyuruyor:

Sizden birinize ölüm gelip çattığı zaman, eğer geride bir hayır bırakmışsa, anaya, babaya ve yakın akrabaya bilinen (uygun ve meşru) bir tarzda vasiyette bulunması yazıldı... Bunun yanında, kim, vasiyet edenin haksızlığa eğilim göstereceğinden ya da günaha düşeceğinden kor-kup da ikisinin (tarafların) arasını bulup düzeltirse, artık ona da günah yoktur...¹

Yine buyuruyor ki:

Ey iman edenler! Sizden birinize ölüm gelip çattığı zaman, vasiyet hazırlanışında, aranızda içinizden adaletli iki kişiyi (şahit tutun).²

Nisâ Suresi'nin 11. ve 12. ayetlerinde de bu konu işlenmiştir.

Resulullah'ın (s.a.a) sünnetinden ise Buharî ve Müslim'in *Sahih*'lerinde kaydettikleri şu hadisi örnek getirebiliriz:

Bir Müslüman, vasiyet edecek bir şeyi olduğu hâlde vasiyet yazmadan iki geceyi geçiremez.³

Vasiyetin İslâm fıkında birtakım hükümleri de vardır. Bütün bu söylediklerimiz göz önünde bulundurulduğunda "vasi" ve "vasiyet" terimlerinin İslâmî istılahlardan olduğu anlaşılır.

Ama ileride Tevrat ve İncil'de örneklerini göreceğimiz gibi peygamberlerin vasiyeti, kendilerinden sonra dinlerini insanlara ulaştırmaları ve ümmetinin sorumluluğunu üzerlerine almaları için vasilerine yaptıkları bir ahittir.

Bu ümmete de Resulullah (s.a.a), kendisinden önce gelip geçen peygamberler gibi davranmış, dinini tebliğ etmesi ve ümmetinin sorumluluğunu üzerine alması için Hz. Ali'yi (a.s) kendine vasi tayin etmiş, yine onun aracılığıyla ondan sonraki on bir imama da bu vasiyeti etmiş ve

1- Bakara: 180-182

2- Mâide: 106

3- Sahih-i Buharî, Kitabu'l-Vasiyet, c.2, s.83; Sahih-i Müslim, Kitabu'l-Vasiyet, - Nevevî Şerhi-, c.11, s.74.

bunu bazen "vasi", "vasiyet" sözcükleri ve bunların türevlerini kullanarak ve bazen de bu anlamı veren diğer sözcüklerle Müslümanlara bildirmiştir.

Bu vasiyet sonucu, Hz. Ali (a.s) "vasi" lakabını almış ve bu adla tanınmıştır. Biz ileride Resulullah'ın (s.a.a) kendisinden sonra vasi tayin etmesi hakkında elimize ulaşan nasları inceleyeceğiz. Ayrıca bu naslara inanmayıp, Resulullah'ın (s.a.a) kendisinden sonra Müslümanların başlarına gelecek olanlara ve hükümet konusuna ilgisiz kaldığına ve hiç kimseye vasiyet etmediğine inananların sözlerini de genişçe ele alacağız inşallah.

HİLÂFET EKOLÜ'NÜN GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ

Yukarıdaki yedi ıstılahı inceledikten sonra iki ekolün hilâfet ve imamet konusundaki delillerini incelemek kolaylaşacaktır. Şimdi daha önce de olduğu gibi ilk önce Hilâfet Ekolü'nün görüşlerinin değeriendirilmesini yapalım.

Hilâfet Konusunda Ömer ve Ebu Bekir'in Görüşü

Daha önce de değindiğimiz gibi Ebu Bekir, (Benî Sâide Sakife-si'nde) şöyle dedi:

Kureyş dışında hiç kimse bu hükümete lâıyk değildir. Çünkü Kureyş soy ve boy açısından Araplar arasında yüce bir mevkie ve merkeziyete sahiptir. Bu yüzden ben size hükümet için her ikisi de Kureyş'ten olan Ömer'le Ebu Ubey-de'den birini öneriyorum. O hâlde hangisine isterseniz biat edin!¹

Ömer ise kendi hilâfeti döneminde Ebu Bekir'e biat konusunda şöyle demiştir:

Ebu Bekir'e biat, oldu bittiye getirilen bir işti; geldi ve geçti." sözü sizleri kendinizle meşgul etmesin; gerçi böyleydi ve Allah onun şerrini uzaklaştırdı. Ama bugün sizin aranızda boyunların kendisine uzandığı Ebu Bekir gibi birisi de yoktu! Eğer ileride biri Müslümanlarla müşavere edip onların görüşlerini almadan insanlardan biat almaya kalkışırsa, ne onu ve ne de biat edeni önemsemeyin; bu durumda ikisi de ölümü hak etmiştir.²

1- Sahih-i Buharî, Kitabu'l-Hudud, "Recmu'l-Hablâ" babı.

2- Sahih-i Buharî, Kitabu'l-Hudud, "Recmu'l-Heblâ" babı.

İki Halifenin Görüşünün Değerlendirmesi

Biz burada ilk önce Ebu Bekir'in Benî Sâide Sakifesi'ndeki istidlalini inceleyecek, daha sonra Ömer'in kendisinden sonra hilâfet için ileri sürdüğü şûra plânına değineceğiz.

Ebu Bekir'in Benî Sâide Sakifesi'nde söz konusu ettiği istidlali hakkında şunu söyleyebiliriz: O gün bu mücadelenin yöneticilerinin istidlalleri, kavmiyetçilik ve kabile taassubu çerçevesindeydi; çünkü:

Resulullah'ın (s.a.a) cenazesini yerde bırakarak Sa'd b. Ubâde'-yi hükümet ve hilâfete geçirmek için Benî Sâide Sakifesi'nde toplanan ensar, Sa'd'ın diğerlerinden üstün olduğunu ve hilâfete ancak onun lâıyk olduğunu söylemiyorlardı; aksine diyorlardı ki: "Muhacirler sizin top-raklarınızda ve sizin elinizin altında yaşıyorlar. Dolayısıyla onların hiç-birinin size baş kaldırmaya ve efendilik gütmeye hakkı yoktur. Onun için siz ensar çaba gösterip hükümeti ele geçirin."

Ensar gibi Benî Sâide Sakifesi'ne ulaşan Kureyş muhacirleri de kavmiyetçilik mantığıyla yola çıkarak diyorlardı ki: "Araplar arasında Kureyş'in yüce bir makamı ve mevkisi var. Biz Resulullah'ın (s.a.a) kabilesinden ve onun ailesindeniz. Onun hükümetini ele geçirmek için kim bizimle savaşmaya kalkışabilir?!" Veya ensardan olan o adam "Bir kişi bizden ve bir kişi de sizden önder olsun." ya da Kureyş'ten olan bir muhacir, "Hükümet bizim olsun, vezirlik ve müşavirlik de sizin." cevabını veriyordu.

Bütün bunlar kavmiyetçilik ve kabile taassubu düşüncelerinin belirtileridir.

Kavmiyetçilik meselesi, Evs kabilesinden olan Useyd b. Huzeyr ve orada hazır olan kabilesinin diğer fertlerini, yakın geçmişte vuku bulmuş olan Beas Savaşı'nı hatırlayarak Hazrec kabilesinin ken-dilerine sul-ta kurmasından endişelenip, onların hükümete geçmesini önlemeye yöneltti ve bunun sonucunda şöyle dediler: Vallahi eğer Hazrec kabilesi yalnız bir kere size hükümet edecek olursa, her zaman size karşı övünecek ve hükümette size bir pay vermeyecektir. O hâlde kalkıp Ebu Bekir'e biat etin.

Sonunda Eslem kabilesinin katılmasıyla Kureyş muhacirleri başarıya ulaştılar. Çünkü o sırada erzak almak için Medine'ye gelmiş olan ve Medine sokaklarını doldurup taşırان bu kabilenin Ebu Bekir'e biat etmesi Kureyş muhacirlerinin ensara karşı başarısını kesinleştirdi.

İşte bu nedenle olacak ki, Ömer haklı olarak, Ebu Bekir'e biatin oldu bittiye getirilen ve hesap edilmemiş bir iş olduğunu söylemiştir!

* * *

Her durumda iki rakibin Benî Sâide Sakifesi'nde ileri sürdüğü istid-lalden sarf-ı nazar edecek olursak, hükümet ve hilâfeti ele geçirmek için vuku bulan olaylar bundan ibarettir.

Ama halife seçimi için Ömer'in söz konusu ettiği şûra olayını Al-lah'ın izniyle ileride inceleyeceğiz.

Hilâfet Konusunda, Hilâfet Ekolü Mensuplarının Görüşü

Hilâfet konusunda, Ehlisünnet ve Hilâfet Ekolü mensuplarının görü-şünü iki maddede özetlemek mümkündür:

1- Hilâfet şu şekillerde meydana gelir:

a- Şûra yoluyla. b- Biat yoluyla. c- Hilâfetin şekillenmesinde ashabın tutumunu izleyerek. d- Zor ve güç kullanarak.

2- Biatten sonra, günah işlese bile halifeye itaat farzdır.

Şimdi bu konuları inceleyelim.

1- Şûra İstidlalinin İncelenmesi

Halife seçiminde şûrayı ileri süren ilk kişi ikinci halife Ömer b. Hat-tab'dır. Ömer şûrayı ileri sürerken İslâm'da hükümetin şûrayla olması gerektiğine dair ne Allah'ın Kitabından ve ne de Resululla-h'ın (s.a.a) sünnetinden bir delil göstermemiştir. Elbette Ehlisünnet ve Hilâfet Eko-lü mensupları daha sonraları, imam ve halife seçimi için şûra teşkilinin doğruluğunu Allah'ın Kitabından iki ayete dayandırmış, bazı önemli ko-nularda Resulullah'ın (s.a.a) ashabıyla müşavere etmesini ve yine Emi-rü'l-Müminin Ali'nin (a.s) bu alandaki buyruğunu delil göstermişlerdir. Biz burada ilk önce bu alanda ileri sürülen delilleri, daha sonra Ömer'in emriyle teşkil olan şûranın niteliğini inceleyeceğiz.

Kitap ve Sünnet'te Şûranın Delili

Ehlisünnet ve Hilâfet Ekolü'nün şûrayla halife seçiminin doğruluğu-nu ispatlamak için ileri sürdükleri ayetlerden biri, Allah Te-alâ'nın mü-

minler hakkında, "**İşleri kendi aralarında şûra ile olanlar**"¹ şeklindeki buyruğu, diğeri ise, "**İş konusunda onlarla müşavere et.**"² ayetidir.

Sünnetteki delilleri ise Resulullah'ın (s.a.a) önemli işlerde ashabıyla müşavere etmiş olmasıdır.

Hilâfet Ekolü'nün, şûranın doğruluğu için ileri sürdüğü birinci delil olan, "**İşleri kendi aralarında şûra ile olanlar**" ayetinin hemen peşinden Allah Tealâ'nın, "**Ve kendilerine rızık olarak verdiklerimizden infak edenler**" ayeti yer almaktadır. Ayetteki bu iki cümle, infak ve müşavere-nin farz oluşunu değil, bunların iyi şeyler olduğunu göstermektedir.

Diğer taraftan, müşavere ve diğerlerinin görüşünü almak Allah ve Resulünün emrinin bulunmadığı konularda doğrudur. Allah Tealâ Kur'ân-ı Kerim de şöyle buyurur:

Allah ve Resulü, bir işe hükmettiği zaman, mümin olan bir erkek ve mümin olan bir kadın için o işte kendi isteklerine göre seçme hakkı yoktur. Kim Allah'a ve Resulü'ne isyan ederse, artık gerçekten o, apaçık bir sapıklıkla sapmıştır.³

İleride imamet hakkında Allah ve Resulü'nün (s.a.a) buyruklarına ve onların bu buyruklarının olduğu yerde ise müşavere-nin yersiz olduğuna değineceğiz.

"**İş konusunda onlarla müşavere et.**" ayetine gelince, bu ayetin Âl-i İmrân Sûresi'nin, Resulullah'ın (s.a.a) savaşları ve Allah Tealâ'nın bu savaşlarda müminlere nasıl yardım ettiğiyle ilgili ayetleri arasında (139'dan 166'ya kadar) nâzil olan yüz elli dokuzuncu ayeti olduğunu hatırlatmakta yarar var.

Bu ayetlerin bazıları müminlere, özellikle savaşçı müminlere hitap ederek onlara öğüt vermekte, bazılarında ise Resul-i Ekrem'e (s.a.a) hitap etmektedir. Meselâ buyuruyor ki:

Allah'tan bir rahmet dolayısıyla, onlara yumuşak dav-randın. Eğer kaba, katı yürekli olsaydın onlar çevrenden dağılır giderlerdi. Öyleyse onları bağışla, onlar için bağışlanma dile ve iş konusunda onlarla müşavere et. Eğer azmedersen artık Allah'a tevekkül et. Şüphesiz Allah, tevekkül edenleri sever.⁴

1- Şûrâ: 38

2- Âl-i İmrân: 159

3- Ahzâb: 36

4- Âl-i İmrân: 159

Bu ayette müminlerle müşavere etmekten maksat, onlara yumuşak davranmak ve sevgi göstermektir; yoksa Hz. Resulullah'ın (s.a.a) onların emir ve görüşlerine itaat etmesi emredilmemektedir. Tam aksine Allah Teâla açıkça Resul-i Ekrem'e (s.a.a), "**Eğer azmedersen artık Allah'a tevekkül et.**" buyuruyor. Yani kendin karar verdiğin zaman artık Allah'a tevekkül et ve kendi görüşüne uy. Yine bütün bunlardan anlaşılan şudur: Müşavere savaşta yapılması iyi ve beğenilir bir iştir.¹ Resul-i Ekrem'in (s.a.a) sahabelerle yapmış olduğu müşaverelerin tümü de savaşlardaydı; ileride bunlara değineceğiz inşallah.

Hz. Resulullah'ın (s.a.a) Sahabelerle Müşaveresi

a) Bedir Savaşı

Resul-i Ekrem (s.a.a) sadece savaşlarda ashabın görüşünü alırdı. Bunlardan en önemlisi Bedir Savaşı'nda vuku buldu. Şöyle ki:

Resulullah (s.a.a) sahabeleri, Ebu Süfyan'ın liderliğinde Şam'dan gelen Kureyş'in büyük ticaret kervanının yolunu keserek, mallarını müsadere etmeleri için seferber etti. Sonuçta Resulullah (s.a.a) kervanı ele geçirmek için işten anlayan 313 kişiyle birlikte Medine'den hareket etti. Ama Hz. Peygamber'in asıl hedefi savaşmak değildi.

Bu haberi duyan kervan başı Ebu Süfyan, yolunu değiştirerek kervanı sapa yoldan Mekke'ye götürdü ve durumu Mekkeli Kureyş'e bildirip onlardan yardım istedi.

Ebu Süfyan'ın bu isteğine karşı, tam teçhizatlı bin kişi, Müslümanlarla savaşmak için hareket etti. Ebu Süfyan'ın kendisini ve ticaret kervanını Müslümanlardan kurtaran atik hareketi, Resulullah'ı (s.a.a) iki seçenek arasında bıraktı: Ya selamet yolunu tutarak Medine'ye dönmeli ya da sayı ve silâh açısından kendi ordusuyla mukayese edilmeyecek, tepeden tırnağa silâhla donanmış olan düş-man ordusuyla savaşmalıydı.

İbn Hişâm kendi *Sire*'sinde bu olayı şöyle anlatır:

Tam teçhizatlı Kureyş ordusunun ticaret kervanlarını himaye etmek için Mekke'den hareket ettiğini Resulullah'a (s.a.a) haber verdiler. Bunun üzerine Hz. Peygamber, sahabelerle müşavere edip durumu onlara anlattı. Herkesten önce Ebu Bekir ayağa

1- el-Mağazî, Vâkîdî, Dr. Marisdon Cuns incelemesi, c.2, s.580.

kalkıp güzel bir konuşma yaptı. Sonra Ömer kalkarak o da güzel konuştu. Ömer'den sonra Mikdad sözü aldı...¹

İbn Hişâm, Mikdad'ın sözlerini ve onun peşinden ensarın görüşünü tam olarak nakletmesine rağmen Ebu Bekir'le Ömer'in ne söylediğini kaydetmemiştir!

Müslim de kendi *Sahih*'inde şu kadarıyla yetinmiştir:

Ebu Bekir konuştu; fakat Resulullah yüzünü ondan çevirdi. Peşinden Ömer kalkarak konuştu, Resulullah (s.a.a) yüzünü ondan da çevirdi. Daha sonra Mikdad kalkarak konuştu...²

Müslim de Ebu Bekir'le Ömer'in neler söylediklerini ve Resulullah'ın (s.a.a) yüzünü neden onlardan çevirdiğini söylememiştir! İbn Hişâm ve Müslim, böylece bu iki sahabe'nin sözlerini nakletmekten sakinmiş, rivayetin tamamını kaydetmemişlerdir!

Fakat bu iki kitabın söylemediklerini söyleyen ve olayı nispeten tam olarak kaydeden kaynaklar vardır. Biz burada *Meğazi-i Vakidî* ve *İmtau'l-Esma-i Makrizî*'ye müracaat ederek olayın tamamını bu ikisinden naklediyoruz. Vakidî diyor ki:

Ömer kalkarak şöyle dedi: "Ya Resulullah! Vallahi, Ku-reys bütün izzet ve azametiyle sana yönelmiştir; vallahi Kureys izzet ve şeref bulduğu günden bu yana alçaklık görmemiştir, isyan ve küfür yolunu tuttuğu günden itibaren iman etmemiş ve hakka teslim olmamıştır. Vallahi Kureys büyükleri asla sana boyun eğmez, izzet ve gurur bineklerinden inmezler; aksine sana karşı amansız bir savaş yaparlar. O hâlde, her şeyden önce kendini böyle bir savaşa hazırla ve onlarla savaşabilecek bir ordu seferber et."

Bunun üzerine Mikdad b. Amr kalkarak şöyle dedi:

"Ya Resulullah! Allah'ın emriyle ilerle; biz de senin yanındayız. Vallahi biz sana peygamberlerine, **Sen ve Rabbin gidip savaşın. Biz burada duracağız.** diyen İsrail Oğulları gibi söylemeyiz. Aksine diyoruz ki, sen ve Rabbin gidip onlarla savaşın. Biz de senin yanında onlarla savaşacağız. Seni hak olarak peygamberliğe seçen Allah'a yemin ederim, eğer bizleri çekip *Birku'l-Gimad*'a da götürsen seninle geleceğiz."

1- Sire-i İbn Hişâm, c.2, s.253.

2- Sahih-i Müslim, Kitabu'l-Cihad ve's-Siyer, "Gazvet-u Bedr" babı, c.3, s.1403.

Resulullah (s.a.a) Mikdad'a aferin dedi ve hakkında hayırlı duada bulundu. Daha sonra oradakilere dönerek, "*Ey insanlar! Görüşünüzü bana söyleyin.*" buyurdu. Resul-i Ekrem'in burada ensara hitap ettiği apaçık bellidir. Çünkü Hz. Peygamber, ensarın böyle bir durumda ve Medine şehri dışında kendisine yardım etmeyeceğini sanıyordu. Zira onlar, Medine'de Resulullah'ı (s.a.a) kendilerini ve evlâtlarını savundukları gibi savunacaklarına söz vermişlerdi. İşte bu yüzden Resulullah (s.a.a) "*Görüşünüzü söyleyin.*" buyurdu. Bunun üzerine Sa'd b. Muaz kalkarak, "Ensar adına ben cevap veriyorum dedi. Galiba siz bizden cevap bekliyorsunuz?" Resulullah (s.a.a), "*Evet.*" buyurdu. Sa'd dedi ki:

"Ya Resulullah! Galiba sana özel bir konuda vahiy indi ve sen onun için Medine'den çıktın. Oysa biz gerçekten sana iman ettik, seni doğruladık, senin getirdiklerinin doğru olduğuna tanık olduk ve sana sadık kalacağımıza dair de ahitleştik. Öyleyse ya Resulullah! İlerle; seni hak olarak peygamberliğe gönderen Allah'a yemin ederim ki, denizin dibine insan bile biz de peşinden denizin dibine ineriz ve bizden bir kişi bile sana itaatsizlik etmez. O hâlde istediğin kişiyle birlikte ol ve istediğini de bırak. Bizim mallarımızdan da istediğin kadarını al; çünkü biz senin aldığına bize bıraktığından daha fazla seviniriz. Canım elinde olan Allah'a an-dolsun geçmişte hiçbir zaman böyle bir yol almış değilim ve bundan haberim de yok. Buna rağmen, biz düşmanlarımızla karşılaşmaktan korkmuyoruz. Bizler savaşta canından geçen, sabırlı ve yiğit kişileriz. Yakın zamanda Allah bizden sana öyle bir şey gösterir ki gözlerin aydınlanır."

Vakidî, Muhammed b. Salih'ten, o da Asim b. Ömer b. Katade'den ve o da Muhammed b. Lebid'den Sa'd'ın şöyle devam ettiğini nakleder:

"Ya Resulullah! Biz geride seni bizim kadar seven, sana itaatte en küçük bir şüpheye düşmeyen erler bıraktık. Onlar Allah yolunda cihada katılmayı arzu ederler. Onlar senin düşmanla karşılaşacağını bilselerdi asla Medine'de kalmaz, seninle gelirlerdi. Fakat onlar, sizin düşmanla savaşmak için değil, ticaret malını ele geçirmek için Medine'den hareket ettiğinizi sandılar."

"Şimdi biz, dinlenmeniz için size yüksek bir yerde gölgelik hazırladık. Atınızı da hazırladıktan sonra düşmanla karşılaşacağız. Allah, düşmana karşı bize zafer verip bizleri izzete ulaştırırsa arzumuza kavuşmuş oluruz; aksi durumda sen atına binerek Medine'deki diğer dostlarına gidersin."

Bunun üzerine Resulullah (s.a.a) onun hakkında hayır dua bulunarak, "*Allah bundan dolayı sana hayır versin ey Sa'd!*" dedi.

Sa'd'ın bu konuşmasından sonra Resulullah (s.a.a) şöyle buyurdu:

"Allah'ın bereketiyle hareket edin; Allah bana ikisinden birine ulaşacağımı vaat etmiştir; vallahi onların başlarının düştüğü yeri görüyor gibiyim."

Râvi şöyle diyor: Resulullah o gün bize, "Burası falancanın başının düşeceği yerdir, burası filancanın başının düşeceği yerdir." diyerek onların başının düşeceği yeri gösterdi.

Böylece sahabeler ticaret mallarının ellerinden çıktığını ve yakında düşmanla savaşıacaklarını anladılar. Sonra Resul-i Ekrem'in (s.a.a) konuşmasıyla kalpleri güçlendi ve düşmana galip geleceklerine ümitle baktılar.¹

Evet, Resulullah'ın (s.a.a) Bedir Savaşı'nda sahabelerle bu şekilde müşavere edip onlardan ne yapmaları gerektiği konusunda görüşlerini belirtmelerini istedi. Halbuki daha önce Allah Tealâ onların düşmanla savaşıp zafere ulaşacaklarını ve düşmanın başlarının düşeceği yeri de kendisine bildirmişti. Onlar savaşmayı kabul edince Resulullah (s.a.a) bunu ashaba da söyleyip, düşmanın her birinin başının yuvarlanacağı yeri onlara gösterdi.

Resulullah (s.a.a) bütün bunları göz önünde bulundurarak ashabıyla müşavere ettiyse, onların görüşlerinden yararlanmak istediği için değil, onlara karşı sevgi ve yumuşaklık göstermek, Kureyş kervanının mallarının ellerinden çıktığını ve ticaret mallarını ele geçirmek hükmünün savaş hükmüne dönüştüğünü bildirerek, Medine'den başka heveslerle çıkanları düşmanla savaşa hazırlamak içindi.

b) Uhud Savaşı

Resul-i Ekrem (s.a.a) Bedir Savaşı'nda ashabıyla işte bu şekilde müşavere etmiş, yine Uhud Savaşı'nda da ashabıyla müşaverede bulunmuştur. Vakidî *Meğazi'*de ve Makrizî *İmtau'l-Esma'*da Resulullah'ın (s.a.a) bu savaşta ashabın görüşüne saygı gösterip onların istediği gibi hareket ettiğini vurgulayarak şöyle kaydederler:

1- el-Mağazî, Vâkidî, Oksford baskısı, c.1, s.48-49; İmtau'l-Esma, Makrizî, s.74-75.

Resulullah (s.a.a) minbere çıkarak Allah'a hamd ve sena ettikten sonra şöyle buyurdu:

"Ey insanlar! Dün gece bir rüya gördüm. Rüya aleminde sağlam bir zırh giymiştim; ama Zülfikar'ın keskin ağzı kırılmıştı. Baş kesilmiş bir inek yere yığılmıştı, sanki terkime bir koç almıştım."

Halk, "Ya Resulullah! Bu rüyanın tabiri nedir?" diye sordu. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurdu: "Sağlam zırh Medine'dir; o hâlde Medine hisarında kalın. Kılıcımın ağzının kırılması bana yönelecek olan hüznün ve kederdir. Baş kesilmiş olan bir ineğin yere yığılmış olması, ashabımdan birçoğunun öldürüleceği anlamına gelir. Terkime bir koç almış olmam ise düşman güçlerini bozguna uğratarak onları ortadan kaldıracığımız anlamındadır."

Diğer bir rivayette Resulullah'ın (s.a.a) şöyle buyurduğu nak-ledilir:

Kırılmış kılıcım akrabalarımın birinin öldürülmesi anlamına gelir... Görüşünüzü bana söyleyin. Ama Resul-i Ekrem'in (s.a.a) kendi görüşü Medine'de kalmaktı. Abdullah b. Ubey ve muhacir ve ensarıyla ashabın ileri gelenleri bu görüşü uygun gördüler. Bunun üzerine Resulullah (s.a.a) buyurdu ki: "Kadınlarla çocukları yüksek yerlere ve sağlam evlere yerleştirin. Düşman şehre girecek olursa, onlardan daha iyi tanıdığımız Medine sokaklarında onlarla savaşın; evlerin damlarından onların üzerine taş ve tuğla atın."

O günün Medine'si çeşitli bölümlere ayrılıyordu, dört bir yanı sağlam bir hisar sayılan yüksek duvarlarla çevrilmişti.

Fakat kavmin ileri gelenlerinin de kabul ettiği Resulullah'ın (s.a.a) önerisi karşısında Bedir Savaşı'nı görmeyen ve sadece o savaştaki yiğitlikleri duyan bazı Müslüman gençler, düşmanla Medine dışında savaşmayı ve Allah yolunda şehadeti istediler. Dolayısıyla, "Savaş için bizi Medine'den dışarı götürün!" dediler.

Resulullah'ın (s.a.a) amcası Hamza, Sa'd b. Ubâde, Nu'-man b. Malik b. Sa'lebe ve ensardan diğer bir grup dediler ki:

"Ya Resulullah! Biz düşmanın, onlardan korkarak Medine'den dışarı çıkmadığımızı sanmasından ve bu düşüncenin onların bize karşı küstahlaşmasına neden olmasından korkuyoruz. Sen Bedir Savaşı'nda üç yüz küsur kişiyle onlara saldırdın, Allah Tealâ da seni onlara galip etti. Ama şimdi bizim sayımız çok fazladır ve biz düşmanla karşılaşmayı bekliyor, Allah'tan böyle bir

günü bize göstermesini arzulu-yorduk. Allah Tealâ da bizi isteğimize kavuşturdu ve düşmanı kendi ayağıyla ayağımıza getirdi; o hâlde neden Medine'den dışarı çıkıp onlarla savaşmayalım?"

Hamza da dedi ki: "Kur'ân'ı sana indiren Allah'a yemin ederim ki, bugün Medine dışında düşmanla savaşınca kadar hiçbir şey yemeyeceğim." Hamza, cuma ve cumartesi günleri oruç tutardı; o günde cumaydı ve Hamza yine oruçluydu.

Ebu Said-i Hudri'nin babası Malik b. Sinan, Nu'man b. Malik b. Sa'lebe ve İyas b. Avs b. Atik de düşmanla Medine dışında savaşmasından yana konuştu.

Resul-i Ekrem (s.a.a) onların Medine'den dışarı çıkma konusundaki ısrarlarını ve Medine'de kalmak istemediklerini görünce görüşlerini, kabul etti. Birlikte cuma namazı kıldılar. Resulullah (s.a.a) onlara öğüt verdi, onları canla-başla düşmanla savaşmaya teşvik etti ve direnecek olurlarsa zafere kavuşacaklarını bildirdi.

Halk sonunda Medine'den dışarı çıkacakları için çok sevindi; ama birçokları da bu kararı beğenmediler.

Resul-i Ekrem (s.a.a) ikinci namazını da cemaatle yerine getirdikten sonra insanlar her taraftan toplandılar, "Avali" sakinleri de Medine'ye ulaştılar. Kadınlarla çocukları yüksek yerlere, sağlam evlere yerleştirdiler. Resulullah (s.a.a) da Ömer ve Ebu Bekir'le birlikte eve gidip, onların yardımıyla sarığını sardı ve giyinip kuşandı.

Halk Resulullah'ın (s.a.a) evinden minberine kadar sıraya geçmiş onun gelmesini bekliyordu. O sırada Useyd b. Huzeyr'le Sa'd b. Muaz da ulaşarak halka dediler ki:

"Sizler gökyüzünden Resulullah'a (s.a.a) emir geldiğini ve kendisine doğru yolun gösterildiğini bildiğiniz hâlde canınızın istediği şeyi Resulullah'a (s.a.a) söyleyip onu Medine'den çıkmaya zorladınız. İşleri ona bırakın ve onun emrini yerine getirin, onun isteğine göre hareket edin."

O sırada Resulullah (s.a.a) savaş elbisesi giymiş, kılıcını kuşanmış ve başına sarığını sarmış olduğu hâlde evden dışarı çıkarak onlara karıştı.

Peygamber (s.a.a) evden çıkınca, savaş için Medine'den çıkmaya ısrar eden İslâm savaşçıları şöyle dediler: "Ya Resulullah!

Bize sana muhalefet etmek yakışmaz, sen kendi görüşüne göre hareket et; biz de senin emrine itaate hazırız."

Fakat Resulullah (s.a.a) buyurdu ki: "Ben daha önce bunu size söyledim, ama siz kabul etmediniz. Şimdi savaş elbisesi giydikten sonra, yüce Allah onunla düşmanları arasında hükmedinceye kadar onu çıkarmak Peygamber'e yakışmaz. Şimdi emirlerimi yerine getirip Allah'ın emriyle hareket edin ve bilin ki sabırlı olursanız zafer sizin olacaktır."

* * *

Kim bilir; Resulullah'ın (s.a.a), ashabın, müşriklerle Medine dışında savaşıma yönündeki ısrarını kabul etmesinin nedeni belki de şudur: Eğer onların bu önerisini kabul etmeyecek olsaydı; bu, onların üzerinde telâfi edilmeyecek kötü sonuçlar bırakıp, savaşta cesaret yerine zaaf ve gevşeklik göstermelerine sebep olabilirdi.

Sahabeler, Resulullah'ın (s.a.a) görüşünü kabul ettikten sonra Hz. Resul'ün (s.a.a) onları reddetmesinin sebebini de Hz. Peygamber'in kendisi açıklamıştır.

Resul-i Ekrem (s.a.a) son olarak Hendek Savaşı'nda ashabın görüşüne uygun hareket etmiştir. Şöyle ki:

c) Hendek Savaşı

Vakidî ve Makrizî Hendek Savaşı hakkında şöyle yazmışlardır:

Resulullah (s.a.a) sahabelerle müşavere etti. Peygamber, çoğu zaman savaş konusunda sahabelerle müşavere ederdi... Bu savaşta Selman-i Farsî'nin önerisiyle Medine'nin çevresine hendek kazdılar...

Vakidî ve Makrizî savaşın son günlerinde Resulullah'ın (s.a.a) yaptığı diğer bir müşaveresiyle ilgili olarak şöyle kaydederler:

Resul-i Ekrem'le (s.a.a) sahabîler, on günden fazla düşmanın muhasarası altında kaldı; nihayet muhasaranın uza-masıyla işleri zorlaştı. Bunun üzerine Resulullah (s.a.a) şöyle dua etti: "*Allah'ım! Müslümanların yok olmasını istemi-yorsan, senin yardımıni ve ahbine vefa etmeni istiyorum.*"

Sonra Hz. Peygamber, düşman ordusu arasında ihtilâf çıkarmak için Gatafan kabilesinin başlarından Uyeyne b. Hisn ve Haris b. Avf isminde iki kişiye haber gönderip, Medine'nin o yılki

hurma ürününün üçte birini alarak kendilerini ve kabilelerini savaştan çekmelerini istedi. Fakat Uyey-ne'yle Haris mahsulün yarısını önerdiler; bunu da Resulul-lah (s.a.a) kabul etmedi. Sonunda üçte bire razı oldular ve anlaşmayı yazıp imzalamak için kendi kabilelerinden on kişiyle birlikte gizlice hendekten geçip Resulullah'ın (s.a.a) huzuruna çıktılar. Osman b. Affan'ın sözleşmeyi yazması için kağıt kalem getirdiler.

Abbad b. Bişr zırh giymiş, silâhlarla kuşanmış ve savaşa hazır bir hâlde Resulullah'ın (s.a.a) arkasında durmuş, U-yeyne ise zaffer sarhoşluğuyla Resulullah'ın (s.a.a) karşısında oturmuş, ayaklarını uzatmıştı! O sırada Useyd b. Huzeyr içeri girdi. Uyeyne'nin bu terbiyesizliğini görünce bağırarak dedi ki:

"Hey maymun herif! Ayaklarını topla. Sen Resulullah'ın (s.a.a) karşısında ayaklarını mı uzatıyorsun?! Vallahi eğer Resulullah (s.a.a) burada olmasaydı iki yanını mızrakla birbirine dickerdim." Sonra Resul-i Ekrem'e (s.a.a) dönerek şöyle dedi:

"Ya Resulullah! Bu iş ilâhî bir emirse yerine getir; yok Allah'ın emri değilse, vallahi biz bunlara kılıcımızdan başka bir şey tattırmayacağız." Tekrar Uyeyne'ye dönerek, "Ne za-mandan beri bizim mallarımıza göz diktin?" dedi. Useyd'in bu sözlerinden sonra Resul-i Ekrem (s.a.a) Sa'd b. Muaz'la Sa'd b. Ubâde'yi çağırarak bir köşede onlarla müşavere etti. Onlar dediler ki:

"Eğer bu iş Allah'ın emriyse yerine getir ve eğer kendi isteğinse yine biz senin emrine tâbiiz; fakat eğer bizim görüşümüzü istiyorsan, uygun görürsen bunlara kılıç darbesinden başka bir şey vermelim." Bunun üzerine Hz. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurdu:

"Arapların birleşerek bizimle savaşa geldiğini görünce, onları sizinle savaşmamaya razı edeyim, dedim." Ama onlar dediler ki:

"Ya Resulullah! Vallahi cahiliye döneminde bunlar yoksulluk ve açlıktan çöldeki fareleri yemek zorunda kalsalardı bile bizim malımıza tamah etmeye cüret edemezlerdi; bir tek hurma elde etmek için ya parasını verirlerdi ya da onu sadaka olarak verdik onlara. Şimdi Allah Tealâ bize seni göndermiş, senin gibi bir peygamberle bizi şereflendirip, hidayet etmiştir; şu hâlde bu alçak ve liyakatsiz insanlara nasıl bir şey veririz?! Biz onlara kılıç darbesinden başka bir şey vermeyiz."

Bunun üzerine Resul-i Ekrem (s.a.a), "*Anlaşmayı yırtın.*" buyurdu. Bu durumu gören Sa'd hemen yazılanları yırttı. Peşinden

Uyeyn ve Haris yerlerinden kalktılar. Resulullah (s.a.a) hendeğin dışında da yüksek bir sesle onlara "*Gidin.*" dedi, "*Bizimle sizin aranızda yalnız kılıç hükmedecektir.*"

Resul-i Ekrem, Hendek Savaşı'nda sahabelerle bu şekilde müşavere-rede bulundu. Resulullah'ın (s.a.a) sahabelerle konuşmasından, düşman ordusundaki kabileler arasında ihtilâf yaratmak istediği anlaşılmalıdır. Özellikle Resulullah (s.a.a) onlarla müzakeresinin sonunda yüksek sesle, "*Gidin; bizimle sizin aranızda yalnız kılıç hükmeder.*" buyurmuş ve bu haber yayılarak Kureyş'e ulaşmış, böylece Gatafan kabilesiyle Kureyş arasına ihtilâf düşmüştü.

Vakidî ve Makrizî bu olayın devamında şöyle eklerler:

Resulullah (s.a.a) Nuaym b. Mes'ud'un, Kureyş'le Kureyze Oğulları kabilesi arasında ihtilâf düşürmesine müsaade etti. O da bu kabileler arasına ihtilâf düşürünce onların yenilgiye uğramasına sebep oldu.¹

Buraya kadar Resulullah'ın (s.a.a) sahabelerle müşavere etmesi sırasında müşavereden hedefinin, bu şekilde doğru görüşe varmak değil, geçmişte de olduğu gibi doğru oylama yöntemini pratik olarak ashaba öğretmek olduğu anlaşılmalıdır.

Resul-i Ekrem'in (s.a.a) Bedir Savaşı'nda sahabelerle müşaveresi de bu hedefe yönelikti. Çünkü Allah Tealâ çok önceden savaşın sonucunu ve düşmanın yenilgiye uğrayacağını Resul'üne bildirmiş, onların Kureyş'le savaşıp zafere ulaşacaklarını haber vermişti. Nitekim Resulullah (s.a.a) bunu müşavere toplantısının sonunda ashabına bildirmiş, Kureyş'in ileri gelenlerinin düşeceği yerleri bir bir onlara göstermiştir. Buna binaen, Resulullah'ın (s.a.a) bu savaşta müşavereden asıl hedefi, Müslümanlara, doğru müşavere yöntemini öğretmek, onları, görüşlerini

1- el-Mağazî, Vâkidî, c.12, s.477-480; İmtau'l-Esma, Makrizî, s.235-236.

Kureyze Oğulları kabilesinden Nuaym b. Mes'ud yeni Müslüman olmuştu. Kendi kabilesiyle Kureyş'in, onun Müslüman olduğundan haberleri yoktu. Kureyze Oğulları Medine'nin içinden Kureyş'le Resulullah'a (s.a.a) karşı savaşmak üzere anlaşınca Nuaym, Kureyze Oğulları'yla Kureyş arasında Müslümanların lehine iki taraflı dost rolünü oynadı. Meşhur görüşe göre, Nu-aym'ın çalışmaları sonucu nihayet bu iki kabile birbirlerine karşı olumsuz düşünmeye başladılar; böylece Müslümanlar Kureyze Oğulları'nın iç yüzünü ve kendilerine karşı besledikleri düşmanlığı anladı. Kureyş de Kureyze Oğulları'nın yardımından ümitsizliğe kapılıp rezil bir şekilde geri döndü. (Mütercim)

emirleri altındakilere, "fermanımız budur." şeklinde bildiren zalim pa-dışahların davranışlarından sakındırmaktı.

Yukarıda zikri geçen ayetin baş tarafı da apaçık bir şekilde bunu bildirmektedir bize:

Allah'tan bir rahmet dolayısıyla, onlara yumuşak dav-randın. Eğer kaba, katı yürekli olsaydın onlar çevrenden dağılır gider-lerdi. Öyleyse onları bağışla, onlar için (Allah'tan) bağışlanma dile ve (savaşa gönüllerini almak için) iş konusunda onlarla müşavere et...¹

O hâlde burada müşavere, yumuşaklık ve insanların gönlünü alma-nın en bariz örneklerinden biridir. Bu durum, ayetin başında geçtiği gi-bi, Allah Tealâ'nın rahmet ve lütfunun belirtisidir.

Buna binaen, Resulullah'ın (s.a.a) müşavereden asıl hedefi, Uhud Savaşı'nda olduğu gibi, bazen Müslümanları ruhen eğitmek ve bazen yumuşaklık gösterip ashabın gönlünü almaktı. Uhud Savaşı'nda Resulul-lah (s.a.a) onların görüş ve isteğine göre davrandı; düşmanla savaşmak amacıyla Uhud'a doğru hareket etmek için savaş elbisesini giydi. O za-man Medine'den dışarı çıkarak düşmanla şehrin dışında savaşmaya ısrar eden Müslümanlar bu yaptıklarından pişman olarak, "Ya Resulullah! Sen neyi uygun görürsen onu yap; sana karşı muhalefet etmek bize düşmez." dediler. Fakat Resul-i Ekrem (s.a.a) onlara, "*Ben daha önce de-dim, ama siz kabul etmediniz; şimdi ise düşmanla savaşmak için savaş el-bisesini giydikten sonra Peygamber'e yüce Allah kendisiyle düşman ara-sında hükmedinceye kadar onu çıkarması yakışmaz.*" cevabını verdi.

Bu olayda Resulullah'la (s.a.a) ashabın arasında geçen konuş-malardan şu anlaşılmaktadır: Eğer Resulullah (s.a.a) ashabın ilk öneri-sini kabul etmeyip, düşmanla savaşmak için Medine dışına çıkmasaydı, bu hareket kötü sonuçlar doğurur, Müslümanların moralleri bozulur, vazifelerini yerine getirmede gevşeklik göstermelerine sebep olur ve ar-tık düşmanla isteyerek savaşmazlardı. İşte bu yüzden Resulullah (s.a.a) doğru olmadığını bildiği hâlde onların görüşlerini kabul ederek savaş için Medine'den dışarı çıktı.

Fakat Hendek Savaşı'nda Resulullah'ın (s.a.a) müşavereden hedefi müşrikleri yanılmaktı. Resulullah (s.a.a) bu hareketiyle hedefine ulaşarak düşmana ağır bir darbe indirdi.

2- Biat İstidlalinin İncelenmesi

Daha önce söylenenlerden anlaşıldığı üzere biat, zor ve baskı uygulayarak ve kılıcın gölgesi altında değil, gönül rızasıyla yapılan bir alışveriş gibidir. Ve yine günah ve Allah'ın emrine ters düşen bir iş için ve günahkâr kimseye biat doğru değildir.

Ayrıca İslâm'da Resulullah'tan (s.a.a) sonra alınan ilk biatin Ebu Bekir'e yapılan biat olduğu, Ömer'e yapılan biatin de Ebu Bekir'e yapılan biatin doğruluğuna dayandırıldığı açıklık kazandı. Çünkü Ömer'e, Ebu Bekir'in emri gereğince biat edilmiştir.

Yine, Ömer'e biatin doğru olması temeli üzerine Osman'a biat de doğru olabilirdi. Çünkü Ömer halka, şûra üyelerini oluşturan Kureyş'ten Abdurrahman b. Avf'ın biat ettiği altı kişiden birine biat etmelerini, muhalefet eden ise idam etmelerini emretmişti!

Ve yine Ebu Bekir'e biatin, Benî Sâide Sakifesi'nde ortamın oluşturulmasıyla ve izdihamları Medine sokaklarını kapatan Eslem kabilesinin yardımı ve biatiyle gerçekleştirildiği ve onun hükümetinin bu şekilde tespit edildiği bilindi. Ebu Bekir'e biatten sakınanların Hz. Fâtıma'nın (s.a) evine sığınmaları bahanesiyle onun evini yakmaya kalkıştıkları, Hz. Fâtıma (s.a) hayatta olduğu müddetçe Haşim Oğulları'nın Ebu Bekir'e biat etmedikleri, cinlerin, Ebu Bekir ve Ömer'e biat etmediği için Sa'd b. Ubâde'yi kalbine gömdükleri iki okla öldürdükleri(!) açıklığa kavuştu.

* * *

Buraya kadar Medine'de alınan biati inceledik, fakat bu konu Medine sınırları dışında tamamen farklıydı. Çünkü Medine dışında Ebu Bekir'e biat etmeye, ona ve görevlendirdiği kişilere zekât ve vergi vermeye yanaşmayanlar, kendilerini celladın kılıcına teslim etmiş olur, çoluk çocukları esir edilir ve varına yoğuna el konulurdu!!

Mürtet oldular diye Resulullah'ın (s.a.a) ashabından ve amillerinden olan Temim kabilesinden Malik b. Nuveyre'yle¹ ailesinin ve diğer Arap kabilelerinin başlarına gelenler bunların en açık örneğidir. Şimdi bu konuda bahsedeceğiz.

1- Malik b. Nuveyre'nin biyografisi için bk. el-İsabe, c.3, s.336, sayı 7698.

Mürtet Olma veya Ebu Bekir'in Hilâfetinin Kabullenilmesi

Malik b. Nüveyre ve ailesi uyumuşlardı. Ansızın Halid b. Ve-lid'in emrindeki askerler tarafından kuşatıldılar. Malik'le beraberindekiler korkudan silâha sarıldılar, askerler, "Biz Müslümanız." diye bağıldılar, onlar da, "Biz de Müslümanız!" cevabını verdiler. Askerler, "Doğru söylüyorsanız silâhınızı bırakın." dediler. Onlar silâhlarını bırakarak Halid'in askerleriyle birlikte namaza durdular.¹ Ama namazdan sonra Halid'in emrindeki askerler onları tutuklayıp Halid'in yanına götürdüler!

Halid, Malik'in boynunu vurmalarını emretti. Bunun üzerine Malik, çok güzel olan karısına işaret ederek, "Bu kadın mı benim ölümüne sebep oluyor?" dedi. Halid, "İslâm'dan çıktığın için seni Allah öldürüyor!" cevabını verdi. Malik, "Biz Müslümanız ve dinine sadık kişileriz." dedi.

Ama Halid'in bir işaretiyle emri yerine getirilmiş Dırar'ın kılıcı Malik'in boğazında sesi kesmiş ve başsız bedenini yere sermişti. Malik'in öldürülmesinden sonra Halid'in emriyle onunla arkadaşlarının başları bir kazana destek yapılarak yakılmıştı. Sonra Halid, daha Malik'in bedeni defnedilmeden, o gece onun genç eşiyle -iddet gözetmesini beklemeden- evlendi!!!²

Kinde kabilesinin mensuplarının da suçu şuydu:

Ebu Bekir'in Kinde kabilesindeki görevlisi Ziyad b. Lübeyd el-Beyazî, o kabileden olan bir gencin çok sevdiği dişi bir deveyi zekât olarak aldı. O genç her ne kadar Ziyad'ın o deveden vazgeçerek yerine başka bir deve almasını rica ettiyse de, Ziyad o deveye zekât diye işaret koymuş olması bahanesiyle kabul etmedi.³

Genç yılgın ve ümitsiz bir hâlde Ziyad'ın yanından ayrılıp Kabile başlarından Harise b. Serake adlı birine yakınarak Ziyad b. Lübeyd'in, kendisinin çok sevdiği deveyi zekât olarak alıp ona işaret koyduğunu, dolayısıyla onun giderek Ziyad'la konuşmasını ve onun yerine başka bir deve almasını istedi.

1- Tarih-i Taberî, Avrupa baskısı, c.1, s.1927-1928; Tarih-i Yakubî, Beyrut baskısı, c.2, s.131.

2- Tarih-i Ebu'l-Fida, s.158; Vefeyatu'l-A'yan, Vesime'nin biyografisinde; Fevatu'l-Vefeyat; diğer kaynaklar ve rivayetin detayıyla ilgili bk. Abdullah b. Saba, Beyrut baskısı, 1403, c.1, s.185-191.

3- Futuhu'l-Buldan, Ridde-i Benî Velia ve Eş'as b. Kays.

Harise kabul etti ve o gençle birlikte Ziyad'ın yanına giderek, "Ne olur bu gence lütufta bulun, onun devesinin yerine başka bir deve al" dedi. Ziyad, "O deveye zekât işareti koydum; bu imkânsızdır." dedi!

Bu konuşmalardan sonra Ziyad'la Harise tartıştılar, sonuçta Harise öfkelenerek gidip zekât olarak alınan develerin içinden o gencin devesini çekip çıkararak o gence verdi ve "Deveyi al git; seni rahatsız eden olursa benim kılıcımla karşılaşır." dedi. Sonra Ziyad'a dönerek dedi ki: "Resulullah (s.a.a) hayatta olduğu müddetçe biz ona itaat ediyorduk. Ondan sonra da onun Ehlibeyt'inden birisi başa geçecek olsaydı biz yine itaat ederdik; ama Ebu Kuhafe'nin oğluna itaat etmeyiz. Ebu Bekir'in bizim üzerimizde ne itaat hakkı vardır, ne de biat." Harise daha sonra okuduğu bir şiirde şöyle dedi:

Aramızda oldukça itaat ettik Resulullah'a

Hayret şu Ebu Bekir'e itaat edenlere!

Kinde kabilesinin başlarından diğer biri olan Haris b. Muaviye de Ziyad'a dedi ki: "Sen bizi öyle birinin itaatine davet ediyorsun ki ona itaat ne bize farzdır ve ne de size." Ziyad, "Doğru söylüyorsun; ama biz hilâfete Ebu Bekir'i seçtik!" dedi. O sırada Haris şöyle dedi: "Söyle bakalım, nasıl oldu da siz Resulullah'ın (s.a.a) hilâfetine geç-meye herkesten evlâ olan Ehlibeyt'ini bıraktınız, oysa Allah Tealâ Kur'ân'da buyuruyor ki: **"Akrabalar (mirasta) Allah'ın Kitabına göre, birbirlerine (mirasta) önceliklidir."**¹ Ziyad, "Muhacir ve en-sar kendileri için neyin daha hayırlı olduğunu senden daha iyi bilirler!" dedi. Haris dedi ki: "Hayır vallahi; Resulullah'ın Ehlibeyti'nin hilâfete geçmesine sizin kıskançlığınız engel oldu. Resulullah'ın ölümünden sonra birini ümmetine önderlik etmesi için yerine oturt-madığına kalbim tanıklık etmiyor." Daha sonra sert bir şekilde öfkeyle Ziyad'a, "Bizim aksimize konuşuyor, soğuk demiri dövüyorsun; git buradan." dedi ve bu şiiri okudu:

İtaat edilecek olan tek kişi Resulullah'tır ki, geçip gitmiştir /

Allah'ın salâtı ona olsun, kendisinden sonra halife bırakmamış!!!

Durumu müsait görmeyen Ziyad, zekât olarak almış olduğu develeri kendisinden önce Medine'ye gönderdi. Daha sonra kendisi Medine'ye giderek Ebu Bekir'le görüşüp olup bitenleri ona anlattı. Bunun üzerine Ebu Bekir onun emrine dört bin asker vererek Kinde kabileleriyle savaşta gönderdi.

Ziyad Hadremût'a gitti ve yol üzerinde rastladığı Kinde kabilelerine baskın yapıp erkekleri kılıçtan geçiriyor, çoluk çocuklarını esir alıyordu. Ziyad, Benî Hind Kabilesi'ne saldırarak erkeklerden birçoğunu öldürdü kadınlarla çocuklarını esir etti. Yine her şeyden habersiz evlerinde uyumuş olan Benî Akil kabilesine de saldırdılar, kadınların feryadı, Ziyad ve beraberindekilerin amansız saldırısını erkeklere bildirmişti. Bu yıldırım hızıyla yapılan saldırıda kabilenin erkekleri Ziyad b. Lübeyd'in güçleri karşısında bir saat ancak dayanabildiler, sonunda kaçmak zorunda kaldılar. Ziyad da kadınlarla çocuklarını esir edip, varlarını yoklarını yağmaladı.

Yine Ziyad gece yarısı Benî Hacer kabilesine saldırıp iki yüz kişiyi kılıçtan geçirdi, elli kişiyi zincire vurdu, çoluk çocuklarını esir etti, diğerleri de kaçtılar.

Bu arada Kinde kabilelerinin başlarından biri olan Eş'as b. Kays, Ziyad'a karşı koydu, sonunda Tim şehrinde Ziyad'ı muhasara etti ve yağmaladığı bütün malları geri alarak sahiplerine verdi, esir alınmış olan kadınlarla çocukları da serbest bıraktı.

Bu haberler Ebu Bekir'e ulaşınca Eş'as'a bir mektup yazarak onun hakkında lütufta bulunacağını vaat etti. Eş'as mektubu alınca Ebu Bekir'in elçisine dönerek dedi ki: "Senin arkadaşım, kendisine muhalefet ettiğimiz için bizi küfürle suçlarken, neden suçsuz ailem ve akrabalarımın kanını dökmüş olan arkadaşını küfürle suçlamadı?" Ebu Bekir'in elçisi, "Evet doğrudur." dedi: "Sen kâfir oldun; Allah seni Müslümanlara muhalefet etmeden dolayı kâfir saymıştır."

Eş'as'ın amcasının oğullarından bir genç, bu sözleri duyunca yerinden fırlayarak bir kılıç darbesiyle Ebu Bekir'in elçisinin başını vurdu. Eş'as da onun bu hareketini överek onayladı! Fakat Eş'as'ın taraftarları onun bu hareketinden rahatsız olarak ondan yüz çevirdiler ve iki bin askerden başka diğerleri onu yalnız bıraktılar.

Ziyad b. Lübeyd de kendisinin muhasara edilmesini, Eş'as'ın taraftarlarından birinin halifenin elçisini öldürmesini ve diğer meseleleri Ebu Bekir'e bildirdi. Halife Müslümanlarla müşavere ederek Eş'as'a karşı yapılması gerekeni araştırdı.

Ebu Eyyub Ensarî dedi ki: "Kindiler sayı bakımından çokturlar, birleşecek olurlarsa çok büyük bir güç oluştururlar. Bu yıl ordularının onları rahatsız etmesini engellersen onlar da seninle uzlaşabilirler ve gelecek yıl mallarının zekâtını kendi istekleriyle verirler."

Ebu Bekir, "Vallahi onlar Resulullah'ın kendileri için tayin etmiş olduğundan devenin bir ayağının bağı kadar bile az verecek olurlarsa teslim oluncaya kadar onlarla savaşırım." dedi!

Daha sonra İkrime b. Ebu Cehil'e bir mektup yazarak ondan Mekkelilerin yardımıyla Ziyad'ın yardımına koşmasını ve yol üzerindeki kabileleri de Eş'as'la savaşa ve kendilerine yardıma davet etmesini istedi.

İkrime halifenin bu emriyle Kureyş'ten iki bin askerle, taraftarları ve aralarında sözleşme olan kabilelerle Ma'rib'e doğru hareket etti. Bu hareketten çok üzülen Diba ahalisi, "Akrabalarımız ve kendileriyle sözleşmemiz olan Kindîleri düşmanla baş başa bırakarak burada sessiz oturmamız yakışır mı bize?!" diyerek ayaklandılar ve hızlı bir hareketle hükümet merkezini işgal edip Ebu Bekir'in görevlisini oradan çıkardılar. Sonra İkrime'yi meşgul ederek onu akrabalarıyla savaşmaktan alıkoymaya karar verdiler. Bu haber Ebu Bekir'i çok öfkelenirdi. Dolayısıyla İkrime'ye bir mektup yazarak yol üzerinde Diba ahalisine saldırarak iyice ezmesini ve esirlerini de Medine'ye göndermesini emretti. Bu emir üzerine İkrime Diba'ya saldırdı; amansız bir savaş yaptılar; sonunda İkrime Diba ahalisini muhasara etti. Diba ahalisi zekât vererek sulh etmek istediye de İkrime bunu kabul etmeyip onların teslim olmaları gerektiğini söyledi! Onlar da teslim olmak zorunda kaldılar. İkrime zafer sarhoşluğuyla onların kalesine girdi, kabile başlarını ve ileri gelenlerin ellerini bağlayıp başlarını vurdu, kadınlarla çocuklarını esir etti, mallarına el koydu ve geri kalanlarını da Medine'ye gönderdi. Ebu Bekir esir düşen erkekleri idam edip kadınlarla çocukları da bölüştürmek istiyordu. Fakat Ömer, "Ey Resulullah'ın halifesi! Bunların hepsi Müslümandır ve gerçekten İslâm'dan çıkmadıklarına dair yemin etmektedirler." dedi. Bunun üzerine Ebu Bekir onları zindana attı ve Ebu Bekir ölünceye kadar zindanda kaldılar. Ömer halife olunca onları serbest bıraktı.

İkrime, Diba halkının işini bitirdikten sonra Ziyad'ın yardımına koştu. Eş'as da bu olayları duyunca sayı bakımından askerinin az olması nedeniyle Necir kalesine sığındı, kadınlarıyla taraftarlarını orada topladı. Eş'as'ın haberi, Ebu Bekir'in elçisinin öldürülmesiyle onun etrafından dağılanlara ulaşınca amca oğullarını düşmanın muhasarasında yalnız bıraktıkları için kendilerini kınadılar ve tekrar savaşmak için harekete geçtiler. Ziyad, Kindîlerin kendileriyle savaşmaya geldiğini haber alınca çok kızdı. Fakat İkrime dedi ki: "Sen Eş'as'la taraftarlarını muhasarada tut, Kindîlerle ben savaşayım." Ziyad, İkrime'nin görüşünü benimseye-

rek, "Fakat onları ele geçirirsen hiçbirini sağ bırakma." dedi. İkrime ise, "Ben bu yolda ne gerekiyorsa yapacağım." cevabını verdi.

İkrime yola koyuldu. Nihayet Kindîlerle karşılaştılar. Araların-da kanlı ve zorlu bir savaş başladı. Savaş süresi içerisinde, sonunda kimin zafere ulaşacağı belli değildi.

Diğer taraftan, Eş'as öylece Ziyad'ın muhasarasındaydı ve Kindîlerin son hareketinden haberi yoktu. Muhasaranın uzaması onunla taraftarlarını açlık ve susuzluktan dize getirmişti. Dolayısıyla Ziyad'dan kendisi, ailesi ve taraftarlarından yüce makama sahip on kişi için aman istedi. Eş'as'ın teslim olma şartları yazılıp imzalandı!

Bu olaydan sonra, Ziyad, Eş'as'ın mektubunu İkrime'ye gönderdi. İkrime de onu Kindîlere göstererek Eş'as'ın teslim olduğunu haber verdi. Kindîler de bu haberi alınca İkrime'yle savaşmaktan vazgeçerek geri döndüler. Fakat Eş'as teslim olduktan sonra Ziyad kaleye girerek teslim olma şartlarını görmezlikten gelerek kaledeki savaşçıları tutup ellerini bağlayarak cellada teslim etti! Nihayet o-na bütün esirleri Medine'ye göndermesini emreden Ebu Bekir'in mektubu ulaşınca geri kalanları zincirlere vurarak Ebu Bekir için Medine'ye gönderdi.¹

Ebu Bekir'e böyle biat edildi. Ömer'in, "Oldu bittiye gelen, hesap edilmemiş bir iş" olarak tanımladığı ve Ömer'le Osman'ın hilâfetlerinin dayandığı ve kendisiyle istidlal edilen biat budur.

3- Ashabın Ameliyle İstidlalin İncelemesi

Ashabın ameli, sîret ve davranışlarını delil olarak sunmak ancak onun da Kur'ân-ı Kerim ve sünnet gibi başlı başına İslâm hükümlerinin kaynaklarından biri olması durumunda doğru olur.

Resulullah hakkında inen "**Andolsun, sizin için, Allah'ı ve ahi-ret gününü umanlar ve Allah'ı çokça zikredenler için Allah'ın Re-sulü'nde güzel bir örnek vardır.**"² "**Peygamber size ne verirse artık onu alın, sizi neden sakındırırsa artık ondan sakının.**"³ ayetlerin benzeri ashapla ilgili inmiş

1- Bu olayı özetle şu kaynaklardan naklettik: Futuhu'l-Buldan, Belazurî, Ridde-i Benî Velia ve Eş'as b. Kays el-Kendî hakkında, s.122-123; Mu'cemu'l-Buldan, Yakut Hamevî, "Hadremut" sözcüğünde; Futuh-. İbn A'sem, c.1, s.57-58. Bu olay tam olarak Abdullah b. Saba kitabında, c.2, s.393-410'da kaydedil-miştir.

2- Ahzâb: 21

3- Haşr: 7

olsaydı, bu durumda onlarla istidlal yerinde olurdu; aksi durumda ashabın amel ve gidişatı bize hüccet olamaz.

Ayrıca, sahabelerden hangilerine uymamız gerektiğini de bilemiyoruz! Çünkü onlardan bazılarının amel ve davranışları diğer bazılarının davranışıyla çelişmektedir. Ulema hilâfetin nasıl gerçekleşmesi ve kimin nasıl halife olması gerektiği konusunda ihtilâfa düşmüştür; bazıları, bir kişinin biatiyle hilâfetin gerçekleştiğine inanırken (Resulullah'ın amcası Abbas'ın, Hz. Ali'ye (a.s), "Uzat elini sana biat edeyim de halk da sana biat etsin." dediği gibi), bazıları, Ebu Bekir'e biatin aceleye ve oldu bittiye getirilen hesaplanmamış bir olay olduğunu söyleyen Ömer'in görüşünü kabul ediyor ve bazıları da, meşru ve hak halife olan Ali b. Ebu Talib'e kılıç çeken Muaviye'nin fetvasını benimsiyorlar!!

Yukarıda söylediklerimizi göz önünde bulundurarak bu alanda daha fazla değerlendirmede bulunmaya gerek görmüyoruz. Emi-rül-Müminin Hz. Ali'nin (a.s) Nehcü'l-Belâğa'daki buyruğuyla yapılan istidlal ise şundan ibarettir:

Şûra, Biat ve Ashabın Ameliyle İstidlalde Delil Olarak Nehcü'l-Belâğa'nın Gösterilmesinin İncelemesi

Ehlisünnet ve Hilâfet Ekolü'nün bilginlerinden bazıları, şûra, biat ve ashabın amelini izlemenin doğruluğuna Seyyid Razi'nin Nehcü'l-Belâğa'nın Mektuplar bölümünde kaydetmiş olduğu bir rivayeti delil göstermektedirler.

Nehcü'l-Belâğa'da, Hz. Ali'nin (a.s), Muaviye'ye hitaben yazmış olduğu bu mektup şöyledir:

Ebu Bekir, Ömer ve Osman'a biat edenler aynı şekilde ba-na biat ettiler. Orada (Medine'de) olanların seçme hakkı yok-tu, olmayanların da kabul etmemeye hakkı yoktur.

Şûra, muhacir ve ensarın salahiyet alanındadır; onlar bir kişinin hilâfetinde ittifak eder, onu imam ve önder seçerlerse böyle bir seçim (Allah Tealâ'yı) memnun eder. Dolayısıyla, bir kimse, kusur arama ve bidat çıkarma bahanesiyle ona itaatsizlik ederse onu yola getirirler, biri kabul etmeyip direnirse, mümin-

lerin yolundan başka bir yol tuttu, diye onunla savaşırlar. Allah Tealâ da onu sırt çevirdiği şeyde kendine bırakır.¹

Bunlar, Hz. Ali'nin (a.s) bu mektupta muhacir ve ensarın biat, şûra ve icmasıyla istidlal etmesinden dolayı, Hz. Ali'nin, bu yollarla hilâfet ve imametın gerçekleşebileceğini kabul ettiğine delil gösterirler.

Buna cevabımız şudur: Seyyid Râzî, bazen Hz. Ali'nin (a.s) hut-be ve mektuplarından sadece fesahat ve belagatın en yüce metre-besinde bulunduğu bölümü seçiyor, gerisini almıyordu. Seyyid Râzî, İmam'ın bu mektubunda da aynı yöntemi kullanmış, mektubun ta-mamını nakletmemiştir. Nasr b. Müzahim bu mektubun tamamını *Sıffin* adlı kitabında kaydetmiştir. Bu mektup şöyledir:

Bismillahirrahmanirrahim

Ama sonra, Medine'de bana yapılan biat, Şam'da seni de uymaya zorunlu kılar. Çünkü Ebu Bekir, Ömer ve Osman'a biat edenler, aynı şekilde bana da biat ettiler. Dolayısıyla orada olanların seçme, olmayanların ise itaatsizlik ve kabul etmemeye hakkı yoktur.

Şûra ve oylama muhacirlerle ensarın salahiyeti alanında-dır; onlar bir kişinin hilâfetinde ittifak eder, onu imam ve önder seçerlerse, böyle bir seçim Allah Tealâ'yı hoşnut eder. O hâlde, kusur arama veya nefsi istekleri bahanesiyle onların emrine itaatsizlik edeni yola getirirler, kabul etmeyip di-renirse de müminlerin yolundan başka bir yol tutmuş olduğu için onunla savaşırlar; Allah Tealâ da onu kendi isteğine bırakır ve onu kötü bir ikamet yeri olan cehenneme atar.

Kesindir ki, Talha'yla Zübeyir bana biat ettikten sonra biatlerini bozdular; onların biatlerini bozmaları itaatsizlikti. Dolayısıyla, onlara zor gelse de hak yerine otursun ve Allah'ın isteği aşikâr olsun diye ben onlarla savaştım.

O hâlde sen de diğer Müslümanların kabul ettiği şeyi kabul et; senin için daha çok istediğim şey, senin beladan uzak olmandır. Fakat eğer kendin kendini belaya düşürürsen bu durumda seninle savaşır ve Allah'tan sana karşı yardım dilerim.

Osman'ın katilleri hakkında da sözü uzattın! O hâlde sen de Müslümanların doğrultusunda ilerle ve onların hükmünü bana

1- Şerhu Nehci'l-Belâğa, İbn Ebi'l-Hadid, Altıncı Kitap, "el-Muhtar Min Kutub-i Mevlana Emiri'l-Müminin" babı.

bırak da seninle onların arasında Allah'ın Kitabı üzerine hükme-
deyim.

Fakat senin tasarladığın, çocuğu süttten almak için kullanılan
hiledir; çünkü kendi canıma andolsun, nefsin heva-sını karıştır-
madan ona akıl gözüyle bakacak olsaydın, Osman'ın kanında be-
ni Kureyş'in en suçsuzu bulurdun.

Şunu da bil ki sen Tulaka'dansın;¹ hilâfete ve müşavere top-
lantısına katılmaya lâıyk olmayanlardansın. Şimdi ben, muhacir-
lerden imanlı bir kişi olan Cerir b. Abdullah'ı sana ve senin yolun
üzerindeki diğer kumandanlara gönderdim. O hâlde sen de biat
et. Allah'tan başka kuvvet sahibi yoktur.²

Bu mektupta Hz. Ali (a.s), Muaviye'yle fikirdaşlarına, kendilerini
kabul etmeye zorunlu bildikleri şeyle delil getirmektedir. Çünkü Hz. Ali
(a.s), Muaviye'ye diyor ki: Medine'de bana yapılan biat, Şam'da da seni
kabul etmeye zorunlu kılar. Nitekim Medine'de Osman'a yapılan biati de
Şam'da olduğun hâlde kabul etmeye mecbur olmuştun. Aynı şekilde,
Medine'de Ömer'e yapılan biat, orada olmayanları uymaya mecbur ettiği
gibi bana yapılan biat de senin gibi Medine dışında olanları uymaya
mecbur eder.

İmam Ali (a.s), Muaviye ve onun Hilâfet Ekolü'nden olan fikir-
daşlarına, o gün kendilerini kabul etmeye zorunlu gördükleri delillerle
böyle cevap vermiştir. İnsanın karşısındakine, onun kabul ettiği yolla
cevap vermesi gerektiği bütün insanların ittifak ettiği bir konudur.

Diğer taraftan Hz. Ali'nin (a.s) mektubunda şöyle geçer: "Onlar bir
kişinin hilâfetinde ittifak eder de onu imam ve önder seçerlerse bu se-
çim Allah'ı hoşnut eder (kâne zâlike lillah-i rızen)."³

Bazı kitaplarda "seçenleri hoşnut eder anlamında" "Kane zâlike rı-
zen" geçer. Bu durumda biat, oy verenlerin serbest olarak oy vermele-
riyle olmalıdır, kılıç zoru, tehdit ve baskıyla değil!!

Fakat, "Bu Allah'ı hoşnut eder." tabiri olursa, Hz. Ali'nin (a.s) evlât-
ları Hasan'la Hüseyin'in (aleyhimasselâm) de içinde bulunduğu ensar ve

1- Resulullah, (s.a.a) Mekke'nin fethinde, karşısında teslim olmaktan baş-ka
çaresi kalmayan kâfirleri ve Kureyş'in ileri gelenlerini affetti ve o günden itibaren
onlara, serbest bırakılanlar anlamında "Tulaka" denildi.

2- Nasr b. Müzahim'in "Sıffin" adlı eseri, 1382 Kahire baskısı, s.29.

3- Nehcü'l-Belâga, Kahire-İstikamet baskısı, "Allah" kelimesinde.

muhacirlerin hepsi bir konuda ittifak ederlerse şüphesiz Allah da ondan razı ve hoşnut olacaktır.

Ayrıca, Hilâfet Ekolü mensupları, delil olarak İmam Ali'nin (a.s) Nehcü'l-Belâğa'daki bu buyruğunu gösterirken, Seyyid Râzî'-nin o kitapta kaydettiği İmam Ali'nin (a.s) diğer buyruklarını neden unutmuş veya kendilerini unutmuşluğa vurmuşlardır?! Örneğin Nehcü'l-Belâğa'nın Hikmetler bölümünde şöyle geçer: Hz. Ali (a.s) Benî Sâide Sakifesi'nde olup bitenleri duyunca şöyle sordu:

Ensar ne dedi?, "Bir kişi sizden ve bir kişi de bizden halife seçilsin dediler." şeklinde cevap verdiler. İmam, "*O hâlde neden Resulullah'ın (s.a.a), onların iyilerine iyilik edin, kötülerini ise affedin, buyurduğunu söylemediniz.*" dedi. "Bu ensara karşı nasıl delil olabilir?" diye sorduklarında, İmam, "*Eğer ensarın hükümete geçmeye hakkı olsaydı, Resululla-h'ın (s.a.a) bu konuda tavsiye etmesi yersiz olurdu.*" buyurdu ve sonra, "Peki Kureyş ne dedi?" diye sordu. Dediler ki: "Hilâfet Resulullah'ın şeceresidir -onun için hilâfet bize düşer-." dediler! İmam Ali (a.s), "*Şecereyle delil getirdiler; ama onun meyvesini¹ zayi ettiler!!*" buyurdu.

Veya Hz. Ali'nin (a.s) yine o bölümdeki şu buyruğu:

Hayret! Resulullah'ın (s.a.a) halifesi olmak için sahabe olmak yetiyor da, hem sahabe, hem akraba olmak yetmiyor mu?!²

Seyyid Râzî bunun peşinden İmam Ali'nin (a.s) bu konuda şöyle bir şiiri olduğunu söyler:

Eğer şûrayla onlar halife olduysa, bu nasıl şûradır ki onda görüş sahipleri yoktu? Eğer Resulullah'la (s.a.a) akraba olman sebebiyle diğer rakiplerine delil getiriyorsan, Peygam-ber'e senden daha yakın olan başkaları var.

Hz. Ali'nin (a.s) bu konudaki bütün buyrukları "Şıkşıkıyye" diye meşhur olan şu hutbesinde geçer:

Andolsun Allah'a ki, Ebu Kuhafe'nin oğlu, onu bir gömlek gibi giyindi. Oysa daha iyi bilirdi o, ben hilâfete nispetle değirmen taşının mili gibiydim. Hilâfet benim çevremde dönerdi. Sel (Resulullah'ın (s.a.a) bilgisi) benden akardı. Hiçbir kuş, uçtuğum yere

1- "Meyve" den maksat Resulullah'ın (s.a.a) Ehlibeyti'dir.

2- Nehcü'l-Belâğa, "Hikmetler" bölümü, hadis: 185, Muhammed Ebulfazl İbrahim incelemesi.

uçamazdı. Hilâfetle arama bir perde çektim; onu koltuğumdan silkip attım. Düşündüm; kesilmiş elimle hamle mi edeyim; yoksa bu kapkaranlık körlüğe sabır mı edeyim? Hem de öylesine bir körlük ki ihtiyarları ta-mamıyla yıpratır; çocuğu kocaltır; inanan da Rabbine ulaşınca dek bu zulmette zahmet çeker.

Gördüm ki sabretmek daha doğru. Sabrettim; ettim ama gözümde diken vardı, boğazımda kemik vardı; mirâsımın yağmalandığını görüyordum. Birincisi (Ebu Bekir), onu falâna (Ömer'e) verip gitti (sonra A'şâ'nın şu beytini okudu:)

"Bugün deveye binmişim; yolculuk zahmetine düşmüşüm / Câbir'in kardeşi Hayyan'la bulunduğum günle bugün kıyaslanır mı hiç?"

Ne de şaşılacak şey ki yaşarken halkın kendisini bırakmasını teklif ederdi;¹ ölümünden sonra yerine öbürünü geçirdi. Bu iki kişi hilâfeti, devenin iki memesi gibi aralarında paylaştılar. O, hilâfeti, düz ve düzgün olmayan çorak bir yere attı; sözü sertti, insanı yaralardı; onunla buluşup görüşeni incitirdi. Meselelerde şüphesi çoktu; özür getirmesinin sayısı yoktu. Onunla konuşan, arkadaşlık eden, serkeş bir deveye binmişe benzerdi; burnuna geçen yularını çekse burnu yırtılır, yaralanırdı; bıraksa üstündekini helâk olma çukuruna götürür, atardı. Allah'ın bekasına andolsun, halk, onun zamanında ne edeceğini şaşırırdı; yoldan çıktı; renkten renge boyandı; oradan oraya geldi durdu. Uzun bir zaman, çetin sıkıntılara düştüm; sabrettim; derken o da yoluna düzöldü; halîfelîği bir topluluğa bıraktı ki ben de bunların biriyim sandı...

Allah'ım, sana sığınırım; ne de danışma topluluğuydu bu. Onlardan benim hakkımda, birincisiyle (Ebu Bekir'le) ne vakit bir şüpheye düşen oldu ki bu çeşit kişilere katıldım ben? Fakat inerlerken onlarla indim; uçarlarken onlarla uçtum; inişte, yokuşta onlarla bile oldum. İçlerinden biri, hasedinden gerçekten saptı; öbürü, damadı olduğundan ona uydu, benden yüz çevirdi;² öbürleri de öyle işler ettiler ki anmak bile çirkin.

1- Ebu Bekir'in kendisine biat edilmeden önce, "Bırakın beni; ben sizin en hayırlınız değilim." dediği nakledilir.

2- Daha önce biz bu olayı en sağlam kaynaklardan naklettik. Şeyh Muhammed Abduh, şûra kelimesini şerh ederken şöyle yazar:

Derken kavmin üçüncüsü (Osman) kalktı; hem de bir hâlde ki iki yanı da yelle dolmuştu. İşi gücü, yediğini çıkaracak yerle yiyeceği yer arasında gidip gelmekti. Onunla beraber babasının oğulları da işe giriştiler; Allah malını ilk baharda devenin otları, çayırı çimeni yiyip sömürmesi gibi yediler, sömürdüler. Sonunda onun da ipi çözüldü; hareketi tezce yaralanıp öldürülmesine sebep oldu, karnının dolgunluğu onu yüz üste devirdi; işini tamamladı gitti.

Sa'd b. Ebî Vakkas, Abdurrahman b. Avf'ın amcası oğullarındandır ve her ikisi Benî Zühre'dendir. Sa'd, Ali'ye kin beslemeyi dayılarından miras almıştı. Çünkü annesi, Ümeye b. Abdüşems oğlu Ebu Süfyan'ın kızı Hamne idi ve Ali de elini Kureys'in liderlerinin ve Ebu Süfyan ailesinin kanıyla boyamıştı. Abdurrahman ise Osman'ın eniştesiydi. Çünkü Osman'ın teyzesi, Ukbe b. Ebu Muayt kızı Ümmü Gülsüm onun eşiydi. Talha'nın da Osman'la arası çok iyiydi. Ayrıca Talha, Temim Oğulları'ndandı. Sakife'de Ebu Bekir'in hilâfeti konu-sunda Temim Oğulları'yla Haşim Oğulları arasında tartışmalar çıkmıştı. Bu yüzden Talha, Ali'ye sırt çevirerek Osman'ın tarafını tutuyordu. Ömer'in ölümünden sonra bunlar toplanarak müşavere ettiler. Müşaverede üç gruba ayrılınca oylamada Talha, Osman'ı destekledi. Zübeyr Ali'yi, Sa'd b. Ebî Vakkas ise Abdurrahman b. Avf'ın yanında yer aldı. Ömer demişti ki: "Şûra üç günden fazla sürmemelidir. İhtilâf çıkacak olursa Abdurrahman b. Avf'ın bulunduğu grubu destekleyin." Böyle olunca Abdurrahman, Ali'ye dedi ki: "Allah'ın kitabı, Resulullah'ın sünneti ve ilk iki halifenin gidişatıyla amel edeceğine dair Allah'ın ahit ve sözleşmesi senin üzerine olsun." Ali, "Bilgim dahilinde gücüm yettiğini yapmam ümit edilir." dedi. Sonra Abdurrahman, Osman'a dönerek aynı şeyi ona söyledi. Osman hepsini kabul etti. Bunun üzerine Abdurrahman başını mescidin tavanına doğru kaldırarak, "Allah'ım, duy ve tanık ol. Allah'ım, ben üzerimde olan şeyi Osman'ın üzerine bıraktım." dedi. Sonra elini Osman'a sürerek, "Allah'ın selâmı senin üzerine olsun ya Emirü'l-Müminin!" dedi ve ona biat etti. Ali, endişeli ve üzgün bir hâlde oradan dışarı çıktı. Mikdad b. Esved, Abdurrahman'a, "Sen hak tarafını koruyan ve adil bir şahıs olan Ali'yi mi bıraktın?!" dedi. Abdurrahman ise, "Ey Mikdad, ben Müslümanlar için elimden geleni yaptım." cevabını verdi. Mikdad dedi ki: "Ben Kureys'e şaşırıyorum; hakka hakemlik etmede kendisinden üstünü tanıtılmayan, bilinmeyen bir kişiyi bıraktılar." Abdurrahman, "Ben senin fitne çıkarmandan korkuyorum; Allah aşkına bitir artık." dedi. Osman'ın zamanında vuku bulan olayların asıl nedenleri onun akrabalarıydı. O zaman o, çeşitli şehirlere hükümet ediyordu. Sonuçta ashabın ileri gelenleri ona sırt çevirdiler. Bunun üzerine Mikdad, Abdurrahman'a, "Bunun sebebi sensin!" dedi. Abdurrahman, "Ben böyle olacağını sanmıyordum; ama Allah şahit olsun ki onunla konuşmayacağım." cevabını verdi ve Osman'dan küsülü olduğu hâlde öldü. Öyle ki, Abdurrahman hasta yatağında Osman onu görmeye gittiğinde Abdurrahman yüzünü Osman'dan çevirerek duvara döndü. "Allah daha iyi bilir ve hâkimlik O'na aittir." dedi.

Derken, halkın benim etrâfıma, sırtlanın boynundaki kıllar gibi üşüşmesi kadar beni üzen bir şey olmadı. Her yandan, birbiri ardınca çevreme üşüştüler. Öyle ki kalabalıktan Hasan'la Hüseyin, ayaklar altında kalacaktı neredeyse. Koyunların ağıla üşüşmesi gibi çevreme toplandılar; bu sırada elbisem bile yırtılmıştı.

Ama işi elime aldıktan sonra bir bölük, biatten döndü; ahdini bozdu. Öbür bölük ok yaydan fırlar gibi fırladı, inancından vazgeçti; öbürleri de itâatten çıktı; sanki onlar, her türlü noksan sıfatlardan münezze Allah'ın, **"İşte âhîret yurdu; biz onu, yeryüzünde yücelik ve bozgunculuk dilemeyenlere veririz ve sonuç, çekenleridir."**¹ buyurduğunu duymamışlardı.

Evet, andolsun Allah'a, elbette duyduklar da, ezberlediler de; fakat dünya, gözlerine bezenmiş bir şekilde göründü, onun süsü hoş geldi onlara. Ama şunu da bilin ki andolsun tohumu yarana, insanı yaratana, bu topluluk, biat için toplanmasaydı, Allâh'ın, zâlimin doyup zulmetmemesi, mazlûmun aç kalmaması hakkında bilginlerden aldığı ahit olmasaydı hilâfet devesinin yularını sırtına atardım; ümmetin sonuncusunu, ilkinin kâsesiyle suvarır giderdim. Siz de anlamışsınızdır ki şu dünyânızın değeri, bir dişi keçinin aksırığından da değersizdir bence.

Demişlerdir ki: Hutbelerinde söz, buraya gelince, Irak halkından biri kalktı, Hz. Ali'ye bir kâğıt sundu. Hz. Ali kâğıdı okumaya daldı. Okuyup bitince İbn Abbas, ey Müminlerin Emiri dedi, sözüne, bıraktığın yerden başlasan; Emirü'l-Müminin (a.s) buyurdular ki:

Heyhât ey Abbas oğlu, bu, erkek devenin, esridiği zaman ağzına gelen bir köpüktü; geldi, gene geriye gitti.

İbn Abbas, vallahi demiştir, bu sözün yarım kalmasına eseflendiğim gibi hiçbir söze eseflenmedim; Emirü'l-Müminin (a.s) ne olurdu, dilediği gibi söyleseydi.

Hilâfet Ekolü mensupları, Hz. Ali'nin (a.s) bu gibi buyruklarını unutmuş veya kendilerini unutmuşluğa vurmuş ve sadece İmam Ali'nin (a.s) Muaviye ve onunla aynı düşüncede olanlara getirmiş olduğu delile sarılmışlardır. Oysa İmam, onlara kendilerinin kabul ettikleri delille delil getirmek zorundaydı.

4- Zor ve Galebeyle Hilâfete Geçme Konusundaki İstidlalin İncelemesi

İslâm tarihini karıştıran herkes, Osmanlıların hükümetine kadar halifelerin hilâfet ve önderliğinin genelde zor ve galebe temeline dayandığını; aksinin ise Hz. Ali'nin (a.s) hükümetinde olduğu gibi çok az olduğunu bilir. Bu, dost ve düşmanın inkâr edemeyeceği bir konudur.

"Allah'a ve kıyamet gününe iman eden bir kimsenin, ister muttaki olsun, ister fâsık olsun kılıç zoruyla İslâm ümmetinin başına geçip, hilâfet kürsüsüne oturan ve 'Emirü'l-Müminin' diye çağırılan kimseyi kendisine halife ve önder bilmeden sabahlaması câiz değildir." diyen ulemaya gelince... Onların İslâm toplumuna hükümet konusunda Allah'ın dininden ve kurallarından mı, yoksa vahşi ve yırtıcı hayvanlar için geçerli olan orman kanunlarından mı bahsettiklerini anlayamadık.

Günümüzde Hilâfet Ekolü ulemasından bazıları, bugün Müslümanların bu konularda geçmiş ulemayla aynı fikirde olmadığını iddia etmekte ve diğer bazıları da, "Bugün İslâm'ın feryadına koşmalıyız!"¹ demekteler. Biz geçmiş ulemanın söz ve yazılarını naklederken, günümüz alimlerinin itiraz ve eleştirilerine hedef olmamak için günümüzde Kâbe-i Mükerrreme'nin, Allah'ın Beyti'nin, Resulullah'ın (s.a.a) mescidinin ve Haremi'nin bulunduğu Müslüman bir ülkenin okulları için basılmış olan bir kitabın fotokopisini getiriyoruz. (Bu kitabın kapak yazısı aynen şöyledir: "Hakaiku An Emirü'l-Müminin Yezid b. Muaviye" (Emirü'l-Müminin Yezid b. Muaviye Hakkındaki Bazı Gerçekler) Bu kitap Yezid'in övgüsü için yazılmış, onun övgüsü konusunda rivayetler nakletmiştir! Bir Yezid ki, Müslümanların kiblesi Kâbe'yi mancınıkla taşa tutmuş, yerle bir etmiş! Bir Yezid ki, Resulullah'ın (s.a.a) şehri, mescidi ve haremini, halkı kılıçtan geçirip, kadınlarına tecavüz etmeleri için üç gün üç gece askerlerine mubah etmiştir!

Evet, bu kitap böyle bir yerde, Haremeyn-i Şerife'nin de, Yezid b. Muaviye'yi savunmak ve övmek için yayınlanmış ve ders kitapları olarak okutulmaktadır!

İleride Muaviye'nin oğlu, Ebu Süfyan'ın torunu ve Resulullah'ın (s.a.a) eski düşmanının telâfi edilmez cinayet ve facialarını, "Halife'nin

1- Mecelletu'l-Ezher, c.32, "el-Kutub" bölümü, h. 1380 yılında Abdullah b. Saba kitabının eleştirisinde basılmış olan 10. cildin 1150, 1151. sayfalarından.

orduları Resulullah'ın (s.a.a) evine saldırıyı caiz görmekteirler." ve "Halifenin orduları Mekke'yi yerle bir etmek için Mekke yolunda" başlıkları altında genişçe işleyeceğiz.

Kitabın Fotokopisi gelecek

259. sayfa

Resulullah'ın (s.a.a) Sünnetine Muhalif Zalim Lidere İtaat

Hilâfet Ekolü'nün, imam ve lidere itaat etme bölümünde, Resulullah'ın (s.a.a) sünnetine muhalif zalim lidere karşı kıyamın haram olduğunu, ona itaatin farz olduğunu rivayet ettiklerini gördük.

Fakat Ehlibeyt Ekolü'nde, Resulullah'tan (s.a.a) bu gibi rivayetlerle tamamen çelişen rivayetler nakledilmiştir. Örneğin Resulullah'ın torunu İmam Hüseyin (a.s) Hz. Peygamber'in şöyle buyur-duğunu nakleder:

Zalim bir liderin, Allah'ın haramını helâl ettiğini, ahidini bozduğunu, Resulullah'ın sünnetine muhalefet ettiğini, Allah kullarına karşı kötü davranıp zulmettiğini gören kimse, amelen veya diliyle ona karşı kıyam etmezse Allah Tealâ'ya onu o zalim liderle birlikte cehennem azabına atması hak olur.¹

Bu gibi rivayetleri Hilâfet Ekolü rivayetleriyle karşılaştığımızda, Hilâfet Ekolü'nün bu gibi rivayetlerinin, Emevîler saltanatının ilk dönemlerinde, hâkim gücü desteklemek ve teyit etmek için uydurulduğunu görmekteyiz. Bu hadisler, hadislerin yazılmaya başlandığı hicretin ikinci yılının başlarında Sihah ve Müsned kitaplarına geçmiş,² doğruluklarına ve onlara uyulması gerektiğine inanmışlardır!

Sonra hadisçiler, kadılar, hatipler, cuma ve cemaat imamaları ve benzerlerinden oluşan saray alimleri, Şam ve Endülüs'te Emevî halifeleri, Bağdat'ta Abbasî halifeleri, Türkiye'de Osmanlılar, Mısır'da bölge yöneticileri, İran'da Selçuklular ve Gazneliler, Şam'da Kürtlere kadar hepsi onları rivayet edip doğruluklarını teyit etmişler; padişahlar da onları saraylarının mal ve mevkiilerinden yararlandırmışlardır; onların izleyicileri de aynı yolu sürdürmüşlerdir.

Böylece Müslümanlar iki gruba ayrıldılar: Biri padişah ve önderleri, mezheplerini tebliğ edenleri mal ve makamda boğan Hilâfet Ekolü; diğeri ise devlet makamlarını teyit için rivayet edilen bu gibi rivayet, düşünce ve içtihatlarla karşı mücadele ettiği için onların düşünce ve görüşlerini İslâm toplumunda Resulullah'ın (s.a.a) gerçek sünnetinden uzak tutan, Müslümanlardan gizleyen, devlet makamlarından ve dönemin hâkim güçlerinden asırlar boyu mükâfat olarak idam, zindan, sürgün, yağmalanma, kitaplarının ve kütüphanelerin yakılmasından başka bir

1- İmam Hüseyin'in (a.s) Hürr b. Yezid-i Riyahî'ye karşı okuduğu hutbeden. bk. Tarih-i Taberî, İbn Esîr ve Maktel-i Harezmi.

2- Bu konuyu, inşaallah bu kitabın ikinci cildinde inceleyeceğiz.

şey görmeyen¹ Ehlibeyt Ekolü'dür.² Bütün bunlardan sonra günümüzde gerçeklerden ne kadar bize ulaşmış olabilir?!

Özet

Benî Sâide Sakifesi toplantısında ister muhacirlerin, ister ensa-rın amelde ve sözde kullandıkları en sağlam mantık kabilecilik ve kavmi-yetçilik mantığıydı. O gün Ömer, Ebu Bekir'e yapılan biati, oldu bittiye getirilen hesaplanmamış bir hareket saymıştır.

Şûra meselesinde de Ömer, hilâfetin şûrayla olması gerektiğine dair Kur'ân'dan ve Resulullah'ın (s.a.a) sünnetinden bir delil göstermemiştir! Aksine, sadece şahsına özgü içtihadına dayanmıştır. Ömer bu alanda iç-tihat ederek kendisinden sonraki halife ve emir sahibinin tayinini yalnız altı kişilik bir şûraya bırakmıştır! O, içtihat ederek bu altı kişinin hepsini muhacirlerden seçmiş, ensara hiç yer vermemiştir!

Yine Ömer içtihat ederek kendisinden sonra seçilen halifenin tayi-nini sadece Abdurrahman b. Avf'a bırakmış ve diğerlerini bundan mah-rum ederek, "İki kişi birini ve diğer iki kişi de başka birini seçecek olur-larsa Abdurrahman b. Avf'ın bulunduğu grup kazanır." demiştir! O, içti-hat ederek, "Abdurrahman b. Avf biat olarak bir elini diğer eline sürerse ona uyun." demiştir!

O hâlde Ömer'in içtihadını, İslâm hükümlerinin kaynaklarından biri olarak Allah'ın Kitabı ve Resulullah'ın sünnetiyle aynı düzeyde görenler, imamet ve hilâfetin, altı kişilik şûradan, beşinin, aralarından birine halife diye biat etmesiyle gerçekleştiğine inanırlar.

Hilâfet Ekolü mensuplarının delil olarak getirdikleri "**İşleri ken-di aralarında şûra ile olanlar**" ayeti, Allah ve Resulü'nden (s.a.a) bir hüküm olmadığı yerde müşaverenin iyi bir şey olması dışında bir şeye delâlet etmez. Çünkü eğer Allah Tealâ müşaverenin farz olduğunu bildirmek isteseydi, farza delâlet eden "kutibe aleykum" (size yazılmıştır), "ferezel-lahu" (size farz kılmıştır) veya "ceale" ve "vessa" vs. sözcüklerini kulla-nırdı.

Resulullah'a (s.a.a) hitaben "**İş konusunda onlarla müşavere et.**" aye-tinden maksat, bu yolla bir meselenin hükmünü elde etmek değil, savaş-

1- İnşallah bu konuyu, kitabımızın ilerideki bölümlerinde Moğolların İslâm ülkelerine saldırısını anlatırken genişçe inceleyeceğiz.

2- İnşallah ileride bu konudan genişçe bahsedeceğiz.

larda ve Müslümanları manevî olarak güçlendirmek, ter-biye etmek veya müşrikler arasında şüphe uyandırmaktır ve bunların tümü şer'î hüküm nasıl uygulanacağını belirtmek içindir.

Ayrıca, Hilâfet Ekolü uleması halife seçimi için oluşturulan şûranın nasıl bir şûra olması gerektiğini belirtmemiştir. Oysa geçmişte meşhur şûranın Osman'ı nasıl hilâfete geçirdiğini gördük!

Biat de zor kullanmayla, baskı uygulamayla ve celladın kılıcı altında olmamalıdır. Yine günah işlemek için olmamalı, Allah'a karşı günah işleyen kimseye yapılmamalıdır.

Ashabın siretine gelince; bu da, İslâm'ın hükümlerinin kaynaklarından biri olarak Allah'ın Kitabı ve Resulullah'ın sünnetiyle aynı sırada yer alsaydı, onunla istidlal doğru olurdu, aksi durumda ashabın sireti hüccet ve delil değildir.

Delil olarak gösterilen İmam Ali'nin (a.s) sözleriyse, hepsi karşı tarafı kabule zorlayan delillerdir. Tartışmada karşı tarafı susturmak için bu yöntemden yararlanmayı akıl sahibi bütün insanlar kabul ederler. Yine delil olarak ashabın icması gösterilecek olursa, Emirü'l-Müminin Ali'nin, İmam Hasan'ın ve İmam Hüseyin'in (a.s) bulunmadığı bir şûradan Allah Tealâ'nın razı olmayacağı apaçık bellidir; nitekim Hz. Ali'nin buyrukları da bunu teyit eder.

"Kılıç zoruyla zafer elde edip güç kazanan kimse Emirü'l-Müminin olur; bu durumda ister takvalı olsun, ister zalim ve günahkâr, ona itaat farzdır." şeklindeki sözlere gelince, bu da hilâfet konusunda günümüze kadar aksi vuku bulmayan bir konudur; İslâm'da halifelerin tarihini inceleyenler onların hepsinin bu şekilde hilâfete geçtiğini görecektir.

Bütün bunlar Hilâfet Ekolü'nün inanç, görüş ve delilleridir. Bu alanda Ehlibeyt Ekolü'nün inanç, delil ve görüşlerini ise şimdi inceleyeceğiz.

3. KONU

EHLİBEYT EKOLÜ AÇISINDAN İMAMET

- Resulullah'ın (s.a.a) Kendisinden Sonraki Halifeleri Tayin Etmeye Verdiği Önem
- Resulullah'ın (s.a.a) Kendisinden Sonraki Veliyy-i Emr'i Tayin Eden Nasları
- Hilâfet Ekolü Mensuplarının Vasilik Rivayetlerini Gizleme ve Tevil Yolundaki Büyük Çalışmaları
- Halifelerin, Siyasetlerine Muhalif Olan Sünnetin Karşısında Tepkileri
- Seyf'in Hadislerinin Tarih-i Taberî'den Diğer Kaynaklara Geçmesinin Sebebi
- Hilâfet Ekolü'nde, Resulullah'tan (s.a.a) Sonra Ehlibeyt'in Önderliğine Dâir Diğer Naslar
- Vasi Tayininde Hz. Muhammed'le (s.a.a) Hz. Musa'nın (a.s) Ümmetinin Ortak Noktası
- Kur'ân-ı Kerim'de Velâyet ve Emir Sahipleri
- Ali (a.s) ve Evlâtlarından Olan İmamlar Resulullah'ın (s.a.a) Mübelliğleridir

İMAMET, İLÂHÎ AHİTTİR

Yukarıda "imamet" hakkında Hilâfet Ekolü'nün görüş ve delillerini inceledik. Fakat Ehlibeyt Ekolü mensupları Resulullah'tan (s.a.a) sonraki imamın günah ve hatadan masum ve korunmuş olmasını, bu makama Allah tarafından atanmış ve Resulullah (s.a.a) tarafından tayin edilmiş olmasını şart görürler. Nitekim Allah Te-alâ Hz. İbrahim'e (a.s) hitaben şöyle buyurmaktadır:

Seni şüphesiz insanlara imam kılacağım. "Ya soyumdan olanlar?" dedi. O, "Ahdim zalimlere erişmez." dedi.¹

Dolayısıyla, imamet ilâhî bir ahittir ve Allah Tealâ dininin hükümlerini peygamberi vasıtasıyla iblağ ettiği gibi, bu ahidini kimin üzerine bıraktığını da yine peygamberleriyle bildirir; ayrıca imamet ahidine zalimler ulaşamaz. Kendine ve diğerlerine zulmetmeyen kimseye ise "masum" denir.

Dolayısıyla, imamet ilâhî bir ahit olup, imam seçimi Allah'a mahsusur. Bu arada peygamber de sadece bu atamayı tebliğ etmekle vazifelenmiştir. Masumiyet ise bunun gereğidir. İşte bu iki şart, Ehlibeyt İmamları'nda gerçekleşmiştir; şimdi bunu inceleyelim.

EHLİBEYT'İN MASUM OLUŞU

Allah Tealâ; Ehlibeyt, yani Muhammed, Ali, Fâtıma, Hasan ve Hüseyin (Allah'ın selâmı onların üzerine olsun) günahattan masumdur buyurmuştur:

Allah ancak siz Ehlibeyt'ten her türlü kötülüğü uzaklaştırmak ve sizi tertemiz kılmak ister.²

1- Bakara: 124

2- Ahzâb: 33

Tathir Ayeti'nin Nüzul Sebebi

Abdullah b. Cafer b. Ebu Talib¹ şöyle rivayet eder:

Hz. Resulullah (s.a.a) Allah'ın rahmetinin inmek üzere olduğunu görünce, "*Çağırın gelsinler, çağırın gelsinler.*" diye buyurdu. Safiye², "Kimi çağıralım ya Resulullah?" diye sorunca Hz. Peygamber (s.a.a), "*Ehlibeyt'imî, Ali, Fâtıma³, Hasan ve Hüseyin'i¹*"

1- Abdullah b. Cafer Zülcehaeyn, Resulullah'ın (s.a.a) amcası oğludur. Annesi Umeys-i Has'emiye kızı Esmâ'dır. Cafer, annesiyle babası Habeşistan'a hicret ettiği yıl orada dünyaya gelmiş, sonra babasıyla birlikte Medine'ye hicret etmiştir. Abdullah, eli açık ve cömert bir kişi olduğu için "cömertlik denizi" anlamında "Bahru'l-Cud" diye lakaplandırılmıştır. O, "Cuhafe" yılı diye meşhur olan hicretin 80. yılında Medine'de vefat etmiştir. O yıl Mekke'ye büyük bir sel gelmiş, hacılara büyük can ve mal kayıpları vermiş, bütün mallarını ve develerini götürmüştü. Sihah kitaplarında ondan 25 hadis rivayet edilmiştir. Abdullah b. Cafer'in biyografisi için bk. Usdu'l-Gabe ve Cevamiu's-Sîre, s.282.

2- Safiye, İsrail Oğulları'ndan ve Hz. Harun'un soyundan Huyey b. Ehta-b'ın kızıdır. Annesi, Benî Kureyze Kabilesi'nden Semuel kızı Birre'dir. Safiye ilk önce Beni'n-Nadîr Yahudilerinden Kenane b. Rabi'nin karısıydı. Kocasını, Hayber Savaşı'nda öldürülünce Resulullah (s.a.a) ona, "*Müslüman olursan seni kendi yanımda tutarım; Yahudilikte kalırsan ailenin yanına gitmen için serbest bırakırım.*" buyurdu. Safiye dedi ki: "Ya Resulullah! Sen beni İslâm'a davet etmeden önce senin tarafına geçip Müslüman olmuştum. Yahudilere bağlılığım da yoktur. Babam ve kardeşim de kalmadı, o hâlde neden beni İslâm'la küfür arasında tercihte bırakıyorsun? Ben Allah ve Resulü'nü, serbest kalıp aileme gitmekten daha çok seviyorum." Böylece Safiye'nin iddet müddeti geçtikten sonra Resulullah (s.a.a) onunla evlendi. Safiye hicretin 52. yılında vefat etti. Sihah'ta ondan on hadis rivayet edilmiştir. Safiye'nin biyografisi için bk. Tabakat, İbn Sa'd, c.8, s.120-129 ve Cevamiu's-Sîre, s.285.

3- Fatıma (s.a), Resulullah'ın (s.a.a) kızıdır. Annesi Ümmü'l-Müminin Ha-tice'dir. Usdu'l-Gabe ve el-İsabe kitaplarında Hz. Fatıma'nın (s.a) hayatını anlatırken şöyle geçer: Fatıma'nın künyesi "Ümmü Ebiha"dır. Hz. Resulullah'ın (s.a.a) soyu sadece onunla devam etmiştir. Resulullah (s.a.a) Fatıma'ya şöyle buyurmuştur: "*Allah, senin gazabınla gazaplanır ve senin hoşnutluğunla hoş-nut olur.*" Müstedrek-i Hâkim, c.3, s.153; Mizanu'l-İ'tidal, c.2, s.77 ve Tehzi-bu't-Tehzib, c.12, s.441. Yine Sahih-i Buharî, "Menakıb-ı Fatıma" babı, c.4, s. 200, 201, 205'de Resulullah'ın (s.a.a) şöyle buyurduğu geçer: "*Fatıma benim vücudumun bir parçasıdır; onu öfkelen diren, beni öfkelen dirmiş olur.*" Sahih-i Müslim ve Sahih-i Tirmizî, Kitabu'n-Nikâh, "Zebbu'r-Reculi An İbnetihi" babı, c.3, s.177'de; Müsned-i Ahmed b. Hanbel, c.4, s.41 ve 328; Müstedreku's-Sa-hihayn, c.3, s.153'te diğer bir rivayette şöyle geçer: "*Fatıma'yı inciten beni incitir.*"

diye buyurdu. Onları çağırıldıklarında Hz. Peygamber, abasını onların üzerine örttü ve ellerini gökyüzüne kaldırarak şöyle buyurdu: "Allah'ım! Bunlar benim Ehlibeyt'imdir. O hâlde Muhammed ve Âl-i Muhammed'e selâm gönder." Tam o sırada şu ayet nazil oldu:

"Resulullah (s.a.a) Medine'den çıktığında sürekli görüştüğü son kişi Fatıma'ydı, Medine'ye döndüğünde ise ilk önce Fatıma'yı görmeye giderdi." Bu rivayet Müstedrek-i Hâkim, c.3, s.155 ve 156, c.1, s.489; Müsned-i Ahmed b. Hanbel, c.5, s.275; Sünen-i Beyhakî, c.1, s.26'da kaydedilmiştir. Sahih-i Buha-rî, "Farzu'l-Hums" babı, c.2, s.124'te Aişe'den şöyle nakledilir: "Resulullah'ın (s.a.a) vefatından sonra Fatıma, Ebu Bekir'den babasından geriye kalanlardan ve Allah Tealâ'nın Peygamber'e vermiş olduğu şeylerden kendi payına düşeni vermesini istedi. Ebu Bekir dedi ki: 'Resulullah, 'Biz miras bırakmayız; bizden geriye kalan mallar sadakadır!' buyurmuştur.' Fatıma, Ebu Bekir'in bu sözüne kızdı ve ölünceye kadar onunla konuşmadı. Fatıma, Resulullah'tan sonra altı ay yaşadı." Yine Sahih-i Buharî, "Gazvetu Hayber" babı, c.3, s.38'de şöyle geçer: "Fatıma vefat edince eşi Ali, Ebu Bekir'e haber vermeden ona geceleyin gusül verdi ve cenaze namazını kılarak defnetti. Fatıma, Ali'nin iftihar kaynağıydı. Ama Fatıma ölünce kavmin ileri gelenleri Ali'den yüzlerini çevirdiler; öyle ki nihayet Ali, Ebu Bekir'le uzlaşmak zorunda kaldı." Bu konuyu Sahih-i Müslim, Kitabu'l-Cihad, c.5, s.154; Müsned-i Ahmed b. Hanbel, c.1, s.9; Süne-n-i Beyhakî, c.6, s.300'de kaydetmişlerdir. Usdu'l-Gabe'de de şöyle geçer: "Fatıma, kendisine Esmâ'nın gusül vermesini ve hiç kimsenin yanına gelememesini vasiyet etti. Fatıma ölünce Aişe geldi, ama Esmâ onu kovdu."

Yazar: Bugüne kadar Fatıma'nın mezarının nerede olduğu belli değil. Si-hah kitaplarında ondan 18 hadis nakledilmiştir. bk. Cevamiu's-Sire, s.283.

1- Hasaneyn (Hasan'la Hüseyin) Fatıma'nın (s.a) oğulları ve Resulullah'ın (s.a.a) torunlarıdır. Hasan (a.s), hicretin üçüncü yılında ramazan ayının ortasında, Hüseyin ise hicretin dördüncü yılında şaban ayının üçünde dünyaya gelmiştir. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: "*Hasan'la Hüseyin cennet gençlerinin efendileridir. Babaları onlardan daha üstündür.*" bk. Sünen-i İbn Mâce, "Fezailu Ashabı Resulillah" babı; Müstedreku's-Sahihayn, c.3, s.167 ve diğer kaynaklar. Hicretin kırkinci yılında babasının şahadetinden sonra İmam Hasan'a (a.s) biat edildi. Hilâfet müddeti altı aydan biraz fazladır. Bu müddetten sonra İmam Hasan (a.s) İslâm'ın yüce maslahatı için Muaviye'yle sulh etti. Muaviye, oğlu Yezid için biat almaya kalkışınca hicretin ellinci yılında onu zehirletti. bk. Ahadîsu Ümmi'l-Müminin Aişe, c.1, s. 251-266.

İmam Hüseyin (a.s), hicretin altmışıncı yılında Yezid'e biat etmekten sakınarak tarihî sözünü buyurdu: "*Yezid gibi biri başa geçecek olursa İslâm'a veda etmek gerekir.*" Nihayet Yezid'in ordusu hicretin 61. yılının muharrem ayının onunda onu Kerbela'da şehit etti. bk. el-Luhuf, İbn Tavus. Sihah kitaplarında İmam Hasan'dan (a.s) 13 hadis ve İmam Hüseyin'den (a.s) 8 hadis nakledilmiştir. bk. Cevamiu's-Sire, s.284 ve 286; Takribu't-Tehzib, c.1, s.168.

Allah ancak siz Ehlibeyt'ten her türlü kötülüğü uzaklaştırmak ve sizi tertemiz kılmak ister.¹

Ümmü'l-Müminin Aişe'nin² naklettiği rivayette siyah yünden olan bu abanın üzerinde hareket hâlindeki bir kervanın resmi olduğu geçer.

Yine Vasile b. Eska'nın naklettiği rivayette Resulullah'ın (s.a.a) Ali'yle (a.s) Fâtıma'yı (a.s) karşısında, Hasan'la Hüseyin'i (a.s) de dizlerinin üzerinde oturttuğu kaydedilmiştir.³

Yine Ümmü'l-Müminin Ümmü Seleme'nin naklettiği rivayette şöyle geçer:

Tathir ayeti benim evimde Resulullah'a (s.a.a) nâzil oldu. Bu ayet inince odada yedi kişi vardı: Cebrail, Mikail, Ali, Fâtıma, Hasan, Hüseyin ve Resulullah (s.a.a). Ben de o sırada odanın eşisinde oturmuştum.

Ayet inince ben Resul-i Ekrem'e, "Ya Resulullah, ben Ehlibeyt'ten değil miyim?" diye sorduğumda, Hz. Peygamber, "Sen sonu hayırlı olan bir kadınsın, sen Peygamber'in eşlerindensin." buyurdu.⁴

1- Ahzâb: 33 - Müstedreku's-Sahihayn, c.3, s.147.

2- Aişe, Ebu Bekir'in kızıdır. Annesi Ümmü Ruman'dır. Biset'in dördüncü yılında dünyaya gelmiş, hicretin on sekizinci ayında Resulullah'la (s.a.a) evlenmiştir. Hicretin 57 veya 58 ya da 59 yılında vefat etmiş, Ebu Hüreyre onun cenaze namazını kılmıştır. Sihah kitaplarında ondan 2210 hadis rivayet edilmiştir. bk. Ehadisu Ümmü'l-Müminin Aişe. Aişe'nin Tathir Ayeti'nin nüzul sebebi hakkındaki rivayeti şu kaynaklarda geçer: Sahih-i Müslim, c.7, s.130, "Fezailu Ehlibeyt" babı; Müstedreku's-Sahihayn, c.3, s.147; bu ayetin tefsiri Taberî (İbn Cerir) tefsiri ve ed-Dürü'l-Mensûr (Suyutî) tefsiri; Mubahele Ayeti'nin tefsiri el-Keşşaf (Zemehşerî) tefsiri ve Râzî tefsiri; Sünen-i Beyhakî, c.2, s.149.

3- Vasile b. Eska' el-Leysî, Resulullah (s.a.a) Tebûk Savaşı için hareket edince Müslüman oldu. Onun Resulullah'a (s.a.a) üç yıl hizmet ettiği ve hicrî 83 veya 85 yılında Dımeşk'te veya Beytulmukaddes'te vefat ettiği geçer. Sihah kitaplarında ondan 56 hadis nakledilmiştir. Biyografisi için bk. Usdu'l-Gabe, Cevamiu's-Sîre, s.279. Tathir Ayeti hakkında onun naklettiği hadis şu kaynaklarda geçer: Sünen-i Beyhakî, c.2, s.152; Müsned-i Ahmed b. Hanbel, c.4, s.107 ve Müstedreku's-Sahihayn, c.2, s.416 ve c.3, s.147; Mecmau'z-Zevaid, c.9, s.167; İbn Cerir ve Suyutî kendi tefsirlerinde bu ayetin tefsirinde; Usdu'l-Gabe, c.2, s.20.

4- Ümmü Seleme'nin naklettiği rivayet Tefsir-i Suyutî'de, bu ayetin tefsirinde, c.5, s.198-199'da geçer. Ondan diğer bir rivayet de Sünen-i Tirmizî, c. 13, s.248; Müsned-i Ahmed b. Hanbel, c.6, s.306; Usdu'l-Gabe, c.4, s.29 ve c.2, s.297; Tehzibu't-Tehzib, c.2, s.297'de geçer. Bir rivayeti de Müstedrek-i Hâkim, c.2, s.416 ve c.3,

İsmi andıklarımız dışında ileri gelen şu kişiler de Tathir ayetinin nüzul sebebini rivayet etmişlerdir: Abdullah b. Abbas,¹ Ömer b. Ebu Seleme (Resulullah'ın üvey oğlu),² Ebu Said Hudrî,³ Sa'd b. Ebî Vakkâs,⁴ Enes b. Malik⁵ ve diğerleri.⁶

s.147; Sünen-i Beyhakî, c.2, s.150; Usdu'l-Gabe, c.5, s.521 ve 589; Tarih-i Bağdad, c.9, s.126'da geçer. Diğer bir rivayeti Müsned-i Ahmed b. Hanbel, c.6, s.292'de kaydedilmiştir.

1- Abdullah b. Abbas'ın naklettiği rivayet şu kaynaklarda kaydedilmiştir: Müsned-i Ahmed b. Hanbel, c.1, s.330; Hasais-i Neseî, s.11; er-Riyazu'n-Nazi-ra, c.2, s.269; Mecmau'z-Zevaid, c.9, s.119 ve 207; Suyutî'nin ed-Dürü'l-Men-sûr'unda, bu ayetin tefsirinde.

2- Ömer b. Ebu Seleme b. Abdülesed Ebu Hafs el-Mahzumî, Resulullah'ın (s.a.a) eğitiminde büyümüştür. Annesi Ümmü Seleme'dir. O, Habeşistan'da dünyaya gelmiş, Cemel Savaşı'nda Hz. Ali'nin (a.s) safında yer almış, İmam Ali (a.s) onu Bahrein ve Fars'a vali tayin etmiştir. O, hicrî 83 yılında ölmüştür. Kütüb-i Sitte'de ondan 12 hadis rivayet edilmiştir. Biyografisi için bk. Usdu'l-Gabe, Cevamiu's-Sîre, s.284. Tathir Ayeti'nin nüzul sebebi hakkında naklettiği hadis Fezailu'l-Hamse, c.1, s.214, Sünen-i Tirmizî'den naklen, c.2, s.209'da geçer.

3- Ebu Said el-Hudrî'nin naklettiği rivayet bu ayetin tefsirinde Tefsir-i İbn Cerir ve Suyutî'de ve yine Tarih-i Bağdad, c.10, s.278; Mecmau'z-Zevaid, c. 9, s.167 ve 169'da kaydedilmiştir. Ebu Said el-Hudrî'nin ismi Sa'd'dır. Malik el-Hazrecî'nin oğludur. Resulullah'ın (s.a.a) hadislerinin hafızlarından biri olan Ebu Said, hicrî 54 yılında ölmüştür. bk. Usdu'l-Gabe, c.5, s.211.

4- Sa'd b. Ebî Vakkas: Malik b. Ehyeb el-Kureyşî ez-Zührî, annesi Süfyan b. Ümeyye kızı Hamne'dir. O ilk Müslümanlardan olup Resulullah'ın (s.a.a) bütün savaşlarına katılmıştır. Irak savaşına, Celula Savaşı'na, Mısır ve Küfe'nin fethine katılmıştır. Hz. Ali'ye biat etmekten ve Muaviye'nin ısrarına rağmen Hz. Ali'ye küfretmekten sakınmıştır. Muaviye, oğlu Yezid için biat alırken onu zehirleyerek öldürmüştür. Kütüb-i Sitte'de ondan 271 hadis rivayet edilmiştir. Biyografisi için bk. Usdu'l-Gabe; Sahih-i Müslim, c.7, s.120; Ehadi-su Ümmü'l-Müminin Aişe, c.1, s.356. Tathir Ayeti'yle ilgili naklettiği rivayet Hasais-i Neseî, s.4-5 ve Sünen-i Tirmizî, c.13, s.171-172'de geçer.

5- Enes b. Malik'in Tathir Ayeti hakkında naklettiği rivayet Sünen-i Tirmizî, c.13, s.248 ve Mecmau'z-Zevaid, c.9, s.206'da kaydedilmiştir.

6- Kutade, bu ayetin tefsirinde Tefsir-i İbn Cerir ve Tefsir-i Suyutî'de; Atiye, Usdu'l-Gabe, c.3, s.413'te hayatı anlatılırken; Muakkal b. Yesar, Sünen-i Tirmizî, c.13, s.248'de...

İmam Hasan (a.s) Kûfe mescidinde¹ ve İmam Ali b. Hüseyin² Şam mescidinde halktan Tathir Ayeti'nin nüzul sebebine tanıklık etmelerini istemiştir.

Hz. Resulullah (s.a.a) ve Tathir Ayeti

Resulullah (s.a.a), Tathir Ayeti nazil olduktan sonra aylarca Ali'yle Fâtıma'nın evine giderek onlara selâm ettikten sonra yüksek sesle bu ayeti okuyordu. İbn Abbas der ki:

Ben, dokuz ay boyunca Resulullah'ın (s.a.a) günde beş defa, namaz vakitlerinde Ali b. Ebu Talib'in evinin önünde durarak, "Ya Ehlibeyt; esselâmu aleykum ve rahmetullahi ve berakatuh. **Allah ancak siz Ehlibeyt'ten her türlü kötülüğü uzaklaştırmak ve sizi tertemiz kılmak ister.** Allah size merhamet etsin, namaz vaktidir." dediğine kendim şahit oldum.³

Ebu Hemra'dan da şöyle rivayet edilir:

Resulullah (s.a.a), Medine'de sabah namazı vakitlerinde, ilk önce Ali'nin evinin önünde durur, ellerini kapının iki tarafına koyarak yüksek sesle evdekilere hitaben "Namaz vak-tidir." der ve sonra da Tathir Ayeti'ni okurdu. Hz. Peygamber, sekiz ay boyunca bir defa bile böyle yapmadan namaza gitmedi.⁴

Ebu Berze de der ki:

1- İmam Hasan'ın halktan şahit olmalarını istemesi, Müstedreku's-Sahi-hayn, c.3, s.172, Mecmau'z-Zevaid, c.9, s.146 ve 172'de geçmiştir.

2- Ali b. Hüseyin'in annesi Yezdgerd-i Sasanî'nin kızıdır. Onun doğumunda annesi ölmüştür. (Zemahşerî'nin Rabi'u'l-Ebrar'ının 10. bölümü, c.2. Nece-f'in Emir-rü'l-Müminin kütüphanesinde 2059. sırada bu kitabın el yazması mev-cuttur.) Annesinin ölümünden sonra onun bakımını babasının Gazale ismindeki cariyelerinden biri üzerine almıştır. İmam Ali b. Hüseyin, İmam Hüseyin'in şahadetinden sonra onu evlendirmiştir. (Uyun-ı Ahbar-i Rıza, c.2, s.128) İmam Seccad Ali b. Hüseyin hicrî 95 yılında Medine'de şehit edilmiştir. Sihah kitaplarında ondan birkaç hadis nakledilmiştir. İmam Seccad'ın halktan Tat-hir Ayeti'ne tanıklık etmelerini istemesi Tefsir-i Taberî'de geçer. Biyografisi Vefeyatu'l-A'yan, c.2, s.429 ve Tarih-i Yakubî, c.2, s.303'te kaydedilmiştir.

3- Bu ayetin ve "**ehline emret.**" (Tâhâ, 132) ayetinin tefsirinde İbn Abba-s'ın naklettiği rivayet, Suyutî'nin ed-Dürrü'l-Mensûr'unda kaydedilmiştir.

4- Ebu'l-Hamrâ, Resulullah'ın (s.a.a) azat ettiği köledir. İsmi Hilâl b. Haris veya İbn Zafer'dir. Tathir Ayeti hakkında naklettiği rivayet, hayatı anlatı-lırken el-İstiab, c.2, s.598; Usdu'l-Gabe, c.5, s.174, Mecmau'z-Zevaid, c.9, s. 168'de geçer.

Ben yedi ay Resulullah'la (s.a.a) namaz kıldım. Bu müddet boyunca Hz. Peygamber namaz için evden çıktığında devamlı Fâtıma'nın evinin önünde durup Tathir Ayeti'ni o-kurdu.¹

Bu müddet Enes b. Malik'ten altı ay² ve diğerlerinden de daha farklı olarak rivayet edilmiştir.

Bu ayette Allah Tealâ, özellikle Peygamber'inin döneminde masumların varlığını haber vermiş, Resulullah da (s.a.a) abasını onların üzerine örterek ve aylarca ashabın gözleri önünde onların evlerinin önünde Tathir Ayeti'ni okuyarak fiilen onları tanıtmıştır.

Tathir Ayeti ve Ehlibeyt hakkında Resulullah'tan (s.a.a) rivayet edilen amel ve buyrukları, onların masumluğuna en iyi ve en açık delildir. Yine tarihte de Ehlibeyt'in masumiyetiyle çelişen hiçbir şey yoktur. Oysa, İslâm tarihinin Hilâfet Ekolü uleması tarafından kaleme alındığını ve bu kitaplarda genellikle asırlar boyu halifelerin ilgi duyup rıza gösterdikleri konuların ele alındığını bil-mekteyiz. Çünkü halifeler, Müslümanların Ehlibeyt'e yönelip halife diye onlara biat etmelerinden korkarak, hayatları boyunca bütün güçleriyle onların nurlarını söndürmeye çalışmışlardır. Bu nedenle Ehlibeyt İmamları'ndan bazılarını şehit etmiş, bazılarını zindana atmış, bazılarını da derbeder etmişlerdir; özellikle hiç yılmadan, Müslümanların minberlerinde, cuma namazı hutbelerinde Ehlibeyt Ekolü'nün ilk imamı Emirü'l-Müminin Ali'ye (a.s) lânet ve küfredilmesini emreden Emevî halifeleri bu konuda ellerinden geleni esirgememişlerdir. Ve tabii ki, bu arada Şiîler, onları sevenler, imamet ve velâyetlerine inananlar Emevîlerin öfke, azap ve işkencesinden güvende kalmamışlardır.

Fakat bütün bunlara rağmen, Hilâfet Ekolü ulemasının yazmış olduğu bu İslâm tarihlerinde, Ehlibeyt İmamları'na en küçük bir yanlışlık, hata, günah ve sapma isnat edilmemiştir; bu ise Allah Te-alâ'nın Ehlibeyt İmamları'nı her türlü günah, çirkinlik ve kötülükten uzak tuttuğuna

1- Ebu Berze Eslemî'nin isminde ihtilâf vardır. O, hicrî 60 veya 64 yılında Basra'da vefat etmiştir. Sihah kitaplarında ondan 20 veya 46 hadis nakledilmiştir. Biyografisi için bk. Usdu'l-Gabe, Cevamiu's-Sîre, s.280 ve 283. Tahtir Ayeti hakkında naklettiği hadis Mecmau'z-Zevaid, c.9, s.169'da nakledilmiş ve bu müddeti on yedi ay belirtmiştir; bu hatanın o hadisi yazanlardan kaynaklandığı sanılmaktadır.

2- Enes b. Malik'ten nakledilen rivayet, Müsned-i Ahmed b. Hanbel, c.3, s.252; Teyalesî, c.7, s.274, hadis: 2509; Usdu'l-Gabe, c.5, s.521 ve İbn Cerir Taberî ve ed-Dürr'ül-Mensûr tefsirlerinde bu ayetin tefsirinde kaydedilmiştir.

ve onları tertemiz kıldığına dair inkâr edilmez apaçık delildir. Bu ise, Ehlibeyt Ekolü mensuplarının, Ehlibeyt İmamları'nın masum olduklarına dair ileri sürdükleri en önemli delildir.

Şimdi Allah Tealâ'nın, Resulü (s.a.a) hakkında "**O, hevedan (ken-di istek, düşünce ve tutkularına göre) konuşmaz. O (söyledikleri), yalnızca vahyolunmakta olan bir vahiydir.**"¹ buyurduğunu göz önünde bulundurarak, o hazretten Ehlibeyt'in imameti hakkında nakledilen naslardan bazılarını inceleyelim.

1- Necm, 3-4

RESULULLAH'IN (S.A.A) KENDİSİNDEN SONRAKİ HALİFELERİ TAYİN ETMEYE VERDİĞİ ÖNEM

Resulullah'ın (s.a.a) kendisinden sonraki imam ve halifeleri tanıtmak konusundaki nasları incelemeyen önce, onun kendinden sonrakî halifeye duyduğu ilgi hakkında biraz bahsetmemiz yerinde olacak.

Resulullah'tan (s.a.a) sonraki imamet ve önderliğin önemi ve hassasiyeti ne Resulullah'a (s.a.a) ve ne de etrafındakilere ve ashabına gizli olmayan en önemli meselelerdendir; Resulullah'ın (s.a.a) bi'setinin başından beri herkes bunu düşünmekteydi. Gördüğümüz gibi Benî Sa'saa kabilesinden olan Beyhare, kendisiyle kabilesinin İslâm'ı kabul etmek için, Resulullah'tan (s.a.a) sonra hilâfetin kendilerine bırakılmasını şart koşmuştu.

Nitekim Havze-i Hanefî de Müslüman olması karşısında, Resulullah'tan (s.a.a) sonraki hilâfetin hatta çok az bir bölümünün kendisine bırakılmasını istemişti.

Resulullah (s.a.a) bi'setinin başından beri devamlı kendisinden sonraki halifeyi düşünüyordu; özellikle İslâm toplumunun teşkili için izleyicilerinden biat aldığı ilk günde, onun bu hassas ve önemli konuya duyduğu ilgi apaçık belliydi.

Resulullah'ın (s.a.a) kendisinden sonraki hilâfet konusundaki düşüncelerini Buharî ile Müslim kendi *Sahih*'lerinde, Neseî ve İbn Mâce *Sünen*'lerinde, Malik *el-Muvatta*'da, Ahmed b. Hanbel *Müs-ned*'de ve diğerleri de kendi kitaplarında kaydetmişlerdir. Biz burada Buharî'nin kendi *Sahih*'indeki sözlerini naklediyoruz:

Ubâde b. Samit der ki: "Biz Resulullah'a (s.a.a), (sıkıntı ve rahatlık anlarında,) üzüntü ve sevinç durumlarında emirlerine it-

aat edeceğimize, önderlik konusunda Ehlibeyt-iyle (a.s) kavga etmeyeceğimize dair biat ettik."¹

Ubâde b. Samit, Akabe-i Kübra biatinde² ensarın güven duyduğu on iki gözeticiden biriydi. O gün Resulullah (s.a.a) kendisine biat eden yetmiş küsur kişiden, Medine'de kendi grubunun sorumluluğunu üzerine almaları için kendi aralarından on iki güvenilir gözetici seçip kendine tanıtılmalarını istemişti.

Resul-i Ekrem (s.a.a) bu seçilenlere buyurdu ki: "Her alanda grubunuzun sorumluluğu sizin üzerinizdir. Sizler, İsa b. Meryem'in havarilerinin üstlenmiş oldukları vazifeyi üstlenmiş bulunmaktasınız..."³

"Akabe'de biat konularından biri, Resulullah'tan (s.a.a) sonra önderlik hususunda onun Ehlibeyt-iyle kavga etmememizdi." diyen Ubâde b. Samit bu on iki gözeticiden biridir. (En la yunaziu'l-emre ehleh.)

Bu hadiste geçen ve Resulullah'ın (s.a.a) Akabe-i Kübra biatinde ensardan yetmiş iki erkek ve iki kadından biat alınca Ehlibeyt-iyle (a.s) kavga etmemelerini vurguladığı "el-emre" sözcüğünden maksat, Benî Sâide Sakifesi'nde,⁴ ele geçirmek için kavga ettikleri hükümet ve önderliktir; oysa Allah Tealâ böyle bir hükümete liyakat ve ehliyeti olanları şöyle anmıştır:

Ey iman edenler, Allah'a itaat edin; Peygamber'e itaat edin ve sizden olan emir sahiplerine de."⁵

1- Sahih-i Buharî, Kitabu'l-Ahkâm, "Keyfe Yubayiu'l-İmamun-Nas" babı, c.4, s.163, hadis: 1. Hadiste parantez içine aldığımız "sıkıntı ve rahatlık anlarında" tabiri için bk. Sahih-i Müslim, Kitabu'l-İmâre, "Vücubu Taati'l-Ümera Fî Gayri Masiyetin ve Tahrimuha Fî'l-Masiyet" babı, hadis: 41 ve 42. Yine Sünen-i Neseî, Kitabu'l-Biat, "el-Biatu Alâ Ella Nunazia'l-Emre Ehleh" babı; Sünen-i İbn Mâce, Kitabu'l-Cihad, "el-Bey" babı, hadis: 2866; el-Muvatta, Malik, Kitabu'l-Cihad, "et-Terğibu Fî'l-Cihad" babı, hadis: 5; Müsned-i Ahmed b. Hanbel, c.5, s.314 ve 316, 319 ve 321 ve c.4, s.411.

Ubade b. Samit'in hayatı, Siyeru A'lami'n-Nübelâ, c.2, s.3 ve İbn Asâkir'in Tehzib'inde, c.7, s.207-219'da geçer.

2- Ubade'nin biyografisi için bk. el-İstiab, c.2, s.412 ve Usdu'l-Gabe c.3, s.106-107.

3- Tarih-i Taberî, Avrupa baskısı, c.1, s.1221.

4- Bu kitabın, muhacirle ensarın Kabile Savaşları, Sakife ve Ebu Bekir'e Biat bölümlerine müracaat ediniz.

5- Nisâ: 59. İleride bu ayetin tefsirini Resulullah'tan (s.a.a) nakledeceğiz.

Resulullah (s.a.a) her ne kadar kendisinden sonraki ensardan olmayan imam ve halifeyi tanıtmaması hikmete aykırı olduğu için -çünkü o gün Resulullah'a biat eden bazılarının ruhî durumları bunu kabul etmeye hazır olmayabilirdi- burada, onu tanıtmamışsa da, ama daha sonraları imam ve emir sahibini tanıınca onunla kavga etmeyeceklerine dair onlardan söz almıştı.

Yakınlara Uyarı

Resulullah (s.a.a), kendisinden sonraki önder ve emir sahibini, Akabe-i Kübra toplantısından daha küçük bir toplulukta, yakınlarını İslâm'ı kabul etmeye davet ettiği ilk günde tanıtmıştır.

Bu konuyu, Taberî, İbn Asâkir, İbn Esîr, İbn Kesir, Muttaki Hindî gibi bazı hadisçiler ve tarihçiler kendi kitaplarında kaydetmişlerdir. Taberî kendi *Tarih*'inde bu konuyu Emirü'l-Müminin Ali'nin (a.s) dilinden şöyle kaydeder:

En yakın hısımlarını (aşiretini) uyarıp korkut.¹ ayeti Resulullah'a (s.a.a) nâzil olunca Hz. Peygamber beni çağırarak buyurdu ki: "Ya Ali! Allah Tealâ bana, yakınlarımı uyarmamı ve onları sapmaktan korkutmamı emretti. Bunun güç gerektiren zor bir iş olduğunu gördüm; çünkü, bu konuda ağızımı açacak olursam, görmek istemediğim kötü bir hareketle karşılaşacağımı biliyorum. Dolayısıyla sessiz kaldım. Nihayet Cebrail gelerek, "Ya Muhammed! İtaat etmezsen Allah Tealâ seni azaplandıracaktır." dedi. Şimdi bize koyun budundan bir yemekle ayran hazırla. Sonra Abdulmut-talib Oğulları'nı davet et de onlarla konuşup Allah'ın emrini kendilerine iletayim.

Ben itaat ederek Resulullah'ın (s.a.a) emrini yerine getirdim ve sayıları -yaklaşık- kırk kişi olan, aralarında Ebu Talib, Hamza, Abbas ve Ebuleheb gibi Hz. Peygamber'in amcalarının da bulunduğu Abdulmuttalib Oğulları'nı o toplantıya davet ettim.

Bütün misafirler gelince Resulullah (s.a.a) onlar için hazırladığım yemeği sofraya getirmemi emretti. Ben de buyurduğu gibi yaptım. Sonra Resulullah (s.a.a) herkesten önce elini yemek tabağına uzatarak bir et parçası aldı. Hz. Peygamber, o eti dişleriyle birkaç parçaya ayırdıktan sonra bir tabağına attı. Daha sonra misafirlere dönerek şöyle buyurdu: Allah'ın adıyla başlayın.

Misafirler yiyebildiklerince o yemekten doyasıya yediler; öyle ki parmak izleri tabaklarında gözükmekteydi.

Ali'nin canını elinde bulunduran Allah'a andolsun onların önüne bıraktıklarım, sadece birisinin iştahını doyurabilecek kadar azdı.

Yemek bitince Resulullah (s.a.a) onlara ayran vermemi is-tedi. O ayrandan herkes içip susuzluklarını giderdiler. Val-lahi o ayran onlardan sadece birisinin susuzluğunu giderebilecek kadar azdı. Sonra Resulullah (s.a.a) konuşmak isteyince Ebuleheb daha önce davranarak, "Arkadaşınız sizi fena hâlde büyüledi." dedi. Ebuleheb'in bu sözleriyle oradakiler ayağa kalktılar ve Resul-i Ekrem'in (s.a.a) konuşmasını beklemeden çıkıp gittiler. Onlar gittikten sonra Resulullah (s.a.a) bana buyurdu ki:

"Ya Ali! Bu adam benden önce konuştu, gördüğün gibi ben onlarla konuşmadan dağılıp gittiler. Bu yaptığın yemekten tekrar hazırla ve yarın yine onları yemeğe davet et."

Ben yine Resulullah'a (s.a.a) itaat ederek onları yemeğe davet ettim. O, önceki gibi yine yemeği getirmemi istedi; yemeği getirdiğimde önceki gün yaptığı gibi yaptı. Hepsi o yemekten doyasıya yediler. Sonra ayranı getirdim, hepsi içerek susuzluklarını giderdiler. Daha sonra Resulullah (s.a.a) şöyle konuştu:

"Ey Abdulmuttalib Oğulları! Vallahi bütün Arapların arasında, akrabalarına, benim size getirdiğimden daha iyisini getirmiş olan bir genç yoktur. Ben sizin için dünya ve ahiret yurdunun hayrını getirdim ve Allah Tealâ bütün bu hayırları elde etmeniz için sizi O'na davet etmemi emretti bana. Şimdi bu önemli meseleyi yerine getirmek için hanginiz bana yardım edecek de aranızda benim kardeşim, vasim ve halifem olacak?"

Hiç kimse Resulullah'ın (s.a.a) önerisini kabul etmedi; hepsi onu reddetti. Ben yaş bakımından hepsinden küçüktüm; yaşlı gözlerimle, "Ben." dedim. "Ya Resulullah! Bu konuda ben senin yardımcın olacağım."

Bunun üzerine Resulullah (s.a.a) ensemden tutarak oradalılara dönüp şöyle buyurdu: "Bu sizin aranızda benim kardeşim, vasim ve halifemdir; o hâlde emrini dinleyin ve ona itaat edin."

Oradakiler, kakhahalar atarak yerlerinden kalktılar ve evden çıkarken Ebu Talib'e dönerek, "Sana, oğluna itaat et-meni ve onun emrini yerine getirmeni emrediyor." dediler.¹

Bi'setin üçüncü yılında vuku bulan bu davet, Resulullah'ın (s.a.a) halkı açıkça İslâm'a ilk davetiydi. O, bu davette kendisinden sonraki imamı da akrabalarına ilk kez tanıtıyordu.

Evet, Resulullah (s.a.a) hicretin üçüncü yılında böyle yaptı; fakat bu olaydan on yıl geçtikten sonra, İslâm toplumunun teşkili için ensardan biat alırken kendisinden sonraki imamın ismini ağzına almadı. Çünkü bu imam ensardan değildi. Ve o günün toplumu kabile ve kavmiyetçilik temeli üzerine kurulmuş olduğundan Resu-lullah'ın (s.a.a) onlardan kendi kabilelerinden olmayan birisi için biat alması, hikmet ve ileri görüşlülükle bağdaşmazdı. İşte bu nedenle Resul-i Ekrem (s.a.a) sadece biat, hükümet ve önderlik konusunda kendisinden sonraki emir sahibiyle kavga etmeyeceklerine dair onlardan söz almakla yetindi.

Resul-i Ekrem (s.a.a), Bedir Savaşı'nda ashabıyla müşavere ettiği gibi ailevî toplantısında Kureyş'i uyarırken kendisinden sonraki vasisini ve halifesini akrabalarına tanıttı. Resulullah (s.a.a) o savaşın sonucunu bildiği ve toplantıdan sonra müşriklerin ileri gelenlerinin başlarının düştüğü yeri ashaba gösterdiği hâlde ilk önce "ne yapmalıyız." diye onlarla müşavere etti. Hz. Peygamber, burada da aynı şeyi yaptı. Yani, kendisine yalnız Hz. Ali'nin (a.s) yardım edeceğini bildiği hâlde, tebliğ konusunda kendisine yardım etmeyi, kendisinden sonraki vasi ve halifesinin tayini için şart koşup bunu kabul edenlerin ileri çıkmasını istedi. Fakat onların hepsi bundan sakınıp sadece amcası oğlu Ali buna hazır olduğunu ilân edince onun ensesini tutarak yukarıda söylediklerimizi dile getirdi; onlara da Ali'ye (a.s) itaat etmelerini ve emrini yerine getirmelerini emretti.

Yukarıda söylenenleri göz önünde bulundurduğumuzda, Resul-i Ekrem'in (s.a.a) kendisinden sonraki imamet ve önderlik konusuna ne ka-

1- Tarih-i Taberî, Avrupa baskısı, c.1, s.1171-1172; Tarih-i İbn Asâkir, Muhammed Bâkır Mahmudî incelemesi, c.1, İmam'ın biyografisinde; Tarih-i İbn Esîr, c.2, s.222; Şerhu Nehci'l-Belâğa, İbn Ebi'l-Hadid, c.3, s.263; Tarih-i İbn Kesir, c.3, s.39. Bu kitapta Resulullah'ın (s.a.a) İmam Ali (a.s) hakkındaki buyruğunu silerek yerine "böyle, böyle" yazmıştır. Kenzü'l-Ummal'da ise Muttaki Hindî, c.15, s.100, 115 ve 116 ve s.130'da şöyle kaydeder: "*Benden sonra kardeşim, arkadaşım ve sizin önderiniz.*" Yine es-Siretu'l-Halebiyye, Beyrut, el-Mektebetu'l-İslâmiye, c.1, s.285.

dar önem verdiğini, yine Resulullah'ın (s.a.a) bu önderi bütün özellikleriyle tanıttığını, başka bir yerde kendisinden sonraki imam ve önderle kavga etmeyeceklerine dair halktan söz aldığını ve kendisinden sonra, hilâfete göz dikenlere karşı koyduğunu görmekteyiz.

Şimdi, Resulullah'ın (s.a.a) kendisinden sonraki halife ve imamın tayinine ne kadar önem verdiğini anlamak için onun savaflara giderken Medine'yi terk ettiğinde ne yaptığını ve Medine'de olmadığı birkaç gün için kendi yerine kimi, nasıl tayin ettiğini inceleyelim.

Savaflarda Resulullah'ın (s.a.a) Medine'de Kendi Yerine Geçirdiği Şahıslar

Hicretin İkinci Yılı

Allah Tealâ, hicretin ikinci yılının safer ayında Resulullah'a (s.a.a) müşriklerle savaşmasını emretti. Bu nedenle Resul-i Ekrem (s.a.a) muhacirlerle birlikte, Kureys'in ticaret kervanına saldırı düzenleyip o ayda Veddan ve Ebva'ya¹ kadar ilerledi.

1- Resulullah (s.a.a) Medine'den çıkınca on beş gün boyunca Hazrec kabilesinin reisi Sa'd b. Ubâde'yi bıraktı.

2- Aynı yıl rebiyülevvel ayında vuku bulan Bevat Gazvesi'nde, Evs kabilesinin reislerinden Sa'd b. Muaz'ı kendi yerine seçti.²

3- Kurz b. Câbir Fahrî, Medine etrafına baskın yaparak halkın mallarını çalıyordu. Resulullah (s.a.a) azat ettiği kölesi Zeyd b. Haris'i kendi yerine oturtarak Kurz'u takibe koyulup Safvan'a kadar ilerledi. Ama Kurz kaçmayı başardı ve yanındaki halkın mallarını da beraberinde götürdü.³

1- Ebva, Medine'den 23 mil uzakta bir kasabaydı. Resulullah'ın (s.a.a) an-nesi Âmine'nin mezarının bulunduğu Ferez civarında bir yerdi. Veddan da Ebva'nın altı mil uzaklığında, Cuhfe mahallelerinden bir kasabaydı. (Mu'ce-mu'l-Buldan, Hamevî)

2- Bevat, Şam yolu üzerinde Cuheyne Dağları'ndan Medine'nin 96 mil uzaklığında bir yerdir. Bu gazvede, Resulullah (s.a.a) açıkça ashabının kabile duygularını gözetmiştir.

3- Bu gazve, o yılın rebiyülevvel ayında Bevat Gazvesi'nden sonra vuku buldu. Safvan, Bedr etrafında bir çöldür. Şunu da hatırlatalım ki, Kurz daha sonra Müslüman oldu, Mekke'nin Fethi'nde Resulullah'ın (s.a.a) safında yer aldı ve orada da öldürüldü. bk. İbn Hazm'ın Cemhere'si, Benî Muharib b. Feh-r'in soyunu sayarken; el-İsabe, biyografisini anlatırken.

4- Cemaziyevvel veya cemaziyelahir ayında Zu'l-Aşîre Gazvesi'nde Ebu Seleme el-Mahzumî'yi kendi yerine bırakarak Şam'a doğru hareket etmekte olan Kureyş kafilesine saldırmak için Medi-ne'den çıktı. Fakat müşriklerin kafilesi kaçmaya muvaffak oldu ve kafilenin Şam'dan dönüşünde Bedir denen yerde savaş oldu.¹

5- Bedr-i Kübra Gazvesi'nde gözleri kör olan İbn Ümmü Mek-tum'u Medine'de yerine geçirmiş ve kendisi bu gazvede on dokuz gün Medine dışında kalmıştır.²

6- Benî Kaynuka Gazvesi'nde Ebu Lubabe Ensarî'yi Medine'de kendi yerine bırakmıştır.³

7- Sevîk Gazvesi'nde Ebu Lubabe Ensarî'yi⁴ kendi yerine geçirdi. Bu savaşta Resulullah (s.a.a) nezrini yerine getirmek amacıyla Mekke'den dışarı çıkmış olan Ebu Süfyan'la savaşmak için Medine'-den ayrılmış.

Ebu Süfyan, Bedir Savaşı'nda öldürülen adamlarının intikamını alıncaya kadar güzel kokulardan ve kadınlardan sakınmayı adamıştı. Dolayısıyla iki yüz atıyla Medine üzerine hareket etti ve Urayz'a⁵ kadar da ilerledi. Yolda Resulullah'ın (s.a.a) kendisine doğru geldiğini haber verdiklerinde Mekke'ye doğru kaçarken ağırlık yapmasın diye un tulumlarını bırakarak kaçtılar. Bu yüzden bu savaşa "Un Savaşı" anlamında "Sevîk Gazvesi" ismi verildi.

1- Zu'l-Aşîre, et-Tenbih kitabında yazıldığı üzere Medine'nin 108 mil uzağında, Yenbeğ bölgesinde bir yerdir. Ebu Seleme el-Mahzumî'nin ismi Abdullah b. Abdulse-dedir. Annesi, Abdulmuttalib kızı ve Resulullah'ın (s.a.a) halası Birre'dir. Ebu Seleme ilk önce Habeşistan'a, daha sonra Medine'ye hicret etti ve Bedir Savaşı'na katıldı. Uhud Savaşı için de hareket ettiyse de eceli bu fırsatı vermedi ve hicretin üçünde cemaziyelahir ayında öldü. Biyografisi Usdu'l-Gabe'de kaydedilmiştir.

2- Resulullah (s.a.a), ramazan ayının üçünde Medine'den ayrılmış, ramazan ayının on yedisi cuma günü Bedir Savaşı'nda müşrikleri yenilgiye uğratmıştır.

3- Tarihçiler şöyle yazar: Yahudiler Medine'ye ilk girişlerinde Medine'nin alçak bölgelerine yerleşmişlerdi; fakat daha sonra havanın kötü olması sebebiyle şehrin yüksek bölgelerine göçtüler. Beni'n-Nadîr Buthan'a ve Benî Ku-reyze ise Mehzur'a yerleştiler. Beni'n-Nadîr bağlar ve taşla sağlam evler yapmaya başladı; fakat Resulullah (s.a.a) savaşarak onları oradan çıkardı. (bk. Mu'cemu'l-Buldan, "buthan" ve "mehzum" maddeleri)

4- Ebu Lubabe lakabıyla bilinen Beşir veya Rüfaa b. Abdulmünzir, Akabe Bia-ti'ndeki on iki gözeticiden biriydi. Biyografisi Usdu'l-Gabe'de geçer.

5- Urayz, Medine çölüne denirdi. bk. Mu'cemu'l-Buldan, "Urayz" maddesi.

Hicretin Üçüncü Yılı

8- Hicretin üçüncü yılının muharrem ayının on beşinde İbn Ümmü Mektum'u kendi yerine bırakarak Kerkeretu'l-Kudr Gazvesi'ne katılmak ve Selim'le Gatafan kabileleriyle savaşmak için Medine dışına çıktı. B

u kabilenin mensupları korkudan kaçınca malları Resulullah'ın (s.a.a) eline geçti ve savaşmadan Medine'ye döndüler.¹

9- İbn Ümmü Mektum'u cemaziyelahir ayında on gün kendi yerine bırakarak kendisi Selim Oğullarını takip etmek için Feran Gazvesi'nde Medine'den çıkmıştır. Bu gazvede düşman korkudan kaçmış Müslümanlarla savaşma cesaretini gösterememiştir.²

10- Necd bölgesinde Zî Emer Gazvesi'nde Osman b. Affan'ı kendi yerine bırakarak Gatafan Kabilesi'yle savaşmak için Medine'den çıktı. Hz. Resulullah (s.a.a) bu savaşta on gün Medine'ye dönmedi. Düşman ise bir şey yapamadan kaçtı.

11- Uhud Gazvesi'nde İbn Ümmü Mektum'u bir gün kendi yerine geçirerek Medine'nin bir mil uzaklığındaki Uhud Dağı eteğinde müşriklerle savaştı.

12- Hemrau'l-Esed Gazvesi'nde yine İbn Ümmü Mektum'u kendi yerine bırakarak yeni bir saldırı için Medine'ye doğru hareket e-den Ebu Süfyan'la savaşmak için Medine'nin on mil uzaklığındaki Hemrau'l-Esed bölgesine gitti.

Ebu Süfyan'la beraberindekiler kaçtılar; Resulullah (s.a.a) onların geri dönmeyeceklerinden emin olmak için orada üç gün bekledikten sonra Medine'ye döndü.

1- Karkaratu'l-Kudr, Irak'tan Mekke'ye sekiz günlük yol üzerinde Benî Selim Kabilesi'nin toplandığı merkezdi. Hz. Resulullah (s.a.a) muharrem ayının on beşinde oraya girmiştir. (bk. Mu'cemu'l-Buldan, "karkara" maddesi)

2- Feran, Mecaz'a bağlı bir bölgede Selim Oğulları kabilesinin merkeziydi. (bk. Mu'cemu'l-Buldan, "feran" maddesi)

Hicretin Dördüncü Yılı

13- Benî Nadir Gazvesi'nde İbn Ümmü Mektum'u kendi yerine bırakarak Medine'nin iki mil uzağındaki Gars bölgesinde Benî Nadir Yahudilerini on beş gün kuşatmada tuttuktan sonra, onları oradan çıkardı.¹

14- Üçüncü Bedir Gazvesi'nde Abdullah b. Revahe Ensarî'yi² on altı gün kendi yerine bırakarak, Uhud Savaşı'nda Ebu Süfyan'ın, bir yıl sonra Bedir'de Hz. Peygamber'le savaşmaya geleceği yönündeki sözü üzerine sekiz gün Bedir'de beklemiş, fakat bu maksatla Mekke'den hareket edip Asfan'a kadar ilerleyen Ebu Süfyan görüşünü değiştirerek Resulullah'la (s.a.a) savaşmadan Mekke'ye dönmüştür.

Hicretin Beşinci Yılı

15- Zatu'r-Rika³ Gazvesi'nde Osman b. Affan'ı Medine'de on beş gün kendi yerine bırakarak kendisi o yılın muharrem ayının onunda Medine'den çıktı. Resulullah'ın (s.a.a) kendilerine doğru hareket ettiğini haber alan Araplar, onunla karşılaşma cesaretini gösteremeyerek kaçıp dağlara ve vadilere dağıldılar.

16- Dûmetu'l-Cendel Gazvesi'nde⁴ İbn Ümmü Mektum'u kendi yerine bırakarak, kendisi Medine'den Şam'a doğru hareket hâlinde olan Müslümanların ticaret kafilesine saldıran Ekider b. Abdul-melik Nasranî'yle savaşmaya gitmiştir. Ekider kaçtı ve Resulullah (s.a.a) birkaç

1- Benî Nadîr Yahudilerinin evleri, Medine'nin iki mil uzağındaki Kuba kasabasında Gars Kuyusu'nun yanındaydı. Kuba ismini de o kuyunun isminden almışlardır. (bk. Mu'cemu'l-Buldan, "gars" ve "kuba" maddeleri)

2- Abdullah b. Revahe el-Ensarî el-Hazrecî, Akabe Biati'nde Benî Hâris kabilesinin gözeticisi olarak Resulullah'a (s.a.a) tanıtıldı. Abdullah b. Revahe Resulullah'ın (s.a.a) bütün savaşlarına katılmıştır; Mute Savaşı'nda Resulullah'ın (s.a.a) kumandanlarından biriydi ve sonunda şehadet derecesine ulaşmıştır. Biyografisi için bk. el-İstiab ve Usdu'l-Gabe.

3- Zatu'r-Rika', Sa'd ve Şakre tarafında Nuhayl bölgesinde kırmızı, siyah ve beyaz lekeleri olan bir dağın ismidir. Bu gazve et-Tenbih ve el-İşraf kitaplarında genişçe anlatılmıştır.

4- Dûmetu'l-Cendel, beş fersah genişlikte Cendel'de sağlam bir kaleydi. Dımeşk'e yedi menzil ve Medine'ye on beş günlük yol uzaklığında bulunmaktaydı. bk. Mu'cemu'l-Buldan, "Dûme" maddesi. Bu gazvenin ayrıntıları için bk. Mes'udî'nin et-Tenbihu ve'l-İşrafı, 5. Yılın Olayları.

gün Dûmetu'l-Cendel'de kaldıktan sonra Medine'ye döndü. Bu, Resulullah'ın (s.a.a) Rumlara bölgesindeki ilk gazvesi sayılıyordu.

17- Hicretin beşinci yılının şaban ayının ikisinde, Mureysi suyunun¹ kenarında vuku bulan Benî Mustalik Gazvesi'nde Zeyd b. Harise'yi kendi yerine bırakarak Medine'den çıkmıştır.

18- Hicretin beşinci yılında şevval veya zilkade ayında vuku bulan Hendek Gazvesi'nde, yine İbn Ümmü Mektum'u Medine'de kendi yerine bırakmış, kendisi Hendek'te Ahzab'la savaşmıştır.

19- Zilkade ayına yedi gün kala Medine yakınlarında vuku bulan Benî Kureyze Gazvesi'nde, Ebu Rahm Gıfârî'yi² kendi yerine seçerek, kendisi on beş gün veya daha fazla Benî Kureyze'yi muhasara'da tutmuştur.

Hicretin Altıncı Yılı

20- Asfan³ yakınlarındaki Benî Lehyan Gazvesi'nde⁴ İbn Ümmü Mektum'u yerine bırakarak, on dört gün Medine dışında kaldıktan sonra Medine'ye dönmüştür.

21- İbn Ümmü Mektum'u beş gün kendi yerine bırakarak, Medine'ye iki günlük yol uzaklığında Zî Garad Gazvesi'ne⁵ gitmiştir.

22- Hudeybiye Gazvesi'nde⁶ de Ümmü Mektum'u kendi yerine bırakmıştır.

1- Mureysi, Ferğ yolu üzerinde, Medine'ye sekiz bord uzaklıkta bir suyun ismidir.

2- Ebu Rahm-i Gıfârî'nin ismi Kulsüm b. Hasin'di. Hz. Resulullah'ın (s.a.a) Medine'ye gelmesinden sonra Müslüman olmuştur. O, Uhud Savaşı'nda, boğazına bir ok isabet etmesi sonucu yaralanmıştır; Hz. Resulullah (s.a.a) onun yarasını mübarek ağzının suyuyla tedavi etmiştir. Biyografisi için bk. Usdu'l-Gabe.

3- Afsan, Mekke'yle Medine arasında bir yerdir; Asfan'ın tam olarak nerede bulunduğu konusunda ihtilâf vardır. Mu'cemu'l-Buldan, "Asfan" maddesi.

4- Lehyan Oğulları Kabilesi'nin soyu İbn Hazm'ın Cemhere'sinde, Mısır, 1382 yılı baskısı, s.196-198'de geçer.

5- Hayber yolunda olup Medine'ye yakın olan Z Garâd'da Uyeyne b. Hısn el-Fezarî'nin yağma yapması üzerine Hz. Resulullah (s.a.a) onunla savaşmak için Medine'den çıkmıştır. Daha geniş bilgi için bk. Mes'udî'nin el-İşraf ve't-Tenbih.

6- Resulullah (s.a.a) zilhicce ayının biri pazartesi günü Umre yapmak için Mekke'ye doğru hareket etti; fakat müşriklerin engellemesiyle karşılaşınca Mekke'nin dokuz mil uzaklığındaki Hudeybiye'de ikamet ederek ashabından ölünceye kadar

Hicretin Yedinci Yılı

23- Medine'nin 96 mil uzaklığındaki Hayber Gazvesi'nde Resulullah (s.a.a), Siba b. Urfute'yi¹ kendi yerine bırakarak savaş ve sulh yoluyla Hayber'in sağlam kalesini fethettikten sonra Vadi'l-Kura'ya doğru ilerledi ve orayı da kuşatarak fethetti. Daha sonra Şam'ın sekiz menzil uzaklığında ve Medine'yle Şam arasında yer alan Teyma ahalisi Hz. Peygamber'e (s.a.a) barış önerdi; Resulullah (s.a.a) da onların önerisini kabul etti.

24- Yine Siba b. Urfute'yi Medine'de kendi yerine geçirerek zilkade ayının altısında Umretu'l-Gaza için Medine'yi terk etmiştir.

Hicretin Sekizinci Yılı

25- Mekke'nin Fethi'nde Ebu Rahm Gıfârî'yi kendi yerine seçmiştir.

26- Mekke'nin fethinden sonra Resulullah (s.a.a) Hevazin'e doğru giderek Huneyn Savaşı'nı² yapmıştır. Resul-i Ekrem (s.a.a) bu gazvede Medine'de kendi yerine Ebu Rahm Gıfârî'yi bırakmıştı.

27- Medine'nin 90 fersah uzağında bulunan Tebûk Savaşı'nda, yerine Ali b. Ebu Talib'i bırakmıştır. Tebûk Savaşı, Resulullah'ın (s.a.a) son gazvesidir. Hayber gazvesiyle Vadi'l-Kura Gazvesi'ni iki gazve sayacak olursak Resulullah'ın (s.a.a) gazvelerinin sayısı 28'-dir, aksi durumda 27'dir.

* * *

Resulullah'ın (s.a.a) Medine'de olmadığı durumlarda kendi yerine bıraktığı kimselerin isimlerini Mes'udî'nin *el-İşraf* ve *et-Tenbih* kitaplarının, hicretin ikinci yılından sekizinci yılına kadar vuku bulan olaylar bölümünden naklettik. Elbette Mes'udî, Resulullah'ın (s.a.a) gazvelerde kendi yerine bıraktığı kimselerin isimleri konusunda bazı tarihçilerle ihtilâf etmektedir. Fakat Resulullah'ın (s.a.a), Tebûk Savaşı'nda Ali b. Ebu

savaşmaları ve direnmeleri için biat aldı; ama müşriklerin elçisi gelince savaşı bırakıp barış yaptılar. Barış maddelerinden biri, Müslümanların o yıl Medine'ye dönüp Mekke'ye gelecek yıl gelmeleriydi.

1- Resulullah (s.a.a) Hayber ve Teyma'ya gittiğinde onu Medine'de kendi yerine geçirmişti. Biyografisi için bk. Usdu'l-Gabe.

2- Huneyn, Mekke'ye üç günlük yol uzaklığında Zi'l-Mecaz tarafında bir dere-nin ismidir.

Talib'i (a.s) kendi yerine bırakmış olmasında Hanbelilerin imamı Ahmed b. Hanbel'le aynı görüştedir. Ahmed b. Hanbel kendi *Müsned*'inde Sa'd b. Ebî Vakkâs'-tan naklen şöyle yazar:

Resulullah (s.a.a) Tebûk Savaşı için Medine'den çıkınca, Medine'de kendi yerine Ali b. Ebu Talib'i (r.a) seçti. Ali, Hz. Peygamber'e dedi ki: "Ya Resulullah! Ben her yerde sizin ya-nınızda olmak istiyorum." Resulullah buyurdu ki: "*Sen bana nispetle, Harun'un Musa'ya nispetindeki gibi olmak istemez misin; ama benden sonra peygamber yoktur.*"¹

Buharî de *Sahih*'inde Sa'd b. Ebî Vakkâs'-tan şöyle nakleder:

Resulullah Tebûk'e doğru hareket edince, Medine'de kendi yerine Ali'yi tayin etti. Fakat Ali dedi ki: "Beni kadınlarla çocukların arasında mı bırakıyorsun?" Resulullah, "*Bana nispetle, Harun'un Musa'ya olan nispetindeki gibi olmak istemez misin; şu farkla ki, benden sonra peygamber yoktur?*" buyurdu.²

Müslim de Sa'd b. Ebî Vakkâs'ın sözünü kendi *Sahih*'inde şöyle kaydeder:

Resulullah (s.a.a) gazvelerinin birinde Medine'de yerine Ali b. Ebu Talib'i bıraktı. Ali, Resulullah'a dedi ki: "Ya Resulullah! Beni kadınlarla çocukların arasında mı bırakıyorsun?" Peygamber ona dedi ki: "*Benim için Harun'un Musa'ya nispetindeki gibi olmayı istemez misin; şu farkla ki artık benden sonra peygamber yoktur?*"³

* * *

Böylece, Resulullah'ın (s.a.a) savaflara katılmak amacıyla birkaç gün Medine'den çıktığında bile, birini kendi yerine tayin ettiğini ve kendisi olmadığı zaman içerisinde halkın ona müracaat etmesini istediğini görüyoruz. Hatta Resul-i Ekrem (s.a.a) bir gün veya birkaç saat için Medine'den çıktığında işleri yürütmesi için birini kendi yerine bırakıyordu.

1- Müsned-i Ahmed b. Hanbel, c.1, s.177.

2- Sahih-i Buharî, Kitabu Bed'i'l-Halk, Gazvetu Tebûk babı, c.3, s.58.

3- Sahih-i Müslim, Kitabu Fazaili's-Sahabe, hadis: 32; Müsned-i Ahmed b. Hanbel, c.1, s.173, 182 ve 330 ve c.4, s.153; Müsned-i Ebu Davud, c.1, s.29; Hilyetu'l-Evliya, Ebu Nuaym, c.7, s.195 ve 196; Tarih-i Bağdad, c.11, s.432; Hasais-i Neseî, s.8 ve 16; Tabakat, İbn Sa'd, c.3, k. 1, s.15.

Yine Hz. Peygamber, Medine'ye bir mil uzaklıktaki Uhud Savaşı'nda bile, kendisi savaşırken halkın işleriyle uğraşması için birini kendisine halife etmiştir.

Veya Hendek Savaşı'nda, Resulullah (s.a.a), kendisi Medine'deki Hendek'te Kureyş müşrikleriyle savaşırken halka işlerinde müracaat etmeleri için bir merci tayin etmiş, kendisi rahat bir kafayla savaşla meşgul olmuştur.

Binaenaleyh, eğer Resulullah (s.a.a) birkaç saatliğine bile olsa veya kendisi Medine'de savaşırken yerine birini tayin ediyorduyorsa, ümmetini daimi olarak terk ettiğinde ne yapmıştır acaba? Gerçekten onları başsız ve perişan bir vaziyette bırakarak, onlar için bir merci tayin etmemiş midir?! Bu konuyu, kitabımızın ilerideki bölümlerinde inceleyeceğiz.

RESULULLAH'IN (S.A.A) KENDİSİNDEN SONRAKİ VELİYY-İ EMR'İ TAYİN EDEN NASLARI

Bahsimize, peygamberlerin (selâm üzerlerine olsun) kendilerinden sonra ümmetlerine vasi ve emir sahibi tayin etme yolundaki girişimleriyle başlıyoruz.

Önceki Ümmetlerde Vasiyet

Mes'udî, Hz. Adem'den (a.s) son peygamber Hz. Muhammed'e (s.a.a) kadar peygamberlerin (a.s) veli ve vasilerinin isimlerini art arda nakleterek onlar hakkında şöyle yazmıştır:

Adem'in vasisinin ismi, İbrance Şeys denilen Hibetullah'tı.

İbrahim'in vasisi, İsmail'di.

Yakub'un vasisi, Hz. Yusuf'tu.

Musa'nın vasisi, Hz. Yusuf'un torunlarından Yu'şa b. Nun b. Efrahir b. Yusuf'tu (a.s); Hz. Musa'nın karısı Sefvera ona karşı kıyam etti.

Hz. İsa'nın vasisi, Şemun'du.

Peygamberlerin sonuncusunun (s.a.a) vasisinin ismi Ali b. Ebu Talib ve ondan sonra onun on bir oğludur (a.s).¹

Şimdi bu vasilerden üçüne kısaca değinelim:

1- İsbatu'l-Vasiyet, Necef-Hayderiyye baskısı, s.5-70. Ebu'l-Hasan Ali b. Hüseyin Mes'udî, meşhur sahabe Abdullah b. Mes'ud'un torunlarından. Mes'udî, kamerî 346 yılında vefat etti. Biyografisi Tabakatu'ş-Şafiyye, c.2, s.307'de kaydedilmiştir. Mes'udî'nin Mutezile mezhebinden olduğu söylenir. Ketbî, Fe-vatu'l-Vefeyat, c.2, s.45'de; Yakut el-Hamevî de, Mu'cemu'l-Udeba, c.13, s.94'te onun bu kitabına işaret etmiş ve onun Esmau'l-Eimme adlı bir kitabının olduğunu söylemişlerdir. İbn Hacer de Kitabu'l-Mizan, c.4, s.224'te, Mes'udî'nin Tayinu'l-Halife adlı bir kitabı olduğunu yazar; fakat bu kitap ez-Zeria adlı eserde İsbatu'l-Vasiyet diye anılmıştır.

1- Hz. Adem'in (a.s) Vasisi Şeys

Yakubî, Hz. Adem'in (a.s) Şeys Peygamber'e vasiyeti hakkında şöyle yazar:

Adem'in ölüm vakti gelince... Şeys'i kendine vasi tayin etti.

Taberî de yazar ki:

İbranice, Şeys denilen Hibetullah Adem'in vasisiydi. Adem ona vasiyet etti ve vasiyetnamesini yazdı. Denildiğine göre, Şeys, babası Hz. Adem'in vasisiydi.

Mes'udî, vasiyet ve Hz. Adem'in ölümüyle ilgili olarak şöyle yazar:

Adem, Şeys'e vasiyet ettikten sonra, ölünceye kadar vasiyetini diğerlerinden gizledi...

İbn Esîr de yazar ki:

Şeys, Allah'ın bağıışı anlamındadır. Şeys, Adem'in (a.s) vasisiydi; Adem (a.s), ölüm vakti ulaşınca Şeys'i kendine vasi ve halife etti.

İbn Kesir de Hz. Adem'in hayatı ve Şeys'e vasiyeti hakkında şöyle der:

Şeys, Allah'ın bağıışı anlamına gelir. Adem'in (a.s) ölüm vakti ulaşınca oğlu Şeys'i kendine vasi ve halife etti.

2- Hz. Musa'nın (a.s) Vasisi Yu'şa b. Nun

a) Tevrat'ta Yu'şa b. Nun:

Kamus-i Mukaddes kitabında, "Yu'şa" sözcüğünde Tevrat'tan naklen şöyle geçer: "Yu'şa b. Nun, Musa'yla birlikte Sina dağındaydı ve Harun'un döneminde buzağıya tapma işine bulaşmadı."

Ve Sıfır-ı Aded'in yirmi yedinci Eshahı'nın sonunda, Allah tarafından Musa'nın vasiliğine atandığı geçer. (Bu atamanın fotokopisi bu kitabın orijinalinde geçer; biz tercümesini naklediyoruz.)

Musa Allah'la konuştu; Allah'ım, bütün insanlara ve topluluklarına, giriş ve çıkışlarında, her işlerinde ön ayak olacak bir kişiyi belirt, toplulukları çobansız bir sürü gibi olmasın. Allah, Musa'ya dedi ki, Yu'şa b. Nun böyle bir güce sahip bir gençtir, elini ona sür. Ve onu kahin "Eliazar" ve bütün cemaatin (İsrail Oğulları'nın) karşısında ve gözleri önünde kendine vasi ilân et. Sonra, ona kendi heybet ve gücünden ver ki, bütün İsrail Oğulları ona

itaat etsin de "Eli-azar"dan öne geçsin. Ve Allah'tan onun arzularının gerçekleşmesini iste ki, bütün İsrail Oğulları onunla birlikte olsunlar ve onun emriyle her işi yapsınlar. Musa Allah'ın emrine uydu ve Yu'şa'yı alarak kahin "Eliazar" ve bütün İsrail Oğulları karşısında tuttu. Ve Allah'ın Musa'ya dediği gibi iki elini onun ellerine sürerek onu kendine vasi etti.¹

Yu'şa b. Nun'un öyküsü, İsrail Oğulları'nın işlerini üstlenmesi ve savaşları *Sıfr-i Yu'şa b. Nun*'un yirmi üçüncü Eshah'ında geçer.

b) Kur'ân'da ve Diğer İslâm Kaynaklarında Yu'şa b. Nun:

İbranice olan Yu'şa ismi, Kur'ân'da Arapçalaştırılmış, En'am Suresi'nin 86. ayetinde ve Sâd Suresi'nin 48. ayetinde "Elyesa'" olarak gelmiştir.

Yakubî kendi *Tarih*'inde (c. 1, s. 46'da) şöyle yazar: Musa'nın ölüm vakti ulaşınca Allah Azze ve Celle, ona, Yu'şa b. Nun'u Kubbe-i Rumman'ın içine çağırmasını ve bereketinin Yu'şa b. Nun'un bedenine intikal etmesi, onu vasi tayin etmesi ve İsrail Oğulları'nın işlerini onun üzerine bırakması için elini onun bedenine sürmesini emretti.

Hz. Muhammed'in (s.a.a) Vasisiyle Hz. Musa'nın Vasisinin Benzerlikleri

Yu'şa b. Nun, Musa'yla (a.s) birlikte Sina dağındaydı ve asla buzağıya tapmadı. Allah Tealâ, Hz. Musa'ya, Allah'a tapanların, çobanı olmayan sürü gibi olmaması için kendisinden sonra Yu'şa b. Nu-n'u kendisine vasi etmesini emretti.

Hz. Ali (a.s) de Hira Dağı'nda Resulullah'ın (s.a.a) beraberindeydi ve hiçbir zaman hiçbir puta tapmamıştır. Allah Tealâ da, Resulüne veda haccından dönüşte hacıların karşısında Ali'yi (a.s) kendisinden sonra vasisi ve ümmetin önderi tanıtmalarını, İslâm ümmetini başsız bırakmamasını emretti. Resulullah (s.a.a) da itaat e-derek Gadir-i Hum'da, Ali'yi (a.s) kendisine vasi tayin etti.

Gerçekten ne kadar da doğru buyurmuştur Resulullah (s.a.a):

Yakında İsrailoğulları'nın başına gelen şey aynen benim ümmetimin de başına gelecektir...²

1- Tevrat, Kitab-ı Mukaddes, Beyrut, Amerikan Basımevi, M. 1907.

2- Yazarın, bu konudan genişçe bahseden "Yüz Elli Uydurma Sahabe" (Farsça'sı) adlı tercümesi, c.3, s.21-52.

3- Hz. İsa'nın (a.s) Vasisi Şem'un

a) İncil'de Şem'un:

Kamus-i Kitab-ı Mukaddes'te, "Şem'un" sözcüğünde bu isimle on kişi sayılmıştır; bunlardan biri Şem'un Petros'tur. Bu isim Tevrat'ta "Sem'un" diye geçer. Matta İncili'nin, onuncu Eshah'ında şöyle geçer:

Sonra -İsa- on iki öğrencisini çağırarak, kötü ruhları kendilerinden uzaklaştırmaları ve bütün hastalıkları iyileştirmeleri için onlara güç ve kötü ruhlarla karşılaşma kuvveti verdi. Onun on iki sefirinin isimleri şöyledir: Birincisi Pet-rus denilen Sem'an...

Yuhanna İncili'nde, 21. Eshah'ta, (sayı: 15-18) Hz. İsa'nın Şem-un'a, "Sürünün sorumlusu ol." şeklinde vasiyet ettiği geçer. Hz. İsa (a.s) burada demek istiyor ki: "Bana iman edenlerin sorumluluğunu üstlen." Yine *Kamus-i Kitab-ı Mukaddes*'te, "İsa onu (Şem'un'u) kilisenin önderi etti." diye geçer.

b) İslâm Kaynaklarında Şem'un:

Yakubî kendi *Tarih*'inde Şem'un'u "Sem'an'u's-Sefa" diye anmıştır. Mes'udî de der ki: "Yunanca Şem'un ve Arapça Sem'an olan Pet-rus Roma'da öldürüldü."¹

Yine *Mu'cemu'l-Buldan*'da, "Sem'an'ın manastırı" sözcüğünde şöyle geçer: Sem'an Manastırı, Dimeşk yakınlarındadır. Bu manastıra mensup olan Sem'an Hıristiyanların ileri gelenlerinden biriydi; onun Şem'un-i Sefa olduğu söylenmektedir.

* * *

Burada örnek olarak geçmiş ümmetlerin peygamberlerinin vasilerinden üçüne değindik.

Bunları göz önünde bulundurarak, bütün o peygamberler arasında Resulullah (s.a.a) onların aksine hareket eden, kendinden sonra bir önder ve imam tayin etmeden ümmetini kendi hâline bırakan tek peygamber olamazdı. Resul-i Ekrem (s.a.a), hatta savaşlara katılmak amacıyla çok kısa bir süre için bile olsa Medine'den çıkarken, o günün küçük İslâm toplumu için kendi yerine devamlı birini tayin ediyordu.

O hâlde, kesinlikle peygamberlerin sonuncusu Hz. Muhammed (s.a.a) büyük İslâm toplumunu, kendinden sonra onlar için bir imam ve

1- Tarih-i Mes'udî, c.1, s.343.

önder tayin etmeden, kendi hâllerine bırakmış olamaz; tam aksine, kendisinden sonraki halifelerini çeşitli yerlerde, çeşitli tabirlerle tanıtmıştır. Bazen sadece kendisinden hemen sonraki imam ve önderi tanıtırken, bazen de kendisinden sonraki bütün imamları tanıtmıştır.

Şimdi sadece Resulullah'ın (s.a.a) Emirü'l-Müminin Ali'yi (a.s) vasi ve halife olarak tanıtan hadislerini inceleyelim.

RESULULLAH'IN (S.A.A) KENDİSİNDEN SONRAKİ VASİSİ, VEZİRİ, HALİFESİ VE VELİAHDI

Resulullah'ın (s.a.a) Hadislerinde Vasi

Daha önce Resulullah'ın (s.a.a) Hâşim Oğulları'nı uyarırken o gün Hâşim Oğulları'nın ileri gelenleri karşısında Ali (a.s) hakkında, "Bu sizin aranızda benim kardeşim, vasim ve halifemdir. Ona itaat edin." buyurduğunu söyledik. Resul-i Ekrem (s.a.a) bu buyruğuyla onların arasındaki vasi ve halifesini tanıtmış, ona itaat etmelerini emretmiştir. Allah Tealâ da buyurmuştur ki:

Peygamber size ne verirse artık onu alın.¹

Taberânî, Selman-i Farsî'den şöyle nakleder:

Resulullah'a, "Her peygamberin bir vasisi vardı; peki sizin vasiniz kimdir?" diye sordum. O hazret bana cevap vermedi. Bir müddet geçtikten sonra beni görünce "*Selman!*" buyurdu. Ben aceleyle huzuruna giderek "Efendim." dedim. Resulullah (s.a.a), "*Musa'nın vasisinin kim olduğunu biliyor musun?*" buyurdu. Ben, "Evet, Yu'şa b. Nun'du." dedim. Buyurdu: "*Neden?*" Ben, "Çünkü o günün insanların en bilginiydi o" dedim. Bunun üzerine Resulullah (s.a.a) şöyle buyurdu: "*Vazifemi üstlenen ve borcumu ödeyen Ali b. Ebu Ta-lib de aynı şekilde benim vasim, sırlarımın mahzeni ve en iyi hatıramdır.*"²

1- Haşr, 7

2- Mecmau'z-Zevaid, Heysemî, c.9, s.113; Mu'cemu'l-Kebir, Heysemî, c.6, s.221'de Taberânî'den naklen. Sibt İbn Cevzî, Tezkiretu Havassi'l-Ümme, "Hadisu'n-Necva" babı, Ahmed b. Hanbel'in el-Fezail adlı kitabından naklen şöyle kaydeder: "Enes der ki: Biz Selman'a, Resulullah'tan vasisinin kim olduğunu sor dedik. Selman bunu sorunca Resulullah, '*Musa'nın vasisi kimdi?*' diye sor-du. Selman, 'Yu'şa b. Nun'du.' dedi. Resulullah bunu üzerine şöyle buyurdu: *Benim vasim, miras-*

Ebu Eyyub el-Ensârî, Resulullah'ın (s.a.a), kızı Fâtîma'ya (s.a) şöyle buyurduğunu nakleder:

Allah Tealâ'nın, yeryüzündekilere bakıp onların arasından babanı seçerek peygamberliğe seçtiğini, bir kez daha bakarak kocanı seçtiğini ve vahiy meleğine, seni ona nikâhlamamı ve yine onu kendime vasi etmemi buyurduğunu bilmez misin?¹

Ebu Said el-Hudrî de Resulullah'ın (s.a.a) şöyle buyurduğunu nakleder:

Benim vasım, sırlarımın mahzeni ve en iyi hatıram, vazifemi üzerine alan ve borcumu ödeyen Ali b. Ebu Talib'dir.²

Ve Enes b. Malik şöyle nakleder: Resulullah (s.a.a) abdest alarak iki rekat namaz kıldıktan sonra şöyle buyurdu:

"Bu kapıdan girecek olan ilk kişi muttakilerin önderi, Müslümanların efendisi, dinin lideri, vasilerin sonuncusu... olacaktır." Çok geçmeden Ali b. Ebu Talib içeri girdi. Resulullah (s.a.a) bana, "Kim içeri girdi?" diye sordu. Ben, "Ali'dir." dedim. Bunun

çım, vaatlerimi yerine getirecek olan Ali b. Ebu Talib'dir." er-Riyazu'n-Nazira, Muhibbuddin Taberî, c.2, s.234.

1- Mecmau'z-Zevaid, Heysemî, c.8, s.253 ve c.9, s.165. Bunu, Ali b. Ali el-Hilâlî'den şöyle nakleder: "(Ey Fatîma!) Benim vasım vasilerin en üstünü, Allah yanında insanların en azizidir ve o senin kocandır..." Yine Muntehabu Kenzi'l-Ummal, Müsned-i Ahmed b. Hanbel'in hamişinde, c.5, s.31; Kenzü'l-Ummal, Kitabu'l-Fezail, 2. Bölüm, Fezailu Ali b. Ebu Talib, c.12, s.204, hadis: 1163; Mevsuet-i Etrafi'l-Hadis, Taberanî'nin Mu'cemu'l-Buldan'ından naklen, c.4, s.205; Cem'u'l-Cevami, Suyutî, hadis: 4261.

Ebu Eyyub el-Ensârî'nin ismi Halid b. Zeyd el-Hazrecî'dir. Akabe Biati'ne ve Resulullah'ın (s.a.a) bütün savaşlarına katılmış, Cemel, Sıffin ve Nehrevan savaşlarında Hz. Ali'nin (a.s) safında kılıç sallamış ve hk. 50 veya 51 yılında Kostantaniyye (bugünkü İstanbul'un Eyüp semtinde) vefat etmiştir. Biyografisi için bk. Usdu'l-Gabe, c.5, s.143.

2- Kenzü'l-Ummal, c.12, s.209, 2. baskı, Kitabu'l-Fezail, 2. bölüm, Fezailu Ali b. Ebu Talib, hadis: 1192; Kenzü'l-Ummal'dan naklen Etrafu'l-Hadis, hadis: 32952; Mucemu'l-Kebir, Taberânî, c.6,s.271.

Ebu Said el-Hudrî'nin ismi Sa'd b. Malik el-Hazrecî'dir. O, Resulullah'ın (s.a.a) hadislerinin hafızlarındandı; hk. 54 yılında vefat etmiştir. Biyografisi için bk. Usdu'l-Gabe, c.5, s.211.

üzerine Resulullah (s.a.a) yerinden kalkarak mutlulukla onu kucakladı.¹

Sahabeden olan Bureyde ise Resulullah'ın (s.a.a) şöyle buyurduğunu nakleder:

Her peygamberin bir vasisi ve mirasçısı vardır; benim de vasi ve mirasçım Ali'dir.²

Beyhakî'nin *el-Mesavî ve'l-Mehasin* kitabında genişçe kaydedilen bir rivayet özetle şöyledir: "Cebrail, Allah tarafından, Resulullah'a, amcası oğlu ve vasisi Ali b. Ebu Talib'e vermesi için bir hediye getirdi."³

Biz Resulullah'ın (s.a.a) vasi ve vasiyetten bahseden bu kadar hadisini ele geçirebildik.

Geçmiş Ümmetlerin Kitaplarında Vasiyet

Nasr b. Müzahim, *Vak'at-u Sıffin* adlı kitabında ve Hatib Bağdadî, *Tarihu Bağdad* adlı eserinde, geçmiş ümmetlerin kitaplarından vasiyet hakkında birtakım rivayetler kaydetmiştir. Biz şimdi Nasr b. Müzahim'in sözünü naklediyoruz:

Emirü'l-Müminin Ali'nin (a.s) ordusu Sıffin'e doğru hareket ederken bir çölde, kötü bir şekilde susuzlukla karşılaştı. İmam Ali ordusunu bir kayaya doğru yönlendirerek o kayayı yerinden oynatmalarını emretti, kendisi de onlara yardım ederek o kayayı

1- Hilyetu'l-Evliya, c.1, s.63; Tarih-i İbn Asâkir, c.2, s.486; Şerhu Nehci'l-Belâğa, birinci baskı, Mısır, c.1, s.450; Etrafu'l-Hadis, Zübeydî'nin İthafu's-Sadeti'l-Muttakin'inden naklen, c.7, s.461.

Ebu Semame el-Hazrecî Enes b. Malik; Buharî ve Müslim ondan 2286 hadis nakletmişlerdir. Vefat yılında ihtilâf vardır; vefat yılı hk. 90 ila 93 yılı arasında kaydedilmiştir. Biyografisi için bk. el-İstiab, Usdu'l-Gabe ve el-İsabe.

2- Tarih-i İbn Asâkir, c.3, s.5; er-Riyazu'n-Nazira, c.2, s.234, Bureyde'den naklen.

Bureyde, Ebu Abdullah Bureyde b. Hasib el-Eslemî, Uhud Savaşı'ndan sonra Medine'ye giderek Resulullah'ın (s.a.a) savaşlarına katıldı. Daha sonra Basra'ya giderek orada bir ev yaptı. Sonra da cihat için Horasan'a giderek, Merv'de ikamet etti ve orada da vefat etti. bk. Usdu'l-Gabe, c.1, s.175 ve Teh-zibu't-Tehzib, c.1, s.432-433.

3- Muhammed b. İbrahim Beyhakî'nin (hk. 320 yılından önce yaşıyordu) *el-Mehasin ve'l-Mesavî*, Muhammed Ebulfazl İbrahim incelemesi, Kahire bas-kısı, kamerî 1380, c.1, s.64-65.

kenara ittiler. O kayanın altından bir su kaynağı çıktı. Bütün askerler o sudan içerek susuzluklarını giderdiler. O civarda bir kilise vardı. Kilisenin rahibi bu olayı duyunca dedi ki: Bu kilise yalnız bu kaynağın buradan çıkması için yapılmıştır. Ve bize bu kaynağı peygamber veya peygamberin vasisinden başka hiç kimsenin çı-karamayacağı bildirilmiştir.¹

Bunu Teyit Eden Bir Rivayet Daha

Nasr b. Müzahim'in *Vak'atu Sıffin* kitabında ve *Tarih-i İbn A-sâkir*'de şöyle geçer:

Emirü'l-Müminin Ali (a.s) Fırat kıyısında Rıkka'da, Belih adlı bölgede² konaklayınca, o bölge sakinlerinden olan bir rahip manastırdan çıkıp İmam'ın (a.s) yanına giderek dedi ki: "Elimizde babalarımızdan bize miras olarak ulaşan, Hz. İsa'nın ashabından birinin hattıyla yazılmış olan bir yazı var, onu size okumamı ister misiniz?" İmam (a.s) "Evet." deyince rahip şöyle okudu:

Bismillahirrahmanirrahim

Allah'ın takdir ettiği şey gerçekleşecek, yazdığı şey vuku bulacaktır. Allah Tealâ okuma yazma bilmeyenler arasından ve onların kendilerinden, ümmetine kitap ve hikmeti öğretmesi ve Allah'ın yoluna yöneltmesi için bir peygamber gönderecektir. O ne serttir, ne taş kalpli, ne de öfkeli. Diğerleriyle davranışında kötülüğe kötülükle karşılık vermez, tam aksine, herkese af ve bağış gözüyle bakar. Onun ümmeti şük-reden, her olayda Allah'a hamdeden, dilleriyle tam bir alçak-gönüllülükle Allah'ı tesbih eden, yücelten ve tenzih eden bir ümmettir. Allah onu, kendisine saldıran herkese galip edecektir. Allah onu ahiret yurduna götürdüğünde ümmetinde parçalanma ve gruplaşmalar meydana gelecek, daha sonra bir araya toplanacaklar ve Allah istediği kadar böyle kalacaklardır. Sonra tekrar aralarına ihtilâf ve tefrika düşecektir.

1- Vak'atu Sıffin, Nasr b. Müzahim, 1382 Mısır-Medenî baskısı, s.145; Tarih-i Hatib, c.12, s.305. Biz bu olayı özetle Sıffin kitabından naklettik. Bu olaydan asırlar geçmektedir. O kilisenin temelleri üzerine Berasa mescidi yapılmıştır; şimdi bile o mescit vardır; yalnız hâlihazırda Irak'tan geçen Dicle ve Fırat nehirlerinin yönü değişmiştir; şimdi o mescidin yakınlarından sadece Dicle nehri geçmektedir.

2- Belih, Rıkka'da kaynak suların birikmesiyle meydana gelen bir nehrin ismidir. bk. Mu'cemu'l-Buldan.

Bu Peygamber'in ümmetinden Fırat'ın bu kıyısında, marufu emreden ve münkerden nehyeden bir kişi inecektir. O, hak üzere hakemlik edecek ve hakemlik ederken -hiç kimseden ve hiçbir şeyden- etkilenmeyecek, rüşvet almayacaktır. Dünya onun gözünde şiddetli rüzgarın etrafa dağıttığı külden daha alçak, ölüm ise gözünde, susuz bir kimseye sudan daha tatlıdır. O, içinde Allah'tan korkar, açıkta O'nu savunur ve Allah yolunda hiçbir kınayanın kınamasından korkmaz.

Bu toprakların halkından o Peygamber'i görenler Allah'a iman ederse, mükâfatları benim rızam ve cennettir. O salih kulun zamanını görenler de onun yardımına koşmalıydılar, çünkü onunla öldürülmek şehadettir.

Daha sonra rahip, "Sana ulaşan bana da ulaşınca dek ben senden ayrılmam." dedi. Bunun üzerine Emirü'l-Mümi-nin Ali (a.s) ağlayarak şöyle buyurdu: "Beni gözden düşürmeyen ve isimi iyilerin kitaplarında getiren Allah'a şükürler olsun."

Bu rahip Emirü'l-Müminin Ali'nin (a.s) safında yer aldı ve söylendiğine göre Sıffin Savaşı'nda şehadet şerbetini içinceye kadar gece gündüz Hz. Ali'den ayrılmadı. Savaş bitince askerler şehitlerini gömerlerken Hz. Ali (a.s), o rahibin cesedini bulmalarını emretti. Onun cesedini bulduklarında Hz. Ali şahsen ona namaz kılarak toprağa verdikten sonra mezarının üzerinde, "Bu, bizim ailemizdendir." buyurdu ve defalarca onun için Allah'tan bağışlanma diledi.¹

Sahabe ve Tâbiînin Sözlerinde Vasiyet

1- Ebuzer Gıfârî'nin Sözlerinde Vasiyet:

Ebuzer, Osman'ın hilâfeti döneminde Resulullah'ın (s.a.a) mescidinin önünde yaptığı bir konuşmada şöyle dedi:

Muhammed, Adem'in ilminin ve diğer peygamberleri seçkin eden şeyin mirasçısıydı. Ali b. Ebu Talib de, Muhammed'in vasi si ve ilminin mirasçısıdır...²

2- Malik Eşter'in Sözlerinde Vasiyet:

1- Vak'atu Sıffin, Mısır-Medenî baskısı, s.147-148; Tarih-i İbn Kesir, c.7, s.254.

2- Ebuzer'in hutbesinin tamamı bu kitabın ilerideki bölümlerinde, Hilâfet Eko-lü'nde hadis gizleme çeşitlerinde geçecektir.

Malik Eşter (r.a), Emirü'l-Müminin Ali'ye (a.s) biat edince şöyle dedi:

Ey insanlar! Bu adam vasilerin vasisi ve peygamberlerin ilminin mirasçısıdır. Öyle birisidir ki, Allah yolunda musibet ve ıstırapları canıyla satın almış ve imtihandan çok iyi çıkmıştır.

Öyle bir kişidir ki, Kur'ân onun imanına tanıklık etmiş ve Resulullah (s.a.a) cennetle müjdelemiştir. Kemal ve üstünlükler onda zirveye ulaşmış, onun İslâm'ı kabulde önceliğinde, ilim ve faziletinde geçmişler ve gelecekler şüphe etmemiş ve etmeyeceklerdir.¹

3- Amr b. Hamık el-Huzaî'nin Sözlerinde Vasiyet:

Emirü'l-Müminin Ali (a.s), Kûfe'de halkı Sıffin Savaşı için seferber edip onları Muaviye'yle savaşmak için hareket etmeleri konusunda aydınlatırken Amr b. Hamık el-Huzaî yerinden kalkarak şöyle dedi:

Ya Emirü'l-Müminin! Seninle aramızda olan akrabalık yüzünden, bana bir servet bağışlaman için veya beni yüceltecek bir makama ulaştırmanı umarak seni sevip sana biat etmiş değilim.

Ben -şu- beş özellikten dolayı seni sevmekteyim: Sen Resulullah'ın (s.a.a) amcası oğlusun, onun vasisisin, Resulullah'tan (s.a.a) bizlere hatıra kalan evlâtların babasisin, İslâm'ı ilk kabul eden kişinin ve Allah yolunda cihadda muhacirler arasında herkesten çok payın var.²

1- Tarih-i Yakubî, c.2, s.178.

2- Şerhu Nehci'l-Belâğa, İbn Ebi'l-Hadid, c.1, s.281.

Amr b. Hamık el-Huzaî, Hudeybiye Savaşı'ndan sonra Medine'ye hicret etmiş, Resulullah'ın (s.a.a) huzuruna çıkarak ona su vermiş, o da onun hakkında, "*Allah'ım, onu gençlikten yararlandır.*" diye dua etmiştir. Resul-i Ekrem'in (s.a.a) duasının sonucu Amr seksen yıl yaşadı ve ölünceye kadar yüzünde beyaz bir kıl görünmedi. Amr, Hz. Ali'nin (a.s) safında yer almış, onun bütün savaşlarına katılmıştı ve Hücr b. Adiy'nin arkadaşlarındandı. Amr, Ziyad b. Ebih'ten korkarak Kûfe'den kaçıp Musul yakınlarında bir mağaraya saklandı. Muaviye, kız kardeşinin oğlu Musul valisi Amr b. Hakem'e, Amr'ı yakalayarak Şam'a göndermesini emretti. Musul valisi nihayet bir yılının ısırması sonucu ölmüş olan Amr'ı bularak başını kesip dayısı Muaviye için Şam'a gönderdi. İslâm dininde Amr b. Hamık başı kesilerek şehir şehir gezdirilen ilk kişidir. Amr'ın karısı Şerid kızı Âmine'yi zindana atmış olan Muaviye, Amr'ın başını onun önüne atmalarını emretti! Âmine, Amr'ın başını görünce şaşırarak titremeye başladı. Daha sonra kesik başı alarak elini alınına koydu ve yarı açık ağzını kapatarak şöyle dedi: "Uzun zamandır kocamı benden almış, uzaklaştırmışsınız; şimdi ise

4- Muhammed b. Ebu Bekir'in Mektubunda Vasiyet:

Muhammed b. Ebu Bekir bir mektubunda Muaviye'ye şöyle yazdı:

Bismillahirrahmanirrahim

Ebu Bekir oğlu Muhammed'den Sahr oğlu azgına. Allah'a itaat edenlere selâm olsun, Allah'ın velâyet ve imametine sahip olanlar karşısında teslim olanlara selâm olsun. Ama sonra; Allah Tealâ ... Muhammed'i seçti ve peygamberliği ona özgü kıldı. Vahyini alsın ve risaletinin emini olsun diye onu seçti. Onu kendine peygamber etti ve o da kendisinden önceki ilâhî kitapları doğruladı ve onu hüküm ve kuralları için kılavuz kıldı. O, hikmet ve güzel öğütle insanları Allah yoluna davet etti. Tamamen halis olarak ve tam bir alçak gönüllükle davetini kabul edip onu doğrulayan, onunla birlikte olup iman eden ve emirlerine teslim olan ilk kişi kardeşi ve amcası oğlu Ali b. Ebu Talib'di (a.s.). O, gizli ve açık işlerde Resulullah'ı (s.a.a) doğruladı ve onu bütün değerli işlere seçti ve bütün zararlardan savundu ve onu bütün korkunç olaylardan kendi canıyla korudu. Düşmanlarıyla savaştı, dostlarıyla barış içerisinde oldu, ilk başından beri zor ve sıkıntılı durumlarda ve korkunç yerlerde ihlasla ve fedakarlıkla dayandı. Nihayet her öne geçenden öne geçti. Öyle ki savaşta onun gibisi bulunmaz, hareket ve davranışta onun benzeri yoktu.

Şimdi görüyorum ki, sen kendini onunla bir saymışsın; oysa sen, sensin ve o da odur. O her iyiliğe ilk koşan, Müslüman olanların ilki ve insanların arasında niyeti en temiz olanıdır. Öyle bir kişidir ki evlâtları, insanların evlâtlarının en temiz, eşi, kadınların en üstünü ve amca oğulları arasından dünyanın en üstün amca oğludur.

Fakat sen ve baban bütün hilelerinle daima Allah'ın dini karşısında azgınlık yapıp Allah'ın nurunu söndürmeye çalışmaktaydınız. Bu düşünceyle diğerlerini etrafınıza çağırır, bu yolda mal verir ve ona karşı diğer kabilelerle ahitleşirdiniz. Yine bu düşünceyle baban öldü, onun yolunu sürdürmek için yerine sen geçtin. Bunun en bariz delili, Ah-zab'dan kalanlar, münafıkların

onun kesik başını bana hediye etmektesiniz! Ben bu suskun hediyeye hoş geldin diyorum." Amr b. Hamık, 50. yılında şehit olmuştur. Biyografisi için bk. Usdu'l-Gabe, c.4, s.100-101.

başları ve Resulullah'a (s.a.a) kin besleyenlerin senin etrafında toplanmış ve sana sığınmış olmalarıdır.

Ama Ali'nin (a.s) şahsiyetinin deliline gelince; sahip olduğu apaçık fazileti, üstünlüğü ve İslâm'ı herkesten önce kabul etmiş olması dışında, onun ashabı da Kur'ân'da fazilet ve makamlarına değinilen, Allah Tealâ'nın kendilerini övdüğü muhacir ve ensardır. Böyle tanınmış çehreler onunla birliktedirler. Onun etrafında öyle savaşçılar toplanmışlardır ki kılıçlarını yıldırım gibi düşmanın tepesine indirir, onun yolunda canlarını verir ve kanlarını dökmekten çekinmezler. Çünkü fazilet ve şerefi onu izlemekte, zillet ve bedbahtlığı onun emrine itaatsizlikte görürler.

Vay hâline senin! Nasıl olur da sen kendini Ali'yle bir tutarsın?! O, Resulullah'ın (s.a.a) mirasçısı, vasisi, onun evlâtlarının babası, onu izleyen ilk kişi, onun -hayatının sonuna kadar- yanında olan, buyruklarını duyan, sırlarını göğsünde gizleyen, işlerinde onunla ortaklaşan en son kişidir."

Muaviye, Muhammed b. Ebu Bekir'e cevap olarak şöyle yazdı:

Ebu Süfyan oğlu Muaviye'den babasına zulmeden Muhammed b. Ebu Bekir'e. Selâm Allah'a itaat edenlerin üzerine olsun. Ama sonra; mektubun elime ulaştı; mektubun Allah'ın azamet ve kudretinden, Resulullah'ın (s.a.a) özelliklerinden bahseden ve aklının kısılgını, babana karşı küstahlık ve eleştirini gösteren şahsen uydurup eklediğin diğer konuları içermektedir.

Ebu Talib oğlunun hakkından bahsetmiş, onun geçmişine, Resulullah'a yakınlığına değinmiş ve ona yardım etmesinden söz etmişsin, yine onun sıkıntı, zorluk ve korku anlarında canı ve malıyla Hz. Peygamber'e yardımda bulunduğunu kaydetmişsin. Sonunda da kendi fazilet ve üstünlüğün hakkında değil, başkasının fazilet ve üstünlüğüne delil getirmişsin. O hâlde fazilet ve üstünlüğü senden alarak baş-kasına veren Allah'a şükrediyorum.

Peygamberimiz hayattayken babanla yan yanaydık, Ebu Talib oğlunun hakkını kendimiz için bilirdik, onun fazilet ve üstünlüğü her ikimize de açıktı. Fakat Allah Tealâ kendi yanında Peygamber'i için olanı ona verip, ona vaat ettiği her şeyi yerine getirince ve davetini açığa vurup, hüccetini muvaffak edince onu kendine çağırıldı. Babanla (Ebu Bekir) Faruk (Ömer), zorla ve çirkin bir şekilde onu (Ali'yi) hakkından mahrum eden ve onunla muhale-

fete kalkışan ilk kişilerdi! Çok önceden bu işi yapmayı kararlaştırmış, onun ön hazırlıklarını yapmışlardı.

Sonra babanla Ömer ondan kendilerine biat ve yardım etmesini istediler. Fakat Ebu Talib oğlu onlardan uzak durdu, onlara biat ve yardım etmekten sakındı. O ikisi de ona ruhî ıstırap ve kederi tattırdılar ve onu öldürmeye kalkıştılar; nihayet o da teslim olup onlara biat etti. Fakat buna rağmen o ikisi ecelleri gelip ölünceye kadar onu işlerine karıştırmadılar, sırlarını ondan gizlediler. Daha sonra sıra onların üçüncüsü Osman b. Affan'a geldi; o da onlar gibi hareket etti...

Burada Muaviye'nin mektubundan özellikle, Muhammed b. Ebu Bekir'in mektubundakileri açıkça itiraf edip doğruluğunu onayladığı bölümü iktibas ettik.

Bu iki mektubun metninin tamamı, Nasr b. Müzahim'in *Vak'-atu Sif-fin*'inde ve Mes'udî'nin *Murucu'z-Zeheb*'inde kaydedilmiştir. Fakat Taberî'yle İbn Esîr hicrî otuz altı yılında vuku bulan olaylarda bu iki mektuba değinmelerine rağmen kitaplarında kaydetme-mişlerdir. Taberî kendi senediyle Yezid b. Zebyan'dan şöyle yazar:

Muhammed b. Ebu Bekir Mısır valiliğine atandığında Muaviye'ye bir mektup yazdı, Muaviye de onun mektubuna cevap verdi. Fakat ben bu mektuptakileri avam halkın duymasından hoşlanmıyorum; çünkü avam halk bunu duymaya güç yetiremez!!

Binaenaleyh, Taberî'nin, Muhammed b. Ebu Bekir'le Muaviye'nin mektuplarının içeriğini büyük tarih kitabında kaydetmemesinin sebebi, onun doğruluğunda şüphe etmesi değil, avam halkının ondan haberi olmasını doğru bulmamasıdır. Taberî'nin bu konudaki ifadesi aynen şöyledir: "O ikisi (Muaviye'yle Muhammed b. Ebu Bekir) arasında yazışmalar oldu; ben, avam halkın bu yazışmalara tahammül edememelerinden korkarak onları nakletmek istemedim."

Allame İbn Esîr de Taberî'yi izleyerek büyük tarih kitabında bu mektupların metnini kaydetmemiş ve Taberî'nin bahanesini öne sürerek şöyle demiştir: "Avam halkın tahammül edememesinden korkarak bunların zikrinden sakındım."¹

1- Muhammed b. Ebu Bekir'le Muaviye'nin mektubunu kaydeden: Vak'a-tu Sif-fin, Nasr b. Müzahim, 1382 Kahire baskısı, s.118-119. Tarih-i Taberî, Avrupa baskısı, c.1, s.3248; Tarih-i İbn Esîr, Avrupa baskısı, c.3, s.108; Mu-rucu'z-Zeheb, Mes'udî,

5- Amr b. As'ın Mektubunda Vasiyet:

Harezmî kendi kitabında Amr b. As'ın, Muaviye'ye yazmış olduğu bir mektubunu nakleder. Bu mektupta şöyle geçer:

...Ama bizden yapmamızı istediğin... batıl üzere olmana rağmen sana yardım edip Resulullah'ın (s.a.a) kardeşi, vasisi, mirasçısı, borcunu ödeyen, vaadini yerine getiren, kızının kocası... Ali'ye kılıç çekmemi istediğin...¹

6- İmam Ali'nin (a.s) Sözlerinde Vasiyet ve İstidlali:

Harezmî, İmam Ali'nin (a.s) sözlerinden bir bölümünü şöyle kaydeder:

Ben Resulullah'ın (s.a.a) kardeşi ve vasisiyim...²

İbn Ebi'l-Hadid de İmam Ali'nin (a.s) Mısır halkına yazmış olduğu mektubun bir bölümünü şöyle kaydeder:

Bilin ki, hidayet imamıyla, sapıklık önderi ve Peygamber-r'in vasisiyle Peygamber'in düşmanı eşit değildir.³

Yakubî de kendi *Tarih*'inde Haricîlerin İmam Ali'ye (a.s) karşı getirdikleri delillerini şöyle kaydeder: "O (Ali -a.s-) vasiyete özen göstermedi ve onu zayi etti." İmam Ali (a.s) onlara vermiş olduğu cevabın bir bölümünde şöyle buyurur:

Benim Resulullah'ın vasisi olduğum hâlde onu zayi ettiğimi söylüyorsunuz; bunun cevabı şudur, Allah Tealâ buyuruyor ki: **Ona bir yol bulup güç yetirenlerin Ev'i (Kâbe'yi) haccetmesi Allah'ın insanlar üzerindeki hakkıdır. Kim de küfre saparsa, kuşku-su yok, Allah âlemlere karşı muhtaç olmayandır.**⁴ Buna göre, sizce, Kâbe'yi haccetmeyen kimse mi Allah'ın evine küfretmiş olur, yoksa onu ziyaret etme gücüne sahip olduğu hâlde ziyaret etmeyen mi?! O hâlde beni bırakarak kâfir olanlar sizlersiniz, ben değil; çünkü sizler beni terk ettiniz.⁵

1385 Beyrut baskısı, c.3, s.11; bu kitapta şöyle kaydeder: "O dönemde Hz. Ali (a.s) tarafından Mısır valiliğine atanan Muhammed b. Ebu Bekir, Muaviye'ye bir mektup yazdı..." Yine Şerhu Nehci'l-Belâğa, İbn Ebi'l-Hadid, c.1, s.284.

1- el-Menakıb, Harezmî, s.125.

2- el-Menakıb, Harezmî, s.143.

3- Şerhu Nehci'l-Belâğa, İbn Ebi'l-Hadid, c.2, s.28.

4- Âl-i İmrân

5- Tarih-i Yakubî, c.2, s.192- 193.

7- İmam Ali'nin (a.s) Hutbelerinde Vasiyet:

Emirü'l-Müminin Ali (a.s) *Nehcü'l-Belâğ'a*'nın 82. hutbesinde şöyle buyurur:

Ey insanlar! Ben size önceki peygamberlerin ümmetlerine verdikleri öğütleri verdim ve peygamberlerin vasilerinin onlardan sonraki vazifelerine göre davrandım.

Ve 88. hutbede ise şöyle buyurur:

Dinlerinin delillerindeki o kadar ihtilâflara rağmen bu grubun hatalarına nasıl şaşırılmayalım; onlar ne Peygamber'i izlerler ve ne de onun vasisinin davranışına uyarlar.

Diğer bir hutbede ise şöyle buyurur:

Bu ümmetin fertlerinin hiçbirisi Âl-i Muhammed'le (s.a.a) mukayese edilemez. Onların bağışlama nimetine ulaşan kim-se, onlarla asla eşit olamaz. Onlar dinin asıl temelleridirler... Onlar hak olarak imamet ve velâyet özelliklerine, mirasçılık ve vasilik makamına sahiptirler.

İbn Ebi'l-Hadid şöyle yazıyor: Bir gün Emirü'l-Müminin Ali (a.s) yaptığı bir konuşmada şöyle buyurdu:

Ben Allah'ın kulu ve Peygamber'inin kardeşiyim; benden önce veya sonra böyle bir iddiada bulunan kimse yalan konuşmuş olur. Ben rahmet peygamberinden miras aldım, bu ümmetin hanımlarının efendisiyle evlendim, vasilerin en so-nuncusuyum ben.¹

8- İmam Hasan'ın (a.s) Hutbesinde Vasiyet:

İmam Hasan (a.s), babası Emirü'l-Müminin Ali'nin (a.s) şahadetinden sonra okuduğu bir hutbede şöyle buyurur:

Ben Ali oğlu Hasan'ım, ben Resulullah'ın oğluyum, Resulullah'ın vasisinin oğluyum.²

9- Şiilerin İmam Hasan'ın (a.s) Şahadetinden Dolayı İmam Hüseyin'e (a.s) Yazmış Oldukları Başsağlığı Mektubunda Vasiyet:

İmam Hasan (a.s) şehit edildiği haberi Kûfe'de Şiilere ulaşınca, Şiiler, Süleyman b. Surad el-Huzaî'nin evinde toplanarak İmam Hüseyin'e

1- Şerhu Nehci'l-Belâğ'a, İbn Ebi'l-Hadid, birinci baskı, c.1, s.208.

2- Müstedrek-i Hâkim, c.3, s.172; Zehairu'l-Ukba, s.138; Mecmau'z-Zeva-id, c.9, s.146, Taberânî ve diğerlerinden naklen.

yin'e (a.s) hitaben bir mektup yazıp kardeşinin şahadetinden dolayı ona taziyelerini arz ettiler:

Bu mektup şöyledir:

Bismillahirrahmanirrahim

Kendi takipçileri ve babası Emirü'l-Müminin'in takipçileri tarafından Hüseyin b. Ali'ye. Selâm olsun sana.

Biz senin karşında, kendisinden başka ilah olmayan Allah'a hamd ediyoruz. Ama sonra.

Hasan b. Ali'nin doğduğu gün, öldüğü gün ve tekrar dirileceği gün (Allah'ın selâmı onun üzerine olsun)¹ şahadet haberi bize ulaştı... Resulullah'ın vasisinin ve kızının oğlunun şahadet haberi genel olarak bu ümmete, özellikle sizin şahsınıza ve Şiîlerinize çok ağır geldi...²

Mes'udî'nin *Murucu'z-Zeheb*'inde şöyle geçer: İmam Hasan'ın (a.s) şahadet haberi Şam'da Muaviye'ye ulaşınca, İbn Abbas ona dedi ki:

Bizim musibete uğramamız yeni bir şey değildir. Biz bun-dan önce peygamberlerin efendisi, muttakilerin önderi ve â-lemelerin Rabbinin gönderdiği Resul'e ve ondan sonra da peygamberlerin vasilerinin efendisine matemliydik; Allah Tealâ bu musibeti telâfi etsin.³

10- İmam Hüseyin'in (a.s) Hutbesinde Vasiyet:

İmam Hüseyin (a.s) Aşura günü Yezid'in ordusu karşısında bir hutbe okuyarak kendi hakkını şöyle ispata çalıştı:

Ama sonra, benim soy ve akrabalığımı göz önünde bulundurun ve benim kim olduğuma bakın. Sonra kendinize gelerek, beni öldürüp hürmetimi çiğnemeniz câiz midir diye kendinizi kınayın. Acaba ben sizin peygamberinizin kızının ve onun amcası oğlu olan vasisinin oğlu değil miyim? Ben, İslâm'a giren ilk kişinin oğluyum. O, Allah'a ilk iman eden, Peygamber'inin risaletini ve Allah tarafından Hz. Peygamber'e vahyedilenleri doğrulayan ilk kişiydi? Şehitler efendisi Hamza benim babamın amcası değil

1- Rivayette bu cümle yoktur; ama rivayetin akışı bunu gerektirmektedir.

2- Tarih-i Yakubî, c.2, s.228.

3- Murucu'z-Zeheb, Mes'udî, c.2, s.430.

midir? Cennette iki ka-nadı olan şehit Cafer-i Tayyar benim amcam değil midir?¹

İmam Hüseyin'in (a.s) babası Emirü'l-Müminin'i (a.s) "vasi" diye nitelendirmesinin nedeni, bu sıfatın o dönemde halk arasında meşhur oluşudur; tıpkı dedesinin "Peygamber" veya babasının am-cası Hamza'nın "Seyyidu'ş-Şuheda" ve amcası Cafer'in "Cennette iki kanadıyla uçan (Tayyar)" diye meşhur oluşu gibi. Bu nedenle İmam Hüseyin (a.s) soyunu sayarken, babası Ali'yi "vasi" diye nitelemiş ve hiç kimse de bunu reddetmemiştir.

11- Seffah'ın amcası Abbasî Halifesi Abdullah'ın İstidlalinde Vasiyet:

Abbasîler ilk başta halkı Âl-i Muhammed adına Emevîlere karşı kıyama davet ediyor, Ebu Müslim Horasanî'yi "Âl-i Muhammed'in emiri"² diye adlandırıyorlardı ve muhaliflerine karşı, hükümet ve önderliğin Âl-i Muhammed'in hakkı olduğuna dair, Resulullah'-tan (s.a.a) rivayet edilen hadis ve naslarla istidlal ediyorlardı. Fakat galip gelip hükümeti ele geçirince Âl-i Muhammed'e sırt çevirdiler. Buna rağmen, Abbas Oğulları'ndan "vasiyet" meselesine istidlal edenlerden biri, ilk Abbasî halifesi Seffah'ın amcasıdır. Bu hususta Zehebî'nin Ebu Amr-ı Evzaî'den³ naklettiği özetle şöyledir:

Evzaî der ki: Seffah'ın amcası Abdullah b. Ali Şam'a girip Ümeyye Oğulları'nı öldürünce birini bana gönderdi. Ben onun yanına gittiğimde dedi ki: "Yazıklar olsun sana! Bizim hükümetimiz meşru değil midir?"

Ben, "Nasıl?" dedim. Bunun üzerine, "Resulullah Ali'yi kendine vasi etmedi mi?" dedi. Ben, "Eğer Hz. Peygamber, onu vasi ettiyse hakemler de neyin nesi oluyordu, neyi halletmek istiyorlardı?" dedim.

Ben bu cevabı verince Abdullah sustu, öfkesi yüzünden belli oluyordu. Ben öldürüleceğime emin olup her an başımın önüme

1- Tarih-i Taberî, Avrupa baskısı, c.2, s.329; Tarih-i İbn Esîr, Avrupa baskısı, c.4, s.52. İbn Kesir bu hutbeyi kendi Tarih'inde, c.8, s.179'da kaydetmiş, fakat "vasiyet" sıfatını atmış ve sadece "Babam Ali" demekle yetindikten sonra gerisini kaydetmiştir.

2- Tarih-i Yakubî, c.2, s.352; et-Tenbih ve'l-İşraf, Mes'udî, s.293; Tarih-i İbn Esîr, c.5, s.139-142-194, hicrî 129 ve 130 yıllarında vuku bulan olayları anlatırken.

3- Evzaî'nin biyografisi için bk. Tezkiretu'l-Huffaz, c.1, s.181.

yuvarlanacağını bekliyordum. Ama o eliyle beni dışarı çıkarmalarını işaret etti. Bunun üzerine dışarı çıktım...

Evzaî, Haricîlerin getirmiş oldukları delille vasiyeti reddetmeye çalışmıştır. İmam, bunun cevabını Haricîlere vermiştir. Biz İmam'ın cevabını, "İmam Ali'nin (a.s) sözlerinde vasiyet ve İstidlali" bölümünde naklettik.

12- Muhammed b. Abdullah b. İmam Hasan'ın (a.s) Vasiyet Konusunda Mansur'a İstidlali:

İmam Hasan'ın (a.s) torunlarından Muhammed b. Abdullah da "vasiyet" konusunu Mansur'un yüzüne vurmıştır. Bu olayı, Tabe-rî'yle İbn Esîr kendi *Tarih*'lerinde, hicrî 145 yılında vuku bulan olaylar bölümünde şöyle kaydederler:

Muhammed b. Abdullah b. Hasan b. Ali b. Ebu Talib'in (a.s), Abbasî halifesi Ebu Cafer Mansur'a karşı kıyam edip Medine halkı kendisine biat edince Mansur'un mektubuna cevaben yazmış olduğu uzunca mektupta birtakım deliller getirerek, hilâfet makamına ve hükümete kendisinin Mansur'dan daha lâyük olduğunu ispatlamıştır. O mektubunun bir bölümünde şöyle diyor:

Babamız Ali, hem imamdı, hem de Peygamber'in vasisiydi. O hâlde, onun evlâtları hayattayken sen nasıl oldu da onların kesin hakkı olan imamet ve velâyeti miras aldın?!

Mansur, her ne kadar bir mektup yazarak Muhammed'e cevap verdiyse de, bu delil karşısında sessiz kalıp bir şey yazmadı. Mansur'un, Muhammed'in mektubu karşısında bu sessizliği, onun bu iddianın doğruluğunu itiraf etmesini gösterir.¹

13- Harun'un Ehlibeyt'in Vasiliğini İtirafı:

Ahbaru't-Tival' da Esmeî'den rivayet edilenler² özetle şöyledir:

Esmeî der ki: Harun Reşid'in yanına gittim. Harun, birini oğulları Muhammed ve Abdullah'ın yanına gönderdi. Oğulları gelince birini sağ tarafına, diğerini ise sol tarafına oturttu ve bana onlara bazı sorular sormamı emretti. Ben onlara edep kuralarını sordum. İkisi de iyi cevap verdiler. Harun bana, "Bu ikisi-

1- Tarih-i Taberî, Avrupa baskısı, c.3, s.209, Tarih-i İbn Esîr, Mısır, birinci baskı, c.5, s.199; Tarih-i İbn Kesir, c.10, s.85.

2- Esmeî'nin ismi Abdulmelik b. Karib'dir. O, hicrî 216 yılında dünyaya gelmiştir. Esmeî, lügatçi ve nahivciydi; onun on iki bin recez ezberlediği söylenmektedir. Biyografisi için bk. el-Kuna ve'l-Elkab, Kummî.

nin edebini nasıl buldun?" diye sorunca dedim ki: "Ya Emirü'l-Müminin! Ben şimdiye kadar zeka, akıl, anlayış ve edepte... bunlar gibisini görmedim." Benim bu sözümünden dolayı Harun gözlelerinden yaşlar döküldüğü hâlde oğullarını bağrına bastı. Sonra onlara gitmesini söyledi. Onlar kalkarak gittikten sonra bana dedi ki: "Onların arasında, insanların çoğu bu iki kardeşin ölümlerini arzulayacak şekilde bir düşmanlık çıkar da bunlar birbirlerine kin ve nefret besleyip birbirlerine karşı savaşılırsa sen ne yaparsın?" Ben, "Ya Emirü'l-Müminin! Bu, onlar doğarken müneccimlerin uydurduğu bir şey midir, yoksa ulemanın onlar hakkındaki zanları mıdır?!" dedim. Harun, "Hayır." dedi, "Bu, ulemanın vasilerden ve onların da peygamberlerden bu iki kardeş hakkında naklettikleri bir gerçektir..."

Abbasî halifesi Me'mun'un kendi hilâfeti döneminde şöyle dediğini kaydederler: "Babam Reşid, benimle kardeşim Emin arasında vuku bulan bütün olayları, daha önce Musa b. Cafer'den (a.s) duymuştu; işte bu yüzden böyle söylüyor-du."¹

* * *

Harun, burada Ehlibeyt İmamları'nın vasilerinden, Musa b. Cafer'i, babası Cafer Sadık'ı, dedesi Muhammed Bâkır'ı, dedesinin babası Ali b. Hüseyin'i, sonra da Hasan ve Hüseyin'i ve onların babası Ali b. Ebu Talib'i (a.s) kastetmektedir. Enbiyadan maksadı ise Resulullah'tır (s.a.a).

O, buna tüm varlığıyla inandığı için Abbasî halifelerinin hiçbirinde eşi görülmeyen bir işe girişti. Tarihçiler bu konuda şöyle yazmışlardır:

Harun Mekke'ye girince minbere çıkıp halka konuşmaya başladı. Daha sonra aşağı inerek Kâbe'nin içine girdi. Sonra oğulları Muhammed'le Abdullah'ı (Emin'le Me'mun'u) çağırarak aşağıdaki ahdi Muhammed'e (Emin) dikte etti. Muhammed (Emin) onu yazarak yerine getireceğine dair yemin etti ve bu konuda babası Reşid'le ahitleşti.

Harun, Me'mun'a da aynısını yaparak ondan söz aldı. Harun'un imlasıyla Muhammed Emin'in kendi hattıyla yazmış olduğu ahitname şöyledir:

Bismillahirrahmanirrahim

1- Ahbaru't-Tival, Ebu Hanife Dinverî (öl. hicrî 282), Kahire 1960, birinci basım, s.389; Murucu'z Zeheb, c.3, s.351.

Bu, Allah kulu Emirü'l-Müminin Harun için yazılmış olan bir yazıdır. Bu yazıyı, Harun oğlu Muhammed tamamen sağlıklı, akli yerinde ve tam bir serbestlik içerisinde yazmıştır: Harun, kendisinden sonra hükümete geçmem için beni kendine veliaht etti ve halktan benim için biat aldı. Benim rıza ve muvafakatimle Emirü'l-Mümininin oğlu kardeşim Abdullah'ı Müslümanların bütün işleri için benim veliahdım ve halifem etti; Horasan'la ona bağlı bütün her şeyi, sınırları, şehirleri, orduları, vergileri, kanunları, posta, arama, beytülmal, zekât, şehir ve gümrük vergilerini ve bütün işleri kendi hayatında ve kendisinden sonra onun üzerine bıraktı. Ve Emirü'l-Müminin, benden sonra biat, veliahtlık, hükümet, hilâfet ve Müslümanların işlerinin yönetiminin kardeşime (Me'mun) ulaşmasına saygı göstermem için benden söz almıştır...

Taberî bunun ardından şöyle yazar:

Emin ve Me'mun Kâbe'nin içinde kendi el yazılarıyla, o yıl hacca gelen Emirü'l-Mümininin bütün ailesinin karşısında, yine ordu komutanları, devlet görevlileri, hakemler ve Kâbe'nin perdecilerinin gözleri önünde sözleşmelerini yazdılar; onlar da onun altını yazarak tanıklık ettiler. Daha sonra Emirü'l-Müminin Harun, onları Kâbe'nin perdecilerine emanet edip, onların sözleşmelerini Kâbe'nin içine asmalarını emretti.

Bu işler Kâbe'nin içinde yazılmış olduğu için bu sözleşmelere tanık olan kadı ve hakemleri ve o yıl hac ve umreye gelenleri ve yine yakın ve uzak şehirlerden Mekke'de toplanan temsilcileri o sözleşmeleri okuyarak içeriğinden haberdar etmelerini, bunu onlara iyice anlatmalarını ve dönüşte onu kendi kardeşlerine ve hemşerilerine bildirmeleri için akıllarında tutmalarını emretti. Onlar da itaat ettiler. Her ikisi sözleşmelerini Mescidu'l-Haram'da halka okuyunca oradaki herkes onun içeriğinden haberdar oldu...¹

1- Tarih-i Yakubî, c.2, s.416-421; Tarih-i Taberî, Avrupa baskısı, c.3, s.654-662, hicrî 186 yılında vuku bulan olaylarda. Ayrıca Mes'udî, Murucu'z-Zeheb'de, c.3, s.353 ve İbn Esîr el-Kâmil'de, Avrupa baskısı, c.6, s.177 ve İbn Kesir el-Bidayetu ve'n-Nihaye'de, c.10, s.187 özetle getirmiştir.

İmam Ali'nin (a.s) "Resulullah'ın Vasisi" Lakabıyla Meşhur Oluşu ve Bu Lakabın Sahabelerle Tâbiînin Şiirlerinde ve Lügat Kitaplarında Yayılışı

İslâm'ın İlk Döneminde

Hız. Ali (a.s) İslâm'ın ilk döneminde "Vasi" lakabıyla meşhurdu; hat-ta lügat kitaplarında da böyle kaydedilmiştir. *Tacu'l-Arus*, kitabında, "el-Vasiy" sözcüğünde şöyle geçer: "el-Ganiy vezninde olan el-Vasiy Ali'nin (r.a) lakabıdır." *Lisanu'l-Arap* kitabında ise şöyle geçer: "Ali'ye, 'vasi' di-yorlardı."¹

Yine sahabenin döneminde bu lakap Resulullah'ın (s.a.a) şairi Has-san b. Sabit Ensarî gibi şairlerin şiirlerinde de geçmiştir. Hassan, Resu-lullah'ın (s.a.a) vefatından sonra bir kasidesinde şöyle der:

Allah Tealâ bizden yana hayırlı mükâfat versin Ebu'l-Hasan'a;
/ Herkesin mükâfatı O'nun elindedir; kim denk olabilir Ebu'l-
Hasan'a?

Sen aramızda Resulullah'ın bekçisiydin; o da velâyetini verdi
sana; / Kim senden daha lâıyk olabilir, kim bu makama?

Sen onun ortağıydın hidayette, irşatta / Vasisi ve Kur'ân'-la
sünneti herkesten daha iyi bilen değil miydin?²

Zübeyir b. Bekkar *el-Muvaffakiyyat* adlı eserinde Kureyş şairlerin-den birinin, Abdullah b. Abbas'ı öven bir şiirini nakletmiştir. Şair bu şii-rinin bir yerinde şöyle der:

Vallahi bütün insanlar arasında vasi olan Ali'den sonra
Hiç kimse İbn Abbas gibi güzel konuşmamıştır.³

Yine Velid b. Ukbe b. Ebu Muayt, Osman'ın mateminde okuduğu şii-rin bir bölümünde şöyle der:

Bilin ki, o üçünden sonra insanların en üstünü, / Mısır'dan
gelen "Tucibi"yi (İbn Udeys'ten kinayedir) öldürendir.

1- Gelecek sayfalarda Kâmilu'l-Lügat kitabında Muberrred'in sözünü nak-
ledeceğiz.

2- el-Muvaffakiyyat, Zübeyir b. Bekkar, Bağdat basımı, s.574-575. Hassa-n'ın şi-
iri Tarih-i Yakubî, c.2, s.128'de biraz farkla nakledilmiştir. Şerhu Neh-ci'l-Belâğa,
İbn Ebi'l-Hadid, birinci baskı, c.2, s.15.

3- el-Muvaffakiyyat, s.575; Şerhu Nehci'l-Belâğa, Mısır baskısı, birinci baskı,
c.2, s.201.

Fazl b. Abbas¹ ise ona şöyle cevap vermiştir:

Bilin ki Allah Tealâ yanında Muhammed'den (s.a.a) sonra, /
İnsanların en üstünü seçkin peygamberin vasisidir.

Peygamber'in kardeşi, ilk namaz kılan; / Bedir'de küfür ve
sapıklığın ileri gelenlerini öldüren kişidir.²

Yine ensardan olan şair Nu'man b. Aclan³ Resulullah'ın (s.a.a) irtihâlinden sonra okuduğu bir kasidesinde şöyle der:

1- Fazl b. Abbas b. Abdulmuttalib, Resulullah'ın (s.a.a) amcası Abbas'ın büyük oğludur. Fazl, Mekke'nin fethinde ve Huneyn'de Resulullah'ın ashabı kaçmaya başlayınca onun yanında kalanlardan biridir. O, Resulullah'ın (s.a.a) kefenlenip defnedilmesine iştirak etmiş, Mercu's-Safra veya Ecnadin ve bir görüşe göre de Yermuk Savaşı'nda şehit olmuştur (h.18). Hayatı için bk. el-İstiab, Usdu'l-Gabe ve el-İsabe.

2- Tarih-i Taberî, Avrupa baskısı, c.1, s.3064-3065; Tarih-i İbn Esîr, Avrupa baskısı, c.3, s.152, Osman'a mersiye okuyanlardan bahsederken.

Velid b. Ukbe b. Ebu Muayt b. Zekvan, Ümeyye'nin kendine evlât nispeti verdiği kölesi Zekvan'ın torunudur. Velid'le halife Osman, Erva isminde bir kadından dünyaya gelmişlerdir. Resulullah (s.a.a) sadakaları (zekât) toplaması için Velid'i Benî Mustalik Kabilesi'ne gönderdi. Kabile halkı Velid'i karşılamaya gelince Velid korkarak geri döndü ve o insanların mürtet olduğunu ve zekât vermeyi reddettiklerini söyledi. Bunun üzerinde Velid hakkında, "**Ey i-man edenler, eğer bir fâsık, size haber getirirse, onu etrafıca araştırın.**" (Hucurât: 6) ayeti nazil oldu ve Allah Tealâ ona "fasık" dedi. Resulullah (s.a.a) Velid'in yerine başka birini gönderince o, Benî Mustalik halkının önceki gibi Müslüman olduğunu bildirdi. Osman bu Velid'i Kûfe'ye vali tayin etti. Sarhoş olan Velid bir gün sabah namazını dört rekât olarak kıldı, Osman onu makamından almak zorunda kaldı. Bu olay, "Nakş-i Aişe" adlı kitapta, c.1, s.151-187'de tafsilatlı bir şekilde kaydedilmiştir.

Ayrıca Velid'in, "O üçünden sonra" sözünden maksadı Resulullah (s.a.a), Ebu Bekir ve Ömer'dir. "Tucibî" veya "Tucubî" ise Mısır'ın meşhur bir mahallesinde sakin olan Muzhec Kabilesi'ne işaretir. Onlardan biri, Osman'ın öldürülmesinde parmağı olan Abdurrahman b. Udeys el-Belvî'ydi, Velid şiirinde ona işaret eder. Diğeri ise, yine Tucibî Kabilesi'nden olan ve Hz. Ali'yi (a.s) şehit eden Abdurrahman b. Mulcem el-Muradî et-Ted'ulî'dir. Bu konuda En-sab-ı Sem'anî kitabında "Tucibî" ve "Ted'ulî" sözcüklerine ve İbn Makûla'nın el-İkmal adlı eserine, c.1, s.214 ve 256 ve yine İbn Esîr'in Kitabü'l-Lübab Fî Tehzibi'l-Ensab kitabına müracaat ediniz.

3- Nu'man b. Aclan Zerkî el-Ensarî, ensarın şair ve sözcüsüydü. İmam Ali (a.s) onu Bahreyn valiliğine atamıştı. Hayatı için bk. el-İstiab, c.1, s.298, 1323 sayısında ve Usdu'l-Gabe, c.5, s.26; el-İsabe, c.3, s.532. Soyu için ise İbn Haz-m'ın Cemhere'si, s.327-338 ve İbn Dureys'in İştikak'ı, s.461. Şiirleri için el-Muvaffakiyyat, Zubeyr b. Bekar, s.592-594. Yine Şerhu Nehci'l-Belâğa, İbn E-bî'l-Hadid, Muhammed Ebulfazl incelemesi, c.6, s.31.

Biz Ali'nin taraftarıyız, sen bilmesen de
Ey Amr! Bu sevgiye lâyıktır o;
Allah'ın seçkin peygamberinin vasisi, amcası oğludur o.
O küfür ve sapıklık azgınlarını öldürendir.

Nu'man bu kasideyi, Sakife olayında ensara öfkelenerek, onları kınanayan ve onları öfkelenen Amr b. As'a cevap olarak okumuş, o zaman Ali de (a.s) muhacirler karşısında ensarı savunmuştu.

İbn Ebi'l-Hadid der ki: Asr-ı Saadet'te okunan ve İmam Ali'nin, Hz. Resulullah'ın (s.a.a) vasisi olduğunu dile getiren şiirlerden biri de Hars b. Abdulmuttalib torunu Abdullah b. Ebu Süfyan'ın şu şiiridir:

Hayber Savaşı'nın ünlü kahramanı Ali bizdendir.
Yine Bedir Savaşı'nda, her taraftan orduların kükrediği gün.
Peygamber'in vasisi ve amcası oğludur bizdendir,
Bu özellikte kim ona denk olabilir?

Abdurrahman b. Cuayl ise şöyle der şiirinde:

Canıma andolsun, öyle birine biat ettiniz ki o / Koruyucusudur dinin, temizlik ve zaferiyle meşhurdur.
Ali, Resulullah'ın (s.a.a) vasisi, amcası oğlu ve ilk namaz kılandır, / Peygamber'in kardeşi, yardımcısı ve takvalı bir kişidir. ¹

Cemel Savaşı Şiirlerinde "Vasi"²

İbn Ebi'l-Hadid der ki: Bedir Savaşı'na katılmış olan Ebu Heysem b. Teyyihan, Cemel Savaşı'nda şu şiirleri okuyordu:

Talha'yla Zübeyir'e de ki, biz
Ensar arasında meşhur olanlarız
Kureyş Bedir Savaşı'nda görmüştür.
Kuyu savaşında bizim yeteneğimizi
Peygamberlerin şiarları bizim ismimizdi
Biz koruyucularıydık onun,
Canımızı ve gözümüzü feda ediyorduk ona.

1- Şerhu Nehci'l-Belâğa, İbn Ebi'l-Hadid, c.1, s.47; Futuh-ı İbn A'sem, Haydarabad baskısı, 1288, c.2, s.277.

2- Şerhu Nehci'l-Belâğa, İbn Ebi'l-Hadid, c.1, s.47-49, İbn A'sem'in Futu-h'u, c.2, s.307.

Peygamber'in vasisi, bizim imamımızdır; velimizdir.

Şimdi gerçekler ortaya çıktı ve sırlar perde arkasından zahir oldu!

Ömer b. Harise el-Ensarî'nin, Cemel Savaşı'nda, Emirü'l-Mümi-nin Ali'nin (a.s) oğlu Muhammed b. Hanefiye hakkında okuduğu şiirlerde şöyle geçer:

O, Resulullah'la (s.a.a) adaştır, onun vasisine benzer,
Sancağı kan rengindedir onun.

Ezd Kabilesi'nden bir adam o savaşta şöyle bir şiir okudu:

Bilin ki bu Ali'dir, Peygamber'in vasisidir o / Muhacirle ensa-
rı kardeş ettiği gün onu kendine kardeş etti de

Dedi ki: Benden sonra vasisidir o; / Bahtiyarlar kabul ettiler ve
bedbahtlar ise unuttular onu.

Yine o savaşta Benî Zabbe kabilesinden bir genç elde bayrak Aişe'nin ordusundan çıkarak İmam Ali'ye (a.s) şöyle hitap etti:

Biz, Zabbe Oğulları, Ali'nin düşmanlarındanız;

O ki öteden beri "Resulullah'ın vasisi" diye meşhurdur!

Resulullah dönemi kahramanının düşmanınız biz;

Bu kadar fazilet ve üstünlüğe karşı kör değilim ben;

Fakat Affan'ın sakınan oğluna matemliyim ben;

Karşınızdaki bu genç, efendisinin intikamını almaya kalkışan
onun sevgilisidir.¹

Cemel Savaşı'nda İmam Ali'nin (a.s) safında savaşan Said b. Kays Hemdanî şiirinde şöyle okumuştur:

Resulullah'ın vasisine haber ver Kahtan'ın geldiğini,

Öyle bir kabiledir ki bu kabilenin Hemdan boyu bile tek başı-
na sana yeter.

Hucr b. Adiy el-Kindî de o savaşta şu şiirleri okumuştur:

Allah'ım! Ali'yi bizim için koru,

O beğenilmiş mübarek simaya bizim için koruyucu ol.

O, Allah'a tapan, sapmayan, görüşü isabetli olan takvalı,

Hidayete ermiş ve kılavuz olan bir mümindir.

Allah'ım! Onu ve onda Peygamber'i koru.

1- İbn A'sem'in Futuh'u, c.2, s.321.

Peygamber onu severdi; onu seçerek kendine vasi etti.

Bedir ashabından Hazimet b. Sabit Zu'ş-Şehadeteyn Cemel Savaşı'nda İmam Ali'nin (a.s) safında yer almış ve şu şiiri okumuştur:

Ey Peygamber'in vasisi! Savaş düşmanı yok etti.

Tahtirevana binenler yıkıldılar yere, işlerin iyi gitti

Şam tarafından da teslimiyet ve yenilgi alameti görüldü.

Gördükleri yeter onlara. Bizim olduğumuz gibi kalmamız, onların da oldukları gibi kalmaları yeter sana.

Huzeyme o savaşta Ümmü'l-Müminin Aişe'ye hitaben şiirinde şöyle dedi:

O, ailesi arasında Resulullah'ın vasisidir

Ve sen de buna tanıktın elbet.

Yine o savaşta Abdullah b. Zübeyir'in konuşmasının peşinden Hasan b. Ali (a.s) de bir konuşma yaptı. Bunun üzerine Amr b. Uheyha İmam Hasan'ı şöyle övdü:

Ey babası Ali'ye benzeyen hayırlı Hasan! / Bizim aramızda sen iyi bir konuşma yaptın.

Aramızda öyle bir konuşma yaptın ki / Rezil etti Allah, senin vesilenle babana karşı saçmalayanları.

Babana kusur arayanları yerlere vurdun, / Perdeleri kenara iterek gerçekleri ortaya koydun

Çirkinlikleri temizledin gönüllerden. / Sen şaşkın şaşkın her kapiya baş vuran

Zübeyir oğlu gibi saçmalayan, / bağırıp gürültü çıkaran bir kişi değilsin.

Allah da onun, soylu kişinin ve / vasisinin oğlunun yerinde durmasını caiz görmez.

[Allah sana hayırlar versin ey İmam!]

Peygamberle vasisi arasında yer alan / senin gibi bir şahıs meçhul değildir.

İbn Ebi'l-Hadid burada çok az bir bölümünü kaydettiğimiz bu gibi şiirleri naklettikten sonra şöyle der:

Bu beyitleri Ebu Mihnef b. Yahya *Vak'ai Cemel* adlı eserinde kaydetmiştir. Ebu Mihnef, seçim yoluyla imamın başa geçirilmesini doğru gören hadisçilerdendir. O, Şiî değildir, Şiî ricallerinden sayılmaz. Sıffin

Savaş'ında Emirü'l-Müminin Ali'yi "vasi" diye lakaplandıran şiirleri, hadis ricallerinden Yesar Mankerî'nin torunu Nasr b. Müzahim'in *Sıffin* adlı kitabında kaydetmiştir.

Sıffin Savaş'ındaki Şiirlerde ve Destanlarda "Vasi"

Emirü'l-Müminin Ali'nin (a.s) mektubu Osman tarafından İran şehirlerine vali olarak atanmış olan Cerir b. Abdullah Becelî ve E'sas b. Kays Kindî'ye ulaşınca Cerir şiirler yazarak ona cevap vermiştir. Bu şiirlerin bir bölümünde şöyle geçer:

Ali'nin mektubu bize ulaştı; bize de
İran toprakları konusunda emrini gelmedik görmezlikten
İtaatsizlik etmedik o mektupta geçenlere
Asla kınamadık onu biz de.
Azizlere yardım edip zimmette olanları savunan
Sınırlarda onun kumandanlarıyız bizler.
Savaş anında ölüm kadehiyle ölüm zehrini
Düşmana tattırır da şifa veririz kalplere.
Kılıç darbesiyle onları yerle bir ederiz de
Başları bedenlerden alırız.
İmamımıza ve zulmeti yırtan,
Peygamberimizin dinine güvenerek ilerleriz.
Öyle bir peygamber ki Allah'ın emindedir,
Adalet timsali ve insanların dayanağıdır o.
O Allah'ın Peygamber'idir ve ondan sonra
İşleri ele geçiren bizim halifemizdir.
Maksadım Peygamber'in vasisi Ali'dir.
Hangi milletten olursa olsun ona muhalif azgınlarla savaşırız.

1

Eş'as'ın dilinden İmam Ali'ye (a.s) cevaben şu beyitler rivayet olmuştur:

Ali'nin gönderdiği elçi ulaştı, / Gelişine Müslümanlar sevinip,
şaştı.

1- Nasr b. Müzahim'in *Sıffin* adlı eseri, s.15-18, Şerhu Nehci'l-Belâğa, İbn Ebi'l-Hadid, c.1, s.247. Yine bk. İbn A'sem'in *Futuh'u*, c.2, s.305.

Müminler arasında fazilet sahibi / Peygamberin, İslâm'ı ilk kabul eden vasisinin elçisi.

Öyle bir vasinin elçisi ki, Allah ve Resulü emin peygamberimiz Mustafa yolunda ihlas gösterdi, / Allah yolunda savaştı, yıkılıp düşmedi, kâfirler ve azgınlarla savaştı.

O, Peygamber'in yardımcısı ve damadıdır, / zalimlerin başına inen ölüm kılıcıdır o.¹

Yine onun dilinden şöyle bir şiir okumuştur:

Bize Vasi'nin elçisi geldi,
Haşim Oğulları'ndan tertemiz Ali'nin.
Peygamberin vasisi, vasinin elçisi
Halkın en iyisinin elçisi.
Peygamberin veziri, damadı
İnsanların en üstünü Ali.
Peygamberinin kendisine verdiği ve üzerine aldığı
Hayır işlerde onun fazilet ve üstünlüğü var.
Allah'ın peygamberi, rahmet bulutu ve
Elçilerin en sonuncusu Muhammed'i diyorum.
Biz Ali'nin devamlı sahip olduğu fazilet,
İtaati, ibadeti ve ihlası nedeniyle ona itaat ediyoruz.

1- O dönemde komutanların şiir yazma yetenekleri olmasaydı, özel durumlar da etrafındakilerden kendileri yerine şiirle cevap vermelerini isterlerdi; Eş'as'ın durumu da bu şekildedir. Cerir b. Abdullah Becelî Resulullah'ın (s.a.a) vefatından kırk gün önce Müslüman olmuş, Kadisiye Savaşı'na katılmıştır. Resulullah (s.a.a) onu Zilhalsa'da bulunan Hes'am kabilesinin putlarını yok etmekle görevlendirdi. Cerir putları yakarak görevini yerine getirdi. Cerir hicrî 51 veya 54 yılında vefat etti. Hayatı için bk. el-İstiab, Usdu'l-Gabe ve İsâbe.

Eş'as b. Kays el-Kindî, hicretin onunda kabilesinin temsilcileriyle birlikte Resulullah'ın (s.a.a) huzuruna çıkarak Müslüman oldu. Ancak Ebu Bekir'in temsilcisine zekât vermeye yanaşmadığı için halifenin göndermiş olduğu orduyla savaşmak zorunda kaldı; bu savaşın sonunda esir düştü. Fakat Ebu Bekir onu affederek kız kardeşi Ümmü Ferve'yi onunla evlendirdi. Eş'as Şam ve Irak savaşlarının bazılarında katılması üzerine Osman onu Azerbaycan hükümetine atadı. Eş'as, Siffin Savaşı'nda İmam Ali'nin (a.s) safında yer almıştır. İmam Ali'yi "Hakemeyn" olayını kabule zorlayan ve Dûmetu'l-Cendel'de, Amr b. As'la Ebu Musa Eş'arî'nin toplantısında bulunan da odur. Eş'as, İmam Ali'nin (a.s) şehadetinden kırk gün sonra Kûfe'de vefat etti. Hayatı için bk. el-İstiab, Usdu'l-Gabe ve İsâbe.

O sabırlı, haşmetli ve aslanlar gibi
Çok heybetli bir fakihdir.¹

Muaviye, Amr b. As'ı, Ali'yle (a.s) savaşta kendisine yardım etmesi ümidiyle Mısır valiliğine atayınca Emirü'l-Müminin Ali (a.s) bir şiir okudu. Bu şiirinde şöyle geçer:

Hayret, kötü bir şey duyduğum.
Allah'a yalan isnat etmek saçı ağartır;
Kulağı sağır, gözü kör eder.
Resulün (s.a.a) haberi olursa sevinmez buna:
Resulullah'ın (s.a.a) vasisini, onun azarladığı
O gözü eğri soysuz melunla eşit bilmişler.²

Siffin Savaşı'nda, Eş'as'ı, kendi kabilesine komutanlıktan alıp onun yerine başka birini tayin etme konusunda Emirü'l-Müminin Ali'nin (a.s) ordusunda ihtilâf çıkınca şair Necaşî şöyle bir şiir okudu:

Biz Ali'nin bizim için hayırlı gördüğüne razıyız;
Onun seçimi hoş gelmeseydi bize.
Çünkü Resulullah'ın ailesi arasında o tek vasisidir,
Peygamberin yaşlı amcalarından sonra tek mirasçısıdır.³

Siffin Savaşı'nda okunan şiirlerden biri de Nazr b. Aclan Ensa-rî'nin şu şiiridir:

Andolsun, Siffin'de arasında geçenlerden
Tamamen gafil ve habersizdim ben.
Çekilmemem gerekirdi benim savaştan.
Gerçekten itiraf etmeliyim ki kaynağı cahillikten.
Önderimiz "vasi" olduğu hâlde ihtilâf neden?
İhtilâfin bize zillet ve şaşkınlıktan başka bir sonucu yoktur.
Sapık ve azgın Muaviye'yi bırakıp uyun Vasi'ye
Hemen kılıç çekip savaşın Muaviye'yle."¹

1- Siffin, Nasr b. Müzahim, s.20-24.

2- Siffin, Nasr b. Müzahim, s.43.

3- Siffin, Nasr b. Müzahim, s.137. Necaşî diye meşhur olan Kays b. Amr, cahiliye dönemiyle İslâm'ı gören ve her iki dönemde de meşhur olan bir şairdir. Necaşî asaleten Necranlı olup Kûfe'de ikamet etmiştir. O, hicretin kırkıcı yılında vefat etmiştir. bk. A'lam-u Zerkulî.

Hucr b. Adiy de o savaşta şöyle bir şiir okumuştur:

Allah'ım! Bizim için Ali'yi koru.

O tertemiz insanı bizler için koru.

Hidayet bulmuş o seçkin mümini

Bu ümmetin hidayeti için imamı kıl.

Boş şeyler söylemeyen, cahil de olmayan onu.

Allah'ım! Peygamber'ini koruduğun gibi onu koru.

Çünkü Peygamberinin velisidir o.

Emrinle Peygamber'in onu kendinden sonra vasi seçti.²

Abdurrahman b. Zueyb Eslemî şiirinde şöyle der:

Harb oğlu Muaviye'ye de ki:

Neden doğru yola dönmüyorsun?

Bunu bil ki, dünyanın ömründen

Bir gün kalsa da sen hayatta olsan,

Büyük bir orduyla sana saldıracağız;

Öyle bir orduyla ki, onun komutasını

Elbetteki Vasi üzerine alacak

Seni azgınlıktan engellemek için.³

Muğiyre b. Haris b. Abdulmuttalib'in de bu savaşta okumuş olduğu şiirler vardır. O şiirlerden bir bölümü şöyledir:

Ey düşman için ölüm haberi getiren öncü!

Sabırlı ol ve Muaviye'nin hilesi sizi korkutmasın;

Hak apaçık bellidir. Savaşın sizinle savaşanlarla;

Zorlukta sabredenindir zafer.

İndirin kılıçlarınızı onların tepesine

Dileyin Allah'tan savaşta mükâfatını, zaferini.

İyi bilin ki, size muhalefet edenler

1- Sıffin, s.365.

2- Sıffin, s.381. Hücr b. Adiy el-Kindî, Hücrü'l-Hayr diye meşhurdur. Hücr, Resulullah'ın (s.a.a) huzuruna çıkmış, İmam Ali'nin (a.s) bütün savaşlarına katılmış, Sıffin Savaşı'nda Kinde'ye komutanlık yapmıştır. Hücr, Kadisi-ye Savaşı'na da katılmıştır. Ziyad b. Ebih, bir grupla onu Muaviye'ye göndermiş, o da hicri 51 yılında Merc-i Azra denen yerde onların hepsini öldürmüştür. Hücr b. Adiy, Merc-i Arza şehrinin fethinden sonra kendisinin ilk tekbir getiren Müslüman olduğunu söyler. İbn Ebi'l-Hadid bu şiirleri kendi kitabında Cemel Savaşı şiirlerinde nakleder.

3- Sıffin, s.382.

Bedbaht olur, hep kendisine zarar verirler.
Resulullah'ın vasisi önderdir karşınızda,
Onun Ehlibeyt'i, Allah'ın Kitabı var aranızda.¹

Fazl b. Abbas da şiirinde şöyle der:

Ailesi arasında Peygamber'in vasisi olan tek yiğit;
Savaşçı istediklerinde herkesten önce çıkan erdir.²

Munzir b. Humeyse Vidaî der ki:

Ey velâyet ve vasilik makamının sahibi!
Allah için seni kendisine veli tanımayan bizden değildir.³

İbn Abbas'ın Mektubunda "Vasi"

İbn Abbas Sıffin Savaşı'nda Muaviye'nin mektubuna şöyle bir cevap yazdı:

Bismillahirrahmanirrahim

Ama sonra. Mektubun ulaştı ve onun içeriğini bildim. Bi-zim Osman'ın dostlarından kopup Ümeyye Oğulları'nı onaylamamıza hayret etmene gelince; vallahi Osman senden yardım istediğinde sen durumu bildiğin hâlde onun yardımına koşmadın, nihayet istediğin şeye kavuştun. Osman'ın anne tarafından kardeşi Velid b. Ukbe, seninle Osman hakkındaki bu iddiamıza şahittir.

Başımıza kaktığın Teym ve Adiy kabilelerine gelince; bilmelisin ki, Ebu Bekir'le Ömer Osman'dan üstün olduğu gibi Osman da senden üstündü. Kureyş'in başlarından altı kişi kalmadığını söylersin; bil ki, onların erkekleri çoktur, geride bıraktıkları yakınları pek iyidirler. Onların seçkinleri seninle savaştılar, seni bırakanlar ise bize de yardım edemediler. Savaşı hatırlatman da,

1- Sıffin, s.385. Ebu Süfyan'ın kardeşi Muğiyre b. Haris b. Abdulmuttalib şairdi; bazıları onların bir kişi olduğunu da söylemişlerdir. Biyografisi için bk. Usdu'l-Gabe, "el-Esma ve'l-Kuna" bölümü.

2- Sıffin, s.416; Şerhu Nehci'l-Belâğa, İbn Ebi'l-Hadid, birinci baskı, c.1, s.284.

3- Sıffin, s.436. Munzir, Hemdan Kabilesi'nden savaşçı bir şairdi. el-İsabe kitabında onun hayatı hakkında Resulullah'ın (s.a.a) ahabından ve payların dağıtılmasında özel görüşü olan ilk kişi olduğu, görüşünün Ömer tarafından kabul edilip uygulandığı geçer. İsbâbe, c.3, s.478. Vidaah, Hemdan boylarından biridir. bk. el-İştikak, İbn Dureyd.

hatırında bizden bir şeyler kaldığını, onların çoğunu unuttuğunu ve sonucundan da korktuğunu gösterir.

İnsanlar bana biat edecek olurlarsa sen de derhal emrime gireceğini söylüyorsun; fakat bil ki, insanlar Resululla-h'ın kardeşi, amcası oğlu, vasisi ve veziri Ali'ye biat ettiler; o daha üstündür.

Fakat hükümette senin hiç hakkın yoktur; çünkü sen, azat edilen köle ve azat edilen kölenin oğlu (Mekke'nin fethine işarettir), Ahzab'ın öncüsü, ciğer yiyen Hind'in oğlusun. Ve's-Selâm.

İbn Abbas'ın mektubu Muaviye'ye ulaşır da onu okuyunca, "Hata benimdir; buna kendim sebep oldum! Vallahi bir yıl ona mektup yazmayacağım." dedi ve sonra şu şiiri okudu:

Abbas oğlunu bir yolu izlemeye davet ettim; benim mektuplarım ona hükümeti hediye ediyordu. Öngörümde yanıldım; vuku bulacak olaylar çoktur ve İbn Abbas zor anlarda bana yardım etmezdi. Sunduğu şey yakışmazdı, bunun beni öfkeliendirmekten başka bir sonucu yoktu. İbn Abbas'a de ki: "Bu işlerinle benim ne denli öfkeli olduğumu anlamak istediğini biliyorum. O hâlde edebildiğin kadar coş ve gösteri yap; çünkü ben senin istediğin işler karşısında eli açtım. Hayatta oldukça Sıffin benim yurumdur; beni korkuttuğun şey benim ölümüm değildir."

Fazl b. Abbas da Muaviye'ye cevaben şu beyitleri okudu:

Ey Hind'in oğlu! Ben gafil bir insan değilim ve sen kafanda tasarladığın şeye ulaşamayacaksın. Savaşın ateşi yatışıp, bir deve gibi göğsünü yere bırakınca ve bütün Şamlı askerler öldürülüp ölüleri yeri kaplayınca bizim hak taraftarları olduğumuzu ve senin çirkin ve batıl bir şey istediğini anlayacaksın?!

Sen hileyle İbn Abbas'ı barışa, ölünceye kadar ağzına almayaacağı bir şeye davet ediyorsun. Mızrak tutanlar süvarileri kovup, azgınların başları vuruluncaya kadar İbn Abbas barışa yanaşmayacaktır. Sen bir yıl ona mektup yazmamaya karar vermişsin. Sen istediğin kadar cevap yazma, fakat bunu bil ki okun taş a isabet etti.

Ona demiştin ki, insanlar sana biat ederlerse sen de ona itaat edeceksin, oysa Ali herkesten üstündür. Ailesi arasında Resulullah'ın vasisi ve savaş meydanında savaşçı istenildiğinde odur

savaşçı. Kendisiyle savaştığın kimsenin, muhacirler arasında düşman karşısında kaçmayan tek kişi olduğuna dikkat et.¹

Malik Eşter de şiirinde şöyle söylemiştir:

İmam'ın kendisinden başka her şey hakir ve küçüktür ve İmam'ı öldürmek de çok büyük bir günahtır.

Şehit verdik; bugün aramızdan bir grup yiğit öldürüldü. Onlardan biri bin kişiye eşitti. Bu nedenle Allah yanında se-vabı fazladır. İçimizden bazıları, devamlı hayır ve iyilik yolunda hareket eder; öyle bir yolda ki onu büyük bir nimet ve sevinç izler.

Resulullah'ın vasisi Ali'nin nurlu yüzünü kim görmüştür; o, zulmetler arasında bir meşaledir. Kâbe'ye andolsun o, karanlıklar içinde insanlara nur saçan bir meşaledir. İmamı kendisinden razı olan kimse, Allah'ın emirlerini yerine getirdikten sonra günahı affedilir de cennete girer.²

Mes'udî, *Murucu'z-Zeheb* adlı eserinde şöyle kaydeder: İmam Ali'nin (a.s) şehadetinden sonra hakkında şiir okuyanlardan biri de, onun Şiilerinden biridir.

Bu adam şiirinde şöyle der:

Bu musibete sabret; Resulullah'ın ölümüne, vasinin şahadetine, Hüseyin'in öldürülüp Hasan'ın zehirlenmesine ü-züntünü teselli edebilecek olan nedir?³

Yine Mes'udî, Hucr b. Adiy'in öldürülmesinden bahsederken şöyle yazar:

Hucr'un katili, kılıçla onun başını bedeninden ayırmaya gince Hucr'a dedi ki: "Emirü'l-Müminin Muaviye bana, sapıkların başı, küfür ve bozgunculuk kaynağı ve Ebu Tura-b'ın dostla-

1- Fuh-ı İbn A'sem, c.3, s.254-258; Nasr b. Müzahim'in Siffin adlı eseri, s.416; Şerhu Nehci'l-Belâğa, İbn Ebi'l-Hadid, birinci baskı, c.1, s.284.

2- Fuh-ı İbn A'sem, c.3, s.226; Menakıb-ı Harezmi, s.170. A'sem'le Harezmi'nin bu konudaki sözleri özetle şöyledir:

Malik Eşter'le Emirü'l-Müminin Ali'nin (a.s) diğer ashabı bir gün Siffin Savaşı'nda İmam'ın (a.s) ortada olmadığını fark ettiler. Endişelenerek İmam'ı aradılar. Sonunda onu, Rabie kabilesinin savaşçıları arasında buldular. İmam, Malik Eşret'in fena bir şekilde renginin değiştiğini ve ağladığını görünce ona dedi ki: "Ya Malik! Ne oldu? Oğlun mu öldü, yoksa başka bir şey mi geldi başına?" Bunun üzerine Malik yukarıdaki şiiri okudu.

3- Murucu'z-Zeheb, Mes'udî, c.2, s.428.

rından olan senin boynunu vurmamı; fakat küfründen dönüp arkadaşınıza (Ali'ye) küfreder de ondan uzak durursan affetmemi emretti." Hucr ona şöyle cevap verdi:

Kılıcın keskin ağzına sabretmek, bizden istediğiniz şeyden daha kolaydır. Allah'a kavuşup Resulullah'ın ve vasisinin huzuruna çıkmak cehennem ateşine girmekten bizim için daha sevimselidir.¹

Ali b. Muhammed b. Cafer Alevî, kendilerinin Same b. Luey b. Gâlib'in soyundan olduklarını söyleyenler hakkında şöyle bir şiir okumuştur:

Same bizdendir, fakat evlâtlarının durumu bize belli değildir. Onlar öyle kişilerdir ki hurafe veya bir rüyadan başka bir şey olmayan soylarıyla övünürler. Biz onlara Resulullah'ın vasisinin buyruğunu söylüyoruz; çünkü onun buyruğu sağlam ve metindir: Sana bir şeyi sorarlar da sen onun ne olduğunu bilmezsen, "Allah bilir." de.²

Abbasî Halifesi Me'mun'un Şiirinde "Vasi"

Abbasî halifesi Me'mun, Alevilere yaklaşma siyaseti doğrultusunda, İmam Rıza'yı (a.s) kendine veliaht etmek zorunda kaldı.

Me'mun bu konuda bir şiirinde Resulullah'ın (s.a.a) vasisini şöyle anmıştır:

Acaba, Resulullah'ın vasisi Ebu'l-Hasan'ı sevdiğim için kınanıyor muyum ben? Bu, zamanın şaşırılacak şeylerinden biridir!³

Resulullah'ın vasisinin evlâdına yaklaştığım için kin besleyerek bana kızan sapıklardandır.⁴

1- Murucu'z-Zeheb, Mes'udî, c.3, s.4.

2- Murucu'z-Zeheb, Mes'udî, c.2, s.408, İmam'ın (a.s) hayatının son bölümünde. Kendilerini Sâme'ye nispet eden Sâme Oğulları, diğer adıyla bilinen Naciye Oğullarıdır.

Ali b. Muhammed b. Cafer el-Alevî ise, İmam Cafer Sadık'ın (a.s) torunlarındandır. Soyu, İbn Hazm'ın el-Ensab adlı eserinde, s.61'de geçer.

3- Şerhu Nehci'l-Belâğa, İbn Ebi'l-Hadid, c.2, s.22.

4- el-Mehasinu ve'l-Mesavi', Beyhakî, c.1, s.105.

Tarih Boyunca Ali'nin (a.s) "Vasi" Diye Meşhur Oluşu

Muberred, *el-Kâmil* adlı eserinde şair Kumeyt'in bir şiirinde şöyle dediğini nakleder:

Vasi, Tucubî'nin¹ öldürerek ümmetin arzular sarayını yık-tığı kimsedir.

Sonra Muberred,² o dönemin insanların Kumeyt'in³ şiirinde getirdiği "vasi" sözcüğünü bildiklerini ve çok kullandıklarını eklemektedir. Dolayısıyla, Emirü'l-Müminin Hz. Ali (a.s) "Ebu Turab" diye meşhur olduğu gibi "Vasi" diye de meşhurdu. Öyle ki bu lakap onun özelliklerinden biri sayılıyordu. Muberred, Hz. Ali'nin (a.s) "Vasi" lakabıyla meşhur olduğuna tanık olarak, bu lakabı Hamza ve Abbas isimleriyle birlikte getiren ve onların hiçbirini özel bir şekilde tanıtmayan Ebu'l-Esved Duellî'nin şiirini getiriyor. Ebu'l-Esved diyor ki:

Çok seviyorum Muhammed'i, Abbas'ı, Hamza'yı ve Vasi'yi.⁴

Yine Himyerî'nin şu şiiri:

1- Tucubî, Emirü'l-Müminin Ali'nin (a.s) katili Abdurrahman b. Mulcem et-Ted'ulî'dir. Ted'ul, Mısır'da Abdurrahman b. Mulcem'in Kûfe'ye gitmeden önce ikamet ettiği mahallenin ismidir. Bu hususla ilgili daha önceki dipnotların birinde de açıklama yapıldı. bk. *el-Kâmil*, Muberred, Mektebetu'l-Maarif, Beyrut baskısı, c.2, s.151.

2- Muberred, Ebu'l-Abbas Muhammed b. Zeydî el-Ezdî Sumalî Basrî'dir. Hatib Bağdadî, Muberred hakkında şöyle yazar: "O, nahivcilerin büyüğü, Arap ilimlerinin hafızıdır." Lügat alanındaki *el-Kâmil* kitabı onun eserlerinden biridir. O, 285 yılında Bağdat'ta vefat etmiştir. Biyografisi için bk. *Tarih-i Bağdad*, c.3, s.380; Keşfu'z-Zunûn, "el-Kâmil" sözcüğü.

3- Kumeyt Ebu'l-Mustehil b. Zeyd el-Esedî, Kûfe ahalisinden olup Arap lügati, edebiyatı, rivayet ve soy bilimlerini bilen ve sözü senet olarak geçen bir kişiydi. Onun Haşimiyat şiiri Almanca'ya tercüme edilmiştir. Kumeyt, hicrî 126 yılında vefat etmiştir. bk. *A'lam-i Zerkulî*, c.6, s.92.

4- *el-Kâmil*, Muberred, c.2, s.152; Ebu'l-Ferec, *el-Agânî*, Himyerî'nin biyografisinde, Sasi baskısı, c.7, s.10.

Ebu'l-Esved Zalim b. Amr ed-Duellî, meşhur fakih ve şairlerden biri olup nahiv ilminin kurucusudur. Emirü'l-Müminin Ali (a.s) bu ilmi ona öğretmiş, o da açıklayarak yazmıştır. O, Kur'ân harflerine nokta koyan ilk kişidir. Ebu'l-Esved, Sıffin Savaşında İmam Ali'nin (a.s) safında yer almış ve hicrî 69 yılında Basra'da vefat etmiştir. *A'lam-u Zerkulî*, c.3, s.34. Yine bk. *Ikdu'l-Ferid*, 1372 Mısır baskısı, c.3, s.211.

Ben vasinin inandığı dinin izleyicisiyim. Ben bu inançla Nu-hayle Savaşı'na katıldım.¹

Yine der ki:

Allah Tealâ Muhammed'in varlığıyla onlara lütfetti de hidayet etti, yiyecek ve giyecek verdi onlara. Fakat onun vasisi iş başına gelince, ona karşı çirkin bir davranışta bulunup üzüntü zehrini tattırdılar ona.²

Aynı şekilde, Şafîlerin imamı, Muhammed b. İdris Şafî (öl. 204) şiirinde şöyle der:

O Vasi'yi sevmek Rafizîlikse, ben herkesten daha çok Rafizîyim.³

İbn Dureyd de bu konuda şöyle der:

Ben Muhammed'in, onun vasisinin, iki evlâdının ve pak kızının taraftarıyım.⁴

Ve *Divan-i Mutenebbî*'de, yazara, neden Emirü'l-Müminin Ali b. Ebu Talib'i (a.s) övmediğini sorduklarında şöyle cevap verdiği geçer:

Ben kasıtlı olarak Vasi'yi övmedim; çünkü onun kendisi kapsamlı bir nurdur. Kıvamı kendinden olan şeyin tanıtımı güneşin ışığını tanıtmak gibidir.⁵

Bu şiirin ikinci beyti bu değişikliklerle darbimesel hâlini almıştır:

Uzun zaman devam eden şeyin kıvamı kendinden olur
Güneşin ışığının sıfatı batılı yok eder.¹

1- el-Kâmil, Muberrred, c.2, s.175. Bu şiirleri ve bunları okumasının sebebini Ebu'l-Ferec, el-Eğânî adlı eserinde, c.7, s.21'de kaydetmiştir.

Seyyid Himyerî İsmail b. Muhammed, cahiliye dönemi ve İslâm'ın zuhu-rundan sonra en çok şiiri olan üç şairden biridir. O, Abbasî halifeleri Mansur ve Mehdi'nin yanında yüce bir makam ve saygıya sahipti. Himyerî, hicrî 173 yılında vefat etmiştir. A'lam-i Zerkulî, c.1, s.320.

2- el-Eğânî, c.9, s.6, Seyyid Himyerî'nin biyografisinde.

3- Divan-i Şafî, s.35, 1403 Beyrut baskısı.

4- el-Kuna ve'l-Elkab, c.1, s.274. İbn Dureyd diye meşhur olan Ebu Bekir Muhammed b. Hasan el-Ezdî, hicrî 321 yılında vefat etmiştir. O, şair, nahivci ve lügat-çiydi. el-Cemhere onun eserlerinden biridir.

5- Divan-ı Ebu Tayyib el-Mutenebbî, Feridruh incelemesi, s.846, 1861 Ber-lin baskısı.

Yine Mutenebbî, Ebu'l-Kasım Tahir b. Hüseyin Alevî'nin övgüsünde şöyle der:

O Resulullah'ın (s.a.a) evlâdı, onun vasisinin oğlu olup, ona benzemektedir ve bu denenmiştir.²

Ve Şeyhu'l-İslâm Hamevinî Cüveynî (öl: 722) de şöyle der:

Haşım Oğulları'nın seçkini olan seçilmiş Ahmed'in kardeşi, efendilik, şeref, bereket ve yüceliğin ileri gelenidir Ali Ebu'l-Hasan; peygamberlerin önderi Muhammed'in vasisidir.³

Yine der ki:

Yüce son peygamberin, âlemlerin rabbinin tertemiz peygamberi Muhammed'in (s.a.a) kardeşi, Peygamber'in vasisi, yardımcısı, şeref ve yüceliğin ileri geleni Haydar Ali'dir.⁴

Yine Musul'un müftüsü Muhammed Habibe'l-Ubeydî (öl. 1383 hicrî), İngilizler Irak'ı işgal edip kendilerini Irak ve Iraklıların vasisi, kayyımı bilirken, Irak halkının Miladî 1920 inkılabı günlerindeki birinci haykırışında şiirler okuyarak onların boş iddialarını reddetmiştir. Bu şiirlerde şöyle geçer:

Ey Batı! Şaşırtıcı bir iddiada bulunursun sen; bizim "Vasi" dışında ne başka bir vasimiz ve ne de kayyımımız yoktur.

* * *

İncil ve Kur'ân'a andolsun ki, biz her kayyımı ve yöneticiyi kabul etmeyiz; kanımızdan büyük seller oluşsa bile. Zehra'nın eşi Vasi'den sonra İngiliz'in vasiliğine teslim olur muyuz biz?

Irak topraklarında Zehra oğlu Ebu Abdullah (Hüseyin) uğru-
na en yüce insanların kanları döküldü; şimdi Resulul-lah'ın to-
runu Hüseyin'den sonra İngiliz yönetimine teslim olur muyuz
biz?!

Ey Resulullah'ın Ehlibeyt'inin sevgilileri! Irak ülkesi namert
ve alçakların toprakları mı olacak? Oysa bu topraklar Resulul-

1- el-Kuna ve'l-Elkab'da, c.1, s.162, Ebu Nuas'ın hayatında bu sözcükle geçmiştir.

2- Divan-ı Mutenebbî, s.333.

3- Tahran Üniversitesi Merkez Kütüphanesi'nden fotoğrafı çekilmiş olan Feraidu's-Sımtayn kitabının ön sözünde, el yazması 2/b yaprakta, 1164, 1690 sayısında; ikinci beyitte "Ali" ismiyle "Vasi" sıfatını bir araya toplamıştır.

4- Feraidu's-Sımtayn kitabının birinci kısmında, 7/b yaprakta.

lah'ın mirasıdır. Acaba yüce imamlarımızdan sonra İngilizlerin yönetimine mi teslim olacağız biz?

İkinci haykırışında da şöyle demektedir:

Yine, yer ve göktekiler bilsinler ki, Vasi'nin izleyicileri ondan başka hiçbir vasiyi resmen tanımayacaktır.

* * *

Resulullah'la ahdimizi bozup, utanç kaynağını satın almış oluruz, başkalarının yönetimini kabul edecek olursak biz. Vasi bize öfkelenmez mi, İngilizlerin yönetimini kabul edersek biz?

Kıyamet günü rahmet Peygamber'ine, Zehra-i Athar'ın babasına, Kerbela şehidine ve Samerra'daki hidayet İmamı'na ne cevap veririz İngilizlerin yönetimini kabul edersek biz?

Yine ikinci kasidesinde şöyle söylemektedir:

Ne senin bize bir nispetin var, ne bizim sana. O hâlde se-nin yönetiminin ne anlamı var bize?

Ey Londra çocuğu! Sen ne Alevîsin, ne Haşimî ve ne de Kureyşî. Müslüman ve Arap da değilsin. Ne bizim akrabalarımızdansın ne de doğululardan. O hâlde ne diye yöneticimiz olasin bizim?

Muhtelif mezheplerden (Caferîlik, Hanefîlik, Şafilik, Zey-dîlik) bahsetme bize. Tek olan Muhammedî din birbirimizin etrafına toplamıştır bizi. Öyle bir din ki, diğerlerinin yönetiminden alıyor bizi. O hâlde ne diye yöneticimiz olasin bizim?

Sizin tefrika yaratan siyasetinizden bıktık, usandık biz. Ve şimdi doğru yolumuzu bulduk biz. Ey dost elbisesi giyen düşman! Sen Vasi ve Ebu Bekir karşısında riyakâr bir yabancidan başka bir şey değilsin. O hâlde ne diye yöneticimiz olasin bizim?¹

* * *

Vasi ve vasiyet hakkında kaydettiklerimiz, hicretin birinci asrından on dördüncü asrına kadar Hilâfet Ekolü mensuplarınca kesin ve meşhur bir konuydu. Cemel Savaşı'nda Aişe'nin ordusundan Zıbbiy Kabilesi'nden bir adam kalkarak şöyle bağırmadı mı?:

1- 1920 İnkılâbının 50. Yılı Anısı: Malumat ve Müşahadat, Muhammed Ali Kemaluddin, Tezmun Basım Evi, hk. 1391, m. 1971, s.319-320.

Biz Zıbbiy Oğulları, düşmanlarıyız Ali'nin;
Öteden beri "Vasi" diye meşhur olanın!

Evet, Ali'ye "Vasi" lakabını vermişlerdi. Onunla on bir oğlunu evsiyâ (vasiler) lakabıyla tanırlardı. Nitekim Abbasî halifesi Harun Reşid de iki oğlunun (Emin ve Me'mun) birbirine karşı savaşacaklarını Resulullah'ın (s.a.a) vasisinden nakletmişti.

Ali'ye "Vasi" diyorlardı, oysa bu sözcüklerin anlamından haberleri yoktu. Fakat bunların anlamlarını düşünüp önemini anladıklarında, bazen tamamıyla inkâr ediyor, bazen gizliyor ve bazen de o-nu tahrif ediyorlardı. Biz, Allah'ın izniyle ilerideki bahislerde bunların hepsini inceleyeceğiz.

HİLÂFET EKOLÜ MENSUPLARININ VASİLİK RİVAYETLERİNİ GİZLEME VE TEVİLİ YOLUNDAKİ BÜYÜK ÇABALARI

"Vasilik" rivayetlerini gizlemeye çalışan ilk kişi, kendisinden nakledilen bir rivayetten anlaşıldığı üzere Ümmü'l-Müminin Aişe'ydi. Fakat onun "vasilik"i inkâr eden bu rivayetin kendisi, E-mirü'l-Müminin Hz. Ali'nin (a.s) onun zamanında "vasi" diye meşhur oluşuna kesin bir tanıktır.

Aişe'nin Rivayeti, Ali'nin (a.s) Vasi Oluşuna Delildir

Emirü'l-Müminin Ali'nin (a.s) sahabe arasında "Resulullah'ın vasisi" diye meşhur olduğunu gösteren delillerden biri, Ümmü'l-Müminin Aişe'nin *Sahih-i Müslim*'de naklettiği şu rivayettir:

Aişe'nin yanında Ali'nin Resulullah'ın (s.a.a) vasisi olduğu söylenince dedi ki: "Bu vasilik işi ne zaman oldu?... Resu-lullah'ı göğsüme veya yan tarafıma yaslamıştım. O, bir leğen istedi ve bana yaslanmış olduğu hâlde vefat etti. Fakat ben onun ne zaman öldüğünü fark etmedim. Bu durumda Resulullah onu ne zaman vasi tayin etmiş olabilir?!"¹

Ümmü'l-Müminin Aişe o günlerde, insanları, İmam Ali'ye karşı harekete geçirip, tarihte "Cemel Savaşı" diye adlandırılan savaşa katılmak için seferber etmeye ihtiyaç duyuyordu. Dolayısıyla bunun normal bir konuşma şeklinde olmadığını, aksine, Aişe'ye karşı İmam Ali'nin (a.s) "Resulullah'ın Vasisi" diye meşhur oluşuna dair açıklanan bir delil olduğunu görmekteyiz.

1- Sahih-i Müslim, Şerh-i Nevevî, Kitabu'l-Vasiyyet, c.11, s.89; Sahih-i Buharî, Kitabu'l-Mağazî, "Marazu'n-Nebiy" babı, c.3, s.65 ve Kitabu'l-Vasiyyet, "el-Vesaya" babı; Fethu'l-Bârî, c.6, s.291; Müsned-i Ahmed b. Hanbel, c.6, s.32.

Aişe'nin bu tutumu o tarihî olaylarla bağdaşmaktadır ve yine onun bu tavrı, o günlerde Hz. Ali'ye (a.s) karşı diğer tutumlarıyla da tamamen uyum içerisinde. Nitekim İbn Sa'd'ın *Tabakat* adlı eserinde Resulullah'ın (s.a.a) hastalığında Aişe'den naklettiği rivayet dikkat çekmektedir:

Resulullah iki kişinin yardımıyla evden çıktı. Onlardan biri Fazl b. Abbas'tı, diğeryse başkasıydı! Onun ayakları yer-de sürünüyordu...

Abdullah der ki: Aişe'nin bu sözünü İbn Abbas'a naklettiğimde dedi ki:

Aişe'nin, ismini söylemediği ikinci kişinin kim olduğunu biliyor musun?" Ben, "Hayır." dedim. İbn Abbas, "O, Ali b. Ebu Talib'di. Aişe onun hakkında ağzından hayır bir söz çık-masını bile istemiyor." dedi.¹

Ahmed b. Hanbel *Müsned*'inde şöyle yazar:

Adamın biri Aişe'nin yanına gelerek Ali'yle Ammar hakkında kötü şeyler söyledi. Aişe dedi ki: "Ali hakkında sana bir şey söylemiyorum. Fakat Resulullah'ın Ammar hakkında, "*Ammar iki şeyin arasında kalmaz; onların en iyisini seçer.*" buyurduğunu duydum.²

Evet, Ümmü'l-Müminin Aişe Ammar'ı böyle savunup hakkında kötü şeyler söylenmesine engel olurken, Ali (a.s) hakkında kötü şeyler söylendiğinde susup ses çıkarmıyor!

Aşağıdaki rivayet *Sahih-i Müslim, Sahih-i Buharî*'de ve diğer kaynaklarda kaydedilmiştir. Biz burada Müslim'den naklediyoruz:

Aişe'den şöyle rivayet edilmiştir: Resulullah (s.a.v) birini sahabelerden bir grubun başına geçirerek Medine dışında savaşa gönderdi. O adam, emri altındaki gruba namaz kıldırıldığında daima Fâtiha Suresi'nden sonra İhlâs Suresi'ni oku-makla yetiniyordu. O grup Medine'ye dönünce, bu durumu Resulullah'a

1- Tabakat, İbn Sa'd, Beyrut baskısı, c.2, s.232. Bu hadisin bir benzeri Sahih-i Buharî, "Marazu'n-Nebiy ve Vefatuh" babı, c.3, s.63'de şu şekilde geçer: İbn Abbas dedi ki: "Aişe'nin ismini söylemediği ikinci kişinin kim olduğunu tanıdın mı?" Ben, "Hayır." dedim. İbn Abbas dedi ki: "O Ali b. Ebu Talib'di." Buharî, İbn Abbas'ın sözünün devamında yer alan, "Aişe onun hakkında hayır bir söz konuşmak istemez." cümlesini silmiştir.

2- Müsned-i Ahmed b. Hanbel, c.6, s.113.

(s.a.a) bildirdiler. Resulullah (s.a.v), "Niye böyle yaptığını kendisinden sorun." buyurdu.

Ona bunun nedenini sorduklarında adam şöyle cevap verdi:

"Tevhid (İhlâs) Suresi baştan sonuna kadar Allah'ın sıfatları olduğu için onu okumayı daha çok seviyorum." Resu-lullah (s.a.v) bunu duyunca, "Ona söyleyin ki Allah da seni seviyor." buyurdu.¹

Allah'ın sevdiği ve Aişe'nin ismini bile ağzına almayı uygun görmediği bu kişi kim olabilir acaba?

Gerçekten, eğer o adam Aişe'nin babası Ebu Bekir veya Ömer ya da amcası oğlu Talha gibi onun akrabalarından ve yakınlarından biri olsaydı, Aişe yine o adamın ismini söylemez miydi?!

Biz her ne kadar da Hilâfet Ekolü kaynaklarını araştırdıysak bu adamın kim olduğunu bulamadık; bu nedenle Ehlibeyt kaynaklarına müracaat etmek zorunda kaldık. Nihayet bu rivayeti *Mec-mau'l-Beyan* ve *el-Burhan* tefsirlerinde İhlâs Suresi'nin tefsirinde ve Şeyh Saduk'un (öl. 381) *et-Tevhid* kitabının "Kul Huvellahu E-had'ın Anlamı" babında bulduk. Bu rivayet şöyledir: Sahabeden olan İmran b. Husayn'dan şöyle nakledilir:

Resulullah (s.a.a) bir grubu savaşa gönderdi, Ali'yi de onların başına geçirdi. Bu grup görevinden döndükten sonra Resulullah (s.a.a) olup bitenleri sorunca, "Her şey yolunda gitti; fakat Ali bizimle kıldığı namazların hepsinde İhlas Suresi'ni okuyordu." dediler. Resulullah (s.a.a) bunun sebebini Ali'den sorunca Ali, "Ben İhlâs Suresi'ni seviyorum." cevabını verdi. Bunun üzerine Resulullah (s.a.a), "*Bu sevginden dolayı Allah da seni seviyor.*" buyurdu.²

1- Sahih-i Müslim, Kitabu Salâti'l-Müsafirîn, "Fazlu Karaati Kul Huvella-hu Ehad" babı, hadis: 263, s.557; Sahih-i Buharî, Kitabu't-Tevhid, "Mâ Câe Fî Duai'n-Nebi Ümmetehu Fî Tevhidillahi Tebareke ve Tealâ" babı, c.4, s.182.

2- Mecmau'l-Beyan Tefsiri, Eminuddin Fazl b. Hasan et-Tabersî, öl. 548, Ahmed Arifuzzeyn tashihi, hk. 1333 İrfan-Sayda baskısı, c.10, s.567; el-Burhan Tefsiri, Seyyid Haşim Behranî, öl. 1107 veya 1109, üçüncü baskı, Kum, hk. 1394, c.4, s.521; Tevhid-i Saduk, hk. 1387 Tahran, s.94, hadis: 11.

İmran b. Husayn Ebu Nuceyd el-Huzaî, Hayber yılında Müslüman oldu; Ömer onu fakih olarak Basra'ya gönderdi. Sahabenin en faziletlilerinden ve duası kabul

İki güçlü ve sağlam delil bu hadisin doğruluğunu onaylamaktadır:

1- *Sahih-i Buharî*'de ve diğer kaynaklarda, Ümmü'l-Müminin Aişe'nin rivayetinde İmam Ali'yi (a.s) "reculun" (bir kişi) diye andığı geçer. Nitekim yukarıdaki rivayetinde de böyle geçmiştir!

2- *Sahih-i Buharî* ve diğer kaynaklarda Resulullah'ın (s.a.a) Ali (a.s) hakkında "*Allah onu seviyor.*" buyurduğu geçer. Nitekim yukarıdaki hadiste de "*Allah seni seviyor.*" diye geçmiştir.

Gördüğünüz gibi, Aişe. rivayetinde Ali'nin ismini söylemiyor ve onun yerine "bir kişi" diye geçiştiriyor. Hatta İmam Ali (a.s) hakkında bu kadarla yetinmeyerek daha ileri gidiyor. Onlardan bazıları şöyledir:

Aişe'nin, İmam Ali'nin (a.s) Şahadet Haberine Sevinmesi

Buraya kadar değindiklerimizden daha acısı Ebu'l-Ferec İsfahanî'nin *Makatilu't-Talibiyyîn* adlı eserinde Emirü'l-Müminin Ali'nin (a.s) şehadeti ve Aişe'nin buna sevinışı hakkında naklettiği rivayettir. O der ki: "İmam Ali'nin şehadet haberi Aişe'ye ulaşınca secdeye kapandı."¹ Yani bu müjdeden dolayı Allah'a şükretti!

Taberî, Ebu'l-Ferec İsfahanî, İbn Sa'd ve İbn Esîr şöyle kay-dederler:

Aişe, Ali'nin şehit edildiğini haber alınca şöyle dedi:

Asasını attı da sular değirmenden döküldü. Onun şahadetine, bir yolcunun gelmesiyle gözlerin aydınlanması gibi sevindim.

Sonra Ali'yi kimin öldürdüğünü sorudu. Murad kabilesinden biri öldürdü dediklerinde Aişe dedi ki:

Her ne kadar da onun kendisi uzaktaysa da, fakat ölüm haberini bir genç getirdi; (o gencin) ağzına toprak dolmasın (ölmesin).

Orada olan Ümmü Seleme kızı Zeyneb, Aişe'ye, "Bunları Ali hakkında mı söylüyorsun?" dedi. Aişe ona, "Unuttuğumda bana hatırlatın!" şeklinde cevap verdi ve sonra da şu şiiri okudu:

görenlerindedir. Hicrî 52 yılında Basra'da vefat etti. bk. Usdu'l-Gabe, c.4, s.137-138.

1- Makatilu't-Talibiyyin, 1368 Kahire, s.43.

İkimiz arsında devamlı tatlı şiirler olurdu; nihayet ben ona sırt çevirdim de her toplantıda hikâyemiz sinek vızıltısı gibi söylendi.¹

Aişe'yle Diğerlerinin Rivayetlerinin Mukayesesi

Ümmü'l-Müminin Aişe'nin, Emirü'l-Müminin Ali'ye (a.s) karşı bazı tutumlarını inceledik. Fakat Aişe'nin, "Resulullah ne zaman Ali'ye vasiyet etti?! Resulullah, göğsüme veya yan tarafıma yaslanmış olduğu hâlde vefat etti. Fakat ben onun ne zaman öldüğünü fark etmedim."² şeklindeki rivayetini ondan başka rivayet eden yok-tur; hatta diğer rivayetler bununla çelişmektedirler. Örneğin:

İbn Sa'd *Tabakat*'ında, "Resulullah'ın (s.a.a) Ali'nin (a.s) Kucağında Vefat Ettiğini Söyleyenler" babında şöyle yazar:

1- Ali b. Ebu Talib'den şöyle rivayet edilir:

Resulullah (s.a.a) hastalığında, "*Kardeşimi çağırın bana.*" buyurdu. Beni onun yanına çağırdılar. Hz. Peygamber, "*Yanıma gel*" buyurdu. Yakına gittiğimde bana yaslanarak konuştu; öyle ki bazen mübarek ağzının suyu yüzüme sıçrı-yordu. O, öldükten sonra mübarek bedeni kucağımda ağırlaşınca kadar öyle kaldı...

2- Ali b. Hüseyin'den ise şöyle rivayet edilir:

Resulullah (s.a.a) başı Ali'nin eteğinde olduğu hâlde vefat etti.

3- Şa'bi der ki:

Resulullah (s.a.a) vefat edince başı Ali'nin kucağındaydı, onun cenazesini de Ali yıkadı...

4- Ebu Gatafan der ki:

İbn Abbas'a, "Resulullah vefat edince başının birinin kucağında olduğunu kendi gözlerinle gördün mü sen?" diye sordu-

1- Tarih-i Taberî, hicretin dördüncü yılı olaylarında, Emirü'l-Müminin Ali'nin şahadetinin sebebi bölümünde, Avrupa baskısı, c.1, s.3466; Tarih-i İbn Esîr, Avrupa baskısı, c.3, s.331 ve birinci baskısı, c.3, s.157; *Tabakat*, İbn Sa'd, c.3, s.27; *Makatilü't-Talibiyyin*, s.42.

2- Sahih-i Buharî, *Kitabu'l-Vesaya*, birinci bölüm, c.2, s.84 ve *Kitabu'l-Mağazî*, "Marazu'n-Nebi ve Vefatuh" babı, c.3, s.63; Sahih-i Müslim, *Kitabu'l-Vasiyyet*, 19. bölüm, Sünen-i İbn Mâce, *Kitabu'l-Cenâiz*, 64. bölüm; *Müsned-i Ahmed b. Hanbel*, c.6, s.32, 64 ve 77; Tarih-i Taberî, c.1, s.1814. Bundan önce bu kitabın geçen bölümlerinde bazı kaynaklara değinilmiştir.

ğumda, "Resulullah (s.a.a) Ali'ye yaslanmış olduğu hâl-de vefat etti." cevabını verdi. Bunun üzerine dedim ki: "Ur-ve, Aişe'nin, Resulullah vefat ettiğinde mübarek başı benim göğsümle boy-num arasındaydı, o, bana yaslanmış olduğu hâlde vefat etti, dediğini nakleder!" İbn Abbas dedi ki: "Sen de inandın mı?! Vallahi Resulullah (s.a.a) Ali'nin göğsüne yaslanmış olduğu hâlde vefat etti. Ali şahsen Hz. Peygamber'in cenazesini yıkadı..."

5- Cabir b. Abdullah el-Ensârî'den şöyle rivayet edilir:

Ömer'in hilâfeti döneminde, bir gün hepimiz halifenin huzurunda oturmuştuk. O sırada Kâ'bu'l-Ahbar yerinden kalkarak Ömer'e, "Resulullah'ın dudaklarından çıkan en son ke-lime neydi?" diye sordu. Ömer, "Ali'den sorun." dedi. Kâ'b, "Ali nerde?" diye sordu. Ömer, "Ordadır, ondan sor." dedi. Kâ'b bu soruyu Ali'ye sorunca, Ali dedi ki: "Onu, göğsüme yaslamıştım. O da başını omzuma yaslamış olduğu hâlde "Namaz, namaz." diye buyurdu."

Ka'b dedi ki: "Doğrudur, enbiyanın son sözü budur. Bunun için görevlendirilmişlerdir ve yine bu şekilde dirileceklerdir." Sonra Ömer'e dönerek, "Resulullah'a kim gusül verdi?" diye sordu. Ömer yine, "Ali'ye sor." dedi. Kâ'b Ali'ye sorunca dedi ki: "Resulullah'a ben gusül verdim. O sırada Ab-bas oturmuştu, Usame'yle Şekran da su getiriyorlardı."¹

Eğer Resulullah (s.a.a) Aişe'nin dediğine göre onun göğsüne ve boğazının altına yaslanarak vefat etmiş olsaydı, kesinlikle Ömer, "Resulullah'ın son sözünün ne olduğunu Ümmü'l-Müminin Aişe'ye sor." der ve Kâ'b'ı Ali'ye göndermezdi.

Bu rivayetlerden daha kat'î ve daha sağlam olanı, olayı kendi gözleriyle gören Peygamber'in eşlerinden Ümmü'l-Müminin Ümmü Seleme'nin rivayetidir. Ümmü Seleme der ki:

Vallahi Ali, Resulullah'ın (s.a.a) son anlarına kadar onun yanında ve ona herkesten yakındı. Sabahleyin Resululla-h'ı görmeye gittiğimizde o, "Ali geldi mi? Ali geldi mi?" di-yordu. Nihayet Fâtıma, "Sen onu bir işe gönderdin." dedi.

Ali gelince ben Resulullah'ın (s.a.a) onunla özel bir işi olduğunu sandım, bu yüzden hepimiz kalkarak odadan dışarı çıkıp

1- Yukarıdaki beş rivayet için bk. Tabakat, İbn Sa'd, "Men Kale Teveffa Resulullah Bi-Hücri Ali b. Ebitalib" babı, Avrupa baskısı, c.2, s.51.

odanın dışında kapının yakınında oturduk. Ben kapıya diğerlerinden daha yakındım. Resulullah'ın (s.a.a) Ali'yi yanına alıp sessizce konuştuklarını gördüm. O gün Resulullah (s.a.a) vefat edinceye kadar böyle devam etti ve Ali son ana kadar onunla birlikteydi ve ona herkesten daha yakındı.¹

Abdullah b. Amr'ın rivayetinde ise şöyle geçer:

Resulullah (s.a.a) hasta yatağında "Kardeşimi çağırın." buyurdu. Ali gelince Hz. Peygamber, üzerindeki örtüyü Ali'nin üzerine örtterek onu yanına aldı...²

Emirü'l-Müminin Ali'nin (a.s) Resulullah'ın (s.a.a) vefatıyla ilgili sözlerinden biri de şudur:

...Seni kabrine yatırdım; senin ruhun boynumla göğsüm arasında kabzedildi. **Gerçekten de biz Allah'tanız ve gerçekten de ona kavuşacağız.**³

Yine buyurmuştur ki:

Allâh'ın salâtı ona ve soyuna olsun, Resulullah vefat ettiği zaman başı, benim göğsümdeydi; ellerimde ruhu çıkınca elimi yüzüme sürdüm.

Onu yıkamaya kalktım, melekler yardımcımdı. Evde, çevresinde feryat yücelmişti. Meleklerin bir kısmı inmekte, bir kısmı çıkmaktaydı. Onu yatacağı yere koyuncaya dek onların sesleri; onların salavat getirişlerinin, namaz kılışlarının sesleri kulağımdan gitmemişti.⁴

1- Müstedrek-i Hâkim, c.3, s.138. Hâkim der ki: "Bu hadis senet açısından sahih olmasına rağmen Buharî'yle Müslim kaydetmemişlerdir." Zehebî de Talhis-i Müstedrek'de bu hadisin sahih olduğunu itiraf eder. İbn Asâkir bunu "İnnehu Kane Ek-rabu'n-Nasi Ahden Bi-Resulillah" babında, İmam Ali'nin hayatında, c.3, s.14-17'de çeşitli yollarla nakletmiştir. Yine bk. El-Musenef, İbn Ebî Şeybe, c.6, s.348; Mec-mau'z-Zevaid, c.9, s.112; Kenzü'l-Ummal, ikinci baskı, Kitabu'l-Fezail, Fezailu Ali b. Ebitalib, c.15, s.128, hadis: 374; Tezkiretu Havassı'l-Ümme, "Hadisu'n-Necva ve'l-Vasiyet" babı, Ahmed b. Hanbel'in el-Fezail kitabından naklen.

2- Kenzü'l-Ummal, birinci baskı, c.6, s.392; Tarih-i İbn Kesir, c.7, s.359; Tarih-i İbn Asâkir, İmam Ali'nin hayatında, c.2, s.484, Beyrut basımı, hk. 1395.

3- Nehcü'l-Belâğa, 202. hutbe.

4- Nehcü'l-Belâğa, 197. hutebe.

Ümmü'l-Müminin Aişe'nin Rivayetlerinin İncelemesi

Aişe'nin, Resulullah'ın (s.a.a) kendisinin kucağında vefat ettiğini bildiren tek rivayeti, diğer sahabenin rivayetleriyle çelişmektedir.

Bizce, daha önce dediğimiz gibi, Aişe bu rivayeti Basra Savaşı'nda, yani Ömer'le Osman'ın hilâfetinden sonra söylemiştir. Yine bu hadisin, Muaviye'nin hilâfeti dönemiyle uyum içerisinde olduğu da söylenebilir; çünkü o, halkı Emirü'l-Müminin Ali'nin (a.s) faziletlerini nakletmekten alıkoyup onunla çelişen şeylerin nakledilmesini emretti.

Aişe'nin bu sözünün doğru olduğunu ve Resulullah'ın (s.a.a) onun göğsüne yaslandığı hâlde vefat ettiğini farz etsek bile, acaba sadece bu iddia, İmam Ali'nin (a.s) Resulullah'ın (s.a.a) vasisi olduğunu gösteren rivayetlerin tevatürünü yok edebilir mi? Acaba Resulullah (s.a.a) İmam Ali'ye (a.s) başka bir zaman vasiyet etmiş olamaz mı? Halbuki buna delâlet eden birçok rivayet vardır; örneğin *Sünen ve Müsned*'lerin yazarları İmam Ali'den (a.s) şöyle naklederler:

Resulullah'la (s.a.a) iki özel görüşme zamanım vardı. Birini geceleyin ve diğerini de gündüz. Resulullah'ın (s.a.a) huzuruna çıktığımda namaz hâlinde olsaydı yavaşça öksürürdü...¹

Diğer bir rivayette şöyle der:

Benim Resulullah'ın (s.a.a) yanında insanlardan hiç kimşenin sahip olmadığı bir makamım ve mevkiim vardı. Ben her sabah onun huzuruna gidiyor, öksürmezse selâm veriyordum...²

Tarih-i İbn Asâkir'de Cabir b. Abdullah'tan şöyle nakledilir:

Taif Savaşı'nda Resulullah (s.a.a) Ali'yle uzun bir süre gizli konuşuyordu. Sahabelerden biri, "Amcası oğluyla gizli konuşması ne kadar da uzun sürdü!" dedi. Bu söz Resulullah'a (s.a.a) ulaşınca şöyle buyurdu: "*Onunla gizli konuşan ben değilim, onunla gizli konuşan Allah'tı.*"

Bu rivayet başka bir şekilde şöyle gelmiştir:

...Uzun bir zaman onunla gizli konuştu. Ebu Bekir, Ömer ve diğerleri bu gizli konuşmayı seyrediyorlardı. Resulullah (s.a.a)

1- Sünen-i İbn Mâce, Kitabu'l-Edeb, "el-İsti'zan" babı, hadis: 3708; Müs-ned-i Ahmed b. Hanbel, c.1, s.80.

2- Müs-ned-i Ahmed b. Hanbel, c.1, s.85 ve 107. Bunun genişçe açıklamasını, Ehlibeyt Ekolü'nde İslâm dininin kaynakları bölümünde işleyeceğiz.

yanımıza gelince aramızdan birimiz dedi ki: "Ya Resulullah! Bugün onunla gizli konuşman uzun sürdü!" Bunun üzerine Resulullah (s.a.a), "Onunla gizli konuşan ben değildim, onunla gizli konuşan Allah'tı." buyurdu.¹

Bu rivayetleri, kitabımızın "Peygamber'in İlimlerini Taşıyanlar" ve "Ehlibeyt Ekolü'nde İslâm Dininin Kaynakları" bölümünde naklettik.

Aişe'nin Rivayetiyle İmam Ali'nin (a.s) Sözü'nün Karşılaştırılması

Ümmü'l-Müminin Aişe'nin Resulullah'ın (s.a.a) hayatının son anlarıyla ilgili, "O, idrar etmek için bir leğen istedi, sonra ağırlaştı ve bana yaslanmış olduğu hâlde vefat etti..." şeklindeki rivayetinde yalnız kalmıştır ve ondan başka hiç kimse bunları rivayet etmemiştir. Bu rivayete, onunla diğerlerinin vahyin inişinin başlaması konusundaki rivayetini de ekleyin. Bu rivayette şöyle geçer:

Resulullah'a (s.a.a) ilk olarak vahiy indiğinde ve Cebrail, Allah tarafından Alak Suresi'nin birkaç ayetiyle gelince, Hz. Peygamber, Cebrail'in şeytan olduğunu ve kendisiyle alay etmek istediğini düşünerek onun hakkında şüpheye kapıldı. Yine Kur'ân ayetlerinin, kâhinlerin kafiyeli ve uyaklı sözleri olabileceğini düşünerek şüphe etti! Sonunda Varaka b. Nev-fel Nasranî, öyle olmadığı, onun Allah'ın peygamberi olduğunu ve Musa b. İmran gibi ona da vahiy indiğini söyleyip dayanak vererek onu bu tereddüt ve şüpheden kurtardı! Böylece Resulullah (s.a.a) rahatladı ve peygamber olduğunu anladı!

Ve aynı şekilde Resulullah'ın (s.a.a) davranış ve siretiyle ilgili Hilâfet Ekolü'nün diğer hadisleri.

Bu gibi hadisler, kitabın giriş konularında değindiğimiz gibi, bunların doğruluğuna inanan kimselerin zihninde Resulullah'ın (s.a.a) şahsı hakkında özel bir algılamaya yol açar ve Allah'ın peygamberlerinin en yücesinin makam ve mevkisini normal bir insandan bile aşağı düşürür-

1- Bu hadisi İbn Asâkir kendi Tarih'inde İmam Ali'nin (a.s) hayatı bölümünde, c.2, s.310-311 kaydetmiştir. İbn Kesir de onu kendi Tarih'inde, c.7, s.356'da nakletmiştir. Şerhu Nehci'l-Belâğa, birinci baskı, c.2, s.78'de şöyle geçer: O ikisi gizli konuşuyordu. O sırada Aişe odaya girerek şöyle dedi: "Ya Ali! Benim dokuz günden sadece bir gün hakkım var. Beni rahat bırakmayacak mısın Ey Ebu Talib oğlu?"

ler. İşte burada, "Muhammed kimdir? Muhammed de benim gibi bir insandı!" diyen, sözde bilgin Suudlu adama hak verilmektedir.

Fakat vahyin ilk inişinde Hira dağında, Resulullah'ın (s.a.a) ya-nında olan bu pek büyük olayın tek şahidi Emirü'l-Müminin Ali (a.s), vahyin ilk inişini şöyle anlatır:

O sırada bir inilti duydum. Resulullah (s.a.a) bana, "Bu, artık kendisine ibadet edileceği hakkında ümitsizliğe kapılan Şeytan'ın sesidir." buyurdu.

Diğer bir rivayette ise şöyle geçer:

Yüce Allah, daha süt bebeğiiken, en büyük meleklerinden birini gece gündüz dünyadaki ahlâkî faziletleri Resulullah'a (s.a.a) öğretmesi için görevlendirdi.

Veya Resulullah'ın (s.a.a) vefatından söz ederken buyuruyor ki:

Allâh'ın salâtı ona ve soyuna olsun, Resulullah vefat ettiği zaman başı, benim göğsümdeydi; ellerimde ruhu çıkınca elimi yüzüme sürdüm. Onu yıkamaya kalktım, melekler yar-dımcımdı. Evde, çevresinde feryat yücelmişti. Meleklerin bir kısmı inmekte, bir kısmı çıkmaktaydı. Onu yatacağı yere koyuncaya dek onların sesleri; onların salavat getirişlerinin, namaz kılışlarının sesleri kulağımdan gitmemişti.¹

Ehlibeyt Ekolü'ndeki Resulullah'ın (s.a.a) siretiyle ilgili bu gibi hadisler de bunların doğruluğuna inanan kimselerin zihninde kendilerine has etkilerini bırakacaktır.

Bu durumda, her konuda gerçeklere ulaşmak için iki ekolün bütün hadislerini bir arada incelemedikçe, Müslümanlar birbirlerine yaklaşılmayacaklardır. Allah'ın izniyle ancak böyle bir inceleme ışığında Müslümanların kardeşliği gerçekleşecektir.

Şunu yine önemle vurguluyorum ki, her şeyden önce incelenmesi gereken konu, Resul-i Ekrem'in (s.a.a) siretini, tarihini ve onun yanında olma şerefine kavuşan kimselerin tarihini anlatan rivayetlerin mukayese-sesidir.

1- Bu hadisi, bu husustaki Ümmü Seleme ve diğer sahabenin hadisleri, teyit etmektedir.

Aişe'den İki Ayrı Yerde, İki Çelişkili Hadis

İbn Asâkir şöyle nakleder:

İki kadının Aişe'ye, "Ey Ümmü'l-Müminin! Ali'yi anlat bi-ze." demesi üzerine Aişe dedi ki: Resulullah'ın kucığında vefat ettiği, ellerinde ruhu çıkınca elini yüzüne süren, nerede defnedilmesi gerektiği konusunda ihtilâf çıktığında, "Allah katında en üstünü, Resulullah'ın vefat ettiği yerde defnedilmesidir." diyen adamın neyini sorarsınız? Onlar, "Öyleyse neden onunla savaşmaya kalkıştın?" diye sorduklarında, "Bu, olmuş bitmiş bir şeydir; dünya-daki her şeyi feda ederek bunu telâfi etmek isterim." dedi.

Aişe'nin bu sözü, Emirü'l-Müminin'in *"Resulullah vefat ettiği za-man başı, benim göğsümdeydi; ellerimde ruhu çıkınca elimi yüzüme sürdüm."* şeklindeki buyruğuyla uyum içerisindeyken yine kendisinin *"Resulullah göğsüme ve çenemin altına yaslanmış olduğu hâlde ağırlaştı ve vefat etti!"* şeklindeki birinci sözüyle çelişmektedir.

Yine İbn Asâkir Aişe'den şöyle nakleder:

Resulullah'ın (s.a.a) ölümü yaklaşınca, "Bana sevgilimi çağırın." buyurdu. Hz. Peygamber'in emri üzerine Ali'yi çağırdılar. Resulullah'ın gözü Ali'ye takılınca üzerindeki örtüyü onun üzerine atarak onu kucakladı ve vefat edinceye kadar da öyle kaldılar.¹

Aişe'nin bu hadisi de Abdullah b. Amr'ın şu sözüyle uyum içerisindedir:

Resulullah hasta yatağında devamlı, "Ali'yi çağırın bana, Ali'yi çağırın bana..." diyordu.

Ayrıca, Aişe'nin bu rivayeti yine kendisinin *"Resulullah göğsümle boğazım arasında vefat etti."* şeklindeki rivayetiyle çelişmektedir.

Birbiriyle çelişen bütün bu hadislerin kaynağı Ümmü'l-Müminin'in Aişe'nin kendisidir. Bunun sebebi, de Aişe'nin İmam Ali'ye (a.s) karşı farklı tutumlarda bulunması ve bu sözleri farklı açılardan söylemiş olmasıdır.

1- Bu iki hadisi İbn Asâkir kendi Tarih'inde, c.3, s.15'de, Emirü'l-Müminin Ali'nin Hayatı bölümünde nakleder.

Aişe'nin İmam Ali'ye Karşı İki Farklı Tutumu

Resulullah'ın (s.a.a) vefatından sonra Ebu Bekir'e biat edildi, fakat Ümmü'l-Müminin Aişe'nin rivayetine göre, Ali'yle Haşim Oğulları Hz. Fâtıma (s.a) hayatta olduğu altı ay boyunca Ebu Bekir'e biat etmediler.¹ Biatten sonra da Osman'ın hükümetinin sonuna kadar Hz. Ali (a.s) siyaset sahnesinden uzak tutuldu. Osman'ın son zamanlarında Aişe ona Osman'dan sonra hilâfet amcası oğlu Tal-ha'ya geçiş diye Talha ve Zübeyir gibi Osman'ın muhaliflerine önderlik yaptı.²

Osman öldürülüp Müslümanlar Emirü'l-Müminin Ali'ye (a.s) biat ettikten sonra [ansızın yön değiştirerek Osman'ın taraftarı kesiliverdi ve onun kanını istemeye başladı. Bu yersiz suçlamayla] saldırıyı İmam Ali'ye yönelterek Cemel Savaşı'nı başlattı!

Aişe bu savaşta yenilgiye uğrayınca, Emirü'l-Müminin Ali (a.s) onu Medine'ye geri çevirdi. Aişe Medine'de kaldı ve İmam Ali (a.s) şahadet şerbetini içinceye kadar ona kin besledi. Yukarıda da İmam'ın (a.s) şahadet haberine ne kadar sevindiğini gördük.

Fakat Muaviye'nin döneminde İmam Ali'ye (a.s) karşı Muavi-ye'yle ortak hedefi güttüğünden, Muaviye'yle bir safta yer aldı. Nihayet bu dostluk ve samimiyet, Hucr b. Adiy'in Muaviye tarafından katledilmesiyle bozuldu.

Ve Muaviye, oğlu Yezid'e biat almaya kalkışınca, Ümmü'l-Müminin Aişe'nin kardeşi Abdurrahman b. Ebu Bekir ona sert bir şekilde muhalefet etti. Muaviye'nin emriyle Hicaz valisi Mervan b. Hakem, Yezid'e biat almak için Resulullah'ın mescidinde "Emirü'l-Müminin Muaviye sizin hayrınız için hiçbir işten çekinmediğinden oğlu Yezid'i kendinden sonra halife tayin etti." dedi. Bunun üzerine Abdurrahman yerinden kalkarak ona hitaben şöyle konuştu: "Ey Mervan! Vallahi hem sen yalan söylüyorsun, hem Muaviye. Şimdiye kadar siz Muhammed'in ümmeti için hangi hayrı istediniz? Hayır, bir padişahın öldükten sonra yerine başka bir padişahı geçirmesi için, siz hükümeti saltanata dönüştürmek ve oğullarınıza miras bırakmak istiyorsunuz!"

1- Bu hadisin kaynakları için bu kitabın "Sakife Olayı" bölümüne bakınız.

2- Bu olayın tafsilatı ve Aişe'nin Osman'la Muaviye'ye karşısında durması, yazarın "Ahadîsu Aişe" kitabında işlenmiştir.

Mervan bu beklenmedik itirazla irkildi ve Ebu Bekir'in oğluna işaretle dedi ki: **O kimse ki, anne ve babasına, "Öf size..." dedi.**¹ ayeti bunun hakkında inmiştir.

Aişe, perde arkasından Mervan'ın sözünü duyunca orada yerinden kalkarak Mervan'a hitaben, "Mervan! Mervan!" dedi. Herkes sustu. Mervan da sesin geldiği tarafa döndü. Ümmü'l-Müminin Ai-şe sonra dedi ki: "Kur'ân'da Abdurrahman hakkında ayet indiğini sen mi söylüyorsun?! Vallahi yalan konuştun. O ayet Abdurrahman hakkında inmedi, aksine falan oğlu falan hakkında indi. Fakat senin kendin Allah'ın lânetinden bir parçasın!"

Bir rivayete göre de, Ümmü'l-Müminin Aişe bağırarak şöyle dedi:

Vallahi Mervan yalan söyledi, o ayet Abdurrahman'la ilgili değildir; aksine Resulullah (s.a.a), Mervan babasının sulbündeyken onun babası Hakem'i lânetlemiştir. O hâlde Mervan yüce Allah'ın lânetinden bir parçadır.²

Bu hadisi Buharî de kendi *Sahih*'inde farklı bir şekilde şöyle nakletmiştir:

Muaviye tarafından Hicaz valiliğine atanmış olan Mervan, Yezid hakkında bir konuşma yaparak babasından sonra insanlardan onun hükümetini kabul edip ona biat etmelerini istedi. Fakat Abdurrahman b. Ebu Bekir "bir şey" söyledi de Mervan onu yakalamalarını emretti. Abdurrahman, Aişe'-nin evine sığınınca, Mervan'ın görevlileri onu yakalayamadılar. İşte burada Mervan, **O kimse ki, anne ve babasına "Öf size..." dedi.** ayetinin Abdurrahman hakkında nazil olduğunu söyledi. Aişe de perde arkasından bağırarak, "Yüce Allah Kur'ân'da benim özrüm dışında bizim hakkımızda bir şey söylememiştir." dedi!³

Böylece Buharî, Abdurrahman'ın "Hükümeti saltanat ve babadan oğula mirasa çevirmek istiyorsunuz..." şeklindeki sözünü, "bir şey"e dönüştürmüş ve Aişe'nin Mervan hakkındaki rivayetini de ta-mamen silmiştir. Oysa İbn Hacer *Sahih-i Buharî*'ye şerhinde (*Fet-hu'l-Bârî*) rivayetin tamamını nakletmiştir. Bu rivayette Resululla-h'ın (s.a.a) Mervan'ın

1- Ahkaf: 17

2- Tarih-i İbn Esîr, c.3, s.199, hicrî 56. yılın olaylarında.

3- Sahih-i Buharî, c.3, s.126, Ahkaf Suresi'nin Tefsiri, "Vellezî Kale Li-Valideyhi" babı.

babasına lânet ettiği ve o sırada Mervan'ın da onun sulbünde olduğu geçer.¹

Buharî'nin bu gizlemesinin sebebi, Muaviye ve Yezid'in sözde Müslümanların halifesi sayılmasıydı. Buharî, bu nedenle insanların, Ebu Bekir'in oğlunun ağzından, o ikisinin, İslâm hilâfetini miras yoluyla babadan oğula geçen saltanata çevirdiklerini duymalarını istemiyordu! Yine Aişe'nin Mervan hakkındaki rivayetinin tamamını silmiştir. Çünkü Mervan sonraları Müslümanların hilâfet kürsüsüne oturmuş olduğundan, sözde Müslümanların halifesini kötüleyip alçaltan sözler söylemek doğru olmazdı!

Buharî, kendi *Sahih*'inde böyle yapmış, halifelerle hükümete oturanları kötüleyen her şeyi silip atmıştır. İşte bu nedendir ki Ehlisünnet ve Hilâfet okulu, onun kitabını Allah'ın kitabından son-ra en sahih kitap olarak görmekte ve onu kendi ekollerinin hadisçilerinin önderi ve imamı bilmektedirler.

Abdurrahman b. Ebu Bekir'in Ansızın Ölümü

Muaviye, Hicaz halkından Yezid için biat alamayınca hac bahanesiyle, fakat gerçekte Yezid'e biati gerçekleştirmek için Medine'ye gitti. Bu konuda İbn Abdulbir, *el-İstiab* adlı kitabında şöyle nakleder:

Muaviye minbere çıkararak Yezid'e biat meselesini söz konusu etti. Muaviye'nin bu önerisine karşı Hüseyin b. Ali, Abdullah b. Zübeyir ve Abdurrahman b. Ebu Bekir konuşma yaparak itiraz ettiler. Abdurrahman dedi ki.

"Hilâfet, bir padişah ölünce yerine başka bir padişahın geçmesi gibi miras yoluyla babadan oğula geçen bir olay değildir. Vallahi biz buna asla razı olmayız."

Abdurrahman Yezid'e biatten sakınınca, Muaviye ona yüz bin dirhem gönderdi. Fakat Abdurrahman kabul etmeyip paraları geri göndererek, "Dinimi dinara mı satayım?!" dedi.

Abdurrahman, Yezid'in hilâfetine bu kadar açık bir şekilde karşı çıktıktan sonra, Medine'den Mekke'ye doğru hareket etti;

1- Fethu'l-Bârî, c.10, s.197-198; el-Eğânî, c.16, s.90-91'de onu tafsilatlı bir şekilde kaydetmiştir. Hakem b. As'ın hayatı el-İstiab, Usdu'l-Gabe, el-İsabe, Müstedrek-i Hâkim, c.4, s.481 ve Tarih-i İbn Kesir, c.8, s.89 ve el-İcabetu Fî-Me'stedrekethu Aişe Ale's-Sahabe'de geçer. Yine Abdurrahman b. Ebu Bekir'in hayatı için bk. Tarih-i Dimeşk, İbn Asâkir.

fakat Mekke'ye varmadan ve Yezid'e biat alınmadan önce yolda vefat etti!¹

İbn Abdulberr daha sonra şöyle yazar:

Abdurrahman Mekke'nin on mil uzağındaki Habeşî denilen bölgede² ansızın vefat etmiş ve orada da toprağa verilmiştir. Abdurrahman'ın uyuduğu hâlde vefat ettiğini söylerler! Abdurrahman'ın ölüm haberi Aişe'ye ulaştınca, bir tahtirevana binerek hac için Mekke'ye gidip kardeşine matem tuttu. Aişe Abdurrahman'ın öz kardeşiydi. Aişe kardeşinin mezarının başında ağlayarak şöyle bir şiir okudur:

"Biz Cezime arkadaşları gibi birbirimizi öyle severdik ki, bunlar birbirlerinden asla ayrılmazlar, derlerdi. Fakat benimle Mâlik arasına ölüm ayrılık düşürdü; o kadar bağılılığımıza rağmen sanki bir gece bile birlikte olmamışız."³

"Vallahi eğer burada olsaydım, seni lâıyk olduğun gibi defnedirdim ve eğer başın üzerinde olsaydım, bu kadar ağlamazdım."

Müstedrek-i Hâkim'de ise şöyle geçer:

Abdurrahman yatağında uyumuştı. Onu uyandırmaya gittiklerinde ölü buldular. Fakat Aişe kardeşini öldürdüklerini sandı; kardeşi hayattayken ölüm memurları gelerek aceleyle diri diri mezara gömdüklerini düşünüyordu!⁴

Yezid'e biate edilmesine kat'î bir şekilde karşı çıkan ve Üm-mül-Müminin Aişe gibi bir desteği olan Abdurrahman hayatta olsaydı, kesinlikle Yezid'e biat edilmezdi. Fakat Malik Eşter'in Mısır yolunda Muavi-

1- bk. el-İstiab, Abdurrahman'ın biyografisi, c.2, s.393; Usdu'l-Gabe, c.3, s.306; el-İsabe, c.2, s.400; Şezeratu'z-Zeheb, Hicrî 53. Yıl Olayları. Yine buna yakın olarak bk. Müstedrek-i Hâkim, c.3, s.476.

2- Hamevî'nin Mu'cemu'l-Buldan'ında şöyle geçer: Habeşî, Mekke'nin aşağısında, altı mil uzaklığında bir dağın ismidir. Abdurrahman b. Ebu Bekir ora-da ansızın ölmüş, halk cenazesini Mekke'ye kadar omuzlarında taşımıştır. Kız kardeşi mezarının baş ucuna gelerek iki beyt şiir okumuştur.

3- Abdurrahman b. Ebu Bekir'in hayatı için bk. el-İstiab, el-İsabe'nin haşiyesi, c.2, s.393.

4- Müstedrek-i Hâkim, s.3, s.476. Yine Telhis-i Müstedrek-i Zehebî'de, "Habeşî" sözcüğünde geçer.

ye'nin hilesiyle zehirlenerek öldürüldüğü gibi Ab-durrahman da Yezid'e biat alınabilmesi için Mekke'ye ulaşmadan öldü.¹

Yıllar önce Muaviye'nin düzenlediği hileyle İmam Hasan (a.s) zehirlendiği gibi, Abdurrahman da Yezid'e biat yolunun açılması için öldü.

Sa'd b. Ebî Vakkâs ve Abdurrahman b. Halid b. Velid gibi Abdurrahman da Yezid'e biate edilmesine muhalefet ettiği için öldürüldü. Fakat bütün bunlar Ümmü'l-Müminin Aişe'nin keskin göz-zünden kaçmadı.

Dolayısıyla Aişe tüm varlığıyla Ümeyye Oğulları'yla mücadeleye girişti ve keskin propaganda silâhiyle Mervan'la babası hakkında Resulullah'tan (s.a.a) duymuş olduğu hadisleri yayarak onlara karşı yorulmak bilmez ve ezici bir savaş başlattı.

Aişe, özellikle Haşim Oğulları'nın, bilhassa İmam'ın ehlibeytinin faziletlerini ortadan kaldırarak Müslümanların arasında İmam Hasan'la İmam Hüseyin'in makamını düşürmek, hilâfeti kendi soyundan gelenlere miras bırakmak isteyen ve bu konuda Müslümanların minberlerinde İmam Ali'ye (a.s) lânet okutacak kadar küstahlaşan Muaviye'nin siyasetiyle mücadeleye girişti.

İşte burada Ümmü'l-Müminin Aişe var gücüyle Muaviye'nin bu siyasetinin karşısında durdu. Bu kez Emirü'l-Müminin Ali'nin (a.s), Resulullah'ın (s.a.a) iki torunu Hasan'la Hüseyin (a.s) ve Resulullah'ın (s.a.a) kızı Fâtıma'nın (s.a) faziletlerini yaymaya başladı. Bu nedenle bu defasında Aişe'den, onların fazilet ve menkıbeleri hakkında bazılarını kendisinin şahsen Resulullah'tan (s.a.a) duyduğu ve bazılarını da tanık olduğu hadisler nakledilmiştir. Resul-i Ekrem'in (s.a.a) vefatı konusunda aktardığımız birbirleriyle çelişen o iki hadis bu tür rivayetlerdendir.

* * *

Vasiyet Hadisi karşısında Ümmü'l-Müminin Aişe'nin cephe alışı, Kureyş'in, "hilâfet ve peygamberlik Haşim Oğulları'nda toplanmamalıdır." şeklindeki genel siyasetini izleyerek, Hz. Resulullah'ın (s.a.a), Ehlibeyt'in konumu hakkındaki hadislerine karşı Kureyş hilâfetinin davranışının bir parçasıdır. Allah'ın izniyle, şimdi işleyeceğimiz bahiste bu konuyu inceleyeceğiz.

1- bk. Ehadisu Ümmü'l-Müminin Aişe, "Muaviye'yle Birlikte" bölümü

İMAM ALİ'NİN (A.S) FAZİLETLERİNİN GİZLENMESİ, ONA LÂNET VE SÖVGÜNÜN YAYILMASI

Bu bahsimizde, ilk önce, İmam Ali'ye (a.s) lânet ve sövgüyü yayma sebeplerini inceleyecek, sonra onun faziletlerini gizleyen, ona lânet edip sövmeyi yayan rivayetleri ve bunun sebeplerini araştıracağız.

Kureyş'in, Peygamberliğin ve Hilâfetin Hâşim Oğulları'nda Toplanmasından Dolayı Duyduğu Rahatsızlık

Taberî kendi *Tarih*'inde Ömer'le İbn Abbas arasındaki iki konuşmayı kaydetmiştir. Biz şimdi her ikisini de gözden geçireceğiz. Birinci konuşmada Ömer, İbn Abbas'a şöyle sorar:

– Ey İbn Abbas! Sahi, neden Kureyş sizin hükümet ve hilâfete ulaşmanızı engelledi?

– Bilmem.

– Ama ben biliyorum, çünkü sizin onlara hükümet etmenizi istemiyordunuz.

– Neden? Biz onlar için hayır ve iyilik kaynağı değil miydik?!

– Allah rahmet etsin sana! Kureyş hem peygamberliğin ve hem de hilâfet ve hükümetin sizde olmasını ve böylece kendilerine karşı övünmenizi istemiyordu! Belki de, "Ebu Bekir bu işi yaptı." dersiniz; fakat, hayır vallahi, Ebu Bekir elinden gelen en akıllı işi yaptı.

İkinci konuşmada Ömer, İbn Abbas'a şöyle sorar:

– Muhammed'den sonra Kureyş'in, sizin hilâfet ve hükümete geçmenize neden engel olduğunu biliyor musun?

İbn Abbas der ki: Kendimi biliyor göstermek istemediğim için dedim ki:

– Bilmesem de Emirü'l-Müminin bana söyler.

– Onlar, hem peygamberliğin ve hem de hilâfetin sizde olmasını istemiyorlardı; aksi takdirde sevinçle onlara karşı övünürdünüz. Bu nedenle Kureyş seçim yaptı ve bu konuda muvaffak oldu.

– Emirü'l-Müminin müsaade eder de öfkelenmezlerse cevabını söylerim.

– Söyle ey İbn Abbas!

– Ey Emirü'l-Müminin! Kureyş'in seçim yaptığını ve muvaffak olduğunu söylersiniz; Kureyş, Allah'ın kendileri için uygun gördüğünü seçecek olsaydı, doğru bir iş yapmış olurdu; bu hareketleri yersiz ve boş olmazdı. Yine Kureyş'in, hem peygamberliğin ve hem de hilâfetin bizde olmasını istemediğini söylersiniz; Allah Tealâ böyle kimseleri şöyle nitelendirir: **"İşte böyle; çünkü onlar, Allah'ın indirdiğini çirkin gördüler; bundan dolayı, O da onların amellerini boşa çıkardı."**¹

– Yazıklar olsun! Vallahi ey Abbas oğlu! Senin hakkında bana öyle şeyler anlattılar ki, gözümden düşersin diye onlara inanmak istemiyordum!

– Onlar nelerdir ey Emirü'l-Müminin? Eğer doğru şeylerse, senin gözünden düşmem doğru olmaz ve eğer gerçeği olmayan yalan şeylerse, benim gibi birisi batılı ve doğru olmayanı kendisinden uzaklaştırmalıdır.

– Bana, senin, Kureyş bize zulmetti, bizi kıskandı ve hilâfetin bize ulaşmasına engel oldu, dediğini söylediler.

– Ey Emirü'l-Müminin! Bize zulmedildiğini, akıllı olan ve olmayan herkes bilir. Kıskanıldığımız gelince, İblis de Adem'i kıskandı ve biz de İblis'in kıskandığı Adem'in evlâtlarıyız.

– Yazıklar olsun! Andolsun Allah'a siz Haşim Oğulları var olduğunuz müddetçe kalpleriniz kıskançlık, hile ve iki yüzlülükle doludur!

– Yavaş ol ey Emirü'l-Müminin! Allah'ın kendilerinden çirkinlikleri giderip tertemiz kıldığı insanların kalplerini kıskançlık ve iki yüzlülükle tavsif etme; çünkü Resulullah'ın (s.a.a) kalbi de Haşim Oğulları'nın kalbindendir.

– Yeter ey İbn Abbas! Uzaklaş buradan!

– Emredersiniz.

İbn Abbas der ki: Ben kalkıp gitmek isteyince Ömer utanarak dedi ki:

1- Muhammed: 9

– Otur ey Abbas oğlu! Vallahi seni gözettim; ben seni şen görmek istiyorum.

– Ey Emirü'l-Müminin! Benim; senin ve diğer Müslümanların üzerinde bir hakkım var; bu hakkı gözetken faydalanmış ve doğru yolda hareket etmiş olur. Benim hakkımı gözetmeyerek görmezden gelirsen, yanlış yola gitmiş olursun ve onun vebalini görürsün.

İbn Abbas bunu dedikten sonra kalkıp gitti.¹

Bu İki Konuşma Üzerine

Ömer, her iki konuşmada açıkça Kureyş'in, Haşim Oğulları sevinçle kendilerine karşı övünmesin diye hem peygamberliğin ve hem de hilâfetin Haşim Oğulları'nda olmasını istemediğini belirtmiştir. İkinci konuşmada ise Ömer Kureyş'in kendisi için seçim yaptığını ve muvaffak olduğunu söyler. Buna binaen, hükümet ve hilâfet konusunda Kureyş, Müslümanların hayrını değil, kendini düşünüyor ve kendi çıkarlarını gözetiyordu. Bu açıdan, Resulullah'-tan (s.a.a) sonra hükümete Kureyş'in hangi kabilesi geçerse geçsin, Müslümanlar için fark etmezdi.

Ömer, Kureyş'in bu hareketini teyit edip doğru göstermek için delil olarak sadece, "Kureyş kendisi için seçim yaptı." demekle yetinmiş, Allah'ın kitabından ve Resulullah'ın (s.a.a) sünnetinden bir delil göstermemiştir.

İbn Abbas'ın, "Kureyş, Allah'ın kendileri için uygun gördüğünü seçecek olsaydı, doğru bir iş yapmış olurdu; bu hareketleri yersiz ve boş olmazdı." şeklindeki cevabından iki nokta anlaşılmaktadır:

1) Kureyş'in seçimi, Allah'ın seçimiyle çelişmektedir. İbn Abba-s'ın "Allah'ın seçimi"nden maksadı, Ali b. Ebu Talib'dir (a.s). Bu konudaki rivayetlere yeri geldiğinde değineceğiz.

2) Allah'ın seçimi karşısında Kureyş'in seçim yapmaya hakkı yoktur. Bu konu şu ayetlere işaret eder:

Allah ve Resulü, bir işe hükmettiği zaman, mümin olan bir erkek ve mümin olan bir kadın için o işte kendi isteklerine göre seçme hakkı yoktur. Kim Allah'a ve Resulü'ne isyan ederse, artık gerçekten o, apaçık bir sapıklıkla sapmıştır.²

1- Her iki konuşma Tarih-i Taberî'de, Hicrî 23. Yıl Olayları, c.1, s.30-32 ve Avrupa baskısı, c.1, s.2768-2772'de ve Tarih-i İbn Esîr, c.3, s.24-25'de kaydedilmiştir.

2- Ahzâb: 36

İşte böyle; çünkü onlar, Allah'ın indirdiğini çirkin gördüler; bundan dolayı, O da, onların amellerini boşa çıkardı.¹

Fakat Ömer, İbn Abbas'ın, "Kureyş, Allah'ın seçiminin aksine kendi başına seçim yaparak Allah'ın emrini görmezlikten geldi." şeklindeki iddiasına cevap vermemiş, aksine bunun karşısında, "Kureyş bize zulmetti, bizi kıskandı ve hilâfetin bize ulaşmasına engel oldu, dediğini duydum." dedi. İbn Abbas da onu doğrulayarak, "Bize zulmedildiğini aklı olan ve akılı olmayan herkes bilir." de-di. Gerçekte İbn Abbas demek istiyor ki: Ali'yi (a.s) hükümet ve hilâfetten mahrum etmekle Haşim Oğulları'na zulmedildiği meselesini anlamak, yalnız İbn Abbas'a ait bir konu değildir; aksine bunu akıllısıyla cahiliyle bütün Müslümanlar bilirler.

Kıskançlık konusuna gelince, İbn Abbas halifeye, "İblis de Adem'i kıskandı ve biz de İblis'in kıskandığı Adem'in evlâtlarıyız." demiştir. Burada İbn Abbas yüce Allah'ın şu ayetine işaret eder: "**Gerçek şu ki: Allah, Adem'i, Nuh'u, İbrahim ailesini ve İmran ailesini âlemler üzerine seçti; onlar birbirlerinden (türeme tek) bir zürriyettir. Allah işitendir, bilendir.**"² Yani Haşim Oğulları, İblis'in kıskandığı kimsenin evlâtlarıdır; çünkü onlar Allah'ın seçkin kullarıdır ve evlâtlar da babalarını örnek edinmelidirler.

Sonunda halife öfkelenip artık İbn Abbas'ın imalı sözlerine tahammül etmeye güç yetiremediğinden dedi ki: "Yazıklar olsun! An-dolsun Allah'a siz Haşim Oğulları var olduğunuz müddetçe kalpleriniz kıskançlık, hile ve iki yüzlülükle doludur." İbn Abbas da ona şöyle cevap verdi: "Yavaş ol ey Emirü'l-Müminin! Allah'ın kendilerinden çirkinlikleri giderip tertemiz kıldığı insanların kalplerini kıskançlık ve iki yüzlülükle tavsif etme; çünkü Resulullah'ın (s.a.a) kalbi de Haşim Oğulları'nın kalbindendir."

Biz burada öfke ve nefret kokan Ömer'in sözlerini açıklamaktan sakınıyoruz. Ama İbn Abbas'ın sözü açıkça şu ayete işaret eder: "**Ey Ehlibeyt, gerçekten Allah, sizden kiri (günah ve çirkinliği) gidermek ve sizi tertemiz kılmak ister.**"³ Ve halife İbn Abbas'ın bu sözleri karşısında cevapsız kalınca onu kovarak, "Yeter ey İbn Ab-bas! Uzaklaş buradan!" di-

1- Muhammed: 9. Salih amellerin boşa çıkmasını Akaidü'l-İslâm adlı kitabımızda, "Amellerin Karşılığı" bölümünde açıkladık. İsteyenler oraya müracaat edebilirler.

2- Âl-i İmrân: 33-34

3- Ahzâb: 33

yor. İbn Abbas da kalkıp gitmek isteyince, halife güya onu gözeterek, "Kal!" diyor. İbn Abbas da kabul ediyor. Çünkü Ömer onun halifesi olduğu için aralarındaki konuşma güzel bir şekilde son bulmalıdır.

Kureyş hilâfeti, kabilenin diğer fertleri gibi Haşim Oğulları'nın hilâfete geçmesini istemiyordu. Bu konu, Hums bölgesinin valisinin ölümünden sonra Ömer'le İbn Abbas arasında geçen diğer bir konuşmadan anlaşılmaktadır. Bu konuşmada Ömer, İbn Abbas'a diyor ki:

- Ey Abbas oğlu! Hayır işleyen ve iyi bir kişi olan Hums valisi öldü; iyiler sayı bakımından azdırlar; ben senin de onlardan biri olmanı ümit ederim. Fakat senin hakkında içimdeki bir şey beni rahatsız etmektedir. Söyle bakayım valiliğe ne dersin?

- Benimle ilgili içindekileri söylemedikçe önerini kabul etmem.

- Ne demek istiyorsun?

- Benim hakkımda düşündüklerin korkulacak bir şeyse, senin gibi ben de korkmak isterim. Ondan sakınmış isem de günahsız olduğumu bilmeyi dilerim. Ondan sonra senin önerini kabul ederim. Senin yapmaya karar verdiğin bir işi yapmadığına az rastladım ben.

- Ey İbn Abbas! Sen vali olunca ölümümün gelip çatmasından ve sonra da senin, "Şimdi bizim sıramızdır, bize gelin, bizim etrafımızda toplanın." demenden korkuyorum. Sakın böyle bir durum meydana gelmesin!

Bu konuşmanın, Ömer'in hayatının son zamanlarında veya hayatının son ayında vuku bulduğu sanılmaktadır. Çünkü Buharî kendi sene-diyle İbn Abbas'tan şöyle kaydeder:

Ben, içlerinde Abdurrahman b. Avf'ın da bulunduğu muhacir-lerden bir gruba Kur'ân öğretiyordum. Bir gün Mina'da Abdurrahman'ın çadırındaydım. Abdurrahman, son haccına gelmiş olan Ömer'in yanından çadıra dönünce bana dedi ki: Ey İbn Abbas, keşke bugün Emirü'l-Müminin Ömer'in yanına gelen adamı bir görseydin. O adam halife Ömer'e dedi ki: "Ey Emirü'l-Müminin! Falancanın, Ömer ölürse ben filan adama biat edeceğim; vallahi Ebu Bekir'e biat aceleye ve oldu bittiye getirilen hesaplanmamış bir işti dediğini duydun mu?"

Ömer bu söze öfkelenerek, "Ben Allah'ın izniyle yarın halka konuşarak onları, hükümetlerini gasp etmek isteyen bu adamlardan sakındıracağım." dedi.

Abdurrahman dedi ki, ben Ömer'e dedim ki: "Ey Emirü'l-Mü-minin! Sakın bu işi yapmayın. Şimdi hac mevsimidir. İnsanlar her taraftan toplanacaklar. Sen konuşmaya başlayınca etrafında toplanacak, yanındaki-leri uzaklaştıraraklar. Ben, içindekileri söylemenden ve halkın onları anlamayarak gereğini yerine getirmemelerinden ve senin maksadını başka bir şeye tabir etmelerinden korkuyorum. Sabret de Medine'ye, Resulullah'ın hicret ettiği eve ve sünnetinin beşiğine dönelim. Orada fakihleri ve kavmin ileri gelenlerini toplayarak istediğin şeyi tam bir kuvvet ve güçle söyle de bilginler söylediklerini anlasınlar ve maksadını bilsinler."

Ömer dedi ki: "Doğru söylüyorsun, vallahi Medine'ye döndüğümüzde ilk toplantım bu olacak."

İbn Abbas der ki: Zilhicce ayının sonunda Medine'ye döndük. Cuma günü öğle vakti sevinçli bir şekilde aceleyle mescide gittik. Said b. Zeyd b. Amr b. Nufeyl'in minberin kenarında oturduğunu gördüm. Ben de onun yanında otuyordum, öyle ki dizlerim onun dizlerine değiyordu. Çok geçmeden Ömer b. Hattab geldi. Ömer'i gördüğümde Said'e, "Bugün halife, hilâfeti boyunca söylemediği bir şeyi söyleyecek!" dedim. Said, "Sen bunu nereden biliyorsun?" diye bana itiraz etti. Ömer minbere çıktı. Müezzinler susunca ayağa kalkarak Allah'a hamd u sena ettikten sonra şöyle konuştu:

Bugün söylenmesi gereken bir şeyi söylemek istiyorum, kim bilir ecelim yakınlaşmış olabilir. O hâlde sözlerini anlayanların eleştirisi olursa söylesinler; fakat maksadımı anlamadığından korkan olursa, bana yalan isnat etmeye hakkı yoktur...

Bana aranızdan birinin, "Vallahi eğer Ömer ölürse falan adama biat edeceğim." dediğini bildirdiler. Ebu Bekir'e biatin acele ve oldu bittiye getirilen, hesap edilmemiş bir iş olduğunu söyleyen o adamın sözleri sizi aldatmasın. Bu doğrudur, Ebu Bekir'e biat böyleydi; fakat yüce Allah bu aceleciliğin şerrini giderdi. Ayrıca sizin aranızda, Ebu Bekir gibi boyunlar kendisine itaatle bükülen bir kimse de yoktu. Bundan böyle birisi Müslümanlarla müşavere etmeden biat ederse, ne onun böyle bir şeye hakkı vardır ve ne de ondan biat alanın; her ikisi de ölümü hak etmiş olurlar.

Ömer hutbesinin son bölümünde yine vurgulayarak demiştir ki: "Ne onun böyle bir şeye hakkı vardır ve ne de ondan biat alın; her ikisi de ölümü hak etmiş olurlar."¹

Hayret! Kime biat edilmesini istiyordu ve kim sözleriyle halifeyi öfkelenirdi de halife böyle konuştu. İbn Ebi'l-Hadid Şafiî her iki ismin üzerinden perdeyi açarak şöyle demiştir:

"Eğer Ömer ölürse falan adama biat edeceğim." diyen, Ammar b. Yasir'di. Ammar, "Eğer Ömer ölürse Ali'ye biat edeceğim." demişti. Ömer'i öfkelenirerek hutbesinde öyle konuşmasına sebep olan söz budur.

Bu Hutbe Üzerine

Ömer'in sözlerinden anlaşılıyor ki, o kendisinin ölümünden sonra hilâfetin Kureys'in elinden çıkmasından ve Müslümanların (sahabe ve tâbiîn) kendisinin hükümetini istemediği birine biat etmelerinden korkuyordu; o adam da Emirül-Müminin Ali'dir (a.s). Bu nedenle atik bir hareketle böyle bir hareketin önünü alarak, "Bundan böyle kim Müslümanlarla müşavere etmeden birine biat ederse, ne onun böyle bir şeye hakkı vardır, ne de ondan biat alanın; her ikisi de ölümü hak etmiş olurlar." dedi.

Bu sözleri söylenenin kendisi, Ebu Bekir'den sonra Müslümanlarla müşavere etmeden hilâfete geçmiştir! Her hâlükârda o böyle bir plâna kendisinden sonra hükümetin Kureys'in elinden çıkmasını güçlü bir şekilde önledi. Fakat az bir zaman sonra, yaralı bir şekilde ölüm yatağına düştüğünde, Kureys'in ileri gelenlerinden altı kişinin kendi aralarından birini hilâfete seçmelerini emretti, son kararı ve genel muvafakati da Abdurrahman b. Avf'a bıraktı. Abdurrahman ise böyle bir halifeye biati Allah'ın kitabına, Resulullah'ın sünnetine ve Şeyheyn'in (Ebu Bekir'le Ömer) siretine uymakla şartlandırdı. Bunu da Osman kabul etti, fakat Ali (a.s) kabul etmekten sakındı. Çünkü onlar Ali'nin (a.s), Allah'ın kitabını ve Resulullah'ın (s.a.a) sünnetini Ebu Bekir'le Ömer'in siretiyle bir düzeyde tutmayacağını biliyorlardı.

1- Sahih-i Buharî, c.4, s.119-120, "Racmu'l-Hablâ Mine'z-Zina" babı, Kita-bu'l-Hudud. Biz Ömer'in hutbesinden konumuzla ilgili bölümünü bu kitabın önceki bölümlerinden aldık.

Kitabımızın önceki sayfalarına müracaat edecek olursak, Öme-r'in, Sa'd b. As el-Emevî'nin yakın akrabalarından olan kendisinden sonraki halifeden açıkça haber verdiğini görürüz. Sa'd'ın dediğine göre daha sonraları onun Osman b. Affan olduğu anlaşıldı. Yine da-ha fazla inceleyecek olursak, Ebu Bekir'in Osman'la olduğu bir sırada ona şöyle yazmasını söylediğini görürüz:

"Bu, Ebu Bekir'in Müslümanlarla ahdidir. Ama sonra..." Ebu Bekir bunu söyledikten sonra bayıldı ve Osman onun sözünü kendisi şöyle tamamladı: "Ama sonra, Ben kendi yerime Ömer b. Hat-tab'ı seçtim!" Ebu Bekir ayılınca Ömer'in hilâfeti konusunda Osman'ın yazdıklarını te-yit ederek imzaladı. Çünkü bu atama daha önceden kararlaştırılmıştı.

Yakubî, Osman'dan sonra hilâfet hakkında şöyle yazar:

Osman şiddetli bir hastalığa tutulmuştu. Hamran b. E-ban'ı çağırarak kendisinden sonraki halifeye bir hüküm yaz-masını ve onun isminin yerini boş bırakmasını istedi. Daha sonra Osman boş bırakılan yere kendi eliyle Abdurrahman b. Avf'ın ismini ya-zıp ağzını kapayarak Hamran aracılığıyla onu Ebu Süfyan kızı Ümmü Habibe'ye gönderdi.

Hamran yolda Osman'ın hükmünü açıp okuduktan sonra Abdurrahman b. Avf'ın yanına gidip olanları ona bildirdi. Abdurrahman bunu duyunca öfkelenerek dedi ki: "Ben Osman'ı herkesin gözü önünde halife ettim; o beni gizlice mi kendi yerine seçiyor?"

Bu haber Medine halkına ulaştı ve Emevîler bu habere çok öfkelen-diler. Sonunda Osman Hamran'ı çağırarak ona yüz kırbaç vurdurdu ve onu Basra'ya sürgün etti. Bu olay, Abdurrahman'la Osman arasında düşmanlık yarattı. Bunun sonucunda Abdurrahman, oğluyla Osman'a şöyle bir haber gönderdi: Ben geçmişte üç açıdan senden üstün olduğum hâlde sana biat et-tim...¹

Bu olaydan, Osman b. Affan'dan sonra hilâfete Abdurrahma-n'ın geçmesinin kararlaştırılmış olduğu anlaşılmaktadır. Fakat Abdurrahman Hicrî 31 veya 32 yılında Osman'la arası iyice açılmış olduğu hâlde vefat etti.²

1- Tarih-i Yakubî, c.2, s.169.

2- el-Evail, Ebu Hilâl el-Askerî, 1407 Avrupa baskısı, s.129; Şerhu Neh-ci'l-Belâğa, İbn Ebi'l-Hadid, Muhammed Ebu'l-Fazl İbrahim incelemesi, c.1, s.169.

Böylece Kureyş'in hâkim gücü Ümeyye Oğulları ile diğer Ku-reyş boyları arasında ihtilâf çıktı. Osman'a karşı kıyam eden muhaliflerinin başını Teym soyundan Ümmü'l-Müminin Aişe çekiyordu. Nihayet Osman Medine'deki evinde muhacirle ensarın gözleri önünde öldürüldü.¹

Osman'ın ölümünden sonra hükümet halkın eline geçti ve geç-mişte ettikleri bütün biatlerden kurtuldular. O zaman Emirü'l-Mü-minin Ali'ye (a.s) yöneldiler ve onun etrafında toplanarak başta Re-sulullah'ın (s.a.a) ashâbı olmak üzere Hz. Ali'ye biat ettiler.

Hilâfete Emirü'l-Müminin Ali (a.s) geçince, kendinden önceki halifelerin döneminde Kureyş'in ele geçirdiği bütün imtiyazları iptal ederek beytülmalin taksiminde ve sosyal konumlarda Kureyş'in başlarıyla, Arab'ıyla-Acem'iyle diğer Müslümanlar arasında eşitliği sağladı.

Kureyş, İmam Ali'nin (a.s) hilâfetinden dört ay sonra her taraftan güçlerini seferber ederek Cemel Savaşı'nı meydana getirdi ve Osman'ın kanını talep etme bahanesiyle Mervan b. Hakem, dün halkı Osman'ı öldürmeye tahrik eden Osman'ın zorlu düşmanları Talha'yla Zübeyir, doğrudan doğruya, Osman'ın öldürülmesine fetva veren Aişe'nin komutasında bu savaşı İmam Ali'ye (a.s) dayattılar. Çok geçmeden Kureyş İmam'a (a.s) karşı Sıffin Savaşı'nı başlattı! Osman'ın kanını talep etme adıyla bu iki savaş Hz. Ali'ye dayatıldı ve böylece Kureyş, Medine dışında Müslümanların zihnini karıştırdı. Sonra "Hakemeyn Olayı"nın peşinden Haricîler İmam'a (a.s) karşı kıyam ettiler. Bu nedenle İmam Ali (a.s) defalarca Kureyş'in kendisine yaptığı zulümden yakınmıştır. Bunun bir örneğini İmam Ali'nin (a.s), kardeşi Akil'e yazmış olduğu mektupta bulmak mümkündür. İmam (a.s) bu mektupta şöyle yazıyor:

Dalâlete meyleden, ayrılık ve ihtilâfı seçen, kendisi dalâletin karanlığında yaşayan ve hakka varmayı zorlaştıran Kureyş'i kendi hâline bırak. Onlar benden önce Resulullah'a (s.a.a) karşı savaşmakta birleştikleri gibi, bana karşı savaşmakta da ittifak ettiler. Kureyş bana ait olan mükâfatı benden aldı, akrabalık bağını kopardı. Annemin oğlunun (Resu-lullah) otoritesini benden zorla aldı.²

1- bk. Ehadisü Ümmü'l-Müminin Aişe, 1408 Beyrut baskısı, s.87-162, "Fî Ah-di's-Sahreyn" bölümü.

2- Şerhu Nehci'l-Belâğa, Muhammed Abduh, mektup: 36; el-Ağânî, c.15, s.44.

İmam Ali'ye (a.s) onlardan birisi, "Ey Ebutâlib oğlu!" dedi, "Sen bu işe gerçekten de pek sarılmışsın." İmam ona cevaben şöyle buyurur:

Andolsun Allâh'a, siz benden fazla sarılmışsınız; (hilâfete lâîyk olma açısından) benden fazla da uzaksınız ondan. Benimse hem ona ihtisasım var, hem de daha yakınım, daha lâîyğim, ona. Ben hakkımı aradım, istedim; sizse onunla be-nim arama girdiniz; engel oldunuz, ona karşı da benim yüzüme vurdunuz.

Onu delille, orda bulunanların önünde hırpalayınca dona kaldı; bana ne cevap vereceğini bilmez bir hâlê düştü!

Allâh'ım! Kureyş'ten hakkımı al benim. Onlara yardım edenlerden hakkımı al benim. Bunu istiyorum, yardım diliyorum senden; çünkü onlar, yakınlığımı inkâr ettiler; pek büyük olan derecemi küçülttüler; bana âit olan işte, benimle kavgaya giriştiler. Sonra da dediler ki: "Hakkı almak da var, vermek de!"¹

Diğer bir hutbesinde de şöyle buyuruyor:

Allah'ım, Kureyş'ten hakkımı senden istiyorum; onlara karşı senden yardım diliyorum. Resulullah'a (s.a.a) olan yakınlığımı inkâr etiler, elimdeki kabı baş aşağı çevirdiler; başkasından fazla lâîyk olduğum işte, hakkım olan mevkide benimle kavgaya giriştiler. Hak alınır da, verilir de; istersen gamlara batarak dayan; istersen esef ederek öl, dediler!

Baktım, gördüm ki ehlibeytimden başka ne bir yardımcı var bana, ne bir yar ve yaver. Onların tehlikeye düşmelerini reva görmedim. Gözlerime toz toprak dolmuştu; gözlerimi yumdum; ağzımın kanını dertle, elemle yuttum; zehirden acı olan bıçaklarla doğranmaktan çetin bulunan bu işe da-yandım.²

Sonunda İmam Ali (a.s) Kûfe Mescidi mihrabında Haricîlerden biri tarafından öldürüldü ve hicretin 40. yılında Muaviye hükümeti tamamen ele geçirerek o yılı birlik ve kaynaşma yılı anlamında "Ammu'l-Cemaat" diye adlandırdı; fakat gerçekte o yıla Kureyş'in kaynaşma yılı anlamında "Ammu'l-Cemaat Li-Kureyş" adı verilmeliydi.

Sonra Muaviye yirmi yıl saltanat sürdürdükten sonra hicretin altmışında öldü.

1- Şerhu Nehci'l-Belâğa, Muhammed Abduh, hutbe: 167 ve Dr. Subhi Salih çalışmasıyla basılan Nehcü'l-Belâğa'da ise hutbe: 172, Beyrut baskısı.

2- Şerhu Nehci'l-Belâğa, Muhammed Abduh, hutbe: 212. Bunun baş tarafı Sekaff'nin el-Garat adlı eserinde, s.392'de geçer.

* * *

Bunlar Kureyş'in, İmam Ali'nin (a.s) hilâfete geçmesini istemediklerini gösteren bazı örneklerdir; Resulullah'ın (s.a.a) hadislerinin yayılmasının yasaklanması da bunun diğer bir örneğidir. Şimdi hadisin yasaklanışını inceleyelim.

Kureyş'in, Resulullah'ın (s.a.a) Hadislerinin Yazılmasını Önleyişi

Amr b. As'ın oğlu Abdullah der ki:

Ben, Resulullah'tan (s.a.a) duyduğum her şeyi yazıyordum. Fakat Kureyşliler yazmamı engelleyerek dediler ki: "Sen Resulullah'tan (s.a.a) duyduğun her şeyi yazıyorsun musun? Oysa, Peygamber de beşerdir. O da hoşnut olarak ve öfkelenerek konuşur!" Bunun üzerine artık duyduklarımı yazmayı bıraktım. Fakat bunu Resulullah'a (s.a.a) söylediğimde o, parmağıyla ağzına işaret ederek, "Yaz." dedi, "Canım elinde olan Allah'a andolsun ki, buradan haktan başka bir şey çıkmaz."

Kureyş, Resulullah'ın (s.a.a) hadislerinin yazılmasını engelleme-sinin sebebini açıkça beyan etmiştir. Yani Resulullah (s.a.a) birine kızmış veya birinden hoşnut olduğu hâlde konuşmuş olabilirdi! Birinci durumda Resul-i Ekrem'in hadisi onun utanç duymasına ve adının kötüye çıkmasına sebep olurdu. Oysa Kureyş'in inat ve azgınlığı hakkında Resulullah'ın (s.a.a) neler söylediğini ve onları ez-mek için inen ayetleri tefsir ettiğini bilmekteyiz. İkinci durumda ise, Resulullah'ın (s.a.a) hadisi, birinin hakkında açık bir nas olarak kalacaktı; oysa Kureyş kendisi hakkında böyle bir nassın yayılmasını istemezdi!

İşte bu nedenle Resulullah'ın (s.a.a) hayatının son anlarında vasiyetinin yazılmasına engel oldular. Resul-i Ekrem (s.a.a), "*Gelin sizin için bir şeyler yazayım da benden sonra asla saptmayın.*" buyurdu. Fakat Ömer dedi ki: "Resulullah'a ağırları galip gelmiştir! Sizin aranızda Allah'ın kitabı vardır; o size yeter!" Yine dediler ki: "Ona ne oluyor? Sayıklıyor!"

Bu engelleme, hilâfete geçmesini istemedikleri birinin hakkında Resulullah'ın (s.a.a) nassının yayılmasından korktukları içindi. Bu nas yayılacak olsaydı, peygamberlikle hilâfet onun ailesinde toplanmış olurdu! Kureyş'in bu endişesinden dolayı Ömer kendi hilâfeti döneminde Resu-

lullah'ın (s.a.a) hadislerinin yazılmasını engelledi ve ashabın Resul-i Ekrem'den (s.a.a) yazdıkları hadisleri toplayarak hepsini yakiverdi!

Resulullah'ın (s.a.a) hadislerinin yazılmasının yasaklanması, Eme-vî halifesi Ömer b. Abdülaziz zamanına kadar devam etti; diğer işler de bu şekildedeydi. Bu konuda kitabımızın ikinci cildinde "halifeler döneminde hadis yazımının yasaklanması" bölümünde genişçe bahsedeceğiz. Fakat şimdi Hulefa-i Raşidin'den sonra Kureyş halifelerinin o kerahet ve düşmanlıklarını sergilemek için izledikleri si-yaseti inceleyeceğiz.

Kureyş'in ve Ümeyye Oğulları'nın Siyaseti

Muaviye'nin Döneminde

Câhiz, Muaviye döneminde Kureyş hilâfetinin siyasetine kısaca değinmiş ve İbn Ebi'l-Hadid onu kitabında şöyle kaydetmiştir:

Ebu Osman Câhiz¹ der ki:

"Muaviye Irak, Şam ve diğer bölgelerin ahalisine Ali'ye (a.s) küfretmelerini ve ondan berî olmalarını emretti! Bunun üzerine Müslümanların minberlerinde ve hutbelerde Ali'ye (a.s) küfredildi! Ali'ye (a.s) küfür ve lânet etme Ömer b. Abdülaziz zamanına kadar yaygın bir sünnet hâline gelmişti. Fakat Ömer b. Abdülaziz hilâfet kürsüsüne oturunca ona küfretmeyi yasakladı."

Câhiz, Muaviye'nin, cuma hutbelerinin sonunda şöyle dediğini vurgular:

Allah'ım! Ebu Turab (Ali) senin dininde mülhit olmuş, yolundan insanları azdırmıştır. Ona şiddetle lânet et. Onu acılı bir azaba düşür!

Bu kelimeler İslâm topraklarının dört bir yanına yayıldı. Ömer b. Abdülaziz dönemine kadar İslâm minberlerinde söylenen bunlardı! Ta-berî şöyle diyor:

Muaviye, Muğiyre b. Şu'be'yi hicrî 41'de Kûfe valiliğine atadı. Fermanı yazınca şöyle dedi: "Senden birkaç şeyi yapmanı isti-

1- Şerhu Nehci'l-Belâğa, İbn Ebi'l-Hadid, 57. hutbenin şerhi, c.1, s.56, hic-rî 1378, birinci baskı.

Ebu Osman Cahiz Ömer b. Bahr el-Leysî el-Basrî, lügatçi ve nahivcidir. Cahiz Nasibî meyilliydi. Ebu Cafer İskafî ve Şeyh Mufid'in reddettikleri "Os-maniye" kitabı onun eserlerindedir.

yordum, fakat zekâ ve yeteneğine güvenerek onları sana bırakıyorum. Ama bir konuyu ihmal etmiyorum, o da şudur: Sakın Ali'ye küfredip hakkında kötü şeyler söylemek-ten gafil olma. Osman'a acıyıp onun için rahmet ve bağışlanma dilemeyi unutma. Ali dostlarında kusur aramayı, onu kötümlemeyi ve Osman'ın taraftarlarını övüp kendine yaklaştırmayı ihmal etme!"

Muğiyre dedi ki: "Denedim ve denendim. Senden önce diğerlerine de çalıştım, onlar tarafından kınanmadım. Şimdi bir kez daha deneniyorum. Bakalım ne olacak: Övülecek mi-yim, kınanacak mıyım?"

Muaviye: "Övülecek ve methedileceksin inşallah." dedi!!¹

İbn Ebi'l-Hadid, Medainî'nin *el-Ehdas* adlı eserinden şöyle nakleder:

Muaviye, Ammu'l-Cemaat yılında İslâm topraklarının dört bir yanındaki valilerine şöyle bir genelge gönderdi: "Kim Ebu Turab ve ailesinin fazileti hakkında bir şey rivayet ederse, ben artık ondan berîyim." Bu hükümlerle, Emirü'l-Müminin'in (a.s) taraftarlarından olan Kûfe halkı birçok zorluklarla karşılaştı.²

Muaviye, tekrar ülkenin dört bir yanındaki valilerine şöyle yazdı:³

Ali ve ehlibeytinin taraftarlarından olan hiç kimsenin şahitliğini kabul etmeyin. Kendi bölgenizdeki Osman taraftarlarını ve onun faziletini rivayet edenleri bularak kendinize yakınlaştırmın, onları ağırlayın ve onların Osman'ın faziletleri hakkında rivayet ettiklerini, isimlerini, babalarının isimlerini ve kabilelerini yazarak bana gönderin.

Valiler Muaviye'nin bu emrini uygulama yolunda, Osman'ın fazileti hakkında Resulullah'ın (s.a.a) dilinden rivayet edenlerle hadislerini Muaviye'nin sarayına yansıtıyorlardı. Muaviye de onun karşısında para ve hediye gönderiyor, toprak ve mülk veriyor, bu yolla insanları yararlandırıyordu. İnsanlar da birbirleriyle rekabet ederek mal ve makama ulaşmak için her yerde hadisler uydurup Muaviye'nin görevlilerine verdiler.

1- Tefsir-i Taberî, "Hicretin 51. Yılı Olayları" bölümünde, c.6, s.108; Tarih-i İbn Esîr, c.3, s.302.

2- Şerhu Nehci'l-Belâğa, İbn Ebi'l-Hadid, Mısır, birinci baskı, c.3, s.15-16.

3- Muaviye'nin bu mektubuna Ahmed Emin de Fecru'l-İslâm'da yer vermiştir, s.275

Muaviye'nin valilerinden birinin yanına gidip, Osman hakkında bir fazilet nakleden hiç kimse eli boş dönmüyordu; aksine ismi ve rivayeti yazılıyor ve devlet düzenine yaklaşmış oluyor, sözü dinleniyor ve isteği yerine getiriliyordu. Bir süre böyle devam etti. Nihayet Muaviye tekrar valilerine genelge göndererek dedi ki:

"Osman hakkındaki rivayetler çoğaldı ve bütün şehirlerde dilelere düştü. Şimdi ise mektubum elinize ulaşınca, halkı sahabe ve ilk iki halife hakkında hadis rivayet etmeye davet edin ve Ebu Turab (Ali) hakkında rivayet edilen hadislerin aksini sahabeler için rivayet edip bana göndermelerini söyleyin. Ben bunu daha çok seviyorum; bununla gözlerim daha fazla aydınlanır. Bu, Ebu Turab'la taraftarlarına karşı en ezici delildir. Bu, onlara Osman'ın fazilet ve menkıbelerini söylemekten daha acı olacaktır!"

Muaviye'nin emrini halka okudular. Onun peşinden ashabın fazilet ve menkıbeleri hakkında gerçeği olmayan birçok rivayetler uydurup yaydılar. İnsanlar da o uydurma rivayetleri toplantılarında söylüyorlardı.

Sahabe hakkındaki o uydurma rivayetler hatiplerin eline geçti ve oradan da medreselere ulaştı; öğretmenler de onları çocuklara ve öğrencilerine öğrettiler. Onlar da o uydurma hadisleri Kur'ân gibi öğrendiler!

Nihayet, o uydurma hadisler evlerin içine işledi; kadınlar, hizmetçiler ve onların etrafındakiler de ondan nasipsiz kalmadılar. Yıllar böyle geçti ve insanların eline çok miktarda yalan düştü; öyle ki, kadılar, fakihler ve valiler de bu konularda bahse giriştiler!¹

Hadis biliminin ileri gelenlerinden olup Neftaveyh diye meşhur olan İbn Arafat kendi tarihinde şöyle yazar:

Ashabın fazilet ve menkıbeleri hakkındaki uydurma rivayetlerin çoğu, Ümeye Oğulları'nın hükümeti döneminde insanları kendilerine yaklaştırmak ve bu vesileyle Haşim Oğulları'nın burnunu yere sürtmek amacıyla uydurulmuştur!²

1- Şerhu Nehci'l-Belâğa, c.3, s.15-16, "Min Kelâmin Lehu ve Kad Seelehu Sâilun An Ahadisi'l-Bid'at" hutbesinin şerhinde. İbn Ebi'l-Hadid, rivayeti E-bu'l-Hasan Ali b. Muhammed b. Abdullah el-Medainî'den (öl. 315 hicrî) nakletmiştir. En-Nedim, el-Ehdas'da onun 15 kitabının ismini kaydetmiştir. bk. el-Fihrist, s.115.

2- Önceki kaynak ve Fecru'l-İslâm, s.213. Neftaveyh, İbrahim b. Muham-med b. Arafat el-Ezdi. Tarih-i Bağdad'da Neftaveyh'in hayatıyla ilgili, onun birçok eserleri

İbn Ebi'l-Hadid, İskafi'den şöyle nakleder:

Muaviye, sahabe ve tâbiünden bir grubu Ali (a.s) hakkında nefret uyandırıcı çirkin ve yakışsız rivayetler uydurmaları için görevlendirdi. Bunun karşılığında onları teşvik etmek ve bu gibi hadisleri daha fazla uydurmaları için çok miktarda para veriyordu!¹

Yine bu alandaki örneklerden biri de Buharî² ve Müslim *Sahih*'lerinde kendi senetleriyle Amr b. As'tan naklettikleri hadistir. Bu hadis şöyledir:

Resulullah'ın açıkça³ şöyle dediğini duydum: "Ebu Talib Oğulları benim dostlarım değildir, benim dostum Allah ve salih müminlerdir!"

Ve *Sahih-i Buharî*'deki diğer bir rivayete göre bu uydurma hadisin son bölümü şöyledir: "Fakat onlar benim akrabalarımdır; bu nedenle onlarla akrabalık bağını gözetiyorum."

Bu iki hadisi İbn Ebi'l-Hadid *Sahih-i Buharî*'den alarak kendi kitabında kaydetmiştir. Fakat *Sahih-i Buharî*'nin günümüzdeki baskılarında "Ebu Talib Oğulları" yerine "Ebu Falan oğulları" yazılmıştır!

olduğu kaydedilir. Mes'udî de onu tarihçi saymış ve onun kitabı hakkında, "Yine Neftaveyh diye lakaplanan Ebu Abdullah'ın Tarih'i" diye yazmış, sonra onu överek faydalı ve kapsamlı bir eser olduğunu söylemiştir. He-diyetu'l-Arifin kitabında, s.5'de onun kitaplarının ismi kaydedilmiş, vefat yılı 323 yılı olarak bildirilmiştir.

1- Şerhu Nehci'l-Belâğa, İbn Ebi'l-Hadid, birinci baskı, Mısır, c.1, s.358. İskaf, Nehriyan nahiyelerinden Bağdad'la Vasit arasında yer almıştır. İskafı olan Ebu Cafer el-İskafi, Mucemu'l-Buldan kitabında Bağdat ahalisinden ve meşhur Mu'tezile kelâmcılarından biri sayılmış, vefat yılı 204 yılı olarak kaydedilmiştir. İbn Hacer, Lisanu'l-Mizan'da şöyle yazar: "Muhammed b. Abdullah el-İskafi, Mu'tezile'nin kelâmcılarından ve ileri gelenlerinden biridir; İska-fiyye fırkası da ona mensuptur. O Bağdatlı ve asaleten Semerkantlıdır. İbn Nedim onun bilgi, zekâ, takva ve himmette başta gelenlerden biri olduğunu, uzun bir hayat yaşadığını, Mu'tasım Abbasî'nin ikramının kapsamına girdiğini ve 240 yılında vefat ettiğini söyler." bk. Lisanu'l-Mizan, c.5, s.221.

2- Buharî kendi *Sahih*'inde, c.4, s.34, Kitabü'l-Edeb, "Yebullu'r-Rehim Bi-Belaliha" babında bu hadisi iki tarikle İbn As'dan nakleder; ancak Âl-i Ebu Talib (Ebu Talib Oğulları) yerine, Âl-i Ebu Fulan (Filaninin Oğulları) tabirini kullanır.

3- İkinci rivayetteki bu fazlalık *Sahih-i Buharî*'de Amr b. As'tan, yine "Âl-i Ebu Fulan (Filaninin Oğulları)" tabiriyle; *Sahih-i Müslim*, c.1, s.136, Kitabü'l-İman, "Muvalatu'l-Müminîn ve Mukatiatu Gayrihim" babında kaydedilmiştir.

Taberî, Muğiyre b. Şu'be hakkında şöyle yazar:

O, yedi yıl birkaç ay Kûfe'de hükümet sürdü. Ali'ye küfredip hakkında çirkin sözler söylemeyi, Osman'ın katillerini eleştirip onlara lânet etmeyi, Osman için rahmet ve bağışlanma dilemeyi ve onun dostlarını pak ve günahsız göstermeyi bir gün bile unutmamıştır!¹ Ayrıca Muğiyre siyasetçi ve muhafazakâr bir adamdı. Bazen küfreder ve çirkin şeyler söyler, bazen de yumuşaklık gösterir, aldırış etmeden yanından geçerdi.

Kûfe valiliği döneminde, bir gün Sa'saa b. Suhan'a dedi ki:

"Sakin Osman hakkında çirkin sözler söyleyip onda kusur aradığını veya açıkça Ali'nin (a.s) faziletiyle ilgili bir şey söylediğini duyamayayım! Çünkü sen Ali'nin (a.s) fazileti hakkında benden fazla bilmiyorsun; aksine, ben onun fazilet ve menkıbesini senden daha fazla biliyorum. Fakat elden ne gelir ki başa geçen şu padişah sıkı bir şekilde gözetmektedir ve bizden onun kusurlarını halka söylememizi istemiştir. Biz ise bize emredilen çoğu şeyleri görmezden geliyor ve bunların şerrini canımızdan defetmekten başkasını söylemiyoruz. Dolayısıyla İmam Ali'nin (a.s) faziletleri hakkında bir şey söylemek istersen, onu arkadaşlarına gizli söyle veya gizlice evlerinizde söyleyin. Fakat mescitte açıkça bu konuda bir şey söylemeye kalkışırsan, halife bunu duymaya tahammül etmez de bizden kabul etmez."²

Bu alanda Yakubî'nin sözü de özetle şöyledir:³

Hucr b. Adiy, Amr b. Hamık el-Huzaî ve arkadaşları Ali b. Ebu Talib'in (a.s) dostlarındandı. Muğiyre ve Muaviye'nin diğer dostlarının minberde Ali'ye (a.s) lânet ettiklerini duyunca buna dayanamayarak onlara karşı durup itiraz ettiler.

Fakat Ziyad b. Ebih, Kûfe'ye girince onların tutuklanmasını emretti. Bunun üzerine onlardan bazıları tutuklanarak idam edildi! Fakat Amr b. Hamık el-Huzaî, arkadaşlarından bir grubuyla Musul'a kaçtı. Hu-cr b. Adiy'le on üç kişi ise Ziyad'ın eline düştü. Ziyad onları Şam'a Muaviye'nin yanına göndererek, "Bunlar halkın aksine Ebu Turab'a küfretmekten sakındılar ve kendi kumandanlarının karşısında durdular, münakaşaya kalkıştılar, emre itaatsizlik ve isyan ettiler!" diye yazdı ve bazı-
larını da buna tanık tuttu!

1- Tefsir-i Taberî, Avrupa baskısı, c.2, s.112.

2- Tefsir-i Taberî, Avrupa baskısı, c.2, s.38.

3- Tarih-i Yakubî, c.2, s.230-231.

Tutuklular Şam'ın birkaç mil uzağındaki Muruc-ı Azra'ya ulaştıklarında, Muaviye onları orada tutmalarını ve Şam'a sokmamalarını emretti. Sonra bazılarını onları idam etmeye gönderdi.

Bunun üzerine Muaviye'nin etrafındakilerden bazıları aracı olunca onlardan altısı serbest bırakıldı. Geri kalanların da Ali'den uzak olduklarını, ona lânet edip küfretmeyi kabul edecek olurlarsa serbest bırakılmalarını, aksi takdirde idam edilmelerini emretti! Fakat Hucr'la arkadaşları bir ağızdan, "Allah'ım! Biz böyle bir iş yapmayız." dediler.

Onları idam etmek için görevlendirilenler onların kabirlerini gözleri önünde kazıp kefenlerini hazırladılar. Onlar da bütün gece sabaha kadar namaz ve ibadetle meşgul oldular. Sabah olunca tekrar Ali'den berî olduklarını ve ona lânet edip küfretmelerini önerdiler; fakat onlar yine, "Biz onun velâyetinden vazgeçmeyiz ve onun düşmanlarından berîyiz." dediler. Bunun üzerine cellat ileri çıktı. Hucr ondan, tekrar abdest alıp namaz kılmak için kendisine müsaade etmesini istedi. Namazı bitince de boynunu vurdular.

Cellatlar onları birer birer ileri çekerek boyunlarını vurdular. Sıra Abdurrahman b. Hisan el-Anzî ve Kerim b. Afif el-Hasemî'ye geldi. Bu ikisi, "Bizi Emirü'l-Müminin Muaviye'nin yanına götürün, istediği şeyi onun yanında söyleyelim." dediler. İsteklerini kabul e-derek onları Muaviye'nin yanına gönderdiler. Muaviye'nin yanına vardıklarında Muaviye, Kerim el-Hasemî'ye, "Ali hakkında ne söy-lüyorsun?" dedi. Kerim, "Senin dediğini!" diye cevap verdi. Muaviye, "Ali'nin dininden berî misin?" dedi. Kerim sustu. Sonra Kerim'in amcasının oğlu kalkarak onu kendisine bağışlamasını rica etti. Mu-aviye Kerim'i zindana atmalarını emretti ve bir ay sonra Kûfe'ye dönmesi şartıyla serbest bıraktırdı.

Muaviye, Abdurrahman b. Hisan el-Anzî'ye, "Ali hakkında ne dersin?" dedi. Anzî dedi ki: "Şahadet ederim ki o çokça Allah'ı zikrederdi. Hakkı emreden, adaletin koruyucularından olan ve halkın derdiyle dertlenen bir şahıstı." Muaviye, "Ya Osman hakkında ne dersin?" diye sorunca dedi ki: "Osman zulmün kapısını açan ve hak-kın kapısını kapayan ilk kişiydi." Muaviye ona, "Kendini öldürdün!" dedi. Anzî cevabında, "Aksine sadece seni öldürdüm!" dedi. Bunun üzerine Muaviye onu Ziyad b. Ebih'in yanına göndererek şöyle yazdı: "Anzî şimdiye kadar bana gönderdiklerinin en kötüsüdür. Ona hak ettiği cezayı ver ve en kötü bir şekilde idam et!"

Anzî'yi Ziyad'a götürdüklerinde Ziyad, onu diri diri gömmeleri için Kıssu'n-Natif'e gönderdi!¹

Ziyad b. Ebih'in sebep olduğu olaylardan biri de Sayfî b. Füseyl'e yaptıklarıdır. Ziyad, Sayfî'yi getirmelerini emretti. Sayfî gelince ona, "Ey Allah'ın düşmanı! Ebu Turab hakkında ne dersin?" dedi. Sayfî, "Ben Ebu Turab'ı tanımıyorum!" dedi. Ziyad, "Sen onu tanı-mıyorsun ha?" dedi. Sayfî, "Hayır, ben onu tanımıyorum!" cevabını verdi. Ziyad, "Yani sen Ali b. Ebu Talib'i tanımıyor musun?!" diye sorunca Sayfî dedi ki: "Evet, onu tanımıyorum. Ebu Turab odur!"

Aralarında geçen birtakım tartışmalardan sonra Ziyad, "Sopa getirin." diye bağırdı. Sopa geldikten sonra Sayfî'ye dedi ki: "Şimdi Ali hakkında ne dersin?" Sayfî, "Allah'ın kullarından biri hakkında söyleyeceğim en güzel sözü onu hakkında söylerim." dedi. Ziyad bağırarak, "Yere yapışincaya kadar sopayla ensesine vurun." dedi. Ziyad'ın cellatları onun emrini yerine getirdiler. Ziyad, "Onu ayağa kaldırın." dedi. Ayağa kaldırdıklarında, "Şimdi bırakın." dedi. Sonra tekrar Sayfî'ye sordu: "Ali hakkında ne diyorsun?" Sayfî, "Vallahi bedenimi parça parça etsen de Ali hakkında benden duyduğundan başkasını duymayacaksın." dedi. Ziyad, "Ali'ye lânet etmelisin, yoksa boynunu vururum." dedi. Sayfî, "O hâlde şüphesiz boynumu vurmuş oldun; bundan dolayı ben saadete erdim ve sen ise bedbaht oldun." dedi. Bunun üzerine Ziyad onun boynuna bir zincir bağlayarak zindana atmalarını emretti. Sonunda Sayfî Hucr b. Adiy ile birlikte idam edilerek şahadet şerbetini içti.²

Ziyad b. Ebih yine Hazremut ahalisinden ikisi hakkında Muaviye'ye, "Bunlar Ali Şiası olup onun düşüncesine bağlılardır." diye bir mektup yazarak, ne yapması gerektiğini belirtmesini istedi. Muaviye ona şöyle cevap verdi: "Ali'nin düşüncesinde bulunduğu herkesi öldür, kulaklarını ve burnunu keserek evinin önüne as!"

Ziyad da, Ali'yi (a.s) methedip Osman'a kusur bulan Has'amî'yi diri diri gömdüğü gibi onları da Kûfe'de evlerinin önünde astı.³

1- Özet olarak bu hikâye için bk. Abdullah b. Saba Masalı, c.2, s.284-303. Yine aynı eserde bunu, Tarih-i İbn Asâkir ve Tehzib-i Tarih-i İbn Asâkir'de genişçe kaydedilmiş olan Hücr'un hayatı bölümünde naklettik.

2- Tarih-i Taberî, c.6, s.108 ve 149; Tarih-i İbn Esfir, c.3, s.204; el-Eğânî, c.16, s.7; Tarih-i İbn Asâkir, c.6, s.459.

3- el-Muhbir, s.479.

Mes'udî ve İbn Asâkir, Ziyad b. Ebih'in sonunu kendi *Tarih*'lerinde kaydetmişlerdir. Mes'udî der ki:

Ziyad b. Ebih, bütün Kûfe halkını sarayı önünde toplamalarını emretti ve onları Ali'ye küfretmeye zorladı. İtaat etmeyenleri ise kılıçtan geçiriyordu. O sırada taun hastalığına tutuldu ve insanlar onun şerrinden kurtuldu.¹

Amr b. Hamık el-Huzaî de bu yolda yerinden yurdundan edilip öldürülenlerin arasındadır. Amr, Ziyad b. Ebih'in elinden kaçarak çöllere düştü. Fakat Ziyad ondan vazgeçmedi, onu bulmak için her yeri aradı. Sonunda onu bularak başını bedeninden ayırıp Muavi-ye'ye gönderdi!

Muaviye, Amr'ın başını Şam çarşısına asmalarını emretti. Daha sonra Amr'ı bulmak için zindana attıkları eşine gönderip kesik başı onun eteğine atmalarını söyledi!²

Bu siyaset, İslâm beldelerinin dört bir yanında uygulandı. Öyle ki ismini andıklarımızın dışında bütün İslâm şehirlerinin emirleri, valileri bu siyaseti izliyor ve bunu uyguluyorlardı; Basra'da hüküm süren Busr b. Artad ve Rey valisi İbn Şehab Dürerî³ gibi. Tarih kitaplarında bunların her birinin kendine has bir öyküsü vardır.

Bu Emevî siyaseti daha sonra da devam etti; halkın çoğunluğu gerçeği bilmeksizin İslâm topraklarının dört bir yanında minberlerde Ali b. Ebu Talib'e (a.s) lânet okuyor, küfrediyorlardı!!! Fakat Sistan beldesi bunlardan müstesnaydı. Bu şehirde sadece bir defa lânet okundu. Bunun üzerine halk Ümeyye Oğulları'na karşı çıktı. Öyle ki, Mekke ve Medine gibi kutlu beldelerde lânet okunmaya de-vam edilirken, o olaydan sonra Sistan'da minberlerde hiç kimseye lânet okunup küfredilmedi.⁴

Bu durum öyle bir noktaya ulaştı ki, artık ailesinin karşısında bile Hz. Ali'ye lânet okuyorları. Bu hususta birçok olaylar nakledilmiştir. Biz burada örnek olarak onlardan sadece İbn Hacer'in *Tathiru'l-Lisan* kita-

1- Mes'udî, "Muaviye'nin Günleri" bölümü, c.3, s.30; İbn Asâkir, c.5, s.421.

2- el-Maarif, İbn Kuteybe, c.7, s.12; el-İstiab, c.2, s.517; el-İsabe, c.2, s. 526; Tarih-i İbn Kesir, c.8, s.48; el-Muhbir, s.490.

3- Tarih-i Taberî, Hicrî 41. Yıl Olayları, c.6, s.96; Tarih-i İbn Esîr, c.3, s.165; İbn Şehab İbn Esîr'de Muğiyre'nin Kûfe valiliğine atanması konusunda ve Hicrî 47. Yıl Olayları bölümünde, c.3, s.179.

4- Hamevî'nin Mu'cemu'l-Buldan'ından özetle, c.5, s.38, Mısır birinci baskı, "Sescistan" kökü. Secistan, İran şehirlerindedir.

binda kaydetmiş olduğu bir olayı nakletmekle yetiniyoruz. İbn Hacer şöyle yazar:

Amr minbere çıkarak Ali'ye küfretti. Peşinden Muğiyre b. Şu'be çıkarak o da Ali'ye küfretti. Bunun üzerine bazıları da İmam Hasan'a (a.s) minbere çıkıp onlara karşılık vermesini önerdi. İmam Hasan kabul etmedi; ancak, söyledikleri doğru olursa kendisini teyit edeceklerine ve eğer yalan olursa yalanlayacaklarına dair söz verirlerse minbere çıkacağını söyledi. Onlar da kabul ederek söz verdiler. Sonra İmam Hasan (a.s) minbere çıkarak Allah'a hamd-u sena ettikten sonra şöyle buyurdu: "*Ey Amr ve ey Muğiyre! Allah i-çin söyleyin, Resulullah'ın (s.a.a) falanca azgına lânet ettiğini biliyor musunuz?*" İki de "Evet, vallahi!" dediler. Bunun üzerine İmam Hasan Mu-aviye'yle Muğiyre'ye dönerek şöyle dedi: "*Sen ey Muaviye ve sen ey Muğiyre! Resulullah'ın çeşitli şekillerde Amr'a lânet ettiğini biliyor musunuz?*" İki de, "Evet, vallahi." dediler!...¹

Halkın, hoşlanmadığı sözler içerdiği için artık oturup onların hutbelerini dinlemek istemediğini gördüklerinde, sünnetin aksine hutbeyi namazdan önceye geçirdiler.

İbn Hazm *Muhella'*da şöyle yazar:

Ümeye Oğulları, halkın namazdan sonra dağılıp gitmesinden ve kendi hutbelerini dinlememesinden dolayı hutbeyi namazdan önce okumak şeklinde bir bidat çıkardılar. Halkın dağılıp gitmesinin sebebi ise onların hutbede Ali b. Ebu Talib'e (a.s) lânet okuyup küfretmeleriydi. Müslümanlar buna tahammül edemedikleri için kaçıp gidiyorlardı ve bu konuda haklıydılar da.²

Yakubî de kendi *Tarih'*inde şöyle yazar:

Hicretin kırk dördüncü yılında Muaviye mescitte konuşmak için özel bir yer yaptırdı. Kurban ve Ramazan bayramlarında minberleri mescidin dışına çıkararak namazdan önce hutbe okudu. Çünkü halk Ali'ye lânet edilmesini duymamak için namazı bitirince hemen gidiyor, onların hutbelerini dinlemiyordu.

1- Tathiru'l-Lisan, s.55. Bu kaynakta, hakkında çeşitli görüşler olan bir kişi dışında bu rivayetin senedinin bütün ricallerinin doğru olduğu vurgulanmıştır. Fakat Zehbî o bir kişiyi de, "O, güvenilir kimselerden olup hiçbir kusuru yoktur." şeklindeki sözleriyle teyit etmiş ve sonra da bu hadisi kaydetmiştir.

2- el-Muhella, İbn Hazm, Ahmed Muhammed Şakirî incelemesi, c.5, s.85-86; Kitabul-Ümm, Şafî, c.1, s.208.

Muaviye'nin hutbeyi namazdan önce o-kumasının sebebi budur. Yine Resulullah'ın (s.a.a) Ehlibey-t'ini kızdırmak için Fedek'i Mervan b. Hakem'e verdi.¹

Sahih-i Buharî, Sahih-i Müslim ve diğer kaynaklarda Ebu Sa-id el-Hudrî'den şöyle nakledilir:

Kurban veya Ramazan Bayramı günü Medine valisi Mer-
van b. Hakem'le birlikte dışarıdaki mescide giderek Kesir b. Salt'ın yapmış olduğu minberin yanında durduk. Mervan namazı kıldırmadan önce minbere çıkarak hutbe okumak isteyince, eteğinden tutarak, "Yukarı çıkma." dedim. Fakat Mervan eteğini çepip elimden kurtararak minbere çıktı ve namazdan önce hutbe okudu. Bunun üzerine ona dedim ki: "Vallahi sünneti değiştirdiniz ve aksini uyguladınız." Ama Mervan, "Ey Ebu Said! Bildiğin değişti!" dedi. Ben, "Vallahi bildiğim bilmediğimden daha üstündür." dedim. Mervan dedi ki: "Halk namazdan sonra oturup hutbeleri dinlemediği için hutbeyi namazdan önce okudum."²

Evet, sadece kendileri böyle yapmakla kalmıyor, diğer sahabelere de bunu emrediyorlardı. *Sahih-i Müslim*'de ve diğer kaynaklarda Sehl b. Said'den şöyle rivayet edilir:

Mervan'ın ailesinden birini Medine valiliğine atadılar. O, Sehl'i çağırarak Ali'ye küfretmesini emretti! Sehl kabul etmeyince, "O zaman Ebu Turab'a lânet et." dedi. Bunun üzerine Sehl dedi ki: "Ali'nin yanında Ebu Turab isminden daha sevimli bir isim yoktu. Onu bu isimle çağırdıklarında sevinirdi." O, "Sebebi nedir? Neden ona Ebu Turab denildi?" diye sorunca Sehl dedi ki: "Bir gün Resulullah (s.a.a) Fâtı-ma'nın (s.a) evine gidince Ali'yi orada bulamadı. Fâtıma'ya, "Amcan oğlu nerede?..." diye sordu. Fâtıma (s.a), "Mescitte uyumuştur." cevabını verdi. Resulullah (s.a.a) Ali'nin yanına gidince Ali'yi üzerindeki elbise açılmış, bedeninin yarısı görünür hâlde uyuyor buldu. Resulullah (s.a.a) Ali'nin bedenindeki toprakları temizleyerek birkaç defa, "Kalk Ey Ebu Turab!" diye buyurdu.³

1- Tarih-i Yakubî, c.2, s.223.

2- Sahih-i Buharî, c.2, s.111; Sahih-i Müslim, c.3, s.20; Sünen-i Ebu Davud, c.1, s.178; Sünen-i İbn Mâce, c.1, s.386; Beyhakî, c.3, s.297; Müsned-i Ahmed b. Hanbel, c.3, s.10, 20, 52, 54 ve 92; bu kaynakta itiraz edenin, Ebu Said olmadığını kaydeder.

3- Sahih-i Müslim'den özetle, c.7, s.124, "Menakıbı Ali" bölümü. Buharî bu olayı "Menakıb-ı Ali" bölümünde, Kitabı's-Salât'ın "Nevmu'r-Reculi Fi'l-Mescid" babında,

Amir b. Sa'd b. Ebî Vakkâs'tan şöyle nakledilir: Muaviye Sa'd b. Ebî Vakkâs'a, "Neden Ebu Turab'a küfretmiyorsun?" diye sordu. Sa'd şöyle dedi:

Resulullah'ın (s.a.a) üç konuda ona buyurduğu sözlerini hatırladıkça ona küfretmem. Resulullah (s.a.a) onlardan birini bana söylemesini kızıl develerden daha çok severdim: Resulullah (s.a.a) gazvelerinden birinde Ali'yi Medine'de kendi yerine bıraktığında ona şöyle buyurduğunu duydum:

"Bana nispetle Harun'un Musa'ya olan nispetinde olmak istemez misin? Fakat şu farkla ki benden sonra peygamber yoktur."

Yine Hayber Savaşı'nda Resulullah'ın (s.a.a) şöyle buyurduğunu duydum: *"Yarın sancağı öyle birine vereceğim ki o, Allah ve Resulü'nü sever, Allah ve Resulü de onu sever."* O kimsenin bizler olmasını ümit ettik. Fakat Resulullah, *"Ali'yi çağırın."* buyurdu. Ali'yi göz ağrısına tutulmuş olduğu hâlde getirdiler. Hz. Peygamber, ağzının suyunu onun gözüne sürdükten sonra sancağı onun eline verdi. Allah Tealâ da Hayber Kalesi'ni onu eliyle fetretti.

Bir de, **"De ki: Gelin oğullarımızı ve oğullarınızı, kadınlarımızı ve kadınlarınızı, kendimizi ve kendinizi çağıralım..."** ayeti nazil olunca Resulullah (s.a.a) Ali, Fâtıma, Hasan ve Hüseyin'i çağırarak *"Allah'ım; bunlar benim Ehlibeytimdir."* dedi.¹

Mes'udî ise bu olayı Taberî'den şöyle nakleder:

Muaviye hacda Sa'd b. Ebî Vakkâs'la birlikte Beytullah'ı tavaf etti. Tavaftan sonra Daru'n-Nedve'ye gitti ve Sa'd'ı ken-disi için hazırlanmış olan tahtın üzerinde kendi yanında oturtuktan sonra Ali'ye küfretmeye başladı! Bunun üzerine Sa'd b. Ebî Vakkâs yerinden kalkarak, "Sen, beni tahtında kendi yanına oturtturarak Ali'ye küfür mü ediyorsun?! Vallahi Ali'nin özelliklerinden bir tanesi bile bende olsaydı, benim için her şeyden değerli olurdu." dedi.

c.2, s.199 ve İraşdu's-Sari, c.6, s.112'de tahrif olmuş olarak kaydetmiş ve o valinin Mervan b. Hakem olduğunu vurgulamıştır. Yine bk. Sünen-i Beyhakî, c.2, s.446.

1- Sahih-i Müslim, c.7, s.120; Sünen-i Tirmizî, c.13, s.171; Müstedreku's-Sahihayn, c.3, s.108-109; bu kaynakta şu fazlalık da var: "Vallahi Muaviye Medine'de olduğu müddetçe artık bu konuda konuşmadı." Yine el-İsabe, c.2, s. 509; Hasais-i Neseî, s.15.

Mes'udî sonra devamında biraz farkla yukarıdaki hadisi kaydeder ve sonra da şöyle der:

Sa'd b. Ebî Vakkâs, Muaviye'ye, "Allah bilir ki yaşadığım müddetçe seninle bir çatı altında durmam." dedi ve sonra kalkıp oradan uzaklaştı.¹

İbn Abdulbir *Ikdu'l-Ferid*'de yukarıdaki olayı özetle kaydederek şöyle der:

Hasan b. Ali (a.s) vefat edince Muaviye hacca gitti, sonra Medine'ye giderek Resulullah'ın (s.a.a) minberinde Ali'ye lânet okuyup küfretmek istedi. Fakat, "Sa'd b. Ebî Vakkâs Medine'dedir ve senin bu hareketine razı olacağını sanmıyo-ruz. Birini onun yanına göndererek bu konuda görüşünü al" dediklerinde Muaviye birisini Sa'd'ın yanına göndererek niyetini ona bildirdi. Sa'd Muaviye'ye cevap olarak, "Bunu yapacak olursan mescitten çıkar, artık oraya ayak basmam!" diye haber gönderdi. Muaviye de Sa'd b. Ebî Vakkâs hayatta olduğu müddetçe Ali'ye küfretmekten sakınmak zorunda kaldı. Fakat Sa'd ölünce Resulullah'ın (s.a.a) minberinde Ali'ye lânet edip küfretmeye başladı ve valilerine de minberlerde Ali'ye küfretmelerini emretti. Muaviye'nin valileri de onun emrine uydular.²

Resulullah'ın (s.a.a) eşlerinden Ümmü Seleme Muaviye'ye şöyle yazdı: "Siz bu hareketinizle minberlerde Allah ve Resulü'ne lânet edip küfretmiş oluyorsunuz! Çünkü siz Ali b. Ebu Talib'e ve onu sevenlere küfür ve lânet ediyorsunuz ve Allah şahittir ki Allah ve Resulü Ali'yi sever." Fakat Muaviye Ümmü Seleme'nin bu mektubuna önem vermedi!³

İbn Ebi'l-Hadid şöyle yazar:

Câhiz de şöyle kaydeder: Ümeyye Oğulları'ndan bir grup Muaviye'ye giderek, "Ya Emirü'l-Müminin! Artık arzularına ulaştın. Ne olur bu adama (Ali'ye) küfür ve lânet etmeyi bırakiver." dediler. Muaviye dedi ki: "Hayır vallahi, çocuklar bu inançla büyüyüp, büyükler yaşlanıncaya ve onun faziletini ağzına alacak biri bulunmayıncaya kadar bundan vaz-geçmem."⁴

1- Murucu'z-Zehab, c.3, s.24, Eyyamu Muaviye bölümünde. Bu kaynakta, Muaviye'nin kalemimizin yazamadığı o meclisteki yaptıklarını kaydetmiştir.

2- *Ikdu'l-Ferid*, c.3, s.127.

3- Bunu özetle Ahadisü Ümmü'l-Müminin Aişe'den naklettim, s.389.

4- Şerhu Nehci'l-Belâğa, İbn Ebi'l-Hadid el-Mu'tezilî, 57. hutbenin şerhi.

Muaviye'nin İş Başına Gelişinden İtibaren Şam Halkının İmam Ali'ye (a.s) Kin ve Düşmanlık Besleyişi

Sakafî *el-Garat* adlı eserinde şöyle yazar:

Muaviye'nin döneminde Ömer b. Sabit, Şam'da bir merkebe biner, civardaki köylere giderek halkı etrafında toplayıp şöyle derdi: "Ey insanlar! Ali b. Ebu Talib Akabe gecesi Resulullah'a suikast düzenlemek isteyen bir münafıktı, ona lânet edin!" Hiçbir şeyden haberi olmayan insanlar da onun sözünü kabul ederek Ali'ye lânet ederlerdi!! Ömer b. Sabit oradan başka bir köye gider ve orada da aynı işi yapardı!

Özetle Akabe Gecesi

Hicretin 9. yılında, Resulullah (s.a.a) Tebûk Gazvesi'nden döndüğünde Şam, Mekke ve Medine kavşağının eteğinde kervan geçidindeki Hereşî Akabesi'ne ulaşınca, ordunun vadinin ortasından geçmesini emretti ve kendisi de geceleyin Hereşî geçidinden Medine'ye doğru yola koyuldu. Münafıklardan bazıları fırsatı ganimet bilerek o gece Resulullah'ın (s.a.a) devesini ürkütmek suresiyle Hz. Peygamber'i uçuruma yuvarlayıp ortadan kaldırmayı tasarladılar. Fakat bu suikast Hz. Peygamber'in (s.a.a) beraberinde hareket eden Ammar b. Yasir ve Huzeife tarafından etkisiz hâle getirildi.¹ Muaviye'nin görevlisi, bu kallesçe terörü Resulullah'ın (s.a.a) amcası oğluna isnat etmiştir!

Muaviye, Bunlarla Hangi Hedefi Güdüyordu?

Kureys'ten başkalarının, Ali b. Ebu Talib'e karşı bu davranışlarının sebebi hilâfetle peygamberliğin Haşim Oğulları'nda toplanmasını önlemek idi; ama bunun dışında Muaviye'yi tahrik eden şey, onun Haşim Oğulları'na karşı öteden beri kin duymasıydı. Şu rivayete dikkat edin:

Zübeyir b. Bekkar *el-Muvaffakiyyat* adlı kitabında² Mutrif b. Muğiyre b. Şu'be'den şöyle nakleder:

1- İmtau'l-Esma, Makrizî, s.477; Mu'cemu'l-Buldan, Hamevî, "hareş" kökü.

2- *el-Muvaffakiyyat*, s.576-577; Murucu'z-Zeheb, c.2, s.454; Şerhu Nehci'l-Belâğa, İbn Ebi'l-Hadid, c.1, s.463; Mısır baskısı, Muhammed Ebulfazl İbrahim incelemesi, c.5, s.129-130.

Babamla birlikte Muaviye'yi görmek için Şam'a gittik. Babam Muaviye'nin yanına giderek onunla sohbet ediyordu. Dönünce de bize Muaviye'yi ve onun ne kadar akıllı olduğunu anlatır, orada gördüklerine hayret ederdi. Bir gece Muaviye'nin yanından döndüğünde, sessiz sedasız oturdu ve ye-meğe el sürmedi. Bir müddet sonra, bizim bir hareketimize kırılmış olabileceğini düşünerek ona, "Bu gece neden üzgün-sün?" diye sordum. Dedi ki: "Oğlum, ben en alçak ve hak bil-mez kimsenin yanından geliyorum?" Ne olduğunu sorunca şöyle cevap verdi: "Muaviye'yle baş başa oturmuştuk, ona dedim ki: 'Ya Emirü'l-Müminin! Uzun bir ömür boyu yaşadın, yaşlandın; artık ne olursun hakkı yerine getir de bu yaşta hayırlı bir iş yap, Hâşimî kardeşlerinin elinden tutarak akrabalık hakkını yerine getir. Vallahi onlarda korkmana sebep olacak bir şey kalmadı. Bu hareketinle geriye iyi bir isim bırak; ayrıca sevap da alırsın!' Fakat Muaviye dedi ki: Neler söylüyorsun sen?! Benden sonra ismin iyi anılmasını nasıl ümit edebilirim?! O Teymlî adam (Ebu Bekir) hükümeti ele geçirdi, adalete uydu da yapacağını yaptı. Fakat ölünce ismi de silinip gitti, şimdi sadece 'Ebu Bekir' diye anılır oldu. Ondan sonra Adiy kabilesinden o adam (Ömer) iş başına geçti, birtakım faaliyetlerde bulundu, on yıl çaba harcadı; fakat o da ölünce onun ismi de silinip gitti ve şimdi sadece (Ömer) diye anılır oldu. Fakat bu İbn Ebî Kebşe¹ ismini 'Eşhedu enne Muhammeden Resulullah' diye günde beş vakit anmaktalar. Ey babasız! Böyle bir isim oldukça hangi amel ve hangi isim kalabilir?! Vallahi bu ismi defnedip tamamen ortadan kaldırmadıkça vazgeçmem!!"

Muaviye'nin ağzından çıkan bu feryat, Hâşim Oğulları'na beslediği köklü kininden kaynaklanmaktadır.

Muaviye, Hâşim Oğulları'na Neden Kin Besliyordu?

Muaviye'nin, neden Hâşim Oğulları'na kin beslediğini anlamak için "*Ehadis-i Ümmü'l-Müminin Aişe*" kitabına müracaat etmemiz daha yerinde olur. Bu kitapta Muaviye'nin, Hâşim Oğulları'na kin beslemesinin sebebi genişçe açıklanmıştır.

Muaviye bu kini, Uhud Savaşı'nda, Hâşim Oğulları'na karşı öfkeli kalbini yatıştırmak için Resulullah'ın amcası Hamza'nın ciğerlerini dış-

1- Ebu Kebşe, Kureyş'in Resulullah'la (s.a.a) alay etmek için Hz. Peygam-ber'e taktığı lakaptır.

leriyle çiğneyen, ondan gerdanlık yapıp boynuna asan annesi Hind'den miras almıştır. Sonunda, Yezid b. Muaviye, Kerbela'-da Resulullah'ın (s.a.a) evlâtlarını öldürüp, başlarını kesip, kadınlarını esir alarak Ebu Süfyan soyunun kinini yatıştırdı. Allah'ın izniyle kitabımızın üçüncü cildinde bu konuda genişçe bir açıklamada bulunacağız.

Yezid'den sonra Ümeyye Oğulları'ndan Mervan ve Mervan boyu hükümeti ele geçirdi. Abdullah b. Zübeyir'in kendi hilâfeti döneminde Resulullah'ın (s.a.a) Ehlibeyt'ine yaptıklarına değindikten sonra Mervan Oğulları'nın, sebep olduğu facialardan bir bölümünü inceleyeceğiz.

Zübeyir Oğlunun Politikası

İbn Ebi'l-Hadid, İbn Zübeyir'in kendi hükümeti dönemindeki politikası hakkında şöyle yazar:

Ömer b. Şubbeh, İbn Kelbî, Vâkîdî ve diğer râviler şöyle rivayet ederler: Zübeyir oğlu hükümete geçince kıldırıldığı kırk cuma namazında Resulullah'a (s.a.a) salât göndermedi ve "Bazı kişilerin burnunu yere sürmek için onun ismini an-mıyorum." dedi!!

Muhammed b. Habib, Ebu Ubeyde ve Muammer b. Musenna'-nın rivayetine göre İbn Zübeyir şöyle demiştir: "Onun ismi anılınca boyunlarını uzatıp havalara giren kötü bir ailesi var!"

Said b. Cübeyr der ki: Abdullah b. Zübeyir, Abdullah b. Abba-s'a, "Bu Resulullah'tan naklettiğin hadis, ne biçim bir hadistir?" dedi. İbn Abbas, "Hangi hadis?" diye sorunca, "Beni kınayan hadis." dedi.

Dedi ki: Ben Resulullah'ın (s.a.a) şöyle buyurduğunu duydum: "Müslümanların en kötüsü komşusu aç olduğu hâlde doyuncaya kadar yiyen kimsedir!!"

İbn Zübeyir dedi ki: "Siz Ehlibeyt'e karşı düşmanlığımı kırk yıldır göğsümde saklıyorum!!..."

İbn Abbas rivayet ettiği bu hadiste İbn Zübeyir'in cimriliğine işaret eder.

Yine Ömer b. Şubbe'nin Said b. Cübeyir'den şöyle rivayet ettiğini nakleder:

Abdullah b. Zübeyir bir hutbe okuyarak, Ali'yi kötüleyip hakaret etmeye başladı. Zübeyir oğlunun sözleri Muhammed b. Hanefi-ye'ye (öl. 81 hk.) ulaşınca Abdullah b. Zübeyir'in konuştuğu yere gitti. Abdullah b. Zübeyir hâlâ konuşmaktaydı. Muhammed b. Ha-nefiye için bir sandalye

getirdiler. Muhammed, Abdullah b. Zübe-yir'in hutbesini bölerek şöyle dedi:

Ey Araplar! Yüzünüz kara olsun! Sizin gözlerinizin önünde Ali'yi mi kötülüyorlar?! Ali, düşmanlarına karşı Allah'ın eliydi, kâfirlere ve hakkını inkâr edenlere karşı emrinden bir yıldırım-
dı. Ali, onları kâfir olmaları sebebiyle ortadan kaldırdı, onlar da Ali'ye karşı kin ve düşmanlık beslediler ve amcası oğlu - Resulullah (s.a.a)- hayatta olduğu müd-detçe ona karşı düşmanlık kılıçlarını gizlediler. Fakat yüce Allah, Resul'ünü kendi yanına çağırınca, insanlar ona karşı köklü düşmanlıklarını açığa vurdu-
lar ve bütün öfkelerini onun üzerine yönelttiler. Bazıları ona ait hakka el uzatarak onu o haktan mahrum ettiler. Bazıları onu öldürmek için suikast düzenlediler ve bazıları da ona iftiralar at-maya, küfretmeye başladılar!!

Bugün onun evlâtlarının ve dostlarının gücü olsa, onların di-rilerini öldürüp alçalttıktan sonra, bugün çürüyen bedenlerin-deki kemiklerini kırar, kabirlerini yerle bir ederdi. Nitekim yüce Allah daha önce onları bizim elimizle azaplan-dırıp alçaltmış, bi-zi onlara galip edip kalbimize şifa vermişti.

Vallahi Ali'ye, kâfir olandan başkası küfretmez; bu küfürle as-lında Resulullah'a (s.a.a) küfretmiş olur ve sırrının bilinmesin-den korkar, bu sebeple Ali'ye küfreder; ama maksadı Resulul-lah'tır (s.a.a)!

Aranızın uzun ömürlü olanınız, Resulullah'ın (s.a.a) o-nun hakkındaki şu buyruğunu duymuştur: *"Ya Ali! Senin müminden başkası sevmez, sana münafıktan başkası düşman olmaz."* **Zul-metmekte olanlar, nasıl bir inkılabı uğrayıp devrileceklerini pek yakında bilecekler.**¹

İbn Ebi'l-Hadid der ki: "Abdullah b. Zübeyir, Ali'ye küfrediyor, hak-kında çirkin şeyler söylüyor, düşmanlık güdüyor, hürmetini çiğ-niyordu!"² Yakubî de der ki:

Abdullah b. Zübeyir Hâşim Oğulları'na baskı yapıyor, onlara zulmediyor, onlara karşı düşmanlığını açığa vuruyordu. Öyle ki,

1- Şerhu Nehci'l-Belâğa, İbn Ebi'l-Hadid, 57. hutbenin şerhi; Tarih-i Yakubî, c.2, s.262 -bu kaynakta daha tafsilatlı yazar-. İbn Zübeyir, hicrî 64 yılında Yezid b. Mua-yiye'den sonra Hicaz ve Irak'ta kendisine biat edilen, sonunda hicrî 67 yılında Hac-cac b. Yusuf tarafından öldürülen Abdullah b. Zübeyir el-Esedî'dir.

2- Şerhu Nehci'l-Belâğa, İbn Ebi'l-Hadid, c.1, s.358.

hutbelerinde Muhammed'e salâti atmıştı! Kendisine, "Niçin Muhammed'e (s.a.a) selâm göndermiyorsun?!" diye sorulunca dedi ki: "Onun kötü bir ailesi var; ona selâm gönderildiğinde sevine-rek boyunlarını uzatır, başlarını havaya kaldırır!"

İbn Zübeyir, Muhammed b. Hanefiye'yi, Abdullah b. Ab-bas'ı ve Haşim Oğulları'ndan yirmi dört kişiyi halife diye kendisine biat etmeleri için tutuklamıştı. Onlar biatten sakınınca Zemzem odasına hapsedti ve kendisine biat etmedikleri takdirde onları yakacağına dair ortağı olmayan Allah'a yemin etti. Bunun üzerine Muhammed b. Hanefiye, Muhtar b. Ebu Ubeyd'e şöyle bir mektup yazdı:

Bismillahirrahmanirrahim

Muhammed b. Ali ve Resulullah'ın diğer ailesinden Muhtar b. Ebu Ubeyde ve diğer Müslümanlara. Ama sonra, Abdullah b. Zübeyir bizi tutuklayarak Zemzem odasına hapsedti ve kendisine biat etmediğimiz takdirde bizi yakacağına dair ortağı olmayan Allah'a yemin etti! O hâlde yardımımıza koş.

Bunun üzerine Muhtar, onları kurtarmak için Ebu Abdullah Cedelî'yi dört bin atlıyla Mekke'ye gönderdi. Abdullah Cedelî Mekke'ye giderek odanın kapısını kırıp onları kur-tardı. Abdullah, Muhammed b. Ali'ye, "İbn Zübeyir'i bana bı-rak." dediyse de Muhammed kabul etmedi ve "Ben, akrabalık bağını kesip beni öldürmek isteyen kimseye misilleme yapmam." dedi.¹

İbn Zübeyir'den Sonra

Abdullah b. Zübeyir'in öldürülmesinden sonra, hilâfet koltuğu Emevîlerden Mervan soyunun eline geçti. Mervan soyu da Emirü'l-Müminin Ali (a.s) hakkında Muaviye'nin siyasetini sürdürdü.

Abdumelik ve Oğlu Velid'in Dönemi

İbn Ebi'l-Hadid bu konuda Cahiz'den Ebu Osman'ın şöyle dediğini nakleder:

Fazileti, dirayeti, dürüstlüğü ve yüce bir makamı olan Abdumelik Mervan, Ali'nin (a.s) fazilet, yüce makam ve mevkisini biliyordu ve halk arasında, minberlerde, hutbelerde a-çıkça Hz.

1- Tarih-i Yakubî, c.2, s.261. Muhammed b. Hanefiyye, Emirü'l-Müminin Ali'nin (a.s) oğludur. Muhammed, hicrî 81 yılında vefat etmişti.

Ali'ye (a.s.) lânet edip küfretmenin çirkin sonucunun kendisine döneceğini ve sonunda kendi isminin lekeleneyeceğinin bilincindediydi; çünkü ikisi de Abdumenaf Oğulları boyundandılar, kökenleri birdi. Fakat Abdulmelik Mer-yan, hükümetinin temellerini sağlamlaştırıp geçmişlerinin işlerini teyit etmek, Hâşim Oğulları'nın hükümette bir payı olmadığını bütün insanlara kabul ettirmek ve varlığıyla övün-dükleri önderlerinin ve ileri gelenlerinin düşük bir durumda olduğunu göstermek istediği için böyle davranıyordu. Böylece insanlar kendisine bağlandıkları, yolunu izledikleri ve eğilim gösterdikleri kimselerin hilâfet düzeninden uzak oldu-ğunu ve hiçbir surette onu elde edemeyeceğini anlamış olacaklar.

Yine Cahiz, Ebu Osman'dan şöyle nakleder: Tarihçiler, Velid b. Abdulmelik'in doğru dürüst Arapça telaffuz edemediğini ve kelimelerin seslerini iyi çıkaramadığını söylerler. O, Ali'ye küfrederken kelimeleri yanlış çıkarır, ona "Hırsız oğlu hırsız." derdi! İnsanlar, Velid'in konuş-masındaki ritim hakkında diyorlardı ki: "Hangisinin daha şaşırtıcı olduğunu bilemiyoruz: Velid'in konuşma tarzı mı, Ali'ye hırsızlık isnat etmesi mi!" Velid, konuşma-sında gerçekten yetersizdi.¹

Velid'in konuşmada yetersizliğini bilmek için şu olaya dikkat etmek yeterlidir:

Revh b. Zenbağ der ki: Bir gün Abdulmelik b. Mervan'ın yanına gittiğimde onu üzgün buldum. Abdulmelik bana dedi ki: "Birini Arapların başına geçirmek istiyorum; fakat hiç kimseyi bulamıyo-rum." Ben, "Öyleyse Arapların seçkini ve efendisi Velid ne güne duruyor, neden onu unutuyorsun?!" dedim. Bunun üzerine, "Ey İbn Zenbağ! Arapça konuşmayan birinin Araplara hükümet etmesi yakışmaz." dedi. Velid babasının sözlerini duymuş olacak ki derhal harekete geçerek nahiv bilgilerini toplayıp altı ay onlarla bir evde oturdu. Ama dışarı çıktığında Arapça konusunda eskisinden daha cahildi! Abdulmelik bunu görünce, "Velid'in kusuru daha fazlalaştı." dedi.²

1- Şerhu Nehci'l-Belâğa, İbn Ebi'l-Hadid, c.1, s.58, 75, 85. Hicrî 86 yılında ölen Abdulmelik b. Mervan'a hicrî 65 yılında biat edildi. Ondan sonra ise oğlu Velid'e biat edildi.

2- Velid'in hayatı Zehebî'nin Tarihu'l-İslâm'ında, c.4, s.65'te geçer. Bu ko-nuyu Zehebî Siyer-i A'lami'n-Nübelâ eserinde, birinci baskı, c.4, s.251'de, Ab-dulmelik

* * *

Buraya kadar Abdulmelik b. Mevran ve oğlu Velid döneminde Kureyş hilâfetine siyasetinin bir bölümünü inceledik. Diğer bölümlerini ise Abdulmelik'in valisi Haccac b. Yusuf Sekafi'nin davra-nışları bölümünde inceleyeceğiz.

Kureyş Siyasetinin İcrası Konusunda Haccac'ın Yaptıklarının Bir Bölümü

İbn Ebi'l-Hadid bu konuda Haccac'ın bazı işlerine değinerek şöyle demiştir:

Haccac -Allah ona lânet etsin- Ali'ye lânet okur ve diğerlerini de Ali'ye lânet okumaya zorlardı. Bir gün atına binmişti, biri önüne çıkarak dedi ki:

"Ey emir! Ailem ismimi 'Ali' koyarak bana zulmetmiştir!! Benim ismimi değiştir ve bana bağışta bulun; ben fakir ve zavallının biriyim!" Haccac ona şöyle cevap verdi: "Yaklaşımındaki zarıflığın için adını falan koydum, falan işin sorumluluğunu da sana bıraktım; şimdi görevine koş!"¹

Mes'udî de şöyle kaydeder:

Haccac'ın yakın ve samimi dostlarından Abdullah b. Hani, Yemen etrafındaki Evd Kabilesi'nin ileri geleni olup Haccac'ın bütün savaşlarına katılmış, Beytullah'ı yakarken Haccac'ın yanında yer almıştır. Haccac bir gün Abdullah b. Hani'ye, "Vallahi senin hakkını lâyük olduğun gibi yerine getirmiş değilim." dedi ve birini Fezare kabilesinden Esmâ b. Harice'nin peşine gönderdi. Esmâ gelince ona, "Kızımı Abdullah b. Hani'ye nikâhla." dedi. Esmâ, "Hayır! Vallahi bu hakarettir!" dedi. Haccac bu cevabı duyunca, "Kırbaç getirin." diye bağırdı! Esmâ çaresiz, "Kabul ettim, kızımı ona nikâhladım." dedi! Sonra Haccac'ın emri üzerine Yemenîlerin reisi Said b. Kays el-Hemdanî'yi getirdiler. Haccac ona da, "Kızımı Abdullah b. Hani'ye nikâhla." dedi! Said, "O Evd kabilesindedir. Vallahi bu hakarettir; ben kızımı ona nikâhlamam." dedi. Haccac, "Kılıcı getirin." diye bağırdı!! Bu durumu gören Said, "Öyleyse müsaade edin de aileme danışayım." dedi. Ai-

Mevran için vezir konumunda olan Revh b. Zenbağ'ın hayatında kay-detmiştir. İbn Zenbağ hicrî 84 yılında vefat etmiştir.

1- Şerhu Nehci'l-Belâğa, İbn Ebi'l-Hadid, c.1, s.356.

lesi, "Bu fasık seni öldürmeden kabul et." dediler! O da kabul etmek zorunda kaldı.

Haccac sonra Abdullah'a dönerek dedi ki: "Ey Abdullah! Fezare kabilesinin ileri geleninin kızını ve Hemdan kabilesinin reisinin ve Kehlan boyunun önde geleninin kızını sana nikâhladım. Evd kabilesinin onlara üstünlüğü nedir?!" Bunun üzerine Abdullah dedi ki: "Ya emir! Allah ıslah etsin seni, böyle deme. Bizim öyle faziletlerimiz var ki, Araplardan hiçbiri onlara sahip değillerdi!" Haccac onların neler olduğunu sorunca, "Bizlerden hiç kimse Emirü'l-Müminin Os-man'a küfretmemiştir!" dedi. Haccac, "Evet, vallahi bu iftihar kaynağıdır." dedi! Abdullah, "Bizden yetmiş kişi Siffin Savaşı'nda Emirü'l-Müminin Muaviye'nin yanında yer almış, sadece bir kişi Ebu Turab'ın yanında yer almıştır; vallahi onu da kötü bir adam olarak görmüyorum." dedi. Haccac, "Vallahi bu da bir fazilettir." dedi! Abdullah, "Kabilemizden hiç kimse Ebu Turab'ı seven ve onu mevlası bilen bir kadını nikâhlamamıştır." dedi! Haccac, "Vallahi bu da bir fazilettir." dedi! Abdullah yine, "Kabilemizin bütün kadınları Hüseyin öldürülürse on deve kurban keseceklerini adanmış ve adaklarını da yerine getirmiştir!!" dedi. Haccac, "Vallahi bu da kendi başına bir fazilettir." dedi!! Abdullah, "Kabilemizden hiç kimse Ebu Turab'a lânet edip küfretmekten sakınmamış, buna onun oğulları Hasan'la Hüseyin'e ve anneleri Fâtıma'ya küfretmeyi de eklemişlerdir." dedi!! Haccac, "Vallahi bu da fazilettir." dedi!! Abdullah, "Güzellik açısından hiçbir Arap bize ulaşamaz." dedi! Burada Haccac gülererek, "Ey Abdullah! Bu birini söz konusu etmesen daha iyi olur." dedi! Abdullah Hani çok çirkin ve iğrenç biriydi; çöpur, şaşı, ağzı eğri ve korkunç suratlıydı; Haccac onun için gülmüştü.¹

İbn Sa'd, *Tabakat*'ında, Atiyye b. Sa'd b. Cunade el-Ufi'nin hayatında şöyle kaydeder:

Haccac, Muhammed b. Kasım Sakafi'ye bir mektup yazarak, "Atiyye'yi çağır. Ali b. Ebu Talib'e lânet edip küfretmeyi kabul etmezse, ona dört yüz kırbaç vur, saçıyla sakalını tıraş et." dedi! Muhammed b. Kasım itaat ederek Haccac'ın mektubunu Atiyye-

1- Murucu'z-Zeheb, c.3, s.144 ve Şerhu Nehci'l-Belâğa, İbn Ebi'l-Hadid, c.1, s.357.

ye'ye okudu. Atiyye kabul etmeyince ona dört yüz kırbaç vurduktan sonra saçını ve sakalını tıraş etti!¹

Haccac'ın Kardeşinin Yaptıklarından Bir Bölümü

Haccac'ın kardeşi Yemen hükümdarı Muhammed b. Yusuf da, kendi hâkimiyet bölgesinde Haccac'ın programlarını uyguluyordu.

Zehebî, Hucru'l-Mederî'den özetle şöyle nakleder: Hucr der ki: Bir gün Ali b. Ebu Talib bana dedi ki:

- Bana lânet etmeni emrettiklerinde ne yapacaksın?
- Böyle bir şey olacak mı?!
- Evet!
- Siz ne yapmamı emredersiniz?
- Bana lânet et; ama benden teberri etme.

Nihayet bir gün Yemen valisi Haccac'ın kardeşi Muhammed b. Yusuf ona Ali'ye lânet etmesini emretti. Hucr dedi ki: "Emir bana Ali'ye lânet etmemi emretti, o hâlde ona (maksat Muhammed b. Yusuf'tur) lânet edin, Allah ona lânet etsin."

Hucr'un lânet ederken nasıl bir incelikten yararlandığını bir kişiden başka kimse anlamadı.²

* * *

Kureyş'in Emevî siyaseti Ömer b. Abdülaziz dönemine kadar böyle devam etti. Fakat Ömer b. Abdülaziz hilâfete geçince bu siyaseti kaldırdı.

1- Tabakatu'l-Kübra, c.6, s.212-213 ve Avrupa baskısı, c.2, s.2494; Tehzibu't-Tehzib, c.7, s.224-226. Ve Takribu't-Tehzib'de, Atiyye'nin hadisini Buharî, Ebu Davud, Tirmizî ve İbn Mâce'nin kendi kitaplarında kaydettikleri geçer. Atiyye hicrî 111 yılında vefat etmiştir.

Muhammed b. Kasım es-Sakafi, Fars topraklarındaki ordunun kumandanıydı. Haccac, hicrî 92 yılında Send bölgesinin fethini ona bıraktı. Muhammed orayı fethederek padişahını öldürdü. Şimdi Pakistan'ın şehirlerinden olan Karaçi ve Movlutan şehirleri onun fethettiği bölgelerdendir. Hilâfete Süleyman geçince Haccac'ın komutanlarını temizlemeye başladı. O zaman Muhammed b. Kasım da tutuklanarak zindana atıldı ve sonunda hicrî 92 yılında zindanda idam edildi.

2- Tarih-i Zehebî, c.4, s.51-52, Muhammed b. Yusuf es-Sekafi'nin hayatında. Hücr b. Kays el-Hemdanî el-Mederî, Yemen'in Meder dağına nispet verilmiştir. İbn Hacer onun tâbiînden ve güvenilir olduğunu ve hadislerini Ebu Davud, Neseî ve İbn Mâce'nin naklettiğini kaydeder. Hayatı için bk. Tehzi-bu't-Tehzib, c.2, s.215 ve Takribu't-Tehzib, c.1, s.155.

Ömer b. Abdülaziz'in Hilâfeti Döneminde

Ömer b. Abdülaziz, Emevî hilâfedinin siyasetine karşı çıkararak Ali'ye (a.s) lânet ve küfredilmesinin terk edilmesini emretti.

Yazarlar bu siyasetin değişimi hakkında yazılar yazmışlardır; meselâ İbn Ebi'l-Hadid, Ömer b. Abdülaziz'den şöyle nakleder:

Ömer b. Abdulaziz'e (r.a) gelince, kendisi şöyle der: Ben çocuktum, Kur'ân'ı Utbe b. Mes'ud'un çocuklarının birinin yanında öğreniyordum. Bir gün çocuklarla oynarken Ali'ye lânet ediyorduk, tam o sırada hocam yanımdan geçti. Hocam bizim Ali hakkındaki bu çirkin sözlerimizi duyduktan sonra mescide gitti. Ben hocamdan ders almak için çocuklardan ayrıldım. Hocamın gözü bana takılınca namaza durdu. Namazını çok uzatmasından benden uzak durduğunu anladım. Nihayet namaz bitince suratını asarak baktı bana. Bu-nun üzerine durumun ne olduğunu sordum kendisine. Dedi ki: "Oğlum! Bugün sen Ali'ye mi küfrediyordun?" Ben, "Evet." dedim. Hocam, "Allah Tealâ'nın Bedir ashabından razı olduğunu bildirdikten sonra onlara öfkelenildiğini ne zamandan beri anladı?" dedi. Ben, "Ali Bedir ashabından mıdır?" diye sordum. Hocam, "Yazıklar olsun sana, Bedir Savaşı'nda Ali'den başkası söz konusu muydu ki?" dedi. Ben, "Bundan böyle onun hakkında çirkin şeyler söylemem." dedim. Hocam, "Allah aşkına, bundan böyle ona küfretmeyecek misin?" dedi. Ben de, "Evet." dedim ve ondan sonra asla ona lânet etmedim.¹

O günden itibaren, cuma günleri mescitte oturup Medine valisi olan babamın hutbelerini dinliyor, dudaklarına bakıyordum. Sıra Ali'ye lânete ve küfretmeye gelince, onun yavaşça anlaşılmasız şeyler söylediğini görüyordum. O sırada onun ne söylediğini yalnız Allah bilirdi. Ben buna hayret ediyordum. Nihayet bir gün babama dedim ki: "Babacığım; sen halkın en fasihi, hutbe okumak konusunda insanların en üstünü olmana rağmen sıra bu adama lânet okumaya gelince nasıl oluyor da dilin tutuluyor?"

Babam dedi ki: "Ey oğlum! Hutbemizi dinlemeye gelen Şamlılar ve diğerleri, babanın bu adamın fazileti ve üstün makamı hakkında bildiğini bilecek olurlarsa, hiçbiri bize itaat etmez!"

1- Şerhu Nehci'l-Belâğa, İbn Ebi'l-Hadid, Muhammed Ebulfazl İbrahim incelemesi, c.4, s.58-59. Bu rivayeti İbn Asâkir Tarih-i Dimeşk kitabında, c.1, s.132'de, "Ömer b. Abdulaziz'in Hayatı" bölümünde kaydetmiştir. Ömer b. Abdulaziz, hicrî 99 yılında hilâfete geçmiş ve 101 yılında zehirlenerek öldürül-müştür.

Babamın bu sözleri içime oturdu; hocamın sözleriyle uyum içerisindeydi. Dolayısıyla o andan itibaren, bir gün hilâfete geçecek olursam bu çirkin geleneği kaldıracağıma dair Allah'a aheddim. Allah hakkımda lütufta bulunarak beni hilâfete geçirince Ali'ye (a.s) lânet ve küfretme âdetini kaldırıp yerine, **"Şüphe yok ki Allah, adaleti, ihsanı, yakınlara vermeyi emreder; çirkin utanmazlıklardan (fahşadan), kötülüklerden ve zorbalıklardan sakındırır. Size öğüt vermektedir, umulur ki öğüt alıp düşünürsünüz."**¹ ayetini koydum ve ülkenin dört bir yanına ferman gönderip bunu yapmalarını emrettim.² O zamandan itibaren bu bir gelenek hâline geldi.³

Kesir b. Abdurrahman, Ömer b. Abdülaziz'i ve onun Ali'ye lâneti yasaklayışını şiirinde şöyle över:

Keşke küfretmeseydin Ali'ye, hakkında kötü söylemeseydin
bir kulun

Çirkin sözlerini kabul etmeseydin bir suçlunun
Getirdiğin kanunla affederek örttün üzerini günahların
Böylece rızasını kazandın her Müslümanın.⁴

Ebu'l-Hasan Râzî (r.a) de şöyle der:

Ey Abdülaziz! Eğer ağlayacak olsaydı gözüm
Ümeye Oğulları'ndan bir gence, sana ağlardım
Her ne kadar ailen iyi ve temiz olmasa da
Ben, tertemizsin diyorum sana!
Münezzeh ettin bizi küfürden, çirkinlikten
Mümkün olsaydı mükâfatlandırırıldım seni ben.⁵

Fakat buna rağmen Ömer b. Abdülaziz'in çabası iki nedenden dolayı tam bir sonuç vermedi:

1- Müslümanlar, Emirü'l-Müminin Ali'ye (a.s) lânet ve küfretmeye alışmışlardı ve onu terk edilmez bir sünnet bilmekteydiler! İşte bu yüz-

1- Nahl, 90.

2- Bu rivayeti İbn Esîr kendi Tarih'inde, c.5, s.16'da özetle ve Mes'udî de kendi Tarih'inde, c.3, s.184'te kaydetmişlerdir.

3- Şerhu Nehci'l-Belâğa, İbn Ebi'l-Hadid, 57. hutbenin şerhi ve özetle Tarih-i Yakubî, c.1, s.305.

4- el-Eğani, c.9, s.250 (ed-Dar baskısı) rivayette ihtilâfla.

5- Divanından, 124 ve İbn Ebi'l-Hadid, c.1, s.357.

den Hamevî ve Mes'udî'nin dediği gibi, Harran ahalişi gibi bazıları Ali'ye (a.s) lânet etmeyi bırakmadılar.

Mes'udî der ki:

Ömer b. Abdülaziz döneminde Emirü'l-Müminin Ali'ye (a.s) lânet yasaklanınca, Harran ahalişi bunu -Allah onları yok etsin- kabul etmeyerek cuma günü, "Ebu Turab'a lânet edilmeyen bir namaz, namaz değildir!" dediler ve tam bir yıl Ali'ye lânet etmeye devam ettiler.¹

2- Emevî halifeleri, Ömer b. Abdülaziz'in ölümünden sonra tekrar bu çirkin âdeti hortlattılar; aşağıda bunu inceleyeceğiz.

Hişâm b. Abdülmelik'in Hilâfeti Döneminde

İbn Asâkir, Emevîlerin dostlarından Cüneyd b. Abdurrahman el-Harrî'nin torunu Cünade b. Amr'ın hayatında dedesi Cüneyd'den şöyle naklettiğini kaydeder:

Maaşımı almak için Hevran'dan Dimeşk'e gitmiştim. Cuma günüydü, cuma namazını kıldıktan sonra mescidin ed-Derc adlı kapısından dışarı çıkınca, Ebu Şeybe Kass denilen saygıdeğer birinin halka hikâyeye anlattığını gördüm. Ben de onlara katıldım. Ebu Şey-be sözleriyle bizi öyle etkilemişti ki bazen seviniyor, bazen de kederlenip üzüyor ve hatta ağlıyorduk. Sözleri bitince, "Şimdi sözümüzü Ebu Turab'a lânetle bitirelim, o hâlde hepimiz Ebu Turab'a lânet edin!" dedi. Ben sağ tarafımda oturan adama dönerek, "Ebu Turab da kim oluyor?!" diye sordum. Adam, "O, Resulullah'ın (s.a.a) amcası oğlu, kızının kocası, İlk Müslüman olan, Hasan'la Hüseyin'in babası Ali b. Ebu Talib'dir." dedi! Ben üzgün hâlde, "Hikaye anlatan bu adama ne oldu böyle?!" dedim ve koşarak ona yetiştim; omuzlarına bir kürk atmıştı. Kürkünü tutarak tokatlamaya, başını duvara vurmaya başladım. Adam bağırınca, mescidin yöneticileri yardımına koşup cübbemi boynuma bağlayarak beni çeke çeke Hi-şâm b. Abdülmelik'in yanına götürdüler. Ebu Şeybe benden önce davranıp bağırarak, "Ey Emirü'l-Müminin! Baksana; senin, babanın ve dedenin des-tancısının başına neler getirdiler!" dedi. Hişâm, "Kim incitti seni?!" diye sordu. Ebu Şeybe, bana işaret ederek, "Bu adam." dedi. Hişâm, saygın ki-

1- Murucu'z-Zehab, Mes'udî, c.3, s.245 ve Mu'cemu'l-Buldan, "Harran" sözcüğü. Harran, Musul, Şam ve Türkiye arasında, İbn Teymiye'nin (öl. 728 hicrî) doğduğu şehirdir.

şilerin yanında oturmuş bir hâlde bana dönerek, "Ey Ebu Yahya! Ne zaman geldin?" diye sordu. Dedim ki: "Dün akşam geldim; hizmetinize gelmek istediysen de cuma na-mazı vakti olduğu için namaza kaldım, namazdan sonra mescidin ed-Derc kapısından çıkınca etrafındakilere konuşma yapan bu a-damla karşılaştım. Ben de onların arasında oturarak onu dinledim. O, halkın dikkatini kendine çekmiş, korku ve ümitle ilgili konu-şuyordu; biz de ona eşlik ediyorduk. Nihayet dua etti, biz de amin dedik. Sonunda, 'Sözümüzü Ebu Turab'a lânetle bitiriyoruz.' dedi. Ben Ebu Turab'ın kim olduğunu sorduğumda, 'İlk Müslüman, Resulullah'ın (s.a.a) amcası oğlu, Hasan'la Hüseyin'in babası ve Resulullah'ın (s.a.a) kızının kocası Ali b. Ebu Talib'dir.' dediler. Ey E-mirü'l-Müminin! Resulullah'ın (s.a.a) damadı ve kızının kocası bir kenara dursun, vallahi, biri sana bu kadar yakın olan birine bile lânet etmiş olsaydı, kanını dökerdim!!"

Hişâm, "Kötü bir iş yapmıştır." dedi ve sonra da Send bölgesinin valiliğine atadı beni. Daha sonra yanındaki arkadaşlarından birine şöyle dedi: "Burada böyle konuşmalar olmamalıdır, aksi takdirde hükümetimizi yerle bir eder." Hişâm, Cüneyd'i Send'e göndererek kendisinden uzaklaştırdı; böylece Cüneyd hayatının sonuna kadar orada kaldı.

Bir şair şiirinde şöyle söyler:

Bağış ile Cüneyd gittiler birlikte

Bağış ile Cüneyd'e selâm olsun o hâlde!¹

Emevî halifesi Hişâm b. Abdulmelik böyle davranıyordu; şimdi onun emrindekilerden birinin davranışlarını görelim.

Halid b. Abudllah Kasrî'nin Davranışı

Muberrred, *el-Kâmil* adlı eserinde şöyle kaydeder:

Hişâm b. Abudlmelik'in döneminde, Halid b. Abdullah Kasrî Irak valiliğine atanınca mescidin minberinde Ali b. Ebu Talib'e (a.s), "Allah'ım! Resulullah'ın kızının kocası, Ha-san'la Hüseyin'in babası Ali b. Ebu Talib b. Abdulmuttalib b. Hişâm'a lânet

1- Cünade b. Amr b. Cüneyd'in hayatı, İbn Bedran'ın Tehzibu Tarih-i Dimeşk'inde, c.3, s.410 kaydedilmiştir. Muhtasar-ı Tarih-i Dimeşk, İbn Man-zur, c.6, s.117-118.

et." şeklinde lânet okur, sonra halka dönerek, "Künyesini doğru söyledim mi?" diye sorardı.¹

Halid b. Abdullah Kasrî Kimdir?

Ebu'l-Heyssem Halid b. Abdullah Kasrî'nin annesi Hıristiyan bir kadındı.² Halid, halkın övgüsünü kazanmak için Müslümanların beytülmalini etrafındakilere bağışlamada oldukça eli açıktı. O, Abdulmelik'in oğulları Velid, Süleyman ve Hişâm döneminde Mekke valisi oldu, Hişâm'ın döneminde ise Irak hükümetine geçirildi.

İbn Asâkir onun hakkında şöyle yazar:

Halid, Mekke valisiyken, uzak bir noktadaki suyun yönünü çevirtirerek Mekke'ye su getirtti. Ve Zemzem suyu yakınında ona bir leğen bağlayarak şöyle konuşmaya başladı: "Buraya kadar tatlı bir su getirdim. Bu suyun, Ümmü'l-Han-nas'a (siyah böceğe -maksat Zemzem suyudur-) benzer bir yanı yoktur." dedi. O, sürekli Ali b. Ebu Talib'e (a.s) küfredirdi.

İbn Asâkir der ki:

Halid, Ali (a.s) hakkında öyle şeyler söylüyor ki, aktarmamız yakışmaz... Halid bir hutbesinde şöyle dedi: "Vallahi, Emirü'l-Müminin bana yazacak olursa, Kâbe'nin taşlarını bir bir yerinden çıkarırım!" Sonunda Hişâm b. Abdulmelik, Halid'i Irak'taki valisi Seyf b. Ömer'in eline verdi. O da Ha-lid'i hicrî 126 yılında işkenceyle idam etti.³

İbn Hallikan, Halid'in annesinin ibadet etmesi için evinde bir kilise yaptığını söyler.⁴

Emevî hilâfeti var gücüyle halkın Ali b. Ebu Talib'i (a.s) iyi anmasını engellemeye çalışıyordu. Bu bağnazlık öyle bir noktaya ulaştı ki insanları, isimlerinin "Ali" olmasından bile sakındırıyorlardı. İbn Hacer'in bu konuda Ali b. Rebbah'ın hayatı ile ilgili yazdıklarına dikkat edecek olursak, bu

1- el-Kâmil, s.414, Avrupa baskısı. Basralı Muberrred, Ebu'l-Abbas Muhammed b. Yezid el-Ezdi es-Sumali, nahiv bilginlerinden, Arapça dilbilgisinin hafızıydı. O, Bağdat'ta ikamet etmiş ve hicrî 285 yılında vefat etmiştir. Hatib Bağdadî onun hayatını Tarih-i Bağdad adlı eserinde kaydetmiştir.

2- Müsteşrik De Huye'ye ait Taberî'nin Fihrist'inde, s.163'de böyle geçer.

3- Muhtasar-ı Tarih-i Dimeşk, İbn Menzur, c.7, s.369-384.

4- İbn Hallikan, c.2, s.7; İbn Kesir, c.10, s.21 ve bazı rivayetleri Mes'-udi'nin Murucu'z-Zehab'inde, c.3, s.120, 174, 179 ve 280.

konu daha da açıklık kazanacaktır:

Ümeyyeoğulları, İsmi "Ali" Olanları Öldürüyor

Ümeyye Oğulları, bir çocuğun isminin "Ali" koyulduğunu haber aldıklarında hiç çekinmeden onu öldürürlerdi! Bunu duyan Rebbah, o hâlde çocuğumun ismi "Ali" değil, "Uleyy"-dir dedi. O Ali'ye düşmanlık besliyor, ismi Ali olanlara baskı yapıyordu!

İbn Hacer der ki: Ali b. Rebbah "Bana Ali diyeni affetmem, benim adım Uleyy'dir." derdi!¹

* * *

Ömer b. Abdülaziz'in ve biraz sonra gelecek olan Hişâm'ın rivayetinden anlaşılan şudur: Ümeyye Oğulları Emirü'l-Müminin Ali'nin (a.s) yüce makam ve mevkisini bildiği hâlde ona lânet edip küfrederlerdi!

İbn Ebi'l-Hadid der ki: Hişâm hac yaptı ve hacılara bir hutbe okuyup konuşma yapmaya başladı. Onun konuşmasının arasında birisi yerinden kalkıp, "Ey Emirü'l-Müminin! Halifeler bugün Ebu Turab'a lânet etmeyi sünnet bilirlerdi!" dedi. Hişâm bağırarak, "Kes sesini! Biz bunun için gelmedik." dedi!²

Hişâm'ı, Arefe günü Emirü'l-Müminin Ali'ye (a.s) lânet etmekten sakındıran sebep, Medine'de cuma hutbesinde Abdülaziz'i, İmam Ali'ye (a.s) lânet ederken kelimeleri anlaşılabilir bir şekilde çıkarmaya zorlayan şeydir. Nitekim, daha önce değindiğimiz gibi bu-nu oğlu Ömer b. Abdülaziz'e şöyle beyan etmişti: "Ey oğlum! Hutbemizi dinlemeye gelen Şamlılar ve diğerleri, babanın bu adamın fazileti ve üstün makamı hakkında bildiğini bilecek olurlarsa, hiçbiri bize itaat etmez."

Binaenaleyh, bu alanda Kureyş'in Emevî hilâfetinin siyaseti, Resul-i Ekrem'den (s.a.a) sonraki ilk Kureyş hilâfetinin siyasetinin devamıdır ve Ümeyye Oğulları'ndan sonra o siyasetin etkileri İslâm toplumunda kalmıştır. Bunların bazı örneklerini Abbas Oğulları'nın hilâfeti döneminde inceleyeceğiz inşallah.

1- Ali b. Ribah el-Lahmî, (öl. 114 veya 117 hk.), biyografisi Tehzibu't-Tehzib'de, c.7, s.319'da geçer.

2- Şerhu Nehci'l-Belâğa, İbn Ebi'l-Hadid, c.1, s.356.

Abbasî Halifelerinin Siyaseti

Abbasî halifeleri döneminde, geçmiş halifelerin ve valilerinin tutumları İslâm toplumunda aynı şekilde göze çarpmaktaydı. Şimdi toplumun üç kesiminde, bunlardan bazı örnekleri inceleyelim:

1- Ulemanın Davranışı

İbn Hacer, Ebu Osman Hureyz b. Osman el-Hamsî'nin¹ hayatını anlatırken birtakım hususlara değinmiştir; onlar özetle şöyledir: Ebu Osman Hureyz, Ali'yi kötüler, ona küfredirdi! İsmail b. Ayyâş,² Hureyz'in Mısır'dan Mekke'ye geldiğini ve orada Ali'ye lânet ve küfrettiğini söyler! Yine Hureyz'den şöyle duyduğunu söyler: "İnsanlar, Resulullah'ın Aliye, '*Senin bana nispetin, Harun'un Musa'ya olan nispeti gibidir.*' buyurduğunu rivayet ederler; bu doğrudur. Fakat insanlar onu yanlış duymuşlardır!" "O hâlde doğrusu ne-dir?!" diye sorduklarında dedi ki: "Resulullah, '*Senin bana nispetin, Karun'un Musa'ya olan nispeti gibidir!*' buyurmuştur!"

Yine Ezdî, Hureyz b. Osman'dan şöyle nakleder: "Resulullah katıra binmek isteyince Ali b. Ebu Talib gelerek Hz. Peygamber'in yere düşmesi için katırın karnının altındaki kayışı kesti!"

Yahya b. Salih'e,³ "Neden Hureyz hakkında bir şey yazmıyor-sun?!" diye sorduklarında dedi ki: "Yedi yıl sabah namazında kendisiyle uyduğum bir kimse hakkında nasıl bir şey yazabilirim; o bu müddet içerisinde yetmiş defa Ali'ye lânet etmeden mescitten dışarı çıkmazdı!!"

İbn Hibban⁴ da, Hureyz'in yetmiş defa sabahları ve yetmiş defa da akşamları Ali'ye lânet ettiğini söyler!!

1- Hureyz b. Osman, Mehdi Abbasî'nin (öl. 163 hicri) hilâfeti döneminde Bağdat'a gitmiştir. İbn Hacer Tehzibü't-Tehzib'de, c.2, s.237-240 ve Takribü't-Tehzib, c.1, s.159'da Hureyz hakkında şöyle yazar: "O güvenilirdir, Nasibilikle suçlanmıştır; hadisini Buharî ve Müslim dışında diğerleri kaydetmişlerdir." Hayatı için bk. Tehzibü Tarih-i İbn Asâkir, İbn Bedran, c.4, s.116-118.

2- İsmail b. Ayyâş b. Süleym el-Ansî el-Humusî (öl. 81 veya 82 hicri). Ha-disini Sünen'de kaydetmişlerdir. Takribü't-Tehzib, c.1, s.73.

3- Yahya b. Salih Vuhazî el-Humusî (öl. 222 h.). Hadisini Sihah ve Sünen sahipleri kendi kitaplarında kaydetmişlerdir. Takribü't-Tehzib, c.2, s.349.

4- İbn Hibban, Ebu Hatem el-Bestî Muhammed b. Habban'dır (öl. 354 hicri).

2- Valilerin Davranışı

İbn Hacer, Nasr b. Ali'nin hayatında şöyle der:

Nasr b. Ali, Ali b. Ebu Talib'den şöyle rivayet etti: Resu-lullah (s.a.a) Hasan'la Hüseyin'in elini tutarak şöyle buyurdu: "*Kim beni, bu ikisini ve bunların babasıyla annesini severse, kıyamet günü benim derecemde olur.*" Mütevekkil bu hadisi duyunca ona bin kırbaç vurmalarını emretti. Fakat Cafer b. Abdulvahid aracı olarak, "Bu Ehlisünnet'tendir." dedi ve o kadar direndi ki sonunda Mütevekkil onu bıraktı!!¹

3- Halkın Davranışları

Zehebî, *Tezkiretu'l-Havas* adlı eserinde İbn Seka'nın hayatını anlatırken şöyle der:

Hafız, imam ve hadisçi Ebu Muhammed Abdullah b. Muhammed b. Osman el-Vasitî "Tayr Hadisi'ni" halka yazdırdı; fakat insanlar bunu kaldıramayarak ona karşı ayaklandılar, onu kaldırarak oturduğu yeri temizleyip yıkadılar! O da oradan giderek evine kapandı ve artık Vâsit ahalisiyle konuşmadı. İşte bu nedenle Vâsit ahalisi arasında onun naklettiği hadisler oldukça azdır.²

* * *

Asırlar boyunca valilerin, hâkimlerin ve halifelerin lânet ve küfretmeleri, Resulullah'ın (s.a.a) Ehlîbeyt'inin hadislerinin rivayet edilmesini yasaklamaları ve Ehlîbeyt'ten berî olmaları sadece örneklerini zikrettiğimiz miktarla sınırlı değildir; bunların yanı sıra işkence, idam ve katliamlar da etmişlerdir. Biz bunlardan Kerbela'-da Resulullah'ın (s.a.a) Ehlîbeyt'inin başına gelenlerden bir bölümünü kitabımızın üçüncü cildinde kaydettik.

1- Nasr b. Ali b. Sahban el-Ezdi el-Cehzemî (öl. 250 veya 251 hicrî). bk. Tehzibu't-Tehzib, c.10, s.430.

2- Tezkiretu'l-Huffaz, s.965-966. Tayr Hadisi şöyledir: Bir kuşu kebab edip Resulullah'a (s.a.a) getirdiler. Resulullah (s.a.a) elini kaldırarak şöyle dua etti: "*Allah'ım! Yaratıkların arasında herkesten daha çok sevdiğin kimseyi gönder de bu kuşun etini birlikte yiyelim.*" Tam o sırada Ali içeri girince Resulullah (s.a.a) o kuşun etini onunla birlikte yedi. Bu konuda bk. Tarih-i Dî-meşk, İbn Asâkir, Mahmudî incelemesi, 1395 Beyrut baskısı, c.2, s.105-155.

Bunu, Emevîlerle Abbasîlerin döneminde valilerin, emirlerin ve halifelerin katliamları izlemektedir; Ebu'l-Ferec İsfahanî, *Maka-tilu't-Talibiyyîn* adlı kitabını bunlarla doldurmuştur. Şunu da hatırlatalım ki, Abbasî halifelerinin Resulullah'ın (s.a.a) Ehlibeyt'ine yaptıkları, onlardan önceki halifelerin yaptıklarından çok daha şid-detli, acı ve yürek yakıcıdır!

Mansur Abbasî'nin, Ehlibeyt'e Karşı İşlediği Cinayetlerden Biri

Ebu'l-Ferec şöyle yazar:

Mensur Devanikî, İmam Hasan'ın (a.s) torunlarından Muhammed b. İbrahim'e, "Sarı dibac sen misin?!" diye sordu. Muhammed, "Evet." cevabını verince Mansur dedi ki: "Vallahi seni öyle bir şekilde öldüreceğim ki ailenden hiç kimse o şekilde öldürülmemiştir!" Sonra emretti, ortası boş bir direk getirdiler ve onu o direğin içine koyduktan sonra baş tarafını çamurla doldurdular ve onu o hâlde diri diri gömdüler!!¹

Mütevekkil Abbasî'nin Cinayetlerinden Bir Örnek

Taberî, hicrî 236 yılı olaylarında şöyle kaydeder:

Bu yılda Mütevekkil, Hüseyin b. Ali'nin mezarını yerle bir etmelerini, onun etrafında yapılan evleri yıkmalarını emretti. Bu arada (İmam) Hüseyin'in mezarını sürüp ektikten sonra suladılar ve halkın İmam'ın mezarını ziyaret etmesine engel oldular. Yine derler ki: Mütevekkil'in memurları, o tarihten itibaren üç gün sonra (İmam) Hüseyin'in kabrinin yanında görülenleri karanlık ve dar kuyuya atacıklarını bildirmelerini emrettiler! Bunun üzerine halk oradan kaçtı, memurlar da diğerlerinin oraya girmelerini engellediler ve mezarı sürerek yerine tohum ektiler!!²

İbn Esîr de, 236 yılı olaylarında şöyle kaydeder:

Bu yılda Mütevekkil, Hüseyin b. Ali'nin (a.s) mezarını ve onun etrafındaki evleri yerle bir etmelerini, toprağını sürerek tohum ekip sulama-

1- Tarih-i Taberî, c.9, s.198; Makatilu't-Talibiyyin, s.200. "Dibac" ipek elbise demektir. "Dibacetu'l-Vech" ise "Güzel yüzlü kimse" anlamındadır. Mensur da Abbasî halifesi Ebu Cafer Abdullah b. Muhammed b. Ali Sanî'dir (öl. 158 kamerî).

2- Tarih-i Taberî, c.3, s.1407, 236 yılı olaylarında. el-Mütevekkil, Harun Reşid'in torunu Cafer b. Mu'tasım'dır. 232 yılında hilâfete geçmiş, 247 yılında ise öldürülmüştür.

larını ve halkın gelip ziyaret etmesini engellemelerini emretti. Ve bu doğrultuda, üç gün sonra İmam Hüseyin'in kabrinin yanında bulduklarını karanlık kuyuya atacaklarını ilân ettiler! Bu nedenle insanlar oradan kaçarak Hz. Hüseyin'in ziyaretini terk ettiler. İmam Hüseyin'in kabrinin etrafındaki evler yıkılıp yerinde ziraat yapıldı.

Mütevekkil, Ali b. Ebu Talib (a.s) ve onun Ehlibeyt'ine karşı çok şiddetli kin beslemekteydi. Bir kimsenin İmam Ali (a.s) ve onun Ehlibeyt'inin sevgililerinden olduğunu duysaydı, hemen onu öldürür, malını yağmalardı!

Mütevekkil'in Ubâde Muhannes isminde bir soytarısı vardı. Elbisesinin altında ellerini karnına bağlıyor, kel başını açıyor ve Mütevekkil'in yanında oynayarak Emirü'l-Müminin Ali'nin (a.s) taklidini yapıyordu. Çalgıcılar da çalgılarını çalarak hep bir ağızdan, "Başı kel, karnı büyük Müslümanların halifesi geldi! (Maksatları Hz. Ali idi.)" diyorlardı. Mütevekkil de şarap içip kahkahalar atıyordu!

Bir gün Muntasır'ın yanında da bu şekilde alay ederlerken Muntasır Ubâde'yi işaretle tehdit etti. Ubâde korkudan susunca Mütevekkil, "Ne oldu?" diye sordu. Ubâde de kalkarak mevzuyu Mütevekkil'e anlattı. Muntasır dedi ki: "Ey Emirü'l-Müminin! Bu köpek, senin ailenin ileri gelenini, övgü ve iftihar kaynağın olan amcan oğlunun taklidini yaparak insanları güldürüyor. Onun etini kendin yesen de bu köpeklerle benzerlerine yedirme." Mütevekkil, Muntasır'ın sözlerini duyunca çalgıcılara dönerek, "Çalın ve şöyle söyleyin: O genç amcası oğlunu yağmaladı, o gençin başı annesinin ...dadır."

Bu olay sonucu Muntasır, Mütevekkil'e kin duydu. İşte onu öldürmeye karar vermesinin sebeplerinden birisi de bu gelişme idi.¹

Ebu'l-Ferec İsfahanî *Makatilu't-Talibiyyîn* adlı eserinde şöyle yazar:

Mütevekkil, önce Yahudi olup sonra Müslüman olan Dizec ismindeki adamlarından birine İmam Hüseyin'in (a.s) mezarını yıkıp yerini sürmesini, izlerini yok etmesini ve onun etrafındaki bütün evleri yıkmasını emretti! Bunun üzerine Dizec, Kerbela'ya giderek İmam Hüseyin'in kabrinin etrafındaki evleri yıkıp toplamı iki bin dekar olan toprağı sürdü. Fakat İmam Hüseyin'in (a.s) kabrine ulaştığında hiç kimse ona yaklaşmaya cesaret edemedi. Dizec de orayı sürüp sulamaları için bir grup Yahudi'yi görevlendirdi.

1- Tarih-i İbn Esîr, Mısır, birinci basım, c.7, s.18.

Dizec, daha sonra hiç kimse İmam Hüseyin'in (a.s) kabrine ulaşip ziyaret etmesin diye bir mil arayla gözetleme kuleleri dikti. Ziyarete gelen herkesi de Dizec'in yanına götürüyorlardı!

Ebu'l-Ferec bunun peşinden Muhammed b. Hüseyin el-Eşnanî-den şöyle nakleder:

O dönemde uzun bir zaman İmam Hüseyin'in (a.s) kabri-ni ziyaret etmeye cesaret edemiyorduk. Nihayet her şeyi göze alarak onun kabrini ziyaret etmek istedik. Esansçılardan biri de bana yardım etti, birlikte İmam'ı (a.s) ziyaret etmek için hareket ettik. Gündüzleri saklanıp geceleri hareket ediyorduk. Nihayet Gaziriye yakınlarına ulaştık. Gece yarısı o-radan hareket ettik, bekçileri uyuyan gözetleme kulelerinin arasından yavaşça geçerek İmam'ın (a.s) kabrinin bulun-du-ğu bölgeye ulaştık. Fakat kabrin nerede olduğunu bilmiyor-duk. Itırlı bir meltem esiyordu. Meltemin estiği yönü tutarak yavaşça ilerledik, sonunda kabre ulaştık. Kabrin üzerindeki sandığı yıkıp yakmışlardı. Kabrin etrafını sulamaları sonucu yakınındaki kerpiçler ıslanmış, yeri çukurlaşmıştı. Biz ziyaret ettik ve kendimizi kabrin üzerine attık. Oradan benzerini hiçbir gülde koklamadığımız çok güzel bir koku geliyordu. Ben yanımdaki esansçıya o kokunun ne olduğunu sordum. Dedi ki: "Vallahi, şimdiye kadar hiçbir esansın böyle koktuğunu görmedim." Sonra Hz. Hüseyin'le vedalaşip kabrin etrafına birkaç işaret bırakarak geri döndük. Mütevekkil öldürülünce, Şiîlerden ve Talibiyîn'den (Ali b. Ebu Talib evlâtlarından) bir grup birleşerek onun kabrini ziyarete gittik ve oraya gizlediğim işaretleri çıkararak kabrini önceki hâliyle yeniden yaptık.

Yine şöyle rivayet eder:

Mütevekkil, Ömer b. Ferec Ruhcî'yi Mekke ve Medine hükümetine atadı. Ömer b. Ferec, Âl-i Muhammed'in halkla ilişkisini engelleyip insanların onlara iyilik ve ihsanda bulunmasına mani oldu. Birinin onlara çok az da olsa iyilik ve ihsanda bulunduğunu duysaydı kötü bir şekilde cezalandırır, ağır bir para cezası da alırdı ondan. Ömer b. Ferec, Âl-i Muhammed'i o kadar kötü bir durumda bıraktı ki, Ali Şiîleri olan bir grup kadın sahip oldukları tek elbiseyi namaz için sırayla giyer, öyle namaz kılarlardı. Daha sonraları bu elbisenin yırtılan yerlerini yamıyor, üstü ve başları açık bir şekilde çıplak ayakları üzerinde oturuyorlardı! Nihayet Mütevekkil öldürülünce Muntasır onlarla ilgilenerik onlara iyilik ve ihsanda bulundu, onlara bir miktar para göndererek arala-

rında bölüştürdü. Muntasır'ın bütün alanlarda babasıyla muhalafeti ve onun tutumlarına şiddetle karşı oluşu, Mütevekkil'in isminin kötü anılmasına ve Muntasır'ın işlerinin ilerlemesine sebep oldu.¹

Bunlar Kureyş hilâfetine Resulullah'ın (s.a.a) Ehlibeyt'ine karşı uyguladığı siyasetin etkilerinden bazılarıdır. İleride bunlardan diğer bazıları da inceleyeceğiz inşallah.

Bu İncelemenin Sonucu

Kureyş, peygamberlikle hilâfetin Hâşim Oğulları'nda toplanmasını istemiyordu. Dolayısıyla Kureyş, Resulullah'tan (s.a.a) sonra Hâşim Oğulları'nın hilâfete geçmemesi veya Hz. Resulullah'tan (s.a.a), Kureyş'in başlarından birini kınayan, onların hilâfete ulaşmasını engelleyen, rakipleri, özellikle Hâşim Oğulları ve genel olarak ensar için fazilet beyan eden bir hadisin yayılmaması için var gücüyle Resulullah'ın (s.a.a) hayatı döneminde hadislerinin yazılmasını engelleyerek ileride hilâfet konusunda birileri hakkında bir nassın kalmasına mani olmaya çalıştı!

Bu hedefle, Resulullah'ın (s.a.a) hayatının son anlarındaki vasiyetinin yazılmasını engellediler; oysa bu vasiyet hakkında, *"Bu vasiyetime uyduğunuz zaman benden sonra asla sapmazsınız."* diye vurgulamıştı. Fakat Kureyş, Resulullah'ın (s.a.a) Hâşim Oğulları'ndan birinin hilâfete geçmesi hakkında bir şeyler yazmasından endişelenerek onun yazılmasını engellediler; çünkü onlar peygamberlikle hilâfetin bir yerde toplanmasını istemiyorlardı!

İşte bu nedenle Kureyşli sahabe Ömer, kendisiyle aynı fikirde olan diğer Kureyşli muhacirlerle birlikte Resulullah'tan (s.a.a) sonra Kureyş'in Teym boyundan Ebu Bekir adına biat almak için bütün çabalarını harcadılar. Yine bu nedenle Kureyşli halife Ebu Bekir, Kureyşli Osman aracılığıyla hilâfeti eski dostu Kureyş'in Adevî boyundan Ömer'e bıraktı!²

Yine bu sebeple Ömer var gücüyle Resulullah'ın (s.a.a) hadislerinin yazılıp yayılmasını önledi ve ashabın yazdıklarını da ateşe atarak yaktı.

1- Makatilu't-Talibiyîn, s.598-599.

2- Bu konudaki rivayetleri kitabımızın "Tarihî Olaylar" bölümünde kaydettik.

Bu konuda kendisine muhalefet edip Medine dışında Resulullah'ın hadislerini yayanları ise Medine'de zindana attı.¹

Yine bu sebeple Ömer birini bir yere vali tayin ettiğinde kendisi şahsen onu uğurlayıp "Sadece Kur'ân'ı tebliğ edin ve Muhammed-den rivayeti azaltın; ben sizi izliyorum, dikkatli olun." diyordu!²

Yine bu nedenle Ebu Bekir'le Ömer, Hâşim Oğulları'ndan hiçbirini savaşlarda ordunun başına veya fethedilen şehirlere vali tayin etmiyordu!!³

Ve yine bundan dolayı Ömer, altı kişilik şûrada Kureyşli Abdurrahman b. Avf aracılığıyla Kureyşli Emevî Osman'ın hilâfete geçmesinin plânını uyguladı.

Ve yine bu nedenle Osman, Kur'ân'ı Resulullah'ın (s.a.a) hadislerinden ayırarak birkaç nüshada yazıp İslâm topraklarının çeşitli şehirlerine gönderdikten sonra, Kur'ân'la birlikte tefsir olarak Resulullah'ın (s.a.a) hadislerini yazmış olan diğer sahabîlerin Mushaf-larını yaktı ve Kur'ân'ın yakılmasına karşı çıkan Abdullah b. Mes'-ud'u Medine'ye çağırarak dövmelerini ve beytûlmalden aldığı aylığı kesmelerini emretti!⁴

Yine Osman, Resulullah'ın (s.a.a) hadislerini yayan Ebuzer'i halkın gözleri önünde Rebeze'ye sürdü!⁵ Ve hasta yatağında yazdığı vasiyetinde Kureyşli Abdurrahman b. Avf'ı kendi yerine seçti!

Fakat Abdurrahman b. Avf, Osman'ın hayatı döneminde vefat edip de Osman yerine Kureyş'ten birini tayin edemediği için, Müslümanlar işlerini kendileri ellerine alıp Emirü'l-Müminin Ali'nin (a.s) etrafına toplandılar, işler ellerinden çıkan ve artık ellerinden bir şey gelmeyen Kureyş ileri gelenlerinin ardından Hz. Ali'ye biat ettiler. Fakat o günden dört ay sonra Kureyş kendine geldi ve her taraftan asker toplayarak hükümeti İmam Ali'nin (a.s) elinden çıkarmak ümidiyle Ümmü'l-Müminin Aişe, Talha ve Zübeyir önderliğinde Cemel Savaşı'nı başlattı.

1- bk. Elinizdeki kitabın orijinalinde, c.2, s.44-45.

2- Tarih-i Taberî, c.5, s.19.

3- Murucu'z-Zehab, Mes'udî, c.2, s.321-322. Bu kitapta, ilk üç halife döneminde Hâşim Oğulları'ndan hiçbirinin iş başına geçirilmediği vurgulanmıştır.

4- bk. Yazarın Kur'ân'u'l-Kerim ve Rivayatu'l-Medreseteyn kitabı, "Osma-n"ın Dönemi bölümü.

5- bk. Bu kitabın orijinalinde, c.2, s.46 ve Nakşi Aişe Der Tarih-i İslâm kitabının birinci cildi.

Sonra aynı hedefle ve Medine'den uzak olan insanları, Osman'ı Ali'nin öldürdüğüne ve hilâfeti bu şekilde ele geçirdiğine inandırmak için Siffin Savaşı'nı açtılar.

Medine'den uzak olan Müslümanlar dinî öğretilerini, Resululla-h'nin (s.a.a), Ehlibeyt'inin ve ashabının siretini, ulaşabildikleri sahabelerden, Kureyş valilerinden ve onların taraftarlarından aldıklarından, İslâm'la ve Müslümanlarla ilgili olarak bu şahısların kendilerine öğrettiklerinden başka bir şey bilmiyorlardı ve bunlara başka bir yolla da ulaşamadıklarından dolayı Kureyş, bu yolla onları İmam Ali (a.s) hakkında yanıltabilmişti. Özellikle Siffin Savaşı'nda Muaviye ordusu İmam Ali'nin (a.s) ordusu karşısında zayıf düşünce hileyle Kur'ân'ları mızraklara takarak İmam Ali'yle ordusunu Kur'ân'ın hakemliğine ve ardından da iki kişinin hakemliğine davet etti!

"Hakemeyn" olayından sonra da, hakemlik konusunda Kureyşli Emevî sahabe Amr b. As'ın, Ebu Musa Eş'arî'ye oynadığı oyun İmam Ali'nin ordusuna, hakemlerin kabulünü ısrarla isteyen Kur'ân kâirileriyle onların fikirdaşlarına ağır gelince, bütün Müslümanların kâfir olduğuna hükmettiler. İmam Ali'ye karşı ayaklanıp Neh-revan'da Hz. Ali'ye karşı savaştılar, İmam da onları büyük bir yenilgiye uğrattı. Fakat sonunda Hz. Ali de Kûfe mescidinin mihrabında onlardan biri tarafından şehit edildi.¹

Bütün bu olaylar, Medine'den uzak olan insanların İmam Ali (a.s) hakkında doğru hükmedememelerine, gerçekleri karıştırmalarına ve onun hakkında yaydıkları aslı olmayan şeylere inanmalarına sebep oldu!

Diğer taraftan, sadece İmam Ali'nin hilâfetine (çünkü Hâşim Oğulları'ndan İmam Ali'den başka hiç kimse İslâm dünyasına hükümet adayı değildi) muhalefet eden Kureyş'in, Hâşim Oğulları'ndan birinin başa geçmesini istemeyişi, İmam Ali'ye (a.s) dayattıkları iki savaş yüzünden bu muhalefet ve isteksizlik Emirü'l-Müminin Ali'ye (a.s) karşı şiddetli bir kin ve düşmanlığa dönüştü. O günden itibaren Kureyş'in Müslümanlara hükümeti, İmam Ali'ye (a.s) düşmanlık temeli üzerine kuruldu. İşte bu mesele, değinmekte olduğumuz Ümeyye Oğulları'nın hükümetinde de açık bir şekilde görülmektedir.

1- Siffin ve Nehrevan Savaşı hakkında bk. Tarih-i Taberî, İbn Esîr ve diğer kaynaklar.

Emevî Halifelerin İmam Ali'ye ve Onun Eserlerine Düşmanlığı

Ebu Süfyan Oğulları Hilâfetinde

Muaviye hilâfet kürsüsüne oturunca hükümetinin temellerini iki şey üzerine kurdu:

1- Hilâfeti kendisinden sonra oğlu Yezid'e bırakmak. Çünkü halifeler, "Hilâfeti Kureyş'te bırakın."¹ sloganıyla hilâfeti elden ele Kureyş'te tutmak siyasetini izliyordular!

2- İleri geleni Ali b. Ebu Talib olan Resulullah'ın (s.a.a) Ehlibeyt'ine karşı düşmanlık siyaseti.

Tarihte, Muaviye'nin Emirü'l-Müminin Ali'ye (a.s) ve ardından da bütün Hâşim Oğulları'na duyduğu kin ve düşmanlığının eşine rastlanmamıştır!

Muaviye, hükümetinin temellerini Ali ve Haşim Oğulları'nı kötüle-mek, onlar hakkında kötülükler ve diğerleri hakkında ise iyilik ve güzel-likler uydurma ve bunları bütün ülke çapında yayma siyaseti üzerine kurdu. Muaviye her fırsatta, özellikle cuma hutbelerinde, en uzak noktaya kadar İslâm topraklarındaki bütün mescitlerde Ali'ye lânet edip söv-meyi emretti. Çocuklar böyle yetişip yaşlılar ölünceye kadar bu siyase-tini sürdürmeye karar verdi!

O, bu siyasetin uygulamasında emrine itaat etmeyen Müslümanların ileri gelenlerine işkence edip sonunda onları idama mahkum ediyordu. Oğlu Yezid bu alanda ondan öne geçip bu siyaset doğrultusunda Kerbe-la'da Resulullah'ın (s.a.a) Ehlibeyt'ini öldürüp başlarını bedenlerinden ayırmış, Resulullah'ın (s.a.a) kadınlarıyla çocuklarını esir ederek onları Resulullah'ın (s.a.a) evlâtlarının kesik başlarıyla birlikte şehir şehir gez-dirmiştir! Güya Yezid'in bu görevi yerine getirmesiyle, Ebu Süfyan so-yunun bu alanda Hâşim Oğulları'na karşı vazifesi bitmiş, Emevî hilâfe-tinden sonra, sıra Kureyş kabilesinin Ümeyye Oğulları boyundan Mer-van Oğulları'na gelmişti.

1- Bu sloganın rivayetini nerede gördüğümü hatırlamıyorum. Fakat Ku-reys gerçekte hükümeti ele geçirmekle pratikte bu siyasetin varlığını ispatlamıştır.

Ümeyye Oğulları Kabilesinden Mervan Oğulları'nın Siyaseti

Mervanoğulları halifeleri, hilâfeti aileleri arasında elden ele gezdirmeye, Emirü'l-Müminin Ali'ye lânet edip küfretmeye onun makam ve mevkisini aşağı düşürmeye Ömer b. Abdülaziz dönemine kadar Muaviye'nin siyasetini izlemiştir. Sıra Ömer b. Abdülaziz'e gelince İmam Ali'ye (a.s) lânet edilip küfredilmesini yasaklamıştır. Ne var ki, Ömer b. Abdülaziz döneminde insanlar İmam Ali'ye (a.s) lânete ve küfretmeye alışmışlardı, hatta bazıları bunu bir farz saymakta ve bunu terk etmeyi caiz görmemekteydi! Harran ahalisi gi-bi Ali'ye (a.s) lânet edilmeden kılınan cuma namazını kabul edilmiş görmüyor, "Lânetsiz kılınan namaz, namaz değildir!!" diyorlardı.

Yine Ömer b. Abdülaziz, iki yıl birkaç ay kadar¹ kısa bir zaman hilâfet sürdükten sonra ailesi tarafından zehirlenerek öldürüldü!² Ömer b. Abdülaziz'in öldürülmesiyle Ümeyye Oğulları tekrar eski alışkanlıklarına dönerek İmam Ali'ye (a.s) lânete ve küfretmeye devam ettiler; bu durum Abbasîler hilâfete geçinceye kadar sürdü. Ab-bas Oğulları'nın siyasetini ise aşağıda inceleyeceğiz!

Abbasî Halifelerinin Siyaseti

Abbasî halifeleri arasında Ebu Cafer Mansur Devanikî, Haru-nu'r-Reşid ve Mütevekkil gibi, Resulullah'ın (s.a.a) Ehlibeyt'ini öldürüp makam ve mevkilerini Müslümanlar nezdinde aşağı düşürmede Emevîlerden öne geçenler vardı!! Yine onların aksine Resu-lullah'ın Ehlibeyt'inin tarafını tutup hürmetlerini gözetenler de vardı.³

Mesele şuydu: Halk, Muaviye'den başlayarak 90 yıllık Ümeyye Oğulları'nın hilâfeti döneminde Emirü'l-Müminin Ali'ye (a.s) lânetle, küfretmeyle, ondan teberrî etmeyle, onun makam ve mevkisini düşürmeyle

1- Murucu'z-Zeheb, c.2, s.35 ve diğer kaynaklar.

2- Tarih-i İbn Kesir, c.9, s.209.

3- Ehlibeyt Ekolü mensuplarından en-Nasir Li-Dinillah gibi. Ben onun Samerra şehrindeki ve Mescidu'l-Mehdî'nin aşağısındaki Serdab-ı Gayb diye meşhur olan Eimme musallasında bir eserini gördüm. Bu, bir metre yüksekliğinde bir yere asılmış ağaçtan bir tablo idi, bu tabloda on iki Ehlibeyt İmamları'nın (a.s) isimleri işlenmişti ve onun Abbasî halifesi en-Nasir Li-Dinillah'ın emriyle yapıldığı kaydedilmişti.

yetişmişti.¹ Böyle bir eğitimin etkileri Abbasîlerin hilâfeti dönemine kadar sürmüş, onların döneminde de yetmiş defa sabahları ve yetmiş defa da akşamları Emirü'l-Müminin Ali'ye (a.s) lânet eden, onu kötöleyen hadisler uydurarak Bağdat'ta ve diğer büyük İslâm şehirlerinde yaygınlaştıran Hureyz b. Osman (öl. 162 hk.) gibi âlimler ve hadisçiler ortaya çıkmıştı!!

Veya çeşitli şehirlerin ahali arasında, Vâsıt şehri ahali gibi insanlar da ortaya çıkmıştı. Onlar şehirlerindeki meşhur âlim ve hadisçi Abdullah b. Muhammed b. Osman'ı (öl. 371 hk.) "Tayr Hadisi"ni anlatması yüzünden makamından alıp, kâfir ve necis olmuştur diye oturduğu yeri yıkayıp temizliyorlardı; neticede bunları dışlayarak inzivaya çekilmek mecburiyetinde bırakıyorlardı.

Evet, Emirü'l-Müminin Ali'nin (a.s) fazileti konusunda sadece bir hadis söylemesi yüzünden, şehir halkı meşhur hadisçilerini yerinden kaldırdı, necis oldu diye suçlayarak oturduğu yeri yıkayıp inzivaya itti!!

Mesele, sadece söylediklerimizle, ismini andıklarımızla veya belirttiğimiz dönemle sınırlı değildir; aksine bu meseleler elden ele günümüze kadar sürmüştür. Biz geçen sayfalarda, asırlar boyunca Resulullah'ın (s.a.a) Ehlibeyt'inin ismini gizlemede, onlar hakkında çirkin şeyler yaymada, makam ve mevkilerini düşürmede halife ve hükümdarların yaptıklarından bazı örnekler aktarmakla yetindik.

Onlar, Müslümanların Ehlibeyt'e yönelip kendilerine sırt dönmelerinden, saltanat ve güçlerini zayıflatmalarından ve sonuçta Kureyş'in hilâfet ve hükümdarlığının ellerinden çıkıp, yerine onların hükümetlerinin yıkıntıları üzerinde Resulullah'ın (s.a.a) Ehlibeyt'inin hükümetinin kurulmasından endişeleniyorlardı.

İşte bu nedenle, Ümeyye ve Mervan Oğulları'ndan Abbasîlere kadar hükümdarlardan, hükme uyanlara, valilere ve kumandanlara kadar Kureyş siyaseti, Resulullah'ın (s.a.a) sünnetinde, Ehlibeyt'in ve onun ashabının rivayetlerinde Resulullah'ın (s.a.a) Ehlibeyt'ine ait şeyleri gizleyip tahrif etme ve gerçekleri Müslümanlardan gizleme sonucuna vardı. Hilâfet Ekolü de, ileride beyan edeceğimiz şekilde on çeşit gizleme ve tahrifle bu siyaseti uyguladılar!

1- Mecmau'z-Zevaid, Mes'udî, c.3, s.235.

- SÜNNET VE HADİSE YÖNELİK
ON ÇEŞİT GİZLEME VE TAHRİF
- EHLİBEYT VE TAKİPÇİLERİNİN
TUTUMU

HALİFELERİN, SİYASETLERİNE MUHALİF OLAN SÜNNET KARŞISINDAKİ TEPKİLERİ

Bu bölümde, Hilâfet Ekolü'nün, siyasetlerine aykırı naslara karşı davranışlarının bir örneğine değineceğiz. Özellikle Resulullah'ın (s.a.a) sünnetinde ve sahabenin sözlerinde İmam Ali'nin (a.s) "vasi" diye meşhur olduğu söz konusu naslara karşı Hilâfet Ekolü mensuplarının tepkilerini inceleyeceğiz.

Resulullah'ın (s.a.a) ashabından muteber, tamamen güvenilir çeşitli rivayetlerde, "*Ali benim vasim ve yardımcımdır.*" ve bazı rivayetlerde de, "*Ali benim halifemdir.*" buyurduğu geçer.

Fakat bütün bu lakaplar arasında, Emirü'l-Müminin Ali, "Vasi" lakabıyla daha bir meşhur olmuş, daha fazla tanınmıştır. Öyle ki, bu lakap Ali'ye has bir isim olmuş, Ali'den başka hiç kimse bu lakapla tanınmamıştır. Nitekim daha önce Resulullah (s.a.a) da ona "Ebu Turab" künyesini vermiş ve bu, Ali'ye ait bir künye olmuş. O da bununla tanınmış ve Ali'den başka hiç kimse bu künyeyle tanınmamıştı.

Sahabîler, tâbiîn ve onlardan sonra gelenler, Emirü'l-Müminin Ali'yi çokça "Vasi" diye anmışlardır; nitekim bu lakap kitap ehlinin bilginlerinin söz ve yazılarında geçmiş ve insanları bu konuda aydınlatmışlardır.

Vasiyeti İnkâr Etme veya Güneşi Çamurla Sıvama!

Emirü'l-Müminin Ali'nin (a.s) "Vasi" lakabıyla meşhur oluşu, Hi-lâfet Ekolü'nün siyasetiyle çeliştiğinden bunu inkâr edip, bu alandaki nasları gizlemek yolunda oldukça çaba harcadılar. İlk önce Ümmü'l-Müminin Aişe güçlü bir propagandayla İmam Ali'nin (a.s) "vasi" lakabıyla meşhur olmasına karşı mücadeleye girişip bunu tamamen inkâr etti. Ondan sonra da Hilâfet Ekolü mensupları asırlar boyunca çeşitli şekillerle İmam Ali'nin (a.s) bu meşhurluğuna karşı saldırılarına devam ettiler.

Hilâfet Ekolü'nün bu alanda yaptığı en önemli hareketlerden biri, vasiyet hakkındaki nasları gizlemektir. Öyle ki her araştırmacı, gerek vasiyet alanında, gerekse diğer alanlarda genel olarak halifelerin siyasetine aykırı olan nasların gizlenmesini çok acı ve yürek yakıcı bir şey olarak bulacaktır.

Hilâfet okulunun gizlemelerinden aşağıdaki on örneği, Resulullah'ın (s.a.a) sünnetini gizleme hasebiyle önemliden başlayarak en önemliye doğru sıralayacağız:

On Çeşit Gizleme

- 1- Resulullah'ın (s.a.a) sünnetinin hadisinin bir bölümünü silip onun yerine anlaşılmasız bir söz yerleştirme.
- 2- Silindiğine işaret ederek sahabenin siretinden rivayetin tamamını silme.
- 3- Resulullah'ın sünnetinden hadisin anlamını tevil etme.
- 4- Silindiğine işaret etmeden sahabenin sözlerinden bir bölümünü silme.
- 5- Silindiğine işaret etmeden Resulullah'ın (s.a.a) sünnetinden rivayetin hepsini silme.
- 6- Resulullah'ın (s.a.a) hadisinin yazılmasını engelleme.
- 7- Resulullah'ın (s.a.a) sünnetinin rivayetleriyle râvilerini ve hâkim gücü eleştiren kitapları aşğılama.
- 8- Kitaplarla kütüphaneleri yakma.
- 9- Sahabenin siretinin rivayetinin bir bölümünü silip onu tahrif etme.
- 10- Resulullah'ın (s.a.a) doğru sünneti ve ashabın sahih sireti yerine yalan rivayetler uydurma.

* * *

1- Hadisinin Bir Bölümünü Silip Onun Yerine Anlaşılmasız Bir Söz Yerleştirmek

Hilâfet Ekolü'nde gizleme çeşitlerinden biri, Hz. Resulullah'ın (s.a.a) hadisinin bir bölümünü silip onu anlaşılmasız bir cümleye çevirmektir.

Aynen, "**En yakın hısımlarını uyarıp korkut.**" ayetinin tefsirinde, Resulullah'ın Hâşim Oğulları'nı İslâm'a davet ettiğini nakleden rivayette Taberî ve İbn Kesir'in yaptıkları gibi. Bu ikisi, Resulullah'ın (s.a.a) o toplantıda Ali (a.s) hakkında buyurduğu, "*O sizin aranızda benim vasım ve vezirimdir.*" cümlesini atmış, bunun yerine "şöyle ve böyle" kelimelerini koymuşturlar; hâlbuki bu belirsiz bir ifade olup hiçbir şeyi anlatamamaktadır.

Yine Buharî'nin kendi *Sahih*'inde, daha önce değindiğimiz Abdurrahman b. Ebu Bekir'in rivayetinde sahabenin siretine yaptıkları bunlardandır. Buharî, Abdurrahman'ın Mervan'a ne söylediğini nakletmeyip onun yerine, "Abdurrahman bir şey dedi." diye yazmıştır! Abdurrahman'ın sözünü belirsiz ve kapalı olarak "bir şey" diye tabir etmiştir! Ayrıca Ümmü'l-Müminin Aişe'nin, Merva-n'ın babasının hükmü hakkında Resulullah'tan (s.a.a) rivayet ettiği şeyi silmıştır!

Yine bu gizlemelerden biri de, Resulullah'ın (s.a.a) Bedir Savaşı hakkında sahabilerle müşaveresi ve ashabın ona cevabında yaptıklarıdır. Taberî ve İbn Hişâm şöyle yazarlar:

Kureys'in, ticaret kervanını korumak için hareket ettiğini Resulullah'a (s.a.a) haber verdiklerinde, Resul-i Ekrem bunu ashaba açarak onlarla müşaverede bulundu. Bunun üzerine Ebu Bekir kalkarak güzel bir konuşma yaptı! Sonra Ömer kalkarak o da güzel bir konuşma yaptı! Daha sonra Mikdad b. Amr kalkarak şöyle dedi: "Ya Resulullah! Allah Tealâ'nın sana emrettiğini yap, biz de senin yanındayız. Vallahi biz, İsrail Oğulları'nın Musa'ya söyledikleri '**Sen ve Rabbin git, ikiniz savaşın. Biz burada duracağız!**' sözünü söylemeyiz; aksine sen ve Rabbin onların üzerine gidin, biz de sizin yanınızda onlarla savaşırız..." Resulullah (s.a.a) Mikdad'ı tebrik ederek hakkında hayır duada bulundu.

Ve Sa'd b. Muaz el-Ensarî'nin Resulullah'a verdiği cevapta şöyle geçer: "Ya Resulullah! Sen nasıl istersen ve uygun görürsen öyle davran; biz de seninle birlikteyiz. Gerçekten seni peygamber gönderene andolsun ki bize denizin derinliklerine girmeyi emredersen, seninle birlikte denizin derinliklerine gireriz ve bizden hiç kimse itaatsizlik etmez." Daha sonra Sa'd'ın sözlerinin Resulullah'ı (s.a.a) memnun ettiğini yazar.

Dikkat ediniz! O ikisi (Ebu Bekir'le Ömer) Resulullah'a (s.a.a) ne söylediler, neden onların söyledikleri rivayette silinerek yerine, "güzel konuştu." yerleştirilmiştir?! Bu iki sahabenin cevabı güzeldiyse, neden

muhacirlerden olan Mikdad'ın ve ensardan olan Sa'd b. Muaz'ın sözlerinin tamamını naklettikleri hâlde o güzel cevabı kaydetmemişlerdir?!

Müslim de bu rivayeti şöyle kaydeder:

Resulullah, Ebu Süfyan'ın kendilerine doğru hareket ettiğini haber alınca sahabelerle müşaverede bulundu. Bunun üzerine Ebu Bekir konuştu, fakat Resulullah (s.a.a) yüzünü ondan çevirdi. Daha sonra Ömer konuştu Resulullah (s.a.a) ondan da yüzünü çevirdi...

Hayret! Eğer bu iki sahabe yerinde ve güzel bir şey söylemişse, neden Resulullah (s.a.a) hoşlanmayarak onlardan yüzünü çevirsin?! Bu iki sahabenin o gün Resulullah'a (s.a.a) ne söylediklerini merak ederek Vâkidî ve Makrizî'nin kitaplarına müracaat ettiğimizde bu ikisinin başka şeyler söylediklerini gördük. Vakidî diyor ki:

Ömer, Resulullah'a şöyle dedi: "Ya Resulullah! Vallahi Kureyş bütün gurur ve iftiharıyla sana gelmektedir. Vallahi Kureyş izzet bulduğu günden itibaren zillet ve alçaklığı tatmamıştır ve tuğyan ettiği günden itibaren de kanuna ve imana yanaşmamıştır. Vallahi Kureyş iftiharlarını kaybetmeyecek ve sana karşı amansız bir savaş yapacaktır. O hâlde kendini böyle bir savaş için hazırla ve ona lâıyk bir güç bul..."¹

İbn Hişâm, Taberî ve Müslim'in rivayetinden, Ebu Bekir'den sonra Ömer'in kalkarak konuşup görüşünü belirttiği anlaşılmaktadır. Taberî'yle İbn Hişâm, bu iki sahabenin sözlerini "güzel" diye nitelendirmektedir!

Fakat Müslim'in rivayetinde Resulullah'ın (s.a.a) ilk önce Ebu Bekir'in ve sonra da Ömer'in sözlerinden yüzünü çevirdiği geçer. İşte buradan Ebu Bekir'le Ömer'in sözlerinin aynı şey oldukları anlaşılmaktadır.

Vâkidî'yle Makrizî Ömer'in söylediklerini kaydedip, Ebu Bekir'in söylediklerini nakletmedikleri için Ömer'in sözlerinden Ebu Bekir'in ne söylediğini anlamak mümkündür.

Bu iki sahabenin söyledikleri halkı rahatsız edebileceği için İbn Hişâm, Taberî ve Müslim'in rivayetlerinde bu ikisinin sözleri silinmiştir.

İşte bu gizlemeler nedeniyle Hilâfet Ekolü mensupları arasında bunların kitapları muteber ve güvenilir sayılmaktadır.

1- bk. Kitabımızın, Şûra'yla İstidlâlin Değerlendirilmesi konusu.

Fakat Buharî kendi *Sahih*'inde bu rivayeti kapalı ve belirsiz bile olsa nakletmediği için sıhhat ve doğruluk açısından Hilâfet Ekolü'nün bütün kitapları arasında özel bir konuma sahiptir.

Ayrıca, Taberî'yle İbn Kesir, Hâşim Oğulları'nı uyarıp-korkut-ma hadisinde Resulullah'ın (s.a.a) buyruğundan "*vasim ve vezirim*" ibaresini belirsiz bir şekilde "şöyle ve böyle" şeklinde yazarak değiştirmişlerdir. Çünkü bu rivayet, hilâfet ve önderlik konusunda Hz. Ali'nin (a.s) kesin hakkını insanlara beyan etmektedir; oysa insanların bundan haberi olması katiyen doğru değildi!

Buharî de Abdurrahman b. Ebu Bekir'in sözlerini "bir şey" diye değiştirmiştir. Çünkü aksi durumda Abdurrahman'ın sözleri Mua-viye, Yezid ve Mervan gibi halifelere dokunur ve insanları bilmeleri yakışmayan şey konusunda aydınlatırdı!

Ebu Bekir'le Ömer'in Resulullah (s.a.a) karşısında verdikleri cevaplar *Sîre-i İbn Hişâm*, *Tarih-i Taberî* ve *Sahih-i Müslim*'de değiştirilmiştir. Çünkü bu iki sahabenin sözleri, ilk iki halifeye yakışmayan bir anlam taşıyordu.

İşte bu nedenle onlardan birinde rivayetin bir bölümünü silerek yerine belirsiz bir şey koymuşlardır!

Bu gibi gizlemelere, Hilâfet Ekolü ulemasında sık sık rastlanmaktadır.

2- Silindiğine İşaret Ederek Sahabenin Siretinden Rivayetin Tamamının Silinişi

Hilâfet Ekolü ulamasının gizlemelerinden biri de, Muhammed b. Ebu Bekir'le Muaviye arasındaki mektuplaşmalardır.

Oysa Nasr b. Müzahim'in (öl. 212 hk.) *Sıffin* adlı kitabında ve Mes'udî'nin (öl. 346 hk.) *Murucu'z-Zeheb* adlı kitabında Muhammed b. Ebu Bekir'in Muaviye'ye yazmış olduğu, Emirü'l-Müminin Ali'nin (a.s) faziletlerinden ve onun Resulullah'ın "vasi"si olduğundan bahsettiği mektubun tamamını kaydetmiştir. Muaviye de ona verdiği cevapta bütün bunları itiraf etmiştir.

Fakat mektupta ve cevabında geçenler halifelerin makamını düşürecek konular olduğu için, Taberî (öl. 310 hk.) her iki mektubun rivayetlerinin senetlerine işaret ederek, "Normal insanların bu konuları duymaya gücü yetmez." bahanesiyle onları kaydetmemiştir. Başka bir ifa-

deyle o, böyle bir bahaneye sığınarak kasıtlı olarak hakkı insanlardan gizlemiştir!!

Taberî'den sonra gelen İbn Esîr (öl. 630 hk.) de Taberî'yi izleyerek aynı bahaneyi öne sürmüştür!

Bu ikisinden sonra gelen İbn Kesir ise büyük tarih kitabında¹ Muhammed b. Ebu Bekir'in mektubuna işaret etmiş; fakat, "Mektupta sert ifadeler kullanılmıştır." demekle yetinmiştir.

Taberî'yle İbn Esîr, Muhammed b. Ebu Bekir'in mektubu ve Muaviye'nin cevabı hakkında, "Normal insanların bu konuları duy-maya gücü yetmez." derken, normal ve sıradan insanların bu iki mektubun içeriğini duyduktan sonra halifeler hakkında görüşlerinin değişeceğini kastetmektedir!

Bu gibi gizleme veya kaydedilmediğine işaret edilerek rivayetin tamamının silinmesi, Hilâfet Ekolü'nün bilginlerinde azdır.

3- Hadisin Anlamının Tevil Edilişi

Hilâfet Ekolü'ndeki gizlemelerden bir diğeri de, hadisin anlamını tevil etmektir. Nitekim Zehebî,² Neseî'nin (*Sünen-i Neseî* kitabının yazarı) hayatını anlatırken aynı şeyi yapmış ve şöyle demiştir:

Neseî'den, Muaviye hakkında bir kitap yazmasını istediklerinde, Neseî, Muaviye'nin fazileti hakkında "*Allah'ım! Onun karnını doyurma.*" hadisini yazayım mı?" dedi.

Zehebî sonra diyor ki:

Bu hadis Muaviye için bir fazilet olabilir! Çünkü Resu-lullah şöyle buyuruyor: "Allah'ım! Kendisine lânet ettiğim ve-ya küfrettiğim kimse için lânetimi rahmet ve temizlik kaynağı kıl!"

Burada Zehebî (öl. 748 hk.), Muaviye hakkındaki bu hadiste sözlerini "olabilir" kaydıyla naklettiğine göre, ondan sonra gelen ve hicretin 774'ünde vefat eden İbn Kesir de tabiatıyla kesin bir şekilde, "Muaviye dünya ve ahirette bu duadan yararlanmıştır!" diyecektir:

Muaviye hakkındaki rivayet *Sahih-i Müslim*'de, "Men Leanehu'n-Nebiy ev Sebbehu Cealehullah Lehu Zekâten ve Tuhra" ba-

1- el-Bidayetu ve'n-Nihaye, c.7, s.314. Bu mektupları daha önce kaydedip onlar hakkında ve Taberî'nin bu konudaki davranışına ilişkin görüşümüzü belirttik.

2- Tezkiretu'l-Huffaz, s.698-701.

bında İbn Abbas'tan şöyle nakledilir:¹ Ben çocuklarla oynuyordum. O sırada Resulullah (s.a.a) geldi. Ben bir evin kapısının arkasına saklandım. Fakat Peygamber yakına gelerek eliyle sırtıma vurdu ve "Git Muaviye'yi çağır." bu-yurdu. Ben Muaviye'nin yanına gidip döndüm ve "Muaviye yemek yiyor." dedim. Tekrar, "Git Muaviye'yi çağır." buyurdu. Ben gidip dönerek, "Hâlâ yemek yiyor." dedim. Bunun üzerine Resulullah (s.a.a), "Allah'ım! Onun karnını doyurma!" buyurdu.²

Bu hadisi İbn Kesir kendi Tarih'inde kaydetmiş ve Resululla-h'ın (s.a.a), "Git Muaviye'yi çağır." sözüne, "Muaviye vahiy katiplerindendi!" sözünü de eklemiştir. O, bu rivayeti İbn Abbas'tan naklen şöyle kaydeder:

Ben çocuklarla oynuyordum. O sırada Resulullah (s.a.a) geldi. Kendi kendime, "Hz. Peygamber, benim yanıma geliyor." diyerek bir evin kapısının arkasına saklandım; fakat Resulullah (s.a.a) yaklaşarak elinin içiyle bir iki defa sırtıma vurduktan sonra, "*Git Muaviye'yi çağır.*" buyurdu. Muaviye vahiy katiplerinden biriydi. Ben giderek ona Resulullah'ın (s.a.a) huzuruna çıkmasını söyledim. Fakat bana onun yemek yediğini söylediler. Ben de geri dönerek Hz. Peygamber'e, "Yemek yiyor." dedim. Bunun üzerine tekrar, "*Git Muaviye'yi çağır.*" buyurdu. Ben gittiğimde yine Muaviye'nin yemek yediğini söylediler! Üçüncü defasında Resulullah, "*Allah'ım! Onun karnını doyurma.*" buyurdu.

O zamandan itibaren Muaviye'nin karnı doymadı. O, dün-ya ve ahirette Resulullah'ın (s.a.a) bu duasından yararlandı. Çünkü dünyada onu Şam hükümetine atadıklarında günde yedi defa yemek yiyordu. Her defasında bir tabak etle soğan getiriyorlardı. Onu tek başını yiyip bitiriyordu. Muaviye günde yedi defa etli yemek dışında çok miktarda tatlı ve meyve yediği hâlde sonunda "Vallahi yoruldu; ama doymadım." diyordu! Bu ise bir nimettir. Çünkü her padişah böyle bir mideye sahip olmayı arzu eder!

Muaviye'nin âhiretiyle ilgili olarak da, Müslim bu rivayeti, Buharî ve diğerlerinin çeşitli yollarla bir gurup sahabeden naklettikleri şu hadisin peşinden nakletmiştir:

1- el-Bidayetu ve'n-Nihaye, c.8, s.119.

2- Sahih-i Müslim, Kitabu'l-Birri ve's-Sıla, s.2010, hadis: 96.

"Allah'ım! Ben de bir kulum. O hâlde kullarından birine hak etmediği hâlde küfreder veya kırbaçla vurursam ya da lânet edersem bunu kıyamet günü sana daha yakın olabilmesi için günahlarının kefareti kıl."

Müslim bu iki hadisi birleştirerek Muaviye için bir fazilet saymıştır; bunun dışında Muaviye hakkında bir şey nakletmemiştir.¹

İbn Kesir, Resulullah'ın (s.a.a) Muaviye hakkındaki duası dünya ve ahiret hayırına sebep oldu, diyor. O, dünya hayrını padişahların ve Muaviye'nin şahsının tıka basa yemesinde görmektedir. Ahiret hayrını ise, Resulullah'ın (s.a.a) -maazallah- müminlere lânet ettiğini; fakat bu lânetin onlar için temizlik vesilesi olması için dua ettiğini bildiren bir hadise dayandırmaktadır. Müslim bu hadisi kitabının "Peygamber'in Lâneti" babının son kısmında naklederek kıyamette Muaviye'nin cennete ve Allah'a yakınlığa ulaşacağını ispatlıyor!

Böylece, iktidarda olan halifelerle valileri kınayıp kötüleyen hadisleri tevil ederek onları övgüye dönüştürmüşlerdir!

Biz burada onların Resulullah'ın (s.a.a) -maazallah- müminlere lânet ettiği konusundaki rivayetlerini inceleyeceğiz.

Resulullah'ın (s.a.a) Müminlere Lâneti

Müslim kendi *Sahih*'inde, "Men Leanehu'n-Nebi" babında Resulullah'ın (s.a.a) şöyle buyurduğunu nakleder:

Allah'ım! Ben seninle anlaşıyorum ve sen asla onun aksini yapmazsın: Ben de bir beşerim; o hâlde incittiğim, küfrettiğim, lânet ettiğim veya kırbaç vurduğum müminlere bu hareketimi kıyamet günü onlar için dua, temizlik ve sana yakınlık vesilesi kıl!

Ben bunları yazarken, Resulullah'a (s.a.a) isnat edilen bu şeyin büyüklüğünden dolayı kalbime hançer gömülmektedir.

Bunlar bu hadisi yüce Allah'ın Resul-i Ekrem'e (s.a.a) hitaben, "**Doğrusu sen yüce bir ahlâk üzeresin.**" ayeti karşısında söylemektedirler. Bunu, sahih rivayetin yerine uydurma rivayet koyma şeklindeki onuncu gizlemeden saymamız yerinde olacaktır. Çünkü bununla, Resulullah'ın (s.a.a) güzel ahlâkının yüceliği konusunda bütün Müslümanlara göre te-

1- el-Bidayetu ve'n-Nihaye, c.8, s.119.

vatür haddine ulaşan Hz. Peygamber'in gerçek sireti karşısında, ona böyle bir ahlâkı isnat etmektedirler.

Bunların böyle rivayetleri Resulullah'a (s.a.a) isnat etmelerinin nedeni, Ümmü'l-Müminin Aişe'nin daha önce belirttiğimiz Resul-i Ekrem'in (s.a.a), Emevî halifesi Mervan'ın babası Hakem b. Ebu As'a lânet ettiğini bildiren rivayetini gizlemek veya Resulullah'ın (s.a.a) Muaviye hakkında tevatüre ulaşan rivayetini övgüye tevil etmek istemeleridir; nitekim İbn Kesir böyle yapmıştır.

Bu gibi hadisleri "*Ehadis-i Ümmü'l-Müminin Aişe*" adlı eserimizin ikinci cildinde ve "*Nakş-i Eimme Der İhya-i Din*" adlı kitabımızın üçüncü cildinde değerlendirdiğimiz için tekrar burada da söz konusu etmeye gerek görmüyoruz.

Tekrar gizleme çeşitlerinden rivayetin anlamının teviline dönelim:

Bu tür tevillerden biri de, Sa'd b. Ebî Vakkâs aracılığıyla Ebu Mihcen'den şarap içmenin haddinin (cezasının) kaldırılmasıdır. İbn Fethun ve İbn Hacer, açıkça, "Vallahi şarap içme suçuyla sana kırbaç vurmayacağım." diyen Sa'd'ın sözünü tevil etmeye çalışmışlardır. Bu olayı ileride kitabımızda genişçe inceleyeceğiz.

Yine yakında Resulullah'ın (s.a.a), "*İmamlarımın ve halifelerimin sayısı on ikidir.*" nassı hakkındaki bahsimizde Hilâfet Ekolü bilginlerinin, bu hadisin bunca açıklığıyla Resulullah'ın (s.a.a) soyundan On İki İmam'dan başkasıyla uyuşmadığını bildikleri hâlde, nasıl tevil etmeye çalıştıklarını açıklığa kavuşturacağız. Buna rağmen Hilâfet Ekolü hadis uleması, sayıları on iki olan Ehlibeyt İmamları'ndan başkalarına tevil etmeye çalışmışlar; fakat her âlimin tevili diğer âlimleri ikna edemediğinden onu eleştirip reddetmişlerdir!

Taberânî gibi bilginler, aşağıdaki rivayette bu tür bir gizleme yapmışlardır. *Mecmau'z-Zevaid* kitabında Selman-ı Farisî'den şöyle nakledilir:

Resul-i Ekrem'e (s.a.a), "Ya Resulullah (s.a.a)! Her peygamberin bir vasisi vardı; ya senin vasin kimdir?" diye sordum. O gün Resulullah (s.a.a) bana cevap vermedi. Fakat birkaç gün sonra beni görünce, "*Ya Selman!*" buyurdu. Ben aceleyle huzuruna koşarak, "Efendim." dedim. O, "*Musa'nın vasisinin kim olduğunu biliyor musun?*" buyurdu. Ben, "Evet; Yuşa b. Nun'du." dedim. Hz. Peygamber, "*Neden, biliyor musun?*" diye sordu. Ben, "Çünkü o herkesten daha bilgiliydi." dedim. Bunun üzerine Resulullah

(s.a.a) şöyle buyurdu: "*Benim vasim, sırdaşım, en seçkin hatıram, ahdimi yerine getirip borcumu ödeyecek olan Ali b. Ebu Talib'dir.*"

Heysemî der ki: *Mecmau'z-Zevaid*'in yazarı burada şöyle ekler: Taberânî bu rivayeti kaydederek der ki:

Resulullah, "*Benim vasim*" derken, Ali'yi kendi ailesine vasi etmiştir, hilâfete değil.¹

Bu Hadis Üzerinde Bir İnceleme ve Taberânî'nin Tevilinin İncelemesi

Taberânî'nin bu hadis-i şeriften anladığının ne derecede sahih olabileceğini anlamak için Resulullah'ın (s.a.a) bu hadisini üç açıdan (soruyu soran, soru ve Resulullah'ın cevap verirken kullandığı hikmet) inceleyeceğiz.

Soruyu soran, aslen İranlı olan Selman-ı Farisî'dir. O, ne Abdulmuttalib soyundan, ne Resulullah'ın eşlerinin akraba ve yakınlarından ve ne de enişterelerinden olmadığı için Resulullah'ın (s.a.a) kendi ailesine kimi sorumlu kılacağını bilmek istemesi, mantıklı olmaz.

Selman, Resulullah'ın (s.a.a) huzurunda Müslüman olmadan yıllarca önce rahiplerle ve Hıristiyan bilginleriyle görüşen, onlarla bağlantısı olan bir kişiydi; onlardan önceki ümmetlerin hakkında bilgi edinmiş, peygamberlerle onların vasilerinin rivayetlerini öğrenmişti. İşte bu nedenle Resulullah'a (s.a.a), "Her peygamberin bir vasisi vardır, ya senin vasin kimdir?" diye sormaktadır.

Dolayısıyla Selman, Resulullah'ın (s.a.a) dinine vasisini ve ümmete halifesini sormaktadır. "Her ailenin sorumlusu, kendisinden sonra ailesinin sorumluluğunu üstlenmesi için birini kendine vasi eder; o hâlde senin vasin kimdir?" demiyor; dolayısıyla, Resulullah'ın, ailesine kimi vasi tayin ettiğini sormuş olması anlamsızdır.

Resulullah (s.a.a), çok önemli konularda ilâhî emri beklerdi; nitekim Medine'de kibleyi Beytulmukaddes'ten Kâbe'ye çevirmede de aynı şeyi yapmıştı. Sonunda kiblenin Kâbe olacağını bildiği hâlde, "**Biz, senin, yüzünü çok defa göğe doğru çevirip durduğunu görüyoruz. Şimdi elbette se-**

1- *Mecmau'z-Zevaid*, c.9, s.113-114.

ni hoşnut olacağın kibleye çevireceğiz. Artık yüzünü Mescid-i Haram yönüne çevir."¹ ayeti ininceye kadar beklemişti.

Resulullah (s.a.a) hükümet ve hilâfet konusunda Arapların daha önce bir bölümüne değindiğimiz hırs ve rekabetini bildiğinden ve kendisinin Medine'de temelini yeni attığı küçük İslâm toplumu Resulullah'tan (s.a.a) sonra İmam Ali b. Ebu Talib'in velihtlik haberini duymaya güç yetirecek seviyede olmadığından Hz. Peygamber, Selman'ın cevabını bir süre geciktirdi. Galiba Resulullah'a (s.a.a) izin verildiği için Selman'a cevabını vermiş, ardından, "*Musa'nın vasisi kimdi?*" sorusuyla Selman'ı sorduğu sorunun cevabını duymaya hazırlamak istemişti. Çünkü Hz. Peygamber, Selman'ın kitap ehli bilginleri aracılığıyla bundan haberdar olduğunu biliyordu. Selman, Resulullah'ın (s.a.a) bu sorusuna, "*Musa'nın vasisi Yu-şa b. Nun'du.*" cevabını verince, "*Neden?*" diye sordu. Selman, "*Çünkü o, İsrail Oğulları'nın en bilginiydi.*" cevabını verdi. Bunun üzerine, "*O hâlde benim de vasim... Ali b. Ebu Talib'dir.*" buyurdu.

Resul-i Ekrem'in (s.a.a) Selman'a bu şekilde cevap vermesinin hikmeti şudur:

1- Resulullah'ın (s.a.a) örnek olarak Yu'şa b. Nun'u zikretmesinin sebebi, onun peygamberlerin vasilerinin en meşhuru olması, Hz. Musa'nın (a.s) kendisinden sonra onu halife etmesi ve Hz. Musa'dan sonra İsrail Oğulları'nın kumandanlığını üstlenmiş olmasıdır. Nitekim Ali (a.s) de Resulullah'tan (s.a.a) sonra kendi hilâfeti döneminde böyleydi.

2- Resul-i Ekrem (s.a.a) Selman'a, Yuşa b. Nun neden Hz. Musa'nın (a.s) vasisi seçildi diye sorunca Selman, "*Çünkü Yuşa onların en bilginiydi.*" cevabını verdi. Bu basit soru ve cevapla Resulullah (s.a.a), Ali'yi (a.s) amcası oğlu olduğu veya eşsiz cesaretiyle müşriklerle savaşta İslâm'ın yılmak bilmez savunucusu olduğu için değil, insanların en bilgisi olduğu için kendine halife etmişti. Başka bir deyişle o, vasilik ve Müslümanlara hilâfet için Ali'nin (a.s) yeteneğini ve salahiyetini beyan etmiş ve "*O benim sırdaşım, en iyi hatıramdır.*" sözüyle bunu vurgulamıştır. Resulullah'ın (s.a.a) bu son sözünü Taberânî kendi isteğine göre, "*Ailemden en iyi hatıramdır.*" şeklinde tevیل etmiştir. Böylece Taberânî hiçbir zaaf bulamadığı bir hadisi kendi isteğine göre tevیل etmiştir!

Vasiyet Anlamının Tevilinde Diğer Bilginlerin Şaşkınlığı

İbn Ebi'l-Hadid Şafî, Emirü'l-Müminin Ali'nin (a.s), "*Bu ümmetten hiç kimse Âl-i Muhammed'le mukayese edilemez... Onlar i-manın direkleri-ridirler... Velâyet ve önderlik hakkı onlara mahsustur, vasiyet ve mirasçılık makamı onlardadır.*" buyruğunda geçen "vasiyet" teriminin şerhinde şöyle yazar:

Vasiyet konusuna gelince; İmam Ali'nin (a.s), Resululla-h'ın (s.a.a) vasisi olduğunda hiç şüphemiz yoktur; bunu kabul etmeyenler bizce inat ve düşmanlık göstermektedirler. Fakat biz vasiyeti hilâfet için bir nas kabul etmiyoruz, aksine bunun başka bir anlama geldiğini sanıyoruz; dikkat edilir de bu anlam anlaşılırsa bu konudan daha yüce olabilir!

Biz İbn Ebi'l-Hadid'e cevaben şunu diyoruz:

Hz. Ali (a.s) "*Velâyet, vasilik ve mirasçılık hakkı bana mahsustur.*" dememiştir. Dolayısıyla bundan, "*Resulullah'ın (s.a.a) ailesine vasilik ve sorumluluk hakkı Ali'ye mahsustur.*" sonucunu çıkaramayız. Aksine İmam Ali (a.s), "*Âl-i Muhammed dinin temel direğidir, Resulullah'ın (s.a.a) vasiliği onlara mahsustur.*" buyurmuştur.

İmam, vasiyeti ve saydığı diğer sıfatları Âl-i Muhammed'e mahsus görmüştür; bu, Hz. Muhammed'in (s.a.a) ailesinin Muhammed ailesine vasilik ve hilâfet hakkı olduğu anlamına gelmez. Binaenaleyh İmam, vasiyeti, kendisiyle on bir oğlunu da kapsamına alan Âl-i Muhammed'e has bir özellik olarak ortaya koymuştur.

Burada İbn Ebi'l-Hadid gibi Şafî mezhebine mensup bir bilgin, "vasiyet" sözcüğünün anlamında yanılmış, ama açıkça Taberânî'nin tevilini tekrar etme cesaretini de gösterememiştir. İşte bu nedenle "Biz vasiyeti hilâfete bir nas olarak görmemekteyiz; aksine bunun başka bir anlamı vardır!" diyor.

Burada İbn Ebi'l-Hadid'den şunu sormamız yerinde olsa gerek: "Vasiyetin başka bir anlamı olduğunu söylüyorsunuz; peki vasiyetin bu söylediğiniz anlamı nedir?!"

Kısacası, bu tür gizlemede bilginler, Müslümanlara hâkim gücün, halife ve valilerin maslahat ve siyasetiyle çelişen, bunların eleştirilmesine sebep olan Resulullah'ın (s.a.a), Ehlibeyt'in ve Hz. Peygamber'in ashabının siretini, sünnetini, hadislerini onlara fazilet ve övgü olacak şekilde tevil ediyorlardı.

4- Silindiğine İşaret Etmeden Ashabın Sözlerinin Bir Bölümünün Silinişi

Hilâfet Ekolü'nün gizlemelerinden biri de, naklettikleri rivayetin bir bölümünü silmeleri ve buna işaret etmemeleridir. İki beytini vasiyet konusunda söylenen şiirler bölümünde kaydettiğimiz ensardan olan sahabe Nu'man b. Aclan'ın kasidesinin başına getirdikleri gibi.

Zübeyir b. Bekkar, Sakife olayını ve muhacirlerle ensarın tartışmalarını ve her birinin getirdiği delilleri anlatırken bu şiiri tam olarak kaydetmiş, bu cümleden Amr b. As'ın, ensar aleyhindeki sözlerine değinmiştir.

Nu'man bir şiirinde ona cevap vermiş, Hz. Resulullah'a (s.a.a) yardım etmede, onun Kureyş'e karşı savaşlarına katılmada ensarın yardımlarına değinerek, Kureyş mültecilerini ensarın savunduğunu ve onları tüm varlıklarına ortak ettiklerini hatırlatmıştır.

Daha sonra Sakife olayına değinerek şöyle demiştir:

Dediler ki Sa'd'ı hilâfete seçmek doğru değildir, oysa Ebu Bekir'i seçmeyi doğru gördünüz!

Gerçi Ebu Bekir'in buna liyakati var ve bunun hakkından iyi bir şekilde gelebilir; fakat hilâfete Ali daha lâyıktır.

Biz Ali'nin taraftarıydık ve sen ey Amr bilmezsin, onun hilâfete liyâkati vardır.

O Allah'ın yardımıyla insanları doğru yola hidayet eder, kötülük ve çirkinlikten alıkoyar.

O Resulullah'ın vasisi ve amcasının oğludur; kâfirlerle sapıkların önderlerini öldürendir.

Fakat öbürü, kalp gözleri kör olanları doğru yola hidayet eden ve sağrıları sağırliktan kurtarandır, Allah'a şükürler olsun!

O, Resulullah'la (s.a.a) mağarada tek başına kaldı; geçen yıllarda doğru konuşan arkadaşlarıydı.

İbn Abdulbir, *İsti'ab* adlı kitabında Nu'man b. Aclan'ın hayatı bölümünde bu kasidenin tamamını nakletmiş, fakat şu iki beyti atmıştır:

O, Allah'ın yardımıyla insanları doğru yola hidayet eder, kötülük ve çirkinlikten alıkoyar.

O, Resulullah'ın vasisi ve amcasının oğludur; kâfirlerle sapıkların önderlerini öldürendir.

İbn Abdulbir'in, Nu'man'ın kasidesinden bu iki beyti atmasının sebebi, bu beyitlerde Resulullah'ın (s.a.a) amcası oğlu Ali'nin Hz. Peygamber'in vasisi olarak övülmüş olmasıdır; fakat Ebu Bekir'i öven diğer iki beyti kaleminden düşürmemiştir!

İbn Abdulbir'den sonra gelen İbn Esîr, *Usdu'l-Gâbe* adlı kitabında Nu'man'ın hayatı bölümünde şöyle kaydeder:

Onun şiirlerinden biri, ensarın sözlerinden bahsettiği, ardından Resulullah'a (s.a.a), sonra da hilâfet konusuna değindiği kasidesidir...

İbn Esîr daha sonra Nu'man'ın kasidesinin baş tarafından sadece ensarın faaliyetlerini anlatan birkaç beyini kaydetmiş, hilâfet konusunda muhacirlerle ensar arasındaki ihtilâf ve ikiliği beyan eden geriye kalanını ve yine İmam Ali'nin (a.s) övgüsündeki iki beytini, özellikle onun Resulullah'ın (s.a.a) vasisi olduğunu bildiren kısmını atmıştır!!

İbn Esîr'den sonra İbn Hacer gelmiş, Nu'man b. Aclan'ın hayatı bölümünde şöyle yazmıştır:

O, şiirler okuyarak kendi kavmi olan ensarı övmüştür!

Daha sonra Nu'man'ın şiirinden ensarın faaliyet ve iftiharlarını kapsayan birkaç beytini nakletmiş, hilâfet konusundaki geriye kalan kısmını kaydetmekten sakınmıştır!

Ve böylece zaman ilerleyip tarihin rakamları fazlaştıkça, Ehlisünnet bilginlerinin kalemi de hoşlanmadıkları rivayetleri silmede daha keskinleşmiş, bizleri tarihî gerçeklere ulaşmaktan bir o kadar uzaklaştırmıştır.

Meselâ Zübeyir b. Bekkar'ın (öl. 256 hk.) *el-Muvaffakiyyat* adlı kitabında farkına varmadan Resulullah'tan (s.a.a) sonra hilâfet konusundaki ihtilâfi ve Sakife'de muhacirlerle ensarın şiir ve konuşmalarını, bu cümleden Nu'man b. Aclan'ın şiirini ve Emirü'l-Mümi-nin Ali'nin (a.s) fazilet ve menkıbeleri hakkındaki iki beytini tamamıyla kaydettiğini görmekteyiz.

Fakat İbn Abdulbir (öl. 463 hk.), Zübeyir b. Bekkar'ın bu büyük hatasının farkına vararak "vasilik" hakkındaki o iki beyti silmiştir!

İbn Abdulbir'den sonra gelen ve 638 yılında vefat eden İbn Esîr de Resulullah'tan (s.a.a) sonra hilâfet konusunda ihtilâfin zihinlerde sorular yarattığını görünce, Nu'man'ın kasidesinden hilâfet konusunda muhacirlerle ensar arasında ihtilâf olduğunu bildiren beyitleri atmış, sadece

"Nu'man'ın şiirlerinde hilâfet konusundan bah-sedilmiştir." demekle yetinmiştir.

Yine İmam Ali (a.s) ve onun "vasi" olduğu hakkındaki beyitleri silmekten çekinmemiştir!

Ehlisünnet ulemasının bu iki meşhur bilgininden sonra gelen ve 852 yılında vefat eden İbn Hacer, daha kolayını bularak Nu'ma-n'ın kasesinin hilâfet konusundan bahsettiğine hiç değinmemiştir!!

İşte bu nedenle, tarih ilerledikçe Ehlisünnet'in meşhur bilginlerinin de söylenmesi yararlarına olmayan tarihî gerçekleri daha fazla tahrif ettiklerini ve sildiklerini söylüyoruz.

Vasiyet konusunda söylenenlere dönecek olursak veya gizleme çeşitlerinde ve "vasiyet" rivayetinde gizlediklerini bir daha gözden geçirecek olursak, Hz. Ali'nin (a.s) Resulullah (s.a.a) tarafından o-nun vasisi olarak tayin edilmesi konusundaki rivayetin yayılmasının Hilâfet Eklü'nün karşılaştığı en acı mesele olduğunu ve bundan rahatsız olduğunu çok iyi bir şekilde anlarız.

Yine bu nedenle bu konuyu silindiğine işaret etmeden kaside ve rivayetten silmişlerdir.

Gerek Resulullah'ın (s.a.a) hadislerinde ve siretinde, gerekse onun ashabının siretinde bu tür gizlemeler Ehlisünnet ve Hilâfet okulunda çok yaygın olup, diğer gizleme çeşitlerinden daha fazladır. Vasiyet konusu dışında silinen ve yazıya geçirilmeyen diğer konulara değinecek olursak, ister istemez bahsimiz uzayacaktır.

5- Silindiğine İşaret Etmeden Resulullah'ın (s.a.a) Sünnetinden Rivayetin Tamamının Silinmesi

İbn Hişâm,¹ *es-Sîretu'n-Nebeviyye* adlı kitabında Resulullah'ın (s.a.a) sünneti hakkında kaydettiklerini Bukaî'nin rivayetiyle İbn İshak'ın Sîret'inden almıştır. O, kendi kitabı hakkında şöyle der:

1- İbn Hişâm, Ebu Muhammed Abdulmalik b. Hişâm el-Himyerî ve İbn Hallikan der ki: "O, Resulullah'ın (s.a.a) siretini İbn İshak'ın el-Mağazî ves Siyer kitabından alarak düzenlemiştir..." Suyutî de Buğyetu'l-Vuat adlı eserinde, s.215'de şöyle yazar: "Resulullah'ın (s.a.a) siretini düzenleyen kimse, onu İbn İshak'ın arkadaşı Ziyad Bukaî'den duyarak ıslah etmiştir..." Bu iki yazarın düzenleme ve ıslahtan maksatları, İbn Hişâm'ın, İbn İshak'ın Siretindeki hâkim gücün maslahatına aykırı olan şeyleri silmiş olmasıdır. İbn Hişâm 218 veya 213 yılında Mısır'da vefat etmiştir.

Ben İbn İshak'ın bu kitaptaki yazılarından bazılarını kaydetmedim... Söylenmesi hadis makamını düşüren ve halkın söylenmesinden hoşlanmadığı şeyleri kaydetmekten sakındım!

İbn Hişâm'ın, halkın hoşlanmadığı bahanesiyle İbn İshak'ın *Sîret*'inden sildiği şeylerden biri de, Resulullah'ın (s.a.a) "**En yakın hısımlarını uyarıp korkut.**"¹ ayeti inince Abdulmuttalib Oğulları'nı davet etmesi rivayetidir. Taberî bu rivayeti kendi senediyle İbn İshak'tan kaydederek Resulullah'ın (s.a.a) bu davette Abdulmuttalib Oğulları'na şöyle buyurduğunu yazar:

"Bu konuda hanginiz bana yardım edecek ki böylece aranızda benim kardeşim, vasim ve halifem olsun?" Ali b. Ebu Talib dışında hepsi bu öneriden yüz çevirdiler. Ali dedi ki: *"Ben ya Resulullah, bu konuda senin yâr ve yardımcın ben olacağım."* Bunun üzerine Resul-i Ekrem (s.a.a) onun ensesinden tutarak, *"Bu sizin aranızda benim kardeşim, vasim ve halifemdir. Bunu dinleyin ve buna itaat edin."* buyurdu. Resulullah'ın (s.a.a) bu sözünü duyanlar gülererek yerlerinden kalktılar ve Ebu Talib'e, "Sana, oğlunun emirlerine itaat etmeni emrediyor!" dediler.²

İbn Hişâm, bu rivayeti ve kendi deyişiyle halkın duymak istemediği diğer birçok rivayeti silmiş, kaydetmemiştir. Elbette İbn Hişâm'ın bu sözündeki "halk"tan maksadı, sıradan genel halk kitlesi değil, hilâfet makamına oturan hâkim güç ve etrafındakilerdir.³ Bu nedenle İbn İshak'ın *Sîret*'i unutulmuş, ona karşı ilgisiz davranılmıştır. Çünkü bu kitapta yayılmasını istemedikleri rivayetler yer almamıştır. Bu sebeple İbn İshak'ın bu kitabının nüshaları bulunmaz hâlde geldi,⁴ onun yerine

Bukaî'nin ismi Ziyad b. Abdullah b. Tufeyl Bukaî Amirî'dir (öl. 183 hk.).

İbn İshak; Ebu Abdullah veya Ebu Bekir Muhammed b. İshak b. Yesar'dır. O, *Sîret* kitabını Abbâsî halifesi Ebu Cafer Mansur Devanikî'nin emriyle oğlu Mehdi Abbâsî için yazmıştır. İbn İshak 151 veya 152 ya da 154 yılında vefat etmiştir. Biz bunu Muhammed b. Hasaneyn Heykel'in, İbn Hişâm'ın 1356'-da Kahire'de basılan *Sîret*'ine yazmış olduğu ön sözden aldık.

1- Şuarâ: 214

2- Tarih-i Taberî'den özetle, birinci baskı, Mısır, c.2, s.216-217.

3- Onlardan bazılarını "Min Tarihi'l-Hadis" adlı el yazması kitabımda kaydettim.

4- Son zamanlarda, İbn İshak'ın *Sîret* adlı eserinin bazı bölümleri 1395 yılında Rabat-Mağrib'de (Fas) basılmıştır.

İbn Hişâm'ın *Sîret*'i meşhur olup, halk tarafından en muteber kaynaklardan biri olarak tanındı!

Fakat, o önemli olayı kendi *Tarih*'inde kaydettikten sonra İmam Ali (a.s) hakkındaki bu nassın öneminin farkına varan Taberî, *Tefsir*'inde bunu telâfi etmeye çalışarak aynı senetle yukarıdaki ayetin altına şöyle kaydetmiştir:

Resulullah (s.a.a) buyurdu ki: "*Aranızdan hanginiz bu konuda bana yardım edecek ki benim kardeşim ve şöyle böyle olsun!*" Daha sonra buyurdu ki: "*Bu benim kardeşim ve şöyle böyledir, sözünü dinleyin ve ona itaat edin!*" Bunun üzerine oradakiler gülerек ayağa kalktılar ve Ebu Talib'e dediler ki...¹

İbn Kesir de *Tarih*'inde² bu rivayet hakkında ve *Tefsir*'inde yukarıdaki ayetin tefsiri hakkında aynı şeyi yapmıştır. İşte bu, rivayetin bir bölümünü silerek yerine belirsiz bir şey koymaktır.

Bundan daha kötüsü, Muhammed Hasaneyn Heykel'in yaptığıdır. O, *Hayat-ı Muhammed* adlı kitabının birinci baskı 104. sayfasında bu rivayeti şöyle kaydeder: "*Bu konuda hanginiz bana yardımcı olacak, ki böylece aranızda benim kardeşim, vasim ve halifem olsun.*" Sonra 1354 yılında kitabının ikinci baskısında 139. sayfada bunu silmiştir!³

Her halükârda bu tür gizleme (silindiğine işaret etmeden rivayetin tamamını gizleme), Hilâfet Ekolü ulemasında oldukça fazla rastlanan bir husustur.

6- Resulullah'ın (s.a.a) Sünnetinin Yazılmasının Engellenişi

Hilâfet Ekolü'nde Resulullah'ın (s.a.a) sünnetini gizlemenin en önemlilerinden biri de halifelerin Resulullah'ın (s.a.a) sünnetinin yazılmasını yasaklamalarıdır. Bu yasaklama Resulullah'ın döneminde başladı. Kureyş muhacirleri Abdurrahman b. Amr b. As'ın, Resulullah'ın (s.a.a) hadislerini yazmasını engelleyerek dediler ki:

1- Tefsir-i Taberî, birinci baskı, Bûlak, 1323-1330, c.19, s.72-75.

2- el-Bidayetu ve'n-Nihaye, c.3, s.40.

3- Biz bunu Allâme Eminî'nin el-Gadir adlı kitabından, 1372 Tahran baskısı, c.2, s.288-289'dan naklettik.

Sen Resulullah'tan (s.a.a) duyduğun her şeyi yazıyorsun; oysa Resulullah da bir beşerdir, sevinç ve öfke hâlinde ağ-zından bir söz çıkar!

Yine Kureyş muhacirleri, Resul-i Ekrem'in (s.a.a) hayatının son anlarında vasiyetini yazmasını engellediler. Ve yine Resulullah'tan (s.a.a) sonra hilâfet kürsüsüne oturunca var güçleriyle onun süne-tinin yazılmasına engel olanlar da yine Kureyş'tir!

Resul-i Ekrem'in (s.a.a) sünnetinin yazılıp nakledilmesi Emevî halifesi Ömer b. Abdülaziz'in dönemine kadar devam etti. Ömer b. Abdülaziz hilâfete geçince bu sınırlamaları kaldırarak Resululla-h'ın (s.a.a) sünnetinin yazılmasını emretti.

Hükümet düzeninin Resulullah'ın (s.a.a) hadislerinin yazılmasını engellemelerini kitabımızın ikinci cildinde, İki Ekole Göre İslâm'ın Teşriî kaynakları konusunda genişçe inceleyeceğiz. Elbette Resulullah'ın (s.a.a) hadislerinin yazılmasının nasıl engellendiği daha önce Sakife rivayetlerinde geçti.

Uzun yıllar boyunca Resulullah'ın (s.a.a) "vasiyet" hakkındaki hadisleri ve diğer hadislerinin yazılmasının engellenmesi nedeniyle ne kadarının unutulduğunu Allah bilir.

Biz bu tür gizleme hakkında iki rivayetle yetiniyoruz:

Birinci rivayet, Ebu'l-Ferec İsfahanî'nin *el-Eğânî* adlı kitabında genişçe kaydettiği Muaviye'yle Amr b. Âs'ın ensara davranışları hakkındadır. Bu rivayet özetle şöyledir:

Ensarın temsilcilerinden bir grup Muaviye'ye giderek perdecî Sa'd Ebu Dürre'den ensar için Muaviye'den izin almasını istediler. Perdecî içeri girdi ve Amr Âs'ın yanında bulunan Muaviye'ye, "Ensar kapıda bekliyor." dedi. Amr Mua-viye'ye dönerek dedi ki:

"Ey Emirü'l-Müminin! Bunların bir nesep gibi kullandığı bu nasıl bir lakaptır? Eğer razı olursan onları nesep ve soylarıyla çağırılmalarını emret." Muaviye, "Sonunda rezil olmaktan endişeleniyorum." dedi. Amr, "Sen bunu emret, eğer muvaffak olursan onları küçük düşürmüş olursun, aksi takdirde bu isimle anılırsınlar." dedi. Bunun üzerine Muaviye perdecîye, "Git onlara Amr b. Amir evlâtlarından olanlar içeri girsinler de" dedi. Perdecî giderek Muaviye'nin emrini yerine getirdi. Bunun üzerine Amr b. Amir Oğulları'nın hepsi içeri girdi. Fakat ensardan hiçbiri yerinden kıılmadı. Muaviye öfkeyle Amr'a bakarak, "Yazıklar ol-

sun sana." dedi ve sonra hizmetçisine dönerek, "Git onlara Evs ve Hazrec kabilesinden olanların içeri girmesini söyle" dedi. Perdeci çıkararak Muaviye'nin emrini ilettiler; ama bu kez de hiçbiri yerinden kılmıdamadı. Bunun üzerine Muaviye, "Git ensarın gelmesini söyle" demek zorunda kaldı. Böylece önlüklerinde Nu'man b. Beşir olduğu hâlde bütün ensar ve Nu'man şu şiirleri okuyarak içeri girdiler:

Ey Sa'd! Bize başka isimler takma; ki bizim / Ensardan başka nesebimiz yoktur, dolayısıyla ona cevap vermeyiz.

Bu nesebi Allah bize seçmiştir ve / bu neseplere ağır gelir.

Bedir'de sizden kuyunun içine / yuvarlananlar ateş ehlidirlir.

Nu'man Beşir, şiirlerini bitirince öfkeli bir hâlde Muaviye'nin sarayından dışarı çıktı. Fakat Muaviye onu geri çağırması için birini peşine gönderdi. Nu'man gelince onu sıcak bir şekilde karşılayıp gönlünü aldı ve onunla beraberindekilerin isteklerini yerine getirdi. Daha sonra Amr'a dönerek, "Bizim bu kadar baş belasına ihtiyacımız yoktu." dedi!¹

Bu rivayette hâkim gücün, Resulullah'ın (s.a.a) sünneti olan, ne hâkim gücün taraftarlarından ve ne de akrabalarından olmayan ashabi için bir övgü sayılan "ensar" lakabının yayılmasını engellediklerini görüyoruz ve bütün bunlardan çıkan sonuç şudur: Hâkim güç, düşmanlarıyla düşmanlık ederek hangi yolla olursa olsun Resulullah'ın (s.a.a) sünnetinin yayılmasına engel olmaktadır!!

İkinci rivayeti de Ebu'l-Ferec İsfahanî, *el-Eğânî* adlı kitabında İbn Şehab'dan şöyle nakleder:

Halid b. Abdullah Kasrî benden soy ilmiyle ilgili bir kitap yazmamı istedi. Ben de itaat ederek Mudar kabilesinden başlayarak bu kitabı yazmaya koyuldum. Bir müddet sonra huzuruna gittiğimde bana, "Ne yaptın?" diye sordu.

Ben, "Mudar kabilesinin soyunu yazmaktayım, daha bunu bitirmedim." dedim. Bunun üzerine, "Mudar'ı bırak; Allah onların kökünü kurutsun." dedi, "Bunu yazmaya devam etmen gerekmez. Bana sîret hakkında bir kitap yaz." dedi. Ben, "Sîret kitabı yazacak olursam Ali b. Ebu Talib'in sire-tini de yazmak zorunda

1- el-Eğânî, Sasi baskısı, c.14, s.120-122 ve Beyrut baskısı, c.16, s.13-17.

kalacağım. Bunu yazmama müsaade ediyor musunuz?" dedim. Halid, "Hayır." dedi, "Bunu istemem; ama onu cehennemin derinliklerine düşürecek bir konu bulursan yaz!"¹

Gördüğünüz gibi hâkim güç Hz. Ali'nin (a.s) kötülenmesi dışında hatta isminin yazılmasını bile engellemekteydi. Bu durumda açıkça Hz. Ali'yi seçerek kendisinden sonra vasisi ve halifesi olarak tanıtan Resulullah'ın sünnetinin yazılmasına izin verir mi hiç?!

Halifeler var güçleriyle Resul-i Ekrem'in (s.a.a) sünnetinin ve hadislerinin yazılmasını engelliyor ve asırlar boyunca emirlerine karşı hareket ederek Resulullah'ın (s.a.a) sünnetini rivayet eden veya siyasetleriyle çelişen hadisleri nakleden veya yazarları ileride örneklerine değineceğimiz gibi ya ezerek inzivaya itiyor veya cellatlarına teslim ederek idam ediyorlardı.

7- Resulullah'ın (s.a.a) Sünnetinin Râvilerinin ve Rivayetlerinin Tezyif Edilişi

Bu bölümde, Resulullah'ın (s.a.a) rivayet ve râvilerinin tezyif edilmesinden, hâkim gücü kınayan kitaplardan ve yer yer muhaliflerinin katliama tâbi tutulmasından bahsedeceğiz. Hâkim gücün sorgulanmasına sebep olan râvilerin veya yazarların kitaplarının tezyif edilmesi ve yine hâkim gücün gücünü kıran, halifenin, valinin veya komutanın sorgulanmasına sebep olan ve yer yer sözleri ve hareketleri hâkim gücün siyasetleriyle bağdaşmayan alimlerin idam edilmesine sebep olan rivayetlerin tezyif edilmesi doğrultusunda Ehlisünnet ulemasının tepkilerinin tamamı sayılamayacak kadar çoktur. Burada bahsimizin uzamaması için, bu tür gizlemelerden dördünü açıklıyoruz:

1- el-Eğânî, Sasi baskısı, c.19, s.59 ve Beyrut baskısı, c.22, s.23. İbn Şe-hab, Muhammed b. Mes'ud Kureyşî ez-Zehrî'nin hadisini Sihah sahipleri kitaplarında kaydetmişlerdir. O, hicrî 125 yılında veya bir iki yıl sonra vefat etmiştir. Takribu't-Tehzib, c.2, s.207.

Halid b. Abdullah, hicrî 89 yılında Velid tarafından Mekke valiliğine ve hicrî 105 yılında Hişâm b. Abdulmelik tarafından Basra ve Kûfe valiliğine atanmış, hicrî 120 yılında bu makamından alınmış ve ardından kendisinden sonraki vali tarafından Irak'ta öldürülmüştür. Halid soy ve din açısından suçlanmıştır. Halid'in hayatı, Tehzibu Tarih-i İbn Asâkir, c.5, s.67-80 ve diğer kaynaklarda geçer.

a) "Vasilik"ten Bahsedenlerin Kınanışı

İbn Kesir'in, *Tarih*'inde değindiği bazı konular özetle şöyledir:

Şia'nın cahilleriyle aptal destancılarını razı eden ve övünç kaynağı olan şey, tepeden tırnağa yalan ve iftira olan bir konudur; onlar, "Resulullah (s.a.a) vasiyet ederek Ali'yi (a.s) halife tayin etmiştir." diyorlar. Bu durumda, ashab-ı kiramın, vasiyet konusunda Resulullah'ın (s.a.a) emrine itaat etmeyerek ondan sonra çok büyük bir hıyanet işlemiş olması gerekiyor...

Saf ve cahil destancılar, vasiyet konusunda derler ki: "Resulullah (s.a.a) muâşeret adabı ve ahlâkla ilgili Ali'ye birtakım tavsiyelerde bulundu..." Bütün bunlar esası olmayan saçma şeylerdir. Bunlar tepeden tırnağa yalan olup, bir grup alçak ve cahil insanın uydurmasıdır; buna aptallardan başkası inanmaz ve bununla övünmez!¹

İbn Kesir gibi bir Ehlisünnet âlimi istidlal ve görüşünü böyle belirtiyor; bozuk bir asapla Şia'ya saldırıp böyle büyük bir sorun karşısında kötü bir şekilde iradesinin yularını kaybediyor ve küfürden başka hiçbir delil getiremiyor.

Şimdi Şia'nın cahilleriyle aptal destancılarını razı edip övünç kaynağı olan sahabe, tâbiîn vs.'nin kimler olduğunu görelim:

1- Resulullah'ın (s.a.a) Ashabından:

- a- İmam Ali b. Ebu Talib -a.s- (muhacir).
- b- Selman-ı Muhammedî (Fars).
- c- Ebu Eyyub Ensarî.
- d- Ebu Said Hudrî (ensardan).
- e- Enes b. Malik (ensardan).
- f- Bureyde b. Husayb Eslemî (muhacir).
- g- Amr b. As (Kureş'ten).
- h- Ebuzer Gıfarî.
- i- İmam Hasan (a.s); Resulullah'ın (s.a.a) büyük torunu.
- j- İmam Hüseyin (a.s); Resulullah'ın (s.a.a) küçük torunu ve Kerbela şehidi.
- k- Hassan b. Sabit (ensardan).
- l- Fazl b. Abbas b. Abdulmuttalib.

1- el-Bidayetu ve'n-Nihaye, c.7, s.224.

- m- Nu'man b. Aclan (ensardan).
- n- Abdullah b. Ebu Süyfan Hars b. Abdulmuttalib.
- o- Ebu Heysem b. Teyyihan (ensardan).
- p- Sa'd b. Kays (ensardan).
- r- Hucr b. Adiy (Kindî Kabilesi'nden).
- s- Huzeyme b. Sabit Zu's-Şehadeteyn.
- t- Amr b. Hamık (Huzaa kabilesinden).
- u- Abdullah b. Abbas.
- v- Muğiyre b. Haris b. Abdulmuttalib.
- y- Eşas b. Kays Kindî -İmam Ali'nin (a.s) düşmanlarından-

2- Tâbiinden:

- a- Cerir b. Abdullah Becelî.
- b- Şair Kays b. Amr Necaşî.
- c- Muhammed b. Ebu Bekir (birinci halifenin oğlu).
- d- Munzir b. Humezya Vadiî.
- e- Abdurrahman b. Cuayl.
- f- Nazr b. Aclan.
- g- Malik Eşter.
- h- Ömer b. Harise Ensarî.
- i- Abdurrahman b. Zueyb Eslemî.

3- Ehlisünnet Halifeleri ve Mezhep İmamlarından Bazıları

- a- Abbasî halifesi Seffah'ın amcası Emir Ali b. Abdullah.
- b- Abbasî halifesi Harunu'r-Reşid.
- c- Abbasî halifesi Me'mun.
- d- Şafîilerin imamı Muhammed b. İdris Şafîî.

4- Resulullah'tan (s.a.a) "Vasiyet" Hadisini Kaydeden Yazarlardan:

Hanbelilerin İmamı Ahmed b. Hanbel (öl. 241 hk.) *Menakıb-ı Ali* adlı kitabında.

Dineverî (öl. 282 hk.) *Ahbaru't-Tival* adlı kitabında.

İmamı'l-Muvarrihin Muhammed b. Cerir Taberî (öl. 310 hk.) kendi *Tarih*'inde.

Beyhakî, *el-Mehasin ve'l-Mesavî* adlı kitabında; hicrî 320 yılından öncesine kadar hayattaydı.

İmam-ı'l-Muhaddisin ve Hilâfet Ekolü'nün direği Taberânî (öl. 360 hicrî) *Meacim*'inde.

Ebu Nuaym İsfahanî (öl. 430 hk.) *Hilyetu'l-Evliyâ*'da.

Hafız İbn Asâkir Şafiî (öl. 571 hk.) *Tarih-i Medinet-i Dı-meşk*'de.

İbn Esîr (öl. 630 hk.) kendi *Tarih*'inde.

İbn Ebi'l-Hadid Şafiî (öl. 656 hk.) *Şerhu Nehci'l-Belâğâ*'da.

Muttakî Hindî (öl. 975 hk.) *Kenzü'l-Ummal*'de.

Bunlar İbn Kesir'in tabiriyle, "Vasilik" hadisini sahabe ve tâbiünden kendi emsallerine anlatarak veya kitaplarında naklederek aldanan ve kendi şiirlerinde, sözlerinde ve rivayetlerinde delil olarak kullanan Şia'nın cahillerinin ve aptallarının hikâyesidir. Örneğin:

Zübeyir b. Bekkar *el-Muvaffakiyyat* adlı kitabında, Taberî ve İbn Esîr *Tarih*'lerinde, Hatib Bağdadî kendi *Tarih*'inde, Mes'udî, *Murucu'z-Zeheb*'de, İmam-ı Mukaddem Hakîm Nişaburî'nin hadisinde *Müstedrek*'te ve Zehebî *Tezkiretu'l-Huffaz*'da vs.

İbn Kesir, bu konuda kaydettiklerimizin hepsinin üzerini örttüğü, bu asrın bilginleri, ulaştıkları şeylerin çoğunu gizledikleri için bu belgeler tarih kaynaklarına yansımamıştır.

İbn Kesir, bütün bunları gizlemiş, görmezden gelmiş ve onlardan hiçbirini kendi *Tarih*'inde kaydetmemiştir.

İbn Kesir, gizlenip örtbas edilen şeylerden biri ileride diğer bir kipta bulunacak olursa kendisinin, "Bunlar Şia'nın cahillerinin adlandırdığı ve aptalların hikâyesidir!" sözüne dayanılarak örtbas edilen o şeyin doğrulanmaması için râvileri, rivayetleri bu rivayetleri nakleden kitapları tezyif etmiş, bu rivayetlerle istidlalde bulunanları akıl dışı sayarak bütün bunları gizlemiştir.

Hilâfet Ekolü bilginlerinde bu gibi gizlemelere sık sık rastlanmaktadır.

b) Hadis Râvilerini Yalanlamak

İbn Abdulbir, Şa'bî'nin, Haris Hemdanî'yi, "Büyük yalancılardan biri olan Haris bana şöyle nakletti." diye andığını kaydeder. İbn Abdulbir ise şöyle diyor:

Şimdiye kadar Haris'in yalan söylediği görülmemiştir. Şa'-bî, Ali'yi sevmekte, onun makam ve mevkisini diğerlerinden üstün

görmekte aşırı gittiği için Haris'ten nefret ederek -Al-lah bilir- onu yalancı olarak tanıtmıştır. Çünkü Şa'bî Ebu Bekir'in diğerlerinden üstün olduğuna ve ilk Müslüman olduğuna inanır.¹

c) Hadis İmamlarını Yalanlamak

a) Hâkim Nişaburî

Ehlişünnet Ekolü'nde, siyasetlerine aykırı bir hadis nakleden hadis imamları bazen eleştirilmektedir; Şafîî Hâkim'in başına gelenler buna örnektir. Zehebî kitabında, onun hayatı bölümünde başına gelenleri anlatmıştır.² Bu olay özetle şöyledir:

İbnu'l-Bey' diye meşhur olan büyük hafız, hadisçilerin ileri geleni Ebu Abdullah Muhammed b. Abdullah b. Muhammed b. Hum-medûye Nişaburî hicrî 312 yılında dünyaya gelmiş ve 405 yılında da vefat etmiştir.

Hâkim çocuk yaşta hadis öğrenmek için Irak'a göçüp oraya yerleşmiştir. Daha sonra haccedererek Horasan ve Maverannehreyn'i gezerek iki binden fazla hadisçinin konuşmalarını dinlemiştir.

Hâkim'in yaklaşık beş yüz risalesi vardır, teliflerinden biri *Fezailu's-Şafîî* adlı kitabıdır.

Hâkim'in kendi dönemindeki hadis bilginlerinin en meşhuru olduğu, döneminin bilginlerinin onu kendilerinden önde tuttukları, onun fazilet ve kemal hakkını gözettikleri, hürmet ve saygınlığını korudukları söylenir...

Zehebî şöyle diyor: Hâkim'e "Tayr" hadisi sorulduğunda dedi ki: "Bu hadis doğru değildir; çünkü bu hadis doğru olursa, Resulul-lah'tan (s.a.a) sonra hiç kimsenin Ali'den üstün olmadığı anlamına gelir." Sonra Zehebî der ki: "Fakat bir müddet sonra Hâkim görüşünü değiştirerek "Tayr" hadisini *Müstedrek*'inde kaydetti.

Daha sonra Zehebî Hâkim'le *Müstedrek*'i hakkında bilginlerin görüşlerini şöyle kaydeder:

Hâkim kendi kitabında "Tayr" hadisi ve "*Ben kimin mevlasıysam, Ali de onun mevlasıdır.*" gibi hadisleri kaydederek bunların Buharî'yle Müslim'in şartlarıyla sahih olduğunu iddia et-

1- Camiu Beyani'l-İlim, "Hükmü'l-Ülema Ba'zuhum Fî Ba'z" babı, c.2, s.189

2- Tezkiretu'l-Huffaz, s.1039-1045.

miştir. Elbette bunları hadis bilginleri kabul etme-miş ve onun sözüne itina etmemişlerdir...

Zehebî şöyle diyor:

"Tayr" hadisi, bize çeşitli sahih yollarla ulaşmıştır. Ben ayrı bir kitapta bunları bir araya topladım. Bu mecmua bu hadisin yeteri kadar sahih olduğunu göstermektedir.

"Ben kimin mevlasıysam Ali de onun mevlasıdır." hadisi de çeşitli sahih yollarla bize ulaşmıştır. Ben bu konuda da ayrı bir kitap yazmış bulunmaktayım...

Yani Zehebî: "*Ben kimin mevlasıysam Ali de onun mevlasıdır.*" hadisi hakkında ayrı bir kitap yazmıştır.

"*Ben kimin mevlasıysam, Ali de onun mevlasıdır.*" hadisi ve Resulullah'ın (s.a.a) Emirü'l-Müminin Ali (a.s) hakkındaki naslarını yeri geldiğinde inceleyeceğiz. Ama "Tayr Hadisi", Enes ve diğer sahabelerce nakledilmiş olup bu hadis şöyledir:

Bir gün Resulullah'a (s.a.a) kızartılmış bir kuş getirdiler. Resulullah (s.a.a) dua ederek Allah Tealâ'dan o kuşun etini beraber yemeleri için -Resulullah'tan (s.a.a) sonra- yaratıklarının en üstünü göndermesini istedi. Resul-i Ekrem'in (s.a.a) duası kabul oldu ve Ali gelerek kuşu onunla birlikte yedi.

Bu hadis Resulullah'tan (s.a.a) sonra Ali'nin insanların en üstünü olduğunu sergilediği için Hâkim'le diğerleri bu hadisi neden naklettiler diye eleştirmişlerdir.

Şunu da söyleyelim ki, biz Emirü'l-Müminin Hz. Ali'nin (a.s) fazilet ve menkıbelerini saymak istemediğimiz için "Tayr" hadisini naslar bölümünde nakletmedik; bu bölümde bizim maksadımız Resulullah'ın Ehlibeyt'i (selâm üzerlerine olsun) ve hilâfet hakkındaki nasları kaydetmekti.

Zehebî, Şafiî mezhebi mensuplarından olan Hâkim'in, Ehlisün-net nezdinde, hadis ilmindeki fazilet ve üstünlüğünü kaydetmiştir. Fakat Hâkim *Müstedrek*'inde İmam Ali'nin fazileti ve Muaviye'nin alçaklığı hakkında birtakım hadisler kaydetmiş olduğu için diğerleri tarafından kınanmıştır. Zehebî, Hâkim'i kınayanların sözlerini şöyle kaydeder:

O -Hâkim- hadiste güvenilir olmasına rağmen alçak bir Rafizîdir.

Veya:

O -Hâkim-, hilâfet konusunda Ebu Bekir'le Ömer'i Ali'den üstün görerek Sünniliğini ortaya koymakla birlikte Mu-aviye'yle çocuklarından -Yezid'den- yüz çevirmiş olup, açıkça buna bir mazeret de getirmemiştir.

Daha sonra Zehebî, Hâkim hakkındaki kendi görüşünü şöyle beyan ediyor:

Hâkim'in, Ali'nin düşmanlarından yüz çevirmesi apaçık bellidir; fakat Hâkim şeyheyne (Ebu Bekir ve Ömer) devamlı saygı duyardı. O, Rafizî değil Şiîydi. Bütün bunlara rağmen keşke o *Müstedrek* adlı kitabını yazmamış olsaydı! Çünkü bu kitabındaki yersiz düşünceleri onun makamının ve mevkisinin aşağı düşmesine sebep oldu!

b) Şafî

Şafiilerin imamı Muhammed b. İdris Şafî (öl. 204 hk.) de Ehlisünnet Ekolü'nde Rafizîlikle suçlanan hadisçilerden biridir! Beyha-kî, Şafî'nin şu şiirleri okuduğunu kaydeder:

Dinden çıktın, dediler; dedim asla, / ne dinden çıktım ve ne de dinsizliğe inandım.

Şüphesiz ben imamların en üstününü ve / hidayet edicilerin en hayırlısını sevmekteyim.

"Vasiy"¹ sevmek dinsizlikse(!) / bu durumda ben insanların en dinsiziyim.

Yine demiştir ki:

Âl-i Muhammed'i sevmek rafz ve dinden çıkmak sayılıyorsa / Herkes bilsin ki, ben Rafizîyim

Şafî'nin aşağıdaki sözünden bazen sevgisini onlardan gizlemek zorunda kaldığı anlaşılmaktadır:

Ben devamlı bu sevgiyi senden gizlemekteydim ve âdeta / soranlara cevap vermekten acizdim.

1- Şafî'nin Divanı, Beyrut baskısı, 1403 hk. Yine Muhammed b. Yahya Alevî'nin (öl. 1350 hk.) eseri en-Nesaihu'l-Kafiye Li-Men Yetevella Muaviye kitabında böyle geçer. Fakat İbn Hacer, es-Savaiku'l-Muhrika adlı eserinde, s.131'de "Vasi" kelimesi yerine "Veli" yazmıştır. Biz es-Savaik kitabındaki bu farkı Ehlisünnet ve Hilâfet Ekolü'ndeki gizlemelerden saymaktayız.

Ben bu halis sevgiyi, kınayanların ve saçma şeyler söyleyenlerin / sözlerinden kurtulmak için devamlı senden gizliyordum.¹

Fakat sonunda bu gizlemenin ona bir faydası olmadı ve diğer bilginler gibi Resulullah'ın (s.a.a) sünneti ve onun ashabının sireti hakkında bildiklerini gizlemediği için Rafizîlikle ve dinden çıkmakla suçlandı.

Ehlisünnet ve Hilâfet Ekolü'nde Şafî mezhebine mensup bilginlerin çoğu, diğer mezheplere mensup bilginler gibi "vasiyet" hadisini gizlemedikleri için Rafizîlikle ve dinden çıkmayla suçlanmaktadırlar.

* * *

Bu bahsimizde, râvilerin tezyif edilmesinden onların sapmasına, dinden çıkmasına, Şifleşmesine ve hadisin itibardan düşmesine sebep olacak şeylerle suçlanmasına kadar inkâr çeşitlerini kaydettik. Bu gibi inkârlar, istidlal konusunda mantıklı bir sözü kabul etmek istemeyenler için en kolay yoldur. Diğer taraftan da hakkı ispatlamak için kullanılan en zor yol olduğu unutulmamalıdır; çün-kü reddedenin "Bu hadis zayıftır, batıldır- uydurma ve yalandır!!" demesi kolaydır.

Fakat haklı olan taraf onun doğru olduğuna dair peş peşe delil getirerek onu ispatlamak zorundadır. Oysa karşı taraf sadece onu inkâr ve reddetmekle yetinmektedir!

Böyle bir davranış gerçekte râvilerin şahsiyetlerini öldürmek ve dolayısıyla da Ehlisünnet ve Hilâfet Ekolü'nün maslahatına aykırı şeyleri nakleden râvileri fiziksel olarak katletmektir!

Şimdi aşağıda, Ehlisünnet Ekolü'nde bu sonuncusunun bir örneği olan *Kütüb-i Sitte*'nin sahiplerinden birisinin katledilişini okuyacaksınız.

d) Sihah Yazarlarından Biri Olan Neseî'nin Katledilişi!

Biz, Neseî'nin hayatını kaydeden Zehebî ve İbn Hallikan'ın kitaplarından, onun nasıl idama mahkum edildiğini¹ özetle naklediyoruz:

1- Heysemî (öl. 974 hk.) yukarıdaki şiirleri Beyhakî'nin sözleriyle birlikte *es-Savaik* adlı kitabında, s.131'de (ikinci baskı, 1375, Mısır.) tafsilatlı bir şekilde kaydetmiştir. Ayrıca "Âl-i Muhammed'i sevmek rafizîlikse..." beytiyle son iki beyti, İbn Sabbağ Malikî (öl. 855 hk.) *el-Fusul* adlı kitabında, *el-Kuna ve'l-Elkab* kitabından, Şafî'nin biyografisi bölümünde naklen kaydetmiştir.

Hafız, imam, Şeyhu'l-İslâm Ebu Abdurrahman Ahmed b. Şu-ayb Neseî hadis ilminde kendi döneminin en ileri geleniydi. O, hadisleri tanıma ve senetlerinin yüceliği açısından son derece sağlam ve eşsiz olan *Sünen* kitabını yazarıdır. Neseî, Mısır'da ikamet eder, bir gün arayla oruç tutup geceleri ibadetle geçirirdi. O, Mısır valisiyle birlikte savaşa çıktı; oysa hiçbir zaman onunla bir toplantıda ve bir sofranın başında oturmamıştır.

Neseî hayatının son dönemlerinde Hac ziyareti için hareket etti; daha sonra Dimeşk'e gitti. Orada Emirü'l-Mü-minin Ali'nin (a.s) ve Ehlibeyt'in diğer fertlerinin fazilet ve menkıbeleri hakkında *Hasais* kitabını yazdı. O, bu kitabındaki rivayetlerin çoğunu Ahmed b. Hanbel'den almıştır. Bu kitabı yazması sonucu Şamlıların öfkesine maruz kalmıştır. Neseî der ki: "Dimeşk'e gittiğimde orada Hz. Ali'nin (a.s) birçok düşmanı olduğunu gördüm. Bu nedenle *Hasais* adlı kitabımı yazarak Allah'tan bu kitap vesilesiyle onları hidayet etmesini ümit ettim."

Şam ahalisi Neseî'ye, bir de Muaviye'nin faziletleri konusunda kitap yazmasını önerdi! Neseî, "Onun hakkında ne yazayım ki? 'Allah'ım, onun karnını doyurma.' hadisini mi?!" dedi. Bu öneride bulunan kimse onun bu sözü karşısında söyleyecek bir şey bulamadı.

Tekrar ona müracaat ederek Muaviye'nin faziletleri konusunda bir şeyler yazmasını istediler. Bu defa da dedi ki: "Onu böyle Ali'yle bir kabul etmeyip Ali'den üstün mü görmek istiyorsunuz?!"

Neseî'nin bu cevabı, ona tekme ve yumrukla saldırıp hayasına vurmaları, sürükleyerek mescitten dışarı çıkarıp bay-gın bir hâlde çöle atmaları için yetmişti.

Hafız Ebu Nuaym hakkında, "Neseî o dayak ve sürükleme sonucu öldü." der. Darkutnî de, "Neseî Dimeşk'te bir imtihana tâbi tutuldu ve hicrî 303 yılında orada şehit oldu." der.

Neseî, Resulullah'ın (s.a.a) sünnetini yayma yolunda tatsızlıklarla karşılaşan, zulüm gören ve sonunda öldürülen ilk kişi değildir. Resul-i Ekrem'in sahabesi Ebuzer Gıfârî de, Hz. Resulullah'ın (s.a.a) sünnetini gizleme konusunun ilerideki bölümlerinde anlatılacağı gibi bu yolda birçok zahmetlerle karşılaşmıştır.

Bu yolda canını kaybeden bilginlerin sayısı çoktur; onlardan bazılarının hayatını günümüzün değerli alimlerinden Eminî "*Şu-heda-i Fazilet*" adlı kitabında kaydetmiştir.

Böyle bir durumda, Resulullah'ın Ehlibeyt'inin fazileti hakkında onun naslarını anlatmaya kim cesaret edebilirdi? Bu durumda, hilâfetin Ehlibeyt'in hakkı olduğu konusunda Resulullah'ın (s.a.a) naslarını anlatmaya hiç kimsenin cesaret edemeyeceği açıktır!

Acaba İbn Kesir, bilginlerden Muaviye'nin faziletleri hakkında bir kitap yazmalarını istediklerinde kolları sıvayarak Muaviye'yi rezil eden rivayetleri dünya ve ahirette onun faziletlerini gösterecek bir şekilde tevîl edemez miydi? Böyle bir durumda Resulullah'ın (s.a.a) doğru sünnetini yaymak nasıl mümkündü?

Ehlisünnet ve Hilâfet Ekolü'ne muhalefet eden veya Resulullah'ın (s.a.a) sünnetiyle ilgili bir kitap yazan ya da bu alanda halifelerin siyasetiyle uyuşmayan bir rivayet nakledenlerin akıbetinin ne olduğu hususunda yeteri kadar bahsettik. Şimdi halifelerin siyasetine muhalif olan Resulullah'ın (s.a.a) sünneti hakkındaki kitapların başına neler geldiğini inceleyelim.

8- Kitaplarla Kütüphanelerin Yakılışı

Hilâfet Ekolü'nde gizleme çeşitlerinden biri de, yayılarak insanların eline geçmesi istenmeyen hadis ve sîret kitaplarının yakılmasıdır.

Kitapları yakan ilk kişi Ömer b. Hattab'dır; biz ileride İslâm'ın teşriî kaynakları hakkında Hilâfet Ekolü'nün görüşleri bölümünde bunu geniş bir şekilde inceleyeceğiz. İbn Sa'd *Tabakat*'ında bu konuda şöyle der:

Resulullah'ın hadisleri Ömer'in hilâfeti döneminde olduk-ça çoğaldı. Bu yüzden halife halkı çağırarak onların hepsini kendisine getirmeleri için onlara yemin ettirdi. Halk yazdıklarını getirince onların hepsini yakmalarını emretti.

Zübeyir b. Bekkar *Muvaffakiyyat*¹ adlı kitabında şöyle yazar:

Süleyman b. Abdulmelik kendi veliahtlık döneminde hac için Mekke'ye giderken yolu Medine'ye düştü. Orada Aban b. Osman'dan kendisi için Resulullah'ın (s.a.a) sîreti ve savaşlarıyla ilgili bir kitap yazmasını istedi. Aban, "Bu kitabı ben daha önce güvenilir râvilerin dilinden toplayıp hazırladım." dedi. Bunun

1- el-Muvaffakiyyat, s.332-333.

üzerine Süleyman on kişinin ona bakarak aynısını yazmasını emretti. Onlar da itaat ederek o kitabı derinin üzerine yazıp Süleyman'a sundular.

Süleyman kitabı alarak okumaya başladı. Ensarın birinci ve ikinci Akabe'de Resulullah'a (s.a.a) biat etmelerine ve Bedir Savaşı'na katılmalarına gelince dayanamayarak Aba-n'a şöyle dedi: "Ben ensarın böyle bir iftihara sahip olduğunu bilmiyorum. Ya benim ailem onlara zulmetmiş ya da gerçekten böyle bir şey yoktur!"

Aban, "Ey emir!" dedi, "Bunların mazlum şehit (Osman) hakkında yaptıkları bizim hakkı söylemememize ve onu gizlememize sebep olamaz. Bunlar kitabımızda andığımız gibidir."

Süleyman, "Benim böyle bir kitaptan not almaya ihtiyacım yoktur. Şimdilik dursun da bu konuyu Emirü'l-Müminin'le (babası Abdulmelik'le) konuşayım; onun da buna muhalefet edeceğini sanıyorum." dedi ve sonra da emri üzerine o kitabı ateşe atarak yaktılar!

Süleyman Hac yolculuğundan dönünce babasının yanına giderek Aban'ın kitabıyla ilgili olanları babasına anlattı. Bu-nun üzerine Abdulmelik dedi ki:

"İçinde bizim fazilet ve iftiharlarımızla ilgili bir şey yazılmayan kitaptan sana ne; halbuki tam aksine o kitapta Şamlıların bilmesini istemediğimiz konular kaydedilmiştir!"

Süleyman, "İşte bu yüzden önce Emirü'l-Mümininin bu alanda görüşünü almak için o kitabın nüshalarını yakmalarını emrettim." dedi. Abdulmelik oğlunun bu hareketini doğrularak teyit etti!

Evet, Müslümanların, kendilerinin çıkar ve siyasetleriyle uyuşmayan şeylerden haberlerinin olmaması için halifelerle onların veliahtları, Resulullah'ın (s.a.a) hadislerinin bulunduğu kitapları böyle yakmayı emrediyorlardı. Bu halifeler daha tehlikeli şeyler yaparak içinde kendi siyasetlerine aykırı olan Resulullah'ın (s.a.a) sünnetini konu alan kitap ve yazıların bulunduğu kütüphaneleri de yaktılar. Örneğin:

Bağdat'ın İslâmî Kütüphanesinin Yakılışı

İbn Kesir, hicrî 416 yılı olaylarında, Erdeşir oğlu Şapur'un hayatı bölümünde şöyle yazar:

O, çok iyilik sever ve pak insandı. Müezzinin sesini duyduğunda hiçbir şey onu namazdan alıkoymazdı.

Şapur, hicrî 381 yılında bir evi ilim için vakf etmiş, onda birçok kitap toplamış ve onu idare etmek için kira yoluyla geliri olan bazı yerleri oraya vakfetmiştir. Bu merkez yetmiş yıl varlığını sürdürdü. Nihayet hicrî 450 yılında Selçuklu padişahı Tuğrul'un saldırısı sonucu yakıldı. Bu ev Bey-nessureyn'de bir yerdedir.¹

Yakut Hamevî de *Mucemu'l-Buldan* kitabında Beynussureyn hakkında şöyle yazar:

Beynussureyn, Bağdat'ın Kerh bölgesindeki büyük bir mahallenin ismidir. Orada vezir Bahauddevle tarafından vakfedilen kitaplar vardır. Dünyanın hiçbir yerinde oradaki kitaplardan daha iyisi bulunmazdı. Oradaki kitapların tamamı büyük hadis ricalleri ve büyük bilgilerin hattıyla yazılmıştı. Bu kütüphane Selçukluların ilk padişahı Tuğrul Bey'in Bağdat'a saldırısında yakıldı; bu sebeple Kerh mahallelerinden bir bölümü de ateş aldı!

Yine İbn Kesir, Şeyh Ebu Cafer Tusî'nin hayatında ve hicrî 460 yılı olaylarında şöyle kaydeder:

O değerli âlimin eviyle kütüphanesini 448 yılında yaktılar!²

Bunlardan daha fazlası, Mısır'daki Fâtımî halifelerinin muteber kütüphanelerinin başına getirildi.

Makrizî (öl. 848 hk.), Fâtımî halifelerinin saraylarındaki hazineleri sayarken Fâtımîlerin sarayındaki kitap hazineleri hakkında şöyle yazar:

Onların kütüphaneleri dünyanın harikalarından biriydi. Bütün İslâm beldelerinde Kahire'deki Fâtımîlerin sarayının kütüphanesi kadar büyük bir kütüphane olmadığı söylenir. Yine, bu kütüphanede bir milyon altı yüz bin cilt kitap olduğu söylenmektedir.

Makrizî bundan önce şöyle yazmıştır:

Kitapların cildini kölelerle cariyeler bir elbise gibi ayaklarına takıyor, yapraklarını saltanat saraylarından dışarı atıp mezhep-

1- el-Bidayetu ve'n-Nihaye, c.12, s.19.

2- el-Bidayetu ve'n-Nihaye, c.12, s.97.

lerine aykırı olan müsteşriklerin sözlerini yansıtıyor diye yakarak yok ediyorlardı!¹

Yine bu kütüphanelerdeki kitapların bir bölümü nehirlerle atılarak yok edilmiş veya başkalarının ellerine düşerek diğer şehirlere götürülmüştür. Alevlerden kurtulanları ise rüzgara maruz kalmış toprağa gömülerek kümeler oluşturmuşlardır ki günümüze kadar "kitaplar kümesi" ismiyle tanınmıştır.

Kerh Kütüphanesi'nin temelini Ehlibeyt Ekolü mensuplarından Buveyhoğulları vezirlerinden biri atmıştı. Hilâfet Ekolü mensuplarından olan Selçuklular başa geçince, Bağdat'ın Kerh bölgesindeki Şeyh Tusî'nin kütüphanesini yakmışlar ve Mısır'da Selahaddin Eyyubî'nin iş başına geçmesiyle Fatimîler'in kütüphanesindeki kitap hazinelerinin başına bundan kat kat daha büyük bir bela getirmişlerdir!

Allah'ım! Hilâfet Ekolü'nün muhaliflerinin kütüphanelerinin yakılmasıyla Resulullah'ın (s.a.a) değerli sünnetinden ne kadarını kaybettik?!

Onların arasında Resulullah'ın Ehlibeyt'i hakkında ve vasiyet konusunda ne kadar sahih hadisler vardı; bütün bunlar bu gizlemeler sonucu yok olup gittiler; Allah daha iyi bilir.

Fakat, Ehlisünnet ve Hilâfet Ekolü'nde Resulullah'ın (s.a.a) sünnetini gizlemelerden en önemlisi, Hz. Peygamber'in sünnetinin ve ashabının tutumunun tahrif edilışıdır; aşağıdaki bahsimizde bu-nu inceleyeceğiz.

9- Ashabın Tutumuyla İlgili Rivayetin Bir Bölümünün Silinip Tahrif Edilişi

Ehlisünnet ve Hilâfet Ekolü'nde gizleme çeşitlerinden biri de rivayetin bir bölümünü silip görmezden gelmektir; tıpkı İbn Kesir'in kendi *Tarih*'inde İmam Hüseyin'in (a.s) hutbesine yaptığı gibi. Bu hutbeyi Taberî'yle İbn Esîr kendi *Tarih*'lerinde şöyle kaydetmişlerdir:

Ama sonra; benim soyuma bakın ve görün kim olduğumu. Sonra kendinize gelerek beni öldürüp hürmetimi çiğnemek size yakışır mı diye kınayın kendinizi.

Acaba ben Peygamber'inizin kızının oğlu, vasisinin, amcası oğlunun, Allah'a ilk iman eden ve Resulü'nün Allah tarafından getirdiklerini doğrulayan ilk kişinin evladı değil miyim?! Acaba şehitler efendisi Hamza benim babamın amcası değil midir?

1- Hutatu'l-Makrizî, c.2, s.254 ve 255.

Acaba iki kanadıyla cennette uçan Cafer-i Tayyar benim amcam değil midir?!¹

İbn Kesir bu rivayeti kendi *Tarih*'inde şöyle kaydeder:

Kendinize gelerek dikkat edin: Benim gibi birini öldürmek sizin yararınıza mıdır? Oysa ben Peygamber'inizin kızının oğlum ve yeryüzünde benden başka bir Peygamber'in kızının oğlu yoktur. Ali benim babamdır. Cafer-i Tayyar benim amcamdır, şehitler efendisi Hamza benim amcamdır!!²

İbn Kesir, İmam Hüseyin'in (a.s) hutbesinden "vasiyet" kelimesini atmıştır; çünkü daha önce dediğimiz gibi bu sözcüğü kaydettiği takdirde insanlar hükümet ve imametın Hz. Ali'yle Resulullah'ın (s.a.a) evlâtlarının kesin hakkı olduğunu anlarlardı. İşte bunun yayılması hâkim gücün zararına olacağı için İmam Hüseyin'in (a.s) hutbesini tahrif ederek gizlemiştir!

Bu, benzerini Resulullah'ın (s.a.a) sünnetini ve siretini silme ve gizleme çeşitlerinin onuncusunda örneklerine değineceğimiz Hilâfet Ekolü'ndeki tahrif çeşitlerinden biridir.

10- Sahih Hadislerin Yerine Uydurma Hadislerin Yerleştirilişi

Ehlisünnet ve Hilâfet Ekolü'ndeki gizleme çeşitlerinden biri sa-hih rivayetlerin yerine uydurma rivayetleri yaymaktır. Bu konuda bir örneğe dikkat edelim:

Taberî kendi *Tarih*'inde Ebuzer Gıfârî hakkında şöyle yazar:

Bu yıl, yani hicretin otuzuncu yılında Ebuzer Gıfârî'yle Muaviye arasında çıkan tartışma sonucu Muaviye onu koruma altında Şam'dan Medine'ye gönderdi. Muaviye'nin E-buzer Gıfârî'ye karşı bu davranışına sebep olan birçok şey söylenmiştir; fakat ben onların çoğunu anlatmaktan hoşlanmıyorum. Ancak Muaviye'yi savunmaya kalkışanlar bir hikâyeyi öne sürmüşlerdir. Sırrî bu hikâyeyi yazarak bana göndermiştir. Bu hikâyede Şuayb'in Seyf'e şöyle dediği geçer...

İbn Esîr de Taberî'yi izleyerek şöyle kaydeder:

1- Tarih-i Taberî, Avrupa baskısı, c.2, s.329; Tarih-i İbn Esîr, Avrupa baskısı, c.4, s.52 ve Mısır birinci baskısı, c.4, s.25.

2- Tarih-i İbn Kesir, c.7, s.179.

Bu yılda vuku bulan olaylardan biri Ebuzer'in meselesi ve Muaviye tarafından onun Şam'dan Medine'ye sürülmesidir. Muaviye'nin ona küfretmesine, öldürmeyle tehdit etmesine, havutsuz bir deveye bindirerek Şam'dan Medine'ye ve Medine'den de söylemekten hoşlanmadığım kötü bir şekilde Rebeze'ye sürmesine sebep olan birçok etkenler yazmışlardır.

Şimdi, Taberî gibi bir bilginin, öyküsünü muteber kitabında, Ebuzer'in rivayeti bölümünde kaydettiği bu Seyf'in kim olduğunu görelim; öyle bir hikâyeye ki, Muaviye'yi savunanlar, Ebuzer'e karşı davranışından dolayı onu temize çıkarmada bu hikâyeye sarılırlar. Yine Seyf'in rivayetlerinin nasıl olduğu ve nasıl bir değere ve itibara sahip olduğunu inceleyelim.

Birkaç Satırda Seyf b. Ömer et-Temimî

Seyf, tahminen hicrî 170 yılında vefat etmiştir. O, Resulullah'ın (s.a.a) döneminden, Benî Sâide Sakife'si, Ebu Bekir'e biat edilmesi, İrtidat Savaşları, fetihler ve nihayet Cemel Savaşı hakkında öyle rivayetlerde bulunmuştur ki şahsına mahsustur; bu rivayetleri ondan başka hiç kimse söylememiştir.

Rical ilmi bilginleri Seyf b. Ömer hakkında şöyle derler:

O zayıftır. Hadisi metruktur. Sözlerine itina edilmez. Söz konusu olmayan bir yalancı, hadis uyduran ve zındıklıkla suçlanan bir kişidir.¹

Seyf'in Rivayetlerinin Niteliği

Seyf kendi rivayetinde Resulullah (s.a.a) için yüz elli sahabe uydurmuştur. Biz bunlardan doksan üçünü "*Hamsune ve Mietu Sahabiyyin Muhtelak*" (Yüz Elli Uydurma Sahabe) adlı kitabımızın iki cildinde her biri hakkında yaptığımız geniş incelemelerde kaydettik.

Seyf bunlardan yirmi dokuzunu kendi kabilesi olan Temim'den uydurmuş, hayalinde her biri için fetihler, kerametler, şiirler ve hadis rivayetleri alanında bir sürü haberler uydurmuştur. Oysa Allah Tealâ ne bu

1- Seyf hakkındaki bu vasıfları Yahya b. Muin (öl. 233 hk.), Ebu Davud (öl. 275 hk.), Sünen'in yazarı Neseî (öl. 303 hk.), İbn Ebî Hatem Râzî (öl. 327 hk.), İbn Habban (öl. 354 hk.) ve Hâkim (öl. 405 hk.) gibi bilginler kaydetmişlerdir. Seyf'in hayatı için bk. Abdullah b. Saba ve Yüze Elli Uydurma Sahabe kitapları.

insanları, ne de bunların rivayetlerini yaratmış değil; aksine bunların hepsini Seyf uydurmuştur. Biz, *Abdullah b. Saba ve Mie ve Hamsune Sahabiyyin Muhtelak*¹ adlı kitaplarımızda bu râvilerden yetmişten fazlasını inceleyip gücümüz yettiği kadarıyla Seyf'in bu uydurma rivayetlerinin râvilerini aradık ve şu sonuca vardık: Seyf, Muhammed b. Sevad Nüveyre dediği bir râvi-sinden yaklaşık 216 rivayet, diğer râvilerinden ise daha az miktarda rivayet etmiştir; öyle ki, bir râvisinden sadece bir rivayet nakletmiştir.

Yine Seyf, Araplar için şairler, Fars ve Rumlar için komutanlar, Müslüman ve Müslüman olmayan devletler içinse topraklar uydurmuş, tarihî olayların yıllarını tahrif etmiş, İslâm tarihindeki seçkin kişilerin isimlerini değiştirmiş ve uydurduğu rivayetlerle Müslümanların arasında birtakım hurafeler yaymıştır.

Seyf, irtidad ve fütuhatta hiçbir zaman vuku bulmayan savaşlar uydurmuş, bu savaşlarda Müslümanların eliyle feci bir şekilde öldürülen yüz binlerce kişiden bahsetmiştir; oysa ne bu savaşlar ve ne de böyle vahşice öldürmeler vuku bulmuştur.

O uydurduğu şeylerle İslâm'ın kılıçla yayıldığını belirtmiştir; biz *Abdullah b. Saba adlı* kitabımızın ikinci cildinin başında bunun temelsiz bir iddia olduğunu ispatladık.

Seyf'in uydurma rivayetleri, Ehli-sünnet'in hadis, tarih, edebiyat gibi İslâm'ın önemli kaynaklarından yetmişine² girmiş, bu rivayetler Resulullah'ın (s.a.a) döneminden Muaviye'nin zamanına kadar bu kaynaklarda tamamen yayılmıştır. Herkesten daha fazla ve daha önce Seyf'e ilgi duyup rivayetlerini kitabında kaydeden kişi İmam'u'l-Muvarrihin Muhammed b. Cerir Taberî'dir.³ Taberî, Seyf'ten şu tür rivayetler nakletmiştir:

a) İslâm ordusunun denizin üzerinde hareket edişi! Dareyh sahillerinden gemiyle bir gün boyunca alınabilecek yolu alışı!

1- Bu kitap dört cilt hâlinde Farsça'ya tercüme edilerek yayınlanmıştır. (Mü-tercim)

2- Bu kaynaklardan çoğunun isimleri için bk. Yüz Elli Uydurma Sahabe adlı kitabımıza, c.1, s.100-105.

3- Dareyn, Kadisiye, Şuş, Viyeh-i Erdeşir vs. fetihlerinde Seyf'in rivayet-leri için bk. Yüz Elli Uydurma Sahabe adlı kitabımıza.

İslâm ordusu su üzerindeki bu yolculuğunu, üzerini bir miktar su bulunan bir kum üstünde hareket ediyormuş gibi katediyordu; öyle ki, denizin suyu develerin tırnaklarına zor ulaşıyordu!

b) Kadisiye Savaşı'nda inekler, Seyf'in uydurduğu sahabe Asım b. Amr Temimî'yle fasih bir Arapça'yla konuşuyordu. Bekir, geçmek istediği nehirlerde Etlal ismindeki atına, "Etlal uç!" diye bağırır, Etlal da açık bir dille ona, "Bakara Süresi'nin hakkı için uçuyorum!" diye cevap verip nehrin üzerinden uçardı!

c) Kadisiye Savaşı'nda cinler, Temim savaşçılarının yiğitlikleri hakkında şiirler okumuşlardı!

d) Şuş şehrinin kapısı, Deccal'ın, duvarına tekme vurarak "İnfetih bizar"¹ demesiyle hiç kimsenin eli değmeden açıldı!

e) Veyh-i Erdeşir'in Behersir şehrinin fethinde melekler Esved b. Kutbe Temimî'nin dilinden Farsça kendisinin de anlamadığı bir söz söyledi; fakat o söz sebebiyle İranlılar kaçtılar!

Bu gibi efsane ve hurafeleri Taberî Seyf'ten almış, kendi *Tarih*'inde kaydetmiş, oradan da diğer rivayet kaynaklarıyla günümüze kadar yazılan İslâm tarihlerine geçmiştir; biz bunlardan bir bölümüne değineceğiz.

Seyf'in Hadislerinin Tarih-i Taberî'den Diğer Kaynaklara Geçmesinin Sebebi

İbn Esîr *el-Kâmil* adlı kitabının mukaddimesinde şöyle yazar:

Ben bu kitapta, şimdiye kadar bir kitapta toplanmayan şeyleri topladım. İlk önce herkesin güvendiği, ihtilâf konularında herkesin kabul ettiği İmam Ebu Cafer Taberî'nin *Tarih-i Kebir*'ine müracaat ettim...

Bu kitaptan sonra diğer meşhur tarih kaynaklarına müracaat ederek inceledim ve *Tarih-i Taberî*'de bulamadıklarımı onlardan alarak kitabıma ekledim... Yalnız Resululla-h'ın (s.a.a) ashâbi arasında vuku bulan olaylar konusunda Taberî'nin naklettiklerine, daha fazla açıklama yapılan veya başka birinin ismi söylenen ya da hiçbir açıdan sahabelerden hiçbirini kötölemeyen konular dışında bir şey eklemedim. Böylece ben, naklettiklerinin

1- İffete aykırı çirkin bir küfürdür. (Mütercim)

doğruluğuyla tanınan bu gibi muteber tarihlerden ve meşhur kitaplardan başkasından bir şey nakletmedim.¹

İbn Kesir de İrtidat Savaşları, fütuhât ve Osman dönemindeki karışık durum hakkında sahabenin rivayetlerinin sonunda şöyle yazar:

Bu İbn Cerir Taberî'nin -Allah rahmet etsin- tarih imamlarından kendi kitabında kaydettiklerinin özetidir; onun kaydettikleri arasında Şiilerden ve diğerlerinden heva ve heves ehlinin isnat ettiği temelsiz yalan sözlerle uydurma hadisler görülmemektedir.²

İbn Haldun da der ki:

Bu, nihayetinde toplumsal birlik ve beraberliğe sebep olan İslâm hilâfeti, irtidat, fütuhât ve savaşlar hakkında sözün sonudur. Ben onların külliyatını özetle Muhammed İbn Cerir Taberî'nin büyük tarih kitabından naklettim. Taberî'nin kitabı, şimdiye kadar bu alanda gördüğümüz rivayet kaynaklarının en muteberi, sahabe ve tâbiînin adillerinden ibaret olan ümmetin ileri gelenlerinin ve seçkinlerinin eleştirilerine ve alayına sebebiyet veren şeylerden veya onların şek ve şüphelerinden en uzak kalanıdır.³

İslâm'ın İlk Dönemlerinin Meşhur Âlimlerinin Seyf'in Rivayetlerini Seçmelerinin Nedeni

Taberî, fakir sahabe Ebuzer'le Emir Muaviye'nin rivayetinde şöyle yazar:

Onlardan çoğunu söylemekten hoşlanmıyorum; fakat bu konuda Muaviye'yi savunanlar Seyf'ten bir hikâye...

İbn Esîr de kendi *Tarih*'inde şöyle kaydeder:

Muaviye, Ebuzer'e küfrederek öldürmekle tehdit etti; sonunda onu havutsuz bir deveye bindirerek Medine'ye sürdü, Ebuzer, oradan da söylenmesi uygun olmayan çok dokunucu bir şekilde Rebeze'ye sürüldü!...

1- Tarih-i İbn Esîr, hicrî 1348 yılı, Mısır baskısı, c.1, s.5.

2- Tarih-i İbn Kesir, c.7, s.246.

3- Tarih-i İbn Haldun, c.2, s.457.

Daha sonra Seyf'in hikâyesini sözde Muaviye'yi savunanların dilinden nakleder!

Sahi, neden bu iki âlim Muaviye'yle Ebuzer hakkında Seyf'in rivayetinden başkasını kaydetmemiştir?!

Bu iki bilgin Seyf'in rivayetinden başkasını nakletmemelerinin sebebi onların doğruluğuna güvenmedikleri için değil, o rivayetlerde hâkim gücün Ebuzer'e karşı davranışında bir bahane ve kaçış yolu bulamadıkları içindi. Muaviye ile Halife Osman'ı savunup mazeret gösterenler nezdinde buldukları tek şey Seyf'in zındıklığı, onun râvilerinin ise uydurma kişiler oluşuydu.

Demek ki Taberî büyük tarih kitabını bu nedenle Seyf'in temelsiz rivayetleriyle süslemiş, İbn Esîr de bu sebeple Taberî'yi izleyerek Seyf'in rivayetlerini *Tarih-i Taberî*'den almıştır!

İbn Kesir de aynı yolu izleyerek hicrî 36 yılı olaylarında ve Seyf'in rivayetleriyle kaydettiği Resulullah'ın (s.a.a) vefatından sonra Cemel Savaşı'na kadarki olaylar sonunda şöyle diyor:

Bu, İbn Cerir Taberî'nin -Allah ona rahmet etsin- tarih imamlarından kendi kitabında kaydettiklerinin özetidir!

İbn Kesir'in buradaki tarih imamlarından maksadı Taberî'nin rivayetlerini aldığı Zındık Seyf b. Ömer'le onun uydurma râvileridir!

Fakat İbn Haldun gibi bir âlim, *Tarih-i Taberî*'deki halifelere biat rivayetleri, irtidat hikâyeleri, fütuhât veya Muaviye'ye biat gibi hususlarda Seyf'in rivayetlerinin seçilmesinin sebebini çok açık bir şekilde ve daha da vurgulayarak şöyle beyan ediyor:

Tarih-i Taberî'de kaydedilen bu rivayetler şimdiye kadar gördüklerimizin en güvenilir, ümmetin ileri gelenlerinin yüce makamına oranla şek, şüphe ve eleştirilerden en uzak olanıdır!

Binaenaleyh, *Tarih-i Taberî*'de, Seyf'in rivayetleri, onların rivayet kaynaklarından en önemlisi sayılmaktadır; çünkü bu rivayetler eleştirilerden, halifeler, valiler ve ümmetin ileri gelenleri olan sahabe ve tâbiîn hakkında şek ve şüphe yaratmaktan en uzak olan konulardır.

Ümmetin ileri gelenlerinin kınanmasına neden olan bir rivayetin nakledilmesinin çirkin olduğuna ve ne pahasına olursa olsun, eleştiri konusunu sahabe için mazur göstermek adına bir bahane ve mazeret aranması gerektiğine dair diğer bir delil de Sa'd b. Ebî Vakkâs'ın, şarap içen Ebu Mihcen ismindeki birisinden şer'î haddi kaldırması ve ordunun

komutanı Sa'd'ın bu aykırı işine getirilmesi gereken mazerettir! Dikkat ediniz:

Sa'd'ın, Şarap İçen Ebu Mihcen'den Şer'î Haddi Kaldırışı

Ebu Mihcen Sakafî, *Usdu'l-Gâbe*, *İsti'ab* ve *İsabe* kitaplarında hayatının anlatıldığı bölümde geçtiği gibi şarap içmeyi alışkanlık hâline getirmesi yüzünden Ömer tarafından yedi defa şer'î hadde çarptırılan ve sonunda Medine'den sürülen bir kişidir.

Ebu Mihcen, Kadisiye Savaşı'nda Sa'd b. Ebî Vakkâs'ın ordusuna katılmış, şarap içmesi yüzünden Sa'd onu zincirle bağlayarak hapsetmiş; fakat Sa'd'ın karısı onu zindandan çıkarmıştır. Ebu Mihcen de savaş meydanının yolunu tutarak övgüye değer kahramanlıklar göstermiş, bu kahramanlığı yüzünden Sa'd da onu affederek şer'î hadd uygulamaktan vazgeçmiş, "Vallahi şarap içtiğin için sana şer'î hadd uygulamayacağım." demiştir. Ebu Mihcen ise, "Ben de artık şarap içmeyeceğim." demiştir!

Sa'd, Ebu Mihcen'den şer'î haddi böyle kaldırmıştır. Fakat İbn Hacer, *İsabe* adlı eserinde Ebu Mihcen'in hayatında, İbn Fethun'un (öl. 519 hk.) *İsti'ab*'ın hamişinde basılan sözünü naklettikten sonra şöyle demiştir:

İbn Fethun, "Neden Ebu Mihcen'in hikâyesinde onun hiç çekinmeden şarap içen laubali bir kişi olduğunu ve... söylemiştir." diye Ebu Ömer'i eleştirmiştir. Daha sonra yazar ki: "İbn Fethun, Sa'd b. Ebî Vakkâs'ın Ebu Mihcen'den şarap içme haddini kaldırmış olmasını kabul etmeyerek Sa'd hakkında böyle bir zannın mümkün olmadığını söylemektedir." Sonra da, "Bunun daha iyi bir izahı vardır." demiştir; fakat İbn Fethun bu iyi izahın ne olduğunu belirtmemiştir. Belki de demek istiyordu ki: "Sa'd, içinden Ebu Mihcen'in şarap içtiğinin kendisine kanıtlanmasını istiyordu; işte bu nedenle Ebu Mihcen'e şer'î haddi uygulamamıştır! Bu da Allah Tea-lâ'nın Ebu Mihcen'i, halis bir tövbe ederek artık şaraba yaklaşmamaya muvaffak etmesine sebep oldu!"¹

Hilâfet Ekolü mensupları, sahabe ve tâbiînin ileri gelenleri olarak gördükleri halifeler, valiler ve ilk halifelerin akrabalarından Muaviye, Yezid, Mervan b. Hekem ve onların valilerine kadar önde gelen kişileri eleştiriden kurtarmak için bu şekilde mazeret aramaktadır!

1- el-İsabe, c.4, s.173-175.

Zındık Seyf b. Ömer, sazı hangi tarafından çalacağını iyi bildiği için rivayetlerini, asırlar boyunca Hilâfet Ekolü'nün çeşitli kesimlerinin isteğine uygun olarak uydurmuştur!

O, uydurma rivayetlerini, eleştiriye tâbi tutulan halifelerle akrabalarını savunmak örtüsü altına gizleyip böyle aldatıcı ve kalın bir perde ardında İslâm'a darbe vurmak, İslâm tarihini itibarsızlaştırmak ve İslâm inançlarına zararlı olan hurafeleri yaymak doğrultusundaki hedeflerini insanlardan gizlemiş ve halk arasında, "İslâm kılıç darbesiyle yayılmıştır!" sözünü yayabilmiştir.

Seyf, zındıklık amacına uygun olarak uydurduğu şeyler vasıtasıyla örneklerini nakledeceğimiz bütün hedeflerine ulaşmıştır. Pey-gamberlik iddiasında bulunan Esved Ansî'nin kıssasında ve Allah Tealâ'nın huzurunda İran padişahı Kisra'nın Resulullah'la (s.a.a) konuşmaları hikâyesinde İslâm inançlarına hurafeleri sokması buna örnek teşkil etmektedir!

Seyf'in Rivayetlerinde Esved Ansî'nin Hikayesi

Taberî, peygamberlik iddiasında bulunan Esved Ansî'nin¹ hikâyesinde Seyf'ten birkaç rivayet nakletmiştir; biz bunları özetle aktarıyoruz:

Esved peygamberlik iddiasında bulunduktan sonra Yemen'i ele geçirdi ve Yemen'in İranlı padişahı Şehr b. Bazan'ı öldürerek karısıyla evlendi. Daha sonra ordusunun komutanlığını Kays b. Abduyağus'a ve Yemen'de oturan İranlıların işlerinin sorumluluğunu da Firuz ve Dazviye'nin uhdesine bıraktı.

Resulullah (s.a.a), Esved'in bu hareketini duyunca Kay-s'a, Firuz'a ve Dazviye'ye bir mektup yazarak onlara savaşla, hileyle veya mümkün olan bir başka yolla Esved'in işini bitirip onu ortadan kaldırmasını emretti.

Bu üç kişi hileyle Esved'i öldürmeye karar verdiler. Fakat Esved'in casusları onların komplolarını Esved'e bildirdiler. Esved bunu öğrenince Kays'ı çağırarak ona, "Ey Kays! Meleğin ne dediğini biliyor musun?" dedi. Kays, "Ne diyor?!" diye sordu. Esved, "Melek diyor ki, sen Kays'a güvenerek ağırladın, nihayet senin

1- Anesî, Zeyd b. Kehlan b. Sabe boyundan olan Anes b. Muzhec'e verilen nispettir. Bunların hayatı için bk. el-Ensab, İbn Hazm, s.381. Esved'e Zu'l-Hımar veya Zu'l-Himar lakabı takılmıştı.

tarafından yüce makamlara ulaştı, izzet ve yücelikte seninle bir oldu. Fakat o sana ihanet ederek düşmanına yöneldi, onun komutanı olarak saltanatı istedi; şimdi bu hileyi içinde saklamaktadır." O diyor ki: Ey Esved! Ey zavallı! Kays'ın boynunu vur; aksi takdirde o seni hükümetten alarak boynunu vuracaktır." dedi!

Kays bin bir yemin ederek, bütün bunları yalanladı ve şöyle dedi: "Sen benim için nefsimden daha yücesin. Benim hakkımda böyle laf etmekten daha ulusun." Esved, "Ey zalim!" dedi, "Sen meleği yalancı mı görüyorsun?! Fakat senin sırrını melekler bana söylediler. Yaptıklarından dolayı pişman olup tövbe ettiğini biliyorum!"

Seyf der ki: Kays, Esved'in yanından ayrılınca Esved'le aralarında geçenleri arkadaşlarına söyledi. Bunun üzerine Esved hakkındaki düşüncelerinde daha da kararlı oldular. Bu nedenle Esved tekrar Kays'ı çağırarak dedi ki:

"Ey Kays! Ben sana doğru söylemedim mi ve senin bana söylediklerinin hepsi yalan değil miydi?! Melek bana diyor ki: Ey zavallı, Ey zavallı! Eğer Kays'ın elini kesmezsen o senin başını kesecektir!"

Kays dedi ki: "Allah'ın peygamberi olan senin gibi birini öldürmem doğru olamaz. Öyleyse sen nasıl uygun görürsen hakkımda o şekilde karar ver. Ben korkuyla endişe arasındayım. Beni öldürmelerini emret; çünkü bir defa ölmek, her gün ölümü defalarca gözlerimle görmemden daha iyidir!"

Seyf der ki: "Esved, Kays'a acıyarak serbest bıraktı. Sonra yüz deveyle yüz inek getirmelerini emretti. Hayvanları getirdiklerinde bir çizgi çizdi, kendisi de çizginin arkasında durdu ve hayvanların ayaklarını bağlamadan boğazladı. Hayvanların hiçbiri o çizginin diğer tarafına geçmediler! Esved onları öylece kendi hâllerine bıraktı. Hayvanlar çizginin arkasında çırpınarak öldüler!" Râvi der ki: "O gün kadar öyle ürpertici ve korkunç bir gün görmemiştim!"

Seyf der ki: Sonunda Kays'la arkadaşları Esved'in karısını da kendi saflarına çekerek geceleyin dördü hep birlikte Esved'i öldürmek için saldırdılar. Firuz ileri çıktı. Esved'in şeytanı onu uyandırarak Firuz'un orada olduğunu söyledi. Fakat Esved aksi bir tepki göstermedi. Bunun üzerine Esved'in şeytanı, hala horuldayarak Firuz'a bakmakta olan Esved'in sesiyle, "Ey Firuz! Ne istiyorsun benden?" dedi. Fakat Firuz ona fırsat vermeyerek

Esved'in boynuna bir darbe indirerek onu öldürdü. O sırada Firuz'un arkadaşları Esved'in başını bedeninden ayırmak için odaya girdiler. Fakat Esve-d'in şeytanı onu hareket ettirmeye başladı. Onu öyle hareket ettiriyordu ki başını kesmek mümkün değildi. Bu yüzden ikisi Esved'in sırtına oturdular, Esved'in eşi onun saçlarından tuttu. Dördüncü kişi de bıçakla başını bedeninden a-yırdı. O sırada Esved'in şeytanı onun diliyle anlaşılmaz bir şey söyledi ve Esved o güne kadar duyduğum ineklerin sesinden çok daha yüksek bir nârâ attı!

Esved'in nârâsıyla nöbetçiler odaya dalarak, "Bu ses neydi?!" diye sordular. Esved'in karısı, "Bir şey değil, Peygamber'e vahiy nazil oldu!" dedi.

Seyf b. Ömer'in bu efsanesini Taberî ve Zehebî kendi *Tarih*'lerinde genişçe nakletmişlerdir. İbn Esfir ve İbn Kesir bunu aynen, İbn Haldun ise özetle Taberî'den alarak kendi *Tarih*'lerinde nakletmişlerdi.

Esved Ansî'nin Rivayetinin İncelemesi

a) Rivayetin Râvileri

Bu rivayeti Seyf b. Ömer on bir rivayette, dört uydurma râvi-den şu şekilde nakletmiştir: Sehl b. Yusuf Hazrecî Selimî, Ubeyd b. Sahr Hazrecî Selimî, Mustenir b. Yezid Nehaî, Urve b. Gazye ed-Duseynî.

Zındık Seyf bunları kendi kafasından uydurmuştur; Allah Tea-lâ şimdike kadar bu isimde râviler yaratmamıştır!

b) Rivayetin Metni

Seyf'in, Ansî hakkındaki uydurma rivayetini sahih olan diğer rivayetlerle mukayese edip bu rivayetin ve râvilerinin uydurma olduğunu *Abdullah b. Saba* adlı kitabımızın ikinci cildinde ispatladık.

Seyf'in Rivayetlerinde Kisra ve Peygamber'in Allah Nezdindeki Üçlü Toplantısı

Seyf, İran padişahı Yezdgerd'in Celula'da yenilgiye uğramasından sonra Horasan'a kaçış hikâyesi ile ilgili olarak şöyle yazar: İran padişahı Yezdgerd, ordusu Celula'da yenilgiye uğrayınca Rey'e kaçtı. Bu kaçış sırasında İran padişahı devamlı bir devenin üzerindeki tahtirevanındaydı, orada uyuyor ve dışarı çıkmıyordu. Kaçanlar hiç durmadan öylece kaçış-

larına devam ediyorlardı. Nihayet yolları üzerindeki bir gölün yanından geçmek zorunda kaldılar. Padişah tahtırevanda uyumuştur. Durumu bilmesi ve develer gölden geçerken korkmaması için köleler onu uyandırmak zorundaydılar.

Sersem bir hâlde uyanan padişah kendisini uyandırdıkları için köleleri azarlayarak dedi ki: "Beni kendi halime bırakacak olsaydınız bu ümmetin ne kadar dayanabileceğini bilecektim! Çünkü Muhammed'le birlikte Tanrı'yla özel bir toplantımız vardı. Toplantıda Tanrı Muhammed'e, "Ümmetin hükümetinin devamını yüz yıl kıldım." dedi. Muhammed ise, "Daha fazla yıl", dedi! Tanrı, "Peki yüz yirmi yıl kıldım!" Bunun üzerine Muhammed, "Kendin bilirsin." dedi! Tam bu sırada siz beni uyandırdınız ve bu ümmetin hükümetinin ne zamana kadar devam edeceğini bilmeme engel oldunuz!"

Bu Üçlü Toplantının Rivayetinin İncelemesi

a) Rivayetin Râvileri

Seyf, Kisra ve Muhammed'in Tanrı nezdindeki üçlü toplantısı efsanesini kendi uydurma râvilerinden şöyle nakleder:

1- Muhammed. Seyf, Muhammed b. Abdullah b. Sevad Nüveyre diye tanıtmıştır.

2- Mihleb b. Ukbe Esedî diye bilinen Mihleb.

3- Amr. Seyf, "Amr" adında iki râvi uydurmuştur. Biri, Amr b. Nufeyl ve diğeri ise Amr b. Reyyan'dır. Biz *Yüz Elli Uydurma Sahabe* ve *Abdullah b. Saba* adlı kitaplarımızın birinci cildinde bu râvilerin hepsinin uydurma olduklarını ispatladık.

Rivayetin Metninin İncelemesi

Bu rivayetin metnini *Yüz Elli Uydurma Sahabe* adlı kitabımızın birinci cildinde inceleyerek bunun temelsiz olduğunu ispatladık. Dolayısıyla burada aynı şeyleri tekrarlamaya gerek görmüyoruz. Fakat zındık Seyf'in bu iki rivayeti hangi amaçla uydurduğunu inceleyelim.

Nübüvvet iddiasında bulunan Esved arada bir Kays'ı çağırıyor ve ona, "Melek bana şöyle dedi." diyordu. Haber getiren bu melek ise onun şeytanıydı. Esved apaçık bir mucize göstererek yere bir çizgi çizip yüz baş deveyle ineği o çizginin arkasında tutup ayaklarını bağlamadan hepsinin başını kesince onlar yerlerinden kıvıldamayarak o çizginin di-

ğer tarafına geçmediler, çizginin arkasında çırpınarak öldüler. Râvi de Esved'in bu işini çok büyük bir iş olarak görmüştür.

Seyf, ikinci rivayette ise Kisra'nın rüya âleminde Resulullah'la birlikte Tanrı'nın huzurunda oturup üçlü bir toplantı yaptıklarını gördüğünü söyler!

Birinci efsanenin sonucu şudur: Resulullah da peygamberlik iddiasında bulunmuştur; meleği gayptan ona haber getirmiş ve birtakım mucizeler de göstermiştir!

İkinci efsanede, bu zındık, tepeden tırnağa yalan ve alay dolu böyle bir rivayeti naklederek Allah ve Resulü'nün, ortak düşmanları olan İran padişahı Yezdgerd'le üçlü bir toplantı yaptıklarını söylemekle Allah'la, Resulü'yle ve Müslümanlarla alay etmiyor mu?

Ve sonunda Ehlişünnet ve Hilâfet Ekolü'nün ileri gelenleriyle tarihçileri, Seyf'in hurafelerini ve masallarını naklederek İslâm'ın tarih kitaplarını bunlarla doldurmuşlardır; öyle ki, bu masallar İslâm'ın muteber kaynaklarından biri sayılmıştır! Yine İslâm tarihi kitaplarında Seyf'in, "İslâm kılıçla, zor ve baskı yoluyla yayılmıştır, başka bir şeyle değil!" sözünü yaymışlardır!

Evet, Seyf, irtidat ve fütihat savaşları hakkında uydurduğu rivayetlerde İslâm'ın kılıç ve kan ile ilerlediğini yaymıştır!

Tıpkı şu rivayetlerde olduğu gibi:

İrtidat Savaşları Rivayetlerinde Seyf'in Yalan ve Düzmeceleri

Seyf, Ridde Savaşları'nda uydurduğu korkunç sahneleri birtakım kısa rivayetlerle nakletmiş, Taberî de onların hepsini muteber kitabında Ridde (irtidat) haberlerinin başında nakletmiştir:

Seyf şöyle diyor:

Küfür, İslâm topraklarını almış, fitne ve kargaşa ateşinin alevleri her tarafta yükselmiş, Kureyş ve Sakif kabileleri dışında bütün Araplar mürtet olarak İslâm'dan çıkmışlardır!

Seyf daha sonra Gatafan kabilesinin mürtet oluşunu ve Heva-zin'in Ebu Bekir'in temsilcisine zekât ve sadakaları vermeye yanaşmamasını, Tey ve Esed kabilelerinin halifeye baş kaldırıp Tu-leyha'nın etrafında toplanmalarını ve Selim Oğulları Kabilesi'nin başlarının mürtet oluşlarını söz konusu ederek şöyle diyor:

İnsanlar her tarafta böylece İslâm'dan çıkıp mürtet oldular. Bunun üzerine, insanların veya kabile başlarının İslâm'-dan çıkıp yeminlerini bozduklarına dair her taraftan Resu-lullah'ın (s.a.a) valilerinin mektupları Medine'ye aktı...

Bu rivayeti İbn Esîr'le İbn Haldun kendi *Tarih*'lerinde böyle nakletmişlerdir; fakat İbn Kesir bu rivayetin anlamını naklederek *Tarih*'inde şöyle yazıyor:

Resulullah'ın (s.a.a) vefatıyla, Mescideyn -Mekke'yle Medine- sakinleri dışındaki Araplar İslâm'a sırt çevirerek mürtet oldu!¹

Zındık Seyf b. Ömer, bu uydurma olayları naklettikten sonra bu mürtetlerin korkutma, tehdit, kılıç zoru, güç ve baskı yoluyla İslâm'a dönüşlerini uydurduğu rivayetlerinde canlandırmıştır.

Biz bunların arasından örnek olarak Ridde Savaşları'nda Aha-bis Savaşı(!) diye adlandırdığı şeyi naklediyoruz.

Akk ve Eş'arın Kabilelerinin İrtidadı ve Seyf'in Rivayetinde Resulullah'ın (s.a.a) Üvey Oğlu Tahir'in Haberi

Seyf, Ahabis rivayetinde Akk Kabilesi hakkında şöyle diyor:

Deniz kıyısındaki Akk ve Eş'arın kabileleri, Resulullah'ın (s.a.a) vefat ettiğini haber alınca Tehame'de baş kaldıran ilk kabilelerden idiler.

Tahir b. Ebu Hale bu olayı Ebu Bekir'e rapor ettikten sonra kendisi Mesruk Akkî ile birlikte onların üzerine giderek onlarla savaştı. Allah Tealâ da onları kâfirlere galip etti. Yollarda onların cesetlerinden tepeler oluştu ve onların bu savaşı büyük bir zafer sayıldı! Fakat Ebu Bekir, Tahir'in zafer haberini almadan şöyle cevap yazdı:

Mektubun ve fitnecilerin üzerine hareket ettiğine, A'lab'-da Ahabise karşı Mesruk'la kabilesinden yardım istediğine dair haberin elimize ulaştı ve buna rıza gösterildi. Şimdi aceleyle hareket et ve fitnecileri şiddetli bir şekilde bastır, onların huzurlarını ve rahatlıklarını kaçır ve emrim gelinceye kadar A'lab'da bekle.

O zamandan günümüze kadar fitnecilere Ahabis (habisler) dendi; hatta onların toplandıkları yer ve oraya giden yol dahi "Habislerin Yolu" diye adlandırıldı! Tahir b. Ebu Hale bu hususta

1- el-Bidayetu ve'n-Nihaye, c.6, s.312.

bir şiir okuyarak söz konusu yerde ahabisin katliamından bahsetmiştir...

Seyf şöyle diyor:

Tahir, Mesruk'la birlikte Ahabis'in yolu üzerinde ordu kurarak Ebu Bekir'in emrinin gelmesini bekledi.

Seyf, Akk ve Eş'arîn kabilelerinin irtidat rivayetini hayalinde yarattığı Tahir b. Ebu Hale ismindeki birsinin komutanlığı çevresinde uydurmuştur. Şimdi Seyf'in, Tahir ismindeki bu adamı nasıl birisi olarak tasavvur ettiğini görelim!

Seyf'in Sözlerinde Tahir b. Ebu Hale

Seyf b. Ömer, hayal gücünü kullanarak Tahir'in babasını Ebu Hale Temimî ve annesini ise Ümmü'l-Müminin Hatice Kübra olarak belirtmiştir. Onun, Resulullah'ın (s.a.a) elinin altında yetişen, valilerinden biri olduğunu uydurmuş, Ebu Bekir'in hilâfeti döneminde Akk ve Eş'arîn kabilelerinin mürtetlerinin katliam edilmesini onun işlerinden saymıştır.

Hilâfet Ekolü bilginleri Seyf'in bu rivayetlerine dayanarak Tahir b. Ebu Hâle'nin hayatını anlatmış, *İsti'ab*, *Mucemu's-Sahabe*, *Usdu'l-Gâbe*, *Tecrid*, *Esmâu's-Sahabe*, *İsabe* kitaplarında ve Resulullah'ın (s.a.a) ashabını tanıtan diğer kaynaklarda onu Resulullah'ın (s.a.a) ashabının yanında saymış, *Mu'cemu's-Şuarâ* ve *Seyru'n-Nubela* kitaplarında hayatını anlatırken okuduğu şiirleri kaydetmişlerdir!

Seyf'in uydurma sahabeti, Tahir b. Ebu Hale'nin rivayetleri Taberî, İbn Esîr, İbn Kesir, İbn Haldun ve Mirhand tarihlerinde kaydedilmiş, Seyyid Şerefuddin de bu kitaplara güvenerek *el-Fusulu'l-Muhimme* adlı eserinde Tahir b. Ebu Hale'yi Emirü'l-Müminin Ali'nin (a.s) ashabından biri olarak kaydetmiştir.

Yine Seyf'in rivayetlerine güvenerek, Hamevî ve Abdu'l-Mümin gibi coğrafyacılar *Mu'cemu'l-Buldan* ve *Mirsadu'l-İtla* adlı kitaplarında yer küredeki mekânlar arasında Seyf'in uydurduğu A'lab ve Ahabis gibi yerlerin özelliklerini beyan etmişlerdir!

Tahir b. Ebu Hale'nin Rivayetine Bir Eleştiri

Seyf b. Ömer, Tahir b. Ebu Hale'nin haberini naklettiği beş rivayetin senetlerinde Seyf'in uydurduğu beş râvinin isimleri göze çarpmaktadır;

bu râviler şunlardır: Sehl babası Yusuf Selimî'den, Abdullah b. Sahr Lüzan, Cerir b. Yezid Cu'fî, Ebu Amr ve Tal-ha'nın kölesi.

Akk ve Eş'arîn kabilelerinin irtidat meselesi gerçekte yalan ve temelsiz bir şey olup asla böyle bir şey vuku bulmamıştır, Allah Tealâ A'lab ve Ahabis diye yerler yaratmamıştır, yeryüzünde bu isimlerde bir yer hiçbir zaman olmamıştır, günümüzde de yoktur! Yine Resulullah'ın (s.a.a) terbiyesinde yetişen, annesi Hz. Hatice, babası Ebu Hale ve kendi ismi de Tahir olan Şîf bir sahabeyi Allah Tealâ hiçbir zaman yaratmamıştır!

Nihayet, Seyf b. Ömer'in anlattığı Akk ve Eş'arîn kabilelerinin mürtetleriyle korkunç bir savaş asla vuku bulmamış ve dediğimiz gibi Seyf'in, kendilerinden Tahir'in rivayetlerini Akk ve Eş'arin'in irtidadını ve Ahabis'i naklettiği râvileri Allah Tealâ yaratmamıştır!

Seyf, bu kabilelerin mürtet oluşlarını ve onlarla savaşıldığını, A'lab ve Ahabis topraklarını, Tahir'in şiirlerini, Ebu Bekir'in mektubunu, sahabe Tahir b. Ebu Hale'yi ve onun rivayetinin râvilerini hepsini kendisi uydurmuş ve bunların arasında istediği hedefe ulaşarak, "Resulullah'tan sonra Kureyş ve Sakif'ten başka bütün insanlar İslâm dininden çıkarak mürtet olmuş ve Müslümanlar onların hepsini katliama tâbi tutmuşlardır!" demiştir. Biz bütün bu rivayetlerle râvilerini Seyf'in, Tahir b. Ebu Hale diye adlandırdığı hayali kişinin hayatında inceledik.

Bu, Seyf'in irtidat savaşları adında uydurduğu efsanelerden sadece biridir. Seyf, hayal âleminde Resulullah'ın vefatından sonra İslâm için birtakım savaşlar uydurarak onlara irtidat savaşları ismini vermiş, bu savaşlardaki olayları kaydetmiştir; Teyy ve Ümmü Zeml'in İrtidadı, Umman ve Mehre ahalisinin irtidadı, Yemen'in birinci ve ikinci irtidat savaşları gibi.

Seyf, bu kabilelerin irtidadını, şehirleri, savaşların hikâyesini ve yine Ebu Bekir'in hilâfeti döneminde vuku bulduğunu tasavvur ettiği diğer İrtidat Savaşları'nı kendi kafasından uydurmuştur ve bunlar bir yalandan başka bir şey değildir.

O, bu savaşlarda ölenlerin sayısını göstermede ve bu savaşlardaki ürpertici rivayetlerde yalan ve iftira yolunu izlemiş ve tasarladığı çirkin hedefiyle kendi zannınca İslâm'ın ve İslâm tarihinin parlak çehresini lekelemek istemiştir. O, fütihat rivayetlerinin naklinde de aynı metodu izlemiş, hiçbir zaman vuku bulmayan savaşları açıklamış ve İslâm ordu-

sunun asla yapmadığı vahşice katliamlardan bahsetmiştir. Aşağıdaki hikâye onun uydurduğu bu savaşların bir örneğidir:

Seyf'in Rivayetlerinde Elyes'in Fethi ve Emğışya'nın Viran Edilişi

Taberî, Elyes ve Emğışya'nın fethi rivayetinde, Irak'ın diğer şehirlerinin fethinde Seyf'ten şöyle nakleder:

Aralarında amansız bir savaş başladı. Müşriklerin Beh-men Cazuye'nin yardıma gelmesini beklemeleri, onları direnmeye ve her türlü zahmet ve ıstıraba katlanmaya zor-luyordu. Müslümanları da Allah'ın ilmindeki fetih ve zafer ulaşmak duygusu sabır ve direnmeye sevk ediyordu. O sırada Halid ellerini açarak şöyle dua etti:

"Allah'ım! Bizi bunlara galip edecek olursan onlardan esir ettiklerimizin kanlarıyla bir nehir oluşturmadıkça hiçbirisini bırakmayacağımıza dair seninle ahitleşiyorum!"

Nihayet Allah Tealâ Müslümanları müşriklere galip ederek onlara fetih ve zafer verdi. Bunun üzerine Halid'in emriyle mü-nadisi şöyle bağırdı: Esir edin, yalnız esir alın ve direnmedikçe düşmanı öldürmekten sakının!

Halid'in bu emrine binaen atlıları dört bir yandan grup grup esirler getiriyorlardı. Halid de adağını yerine getirmek için bir gruba, daha önce önünü tuttukları bir nehirde esirlerin başlarını vurmalarını emretti!

Müşriklerin boynunun vurulması bir gece gündüz devam etti. Halid'in askerleri o günün yarını ve daha ertesi günü Beynen-nehrey'n'e (Mezopotamya) kadar kaçan müşrikleri takip ettiler. Elyes etrafında da bir bu kadar mesafede aramaya koyularak kaçan düşmanları esir edip getirerek boyunlarını vuruyorlardı. Fakat kan nehri akmıyordu. Nihayet Ka'kaa ve diğerleri dediler ki:

Yeryüzündeki bütün insanların boynunu vursan bile onların kanı nehirde akmaz. Çünkü kanın hareket etmesini ve yerin de onu içine çekmesini önledikleri zamandan beri had-dinden fazla akmaz. O hâlde sen ahdini yerine getirmek is-tiyorsan kan neh-rinin akması için, dökülen kanların üzerine su akıtmalarını em-ret.

Halid bunun üzerine su yolunu açmalarını emretti. Nehrin önu açılınca akan sular kan nehrini oluşturdular ve o zamandan günümüze kadar orası "Kan nehri" diye meşhurdur!

Bundan önce de Beşir b. Hasasiye Halid'e şöyle demişti:

Bize, yeryüzünün, Adem'in oğlunun kanını ilk olarak içine çektiği zamandan itibaren, kanı içine çekmesinin ve kanın da pıhtılaşma miktarı dışında akmasının yasaklandığını söylemişlerdir.

Seyf daha sonra diyor ki:

O nehrin üzerinde nehir suyuyla çalışan birkaç değirmen vardı. Bu değirmenler üç gün üç gece kan nehriyle çalışarak Halid'in on sekiz binlik ordusunun yiyeceğini temin etti!

Seyf, Emğışilerin şehrinin viran edilişi rivayetinde der ki:

Halid, Eyles'le savaştan sonra Emğışilere doğru hareket etti. O şehrin ahalişi Halid'le ordusu gelmeden önce şehirlerini terk ederek diğer şehirlere gitmişlerdi. Halid, vardığında bayındırlık açısından Hire gibi olan ve Eyles şehrinin ili konumunda olan Emğışya'ya varınca orayı tahrip ederek ortadan kaldırmalarını emretti! Emğışya şehrinin başına eşi görülmemiş bir bela getirdiler.

Seyf bu geniş rivayeti ve râvilerini kendi kafasından uydurmuştur; bunların hiçbirisi kesinlikle vuku bulmamıştır.

Şimdi Seyf'in uydurduğu bu iki rivayetten hangi hedefi güttüğünü anlamak için biraz bu rivayetlerin üzerinde duralım.

Seyf'in, Eyles ve Emğışya Rivayetlerini Uydurmaktaki Hedefi

Seyf, Eyles Savaşı hikâyesinde der ki: Halid, Eyles nehrini oranın ahalisinin kanıyla akıtmayı ahdedti; bu nedenle zafere ulaştıktan sonra nehrin yönünü değiştirdi. Halid'in savaşçıları iki günlük yola kadar kaçan İranlıları ve Eyles etrafındaki göçebeleri yakalayarak getiriyorlardı ve Halid bir grubu nehrin ortasında onların başlarını vurarak kanlarını akıtmakla görevlendirmişti!

Bu esirlerin başlarının vurulması bir gün boyunca geceli gündüzlü devam etti. Fakat dökülen kanlar pıhtılaşarak kuruyor, kan nehri akmıyordu. Nihayet Seyf'in uydurarak sahâbeden saydığı Ka-kaa ismindeki birisiyle diğerleri Halid'e diyorlar ki: Sen yeryüzündeki bütün insanların

başını vursan da kanları yerde akmaz. Ahdini yerine getirmek için dökülen bu kanların üzerine su dök!

Halid de nehrin önündeki seti kaldırarak o kanların üzerine su akıtmalarını emretti. Su akınca kan nehri meydana geldi ve o günden itibaren orası "kan nehri" diye meşhur oldu. Halid daha sonra Hire gibi büyük bir şehir olan Emğışya şehrine saldırarak orayı yerle bir etmelerini ve ortadan kaldırmalarını emretti.

Seyf'in, bir şehir diye uydurduğu Emğışya ve ona bağlı olan diğer şehirlerin hikâyesi ve daha sonra bunların yerle bir edilmesinin emredilişi, yine esir aldıkları insanları öldürmeleri meselesi tarihte eşine rastlanabilir şeylerdendir -Hulagü, Cengiz ve benzeri canilerin yaptıkları gibi-. Fakat Seyf'in Halid'e isnat ettiği, esirlerin kanını dökerek nehir oluşturulması ve onun kan nehri diye adlandırılması tarihte eşine rastlanmayan bir şeydir!

Seyf, bütün bu rivayetleri kendi kafasından uydurmuş, Sena, Muzar, Mukirr, Fem-i Fırat-ı Badkılî ve Masih Savaşı gibi savaşları hayal aleminde canlandırmış, bu savaşlarda kâfirleri Müslümanların kılıcından geçirmiş, kâfirlerin ölümlerinden, kokusu etrafı saran başı kesilmiş koyunlar gibi tepeler meydana getirmiştir. Yüz bin Rum askerini Müslümanların kılıcından geçirdiği Sena, Zümeyl ve Feraz savaşları gibi!

Seyf bu rivayetlerle benzerlerini kendi kafasından uydurmuştur; bunlardan bir teki bile doğru değildir. Fakat buna rağmen bu hikâyeler Taberî Tarihi, İbn Esîr, İbn Kesir, İbn Haldun ve diğerlerinin kitaplarında işlenmiştir!

Bu hayalî savaşların rivayetleriyle senetlerini *Abdullah b. Saba* kitabının "Seyf'in sözlerinde İslâm'ın kılıç darbesi ve kanla yayılışı" bölümünde inceledik.

Efsane ve yalanlara bulaşmış olan böyle bir tarih varken düşmanların "İslâm kılıç darbesiyle yayılmıştır." demeye hakkı yok mudur?!

Acaba bütün bunlar göz önünde bulundurulduğunda, Seyf'in, İslâm'a böyle bir tarih uydurmakla İslâm'ın yüce şahsiyet ve makamını lekelemekten başka hedefi olmadığından şüphe edilebilir mi?!

Seyf'in bütün bu uydurması, bilginlerin kendisini suçladıkları zıncıktan kaynaklanmıyordusa peki neden kaynaklanıyordu?!

Ve nihayet, acaba Seyf'in bütün bu yalan ve iftiralarını İma-mu'l-Muvarrihin Taberî, Ehlişünnet'in İbn Esîr gibi alimleri, İbn Kesir gibi sözcüleri, İbn Haldun gibi filozofları ve düşünürleri veya İbn Abdulbir,

İbn Asâkir, Zehebî ve İbn Hacer gibi onlarca alimi bilmiyor muydu?! Yani o kadar bilgi ve iddia sahibi bu bilginler bütün bunların yalan ve iftira olduğunu bilmiyorlar mıydı?!

Hayır, asla böyle değildi; çünkü Seyf'i yalancılık ve zındıklıkla suçlayanlar bunlardı. Nitekim, Taberî, İbn Esîr ve İbn Haldun ken-di tarihlerinde Zatu's-Selasil Savaşı'nda hiç çekinmeden, "Bu konuda Seyf'in sözleri tarihçilerin kaydettikleriyle çelişmektedir!" diye yazmışlardır!

Böyle bir itirafa rağmen, Hilâfet Ekolü'nün ileri gelenlerinin, Seyf'in yalanlarını ve zındıklığını bildikleri hâlde onun sözlerine güvenerek yazılarını diğerlerinin rivayetlerine tercih etmelerine sebep olan etken nedir?! Bunun tek nedeni şudur: Seyf yalanlarını sahabenin teşkil ettiği hâkim güç hakkında yaydığı birtakım fazilet ve menkıbelerle süslemiş, Ehli-sünnet bilginleri de tüm varlıklarıyla Seyf'in bütün rivayetlerinin yalan olduğunu bildikleri hâlde onları yaymak için var güçlerini harcamışlardır!

Meselâ Irak'ın fethinde Seyf'in uydurma ve yalanlarını Halid b. Velid'in faziletleri sloganı altında anlattığını ve halife Ebu Bekir'in dilinden, Elyes Savaşı'ndan, Emğışya'nın dağılmasından ve Irak savaşlarından sonra Halid'i övdüğünü uydurduğunu görmekteyiz:

Ey Kureyşliler! Bilin ki, sizin kabilenizden aslan gibi biri, yırtıcı bir aslana saldırarak onu paramparça edip bereketli eczasını ele geçirdi. Gerçekten kadınlar Halid gibi erkekleri doğurmaktan âcizdirler!

Nitekim Seyf İrtidat Savaşları'ndaki uydurmalarını da Ebu Bekir'in menkıbe ve faziletleri adı altında yaymıştır. Yine Ömer'in hilâfeti döneminde, halife Osman döneminin fitnelerinde ve Emirü'l-Müminin Hz. Ali'nin (a.s) hilâfeti döneminde Şam ve İran fütuhattındaki uydurma rivayetlerinde de aynı metodu kullanmıştır. Seyf, bütün bunları hâkim gücün eleştirilip kınandığı konularda onların faziletleri ve onları savunma adı altında gizlemiş, süslemiş, bu yüz-den tepeden tırnağa yalan ve uydurma olan rivayetleri dillere düşmüş, sahih ve doğru rivayetler ise unutulmuş, dikkate alınmamıştır! Gerçekte Seyf'in uydurma rivayetleri ve yalanları sahabe için bir fazilet ve menkıbe olmadığı gibi, tersine onları kötölemeyi içermektedir. Meselâ, ellerinden silâhları alınmış on binlerce insanı, sadece kanlarından nehri akıtacağına dair etmiş olduğu yemini yerine getirmek için nehirde boyunlarını vurmak Halid b. Velid için bir fazilet olamayacağı, tam aksine onun insanlık makamından dü-

şüşünü gösterdiği Ehlişünnet bilginlerinin gözünden nasıl kaçmıştır?! Bu ancak Halid'in hayatını, "Hayat nurun zindanıdır; dolayısıyla nurun zindandan kurtulması için onu ortadan kaldırmaya çalışılmalıdır!" diyen zındıkların bakış açısına göre incelersek onun için bir fazilet sayılabilir!¹

Her halükarda konu ne olursa olsun fark etmez; çünkü Seyf'in bu değersiz sözü dillere düşerek yayıldı. Elbette Seyf bunları kavmin ileri gelenlerine faziletler zikrederek süsledi. Hâkim gücün fazilet ve menkıbelerini yayıp onları savunmada doymak bilmez bir iştaha sahip olan Ehlişünnet bilginleri de onlar için gerçekte fazilet ve değer olmadığı hâlde görünüşte bir fazilet sayılabilecek her şeyi yaymak zorunda kaldılar!

Bütün bunlardan daha acı olan şudur: Seyf, görünüşte fazilet olan, fakat gerçekte sahabe ve hâkim gücü kötüleyen bu gibi rivayetleri uydurmakla yetinmeyip, sadece bu yolla İslâm'ı tahrip etmekle kalmamış, aynı zamanda Resulullah (s.a.a) için Allah Tea-lâ'nın yaratmadığı sahabeler yaratmış, fütuhatta onlar için istediği kadar kerametler uydurmuş, dillerine harika şiirler ve güzel kahramanlıklar koymuş, menkıbe ve mehtihlerinde istediği kadar konuşmuştur! Çünkü o insanların, hâkim gücün iftihar ve menkıbeleriyle ilgili şeyleri hiç şüphe etmeksizin kabul edip bunlara dört elle sarılacaklarını biliyordu!

Seyf bu inançtan destek alarak İslâm'ın kökünü kurutmak için istediği kadar yalanlar düzmüş, rivayetler ve râviler uydurmuş ve böylece taraftarlarının bu saf inançlarıyla alay etmiştir.

Ehlişünnet ve Hilâfet bilginleri de Seyf'i ümitsizliğe düşürmemiş, on üç asır boyunca yorulmak bilmez bir çabayla onun yalan ve uydurmalarını yaymış, her yerde dillere düşürmüştür.

Buraya kadar Seyf'in İslâm'a darbe vurmak için uydurduğu, sahabe ve tâbiîn'in veya hâkim gücün fazilet ve menkıbeleriyle süslediği uydurma ve yalanlarından bazı örneklerle değildik. Şimdi Seyf'in, vasiyet konusunda Hilâfet Ekolü'nün sorununu halletme amacıyla söylediği yalan ve uydurmalarından diğer örnekleri inceleyelim.

1- Bk. Yüz Elli Uydurma Sahabe kitabının giriş bölümündeki Zındık ve Zındıklar bahsi, c.1, s.39-56.

Ali'nin (a.s) "Vasi" Diye Meşhur Oluşu Hilâfet Ekolü'nün Sorunu

Geçen konularda, Ümmü'l-Müminin Aişe'nin döneminden İbn Kesir'in dönemine kadar yedi yüz yıl boyunca iki ekol arasında "nas" ve "vasiyet" konusunda nasıl tartışmalar yaşandığını gördük. Çünkü "vasilik"le ilgili nassın oluşu, Resulullah'ın (s.a.a) diğer naslardaki maksadını açıklamaktadır. Hz. Peygamber, bu naslarda hükümet konusunda Ehlibeyt'ine ait olan hakkı Hz. Ali'den (a.s) İmam Mehdi'ye (a.s) kadar açıkça ifade etmiştir; Gadir-i Hum hadisi ve Ali'nin Resulullah'tan (s.a.a) sonra onun mirasçısı ve halifesi olduğunu bildiren hadis vb. gibi. Hilâfet Ekolü bütün bu nasları Resulullah'ın (s.a.a) Ehlibeyt'inin hükümet ve hilâfetine değil, onların faziletine, makam ve mevkilerinin yüceliğine tevîl etmiştir!

Oysa ki, diğer ilâhî dinlerin mensupları Allah'ın son Peygamber'inin vasisinden bahsettiklerinde tek maksatları onun veliahdı ve kendisinden sonraki halifesiydi. Veya Emirü'l-Müminin Ali'nin (a.s) taraftarları, kendi konuşmalarında ve şiirlerinde "vasilik"ten bahsettiklerinde onu, hilâfetin Hz. Ali'nin (a.s) hakkı olduğuna dair bir delil ve belge olarak gösteriyorlardı. Ebuzer Gıfârî'nin Osman'ın hilâfeti dönemindeki sözleri, Malik Eşter'in İmam Ali'ye (a.s) biat edince yaptığı konuşma, Muhammed b. Ebu Bekir'in Mu-aviye'ye mektubundaki sözleri veya Cemel ve Sıffin savaşlarında muhacir ve ensarın şiirleri veya İmam Hasan'a (a.s) biat edildiğinde onun sözleri ya da İmam Hüseyin'in (a.s) Kerbela'daki hilâfet ordusuna karşı okuduğu hutbesindeki buyrukları bunlardan birer örnektir.

Bunların hepsi "vasilik"le delil getirmişlerdir. Çünkü Ehlibeyt hakkındaki bütün naslarda "vasiyet" konusu vardır ve bu nasların hepsini kapsamına almaktadır. Sanki onlar "vasiyet"le delil getirirken bütün nasları göz önünde bulundurarak onlara işaret ediyorlardı.

Ali dostlarının hilâfeti ele geçirmek için kıyımı İmam Hüseyi'nin (a.s) şehadetiyle son bulmamış, aksine, halifelere karşı kıyımları Abbasîlerin hilâfeti dönemine kadar sürmüştür.

Fakat asırlar boyunca siyasî çekişmelerde Ehlisünnet ve Hilâfet Ekolü'nü her şeyden daha çok zor duruma düşüren şey Hz. Ali'nin (a.s) Resulullah'ın "vasi"si diye meşhur oluşuydu. Hilâfete karşı kıyam eden Ali soyundan olanlar buna sarılır, bununla delil getirerek hilâfeti kendi meşru hakları bilirlerdi. Çünkü -daha önce dediğimiz gibi- "vasilik"te

hükümet ve hilâfetin Hz. Ali'yle (a.s) evlâtlarının kesin hakkı olduğu ortaya konmuştur.

İşte bu yüzden Abbasî halifesi Me'mun, Alevîlerin kıyamını yatıştırma çalışırken riyakâr bir şekilde "vasiyet" meselesiyle istidlal ederek İmam Rıza'yı (a.s) kendisinden sonra İslâm devletinin başına geçmesi için kendine veliaht seçmiş ve bu hileyle geniş İslâm topraklarının dört bir yanındaki Alevîlerin ardı arkası kesilmeyen kıyımlarını yatıştırmış, kıyamın başlarını hükümet merkezine çekip bir bir zehirleyerek ortadan kaldırmış ve böylece her şeyi kendi eline almıştır.

Binaenaleyh, asırlar boyunca İmam Ali'nin (a.s), "Resulullah'ın (s.a.a) vasisi" diye meşhur oluşu Hilâfet Ekolü için çok büyük bir sorundu. Şimdi Seyf'in bu sorunu nasıl hallettiğini görelim!

Seyf'in, "Vasilik" Sorununu Halletmeye Çalışması

Geçen bahislerde Hilâfet Ekolü'nün "vasiyet"i ortaya koyan rivayetleri silerek, tahrif ederek veya râvilerini ve bu hadisle istidlal edenleri suçlayarak nasıl gizlediklerini ve vasiyet hakkındaki açık nasları tevil ettiklerini gördük!

Ama bununla birlikte, vasiyet konusunu ortadan kaldırmak ve böyle büyük ve karışık bir sorunu halletmek için hakikatleri o kadar tahrif etmelerine rağmen onların hiçbirisi Seyf b. Ömer'e ulaşamamıştır. Bu alanda Seyf'in aşağıdaki uydurma rivayetine dikkat ediniz:

a) Taberî, hicrî otuz beşinci yılın olaylarının başında şu rivayeti nakleder:

Seyf Atiyye'den ve o da Yezid Fak'asî'den şöyle nakleder:

Yemen'in Sen'a ahalisinden Yahudi Abdullah b. Saba siyah bir kadının oğlu olup Osman'ın hilâfeti döneminde Müslüman olmuş ve insanları saptırmak için uzun yolculuklar yapmıştır. İlk önce Hicaz'a, sonra Basra'ya, oradan Kûfe'ye ve sonra da Şam'a gitmiştir. Fakat Şam ahalisi sözlerini kabul etmeyerek onu şehirden kovmuştur!

Abdullah sonunda Mısır'a gidip oraya yerleşmek zorunda kaldı. O, Mısır'da toplantılar düzenleyerek halka karışıyor, onlarla konuşup şu konuları aktarıyordu:

Hz. İsa'nın (a.s) döneceğine inandıkları hâlde Muhamme-d'in döneceğini inkâr eden insanlara şaşırıyorum. Oysa Allah Tealâ buyuruyor ki: **Hiç şüphesiz, sana Kur'ân'ı farz kılan, seni dönüle-**

cek yere elbette döndürecektir. Ve Muhammed bu ricat ve dönüşe İsa'dan daha lâyıktır.

İnsanlar da onun sözünü kabul ettiler. Böylece İbn Saba oturup hakkında konuşmaları için ricat meselesini insanların arasında söz konusu etti. Bir müddet sonra İbn Saba şu meseleyi söz konusu ediyor: "Bin tane peygamber gelmiştir ve her birinin vasisi vardı; Ali de Muhammed'in vasisidir!" Daha sonra sözlerini şöyle tamamlıyor: "Muhammed peygamberlerin, Ali de vasilerin sonuncusudur. Peygamber'in vasiyetini dinlemeyip Resulullah'ın vasisi Ali'ye saldırarak haksız olarak ümmetin başına geçen kimseden daha zalim kim var?!"

Sonra diyor ki: "Osman haksız olarak hükümete geçti. Resulullah'ın vasisi burada hazır olan Ali'dir. O hâlde kıyam ederek bunu herkese duyurun ve insanları uyandırın. Bu harekette marufu emretme ve münkerden sakındırma hususunda ilk önce başınızdakileri eleştirin ki halk size meyletsin; o zaman onları istediğiniz hedefe yönlendirin!"

Abdullah b. Saba daha sonra her tarafa temsilciler gönderdi ve İslâm topraklarının köşe bucağında üzerinden fesat kokusu gelen herkese mektuplar yazdı. Onlar da gizli bir şekilde onun hedefini izlediklerini söyleyerek marufu emretme ve münkerden sakındırma adı altında ülkenin dört bir yanına mektuplar yazarak başlarındakilerin kötülükleriyle çirkin hareketlerini onlara anlattılar. Fikirdaşları da aynı işi yaptılar; böylece herkes kendi şehrinde yaptıklarını diğer şehirlere haber verdi, onlar da bu haberleri insanlara okudular. Nihayet bu haberler Medine'ye ulaşarak her tarafta yayıldı.

Onlar bu can ve başla çalışmalarında hedeflerinin ne olduğunu söylemiyorlardı. İnsanlara söyledikleriyle içlerinde olanlar arasında çok büyük bir fark vardı!

Sonunda Medine halkı dışında herkes durumlarının diğer şehirlerin halkının durumundan daha iyi olduğuna inandı. Diğer şehirlerin haberleri Medine'ye ulaşınca Medine halkı buna inanmayarak "Biz böyle bir emniyet ve huzur içindeyken diğer şehirlerin insanları bu kadar azap mı çekiyor?" dediler. Öyle ki sonunda Medine halkının Osman'ın yanına giderek şöyle dediklerini yazarlar: "Ey Emirü'l-Mü-minin! İnsanlardan bize ulaşan sana da ulaştı mı?" Osman, "Hayır vallahi!" dedi, "halkın emniyet ve rahatlığı hakkında iyi haberlerden başka bir şey duymadım."

Onlar, "Ama bize ulaştı." dediler ve sonra bildiklerini Osman'a söylediler. Osman dedi ki: "Siz her zaman benim yanımdaydınız, müminlerin yar ve yardımcısısınız; ne yapmamı istersiniz?" Onlar, "Bizce güvenilir adamlarını diğer şehirlerde olup bitenleri sana getirmeleri için oralara göndermelisin." dediler.

Osman onların önerisini yerine getirmek için Osman b. Mesleme'yi çağırarak Kûfe'ye, Usame b. Zeyd'i Basra'ya, Am-mar b. Yasir'i Mısır'a, Abdullah b. Ömer'i Şam'a ve önde gelen diğerlerini diğer yerlere gönderdi.

Bu elçiler gönderildikleri şehirlerde görevlerini yerine getirdikten sonra Ammar Yasir'den önce Medine'ye dönerek, kavmin ileri gelenlerinin veya avam halkın söylediği endişelendirici bir şeyle karşılaşmadıklarını söylediler!

Hepsi görüş birliği içerisinde işlerin Müslümanların istedikleri gibi gittiğini ve yalnızca adaleti uygulamada valilerin sertlik gösterdiklerini haber verdiler.

Halk uzun bir zaman Ammar'ın gelmesini bekledi; öyle ki sonunda onun öldüğünü veya öldürüldüğünü sandılar! Fakat Abdullah b. Sa'd b. Serh'in mektubu Ammar'ın durumunu açıklığa kavuşturarak onları bu endişeden kurtardı.

Abdullah mektubunda şöyle yazmıştır: "Mısır halkından bir grup Ammar'ın etrafına toplanmış, onu kendilerine yaklaştırarak onunla yakın ilişkiler kurmuştur. Ammar'ın etrafında toplananların arasında Abdullah b. Sevda, Halid b. Mulcem, Sevdan b. Hemran, Kenane b. Buşr gibi kimseler göze çarpmaktadır...!"

b) Zehebî de hicrî otuz beşinci yılın olaylarında sözünün başlangıcında Seyf'ten şu iki rivayeti nakleder:¹

1- Seyf b. Ömer, Atiyye'den, o da Yezid Fek'asî'den şöyle rivayet eder:

İbn Sevda Mısır'a gidince bir müddet Kenane b. Buşr'un ve bir müddet de Sevdan b. Hemran'ın yanında ve sonunda da Gafikî'nin yanında kaldı. Gafikî'den cesaret alarak onunla konuştu. Gafikî sonra onu Halid b. Mulcem'in, Abdullah b. Rezin'in ve onun fikirdaşlarının yanına götürdü. İbn Saba onunla da konuştu, fakat vasiyet konusunda onların kendisiyle aynı düşünmediklerini gördü...

1- Tarihu'l-İslâm, Zehebî, c.2, s.122-128.

2- Zehebî, Ammar Yasir'in Mısır'a gidişini Seyf'in dilinden şöyle nakleder:

Seyf, Mubeşşir'den, o da Sehl b. Yusuf'tan ve o da Muhammed b. Sa'd b. Ebî Vakkâs'tan şöyle nakleder: Ammar Yasir, Mısır'a gitti. Babam onun gelişini haber aldı. Amma-r'ın geldiğini söylediklerinde beni onun yanına gönderdi. Ben Ammar'ın yanına giderek görevimi yerine getirdim. Başında eski ve kirli bir sarık olan Ammar kalkarak benimle birlikte babamın yanına geldi. Sa'd, Ammar'ı görünce dedi ki: "Yazıklar olsun sana ey Eba Yekzan! Sen bizim yanımızda iyi bir kişi olarak meşhurdun; şimdi ne oldu ki Müslümanlar arasında fitne ve fesat çıkarmak için çalıştığını ve onları Emirül-Müminin Osman'a karşı ayaklanmaları için tahrik ettiğini duyuyorum; sen aklını mı kaçırdın?!" Ammar, Sa'd'ın bu sözlerini duyunca öfkeyle başındaki sarığını çıkararak yere vurup, "Ben başımdan sarığımı çıkardığım gibi Osman'ı hilâfetten aldım!" dedi.

Sa'd rica ederek şöyle dedi: "Yazıklar olsun sana! Yaşlanıp kemiklerinin içi boşalınca ve hayatının sonunda İslâm'ın kaydından kurtularak hiç azığın olmadan dinden mi çıktın?!" Ammar öfkeyle yerinden kalkarak Sa'd'a sırt dönüp giderken şöyle dedi: "Sa'd'ın vesvesesinden Allah'a sığınırım." Sa'd, Ammar'a cevaben Kur'ân'ın, "**Haberin olsun, onlar fitnenin (tâ) içine düşmüşlerdir.**" ayetini okuduktan sonra dedi ki: "Allah'ım! Osman'ın sabır ve merhametinin mükâfatı olarak kendi yanında onun yüceliğini artır!"

Ammar dışarı çıkınca Sa'd bana dönerek öyle şiddetli bir şekilde ağladı ki göz yaşları sakalını ıslattı. Sonra dedi ki: "Fitne selinden kurtulan kimdir?!" Oğlum, Ammar'dan duyduklarını hiç kimseye söyleme, onları kendi içinde tut. Çünkü ben halkın onu bahane ederek diğerlerine ulaştırıp fitne yaratmalarından korkuyorum. Oysa Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: "*Yaşlılık nedeniyle cahilliğe ve düşüncesizliğe düşmesi dışında daima hak Ammar'ladır!*" Şimdi o zaman ulaşmış, yaşlılık belirtileri ortaya çıkmış cahil ve akılsız olmuştur!"

Osman'a karşı kıyam edenlerden diğer biri de Muhammed b. Ebu Bekir'di. Salim b. Abdullah'tan Muhammed b. Ebu Bekir'in neden kıyam ettiğini sorduklarında onun şöyle cevap verdiğini anlatırlar: "Onun kıyam etmesine öfkesi ve hırsı sebep oldu. Bundan önce onun İslâm'da bir makamı ve mevkisi vardı. Fakat

diğerleri onu aldattılar; o da tamahına kurban oldu. Onun hükümette bir hakkı vardı; ama Osman onu bu haktan mahrum etti."

c) Taberî de hicretin otuzuncu yılı olaylarında Ebuzer Gıfârî hakkında şöyle yazar:¹

Seyf Atiyye'den, o da Yezid Fek'asî'den İbn Sevda'nın Şa-m'a gittiğinde Ebuzer'le görüşerek ona şöyle dediğini nakleder: "Ey Ebuzer! Mal, "Allah'ın malıdır!" diyen Muaviye'nin sözüne şaşırıyor musun?! Elbette ki her şey Allah'ındır. Fakat o bu sözle Müslümanları mal ve servetlerinden uzak tutarak her şeyi kendine almaya çalışmaktadır!"

Ebuzer, İbn Sevda'nın bu sözünü duyunca Muaviye'nin yanına giderek, "Ne hakla Müslümanların malını kendi malın bilmektesin?!" dedi. Muaviye dedi ki: "Ey Ebuzer! Allah sana merhamet etsin. Biz Allah'ın kulları değil miyiz? Mal ve servet Allah'ın mal ve serveti, varlıklar O'nun varlıkları ve emir de O'nun emri değil midir?" Ebuzer, "Öyleyse artık o sözleri tekrarlama!" dedi. Muaviye, "Ben, mal, Allah'ın malı değildir demeyeceğim, aksine mal Müslümanlara aittir, diyeceğim." dedi.

Ebu Derda da İbn Sevda'yla görüşmesinde ona dedi ki: "Sen kim oluyorsun; vallahi ben senin bir Yahudi olduğuna sanıyorum!"

Ubade b. Samit de İbn Sevda'yla görüşünce onun yakasını tutarak çeke çeke Muaviye'nin yanına götürüp, "Vallahi! Ebuzer'i sana gönderen budur!" dedi.

Ebuzer, Şam'da Abdullah b. Saba'yla görüştüktan sonra birtakım tebliğlerde bulundu. Bu cümleden şöyle diyordu:

"Ey güçlüler! Zavallılarla eşitliği gözetin. **Altın ve gümüşü biriktirip de Allah yolunda harcamayanlar ise, onlara da acıklı bir azabı müjdele. Bunların üzerlerinin cehennem ateşinde kızdırılacağı gün, onların alınları, böğürleri ve sırtları bunlarla dağlanacak.**"

Ebuzer sürekli bu sözleri tekrarlıyordu. Nihayet fakirlerle zayıfları aldatarak kendi safına geçirdi ve onlar da zenginlere karşı aynı sözleri söyleyerek onları mallarını infak etmeye mecbur ettiler. Sonunda zenginler usanarak Muaviye'ye şikâyete gittiler. O da

1- Tarih-i Taberî, Avrupa baskısı, c.1, s.2858-2859.

Osman'a bir mektup yazarak: "Ebuzer beni zor bir duruma düşürdü ve şöyle şöyle etti!" dedi.

Osman, Muaviye'ye şöyle cevap yazdı: "Fitne yavaş yavaş baş gösterdi, çok geçmeden tüm çehresini meydana koyacaktır. O hâlde sen bu irinli yaranın başını açma! Ebuzer'e yol azığı vererek bir kılavuzla birlikte bana gönder. Elinden geldiğince ona yumuşak davran, halkı da yatıştır; böyle yapacak olursan işleri ele almış olursun."

Bunun üzerine Muaviye, bir kılavuzla Ebuzer'i Medine'ye gönderdi. Ebuzer Medine'ye ulaşıp Medine'nin sınırının Sel' bölgesine ulaştığını görünce, "Medine halkını hikâyelerde söylenen hesapsız savaşlar ve can yakıcı savaşlarla müjdele!" dedi.

Osman'ın yanına gittiğinde halife ona şöyle sordu: "Ey Ebuzer! Şamlılara ne yaptın ki sözlerinden usandılar?!"

Ebuzer olup bitenleri Osman'a anlatarak, "Mal, Allah'ın malıdır." diye söylenmesi ve yine zenginlerin bütün malları kendi yanlarında toplamaları doğru değil!" dedi. Osman dedi ki: "Gerekeni emretmek, insanları takvalı olmaya ve sakınmaya veya insanları çalışmaya ve orta yolu tutmaya davet etmek benim vazifemdir." Ebuzer, "O hâlde müsaade et de Medine'den dışarı çıkayım. Çünkü Medine artık benim kalacağım yer değil!" dedi. Osman, "Medine'den çıkınca bundan daha kötüsünü yapmayacak mısın?!" dedi. Ebuzer şöyle cevap verdi: "Resulullah (s.a.a) Medine evleri Sel'a ulaştığında bana oradan çıkmamı emretti!" Bunun üzerine Osman, "Resulullah'ın sana emrettiğini yerine getir." dedi. Böylece Ebuzer Medine'den çıkarak Rebeze'ye gidip orada bir mescit yaptı. Osman da ona birkaç deveyle iki köle göndererek "Medine'yi tamamen terk etme, ara sıra Medine'ye gel de tekrar bedevî sayılmayasın!" dedi. Ebuzer de Osman'ın bu önerisini kabul etti!

Osman'ın Hilâfeti Dönemindeki Kargaşalarla İlgili Seyf'in Rivayetlerinin İncelemesi

Seyf bu ve benzeri rivayetleri Osman'ı, Muaviye'yi, Mervan'ı Ümeyye Oğulları halifelerini ve Velid, Sa'd b. Ebî Sarh gibi komutanlarla Emevîlerin diğer ileri gelenlerini savunmak için uydurmuş, onun uydurma hikâyeleri o dönemin kargaşa ortamında dillere düşmüş ve oradan da kuru ağaçlar üzerine düşen bir ateş parçası gibi muteber İslâm

kaynaklarına geçmiştir. Biz bunu *Abdullah b. Saba* adlı eserimizde açılığa kavuşturduk ve o kargaşa döneminin sahih rivayetlerini "*Nakş-i Aişe Der Tarih-i İslâm*" adlı eserimizin birinci ve üçüncü cildinde kaydettik.

Şimdi daha geniş bilgi için, geçen rivayetlerde Seyf'in çeşitli uydurma ve tahriflerinden birkaç örneğe değinelim.

Geçen Rivayetlerde Seyf'in Yalan ve Tahrifleri

1- Geçen Rivayetlerde Seyf'in Uydurmaları

a) Geçen rivayetlerde Seyf'in uydurma râvileri şunlardır: Atiyye, Mubeşşir, Sehl b. Yusuf ve Yezid Fek'asî. Bunun beyanı ise şudur:

Seyf, Atiyye'yi, Bilal b. Ebu Bilal Ehlaî Zabbî diye uydurmuş ve onun Sa'b isminde bir oğlu olduğunu da söylemiştir. Seyf, uydurma rivayetlerinin bir bölümünü Sa'b aracılığıyla babasından ve bazen de diğerlerinin dilinden nakletmiştir.

Biz Seyf'in onlara isnat ettiği rivayetleri sayarak inceleyip *Uydurma Râviler* adlı kitabımızda kaydettik ve Seyf'in onlara isnat ettiği bazı rivayetlerle diğerlerinin rivayetlerini, *Yüz Elli Uydurma Sahabe* adlı eserimizde onun uydurma sahabelerinden biri olan Ka'kaa b. Amr'ın hayatında, yine Ala' Hadremî hikâyesinde *Abdullah b. Saba* adlı kitabımızın birinci cildinde mukayese ettik.

Sehl b. Yusuf'un soyunu ise, "Sehl b. Yusuf b. Sehl b. Malik En-sarî" diye kaydeder. Biz bunların hayatını ve Seyf'in bunların adına uydurduğu rivayetlerin sayısını *Uydurma Râviler* adlı kitabımızda ve Seyf'in bunların dilinden naklettiği rivayetleri *Yüz Elli Uydurma Sahabe* adlı kitabımızda, Ka'kaa'nın hayatında inceledik.

Mubeşşir'e gelince, Seyf onu Mubeşşir b. Fuzeyl diye adlandırmıştır. Biz Mubeşşir'i ve Seyf'in onun dilinden uydurduğu rivayetleri *Abdullah b. Saba* adlı kitabımızın birinci cildinde "Benî Sâide Sakifesi" bölümünde inceledik.

Bunlardan sonuncusu Yezid b. Fak'asî'dir. Biz hadis, tarih, edebiyat, nesep ve tabakât kitaplarında ve hadis ilminin ileri gelenlerinin hayatında böyle bir isim bulamadık. Bu isim, dördü *Tarih-i Taberî*'de ve biri de Zehebî'nin *Tarih-i İslâm*'ında olmak üzere sadece Seyf'in beş rivayetinde geçmektedir. Sanki Allah Tealâ böyle birini sadece Seyf b. Ömer'in râvisi olmak için yaratmıştır!

İşte bu nedenle biz bunu Seyf b. Ömer'in uydurma râvilerinden saydık.

b) Seyf geçen rivayetlerde, râvilerin dışında Gafikî ve diğer bazı kişileri de uydurmuştur; biz sözün uzamasını istemediğimizden onun uydurmalarını ve bunların uydurma olduklarına dair inkâr edilmez delilleri göstermeyi gerekli görmüyoruz. Yine geçen rivayetlerde Seyf şu hikâyeleri de uydurmuştur:

Birincisi: Osman'ın hilâfeti dönemindeki kargaşalarda Abdullah b. Saba'nın faaliyeti. Böyle bir kişini uydurma olduğunu anlamak için bu rivayetleri, *Ahadîsu Aişe* adlı eserimizin birinci ve üçüncü cildindeki sahih rivayetler ve olaylarla karşılaştırmak yeterlidir.

İkincisi: Bu uydurma olayların arasında, Resulullah'ın sahabeleri olan Ebuzer'le Ammar'ın, Seyf'in uydurduğu Yemen ahali-sinden Abdullah b. Saba isminde Yahudi bir kişiye uyduklarını, sa-habe ve tâbiünden bir grubun da bu ikisini izlediğini söylemiş ve onların hepsine "Sabaîler" ismini vermiştir!

Üçüncüsü: Osman'ın, diğer yerlerden gelen şikâyetlerle ilgilenmeleri için çeşitli şehirlere memurlar gönderdiğini ve onları şöyle böldüğünü uydurmuştur: Kûfe'ye Muhammed Mesleme'yi, Basra'ya Usame b. Zeyd'i, Mısır'a Ammar b. Yasir'i, Şam'a Abdullah b. Ömer'i. Seyf, Ammar b. Yasir dışında bütün memurların memuriyet bölgelerinden geri dönerek o bölgelerin ahalisinin teşekkür ve memnuniyetini Osman'a bildirdiklerini; fakat Ammar'ın Abdullah b. Saba'ya uyararak Mısır'da fesat ve kargaşa yaratmak için onun yanında kaldığını uydurmuştur!

Seyf, bu rivayetleri bütün ayrıntılarıyla kendi kafasından uydurmuştur ve böyle efsaneleri ondan başka hiçbir tarihçinin eserlerinde bulmak mümkün değildir. Bu alandaki sahih rivayetler, "*Ahadîsu Aişe*" adlı eserimizde Belazurî'nin *Ensabu'l-Eşraf*'ından naklettiklerimizdir.

Dördüncüsü: Seyf, Ebuzer Gıfârî'yle Muaviye'nin hikâyesini uydurmuş ve bu konudaki doğru rivayetleri tahrif etmiştir.

Biz bu konudaki sahih rivayetleri, *Ahadîsu Aişe* adlı kitabımızda naklettik.

Beşincisi: Seyf, Osman'la valileri arasında gidip gelen mektuplar gibi diğer hikâyeleri de uydurmuştur.

2- Geçen Rivayetlerde Tahrif Örnekleri

a) İsimlerde Tahrif

Seyf, Emirü'l-Müminin Ali'nin (a.s) katili Abdurrahman b. Mulcem'in ismini, Halid b. Mulcem ve Nehrevan Savaşı'nda Haricîlerin başarılarından olan Abdullah b. Veheb Saba'nın ismini de Abdullah b. Saba diye değiştirmiş ve tahrif etmiştir.

Biz bunu *Abdullah b. Saba* adlı kitabımızın ikinci cildinde, Tashif ve Tahrif bölümünde ispatladık.

b) Rivayette Tahrif

Ubâde b. Samit'in Muaviye'yle görüşmesi rivayetini tahrif etmiştir; biz bu rivayetin sahihini *Ahadîsu Aîşe* adlı eserimizde kaydettik. Yine ric'at meselesiyle ilgili rivayeti de tahrif ederek bunu İbn Saba'nın kendi kafasından uydurduğunu ve böyle bir şeyin asla mümkün olmadığını iddia etmiştir. Kur'ân ve sünnetten buna karşı bir delil getirmek istersek bu konudaki sözümüz uzayacaktır. Dolayısıyla bu alanda bir rivayetle yetiniyoruz:

Resulullah (s.a.a) vefat edince Ebu Bekir Sunuh'taki evindeydi. Fakat orada olan Ömer sürekli şöyle diyordu:

Münafıklardan bir grup Peygamber'in öldüğünü yaymışlardır. Hayır, Peygamber ölmemiştir; o, kırk gün kırk gece Allah'ın yanına giderek kavminden gaip olan ve öldüğünü yaymalarından sonra dönüp gelen Musa b. İmran gibi Allah'ın yanına gitmiştir! Vallahi Resulullah da ricat edecektir (dönecektir)...¹

Yine Seyf "vasiyet" rivayetini tahrif etmiş ve gördüğümüz gibi onu Yahudi Abdullah b. Saba'ya isnat etmiştir. Ve yine Resululla-h'ın (s.a.a) Ammar hakkındaki rivayetini tahrif ederek onun Am-mar hakkında şöyle buyurduğunu söylemiştir: "Ammar, yaşlılıktan dolayı aptal ve cahil olmadıkça hak ile birliktedir!" Sa'd b. Ebî Vak-kâs'ın da, "Ammar yaşlanmıştır." dediğini dile getirmiştir. Oysa aşağıdaki hadis Resulullah'ın (s.a.a) Ammar hakkındaki görüşünü çok iyi bir şekilde beyan etmekte-

1- Bu olayın tafsilatı için bk. Abdullah b. Saba adlı eserimizin birinci cildinde Resulullah'ın (s.a.a) Vefatı bölümü.

dir: Abdullah b. Mes'ud'un Resu-lullah'tan (s.a.a) şöyle naklettiği söylenir:

İnsanların arasına ihtilâf düşünce hak Sümeyye'nin oğlu ile-
dir.¹

Yine İbn Sa'd'ın *Tabakat*'ında Hz. Ali'nin (a.s) Ammar'ın mateminde şöyle dediği geçer:

Ammar hak ile ve hak da Ammar iledir.²

Seyf b. Ömer, Ammar hakkındaki bu hadisleri tahrif etmiş ve bunlara, "Yaşlılıktan dolayı aptal ve cahil olmadıkça" sözünü eklemiştir.

Resulullah'ın (s.a.a) Ammar hakkındaki hadislerinden biri de İbn Hişâm'ın Mescidu'n-Nebî'nin yapımı rivayetinde kaydettiği şu hadistir:

Bu arada biri Ammar'ı rahatsız etti. Bunun üzerine Resulullah (s.a.a) buyurdu ki: "Ammar'dan ne istiyorlar? Ammar onları cennete davet ediyor, onlar ise onu cehenneme! Ammar benim gözümle burnum arasındaki derim gibidir; böyle bir makama ulaşmış olan bir kimseyle uğraşmayın."

İbn Hişâm bu hadisi kaydederken Ammar'ı rahatsız edenin kim olduğunu söylememiştir. Fakat Ebuzer (öl. 770 hk.) *Sire-i İbn Hişâm'a* yazmış olduğu şerhte onun Osman b. Affan olduğunu söylemiştir. Biz, "*Ahadîsu Aişe*" adlı eserimizde bunun tafsilatını kaydettik.

Fakat Resulullah'ın (s.a.a) Ebuzer hakkında şöyle buyurduğu bir gerçektir:

Ebuzer'den daha doğru konuşan bir kimsenin üzerine gökyüzü gölge etmemiş ve yeryüzü de üzerinde bulundurmamıştır.³

Kargaşalar Meselesinde Seyf'in Rivayetleriyle Diğerlerinin Rivayetlerinin Mukayesesi

Zehebî kendi *Tarih*'inde¹ Osman'ın hilâfeti dönemindeki fitne ve olayları şöyle kaydeder:

1- Tarih-i Zehebî, c.2, s.179; Tarih-i İbn Kesir, c7, s.270.

2- Tabakat, İbn Sa'd, Beyrut baskısı, c.3, s.262.

3- Sünen-i İbn Mâce, mukaddime, bölüm.11, hadis: 156; Sünen-i Tirmizî, Kitabu'l-Menakıb, "Menakıbu Ebuzer (r.a)" babı; Müsned-i Ahmed b. Hanbel, c.2, s.163, 175, 223 ve c.5, s.351, 356 ve c.6, s.442; Tabakat, İbn Sa'd, Avrupa baskısı, c.4, k. 1, s.168.

Zuhrî der ki: Osman hilâfet kürsüsüne oturunca hilâfetinin ilk altı yılında hiç kimse onu ve işlerini eleştirmede. Halk onu Ömer'den daha fazla seviyordu. Çünkü Ömer halkı sıkıyordu. Ama Osman halife olunca insanlara karşı yumuşak davrandı ve onların sorunlarıyla ilgilendi. Fakat Osman, hilâfetinin ikinci altı yılında halkın sorunlarıyla ilgi-lenmiyor, işleri yakınlarıyla akrabalarına bırakıyordu. Meselâ özel bir hükümle Mısır veya Afrika'nın ganimetlerinin humusunu Mervan'a bağışladı! Umuma ait servet ve malları kendi yakınlarına bırakarak diğer Müslümanları ondan mahrum etti ve "Allah'ın emriyle sıla-ı rahim yaptım." diye bu işine bir gerekçe bulmaya çalıştı!

Osman malları halktan alıp ve sonra onu beytülmalde borç olarak kendisi alarak şöyle derdi:

"Ebu Bekir'le Ömer kendilerine düşeni beytülmalde almıyorlardı, fakat ben onları beytülmalde alarak kendi akrabalarım arasında bölüştürürüm." Halk ise bunu kabul etmedi.

Ve yine dediğimiz gibi takvalı bir kişi olan Umeyr b. Sa'd'ı Humus valiliğinden alarak Şam'la birlikte oranın valiliğini Muaviye'ye verdi. Amr b. As'ı Mısır valiliğinden alarak yerine İbn Ebî Serh'i atadı. Ebu Musa Eş'arî'yi Basra valiliğinden alarak yerine Abdullah b. Amir'i atadı. Muğire b. Şu'be'yi² Kûfe valiliğinden alarak yerine Said b. As'ı geçirdi. İşte bu amelleri yüzünden insanlar itiraz ederek onun karşısında durdular.

Zuhrî der ki: Osman, aralarında Ammar b. Yasir'in de bulunduğu sahabenin ileri gelenlerinden bir grubu çağırarak onlara şöyle dedi: "Sizlerden bir şey soracağım ve bana doğruyu söylemenizi istiyorum. Allah için söyleyin, Resulullah'ın (s.a.a) Kureys'i diğer insanlara ve Hâşim Oğulları'nı da diğer Kureyslilere tercih ettiğini kabul ediyor musunuz?" Onlar susarak bir şey söylemeyince Osman bu kez dedi ki: "Cennetin anahtarları benim elimde olsaydı şüphesiz onları Ümeyye Oğulları'na verir ve böylece hepsinin cennete girmesini sağlardım!"³

* * *

1- Tarih-i Zehebî, c.2, s.122.

2- Bu nüshadaki Muğire b. Şube yanlıştır; doğrusu Sa'd b. Ebî Vakkas'tır.

3- Cennetin anahtarları Osman'ın elinde değıldiyse de beytülmalin anahtarları onun elindeydi.

Burada, Osman'ın hilâfetinin son dönemlerinde Mısır, Şam, Kûfe ve Medine'de Ümeyye Oğulları halifeleriyle valilerinin -ta-rihçilerin değindiği- kötü amellerini veya şahsen Osman'la etrafındakilerin tertemiz sahabeyle tâbiüne karşı çirkin davranışlarını anlatma fırsatımız yoktur. Fakat buna rağmen, sadece Osman'la akrabalarının Resulullah'ın (s.a.a) ashabının gözleri önünde Ebuzer Gıfârî'ye yaptıklarının bir bölümüne değinmekle yetiniyoruz.

Ebuzer, Hac Mevsiminde Mina'da

Ebu Kesir babasından naklen şöyle der:

Cemre-i Vusta'da Ebuzer'le görüştim. Orada halk onun etrafını sarmış soru soruyor, fetva istiyordu. O sırada bir adam Ebuzer'in karşısına geçerek, "Sana meseleleri cevaplandırmamanı ve fetva vermemeni emretmediler mi?!" dedi. Ebuzer başını kaldırıp ona bakarak dedi ki:

"Sen benim takipçim misin?!" Sonra boynunun arkasını işaret ederek şöyle devam etti: "Kılıcınızı buraya koysanız bile, ben başım kopmadan önce Resulullah'tan (s.a.a) duyduğum bir kelimeyi bile söylemeye fırsatım olduğunu düşünsem, şüphesiz onu söyleyeceğim."¹

Buharî bu rivayeti tam olarak kaydetmemiştir. O diyor ki: E-buzer boynunun arkasını işaret ederek şöyle dedi: "Kılıcınızı buraya koysanız bile beni öldürmenizden önce Resulullah'tan (s.a.a) duyduğum bir kelimeyi söyleyebileceğimi düşünsem şüphesiz onu söylerim."²

İbn Hacer *Fethu'l-Barî* adlı kitabında bu konunun açıklamasında şöyle yazar:

"Ebuzer'i muhatap alan o kimse Kureyş'tendi. Onu fetva vermekten engelleyen ise Osman b. Affan'dı."³ Daha sonra bu olayın şerhinde şöyle yazar: "Ebuzer'in, 'bir kelime' sözü az bir konuyu kapsamına aldığı gibi çok konuyu da içerir. Ebuzer bu sözle, her durumda tebliğ edeceğini ve hatta öldürülecek olsa bile tebliğden vazgeçmeyeceğini söylemek istemektedir."

1- Sünen-i Daremî, c.1, s.137; Tabakat, İbn Sa'd, c.2, s.354.

2- Sahih-i Buharî, Kitabı'l-İlim, "el-İlmü Kable'l-Kavli ve'l-Amel" babı, c.1, s.16.

3- Fethu'l-Bârî, c.1, s.170.

İbn Hacer, Ebuzer'in sözünü, "Resulullah'tan (s.a.a) duyduğu her şeyi bir tek kelime bile olsa insanlara söyleyecek ve öldürülse bile bu vazifeden vazgeçmeyecek." diye tefsir etmiştir. Zehebî'nin *Tezkiretu'l-Huffaz* adlı eserinde şöyle geçer: Kureyşli bir adam Ebuzer'in karşısına geçerek, "Emirü'l-Müminin sana fetva vermemeni emretmedi mi?..." dedi.¹

Ebuzer Beytü'l-Haram'da

Hâkim *Müstedrek*'inde kendi senediyle Heneş Kinanî'den² şöyle nakleder: Ebuzer'in elini Kâbe'ye yaslayarak insanlara şöyle dediğini duydum:

Ey insanlar! Beni tanıyanlar benim kim olduğumu bilir, beni tanımayanlar ise bilsinler ki ben Ebuzer'im. Ben Resu-lullah'ın (s.a.a) şöyle buyurduğunu duydum: "Ehlibeyt'imın misali Nuh'un gemisi gibidir; ona binen kurtuldu, ondan ayrılıp sapan ise boğuldu."³

Ebuzer Mescid-i Nebi'de ve Diğer Yerlerde

Yakubî, Ebuzer'in hâkim güce karşı çıkışını kendi *Tarih*'inde şöyle kaydeder:

Osman'a, Ebuzer'in Mescid-i Nebi'de oturup, insanlar etrafını sarınca onlara birtakım konuları anlatarak onun (Os-man'ın) hakkında dokunaklı ve imalı sözler söylediğini veya mescidin kapısında durarak halka hitaben şöyle dediğini ha-ber verdiler:

Ey insanlar! Beni tanıyanlar tanırlar, tanımayanlar da bilsinler ki ben Ebuzer Gıfârî'yim, ben Cündeb b. Cünade-i Rebezî'yim.

"Gerçek şu ki, Allah, Adem'i, Nuh'u, İbrahim ailesini, İmran ailesini âlemler üzerine seçti. Onlar birbirlerinden (türeme tek) bir zürriyetti. Allah işitendir, bilendir."⁴

Ey insanlar! Muhammed (s.a.a) Nuh, İbrahim âilesi ve İsmail soyunun seçkinidir ve hidayet edici aile Muhammed'dendir. O,

1- Tezkiretu'l-Huffaz, Zehebî, c.1, s.18.

2- el-İsabe'de, Haneş'in Gıffar'dan bir kişi olduğu geçer.

3- Müstedreku's-Sahihayn, c.2, s.343. Hâkim bu hadisin Müslim'in şartıyla sahih olduğunu söyler.

4- Âl-i İmrân, 33

onların yücesinin yücesidir; onlar öyle kişilerdir ki kavimleri arasında fazilet ve üstünlük kazanmışlardır, Bizim aramızda yükselmiş gökyüzü, perdesi çekilmiş Kâbe, kendisine yönelinen kible, parlak güneş, gökte gezen ay, yol gösteren yıldızlar, yağlı her tarafı ışıldatan ve herkese bereketini ulaştıran zeytin ağacı gibidirler.

Muhammed, Adem'in ve peygamberlerin kendisiyle üstün kıldıkları şeyin mirasçısıdır ve Ali b. Ebu Talib de Muhammed'in (s.a.a) vasisi ve ilminin mirasçısıdır.

Ey peygamberlerinden sonra şaşkın gezen ümmet! Bilin ki, eğer Allah'ın öne geçirdiği kimseyi öne geçirip O'nun geriye bıraktığı kimseyi geride bıraksaydınız, velâyet ve veraseti Resulullah'ın (s.a.a) ailesine bıraksaydınız, şüphesiz başınızın üstünden ve ayağınızın altından yararlanırdınız. Ha-yır ve bereketler her taraftan size yönelir, Allah dostları zavallı olmaz, Allah'ın farzlarından bir bölümü yok olup gitmez ve Allah'ın hükmünü uygulamada iki kişi arasında ihtilâf çıkmazdı. Çünkü gerçek bilgi onların yanındadır. Fakat yaptıklarınızı yaptığınız için çirkin amelelerinizin sonucunu tadın ki, **"Zulmetmekte olanlar, nasıl bir inkılaba uğrayıp devrileceklerini pek yakında bileceklerdir!"**¹

Yakubî bundan sonra kendi *Tarih*'inde şöyle kaydeder:

Osman, Ebuzer'in kendisini kötülediğini ve değiştirdiği Resulullah'ın (s.a.a) sünnetini veya Ebu Bekir'le Ömer'in yönetim tarzını insanlara anlattığını öğrenince onu Şam'da olan Muaviye'nin yanına gönderdi!

Ebuzer Şam'da da boş durmadı. Ebuzer, mescitte oturup o sözlerini orada da söylüyor, insanlar da etrafında toplanarak sözlerini dinliyorlardı. Nihayet dinleyicilerinin sayısı çoğaldı ve büyük bir halka oluşturdular...

Bunun peşinden Yakubî'nin söyledikleri özetle şöyledir:

Muaviye Osman'a bir mektup yazarak, "Sen Ebuzer'i buraya göndermekle Şam'ı da kendine karşı bozdun!" dedi. Bu-nun üzerine Osman, Muaviye'ye, "Ebuzer'i havutsuz bir devenin üzerine oturtarak Medine'ye gönder." diye yazdı!

1- Rivayetin akışından, Ebuzer'in bu tebliğ hareketini, Mescid-i Haram'da ve Mina'da yaptığı gibi, hac mevsiminde Mescid-i Nebi'de yaptığı anlaşılmaktadır. Çünkü hac mevsimi dışında kendisini tanıtmaya gerek yoktu; zira herkes ve özellikle Medine halkı onu çok iyi tanıyordu.

Ve böylece Ebuzer, bu uzun yolculuk boyunca bacakları kötü bir duruma düştüğü hâlde Medine'ye geri gönderildi! Osman, Ebuzer'le ilk karşılaşmasında aralarında geçen birtakım tartışmalar sonucu onun Rebeze'ye sürülme fermanını verdi!

Kûfe valisi Velid b. Ukbe'yle Resulullah'ın (s.a.a) sahabetisi İbn Mes'ud arasında da buna benzer bir sürtüşme medya-na gelmiş, bunun üzerine Osman, İbn Mes'ud'u Medine'ye çağırılmış ve onunla ilk karşılaşmalarında sert bir şekilde onu yere vurmalarını emretmiş ve bunun sonucunda da onun ölmesine sebep olmuştur.

Osman, Resulullah'ın (s.a.a) sahabetisi Ammâr b. Yasir'e de benzeri şekilde davranmıştır!¹

Osman'ın Hilâfetinin Son Dönemlerindeki Kargaşa Ortamından Özet

Osman, Emevî valilerini Müslümanlar ve beytülmal hususunda serbest bırakmıştı. Halk başlarındaki valilerin zulmünden usanıp ona şikâyet edecek olsalardı önemsemez, şikâyetlerine bakmazdı. Nihayet ona karşı ayaklanarak haklarını almak için kıyam ettiler.

Osman'a karşı kıyamda, Temim Oğulları Talha'yı hilâfete oturtmak ve Zübeyir ailesi de Zübeyir'i hilâfete geçirmek ümidiyle Osman'la ters düşüp, ona karşı düşmanlık ettiler! Bunların dışında ve Ümeyye Oğulları'ndan başka hemen hemen bütün ensar ve Resulullah'ın (s.a.a) ashâbının hepsi Emirü'l-Müminin Ali'yi (a.s) tebliğ etmekteydi.

Sonunda kıyam edenler, ensarın ve diğerlerinin desteğinden mahrum kalan Osman'ı ortadan kaldırarak Ali'ye (a.s) biat edip onu hilâfete geçirdiler.

Talha'yla Zübeyir de çoğunluğa uyarak diğer sahabelerin başında Ali'ye (a.s) biat etmek zorunda kaldılar.

Fakat İmam Ali (a.s) beytülmalı Müslümanlar arasında eşit bir şekilde bölüştürünce kendilerini diğerlerinden üstün gören tabaka buna çok kızıp ona itiraz etti; bunların başlarını da Talha ve Zübeyir çekmekteydi!

1- Her üç alanda daha fazla bilgi için bk. Ahadîsu Aişe.

Talha ve Zübeyir çok geçmeden Ümmü'l-Müminin Aişe'ye gittiler. Ümeyye Oğulları da onların etrafında toplanarak Osman'ın kanının intikamını almayı bu fitnelere bahane ettiler!

Ahdini bozan bu insanlar Basra üzerine yürüyerek orayı ele geçirdiler ve oradan İmam Ali'ye (a.s) karşı büyük bir ordu seferber ettiler. İmam Ali (a.s) de bu fitneyi yatıştırmak için Medine'den çıkarak Basra şehri dışında onların ordusuyla karşılaştı. Sonunda iki ordu arasında Cemel Savaşı diye meşhur olan savaş patlak verdi. Aişe'nin ordusundan bazıları öldürüldü, teslim olan diğerlerini de İmam Ali (a.s) affetti.

Osman dönemindeki halkın kıyamı, Emirü'l-Müminin Hz. Ali'ye (a.s) biat edilmesi ve Basra'da vuku bulan Cemel Savaşı özetle böyleydi. Biz bu konudaki rivayetleri "*Ahadîsu Aişe*" adlı eserimizin ikinci cildinde genişçe kaydettik.

Seyf'in Uydurma Rivayetleriyle, Kargaşa Döneminin Sahih Rivayetlerinin Mukayesesi

Seyf der ki: Yemen'in Sana ahalisinden siyah bir cariye'nin oğlu olan Abdullah b. Saba ismindeki Yahudi, Osman'ın hilâfeti döneminde zahiren Müslüman olmuştu. O, Medine, Şam, Kûfe, Basra ve Mısır gibi büyük İslâm şehirlerini gezerek insanlara Resulullah'ın ricat edip döneceğini, Ali'nin Resulullah'ın vasisi olduğunu, Osma-n'ın onun hakkını gasbettiğini, dolayısıyla ona karşı kıyam ederek hakkı ondan alıp asıl sahibine vermek gerektiğini söylüyordu!

Resulullah'ın (s.a.a) tertemiz sahabesinin ileri gelenlerinden olan ve Sabaîler denilen Ammar Yasir, Ebuzer Gıfârî, Hucr b. Adiy ve benzeri onlarca insan onun sözlerine inanarak onun önderliğini kabul etti.

Yahudi İbn Saba, bunları, marufu emredip münkerden sakındırma adı altında insanları davet etmek, valileri eleştiren mektuplar yazıp insanları onlara karşı ayaklandırmak için öğretmişti; nitekim onlar da böyle yaptılar! Ammar b. Yasir de Peygamber'in buyurduğu gibi yaşlanmış ve aptallaşmıştı; Ebuzer Gıfârî de aynı şekildeydi!

Sonuçta Sabaîler, yani sahabelerle tâbiîn, İbn Saba'nın emirlerine uyarak insanları Medine'ye çektiler ve Osman'ı evinde öldürerek Ali'ye (a.s) biat ettiler!

Ama Talha'yla Zübeyir, Osman'ın kanını istemek için Basra'ya gittiler; Ali de onların peşinden oraya doğru hareket etti. İki ordu Basra şeh-

ri dışında birbirleriyle karşılaşılarak müzakere edip sulh yolunu aradılar; böylece sulhu savaşa ve kan dökmeye tercih ettiler. Fakat arzularının suya düştüğünü gören Sabaîler, işlerinin sonundan korkuya kapıldılar. Bu nedenle bir hile düşünerek geceleyin iki ordunun içine sızdılar.

Sabah olunca iki taraftan şiddetli ok yağmurları başlattılar. İki ordunun komutanlarından hiçbiri Sabaîlerin hilelerinden haberdar olmadığından onların bu hareketi iki ordunun birbirlerine saldırmalarına sebep oldu. Sonunda da aralarındaki okçuların kim oldu-ğunu kimse anlayamadı!

Ve nihayet Seyf, Cemel Savaşı'nın böyle başladığını ve İmam Ali'nin zaferiyle sonuçlandığını söylemektedir!

Seyf, bu rivayetleri yüzlerce düzmece rivayetin arasından ve uydurma râvilerinin dillerinden nakletmektedir. Geçen rivayetlerde isimleri belirtilen sahih rivayetlerine işaret ettiğimiz râviler bu cümledendir. Oysa Taberî, İbn Esîr, İbn Kesir, İbn Asâkir, İbn Hal-dun ve diğer meşhur bilginler, Seyf b. Ömer'in zındıklıkla suçlandı-ğın, bilginlerin onu yalancı diye tanıttıklarını, güvenilir görmeyip sözlerine itina edilemeyeceğini söylediklerini biliyorlardı.

Biz bütün bunları, *Abdullah b. Saba* adlı kitabımızda onların birçoğundan naklettik.

Yine bu bilginler o rivayetlerin hangilerinin sahih olduğunu bildikleri hâlde söylemek istemiyorlardı. Kendileri de bunu hiç çekinmeden söylemiş ve sahih hadisleri "sıradan insanların bunları duymaya güçleri yetmez." bahanesiyle gizlemişlerdir!

Keşke bu bilginler, diğer birçok rivayetlerde yaptıkları gibi bu konuda sadece sahih rivayetleri gizlemekle yetinseydiler de sahih hadisler yerine yalan hadisler nakletmeseydiler ve kesinlikle yalan ve temelsiz olduğunu bildikleri uydurma rivayetleri halka anlatmasaydılar.

Bu bilginler, Seyf b. Ömer'in, Ammar, Ebuzer, İbn Mes'ud, Hucr b. Adiy ve diğer onlarca sahabe ve tâbiüne isnat ettiği bütün şeylerin yalan ve iftira olduğunu çok iyi biliyorlardı. Ve yine Seyf'in, "Sahabenin ileri gelenleri bir Yahudi'yi izlediler ve o Yahudi, onlara Müslümanları birbirlerine düşürmelerini, bilmeden her işi yapmalarını ve onların arasında fesat, fitne ve kargaşa çıkarmalarını emretti." şeklindeki sözü tamamen yalan ve iftiradır!

Böyle hurafelere inanan beyinler kahrolsun! Onlar, Seyf'in dediğine göre, halife Osman'ın fitne ve fesadı körükleyen böyle bir Yahudi'nin varlığından habersiz olduğunu nasıl kabul edebilirler?!

Nasıl olur da Ammar b. Yasir'le Ebuzer Gıfârî, Ali'nin Resulul-lah'ın (s.a.a) vasisi olduğunu söyleyen bu Yahudi'nin iddiasını Emi-rü'l-Müminin Ali'den (a.s) sormamış olabilirler?!

Bilmem bunlar bu yalanları nasıl kabul ettiler? Hilâfet Ekolü bilgilerinin Seyf'in bu uydurmalarını doğrulayacaklarına inanmı-yorum? Asla! Böyle bir şey kesinlikle olamaz! Çünkü onlar Seyf'in düzmece ve iftiralalarının yalan olduğunu biliyorlardı ve bilmektedirler.

Avam halkın bu hurafe efsanelere nasıl inandıklarına şaşırıyorum. Seyf'in düzmecelelerini yayan bilginler bütün bunların yalan ve iftira olduğunu bilmektedirler; buna rağmen yine de, yalanlarını, dönemin hâkim güçlerinin eleştiri oklarına hedef oldukları konularda onları savunma adına gizlemiş ve yine insanların eleştirisine sebep olan Halid b. Velid'in, sahabe Malik b. Nüveyre'yi öldürerek aynı gece onun karısıyla ilişkide bulunuşuna karşı yaptığı izahtan dolayı bu zındığın rivayetlerini seçmişlerdir!

Basra valisi olduğu dönemlerde Muğire b. Şu'be'nin suçlanması veya Sa'd b. Ebî Vakkâs'ın Ebu Mihcen'den şarap içme haddini kaldırışı ya da şarap içmesi yüzünden Velid b. Ukbe'nin kırbaçlanması gibi her biri halifelerle onların valileri ve akrabaları için utanç ve eleştiri kaynağı olan rivayetleri riyakârca düzeltmeye çalıştığı için Seyf'in rivayetleri Ehlisünnet tarafından seçilmiştir.

Böyle bir durumda Hilâfet Ekolü'nün ileri gelen bilginleri para ve güç sahiplerini savunma ve suçlanan hâkim gücü temize çıkarma adına bu zındığın İbn Mes'ud, Ebuzer ve Ammar gibi tertemiz ve yoksul sahabelere attığı iftiralarını yaymayı önemsememektedirler. Çünkü onlar için önemli olan, halifelerle valilerin, yakınlarının ve etrafındakilerin eleştirilmesine sebep olan şeylerin avam halktan gizli kalmasıdır ki bu da ancak Seyf'in uydurma ve düzmecelelerini yaymakla mümkündür! Çünkü bu şekilde hem onlar amaçlarına ulaşmış olurlar ve hem de Seyf zındıklığı doğrultusunda Re-sulullah'ın (s.a.a) temiz sahabesini alçak ve değersiz göstermekle ve İslâm tarihinde değersiz yalan ve iftiraları yaymakla öteden beri tasarladığı arzusuna kavuşmuş olurdu!

Osman'ın öldürülmesinin sebepleri hakkında "Biz bunun sebeplerinin birçoğunu söylemekten sakınıyoruz; çünkü öyle sebepler vardır ki

onları görmezlikten gelmek icap eder." diyen Taberî'nin bu sözünden anlaşılan şudur: Taberî'nin, sahih rivayetleri gizlemesinin sebebi, hâkim gücün avam halkın arasında kınanmasına sebep olacak utanç verici rivayetlerin varlığıdır; nitekim daha önce de onun "Ve onlar avam halkın duymaya güç yetiremeyeceği şeylerdir." dediğini nakletmiştik!

Kısacası, bu gibi gizlemelerle Resulullah'ın (s.a.a) hadisleri, si-reti ve Ehlibeyti ile ashabının tutum ve davranışları tahrif edilmiş, sahih rivayetler düzmece ve uydurma rivayetlere dönüştürülmüştür. Seyf bunları, içindeki zındıklıktan dolayı yapmış, bilginler de onun bu uydurma rivayetleri içinde hâkim gücü, halifelerle valileri ve akrabalarını savunabilecekleri bir nokta buldukları için tepeden tırnağa yalan olduklarını bildikleri hâlde sahih rivayetlerin yerine dillere düşürmüşlerdir!

Hilâfet Ekolü'nün bu türden gizlemelerine çok fazla rastlanmaktadır.

Hilâfet Ekolü'nde Gizleme Çeşitleri Konusunun Özeti

Ehlişünnet bilginlerinin, İslâm'ın ilk dönemlerindeki hâkim gücü, valileri ve akrabalarını eleştirip kınayan rivayetleri gizlemede görüş birliği içerisinde olduklarını ve buna, onların hepsinin Re-sulullah'ın (s.a.a) ashabı olmalarını, dolayısıyla onları eleştiren bir şey söylemenin câiz olmayışını delil getirdiklerini gördük! Oysa bu bilginler, Resulullah'ın (s.a.a) Ammar, Ebuzer ve İbn Mes'ud gibi tertemiz ve yoksul ashabına saygısızlık içeren yalan ve uydurma rivayetleri yaymışlardır!

Bunlar, hâkim gücü savunma yolunda bazen rivayetin tamamını gizlemiş, bazen onları eleştiren bölümünü silmişler, onları eleştirmeyen diğer bölümünü nakletmişlerdir.

Bazen de rivayetin hâkim gücü eleştiren bölümünü silerek yerine anlaşılmasız ve belirsiz kelimeler koymuşlar, böylece onun anlaşılmasını engellemişlerdir.

Bazen de bazı rivayetleri çeşitli şekillerde tahrif edip sabırlı bir kişiyi cahil bir zalim; azgın ve bencil bir zalimi ise sabırlı bir kişi gibi gösterirler; başka bir deyişle, her şeyi tersine çevirirler!

Sonra da diğerleri, tahrif edilmiş veya uydurulmuş bu rivayete geçerlilik kazandırarak güvenilir hale getirir, onu hâkim güçle valilerini eleştiren sahih rivayetlerin yerine İslâm toplumlarında yaymaya çalışırlar! Yine var güçlerini harcayarak ve bazen de fikirdaşlarından yardım alarak hâkim gücü eleştiren rivayeti, o rivayetin râvisini ve onu kitabın-

da kaydeden yazarı tezyif etmeye kalkışır, binlerce dil yarası ve iftira yağmuruna tutarak itibarını düşürürler.

Bunları da yapamasalar o rivayeti hâkim gücün lehine olacak şekilde tevil ederler. İşte bu yolla hâkim gücü eleştiren ve kınayan rivayetleri onların övgüsüne çevirirler!

Sonra onların yolunu izleyenlere bu tavırda kendilerine eşlik ettikleri müddetçe saygı duyarlar. Onlarla uyum içerisinde olan rivayetin râvisini güvenilir kişi olarak tanıtır rivayetin sahih olduğunu söylerler ve onlarla aynı hedefi izleyen yazarın eserini o yoldaki uyumu kadar güvenilir ve doğru tanıtır, râvi ve yazarın ismini yücelterek ağızlarına alır ve meşhur olması için var güçlerini harcarlar!

İşte bu nedenle Ehlisünnet Ekolü'nde *İbn Hişâm'ın Sîreti* doğruluğu ve güvenilirliğiyle meşhur olmuştur. Çünkü bu kitap onların ittifak içerisinde olduğu doğrultuda ve onlarla uyum içerisinde hareket etmektedir. *İbn İshak'ın Sîreti* de yine bu nedenle ilgisizlikle karşılanmış ve onların metoduyla uyum içerisinde olmadığı için u-nutulmuştur. Oysa İbn Hişâm, Siret'ini İbn İshak'ın *Siret'*inden almıştır; ancak şu farkla ki, kendi deyişiyle, söylenmesi insanları rahatsız eden şeyleri ondan atmıştır!

Yine bu sebeple *Tarih-i Taberî*, en güvenilir rivayet ve tarih kaynağı olarak tanıtılmış, özel bir itibar ve şöhrat kazanmıştır! Ve yine aynı nedenle bu kitabın yazarı Ehlisünnet Ekolü'nde "Tarihçilerin İmamı" anlamında, "İmamul-Muverrihîn" lakabını almıştır. Çünkü o, bu metodu izleyerek uydurma ve yalan olduklarını çok iyi bildiği ve hepsinin gerçeklerle ve tarihî olaylarla çeliştiğinden haberdar olduğu Seyf'in bütün rivayetlerini sahabelerin döneminin, daha açık söyleyecek olursak ilk halifelerin döneminin rivayetlerinde dağınık bir şekilde kaydetmiştir! Bunun ardından âlimler, *Tarih-i Taberî*'de kaydedilenleri ele geçirmek için adeta hücum ederek onların hepsini İslâm kaynaklarına geçirdiler ve sahih hadisler ise hiç ilgi duymadılar; öyle ki sahih hadisler İslâm toplumlarında yok olmaya mahkum oldular!

Yine bu sebeple Ehlisünnet Ekolü'nde Buharî İmamul-Muhadisîn makamına oturdu ve *Sahih*'i de Kur'ân'dan sonra en sahih kitaplardan sayıldı; onun veya Müslim'in *Sahih*'inde geçmeyen sahih hadisler ise güvenilmez ve itibarsız olarak tanıtıldılar!

İslâm Kaynaklarındaki Rivayetlerde İhtilâfın Kaynağı

Bu kitabın geçen konularına veya bu kitabın ikinci cildindeki halifelerin içtihadı konusuna dikkat edecek olursak İslâm rivayetlerindeki ihtilâfın kaynağını bulabiliriz!

Biz, iki yerde, hâkim gücün siyasetine veya çıkarlarına ters düşen sahih rivayetlerin karşısında, onların siyaset ve çıkarlarıyla u-yum içerisinde olması maksadıyla uydurulmuş olan hadislerle karşılaştık! Buradan güçlü hadisi zayıf hadislerden ayırt etmek için sabit bir ölçü elde ettik. Şöyle ki, *Sahih-i Buhari*'deki çelişkili hadislerden zayıfı, ölüye ağlamaya karşı çıkan ve bu yasaklamayı Re-sulullah'a isnat eden hâkim gücün siyasetiyle uyum içerisinde olanıdır. Güçlü hadis ise ölüye ağlamayı caiz gören ve bunu Resu-lullah'ın (s.a.a) sünnetinden sayan Ümmü'l-Müminin Aişe'yle diğerlerinin rivayetidir.

Yine, "Resulullah'ın hayatının son anlarında yanında kim vardı?" konusundan bahseden Ümmü'l-Müminin Aişe'nin birbiriyle çelişen iki rivayetinden zayıf olanı "Ali'ye ne zaman vasiyet edildi ki benim haberim olmadı? Peygamber benim kucağımda, göğsüme yaslanmış olduğu hâlde vefat etti!" diyen hadistir. Aişe'den nakledilen güçlü rivayet ise, Resulullah'ın (s.a.a) hayatının son anlarında başucunda Emirü'l-Müminin Ali'nin (a.s) bulunduğunu bildiren rivayettir. Aişe'nin birinci rivayeti hükümet ve güç sahiplerinin hoşnutluğunu kazanmak içindir, ikinci rivayeti ise onların siyaset ve çıkarlarıyla çelişmektedir. İşte bu, Resulullah'ın (s.a.a) ve geçmiş peygamberlerin sünnetinde, sahabe ve tâbiînin siretinde güçlü hadisi zayıf olanından ayıran ve hatta halifelerin kendi siyasetlerine uygun olarak içtihat edip fetva verdikleri hükümleri birbirinden ayırt etmek için kullanılacak olan sabit bir ölçüdür.

Geçen Konuların Özeti ve Hakikatler

Araştırmacı bir kişi, Ehlişünnet Ekolü'nde hakkı batıldan ayırt etmede tek ölçünün yalnız hâkim gücün maslahatı olduğunu anlar! Şöyle ki, eleştiriye tutulan veya onların rezil olmalarına ve isimlerinin kötüye çıkmalarına sebep olan her rivayet zayıf ve batıldır. Bundan bir kısmını rivayet eden her kitap, râvi ve yazar zayıf ve güvenilmez sayılır! Onu çeşitli şekilde kötülerler! Eğer kötüleyemedikleri bir rivayet veya yazarını eleştiremedikleri bir yazıyla karşılaşılırsa onu kendi istedikleri gibi teviller ederler!

Diğer taraftan, hâkim gücün menkıbe ve faziletlerini anlatan ve onların eleştirilmesine sebep olan şeyleri bırakan her yazar ve râvi güvenilir ve doğrucudur!

Bunun dışında, rivayet ettiği veya yazdığı şeylerde hâkim gücü savunan ve onlara taraftarlık eden kimseyi güvenilir, olarak tanıtip rivayetlerini alarak kendi kitaplarında nakleder ve bu sesi herkese duyururlar!

Zındık Seyf b. Ömer, böyle geniş ve açık bir kapıdan girerek Resulullah'ın (s.a.a) sünnetine, hadis ve siretine istediği her şeyi sokmuştur! Yine bu nedenle onun uydurma rivayetleri on üç asır boyunca yetmişden fazla İslâmî kaynağa işlenmiştir!

Seyf, istediği hadisi Resulullah'ın (s.a.a) sünnetine sokmuştur. Biz bunları *Yüze Elli Uydurma Sahabe ve Ruvatn Muhtelekûn* adlı kitaplarımızın aşağıdaki bölümlerinde inceledik:

Resulullah'ın (s.a.a) elçileri.

Resulullah'ın (s.a.a) vasileri.

Resulullah'ın (s.a.a) huzuruna çıkan temsilciler.

Resulullah'ın (s.a.a) üvey evlâdı.

Daha önce Seyf'in, Resulullah'ın (s.a.a) Ammar hakkındaki hadisini nasıl tahrif ettiğini söyledik.

Seyf b. Ömer, hurafe hadisleri *Siretu'n-Nebiyi'l-Muhtar* adlı kitabında ve diğer kitaplarda kaydeden *Kitabu'l-Envar*'ın yazarı E-bu'l-Hasan Bîkrî veya İsrailiyyat'ın İslâm kaynaklarına girmesine neden olan Ka'bu'l-Ahbar gibi kişiler hakkında görüşümüz budur. Biz *Nakş-ı Eimme Der İhya-i Din* adlı kitabımızda bunların rivayetlerini ve hedeflerini inceleyip konularını beyan ettik.

Ama Buharî'yle *Sahih*'inin, İbn Hişâm'la *Siret*'inin, Taberî'yle *Tarih*'inin ve metot ve davranışlarını inceleyip eleştirdiğimiz benzeri bilgilerin bizim yanımızda farklı bir konuları vardır. Çünkü bazı yerlerde her ne kadar bunların metotları eleştiriliyorsa da, buna rağmen kendi kitaplarında bizce de güvenilir olan Resulullah'ın (s.a.a) birçok sahih sünnetlerini ve hadislerini kaydetmişler ve biz de onları bunlardan nakletmekteyiz.

Ehlibeyt Ekolü ulemasının metodu şudur: İlmî çalışmalarında bir âlimin yanıldığını gördüklerinde, o âlim onlara göre saygı değer biri olsa ve eleştirdikleri konu dışında diğer yerlerde onun bilgisinden yarar-

lanmış olsalar bile onu, o konuda hiç çekinmeden eleştirirler. Bu ise, fıkıh hükümleri ve hadis ilminde bile onların ulema ve bilginleri taklit etmedikleri anlamına gelir.

Ehlibeyt Ekolü uleması, *Usul-i Kâfi*'deki zayıf hadisle *Sahih-i Buharî*'deki zayıf hadisi birlikte reddeder ve sahih hadisi hangi kitaptan olursa olsun kabul eder.

Büyük Meclisî (öl. 1111 hk.) *Usul-i Kâfi* kitabına *Mir'atu'l-Ukul* isminde bir şerh yazarken *Usul-i Kâfi*'nin çeşitli bölümlerinde karşılaştığı binlerce zayıf hadisi ortaya koymuştur. Oysa *Usul-i Kâfi* kitabı Ehlibeyt Ekolü mensuplarının en meşhur hadis kitaplarından. Ve Ehlibeyt Ekolü'nde bu konu, Hilâfet Ekolü mensuplarının tutumunun tam aksinedir. Çünkü onlar *Sahih-i Buharî*'yi Kur'-ân-ı Kerim'le bir ayarda bilip, onda sahih olmayan bir tek hadis bile bulunmadığına inanırlar; hatta Allah'ın kitabında geçmese bile, *Sahih-i Buharî* ve *Sahih-i Müslim*'de geçen Resulullah'ın (s.a.a) sünnetinin tamamının sahih olduğuna inanırlar!

Kütüb-i Sitte dedikleri kitapların diğer dördünde geçse bile bu iki kitapta -*Sahih-i Buharî* ve *Sahih-i Müslim*- geçmeyen Resulullah'ın (s.a.a) sünnetinin doğruluğunu kabul etmek onlar için çok zordur. Oysa Ehlişünnet ve Hilâfet Ekolü'nde *Kütüb-i Sitte*'nin yazarlarından farklı olan hafızların çoğunun hadiste *Sihah*, *Mesaniid*, *Sünen*, *Musennefat*, *Zevaid* vs'den ibaret olan ayrı kitapları vardır. Örneğin:

Sahih-i Ebu Huzeyme (öl. 311 hk.)

Sahih-i İbn Habban (öl. 345 hk.)

es-Sihahu'l-Me'sure An Resulillah (s.a.a) -Hafız Ebu Ali b. Sukn (öl. 353 hk.)

Müsned-i Tayalesî (öl. 254 hk.)

Müsned-i Ahmed b. Hanbel (öl. 231 hk.)

Sünen-i Beyhakî (öl. 458 hk.)

Sünen-i İbn Ebu Bekir Şafiî (öl. 348 hk.)

el-Meacium's-Selase -Taberânî- (öl. 360 hk.)

Musannef-i Abdurrazzak San'anî (öl. 211 hk.)

Musannef-i İbn Ebu Şeybe (öl. 235 hk.)

Mecmau'z-Zevaid-i Heysemî (öl. 807 hk.)

Müstedrek-i Hakîm (öl. 405 hk.)

Ve diğer hadisçilerden onlarca diğer büyük hadis kitabı! Resulullah'ın (s.a.a) ve sahabenin sireti ve fütuhâtı konusunda diğer kitaplar telif edilmiştir. Örneğin:

et-Tabakatu ve't Tarih, -Halife b. Hayyat- (öl. 240).

Futuhu'l-Buldan ve Ensabu'l-Eşraf -Belazurî- (öl. 279 hk.)

et-Tenbihu ve'l-Eşraf ve Murucu'z-Zeheb -Mes'udî- (öl. 345 hk.)

el-Meğazi -Vâkıdî- (öl. 207 hk.)

Tabakat-ı İbn Sa'd (öl. 230 hk.)

Ve diğer meşhur yazarlardan onlarca muteber kitap!

Şimdi şöyle bir soruyla karşılaşmaktayız: Neden hadiste diğer kaynaklar ilgisizlikle karşılaşırken bütün dikkatler *Kütüb-i Sitte*'ye yönelmiştir?! Ve neden *Sire* ve *Meğazi*'de sadece *Siret-i İbn Hişâm* ve tarihte sadece *Tarih-i Taberî* söz konusu edilmiş ve diğer kaynaklara pek önem verilmemiştir?

Özetle diyecek olursak, Hilâfet Ekolü bilginleri ilmî çalışmalarında iki açıdan eleştiriye tâbidirler:

1- Ehlisünnet uleması gerek geçmiş peygamberlerin ve gerekse Resulullah'ın (s.a.a) sünnetindeki hâkim gücün siyasetine ters düşen bizzat Peygamber'in kendisinin, Ehlibeyt'inin ve ashabının sî-retini, hadislerini ve rivayetlerini gizlemişlerdir. İslâm akaidi ve Kur'ân tefsiri hakkında da durum aynıdır. Nitekim gördüğümüz gibi Taberî ve İbn Esîr "**En yakın hısımlarını korkut.**" ayetinin tefsirinde, bu ayette Emirü'l-Müminin Ali (a.s) hakkında geçen "vasim ve halifem" ifadesi yerine "şöyle ve böyle" kelimelerini koyarak bunu gizlemişlerdir!

Yine Resulullah'ın (s.a.a) sünnetini beyan eden nasları halifelerin içtihatlarına ters düşmeleri nedeniyle gizlemişlerdir. Biz -Al-lah'ın izniyle- kitabımızın ikinci cildinde Ehlisünnet Ekolü'nde İslâm'ın Teşriî Kaynakları konusunda onları açıklayacağız.

2- Müslümanların kapsamlı bir İslâmî kıyamın eşiğinde oldukları böyle bir ortamda fıkihta sadece dört imamı taklit etmeye devam etmeleri veya hadisin sahih mi, zayıf mı olduğunu anlamak için *Kütüb-i Sitte*'nin yazarlarını, özellikle Buharî'yle Müslim'i izlemeleri doğru değildir. Veya İslâm hükümlerinde, halifelerin kendi dönemlerinde bir maslahat üzerine Resulullah'ın (s.a.a) sünnetinin sarîh nasları karşısında içtihat edip fetva verdikleri durumları izlemeleri caiz değildir! Aksine, Resulullah'ın (s.a.a) gerçek sünnetini inceleyip uzun asırlar boyunca halife-

lerin siyasetlerinden dolayı Müslümanlardan gizli kalan şeyleri açıklığa kavuşturmaları, daha sonra Müslümanların vahdeti, Allah'ın kitabı ve Resul-i Ekrem'in (s.a.a) sahih ve tertemiz sünnetiyle amel etme doğrultusunda çalışmaları gerekir. Ancak bu durumda herkesin ittifakla kabul ettiği Allah'ın kitabının ve Resulullah'ın (s.a.a) sahih sünnetinin ışığı altında Müslümanların birlik ve beraberlikleri gerçekleşebilir. Bu ise Allah Tealâ'nın dünya Müslümanlarına lütuf ve merhametinden uzak değildir.

Vasiyet Konusuna Dönüş

Resulullah'tan (s.a.a) sonra hilâfeti İmam Ali ve evlâtlarından olan imamların kesin hakkı kabul eden nasları, onların yerine hilâfet kürsüsüne oturanları eleştiren en önemli deliller oldukları için Ehlisünnet bilgileri bunları gizlemede hiç tereddüt etmemiştir!! Bunların en önemlilerinden biri, Ehlikitap bilginlerinin Resululla-h'ın (s.a.a) vefatından sonra onun vasisinin kim olduğunu sormaları ve onların bu konudaki sözleri veya Sıffin'e giderken Hz. Ali'yle (a.s) görüşen o iki rahibin rivayetleridir; oysa bunların benzerlerini Ehlibeyt uleması kendi kitaplarında kaydetmiştir.

Tıpkı Ebu Bekir'in hilâfeti döneminde yanına varıp Resululla-h'ın (s.a.a) vasisinin kim olduğunu soran, halk Ebu Bekir'e işaret edince ona birtakım sorular soran ve cevaplarını alamayınca Ali'yi (a.s) çağırılan, Ali (a.s) geldiğinde sorularına cevap alınca Müslüman olan ve "Sen peygamberlerin sonuncusunun vasisisin." diyen o iki Yahudi gibi.

Veya Ebu Bekir'in döneminde olduğu gibi, Ömer'in hilâfeti döneminde Ehlikitap'tan bir grubun onun yanına gitmesi, onlarla Ömer'in ve sonra da İmam Ali'nin (a.s) arasında geçen tartışmaları gibi.

Yine Ka'bu'l-Ahbar'ın, Resulullah'ın (s.a.a) hâlleri hakkında Ömer'den birtakım sorular sorduğunu ve Ömer'in de onların cevabı için Ali'ye (a.s) gitmelerini söylediğini unutamayız.

Ehl-i Kitab'ın bu gibi müracaatları ve Müslüman oluşları asırlar boyunca devam etmiştir. İbn Kesir, Tevrat'tan "Allah İbrahim'e İsmail'in doğumunu ve onun soyunu sürdürüp neslinden on iki büyük kişiyi yaratacağını müjdeledi." sözünü naklettikten sonra İbn Teymiyye'den şöyle nakleder:

Bu on iki kişi, Cabir b. Semure'nin rivayetinde gelecekleri müjdelenen ve onlar gelmedikçe kıyametin kopmayacağı söylenen kimselerdir.

Daha sonra İbn Kesir kendisi görüş belirterek şöyle yazar:

Müslüman olan Yahudilerin çoğu, Rafizîlerin imamlarının o, on iki kişi olduğuna inanmakla yanılmış ve Şia mezhebini seçmiştir!

Sizce, birçok Yahudi'nin İslâm dinine girdiğini ve Rafizîlerin mezhebine yöneldiğini söyleyen bu çok sayıdaki rivayet nedir? Ehlisünnet ve Hilâfet uleması Taberî'nin "İnsanların böyle sözleri duymaya gücü yetmez." sözünü benimsemeye hiç tereddüt etmemiş ve bu nedenle Müslüman olan ve Rafizîlerin mezhebini seçen kitap ehlinin rivayetlerini ister mücmel olsun, ister mufassal, silip kitaplarında kaydetmemiştir.

Kaydedilmeyen Rivayetler

İbn Kesir'in kendi *Tarih*'inde kaydetmiş olduğu ve kitabının yaklaşık on yedi sayfasını dolduran Resulullah'ın (s.a.a), İmam Ali'nin (a.s) Nehrevan'da savaştığı Harihîler hakkındaki hadislerini, onun Cemel, Sıffin vs. savaşları hakkındaki çeşitli kitaplarda kalan ve sözde İmam Ali'nin fazilet ve üstünlüğünü ifade eden az sayıdaki rivayetleriyle yan yana koyarak bu ikisini mukayese edecek olursak, Resulullah'ın (s.a.a) hadislerini garazlı olarak İslâm ümmetinden gizlemenin ne kadar büyük zararlara yol açtığını anlarız.

Ehlisünnet bilginlerinin, Resulullah'ın (s.a.a), İmama baş kaldıran Harihîler hakkındaki rivayetleri kitaplarında kaydetmelerinin sebebi, Harihîlerin ayaklanmalarının İmam Ali'den (a.s) sonra da hâkim güce karşı devam etmiş olması, onlar hakkındaki bu rivayetlerin yayılışının hâkim gücün maslahatına ve lehine olmasındandır; işte bu nedenle onları bütün hadis kitaplarında kaydetmişler ve günümüze kadar da bu rivayetler el sürülmemiş bir şekilde sağlam kalmıştır!

Resulullah'ın (s.a.a), yayılması Hilâfet Ekolü'nün siyasetine ters düşen ve bu yüzden gizlenmesi için çok çaba harcadıkları hadisleri, İmam Ali (a.s) hakkında rivayet edilen ve onun Resulullah'ın (s.a.a) vasisi olduğu bildiren hadislerdir; bu konudan bahseden ashabın şiir ve nesirlerinin önünü almak için de aynı metottan yararlanmışlardır!

Ve dolayısıyla Ümmü'l-Müminin Aişe'nin, "vasiyet"i tamamen inkâr ettiğini görüp, onun bu rivayetini ilmî açıdan ele alarak in-celedik.

Yine gördük ki:

a) Hilâfet Ekolü bilginlerinden bazıları "vasiyet" kelimesinin geçtiği sözü atmış ve bunu sildiklerine de işaret etmemişlerdir; Nu'man b. Ac-lan Ensarî'nin kasidesinde yaptıkları gibi.

b) Rivayetin bir bölümünü silenler de onun yerine anlaşılmaz ve belirsiz bir söz yerleştirmişlerdir; Taberî ve İbn Kesir'in kendi *Tefsir*'lerinde Resulullah'ın (s.a.a) hadisindeki "Benim vasim ve halifem" cümlesinin başına getirdikleri gibi.

c) Bazıları da rivayetten "vasi" kelimesini atmış, rivayeti de tahrif etmiştir. İbn Kesir'in İmam Hüseyin'in (a.s) hutbesinde yaptığı gibi!

d) Kimileri ise silindiğine işaret ederek "vasiyet"ten bahseden rivayetin tamamını atmıştır. Taberî, İbn Kesir ve İbn Esîr'in Muhammed b. Ebu Bekir'in mektubunda yaptıkları gibi.

e) Bazıları da sildiklerine işaret etmeden "vasi" kelimesinin geçtiği rivayetin tamamını silmiştir. Resulullah'ın (s.a.a) Hâşim Oğulları'nı davet etmesi rivayetinde İbn Hişâm'ın yaptığı gibi. Çünkü bu rivayette Resulullah (s.a.a), "*Ali sizin aranızda benim vasim ve halifemdir.*" buyurmuştu.

f) Onlardan bir grup da "vasiyet" kelimesini tevil etmeye çalışmıştır. Taberânî'nin Resulullah'ın (s.a.a) hadisinde ve İbn Ebi'l-Hadid'in Emirü'l-Müminin Ali'nin (a.s) sözlerinde yaptığı gibi.

g) Bazıları ise bundan gaflet ederek kitaplarının birinde nakletmiş, fakat daha sonra o kelimeyi diğer kitaplarında müphem ve anlaşılmaz bir ifadeyle kaydetmiştir. Taberî'nin kendi *Tarih* ve *Tefsir*'inde yaptığı gibi.

h) Ve nihayet bazıları da kitaplarının birinci baskısında "vasiyet" konusuna değindiği hâlde aynı kitabın ikinci ve sonraki baskılarında onu tamamen silmiştir. Muhammed b. Hasaneyn Heykel'in *Hayatu Muhammed* adlı kitabında yaptığı gibi!

EHLİBEYT'İN ÖNDERLİĞİNE DAİR DİĞER NASLAR

Buraya kadar Resulullah'ın (s.a.a) Ehlibeyti'nin önderliği hakkındaki naslarını sunmak istiyorduk; ancak Ehlibeyt hakkındaki nasların asırlar boyunca saltanat gücüne dayanmış olan halifelerin politikasıyla çelişmesinden dolayı birçok gizleme ve tahriflere maruz kalmış olduğunun ve bilgilerin gafleti sonucu bütün bunlardan Ehlisünnet kitaplarında, bulduğumuz az bir miktardan başka bir şey kalmadığının açıklık kazanması amacıyla, öncelikle tahrif ve gizleme konularına değinmek zorundaydık.

Şimdi Allah'ın izniyle, geçen nasların dışındaki diğer nasları inceleyeceğiz:

Farklı Sözcüklerle Vasi Tayini

İstilahlar bölümünde vasi ve vasiyetin tanımında vasinin bazen "vassaytu" (vasiyet ettim) ve bu kökten türeyen sözcüklerle tayin edildiğine, meselâ vasiyet eden, vasi tayin ettiği adama, "Benim ölümünden sonra falan ve filanca işleri yapman için seni vasi ediyorum." şeklinde gerçekleştiğine; bazen de "Benden sonra falan ve filan işlerimi yapmanı istiyorum." şeklinde vasiyet anlamına gelen diğer kelimelerle gerçekleştiğine değindik. "Falancayla anlaştık veya filan işi ona bıraktım." şeklinde vasiyet konusunu diğerlerine bildirmek için de aynı şey geçerlidir. Bu ve benzeri tabirlerin hepsi, o adamın kendisinden sonra o işi yapması için başka birini vasi tayin ettiğini anlatır.

Resul-i Ekrem (s.a.a) de, kendisinden sonraki vasiyi tayin etmek için böyle yaptı. Resulullah'ın (s.a.a), amcası oğlu hakkında kullandığı kelimeler onun, amcası oğlu Ali'yi (a.s) kendine vasi ve yardımcı seçtiğini açıklığa kavuşturur:

Resulullah'ın (s.a.a) Vezir ve Yardımcısı

a) Resulullah'ın (s.a.a) hadislerinde Hz. Ali'nin vezirlik makamı kaydedilmiştir. Resulullah'ın (s.a.a) Hz. Ali'ye hitaben buyurmuş olduğu şu sözler o ayete işaret eder:

Bana nispetle Harun'un Musa'ya olan nispetinde olmak istemez misin; ancak benden sonra peygamber yoktur?

Allah Tealâ Kur'ân'da Harun'un Hz. Musa'nın yanındaki konumunu beyan etmiştir. Kur'ân-ı Kerim Hz. Musa'nın dilinden (a.s) şöyle buyurur:

Ailemden bana bir yardımcı kıl, kardeşim Harun'u. Onunla arkamı kuvvetlendir.¹

Veya:

Andolsun, biz Musa'ya kitabı verdik ve onunla birlikte kardeşi Harun'u yardımcı kıldık.²

b) Resulullah (s.a.a) Ali'yi ne zaman vasi seçti?

Resulullah Abdulmuttalib Oğulları'nı çağırarak konuşmasında onlara, "Bu önemli konuda hanginiz bana yardım edeceksiniz..." diye buyurunca onların arasından ona sadece Ali (a.s) olumlu cevap verdi. İşte o gün Peygamber risaletinin tebliğinde Ali'yi (a.s) kendine yardımcı seçti. Esmâ bint-i Ümeys Resulullah'tan (s.a.a) şöyle duyduğunu nakleder:

Allah'ım! Ailemden birini bana yardımcı kıl.

Allah'ım! Ben kardeşim Musa'nın dediğini diyorum.

Allah'ım! Ailemden kardeşim Ali'yi bana vezir ve yardımcı kıl.

Sırtımı onunla pekiştir.³

Tefsir-i Suyutî'de "**Ailemden bana bir yardımcı kıl.**" ayetinin tefsirinde şöyle geçer:

Bu ayet nâzil olunca Resulullah (s.a.a) da Rabbinden şöyle istedi: "Allah'ım! Sırtımı kardeşim Ali'yle pekiştir." Allah Tealâ da Peygamber'inin isteğini kabul etti.

İbn Ömer de Resulullah'ın (s.a.a) Ali'ye (a.s) şöyle buyurduğunu nakleder:

1- Tâhâ, 29-31

2- Furkan, 35

3- Riyazu'n-Nazira, c.2, s.163, Ahmed b. Hanbel'in Menakıb'inden naklen.

Sen benim kardeşim ve yardımcısın. Sen dinimi sürdüreceksin, ahdimi yerine getireceksin...¹

Resulullah (s.a.a) Hz. Ali'ye, "*Senin bana nispetin Harun'un Mu-sa'ya olan nispeti gibidir; ancak benden sonra peygamber yoktur.*" buyruğuyla Harun'un Musa'ya nispetle sahip olduğu her şeyi (peygamberlik dışında) Ali için de gerçekleştirmiştir; bunların başında ise Harun'un Musa'nın veziri oluşu gelmektedir.

Nehcü'l-Belâğa'da Resulullah'ın (s.a.a) Hz. Ali'ye (a.s) şöyle buyurduğu geçer:

Sen benim vezirim ve yardımcısın.²

İmam Ali'nin mektubuna cevaben Eş'as'ın dilinden okudukları şiirde şöyle geçer:

Ali Peygamber'in veziri, yardımcısı ve damadıdır...

Resulullah'ın (s.a.a), amcası oğlu Ali'ye (a.s), "Sen benim kardeşim ve yardımcısın, işlerimi yapacak, ahitlerimi yerine getireceksin." buyruğundan Hz. Peygamber'in Ali'yi (a.s) kendisinden sonra vasisi olarak seçtiği anlaşılmaktadır. Bu konu, yine Hz. Peygamber'in Hz. Ali'ye (a.s), "*Sen benim halifem ve yerime geçecek olan kimsesin.*" buyruğundan da anlaşılmaktadır.

Resulullah'ın (s.a.a) Halifesi

Savaşlarda Resulullah'ın Medine'deki halifesinden bahsederken Tebûk Gazvesi hakkında *Sahih-i Buharî*'den şöyle naklettik:

Resulullah (s.a.a) Tebûk Savaşı için Medine'den çıkınca Medine'de Ali'yi kendi yerine geçirdi. Hz. Ali (a.s) Hz. Peygamber'e, "*Beni kadınlara ve çocuklara mı halife ediyorsun?!*" diye sorunca Resulullah (s.a.a), "*Senin bana nispetle Harun'un Musa'ya olan nispetinde olmak istemez misin? Ancak, benden sonra peygamber yoktur.*" buyurdu.

Allah Tealâ Kur'ân'da Harun hakkında şöyle buyurmuştur:

Musa, kardeşi Harun'a, benim yerime geç, kavmimi ıslah et.¹

1- Mecmau'z-Zevaid, c.9, s.121; Kenzü'l-Ummal, birinci baskı, c.6, s.155. Teberanî'den naklen.

2- Hutbe: 190.

Ahmed b. Hanbel'in kendi Müsned'inde naklettiği iki rivayetten birinde Resulullah'ın (a.s) Abdulmuttalib Oğulları'nı davet ederken yaptığı konuşmasında Ali (a.s) için "*halifem*" tabirini kullanılmıştır.²

* * *

Buraya kadar bu özel kitapta vasi, vezir ve halife meselesinden bahsettik. Şimdi de o kadar gizlemelerine rağmen halâ Ehlisünnet kitaplarında bulunan diğer nasları inceleyelim. Bu naslardan biri, Resulullah'ın (s.a.a) Ali'nin (a.s) kendisinden sonra Müslümanların emiri olduğuna dair buyruğudur:

Resulullah'tan (s.a.a) Sonra Müslümanların Emir Sahibi

Resulullah (s.a.a) çeşitli yerlerde açık ve sarih bir şekilde "*Ali, Müslümanların emir sahibidir.*" buyurmuştur. Onlardan bazıları şöyledir:

1- Şikâyet Hadisi

Müsned-i Ahmed, Hasais-i Neseî, Müstedrek-i Hâkim ve diğer kaynaklar Bureyde'nin şöyle dediğini nakleder (biz burada *Müsne-d-i Ahmed'*den naklediyoruz):

Resulullah (s.a.a) iki grubu Yemen'e gönderdi: Bir grubu Ali b. Ebu Talib'in emri altında, diğerini ise Halid b. Velid'in emrinde göndermişti. Daha sonra, "Yolda karşılaşacak olursanız iki ordunun komutanı Ali'dir, karşılaşmazsanız da her biriniz kendi ordusunun komutanıdır..." buyurdu. Biz Yemen sâkinleri Zeyd Oğulları'yla savaşarak müşriklere galip geldik. Savaşçıları öldürdük, çocuklarını esir aldık. Bu arada Ali esir kadınlardan birini kendine seçti. Halid b. Velid mektubunda bu olayı Resulullah'a (s.a.a) haber vererek benimle gönderdi!

Ben Resulullah'ın (s.a.a) huzuruna vararak Halid'in mektubunu verdim. Mektubu Resulullah'a (s.a.a) okuduklarında Hz. Peygamber'in öfkesi yüzünden okunuyordu. Bunun üzerine aceleyle, "Ya Resulullah! Burası Allah'a sığınılan yerdir. Sen beni birinin beraberinde gönderdin ve onun emrinde olmamı istedin.

1- A'râf, 142

2- Müsned-i Ahmed b. Hanbel, c.1, s.11.

Ben de sizin emrinize uyarak onun emrine itaat ettim." dedim. Bunun üzerine Resulullah (s.a.a) şöyle buyurdu:

"Ali'yi çirkin bir şekilde anıyorsunuz; oysa o benden, ben de ondanım. O benden sonra sizin emirinizdir. O bendendir ve ben de ondanım ve o benden sonra sizin emirinizdir."¹

Diğer bir rivayette Bureyde'nin şöyle dediği geçer:

Resul-i Ekrem'e (s.a.a), "Ya Resulullah! Senin sahaben olmamdan dolayı elini uzat da İslâm üzerine sana yeniden biat edeyim." dedim ve o, elini uzatıp İslâm adına kendisine yeniden biat edinceye dek bu isteğimden vazgeçmedim.²

Yine *Müsned-i Ahmed*'de, *Müsned-i Tayalesî*'de, *Sahih-i Tirmizi*'de ve diğer kaynaklarda İmran b. Husayn'dan şöyle nakledilmiştir:³

Bu savaşta Resul-i Ekrem'in (s.a.a) ashabından dördü, o-nun huzuruna vardıklarında Ali'yi kendisine şikâyet etmek üzere anlaştı!

Bu dört kişi Resulullah'ın (s.a.a) huzuruna girdiklerinde, onlardan biri ayağa kalkarak, "Ya Resulullah! Ali b. Ebu Talib'in şöyle şöyle yaptığına dikkat etmiyor musunuz?!" dedi. Bunun üzerine Resulullah ondan yüzünü çevirdi.

Peşinden ikincisi, üçüncüsü ve nihayet dördüncüsü kalkarak her biri ayrı ayrı, aynı şeyi söyledi. Ama her defasında Resulullah (s.a.a) şikâyet edenden yüzünü çevirdi. Sonunda Resul-i Ekrem (s.a.a) öfkesi yüzünden okunduğu hâl-de onlara dönerek şöyle buyurdu:

Ali'den ne istiyorsunuz, Ali'den ne istiyorsunuz, Ali'den ne istiyorsunuz?! Ali bendendir ve ben de Ali'denim, Ali bendendir ve ben de Ali'denim. Ve o benden sonra her müminin velisidir.⁴

1- Müsned-i Ahmed, c.5, s.356; Hasais-i Neseî, s.24, biraz farkla; Müstedreku's-Sahihayn, c.3, s.110, sözcük farkıyla; Mecmau'z-Zevaid, c.9, s.127; Ken-zü'l-Ummal, c.12, s.207 İbn Ebî Şeybe'den özetle ve c.12, s.210 Deylemî'den; Kunuzu'l-Hakaiki, Menavî, s.186.

2- Müsned-i Ahmed b. Hanbel, c.5, s.350, 358 ve 361; Mecmau'z-Zevaid, c.9, s.128 Tebrani'den Evsat'ta Bureyde'den şu sözcüklerle geçer: "Men kuntu veliyyehu fe-Aliyyun veliyuhu." (Ben kimin velisi isem Ali de onun velisidir.)

3- Biz burada Tirmizî'nin sözlerini kaydettik.

4- Sahih-i Tirmizî, c.13, s.165, "Menakıbu Ali b. Ebu Talib" babı; Müsned-i Ahmed, c.4, s.437; Müsned-i Tayalesî, c.3, s.111, 829. hadis; Müstedrek-i Hâ-kim, c.3,

İkinci Şikâyet

Usdu'l-Gâbe, Mecmau'z-Zevaid ve diğer muteber kaynaklarda Vehab b. Hamza'dan şöyle dediği geçer (biz *Usdu'l-Gâbe*'den nakle-diyoruz):

Ali'yle (r.a) birlikte Medine'den Mekke'ye gidiyorduk. Yolculuk sırasında Ali'nin bana karşı hoşlanmadığım bir davranışı oldu. Ali'ye, "Resulullah'ın (s.a.a) huzuruna çıkınca seni ona şikâyet edeceğim." dedim! Medine'ye döndüğümüzde Resulullah'ın (s.a.a) huzuruna çıkarak ona, "Ben Ali'den şöyle şöyle hareketler gördüm." diye şikâyet ettim. Bunun üzerine Resulullah (s.a.a), "Böyle deme" buyurdu. "Çünkü o benden sonra sizin aranızda insanların en evlâ olanıdır."¹

Şikâyet Zamanı

Tarih kitapları Hz. Ali'nin (a.s) Yemen'e iki yolculuğunu kaydetmişlerdir. Oysa bizce İmam Ali (a.s) üç defa Yemen'e gitmiştir. Hz. Ali'nin (a.s) bu yolculuklarını inşallah "içtihat" bölümünde zikredeceğiz.

Fakat her durumda Hz. Ali'nin (a.s) Yemen'e son yolculuğunun hicretin onuncu yılında, Vedâ Haccı'nda ve Terviye'den (zilhicce ayının sekizinci günü) önce gerçekleştiği kesindir. Bu yolculukta İmam Ali (a.s) Mekke'de Resulullah'a (s.a.a) ulaşmıştır. Hz. Ali'nin (a.s) Yemen'e yolculuklarından biri budur.

Hz. Ali'yi (a.s) Resulullah'a (s.a.a) şikâyet plânı iki kere vuku bulmuşsa onlardan biri Medine'de hicretin onuncu yılından önce, diğeri ise Mekke'de hicretin onuncu yılında Hz. Ali'nin (a.s) beraberindekilerin Resulullah'a ulaşmalarından sonra ve Terviye gününden önce gerçekleşmiş olmalıdır; bu durumda onların hac töreninden önce Mekke'ye ulaşmaları gerekiyor.

İşte bu yüzden bazı âlimler, Gadir-i Hum olayının bu şikâyetlere karşılık vermek için gerçekleştirildiğini sanmışlardır! Oysa Gadir-i Hum olayı hac amellerinden sonra, Cuhfe'de ve çok büyük bir Müslüman kitlesinin gözleri önünde vuku bulmuştur. Resulullah (s.a.a) Mekke'de, sa-

s.110; el-Hasais, Neseî, s.19 ve 16; Hilyetu'l-Evliyâ, Ebu Nuaym, c.6, s.294; Riyazu'n-Nazira, c.2, s.171; Kenzü'l-Ummal, c.12, s.207 ve c.15, s.125.

1- Usdu'l-Gabe, c.5, s.94; Mecmau'z-Zevaid, c.9, s.109.

dece şikâyet edenlere ve o toplantıda, şikâyetlerinin hemen ardından cevap vermiştir.

İkinci şikâyete gelince; bu hadiste söz konusu şahsın kendisi olayın, Hz. Ali'yle (a.s) birlikte Mekke'ye girmelerinden sonra vuku bulduğunu açıkça vurgulamaktadır.

2- Tarihi Belli Olmayan Diğer Naslar

Tarihi belli olmayan diğer naslar da vardır. İbn Abbas'tan nakledilen şu hadis bu cümledendir:

Resulullah (s.a.a) Ali'ye şöyle buyurdu:

Sen benden sonra bütün müminlerin velisisin.¹

Hz. Ali'nin (a.s) kendisinden de Resulullah'ın (s.a.a) ona şöyle dediği nakledilir:

Şüphesiz sen benden sonra müminlerin velisisin.²

1- Müsned-i Tayalesî, c.11, s.360, hadis: 2752; Riyazu'n-Nazira, c.2, s.203.

2- Tarih-i Bağdad, c.4, s.239; Kenzü'l-Ummal, c.15, s.114 ve c.12, s.221.

HZ. ALİ'Yİ (A.S) VELÂYET VE HİLÂFET MAKAMINA ATAMAK, MÜSLÜMANLARA VASİ KILMAK İÇİN BÜYÜK TOPLANTI

Resulullah (s.a.a) kendisinden sonra veliahdını ve Müslümanlar üzerine vasisini tanıtmak için büyük bir toplantı düzenledi. Hâ-kim Haskanî¹ bu konuda şöyle yazar:

Allah Tealâ, Resul-i Ekrem'e (s.a.a) Ali'yi kendi yerine geçirmesini, halka hükümet için seçmesini ve insanlara o-nun velâyet makamını bildirmesini emretti. Ama Resulullah halkın, bu hareketinin amcası oğlu Ali'ye karşı ilgisinden kaynaklandığını düşünmelerinden ve bu yüzden kendisini eleştirmelerinden çekiniyordu. Nihayet şu ayet indi:

Ey Elçi! Rabbinden sana indirilene tebliğ et. Eğer (bu görevi) yapmayacak olursan, O'nun elçiliğini tebliğ etmemiş olursun. Allah seni insanlardan koruyacaktır.²

Resulullah (s.a.a) bu emri aldıktan sonra Gadir-i Hum günü Ali'nin velâyetini ve halifeliğini ilân etti.

Hâkim Haskanî, Ziyad b. Munzir'den de şöyle nakleder:

Bir gün Ebu Cafer Muhammed b. Ali'nin -İmam Bâkır'ın- (a.s) huzurundaydım. O halka konuşma yapıyordu. O sırada Hasan

1- Hâkim Haskanî diye meşhur olan ve ayakkabı işleriyle uğraşan Hafız Ubeydullah b. Abdullah b. Ahmed Hanefî, Nişaburludur ve hicretin beşinci yüzyılı şahsiyetlerindedir. Hayatı Tezkiretu'l-Huffaz'da, c.4, s.390, Hindistan baskısı ve c.3, s.1200, Mısır baskısı 14. tabakanın sonunda kaydedilmiştir. Biz Ehlibeyt hakkında nazil olan ayetler için onun Muhammed Bâkır Mahmudî'nin tahkikiyle 1393'te Beyrut'ta basılan Şevahidu't-Tenzil Li-Kavaidi't-Tafsil Fi'l-Ayati'n-Nâzileti Fî Ehlibeyt kitabına müracaat ettik. Yukarıdaki hadis bu kitapta c.1, s.192'de ve 249. hadis olarak kaydedilmiştir.

2- Mâide: 67

Basrî'den rivayet eden Osman A'sa isminde Basralı bir adam ayağa kalkarak şöyle dedi:

"Ey Resulullah'ın torunu! Allah beni sana feda etsin. Hasan bize, '**Ey Elçi! Rabbinden sana indirileni tebliğ et...**' ayetinin bir kişi hakkında indiğini söylemişti; ama onun kim olduğunu söylemedi?!" İmam, o adama cevaben şöyle buyur-du: Hasan onu tanıtmak isteseydi bu işi yapardı. Ama o kor-kusundan onu tanıtmamıştır! Cebrail Resulullah'ın huzuruna geldi ve... nihayet şöyle dedi:

Allah, insanlara hüccetin tamamlanması için sana halkı namaz, oruç, zekât ve hacla tanıştırdığın gibi onları emir sa-hipleri ve velileriyle de tanıştırmayı emreder. Bunun üzerine Resulullah (s.a.a) Rabbim, dedi. Hâlâ ümmetim cahiliyye düşüncesindedir. Aralarında birbirlerine karşı övünme ve birbirleriyle rekabet kökleri daha kurumamıştır. Onların arasında bu veli ve emirden intikam alma düşüncesinde olmayan hiç kimse yoktur. Ben onların (beni yalanlamalarından) korkuyorum. Bunun üzerine Allah Tealâ şu ayeti indirdi:

Ey Elçi, Rabbinden sana indirileni tebliğ et. Eğer (bu görevi) yapmayacak olursan, O'nun elçiliğini tebliğ etmemiş olursun. Allah seni insanlardan koruyacaktır.

Allah Tealâ bir taraftan Resulünü tehdit ederken diğer taraftan da onu koruyacağını tazmin ettiği için Resulullah yerinden kalkarak Ali'nin elini tutup ... (hadisin sonuna kadar) buyurdu.¹

Hâkim Haskanî, Miraç hadisinde İbn Abbas'tan şöyle nakleder:

Allah Tealâ miraç gecesi, Peygamber'ine şöyle buyurdu: "Ben risalete seçtiğim bütün peygamberler için bir vezir ve yardımcı belirttim. Şimdi sen Resulullah'sın, Ali de senin vezirin ve yardımcındır."

İbn Abbas bu hadisin ardından şöyle der:

Resulullah (s.a.a) miraçtan dönünce bu konuda halka bir şey söylemek istemiyordu. Çünkü insanlar cahiliye dönemini yeni geride bırakmışlardı... Resulullah (s.a.a) bu konuyu açıklamayı geciktiriyordu. Nihayet zilhicce ayının on sekizinci günü şu ayet nazil oldu: "**Ey Elçi! Rabbinden sana indirileni tebliğ et...**" Bunun

1- Şevahidu't-Tenzil, Haskanî, c.1, s.191; Esbabu'n-Nüzul, Vahidî, söz ko-nusu ayetin tefsirinde; Nüzulu'l-Kur'ân, Ebu Nuaym.

üzerine Resulullah (s.a.a) ayağa kalkarak şöyle buyurdu: "*Ey insanlar! Allah Tealâ beni size bir konuyu söylemem için görevlendirdi. Ancak ben Allah'ın risaletini yerine getirmede sizin beni suçlayıp yalanlamanız-dan endişeleniyordum. İşte bu yüzden Allah Tealâ indirmiş olduğu ayetinde bundan dolayı beni kınadı...*"¹

Hâkim Haskanî ve İbn Asâkir, Ebu Hüreyre'den şöyle nakletmişlerdir:

Allah Tealâ şu ayeti indirmiştir: "**Ey Elçi! Rabbinden sana -Ali b. Ebu Talib hakkında- indirilene tebliğ et. Eğer (bu görevi) yapmayacak olursan, O'nun elçiliğini tebliğ etmemiş olursun...**"² Elbette Ebu Hüreyre, "tebliğ"den maksadın, Ali (a.s) hakkında nazil olan şeyin iblağ edilmesi olduğunu vurgulamak istemiştir.

Haskanî, Abdullah b. Ebu Evfa'dan da Gadir-i Hum'da Resulullah'ın (s.a.a), "**Ey Elçi, Rabbinden sana indirilene tebliğ et...**" ayetini okuduğunu ve sonra da koltuğunun altındaki beyazlık görününceye kadar ellerini kaldırarak şöyle buyurduğunu duydum:

Ey insanlar! Bilin ki ben kimin mevlasıysam Ali de onun mevlasıdır.³

Vahidî, *Esbabu'n-Nüzul* adlı kitabında ve Suyûtî ise *ed-Dürrü'l-Mensûr* adlı kitabında Ebu Said Hudrî'den şöyle nakleder:

"**Ey Elçi, Rabbinden sana indirilene tebliğ et...**" ayeti Ali b. Ebu Talib hakkında nazil olmuştur.⁴

1- Şevahidu't-Tenzil, Haskanî, c.1, s.192-193, sayfa 189'da sadece ayetin nazil olduğuna değinmiştir.

2- Şevahidu't-Tenzil, Haskanî, c.1, s.187. Yine İbn Asâkir Tarih-i Dimeşk-te İmam Ali'nin (a.s) hayatını anlatırken söz konusu hadisi çeşitli yollarla 452. hadiste nakletmiştir.

3- Şevahidu't-Tenzil-i Haskanî, c.1, s.190. Abdullah b. Ebu Evfa diye meş-hur olan Alkame b. Halid el-Haris el-Eslemî, Hz. Peygamber'in ashabındandır ve Hudeybiye Savaşı'na katılmış, Resulullah'tan (s.a.a) sonra uzunca bir hayat yaşamıştır. O, hicrî 86 veya 87 yılında Kûfe'de vefat etmiştir. Kûfe'de vefat eden son sahabîdir. Onun rivayetini Sihah sahipleri kaydetmişlerdir. Biyografisi için bk. Takribu't-Tehzib, c.1, s.402; Usdu'l-Gabe, c.3, s.121.

4- Esbabu'n-Nüzul, Vahidî, s.135; ed-Dürrü'l-Mensûr, Suyûtî, c.2, s.298. (Bunun, Şevahidu't-Tenzil'in 244. hadisi olması gerek.) Yine Fethu'l-Kadir, c.2, s.57; Tefsir-i Nişaburî, c.6, s.194. Ebu Hasan Ali b. Ahmed (öl. 468 hicrî) Vahidî Nişaburî diye meşhurdur. Biz burada onun Esbabu'n-Nüzul adındaki Beyrut baskısı kitabına müracaat ettik.

Suyûtî'nin Tefsir'inde İbn Mes'ud'dan, Resulullah'ın (s.a.a) döneminde bu ayeti şöyle okuyorduk diye rivayet edilmiştir:

"Ey Elçi, Rabbinden sana -doğrusu Ali müminlerin velisidir diye- indirileni tebliğ et. Eğer (bu görevi) yapmayacak olursan..."¹
Elbette İbn Mes'ud, söz konusu ayeti Resulullah'ın (s.a.a) hayatında böyle tefsir ettiklerini kastediyor.

Gadir-i Hum'da Resulullah'a (s.a.a) nazil olan bu ayetin açıklaması şöyledir:

Gadir-i Hum Olayı

Hicretin onunda, zilhiccetü'l-Haram ayının on sekizinde² Resulullah (s.a.a) Vedâ Haccı'ndan dönerken³ Gadir-i Hum bölgesinde, Cuhfe ismindeki bir menzilde,⁴ Medine, Mısır ve Şam (Suriye) yollarının kavşağında⁵ Resul-i Ekrem'e (s.a.a) şu ayet nazil oldu:

Ey Elçi, Rabbinden sana indirileni tebliğ et. Eğer (bu görevi) yapmayacak olursan, O'nun elçiliğini tebliğ etmemiş olursun. Allah seni insanlardan koruyacaktır.⁶

Bu ayet indikten sonra, Resul-i Ekrem (s.a.a) kervanlara durmalarını ve oracıkta bineklerinden inmelerini emretti. İleridekileri çağırttı, geride kalanlar da gelip yetiştiler.⁷

Sonra ashabını dağılmamaları için oradaki çalıların gölgesinde gölgelenmekten alıkoydu, ağaçların dibini de dikenlerden ve çöplerden temizlemelerini buyurduktan sonra⁸ halkı cemaat namazına davet etti.⁹

1- ed-Dürrü'l-Mensûr, Suyûtî, c.2, s.298.

2- Hâkim Haskanî, c.1, s.192-193.

3- Mecmau'z-Zevaid, c.9, s.105 ve 163-165. İleride de gelecek olan bu konuyla alakalı rivayetleri, olduğu gibi bu sayfalardan naklediyorum.

4- Mecmau'z-Zevaid, c.9, s.163-165; İbn Kesir, c.5, s.209-213.

5- Mu'cemu'l-Buldan, "el-Cuhfe" maddesi.

6- Bunun kaynaklarını daha önce zikretmiştik.

7- Tarih-i İbn Kesir, c.5, s.213.

8- Mecmau'z-Zevaid, c.9, s.105. İbn Kesir, c.5, s.209'da buna yakın bir tabir kullanıyor.

9- Müsned-i Ahmed b. Hanbel, c.4, s.281; Sünen-i İbn Mâce, "Fazlu Ali" babı; Tarih-i İbn Kesir, c.5, s.209-210.

Sahabeler çalılarını dal ve budakları üzerine bez parçaları atarak Resulullah (s.a.a) için bir gölgelik hazırladılar.¹ Hz. Peygamber öğle namazını o yakıcı sıcakta² o cemaatle birlikte kıldıktan sonra hutbe için ayağa kalktı. Allah'a hamd edip insanlara birçok nasihatte bulunduktan sonra şöyle buyurdu:

"Yakında beni çağıracaklar ve ben de icabet edeceğim (yani ecelim ulaştı), (Allah katında) ben de sorumluyum, siz de. O gün siz Allah'a ne cevap vereceksiniz?"

Oradakiler hep bir ağızdan, "Senin en iyi şekilde risaletini yerine getirdiğine, bizim için hayır dilediğine tanıklık edeceğiz; Allah seni mükâfatlandırсын." diye bağıldılar. Bunun üzerine Resulullah (s.a.a), "*Allah'tan başka ilah olmadığına Muhammed'in O'nun kulu ve elçisi olduğuna, cennet ve cehennemin bir gerçek olduğuna tanıklık etmiyor musunuz?*" diye sorunca da insanlar, "Evet, bütün bunlara tanıklık ediyoruz." dediler. Bunun üzerine Hz. Peygamber, "*A-llah'ım! Şahid ol.*" buyurdu ve sonra, "*Sesimi duyuyor musunuz?*" diye sordu. Buna da, "Evet." cevabını verdiler. Bunun üzerine Resul-i Ekrem (s.a.a) şöyle buyurdu:

Ey insanlar! Ben yakında sizden ayrılacağım ve siz Kevser Havuzu'nun başında bana geleceksiniz. O öyle bir havuzdur ki, genişliği Besra'dan San'a'ya kadardır.³ O havuzun kenarında gökteki yıldızların sayısınca gümüş kadehler vardır. Ben orada sizin aranızda emanet bıraktığım iki paha biçilmez şeyi soracağım. O hâlde benden sonra o iki şeye nasıl davranmanız gerektiğine dikkat edin!

Bu arada halkın içinden biri bağırarak, "Ya Resulullah! O iki paha biçilmez şey nelerdir?" diye sordu. Resul-i Ekrem (s.a.a) şöyle buyurdu:

Onlardan biri, bir tarafı Allah'ın elinde ve diğer tarafı ise sizin elinizde olan Allah'ın Kitabı'dır. Ona sımsıkı sarılın, e-mirlerini değiştirmeyin; aksi takdirde saparsınız. Diğerisi ise, İtretim, Ehlibeyt'imdir. Latif ve Habîr olan Allah bu ikisinin Kevser Havuzu'nun başında bana ulaşınca kadar birbirinden ayrılmaya-

1- Müsned-i Ahmed, c.4, s.372; Tarih-i İbn Kesir, c.5, s.212.

2- Müsned-i Ahmed, c.4, s.281; Sünen-i İbn Mâce, "Fazlu Ali" babı; Tarih-i İbn Kesir, c.5, s.212.

3- Besra, Dımeşk'in yakınlarında bir kasabaydı, San'a ise Bağdat yakınlarında bir yerdi. [Elbette Resulullah'ın (s.a.a) bu benzetmesi sadece etrafındakilere o havuzun genişliğini düşündürmek içindi. -Mütercim-]

çağını bildirdi. Ben o ikisi için Allah'tan bunu istedim. O hâlde o ikisinden öne geçmeyin, aksi takdirde helâk olursunuz. O ikisinden geride de kalmayın, yoksa helâk olursunuz. Onlara bir şey öğretmeye kalkışmayın; çünkü onlar sizden daha bilgilidirler.¹

Sonra şöyle devam etti: "*Biliyor musunuz benim müminlere kendi nefislerinden daha lâıyk ve üstün olduğumu?*" Halk, "Evet, ya Resulullah!"² deyince yine şöyle buyurdu: "*Benim her mümine kendi nefisinden üstün olduğumu biliyor musunuz -tanıklık ediyor musunuz-?*" Halk yine, "Evet, ya Resulullah!" diye bağırdı.³ Bunun üzerine Resulullah (s.a.a) Ali'nin (a.s) elinden tutarak her ikisinin de koltuğunun altındaki beyazlık görülecek kadar kaldırıp⁴ şöyle buyurdu:

Ey insanlar! Allah Tealâ benim mevlamdır, ben ise sizin mevlanızım.⁵ Ben kimin mevlası isem, bu Ali de onun mevlasıdır.⁶

Daha sonra ellerini kaldırarak şöyle dua etti:

Allah'ım! Onu seveni sev, ona düşman olana düşman ol.⁷ Ona yardım edene yardım et, onu alçaltanı alçalt.¹ Ona muhabbet edene muhabbet et, ona gazap edene gazap et.²

1- Mecmau'z-Zevaid, c.9, s.162-163 ve 165. Bazı sözcükleri Hâkim Has-kanî'nin rivayetlerinde, c.3, s.109-110 ve Tarih-i İbn Kesir, c.5, s.209'da geçmiştir.

2- Müsned-i Ahmed, c.1, s.118 ve 119 ve c.4, s.281; Sünen-i İbn Mâce, c.1, s.43, hadis: 116. "Evet" anlamında olan "belâ" kelimesi yerine Müsned-i Ah-med'de, c.4, s.281, 368, 370, 372'de "neam" kelimesi kaydedilmiştir. Tarih-i İbn Kesir'de, c.5, s.209 ve c.5, s.210'de "Elestu evla bi-kulli'mriin min nefsihi" gelmiştir.

3- Müsned-i Ahmed, c.4, s.281, 368, 370, 372; Tarih-i İbn Kesir, c.9, s.209, 212.

4- Hâkim Haskanî'nin naklettiği rivayette, c.1, s.190'de "koltuğunun altının beyazlığı görününceye kadar" ve s.193'de "onların koltuklarının altının beyazlığı ortaya çıkıncaya kadar" tabiriyle geçmiştir.

5- Şevahidu't-Tenzil, Hâkim Haskanî, c.1, s.191; Tarih-i İbn Kesir, c.5, s. 209'da ise, "ve ben de her müminin mevlasıyım" tabiriyle geçmiştir.

6- Bu konu şimdide kadar ismini zikrettiğim bütün kaynaklarda kaydedilmiştir.

7- Müsned-i Ahmed, c.1, s.118, 119, c.4, s.281, 370, 372, 373, c.5, s.347, 370; Müstedrek-i Hâkim, c.3, s.109; Sünen-i İbn Mâce, "Fazlu Ali" babı; Hâkim Haskanî, c.1, s.190, 191; Tarih-i İbn Kesir, c.5, s.209, 210-213. Bu kitapta c.5, s.209'da şöyle geçer: Zeyd'e, "Sen bunu Resulullah'tan (s.a.a) duydun mu?" diye sordum. Zeyd, "O çölde bunu gözleriyle görmeyen ve kulaklarıyla duymayan kimse yoktur." dedi. İbn Kesir daha sonra, "Bu hadisi şeyhimiz Ebu Abdullah Zehebî sahih bilmiştir." der.

Sonunda ise, "Allah'ım, şahit ol." buyurdu.³

Râvi der ki, daha bu ikisi birbirinden ayrılmamıştı ki şu ayet nazil oldu:

Bugün size dininizi kemale erdirdim, üzerinizdeki nimetimi tamamladım ve size din olarak İslâm'ı seçip beğendim.⁴

Bunun üzerine Resulullah (s.a.a) şöyle buyurdu:

Dini mükemmelleştiren, nimetleri tamamlayan, benim risaletinden ve Ali'nin velâyetinden hoşnut olan Allah en yücedir!⁵

Yakubî kendi Tarih'inde Medine'de nâzil olan ayetlerden bahsederken şöyle yazar:

Resulullah'a (s.a.a) nâzil olan en son ayet "**Bugün size dininizi kemale erdirdim.**" ayetidir. Bu rivayetin sahih olduğu ispatlanmıştır. Bu ayet, Resulullah (s.a.a), Gadir-i Hum'da Ali b. Ebu Talib'in velâyet ve hilâfetini açıkça herkese duyurduktan sonra nâzil oldu.⁶

Bu törenden sonra Ömer b. Hattab Hz. Ali'yle (a.s) görüşerek şöyle dedi:

Ey Ebu Talib oğlu! Bugün sen bütün mümin erkek ve kadınların mevlası oldun; bu büyük bağış sana kutlu olsun.⁷

Başka bir rivayette ise şöyle geçer:

Ömer b. Hattab Hz. Ali'ye (a.s) "Ne mutlu sana ey Ebu Talib'in oğlu!" dedi.⁸

Diğer bir rivayete göre de şöyle dedi:

1- Müsned-i Ahmed, c.1, s.118, 119; Mecmau'z-Zevaid, c.9, s.104, 105, 107; Şevahidu't-Tenzil, c.1, s.193; Tarih-i İbn Kesir, c.5, s.210, 211.

2- Şevahidu't-Tenzil, c.1, s.191; Tarih-i İbn Kesir, c.5, s.210.

3- Şevahidu't-Tenzil, c.1, s.190.

4- Mâide: 3

5- Haskanî bu konuyu Ebu Said el-Hudrî'den, c.1, s.157-158, hadis: 211 ve 212 ve Ebu Hüreyre'den, s.158, hadis: 213 ve İbn Kesir'in Tarih'inden özetle kaydetmiştir.

6- Tarih-i Yakubî, c.2, s.43.

7- Müsned-i Ahmed b. Hanbel, c.4, s.281. İbn Kesir Tarihi, c.5, s.210'da ise, "Bundan böyle bütün..." tabiriyle geçmiştir.

8- Şevahidu't-Tenzil, c.1, s.157-158.

Bugün bütün mümin erkek ve kadınların efendisi oldun, kutlu olsun sana ey Ebu Talib'in oğlu.¹

Resulullah'ın (s.a.a) Ali b. Ebu Talib'e Taktığı Taç

Resul-i Ekrem'in (s.a.a) Mekke'nin fethi gibi² özel günlerde³ kullandığı "Sehab" isminde siyah⁴ bir sarığı vardı. Resul-i Ekrem (s.a.a) Gadir-i Hum'da o sarığını Hz. Ali'nin (a.s) başına sardı.⁵ Abdu'l-A'la b. Adiy el-Bهرانî'den şöyle rivayet edilmiştir:

Resulullah (s.a.a) Gadir-i Hum'da Ali'yi yanına çağırarak kendi eliyle onun başına bir sarık sardı ve sarığın gerisini sırtına attı.⁶

Hz. Ali'nin (a.s) kendisinden ise şöyle rivayet edilmiştir:

Gadir-i Hum'da, Resulullah (s.a.a) başıma siyah bir sarık bağladı, onun gerisini de omuzlarıma sarkıttı.⁷

*Müsned-i Tayalesî ve Sünen-i Beyhaki'*de Hz. Ali'den (a.s) şöyle nakledilir:

Gadir-i Hum'da Resulullah (s.a.a) başıma siyah bir sarık sardı ve sarığın son kısmını sırtıma atarak şöyle buyurdu:

"Allah Tealâ Bedir ve Huneyn Savaşı'nda bana başlarında böyle sarıklar bulunan meleklerle yardım etti. Onların sarıkları Müslümanların müşriklerden ayırt edilmesine sebep oldu..."¹

1- Müsned-i Ahmed b. Hanbel, c.4, s.281; Sünen-i İbn Mâce, "Fazlu Ali" babı; Riyadu'n-Nezire, c.2, s.169. Tarih-i İbn Kesir, c.5, s.210'da ise, "Bundan böyle" tabiri yer almıştır.

2- Sahih-i Müslim, Kitabul-Hac, hadis: 451-452; Sünen-i Ebu Davud, c.4, s.54, "el-Amaim" babı; Şerhu'l-Mevahib, c.5, s.10 Ebu Nuaym'in Marifetu's-Sahabe'sinden naklen.

3- Bunlara hadis kitaplarında işaret edilmiştir.

4- Resulullah'ın (s.a.a), İmam Ali'nin (a.s) başına bir taç gibi koyduğu emamenin siyah renkte olduğunun belirtilmesi, Abdullah b. Bişr'in rivayetinde geçtiği gibi Hz. Ali'nin (a.s) kendisinden de nakledilmiştir.

5- Zadu'l-Mead, İbn Kayyim, "Melabisuhu" (Resulullah'ın (s.a.a) Elbiseleri) bölümünde, Zerkanî'nin el-Mevahibu'l-Ledunniye'ye yazdığı şerhin haşiyesinde, c.1, s.121.

6- er-Riyazu'n-Nazira, c.2, s.289, "Ta'mimuhu İyyahu Bi-Yedihi" bölümü; Usdu'l-Gabe, c.3, s.114.

7- el-İsabe, c.2, s.274, Bağevî'nin tahririne göre Abdullah b. Bişr'in biyografisinde.

Yine Hz. Ali'den (a.s), Resulullah'ın (s.a.a) kendisinin başına bir sarık sardığını ve onun son kısmını sırtına ve önüne attığını, daha sonra kendisine "*Arkanı dön.*" dediğini, döndüğünde onun, "*Yüzünü dön.*" diye buyurduğunu, yüzünü döndüğünde de halka dönerek, "*Meleklerin başındaki sarıklar böyledir.*" buyurduğunu rivayet ederler.² İbn Abbas'tan ise şöyle rivayet edilir:

Resulullah, "Sehab" adındaki sarığını Ali'nin başına sarınca ona, "*Sarıklar Arapların tacı gibidir...*" buyurdu.³

Abdullah b. Bişr'den ise şöyle nakledilir:

Resulullah (s.a.a), Gadir-i Hum'da birini Ali'ye gönderdi. Ali gelince, onun başına bir sarık sarıp son kısmını ise Ali'nin iki omuzları arasına attıktan sonra şöyle buyurdu: "*Allah Tealâ Huneyn Savaşı'nda başlarında sarık olan ve sarıklarının son kısmını aşağı sarkan meleklerle bana yardım etti. Onların sarıkları, müminlerin müşriklerden ayırt edil-mesine sebep oldu.*"⁴

Emirü'l-Müminin Ali (a.s) Halka Yemin Ettiriyor!

Ebu Tufeyl'den şöyle rivayet edilir: Bir gün Ali (a.s), halkı Kûfe Mescidi'nin karşısındaki meydanda toplayarak şöyle dedi:⁵

Sizden Allah'a için istiyorum; Gadir-i Hum'da Resulullah'tan (s.a.a) benim hakkımda bir şeyler duyanınız ayağa kalkıp tanıklık etsin.⁶ Kendisi onu görmeyen yerinden kalk-masın.¹

1- Kenzü'l-Ummal, c.20, s.45; Müsned-i Tayalesî, c.1, s.23; Sünen-i Bey-hakî, c.10, s.14.

2- Kenzü'l-Ummal, c.20, s.45, İbn Bazan'ın hocası kanalıyla.

3- Kenzü'l-Ummal, Deylemî kanalıyla.

4- İbn Tavus'un "Emanu'l-Ahtar"daki rivayetine uygun olarak; ancak el-İsabe kitabında Abdullah b. Bişr'in biyografisinde, c.2, s.274'te, 4566 sayısında "Gadir-i Hum günü" kelimesi kaydedilmemiştir.

5- Tarih-i İbn Kesir, c.5, s.211.

6- Ebu Tufeyl, Amir veya Amr b. Vasile el-Leysi rivayet etmiştir bunu. Ebu Tufeyl, Uhud Savaşı vuku bulduğu yıl dünyaya gelmiş, Resulullah'ı (s.a.a) ve Ömer'i görmüş, hicrî 110 yılında da ölmüştür. O, ölen en son sahabeydi. Sihah sahiplerinin hepsi ondan rivayet etmişlerdir. Biyografisi için bk. et-Teh-zib, c.1, s.389. Müsned-i Ahmed, c.4, s.370, c.1, s.118'de bu rivayeti ondan üç yolla rivayet edilmiştir:

a) Ebu Tufeyl'den, Zeyd b. Erkam'dan, **b)** Kûfeli ve güvenilir olan Said b. Vehb el-Hemdanî el-Cunvanî'den; 75 veya 76 yılında ölmüştür. Biyografisi Tehzibu't-Tehzib'de kaydedilmiş ve rivayetini ise Ahmed, c.5, s.366'da özet olarak kaydetmiş-

Râvi der ki: Bunun üzerine otuz kişi yerinden kalktı. Başka bir rivayete göre de şehadet etmek için büyük bir çoğunluk ayağa kalktı.²

Abdurrahman şöyle der: Bedir Savaşı'na katılmış olan on iki kişi yerinden kalktı; onlardan birini görüyor gibiyim.³ Onların hepsi, Resulullah'ın (s.a.a) o gün (Gadir-i Hum'da) Ali'nin elini tutarak şöyle buyurduğuna tanıklık ettiler: *"Benim müminlere kendi nefislerinden daha evlâ ve üstün olduğumu biliyor musunuz?"* Oradakiler, "Evet, ya Resulullah." dediler!⁴ Bunun üzerine Resul-i Ekrem (s.a.a.) onlara şöyle buyurdu: "Ben kimin mevlasıysam Ali de onun mevlasıdır. Allah'ım, onu seveni sev, ona düşman olana düşman ol,⁵ ona yardım edene yardım et, onu alçaltanı alçalt."⁶

Abdurrahman der ki: Tanıklık etmeyen üç kişi dışında şahitlerin tümü kalkarak tanıklık ettiler. İmam (a.s) da tanıklık etmeyenlerin hakkında bedduâ etti ve bedduası kabul oldu.⁷

Ebu Tufeyl şöyle der: Tanıkların yeminleri ve tanıklıkları bittikten sonra ben yerimden kalkarak şaşkın bir hâlde yola koyuldum. Bu olay bende şüphe uyandırmıştı sanki, bunu kabul etmek istemiyordum. Yolda Zeyd b. Erkam'la karşılaştım. Ona, "Bugün ben Ali'nin şöyle şöyle dediğini duydum." dedim! Zeyd, "İnkâr etme, ben kendim Resulullah'tan (s.a.a) onun hakkında bütün bunları duydum."⁸ dedi.

tir. c) Güvenilir ve üçüncü tabakadan olan Zeyd b. Yüsey' el-Hemdanî'den. Biyografisi Tehzibu't-Tehzib'de, c.1, s.277'de geçer.

1- Müsned-i Ahmed, c.1, s.119, sayı: 964. Abdurrahman b. Ebu Leyla el-Ensarî el-Medenî el-Kûfî, ikinci tabakadan güvenilir biridir; bütün Sihahların sahipleri ondan rivayet etmişlerdir. Hicrî seksen küsür yılında vefat etmiştir. Biyografisi Takribu't-Tehzib'de, c.1, s.496'da kaydedilmiştir.

2- Müsned-i Ahmed, c.4, s.370, Ebu Tufeyl'in hadisinde; İbn Kesir, c.5, s.212

3- Müsned-i Ahmed -Abdurrahman'ın hadisi-, c.1, s.961 ve c.5, s.370; Tarih-i İbn Kesir, c.5, s.211.

4- Müsned-i Ahmed, c.1, s.118, c.4, s.370; İbn Kesir, c.5, s.211; Mecmau'z-Zevaid, c.9, s.105.

5- Müsned-i Ahmed, c.1, s.118 ve 119, c.4, s.370, c.5, s.370; Tarih-i İbn Kesir, c.5, s.211.

6- Müsned-i Ahmed, c.1, s.118; Tarih-i İbn Kesir, c.5, s.210.

7- Müsned-i Ahmed, c.1, s.119, hadis: 964.

8- Müsned-i Ahmed, c.4, s.370.

Başka bir rivayette ise şöyle geçer: "Otuz kişi ayağa kalktı."¹

Diğer bir rivayette de şöyle kaydedilmiştir: Ensardan bir grup Kûfe meydanında İmam'la görüşerek, "Selâm olsun sana, ey mev-lamız!" dedi. İmam ise, "*Sizler özgür Araplarsınız; o hâlde ben nasıl sizin mevlanız olu-rum ki?!*" buyurdu. Onlar, "Biz kendi kulaklarımızla Gadir-i Hum'da Re-sulullah'ın (s.a.a), "*Ben kimin mevlası isem bu Ali de onun mevlasıdır.*" buyurduğunu duyduk." dediler.

Râvi der ki: Ensardan bu grup İmam'dan (a.s) ayrıldıklarında ben İmam'ın yanına giderek, "Bunlar kimdi?" diye sordum. İmam, "*Araların-da Ebu Eyyub Ensari'nin de bulunduğu ensardan bir gruptu.*" buyurdu.

Diğer bir rivayette İmam'ın (a.s) onlara, "Siz kimlersiniz?" diye sorduğu, onların ise, "Biz seni sevenlerdeniz ey Emirü'l-Mü-minin!" de-dikleri geçer.²

Vasi Tayininde Hz. Muhammed'le (s.a.a) Hz. Musa'nın (a.s) Ümmetinin Ortak Noktası

[Resulullah'ın (s.a.a) ümmetinde vasi tayininin Hz. Musa'nın (a.s) ümmetinde vasi tayiniyle bazı ortak noktaları vardır.] Tevrat'ta Hz. Mu-sa'nın (a.s) ümmetinde vasi tayiniyle ilgili geçenler özetle şöyledir:

Allah Tealâ Musa'ya şöyle emretti: "İlâhî bir ruha sahip olan Yuşe' b. Nun'u halkın gözleri önünde öne çıkararak elini onun omzuna koyup onların karşısında onu kendine vasi tayin et. Kendi heybet ve iktidarından ona da ver ki İsrail Oğulları ona itaat etsin; onun emriyle düşüp kalsınlar."

Musa (a.s) da itaat ederek Allah'ın emrettiği gibi Yuşe' b. Nun'u halkın karşısına çıkarıp onların gözeri önünde elini onun omzuna koyarak onu kendisine vasi yaptı...

Kur'ân-ı Kerim'de de, Allah Tealâ'nın Emirü'l-Müminin Ali (a.s) hakkında Resulü'ne vahyederek açıkça şöyle buyurduğunu gör-mekteyiz:

Ey Elçi! Rabbinden sana indirileni tebliğ et. Eğer (bu görevi) yapmayacak olursan, O'nun elçiliğini tebliğ etmemiş olursun. Allah seni insanlardan koruyacaktır.

1- Müsned-i Ahmed, c.4, s.270, er-Riyazu'n-Nazira, c.2, s.162; Tarih-i İbn Kesir, c.5, s.212.

2- Müsned-i Ahmed, c.5, s.419; Tarih-i İbn Kesir, c.5, s.212.

Resul-i Ekrem (s.a.a) bu ayet nâzil olduktan sonra Gadir-i Hum'da hacıların toplanmasını emretti. İleride olan geri döndü, geride kalanlar da gelip yetişti. Sonra sayıları yetmiş bini aşan o topluluğun karşısında ayağa kalkarak Ali'nin (a.s) elinden tutup herkesin göreceği şekilde kaldırarak, *"Benim size kendi nefislerinizden daha evlâ ve sizin emir sahibiniz olduğuma tanıklık ediyor musunuz?"* diye sordu. Oradakiler, "Evet." diye bağırınca, Resulullah (s.a.a) kendi heybet ve yüceliğinden Ali'ye (a.s) de vererek tarihî konuşmasını yaptı: *"Ben kimin mevlasıydam, bu Ali de onun mevlasıdır. Allah'ım; Ali'yi seveni sev, Ali'ye düşman olana düşman ol ve..."*

* * *

Buraya kadar Resulullah'ın (s.a.a), kendisinden sonra ümmetin imamı ve kendi vasisini tayin etmesi alanındaki hadislerinin bir kısmını inceledik. Şimdi ise Kur'ân-ı Kerim'in bu konudaki bazı ayetlerini inceleyelim.

KUR'ÂN'DA VELÂYET VE ÖNDERLİK

Kur'ân'da Ali'nin (a.s) Velâyeti

Geçen bütün hadisler, Resulullah'tan (s.a.a) sonra Hz. Ali'nin (a.s) müminlerin önderi olduğunu ortaya koymaktadır. Kur'ân-ı Kerim de bu gerçeği vurgulayarak şöyle buyurmaktadır:

Sizin veliniz ancak Allah, O'nun Resulü, namaz kılan ve rükû hâlinde zekât veren müminlerdir.¹

Aşağıdaki rivayetler de bunu teyit etmektedir:

Taberî Tefsiri'nde, Vahidî'nin *Esbabu'n-Nüzul*'unda, Hâkim Has-kanî'nin *Şevahidu'n-Nüzul*'unda, Belazurî'nin *Ensabu'l-Eşraf*'ında ve di-ğer kaynaklarda² İbn Abbas, Ebuzer Gıfârî, Enes b. Malik, E-mirü'l-Müminin Ali (a.s) ve diğeri gelenlerden nakledilen bir rivayet özetle şöyledir:

Fakir bir Müslüman Mescidu'n-Nebi'ye gelerek sadaka is-tedi. Dilencinin sözleri, sünnet namazda rükû hâlinde olan Hz. Ali'nin (a.s)³ kalbini incitti. Bunun üzerine sağ eliyle arkasındaki fakire namazda taktığı kırmızı renkli Yemen akiki yüzüğünü çıkarmasını işaret etti. Fakir adam İmam'ın (a.s) maksadını anlayarak gelip yüzüğü çıkardıktan sonra ona dua ederek mescitten çıktı.

1- Mâide, 55

2- Tefsir-i Taberî, c.6, s.186; *Esbabu'n-Nüzul*, s.133-134; *Şevahidu't-Tenzil*, c.1, s.161-164, İbn Abbas'tan beş rivayette, s.165-166'da Enes b. Malik'ten iki rivayette, s.167-169'da yine ondan altı rivayette; Belazurî'nin *Ensabu'l-Eşraf*'ında, hadis: 151, İmam Ali'nin (a.s) biyografisinde, c.1, s.225; Nişaburî'nin *Garaibu'l-Kur'ân*'ında, c.6, s.167-168. Suyutî de Tefsir'inde, c.2, s.293-294'de birçok rivayet kaydetmiştir. Lübabu'n-Nukûl Fî Esbabî'n-Nüzul kitabında, s. 90-91'de bu rivayetleri naklettikten sonra şöyle yazar: "Bunlar biri diğerini teyit eden belgelerdir."

3- Bu konu Enes b. Mâlik'in naklettiği, "Resulullah (s.a.a) öğle namazı için dışarı çıkmıştı. Ali ise o sırada rükûdaydı." veya İbn Abbas'ın naklettiği rivayetten anlaşılmaktadır. Her iki rivayet *Şevahidu't-Tenzil*, c.1, s.163-164'de kaydedilmiştir.

Mescittekilerden hiçbiri dışarı çıkmadan Cebrail (a.s) Resulullah'a (s.a.a) şu ayeti indirdi:

Sizin veliniz ancak Allah, O'nun Resulü, namaz kılan ve rükû hâlinde zekât veren müminlerdir.¹

Bunun üzerine Hassan b. Sabit yerinden kalkarak şu beyitleri okudu:

Ya Ebu'l-Hasan! Kalbim, ruhum feda sana,

Tüm hak yolunun sâliklerinin de kalbi, ruhu.

Rükû hâlinde bağıшта bulunan sensin;

Canlar feda sana ey rükû edenlerin ruhu.

Allah da senin hakkında indirdi en üstününü velâyeti de

Onu dininin muhkematından kıldı.²

Bu Ayetin Delaletine Yöneltilen Eleştiri

Ehlisünnet ulemasından bazıları bu rivayetin anlamını eleştirmiş ve "Sizin veliniz ancak Allah, O'nun Resulü, namaz kılan ve rükû hâlinde zekât veren müminlerdir." ayetinde çoğul şahıs kullanıldığını ve bunun tek bir kişi olan Ali b. Ebu Talib'e delâlet edemeyeceğini söylemişlerdir. Biz onların bu eleştirilerini reddederek yanıldıklarını söylüyoruz. Çünkü Arapça'da çoğul için tekil şahıs kullanılmamasına rağmen, tekil için çoğul şahısın kullanılması sakıncasız olup konuşmalarda çokça rastlanan bir durumdur. Kur'ân'da da bunun birçok örnekleri vardır. Meselâ, Munafikûn Suresi'ndeki tabirler bu türdendir:

"Münafıklar sana geldikleri zaman: Biz gerçekten şahadet ederiz ki, sen kesin olarak Allah'ın elçisisin, derler. Allah da bilmektedir ki sen elbette O'nun elçisisin. Allah, şüphesiz münafıkların yalan söylemekte olduklarına şahitlik etmektedir... Onlara, 'Gelin Allah'ın Resulü sizin için mağfiret (bağışlanma) dilesin.' denildiği zaman başlarını yana çevirdiler. Sen, onların büyüklük taslamışlar olarak yüz çevirmekte olduklarını görürsün... Onlar derler ki: Allah'ın Resulünün yanında bulunanlara hiçbir infak (harcama)da bulunmayın, sonunda dağılıp gitsinler. Oysa göklerin ve yerin hazineleri Allah'ındır. Ancak münafıklar kavramıyorlar. Derler ki: And olsun, Medine'ye bir

1- Buraya kadar olayı özetle Şevahidu't-Tenzil'den naklettik.

2- Hassan'ın şiirini Kifayetu't-Talib, bölüm:16, s.228'den naklettik. Diğer kaynaklar da İbn Kesir'in Tarih'inde, c.7, s.357'de kaydedilmiştir.

dönecek olursak, gücü ve onuru çok olan, düşkün ve zayıf olanı elbette oradan sürüp çıkaracaktır. Oysa izzet (güç, onur ve üstünlük) Allah'ın, O'nun Resulü'nün ve müminlerindir. Ancak münafıklar bil-miyorlar."¹

Taberî bu sûrenin tefsirinde şöyle yazar:

Bütün bu ayetlerden Abdullah b. Ubey Selul kastedilmiştir. Allah Tealâ bu sûrenin tüm ayetlerini onun hakkında indirmiştir. Müfessirler de bu görüştedirler, rivayetlerde de böyle geçer.²

Suyûtî de bu ayetlerin tefsirinde İbn Abbas'tan şöyle nakleder:

Bu sûrede münafıklardan maksat, Abdullah b. Ubey Selul'dur.³

Tarihçilerin dediği ve müfessirlerin de kendi kitaplarında kaydettikleri üzere bu olay özetle şöyledir:

Ömer b. Hattab'ın görevlisi Cehcah Gıfârî, Benî Mustalik Gazvesi'nde bölgenin kuyusundan su alma konusunda Hazrec kabilesiyle müttefik olan Sinan b. Cehmî ile kavga etti. Bunun üzerine Cehmî ensarı, Cehcah ise muhacirleri yardıma çağırdı, böylece iş büyüdü!

Abdullah b. Ubey Selul, bu olaydan öfkelenerek aralarında, daha küçük yaşta olan Zeyd b. Erkam da olduğu hâlde akrabalarından bir grubu etrafına toplayıp şöyle dedi:

Gerçekten muhacirler böyle mi yaptılar?! Onlar bizim şehrimizde ve bizim bölgemizde bize karşı mı övünüyorlar?! Vallahi Kureyş'in bu mültecilerine karşı durumumuz tıpkı, "Köpeğini eğitirsen seni de parçalar!" misalinde olduğu gibidir. Bize karşı böyle mi davranırlar? Vallahi Medine'ye döndüğümüzde gücü ve onuru çok olanımız, zayıf ve düşkün olanı elbette oradan sürüp çıkaracaktır.

Daha sonra akrabalarına dönerek şöyle dedi:

Bu belâyı kendiniz başınıza getirdiniz, şehrinizi onlara bıraktınız, varınızı-yoğunuzu onlarla kardeşçe bölüştünüz. Oysa eğer sahip olduğunuz şeyleri onlardan esirgeyecek olsanız şüphesiz buradan göçüp başka bir yere giderler!

1- Munâfikûn, 1-8

2- Tefsir-i Taberî, c.28, s.270.

3- Tefsir-i Suyûtî, c.6, s.223.

Bunu duyan Zeyd b. Erkam koşarak Resulullah'a (s.a.a) gördüklerini anlattı. Orada olan Ömer,¹ Zeyd'in dediklerini duyunca ona, "Ya Resulullah! İzin ver gidip boynunu vurayım." dedi. Resulullah (s.a.a), "*O zaman Medine'de kanlar dökülür.*" buyurdu. Bunun üzerine Ömer, "Eğer muharcirden olan birinin onu öldürmesini uygun görmezseniz, Sa'd b. Muaz veya Muhammed b. Mesleme'nin öldürmesini emredin." dedi. Resulullah (s.a.a), "*Halkın, Muhammed ashabını öldürüyor, demesini istemiyorum.*" buyurdu.²

Abdullah b. Ubey bunları duyunca hemen Resulullah'a (s.a.a) koşarak kesinlikle böyle bir şeyin olmadığına dair yemin etti! En-sar da olanları Resul-i Ekrem'e (s.a.a) ulaştırdığı için Zeyd b. Erka-m'ı kınadı ve Abdullah b. Ubey'e, "Resulullah'ın (s.a.a) huzuruna giderek senin için bağışlanma dilemesini iste." dedi. Abdullah b. Ubey başını sallayarak bu öneriyi reddetti ve şöyle dedi:

Bana, iman et dediniz, iman ettim. Malımın zekâtını vermemi söylediniz, verdim. Şimdi de bir tek Muhammed'e sec-de etmem kaldı!

Bunun üzerine onun hakkında Munafikûn Suresi nâzil oldu. Bu sûrede, "**Onlar derler ki: Allah Resulü'nün yanında bulunanlara hiçbir infak (harcama)da bulunmayın, sonunda dağılıp gitsinler.**" sözünden kastedilen Abdullah b. Ubey'dir.

Yine bu sûrenin "**Onlara, 'Gelin Allah Resulü sizin için mağfiret (bağışlanma) dilesin.' denildiği zaman başlarını yana çevirdiler.**" ayetinden maksat da yine Abdullah b. Ubey'dir.³

* * *

Bu sûrede Allah Tealâ bu sözleri söyleyen tek kişi olan Abdullah b. Ubey'e "Onlar derler ki" veya tek konuşan Abdullah b. Ubey'-ken ona "Onlara, 'Gelin Allah Resulü sizin için mağfiret (bağışlanma) dilesin.' denildiği zaman başlarını yana çevirdiler." şeklinde (üçüncü çoğul şahısla) işaret eder. Bu konuda bütün müfessirler ittifak içerisindedir; çeşitli rivayetler de bunu teyid eder. Biz de bunu örnek olarak naklettik. Bunun benzerlerine Kur'ân'da sık sık rastlamak mümkündür. Meselâ: "**İçlerin-**

1- Tefsir-i Taberî, c.28, s.75.

2- Tefsir-i Taberî, c.28, s.74.

3- Tefsir-i Taberî, c.28, s.71 ve sonrası; Tefsir-i Suyutî, c.6, s.222 ve sonrası; diğer tefsir ve tarih kitaplarında bu konuda çok sayıda rivayet kaydedilmiştir.

den Peygamber'i incitenler var-dır. O (her sözü dinleyen) bir kulaktır, diyenler vardır."¹ Veya: "**On-lar, kendilerine insanlar: Size karşı insanlar topl(a)nıldılar...**"² Ve yine: "**Derler ki: Bu işten bize ne var ki?**"³

Bu ayetlerde ve benzeri diğer birçok yerde çoğul şahıs kullanılmış olduğu hâlde maksat bir kişidir.

Ulu'l-Emr, Ali (a.s) ve Evlâtlarından Olan İmamlardır

Yukarıda geçen bütün seçkin ve mütevatir rivayetler Resulullah'tan (s.a.a) sonra Hz. Ali'nin (a.s) müminlerin emir sahibi ve önderi olduğunu ispat eder. Nitekim, "**Ey iman edenler! Allah'a itaat edin; Peygamber'e itaat edin ve sizden olan emir sahiplerine de.**"⁴ ayetindeki "emir sahipleri"nin tefsirinden de anlaşılan budur.

Yine aşağıdaki hadisler de bunu apaçık sergilemektedirler:

a) Şevahidu't-Tenzil'de Hz. Ali'nin söz konusu ayet hakkında Resulullah'a "*Ayette geçen- emir sahipleri kimlerdi?*" diye sorması üzerine Hz. Peygamber, "*Sen onların ilkisin.*" buyurduğu geçer.

b) Mücahid'den "emir sahipleri" hakkında şöyle nakledilir:

"Allah Tealâ, Muhammed'den (s.a.a) sonra hükümet ve önderliği Hz. Peygamber'in hayatında Ali b. Ebu Talib'e bıraktı. Bu iş, Resulullah'ın (s.a.a) Medine'de Ali'yi kendi yerine bırakmasıyla başladı. Allah Tealâ da insanlara ona itaat etmelerini ve emrine baş kaldırmamalarını emretti.

c) Ebu Basir'den şöyle rivayet edilir:

Ebu Cafer İmam Bâkır'a, "**Allah'a itaat edin; Peygamber'e itaat edin ve sizden olan emir sahiplerine de.**" ayetinin nüzul sebebini sorduğumda o, "*Bu ayet Ali b. Ebu Talib hakkında nazil olmuştur.*" buyurdu. "İnsanlar, o hâlde niçin Allah Tealâ Ali ve Ehlibeyt'inin ismini Kur'ân'da açıkça zikretmemiştir, diyorlar?!" dediğimde İmam (a.s) şöyle buyurdu:

Onlara de ki, Allah Tealâ Kur'ân'da Resulü'ne namazı nazil etmiş, ama üç veya dört rekat olduğunu belirtmemiştir. Bunu Resulullah'ın (s.a.a) kendisi tefsir etmiştir. Yine haccı farz kıldığı hâlde Kâbe'nin etrafında yedi defa dönülmesi gerektiğini belirtmemiştir, bunu da Resulullah (s.a.a) insanlara söylemiştir.

1- Tevbe: 61

2- Âl-i İmrân: 173

3- Âl-i İmrân: 154

4- Nisâ, 59.

Aynı şekilde, "**Allah'a itaat edin; Peygamber'e itaat edin ve sizden olan emir sahiplerine de.**" ayetini Ali, Hasan ve Hüseyin hakkında nazil etmiş, Resulü de (s.a.a) İslâm ümmetini bu hususta muhataba alarak, "Sizlere Allah'ın Kitabı ve Ehlibeyt'imi tavsiye ediyorum. Ben Allah'tan bu ikisini kıyamette Kevser havuzunun başında bana ulaşmıncaya kadar birbirlerinden ayırmasımı istedim. Allah Tealâ da bu duâmı kabul etti." buyurdu.¹

Ehlibeyt'in Nuh'un Gemisine ve İsrail Oğulları'nın Bağışlanma Kapısına Benzetilişi

Hz. Ali (a.s), Ebuzer Gıfârî, Ebu Said Hudrî, İbn Abbas, Enes b. Malik gibi Resulullah'ın (s.a.a) ashabından ve Ehlibeyti'nden onun şöyle buyurduğu rivayet edilmiştir:

Ehlibeyt'im; Nuh'un gemisi gibidir, ona binen kurtuldu, ondan ayrılan ise boğuldu.

Bazı rivayetlerde ise bunun devamında şöyle geçer:

Ehlibeyt'im, İsrail Oğulları'ndaki bağışlanma kapısı gibidir.

Bu Rivayetin Kaynakları

Söz konusu rivayet şu muteber kaynaklarda kaydedilmiştir:

Zehairu'l-Ukba, s.20, -Muhibbuddin Taberî'nin eseri.

Müstedrek-i Hâkim Nişaburî, c.2, s.343 ve c.3, s.150.

Hilyetu'l-Evliyâ -Ebu Nuaym'ın eseri-, c.4, s.306.

Hatib'in *Tarih-i Bağdad*'ı, c.12, s.19.

Heysemî'nin *Mecmau'z-Zevaid*'i, c.9, s.168.

Suyûtî'nin *ed-Dürri'l-Mensur*'u, "**Secde ederek kapısından girerken dileğimiz bağışlamandır deyin.**"² ayetinin tefsirinde.

Suyûtî'nin *Tarih-i Hulefa*'sı, s. 270 ve Mansur Devanikî'nin hayatı, Me'mun'dan, Reşid'den, Mehdi'den, Mensur'dan, babasından, dedesinden ve o da İbn Abbas'tan, o ise Resulullah'tan (s.a.a) şöyle nakleder:

1- a, b, c hadisleri, her üçü de peş peşe Şevahidu't-Tenzil, c.1, s.148-150'-de kaydedilmiştir.

2- Bakara: 58

"Ehlibeyt'im Nuh'un gemisi gibidir; ona binen kurtuldu, ondan ayrılan ise boğuldu."

Kenzü'l-Ummal, birinci baskı, c.6, s.153 ve 216.

es-Savaiku'l-Muhrika, -İbn Hacer'in eseri-, s.75; İbn Hacer bunu Darkutnî, Taberânî, İbn Cerir, Ahmed b. Hanbel ve diğerlerinden nakletmiştir.

Yukarıda Kitap ve sünnette Allah ve Resulü'nün (s.a.a), Resulullah'tan (s.a.a) sonraki emir sahibini belirttiklerini gördük. Şimdi ise başka tabirlerle kaydedilen diğer nasları inceleyelim.

İMAMLAR, ALİ (A.S) VE ONUN EVLÂTLARIDIR

Resulullah'ın (s.a.a) Mübelliğleri

Allah Tealâ Kur'ân-ı Kerim'de çeşitli ayetlerde Peygamber'in vazifesinin sadece kendisinin emirlerini tebliğ etmek olduğunu belirtmiştir. Meselâ:

Peygamber'e tebliğden başka (yükümlülük) yoktur.¹

Peygamber'e düşen, apaçık bir tebliğden başkası değildir.²

Bilin ki, elçimize düşen, ancak apaçık bir tebliğdir.³

Şu hâlde Peygamber'e düşen apaçık bir tebliğden başkası mı?⁴

Yine bazı ayetlerde Resulullah'ın (s.a.a) vazifesi sadece tebliğle sınırlandırılmıştır. Örneğin:

Artık yalnızca sana düşen, duyurup bildirme (tebliğ)dir.⁵

Sana düşen, yalnız tebliğdir.⁶

Allah'ın emirlerini tebliğ, doğrudan doğruya ve vasıtasız tebliğ, vasıtalı tebliğ ve yine zamanı ulaşan şeyi tebliğle zamanı ulaşmayan şeyi tebliğ diye birkaç kısma ayrılır. Birbirleriyle kavga eden iki mümin grubun hükmü veya zalim bir hükümdar ve sultan karşısında Müslümanların vazifesi gibi.

Resulullah'ın (s.a.a) tebliğ etmekle yükümlü olduğu şey iki kısımdır:

1- Mâide: 99

2- Nûr: 54; Ankebût: 18

3- Mâide: 92 ve Teğâbun: 12

4- Nahl: 35

5- Âl-i İmrân: 20, Ra'd: 13, Nahl: 35

6- Şûrâ: 48

a) Kendisine vahyolan şeyin bizzat sözlerinin ve anlamının tebliği; yani bu ümmette Kur'ân-ı Kerim diye adlandırılan ve hakkında, "**Sizi -ve kime ulaşırsa- kendisiyle uyarıp korkutmam için bana şu Kur'ân vahye-dildi.**" buyrulan Allah'ın Kitabı.

b) Kendisine anlamı sözlü olarak vahyedilen şeylerin tebliği. Şer'î hüküm ve kuralların tebliği gibi; nitekim Allah Tealâ buyuruyor ki:

"O: Dini dosdoğru ayakta tutun ve onda ayrılığa düşmeyin, diye dinden Nuh'a vasiyet ettiğini ve sana vahy-ettiğimizi, İbrahim'e, Musa'ya, İsa'ya da vasiyet ettiğimizi sizin için de teşri etti."¹

Resulullah'ın (s.a.a) namazın rek'at ve zikirlerinin sayısını belirtmesi, İslâm'ın diğer hüküm ve kurallarını teşriî ya da geçmiş ümmetlerin karşılaştıkları olayları, bu dünyanın ve ahiret yurdunun gaybî haberlerini anlatması, hepsi Kur'ân dışında kendine vah-yolan şeylerin tebliğidir. Dolayısıyla Allah Tealâ Kur'ân'da şöyle buyurur: "**O, hevadan (kendi istek, düşünce ve tutkularına göre) konuşmaz."**²

Müslümanlar arasında bu tebliğe "hadis-i şerif-i nebevî" denir.

* * *

Geçen ayetler, Peygamber'in vazifesini Allah'ın vahyini tebliğle sınırlandırmıştır. Dolayısıyla peygamberi diğerlerinden ayıran seçkin özellik tebliğdir. O hâlde eğer Resulullah (s.a.a.) birini tanıtırken, "*falanca bendendir.*" buyuruyorsa maksat, tebliğ konusunda o-nun Resulullah'ın (s.a.a) makamında oluşudur.

Biz bunları kendi düşüncemiz olarak söylemiyoruz; Resulullah (s.a.a) bazı hadislerde bunu açıkça ortaya koymaktadır. Buna örnek olarak Berâe Suresi'nin ayetlerinin tebliğini gösterebiliriz:

Berâe (Tevbe) Sûresi'nin Tebliği

Berâe Sûresi'nin tebliği olayı *Sahih-i Tirmizî, Tefsir-i Taberî, Hasais-i Neseî, Hâkim'in Müstedreku's-Sahihayn*'inde ve diğer kaynaklarda Enes b. Malik, İbn Abbas, Sa'd b. Ebî Vakkâs, Abdullah b. Ömer, Ebu Said Hud-

1- Şûrâ: 13

2- Necm: 3

ri, Ömer b. Meymun, Ali b. Ebu Talib¹ ve Ebu Bekir gibi sahabelerden nakledilmiştir. Biz burada *Müsned-i Ah-med b. Hanbel*'de şahsen İmam Ali'den (a.s) nakledilen hadisi özetle nakletmekle yetiniyoruz:

Resulullah (s.a.a) Ebubekr'i çağırarak Berâe Sûresi'yle birlikte Mekke'ye gönderdi:

- Gelecek yıldan itibaren hiçbir müşrikin haccetmeye hak-kı yoktur.
- Çıplak kimsenin Kâbe'nin etrafında dönmeye hakkı yoktur.
- Müslümanların dışında kimse cennete girmeyecektir.
- Resulullah'la (s.a.a) antlaşma imzalayanların antlaşmaları, sûresi bitinceye kadar geçerlidir.
- Allah ve Resülü müşriklerden uzaktır.

Ebu Bekir gerekli emirleri aldıktan sonra Mekke'ye doğru hareket etti. Fakat üç gün sonra Resulullah (s.a.a) Ali b. Ebu Talib'e (a.s) şöyle buyurdu: *"Ebu Bekir'e yetişerek onu bana gönder ve Berâe Suresi'ni de sen tebliğ et."*

Ali (a.s) Resulullah'ın (s.a.a) emrine uydu. Ebu Bekir Resul-i Ekrem'in (s.a.a) huzuruna gelince ağlayarak, "Ya Resu-lullah! Benden bir hata mı gördünüz?" dedi. Hz. Resulullah (s.a.a), *"Senden hayırdan başka bir şey vuku bulmadı; ama bana onu ancak kendim veya kendimden olan bir kişinin tebliğ etmesi emredildi."* buyurdu.²

Abdullah b. Ömer'in naklettiği rivayette Resulullah'ın (s.a.a) son cümlesi şöyle kaydedilmiştir:

Ama bana bunu kendin veya kendinden olan bir kişi dışında hiç kimse senin adına tebliğ etmemelidir, diye emredildi.³

Ebu Said Hudrî ise bunu şöyle nakleder:

Onu kendim veya benim adıma, benden olan bir kişiden başkası tebliğ etmemelidir.⁴

1- Sünen-i Tirmizî, c.13, s.164-165; Müsned-i Ahmed b. Hanbel, c.1, s.150-151 ve c.3, s.283; el-Hasais, Neseî, s.28-29; Tefsir-i Taberî, c.10, s.46; Müstedreku's-Sahihayn, c.3, s.51-52; Mecmau'z-Zevaid, c.7, s.29 ve c.9, s.119.

2- Müsned-i Ahmed b. Hanbel, c.1, s.3, hadis: 4, Müsned-i Ebu Bekir'den naklen. Ahmed Şakir bunun senetlerinin sahih olduğunu söylemiştir. Yine bk. Kenzü'l-Ummal ve Zehairu'l-Ukba.

3- Müstedreku's-Sahihayn, c.3, s.51.

4- ed-Dürrü'l-Mensûr, Suyutî, Tevbe Suresi tefsirinde.

Bu ve benzeri rivayetlerdeki sözlü ve manevî belirtiler burada tebliğden maksadın, Allah Tealâ'nın Resulü'ne nâzil etmiş olduğu İslâm'ın hükümlerini ilk defa mükelleflere ulaştırmak olduğunu ortaya koymaktadır ve bu ise Resulullah'ın (s.a.a) kendisinin veya kendisinden olan birinin vazifesidir.

Bu tebliğ karşısında, her mükellefin Resulullah (s.a.a) veya ondan olan bir kimse tarafından tebliğ edilen hükümleri diğerlerine ulaştırma ile sorumlu olduğu başka bir tebliğ daha vardır. Bu tebliğin özelliklerinden biri, kıyamete kadar devam edecek oluşu ve herkesin onun karşısında kendisini sorumlu görmesidir.

Resulullah'ın (s.a.a), "*Kendim veya benim adıma, kendimden o-lan bir kişiden başkası tebliğ etmemelidir.*" buyruğundan maksadın birinci kısım tebliğ olduğu apaçık bellidir. Resulullah'ın (s.a.a) hadislerinde geçen "*minni*" (benden) tabirini ise "Menzile Hadisi" açıklamaktadır.

Ali (a.s) Resulullah'a (s.a.a) Nispetle Harun'un Musa'ya Menzilesindedir

Menzilet Hadisi, *Sahih-i Buharî, Sahih-i Müslim, Müsned-i Tayalesî, Müsned-i Ahmed b. Hanbel, Sünen-i Tirmizî, Sünen-i İbn Mâce* ve diğer kaynaklarda¹ kaydedilmiştir. Biz burada *Sahih-i Buharî*'den naklediyoruz: Resulullah (s.a.a) Ali'ye (a.s) şöyle buyurdu:

Sen bana nispetle Harun'un Musa'ya menzilesindesin; ancak benden sonra peygamber yoktur.

Bu hadisin son kısmı *Sahih-i Müslim*'de şöyle geçer:

Ancak benden sonra peygamber yoktur.

İbn Sa'd kendi *Tabakat*'ında Berâ b. Azib ve Zeyd b. Erkam'dan şöyle rivayet eder:

Tebûk Savaşı başlayınca Resulullah (s.a.a) Ali b. Ebu Ta-lib'e (a.s) "*Ya ben Medine'de kalmalıyım, ya sen.*" buyurdu. Ali'yi kendi

1- Sahih-i Buharî, "Menakıbu Ali b. Ebitalib" babı, c.2, s.200; Sahih-i Müslim, "Fazlu Ali b. Ebitalib" babı, c.7, s.120; Sahih-i Tirmizî, "Menakıbu Ali" babı, c.13, s.171; Müsned-i Tayalesî, c.1, s.28-29, hadis: 205, 209, 213; İbn Mâce, "Fazlu Ali b. Ebitalib" babı, hadis: 115; Müsned-i Ahmed, c.1, s.170, 173-175, 177, 179, 182, 184, 185, 330 ve c.3, s.32 ve 338 ve c.6, s.369 ve 438; Müstedrek-i Hâkim, c.2, s.337; Tabakat, İbn Sa'd, c.3, k. 1, s.14 ve 15; Mecma-u'z-Zevaid, c.9, s.109-111 ve diğer kaynaklar.

yerine seçtikten sonra kendisi müşriklerle savaşmak için Medine'den çıktı.

Resulullah (s.a.a) Medine'den çıktıktan sonra, "Resulullah, Ali'yi yapmış olduğu kötü bir işten dolayı savaşa götürmedi." dediler! Ali bunu duyunca Resul-i Ekrem'in (s.a.a) yanına gitti. Resulullah Ali'yi görünce, "Bir şey mi oldu?" diye sordu. Ali, "Hayır, ya Resulullah! Ama bazılarının, senin yap-mamdan hoşlanmadığını bir şey yüzünden beni savaşa götür-mediyini yaydıklarını duydum!" dedi. Bunun üzerine Resulullah (s.a.a) tebessüm ederek, "*Ali! Sen bana nispetle Harun'un Musa'ya olan menzilesinde (konumunda) olmak istemi-yor musun; ancak benden sonra peygamber yoktur?*" buyurdu. Ali, "İsterim, ya Resulullah!" cevabını verdi. Sonra Resul-i Ekrem (s.a.a), "*Senin makam ve mevkiin de öyledir.*" buyurdu.¹

Bu hadisin bazı bölümlerini gazvelerde Resulullah'ın (s.a.a) Medine'deki halifesinden bahsederken açıkladık.

Resulullah'ın (s.a.a) Hadislerinde "minnî" (benden) Kelimesinden Maksat nedir?

"Ente minî bi-menzileti Harûne min Mûsa" ("*Senin bana olan nispetin Harun'un Musa'ya olan konumu gibidir.*") hadisindeki "minnî" kelimesi Resulullah'ın (s.a.a) diğer hadislerde bu kelimedenden maksadının ne olduğunu açıklığa kavuşturmaktadır. Şöyle ki: Harun peygamberlik konusunda Hz. Musa'nın (a.s) ortağı, Allah'ın hükümlerini tebliğ konusunda onun yardımcısıydı. Hz. Ali (a.s) de "**Menzilet Hadisi**" gereğince Resul-i Ekrem'e (s.a.a) karşı Harun'un Musa'ya konumundadır; ancak, peygamberlik hariç. O hâlde Harun'un makam ve mevkisinden Ali'ye (a.s) ulaşan tek şey, tebliğ konusunda Peygamber'in yardımcılığıdır.

Yine Resulullah (s.a.a) "minnî" kelimesinden maksadının ne olduğunu Vedâ Hacci'nda Arefe günündeki konuşmasında da beyan etmektedir:

1- Tabakat, İbn Sa'd, c.3, k. 1, s.15; Mecmau'z-Zevaid, Heysemî, c.9, s.111, biraz farkla.

Ali bendendir, ben de Ali'denim. Benim vazifemi kendim veya Ali'den başkası yapamaz.¹

Resul-i Ekrem (s.a.a) bu buyruklarında "minni" kelimesini kullanmasındaki maksadını apaçık bir şekilde beyan etmektedir. Resulullah'ın (s.a.a) maksadı şudur: Ali (a.s) Allah'ın hükümlerini vasitasız olarak tebliğ konusunda, mükelleflere karşı Peygamber konumundadır. İşte buradan Resulullah'ın (s.a.a) diğer hadislerinde Ali (a.s) hakkında kullanmış olduğu "**minni**" kelimesinin anlamı açıklık kazanmaktadır; meselâ Bureyde'nin hadisinde Ali'yi (a.s) Resulullah'a (s.a.a) şikâyete gittiğinde onun, "*Ali'yi şikâyet etme, doğrusu o bendendir...*"² Veya İmran b. Hasin'in rivayetinde ona, "*Doğrusu Ali bendendir.*" buyurduğunu görüyoruz.³

* * *

Tüm bu rivayetlerde Resulullah (s.a.a), Ali (a.s) ve soyundan gelen imamların vasitasız olarak ağır tebliğ yükünü mükelleflere aktarma konusunda kendisi gibi olduklarını ve aynı vazifeyi taşıdıklarını anlatmak istiyor. Dolayısıyla, onların hepsi Peygamber'dendir, Peygamber de onlardandır. Onlar tebliğ konusunda Resulullah'la (s.a.a) ortaklıklar, aralarındaki tek fark şudur: Resulullah (s.a.a), Allah Tealâ'nın hükümlerini, kanunlarını vasitasız olarak doğrudan doğruya vahiy yoluyla almakta, onlar ise bunu Hz. Peygamber'in kendisinden almaktadırlar. O hâlde imamlar Allah tarafından İslâm ümmetinin tebliğcileridirler; Allah ve Resulü böyle ağır bir yükü taşımaları için onları daha önce hazırlamıştır. Çünkü Allah Tealâ, Tathir Ayeti'nde bildirdiği gibi onlara giydirmiş olduğu temizlik ve masumluk elbisesiyle, onları her türlü çirkinlik ve kötülükten korumuştur.

Ayrıca, Resulullah (s.a.a) Ali'yi (a.s), Allah Tealâ'nın kendisine vahyettiği şeylerle özel olarak yetiştirmiş, diğer imamlar da onları biri diğ-

1- İbn Mâce bunu Sünen'inin birinci cildinde, Kitabul-Mukaddime'de, "Fazlu's-Sahabe" babında, s.92'de kaydetmiştir. Yine Sünen-i Tirmizî'nin Kitabu'l-Menakıb'ında, c.13, s.169'da, hadis: 2531 ve Kenzü'l-Ummal, c.6, s.153, birinci basımda kaydedilmiştir. Ahmed b. Hanbel de Müsned'de, c.4, s.164-165'de Habeşî b. Cünade'nin rivayetinden çeşitli yollarla nakletmiştir.

2- Bunların senedi "Müslümanların Emir Sahibi" konusunda geçti.

3- age.

rinden almak suretiyle Ali'den (a.s) almışlardır. Aşağıdaki rivayetler bunu apaçık bir şekilde ortaya koymaktadır.

Resulullah'ın (s.a.a) İlminin Taşıyıcısı

Tefsir-i Râzî'de, Muttakî Hindî'nin *Kenzü'l-Ummal*'ında Hz. Ali'nin (a.s) şöyle buyurduğu rivayet edilir:

Resulullah (s.a.a) bana bin çeşit ilim öğretti; bu ilimlerin her birinden de bin kapı açıldı yüzüme.¹

Tefsir-i Taberî, Tabakat-ı İbn Sa'd, Tehzibu't-Tehzib, Kenzü'l-Ummal ve Fethu'l-Barî'de şöyle rivayet edilir (biz *Fethu'l-Barî*'den naklediyoruz):

Ebu Tufeyl'den şöyle rivayet edilir: Ali'nin (a.s) konuşmalarından birinde şöyle dediğini gördüm:

Neyi isterseniz sorun benden; vallahi kıyamete kadar vuku bulacak şeyleri soracak olursanız söylerim size. Bana Kur'ân'dan sorun; vallahi gece mi gündüz mü, çölde mi, yoksa dağın başında mı nazil olduğunu bilmediğim bir ayet yok-tur...²

İşte bu yüzden Resulullah (s.a.a) Cabir b. Abdullah'ın rivayetinde Ali (a.s) hakkında şöyle buyurmaktadır:

Ben ilim şehriyim, Ali ise onun kapısıdır. Bu şehre girmek isteyen kapısından girmelidir.

Hâkim, bu rivayetin senedinin sahih olduğunu söyler.³

Bir rivayete göre yukarıdaki hadisin sonunda şöyle geçer:

İlim isteyen kimse kapıdan girmelidir.⁴

Bu konu, başka bir rivayette şöyle geçer:

1- Tefsir-i Râzî, Âl-i İmrân, 33. ayetin tefsirinde; *Kenzü'l-Ummal*, c.6, s.392 ve 405.

2- Tefsir-i İbn Cerir, c.26, s.116; *Tabakat, İbn Sa'd*, c.2, böl. 2, s.101; *Tehzibu't-Tehzib*, c.7, s.337; *Fethu'l-Bârî*, c.10, s.221; *Hilyetü'l-Evliyâ*, c.1, s.67-68; *Kenzü'l-Ummal*, c.1, s.228.

3- Müstedreku's-Sahihayn, c.3, s.126 ve, s.127'de başka bir yolla kaydedilmiştir; *Tarih-i Bağdad*, c.4, s.348 ve c.7, s.172 ve c.11, s.48 ve s.49'da Yahya b. Muin'den bu hadisin sahih olduğu kaydedilmiştir; *Usdu'l-Gabe*, c.4, s.22; *Mecmau'z-Zevaid*, c.9, s.114; *Tehzibu't-Tehzib*, c.6, s.320 ve c.7, s.427; *Feyzu'l-Kadir*, c.3, s.46; *Kenzü'l-Ummal*, ikinci baskı, c.12, s.201, hadis: 1130; *es-Savaiku'l-Muhrika*, s.73.

4- Müstedreku's-Sahihayn, c.3, s.127-129.

Hudeybiye günü Resulullah'ın (s.a.a) Ali'nin (a.s) elini tutarak şöyle buyurduğunu gördüm:

Bu adam özgür kimselerin efendisi ve zalimleri öldürendir. Ona yardım eden zafere ulaşır, onu alçaltan ise alçalır. Burada Resulullah (s.a.a) sesini yükselterek şöyle devam etti: *"Ben ilim şehriyim, Ali ise onun kapısıdır, bu şehre girmek isteyen onun kapısından girsin."*¹

İbn Abbas'ın rivayetinde Resulullah'ın şöyle buyurduğu geçer:

Ben ilim şehriyim, Ali ise onun kapısıdır, bu şehre girmek isteyen onun kapısından girsin.²

İmam Ali'nin (a.s) kendi rivayetinde ise şöyle geçer: Resul-i Ekrem (s.a.a), *"Ben ilim eviyim, Ali ise kapısıdır."*³ buyurmuştur.

Veya İbn Abbas'ın rivayet ettiği gibi:

Ben hikmet şehriyim, Ali ise onun kapısıdır; ilim ve hikmet isteyen o kapıdan gelsin.⁴

Hz. Ali'den (a.s) başka bir rivayette ise Resulullah'ın (s.a.a) şöyle buyurduğunu kaydedilmiştir:

Ben hikmet eviyim, Ali ise kapısıdır.⁵

Ebuzer ise Resul-i Ekrem'in (s.a.a) Ali (a.s) hakkında şöyle buyurduğunu rivayet eder:

Ali benim ilmimin kapısıdır, benden sonra benim gönderdiğim şeyi ümmetime açıklayacak olandır.⁶

Enes b. Malik de Resulullah'ın (s.a.a) Ali'ye (a.s) hitaben şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir:

Sen benden sonra ümmetime ihtilâf ettikleri konuyu açıqlayıp halledecek olansın.

1- Tarih-i Bağdad, Hatib Bağdadî, c.2, s.377.

2- Kenzü'l-Ummal, ikinci baskı, c.12, s.212, hadis: 1219; bk. Kunuzu'l-Hakaik, Menavî.

3- er-Riyazu'n-Nazira, c.2, s.193.

4- Tarih-i Bağdad, Hatib Bağdadî, c.11, s.204; Sahih-i Tirmizî, Kitabul-Menakıb, "Menakıbu Ali b. Ebitalib" babı.

5- Sahih-i Tirmizî, c.13, s.171, "Menakıbu Ali b. Ebitalib" babı; Hilyetü'l-Evliyâ, Ebu Nuaym, c.1, s.64; Kenzü'l-Ummal, Muttaki Hindî, birinci baskı, c.6, s.156.

6- Kenzü'l-Ummal, birinci baskı, c.6, s.156.

Hâkim, bu rivayetin Şeyheyn'in (Buharî, Müslim) ölçülerine göre sahih olduğunu söyler.¹

Başka bir rivayette Peygamber-i Ekrem'in (s.a.a) Ali'ye (a.s) hitaben şöyle buyurduğu kaydedilmiştir:

Sen risaletimi sürdüreceksin, sesimi ümmetimin kulağına ulaştıracaksın, benden sonra ümmetimin ihtilâflarını halledeceksin.²

Ali (a.s) Resulullah'ın (s.a.a) Terbiyesinde

Allah Tealâ, Resulü-i Ekrem (s.a.a) ve Ali'nin (a.s) bir evin çatısı altında yaşamasını dilediği andan itibaren Resulü vasıtasıyla daha küçük bir çocuk olan amcası oğluna ilmi tattırdı. Hâkim bu konuda şöyle der:

Allah Tealâ'nın Ali b. Ebu Talib'e vermiş olduğu nimet ve hayırlardan biri şudur:

Kureyş kuraklık yüzünden yoksul düşmüştü. Bu durum, kalabalık bir ailenin sorumluluğunu omuzlarında taşıyan Ebu Talib'i oldukça sıkıyordu. Bu yüzden çok ıstırap çekiyordu. Nihayet o zaman daha peygamber olmayan Resulullah, Hâşim Oğulları arasında zengin ve refah içerisinde olan am-cası Abbas b. Abdulmuttalib'e dedi ki: Kardeşin Ebu Talib'in kalabalık bir ailesi var. İnsanların bu kuraklık ve kıtlıktan ıstırap çektiklerini görüyorsun. Gel birlikte onun yanına gidelim ve her birimiz oğullarından birinin sorumluluğunu ü-zerimize alıp ona yardımcı olalım.

Abbas, peki diyerek Hz. Muhammed'in (s.a.a) önerisini kabul edince birlikte Ebu Talib'e giderek dediler ki: Biz, insanlar bu sıkıntıdan kurtuluncaya kadar senin yükünü azaltmaya karar verdik. Ebu Talib, yalnız Akil'i bana bırakın, istediğinizi yapın dedi.

Bunun üzerine Resulullah (s.a.a) Ali'yi alarak kendi yanına götürdü. Abbas da Cafer'i aldı. O zamandan itibaren Ali, Resulullah'ın (s.a.a) yanındaydı. Allah Tealâ, Hz. Muhammed'i (s.a.a) peygamberliğe seçince Ali onun peygamberliğini doğruladı ve onu izlemeyi canla, başla kabul etti.

1- Müstedreku's-Sahihayn, c.3, s.122; Kenzül-Ummal, birinci baskı, c.6, s.156. Yine bk. Kunuzu'l-Hakaik, Menavî, s.188.

2- Hilyetü'l-Evliyâ, c.1, s.63.

Cafer de Müslümanlığı kabul edip kendi ayakları üzerinde duruncaya kadar amcası Abbas'ın yanındaydı.¹

Zeyd b. Ali b. Hüseyin, babası kanalıyla dedesinden şöyle rivayet eder:

Resulullah (s.a.a), amcaları Abbas ve Hamza'nın da bulunduğu bir sırada odadan dışarıya bakıyordu. O sırada Ali, Cafer ve Akil'in dışarıda bir şeylerle meşgul olduklarını gördü. Bunun üzerine amcalarına hitaben, bu çocuklardan birini seçip sorumluluğunu üzerinize alın, dedi. Onlardan biri, ben Cafer'i seçiyorum dedi. Diğeri ise, ben de Akil'i seçiyorum dedi. İstedığınızı seçmeniz için sizi serbest bıraktım. Ama Allah bana Ali'yi seçti.²

Emirü'l-Müminin Ali (a.s) Kasıa Hutbesi'nde buna işaret ederek şöyle buyuruyor:

Sizler benim Resulullah'a (s.a.a) ne kadar yakın olduğumu, onun yanında nasıl bir mertebeye ulaştığımı bilirsiniz. Çocuk-tum henüz, o beni bağrına basardı; yatağına alırdı; vücudunu bana sürer, beni koklardı. Lokmayı çiğner, ağzıma verirdi, yedirirdi. Ne bir yalan söylediğimi duymuştur, ne bir kötülük ettiğimi görmüştür.

O süttten kesildiği andan itibaren Allah, meleklerinden pek büyük bir meleği ona eş etmişti; o melek gece gündüz, ona yücelik yolunu gösterirdi; âlem ehlinin en güzel yollarını belletirdi. Ben de her an, devenin yavrusu nasıl anasının ardından giderse onun ardından giderdim; o, her gün bana huylarından birini belletir, ona uymamı buyururdu.

Onu ben görürdüm, başkası görmezdi. O gün İslâm, Allah'ın salâtı ona ve soyuna olsun, Resulullah'la Hatice'den başkasının evinde yoktu; ben de onların üçüncüsüydim. Vahiy ve peygamberlik nurunu görürdüm, peygamberlik ko-kusunu duyardım.

Ona vahiy gelirken Şeytan'ın feryadını duydum da, "Ya Resulullah!" dedim, "Bu feryat nedir?" Buyurdu ki: "Bu feryat eden Şeytan'dır; kendisine halkın kulluk etmesinden ü-midini kesti artık. Sen benim duyduğumu duymaktasın, gördüğümü görmektesin; ancak sen peygamber değilsin; fakat vezirsin ve hayır üzeresin; ona ulaşmışsın."

1- Müstedreku's-Sahihayn, c.3, s.576.

2- Müstedreku's-Sahihayn, c.3, s.576-577.

Ben, Kureyş'in başlarından bir grup Hz. Peygamber'in huzuruna gittikleri andan itibaren onun yanındaydım. Onlar Peygamber'e, "Ey Muhammed!" dediler. "Sen babalarının ve ailen-den hiç kimsenin bulunmadığı büyük bir iddiada bulundun. Şimdi senden bir isteğimiz var. Bunu yapar da bize gösterirsen senin Allah'ın elçisi olduğunu biz de kabul ederiz; aksi takdirde sihirbaz ve yalancı biri olduğunu anlarız." Resulullah (s.a.a) "Ne istiyorsunuz?" buyurdu. Onlar, "Bizim için bu ağacı çağır da kökünden çıkarak gelip karşında dursun." dediler. Resulullah (s.a.a), "Allah'ın her şeye gücü yeter." buyurdu. "Eğer Allah bu istediğinizi yaparsa iman ederek hakka tanıklık edecek misiniz?" Onlar, "Evet." deyince Resulullah (s.a.a), "Sizin hayır ve salah yoluna yönelmeyeceğinizi, sizin aranızda kuyuya düşürülen ve yine Ahzab ordu-sunu toplayan kimselerin olduğunu bildiğim hâlde istediğinizi yapacağım." buyurdu.¹ Sonra ağaca dönerek, "Ey ağaç! Allah'a ve kıyamet gününe iman etmişsen ve benim Allah'ın elçisi olduğumu biliyorsan kökten çıkarak Allah'ın emriyle bana gel." buyurdu.

Onu hak olarak peygamberliğe gönderen Allah'a andol-sun ki o ağaç kökten çıkıp kuşların kanatlarının birbirlerine değmesi gibi büyük bir sesle yerinden hareket ederek Resu-lullah'ın (s.a.a) karşısında durdu ve büyük dallarının başını Resul-i Ekrem'in (s.a.a) başının üzerine indirdi, bazı dallarını da benim omuzlarıma bıraktı; ben o sırada Resululla-h'ın (s.a.a) sağ tarafındaydım. Onlar bu olanları görünce kibir ve gururla, "Bu ağacın yarısının gelmesini, diğer yarısının da yerinde kalmasını emret." dediler. Resulullah ağaca öyle olmasını emretti. Bunun üzerine ağacın yarısı korkunç bir sesle Resulullah'a (s.a.a) degecek kadar yakına geldi.

Kureyş düşmanlıklarından dolayı, şimdi de ağacın bu yarısının kendi yerine dönmesini ve ilk başta olduğu gibi diğer yarısına yapışmasını emret dedi. Resulullah (s.a.a) da emredince ağacın yarısı geri döndü. Ben bu olanları görünce, "La ilâhe illallah." dedim. "Ya Resulullah! Ben sana iman eden ilk kişiyim, ağacın Allah'ın emriyle senin nübüvvetini ve peygamberliğini doğrulamak

1- O günde Kureyş'in ileri gelenlerinden yirmiden fazla kişinin Bedir Kuyusu'na düşeceğini ve Ahzab Savaşı'nda başka bir ordu toplayacağını haber vermesi, Resulullah'ın (s.a.a) mucizelerindedir.

ve senin sözünü yüceltmek için bütün bu olanlara tanıklık eden ilk kişiyim."

Onlar ise hep bir ağızdan, hayır dediler. "O çok yetenekli ve usta bir yalancı ve sihirbazdır." (Daha sonra bana işaret ederek sözlerini şöyle sürdürdüler:) "Bunun dışında senin işlerini doğrulayacak başka bir kimse var mı?!"¹

Resulullah (s.a.a), Ali'yi (a.s) küçük yaşta güzel ahlâk ve davranışıyla böyle yetiştiriyor ve ona bunlara itaat etmesini emrediyordu. Büyüyünce de yüce ilimler okyanusunu tattırması, onu özel yardımcısı, sırdaşı etmiştir. Bu konuda örnek olarak şu rivayet yeter:

Sahih-i Tirmizî ve diğer muteber kaynaklarda Cabir b. Abdullah En-sarî'den şöyle rivayet edilir (biz Tirmizî'den naklediyoruz):

Taif Savaşı'nda Resulullah (s.a.a), Ali'yi (a.s) yanına çağırarak uzun bir süre onunla gizli konuştu; halkın, "Amcası oğluyla gizli konuşması ne kadar da uzun sürdü?!" demesi üzerine o şöyle buyurdu: "*Ben onunla kendi başıma gizli konuşmadım; onu benimle gizli konuşmaya Allah Tealâ davet etmişti.*"²

Bu olay başka bir rivayette şöyle geçer:

Taif Savaşı'yla karşılaşıldığında Resulullah (s.a.a.) Ali'yi çağırarak uzun bir süre onunla yavaşça ve gizlice konuştu. Bunun üzerine sahabelerden biri şöyle dedi...³

Cündeb b. Naciye'nin veya Naciye b. Cündeb'in rivayetlerinde şöyle kaydedilmiştir:

Taif Savaşı'nda Resulullah (s.a.a) yerinden kalkarak Ali'yle (a.s) birlikte gezinmeye başladı. Resulullah (s.a.a) geri dönünce Ebu Bekir ona, "Ali'yle gizli konuşman çok uzun sürdü?!" dedi. Resulullah (s.a.a) bunun üzerine, "*Ben onunla kendi başıma gizli konuşmuyordum, bazı konuları onun kulağına söylemem Allah'ın emriydi.*" buyurdu.⁴

1- Nehcü'l-Belâğa, Kasıa Hutbesi, c.2, s.182, 184.

2- Sünen-i Tirmizî, Kitabu'l-Menakıb, "Menakıbu Ali b. Ebitalib" babı, c. 13, 173; Tarih-i Bağdad, Hatib, c.7, s.402.

3- Usdu'l-Gabe, c.4, s.27.

4- Kenzü'l-Ummal, ikinci baskı, c.12, s.200, hadis: 1122; er-Riyazu'n-Na-zira, c.2, s.265.

Emirü'l-Müminin Ali (a.s), Resulullah'tan (s.a.a) ilim ve marifet edinme konusunda çok hırslıydı. Nihayet, "**Ey iman edenler, Peygamber'e gizli bir şey arz edeceğiniz zaman, gizli konuşmanızdan önce bir sadaka verin.**"¹ ayeti nâzil olunca Ali yine sadaka vererek Resulullah'la (s.a.a) gizli konuşmaya devam ediyordu. Ta-berî bu konuda şöyle yazar:

Müminler sadaka vermeden Resulullah'la (s.a.a) gizli konuşmaktan men edildiler. Bu arada sadaka vererek Resulullah'la (s.a.a) gizli konuşmasını sürdüren tek kişi Ali b. Ebu Talib'di.²

Vahidî *Esbabu'n-Nüzul* adlı kitabında ve diğerleri de kendi kaynaklarında Ali b. Ebu Talib'den şöyle naklederler:

Benim bir dinarım vardı. Bu paramı dirheme çevirerek Resulullah'la (s.a.a) gizli konuştuğumda bir dirhemini sadaka veriyordum. Dirhemlerim bitinceye kadar böyle devam ettim.³

Diğer bir rivayette ise şöyle geçer:

Benim bir dinarım vardı, onu on dirheme çevirdim ve Resulullah'ın (s.a.a) huzuruna çıktığımda...⁴

Zemahşerî yukarıdaki ayetin tefsirinde şöyle yazar:

Ali, Resulullah'tan (s.a.a) sorduğu on mesele için parasını sadaka verdi.

İmam Ali'nin (a.s) kendisi bu konuda şöyle der:

Kur'ân'da bir ayet var ki, ne benden önce ve ne benden sonra kendimden başka hiç kimse onunla amel etmemiştir. O ayet Necva ve gizli konuşma ayetidir: "**Ey iman edenler, Peygamber'e gizli bir şey arz edeceğiniz zaman...**"⁵ Benim bir dinarım vardı... Nihayet bu ayet neshedildi ve benden başka hiç kimse bu ayetle amel etmedi. Bu ayetin yerine şu ayet nâzil oldu: "**Gizli konuşmanızdan önce sadaka vermenizden ürküntü mü duydunuz?...**"⁶

1- Mücâdele: 12. ed-Dürrü'l-Mensûr, Suyutî, c.6, s.185.

2- Tefsir-i Taberî, c.28, s.14-15; ed-Dürrü'l-Mensûr, Suyutî, c.6, s.185.

3- Esbabu'n-Nüzul, Vahidî, s.308; Tefsir-i Taberî, ayetin tefsirinde.

4- ed-Dürrü'l-Mensûr, ayetin tefsirinde, c.6, s.185; er-Riyazu'n-Nazira, c.2, s.265.

5- Mücâdele: 12

6- Mücâdele: 13. Tefsir-i Suyutî, c.6, s.185; er-Riyazu'n-Nazira, c.2, s.265, el-Keşaf, c.4, s.76.

Böylece Ali (a.s) devamlı Resulullah'ın (s.a.a) yanı başında yer almış, hayatının son anlarına kadar ondan ayrılmamıştır. Ümmü'l-Müminin Aişe bu konuda şöyle der:

Resulullah ölüm anı yaklaşınca, "*Bana habibimi çağırın.*" buyurdu. Oradakiler Ebu Bekir'i çağırdılar. O başını kaldırıp Ebu Bekir'in geldiğini görünce başını tekrar yastığa koyarak, "*Bana habibimi çağırın.*" buyurdu. Bu defa da Ömer'i çağırdılar. Başını kaldırdığında Ömer'i görünce tekrar başını yastığa koyarak, "*Bana habibimi çağırın.*" buyurdu. Nihayet Ali'yi çağırdılar. Resulullah (s.a.a) Ali'yi görünce üzerine örttükleri örtüyü Ali'nin üzerine çekerek onu göğsüne yapıştırdı ve elini onun boynuna koydu. Vefat edinceye kadar da bu hâlde kaldı.¹

İbn Abbas'tan da şöyle rivayet edilir:

Resulullah'ın (s.a.a) hastalığı ağırlaşınca, Aişe ve Hafsa yanlarındaydı. Bu sırada Ali içeri girdi. Resulullah (s.a.a) Ali'yi görünce, başını kaldırarak ona, "*Yakına gel, yakına gel.*" buyurdu. Ali yakına gelince onu sımsıkı kucakladı, irtihal e-dinceye kadar da öyle kaldı.²

Ümmü'l-Müminin Ümmü Seleme'den de şöyle rivayet edilir:

Vallahi Ali Resulullah'a (s.a.a) herkesten yakındı, ölüm anına kadar onun yanındaydı. Sabahleyin Resulullah'ı görmeye gittiğimde onun devamlı, "*Ali mi geldi, Ali mi geldi?*" dediğini gördüm. Bunun üzerine Fâtıma, "*Kendiniz onu bir işe gönderdiniz.*" dedi. Nihayet Ali geldi. Ben Resulullah'ın (s.a.a) onunla gizli bir işi olduğunu sandım. Bu yüzden hepimiz kalkarak odadan dışarı çıkıp kapının eşiğinde oturduk. Ben diğerlerinden kapıya daha yakındım. O sırada Resulullah'ın (s.a.a) Ali'yi kucaklayarak onunla gizli konuştuğunu gördüm. Resul-i Ekrem (s.a.a) o gün vefat etti. O vefat edince Ali yanındaydı ve hayatının son anlarına kadar ondan ayrılmadı.

Hâkim, bu hadis senet bakımından sahihtir, demiştir.³

1- er-Riyazu'n-Nazira, c.2, s.237, ikinci baskı, Mısır, Daru't-Te'lif baskısı; Zehairu'l-Ukba, s.72.

2- Mecmau'z-Zevaid, c.9, s.36.

3- Hâkim şöyle yazar: "Bu hadis senet açısından sahihtir." bk. Müsned-i Ahmed b. Hanbel, c.6, s.300; Hasais-i Neseî, s.40; Müstedreku's-Sahihayn, c.3, s.138-139.

* * *

İbn Abbas'tan Resulullah'ın (s.a.a) şöyle buyurduğu nakledilir:

Benim gibi yaşayıp benim gibi ölmek ve Rabbimin yarattığı Adn Cenneti'ne girmek isteyen kimse benden sonra Ali'yi veli ve emir sahibi edinmeli, onu sevenleri sevmeli ve benden sonraki imamlara uymalıdır. Çünkü onlar benim toprağımdan yaratılmış, benim bilgimden yararlanmış olan itretimdirler. O hâlde ümmetimden onların fazilet ve üstünlüğünü inkâr edenlerin, onlardan kesilip ayrılarak bağlarını benden kesenlerin vay hâllerine! Allah Tealâ kıyamet günü benim şefaati mi onlara nasib etmeyecektir.¹

Buraya kadar Resulullah'ın (s.a.a) ilk vasisi hakkında kaydedilenlere işaret ettik. Şimdi ise Resulullah'ın (s.a.a) Hz. Ali'den (a.s) sonraki diğer vasileri hakkındaki bazı konuları inceleyeceğiz.

1- Hilyetü'l-Evliyâ, Ebu Nuaym, c.1, s.86.

RESULULLAH'IN (S.A.A) İKİ TORUNU

Geçen bahsimizde birinci imam Hz. Ali (a.s) hakkındaki rivayetlerin bir bölümüne değindik. Şimdi ise Resulullah'ın (s.a.a) iki torunu, yani İmam Hasan ve İmam Hüseyin (a.s) hakkında nakledilen rivayetleri inceleyeceğiz. Meselâ, Resulullah (s.a.a) İmam Hasan ve İmam Hüseyin (a.s) hakkında ayrı ayrı, "*Bu bendendir.*" buyurmuştur. Bu rivayetin Arapça'sında geçen "minni" (bendendir) kelimesinin ne anlama geldiğini daha önce söylemiştik.

Hasan ve Hüseyin Peygamber'dendir ve Onun İki Torunudurlar

Müsned-i Ahmed b. Hanbel'de, Mikdam b. Ma'dikerib'den Resulullah'ın (s.a.a) Hasan'ı yanına oturarak, "*Bu bendendir...*" buyurduğu nakledilir.¹ Yine Berâ b. Azib'den Resulullah'ın (s.a.a) Hasan veya Hüseyin hakkında, "*Bu bendendir.*" buyurduğu rivayet edilir.²

Buharî, Tirmizî, İbn Mâce, Ahmed b. Hanbel, Hâkim Nişaburî, Ya'la b. Mirre'den Resulullah'ın (s.a.a) şöyle buyurduğunu nakleder:

Hüseyin bendendir ve ben de Hüseyin'denim, Allah Hüseyin'i seveni sever. Hüseyin torunlardan bir torundur.³

Diğer bir rivayete göre "*Hasan ve Hüseyin torunlardan iki torundur.*" buyurmuştur.¹

1- Müsned-i Ahmed, c.4, s.132; Kenzü'l-Ummal, c.13, 99 ve 100 ve c.16, s. 262; Muntehabu'l-Kenz, c.5, s.106; el-Câmiu's-Sağir Bi-Şerhi Feyzi'l-Kadir, c. 3, s.145.

2- Kenzü'l-Ummal, c.16, s.270.

3- Buharî Kitabu'l-Edebi'l-Mufred, "Muaneketu's-Sebiy" babı, hadis: 364; Tirmizî, c.13, s.195, "Menakıbu'l-Hasani ve'l-Hüseyin" babı; İbn Mâce, Kita-bu'l-Mukaddime, bab: 11, hadis: 144; Müsned-i Ahmed, c.4, s.172; Müstedrek-i Hâkim, c.3, s.177, o ve Zehebî bu hadisi sahih saymışlardır; Usdu'l-Gabe, c.2, s.19 ve c.5, s.130.

Ebu Remse'den Resulullah'ı (s.a.a) şöyle buyurduğu rivayet edilmektedir:

Hüseyin bendendir ve ben de ondanım; o torunlardan bir torundur.²

Başka bir rivayette ise şöyle yer alır:

Hasan ve Hüseyin torunlardan iki torundur.³

Berâ b. Azib'in Resulullah'tan (s.a.a) naklettiği bir rivayette de şöyle geçer:

Hüseyin bendendir, ben de Hüseyin'denim. Allah Hüseyi-n'i seveni sever. Hasan ve Hüseyin torunlardan iki torundur.⁴

Resulullah'ın (s.a.a) bu hadislerinde İmam Hasan (a.s) ve İmam Hüseyin (a.s) hakkında geçen "minnî" (benden) tabirini o hazret daha önce Hz. Ali (a.s) hakkında da buyurmuştu. Bütün bu hadislerde, bu tabirle o yüce şahsiyetlerin İslâm'ın hükümlerini tebliğ konusunda Resulullah'tan (s.a.a) olduğu kastedilmiştir.

Yine Resul-i Ekrem'in (s.a.a) İmam Hasan (a.s) ve İmam Hüseyin (a.s) hakkında, "*Bunlar torunlardan iki torundur.*" buyurduğunu görüyoruz. Burada hadisin Arapça'sında geçen "**sıbt**" kelimesinden onların herkeste olduğu gibi Resulullah'ın (s.a.a) "torunlar"ı olduğu kastedilmemiştir. Çünkü torunu olmak sadece Resulullah'a (s.a.a) has bir olay değildir; bütün insanlar için söz konusudur. Bu kelimenin "torun" anlamında alınması çok ilgisiz olur ve bu Resul-i Ekrem'in (s.a.a) yüce makamına yakışmaz. Aksine, hadisin Arapça'sında "**el-esbat**" kelimesindeki "Elif" ve "Lam" harfleri "ahd-i zikri" olup insanın zihnini Kur'ân'da anılan "**esbat**"a yöneltmekte, onu çağrıştırmaktadır. Meselâ, Kur'ân-ı Kerim şöyle buyurur:

Deyin ki: "Biz Allah'a, bize indirilene, İbrahim, İsmail, İshak, Yakub ve esbata (torunlarına) indirilene, Musa ve İsa'ya verilen ile peygamberlere Rabbinden verilene iman ettik. Onlardan hiçbirini diğerinden ayırmayız ve biz O'na teslim olmuşlarız."⁵

1- Kenzü'l-Ummal, c.6, s.270.

2- Kenzü'l-Ummal, c.13, s.106.

3- Kenzü'l-Ummal, c.13, s.101, 105.

4- Kenzü'l-Ummal, c.16, s.270.

5- Bakara: 136

Yoksa siz, gerçekten İbrahim'in, İsmail'in, İshak'ın, Yakub'un ve esbatın (torunlarının) Yahudi veya Hıristiyan olduklarını mı söylüyorsunuz?...¹

De ki: Biz Allah'a, bize indirilene; İbrahim, İsmail, İs-hak, Yakub ve esbata (torunlarına) indirilene, Musa'ya, İsa'ya ve peygamberlere Rabblerinden verilenlere iman ettik.²

Nuh'a ve ondan sonraki peygamberlere vahyettiğimiz gibi, sana da vahyettik. İbrahim'e, İsmail'e, İshak'a, Ya-kub'a, esbata (torunlarına), İsa'ya, Eyyub'a, Yunus'a, Harun'a ve Süleyman'a da vahyettik.³

O hâlde İmam Hasan (a.s) ve İmam Hüseyin (a.s) hakkında Resulullah'ın (s.a.a) hadislerinin Arapça'sında geçen "**el-esbat**" kelimesindeki "Elif" ve "Lam" harfleri, Müslümanları Kur'ân'da zikredilen "esbat"a yönelmek içindir.

Resulullah (s.a.a), İmam Hasan ve İmam Hüseyin hakkındaki söylediklerini, babaları Ali b. Ebu Talib (a.s) hakkında da söylemiştir: "*Ali bana nispetle Harun'un Musa'ya olan menzilesindedir (konumundadır)*" Harun'un Hz. Musa'ya (a.s) olan konumunu, Allah Tealâ Hz. Musa'nın (a.s) kıssasında şöyle kaydeder:

Ailemden bana bir yardımcı kıl, kardeşim Harun'u. Onunla arkamı kuvvetlendir. Onu işimde ortak kıl. Böylece seni çok tesbih edelim. Ve seni çok zikredelim. Hiç şüphesiz sen, bizi görmektesin. (Allah) Dedi ki: Ey Musa istediğin sana verilmiştir.⁴

Veya Hz. Musa'nın (a.s) dilinden şöyle buyurur:

Ve kardeşim Harun; dil bakımından o benden daha düzgün konuşmaktadır, onu da benimle birlikte bir yardımcı (vezir) olarak gönder, beni doğrulasın. Çünkü onların beni yalanlamalarından korkuyorum. (Allah) dedi ki: Pazunu kardeşinle pekiştirip güçlendireceğiz...⁵

1- Bakara: 140

2- Âl-i İmrân: 84

3- Nisâ: 163

4- Tâhâ: 29-36

5- Kasas: 33

Musa, kardeşi Harun'a, kavminde benim yerime geç, ıslah et ve bozguncuların yolunu tutma, dedi.¹

Andolsun, biz Musa'ya kitabı verdik ve onunla birlikte kardeşi Harun'u yardımcı kıldık.²

Sonra Musa ve kardeşi Harun'u ayetlerimizle ve apaçık bir delille gönderdik.³

Bu ayetlerde Allah Tealâ, Harun'u Hz. Musa'nın yar ve yardım-cısı, destekçisi, risalette ortağı kılmış, Musa (a.s) da kavminde onu kendi yerine geçirmiştir.

O hâlde Resulullah (s.a.a) açıkça, Ali'nin kendisine nispetle Harun'un Musa'ya (a.s) olan konumuna sahip olduğunu söyleyip kendisinden sonra peygamber olmadığı için Harun'un sahip olduğu bütün özelliklerden sadece peygamberliği istisna etmişse, bu durum Emirü'l-Müminin Hz. Ali (a.s) için geriye, Peygamber'e yardımcı olması, Resulullah'ın (s.a.a) hayatı döneminde Allah'ın hükümlerini tebliğde onunla ortak olması ve ondan sonra da ümmeti arasında halifesi olup tebliğ yükünü üstlenmesi kalıyor.

Bu konu, Resulullah'ın (s.a.a) iki torunu Hasan ve Hüseyin (her ikisine selâm olsun) için de geçerlidir; elbette diğer torunlarının sahip olduğu peygamberlik makamı bunun dışındadır. Çünkü Resulullah'tan (s.a.a) sonra artık peygamber gelmeyecektir. O hâlde Hasan ve Hüseyin için geriye risalet, İslâm hükümlerini İslâm toplumuna tebliğ etme sorumluluğu kalıyor.

Resulullah'tan (s.a.a) sonra ilk üç vasi hakkında geçenler bunlardır. Şimdi ise nebevî sünnetten onun en son vasisi hakkında geçen bazı konulara değineceğiz.

1- A'râf: 142

2- Furkan: 35

3- Mü'minûn: 45

RESULULLAH (S.A.A), AHİR ZAMANDA MEHDİ'NİN (A.F) ZUHURUNU MÜJDELİYOR

Mehdi, Resulullah'ın (s.a.a) İsmi Taşıyor

Sünen-i Tirmizî'nin, "Mâ Câe Fi'l-Mehdi" bölümünde, Ebu Da-vud'un *Sahih*'inde, "el-Mehdi" kitabında ve diğer kaynaklarda Re-sulullah'ın (s.a.a) şöyle buyurduğu kaydedilir:

Benim Ehlibeyt'imden, benimle aynı isimde olan biri gelip hükümete geçmedikçe dünya sona ermez.¹

Müstedreku's-Sahiheyn, Müsned-i Ahmed'de ve diğer kaynaklarda Ebu Said Hudrî'den Resulullah'ın (s.a.a) şöyle buyurduğu kaydedilmiştir:

Yeryüzü zulüm ve adaletsizlikle dolduktan sonra benim Ehlibeyt'imden biri kıyam ederek zulümle dolan yeryüzünü adalet ve eşitlikle dolduruncaya kadar kıyamet kopmaz.²

1- Sünen-i Tirmizî, c.9, s.74; Sahih-i Ebu Davud, Kitabu'l-Mehdi, c.2, s.7 ve Daru İhyai's-Sünneti'n-Nebeviyye baskısı, c.4, s.106-107, hadis: 4282; Hil-yetü'l-Evliyâ, c.5, s.75; Müsned-i Ahmed b. Hanbel, c.1, s.376; Tarih-i Bağdad, Hatib Bağdadî, c.4, s.388; Kenzü'l-Ummal, birinci baskı, c.7, s.188 (bu kitapta, "*Onun ahlâkı benim ahlâkım gibidir.*" cümlesi eklenmiştir); Tefsir-i Suyutî, c. 6, s.58, Muhammed Suresi, 18. ayetin tefsirinde.

2- Müstedreku's-Sahiheyn, c.4, s.557; Hilyetü'l-Evliyâ, Ebu Nuaym, c.3, s. 101 biraz farkla; Müsned-i Ahmed b. Hanbel, c.3, s.36; ed-Dürri'l-Mensûr, Suyutî, Muhammed Suresi, 18. ayetin tefsirinde, c.6, s.58.

Mehdi, Resulullah'ın (s.a.a) Ehlibeyti'ndendir

Sünen-i İbn Mâce, "Cihad" bölümünde Ebu Hüreyre'den Resulullah'ın (s.a.a) şöyle buyurduğu rivayet edilir:

Dünyanın ömründen bir günden fazla kalmasa dahi Allah Tealâ o günü Ehlibeyt'imden bir kişi hükümete geçip Deylem ve Kostanteniyye'ye hükümet edinceye kadar uzatır.

Sünen-i İbn Mâce, "Fiten" bölümünün "Hurucu'l-Mehdi" kısmında, *Müsned-i Ahmed*'de ve diğer kaynaklarda Ali b. Ebu Talib (a.s) kanalıyla Resulullah'tan (s.a.a) şöyle rivayet ediliyor:

Mehdi biz Ehlibeyt'tendir. Allah Tealâ bir gecede onu kıyama hazırlayacaktır.

Bu hadisi diğerleri de kaydetmişlerdir.¹

Müstedreku's-Sahihayn'de de Ebu Said Hudrî kanalıyla Resulullah'ın (s.a.a) şöyle buyurduğu rivayet edilir:

Kartal burunlu ve yüksek alınlı Mehdi, biz Ehlibeyt'tendir; o yeryüzünü zulüm ve sitemle dolduktan sonra adaletle dolduracaktır.

Daha sonra Resulullah (s.a.a) sol elinin parmaklarıyla sağ elinin iki parmağını açarak, "O, bu kadar (yedi yıl) hükümet edecektir." buyurdu.

Hâkim ise buna şöyle ekler: Bu hadis Müslim'in şartına göre sahihtir, ama Buharî ve Müslim bunu kaydetmemişlerdir.

Yine Ebu Davud Teyalasî bu hadisi kendi *Müsned*'inde nakletmiştir.²

Mehdi, Fâtıma'nın (s.a) Evlâtlarındanır

Ebu Davud'un kendi *Sünen*'inde Ümmü Seleme'den şöyle rivayet edilir:

1- Hilyetü'l-Evliyâ, Ebu Nuaym, c.3, s.177 (bu kitapta "iki günde" ibaresini eklemiştir); Müsned-i Ahmed, c.1, s.84. Suyutî de ed-Dürri'l-Mensûr, c.6, s.58'de Muhammed Suresi'nin 18. ayetinin tefsirinde zikretmiş ve bu hadisi İbn Ebî Şeybe'nin, Ahmed b. Hanbel'nin ve İbn Mâce'nin (Kitabu'l-Fiten, "Hu-ruçu'l-Mehdi" babı, hadis: 4085) İmam Ali'den (a.s) rivayet ettiklerini söylemiştir.

2- Müstedreku's-Sahihayn, c.4, s.557; Sünen-i Ebu Davud, c.6, s.136, Ki-tabu'l-Mehdi, hadis: 4285 ve c.4, s.107.

Resulullah'ın (s.a.a), "*Mehdi benim itretimden, Fâtıma'nın evlâtlarındandır.*" buyurduğunu duydum.¹

Kenzü'l-Ummal'da Hz. Ali'nin (a.s) şöyle buyurduğu geçer:
Mehdi bizden bir kişidir, Fâtıma'nın evlâtlarındadır.²

Mehdi, İmam Hüseyin'in (a.s) Soyundan

Zehairu'l-Ukba kitabında Ebu Eyyub Ensarî'den Resulullah'ın (s.a.a) şöyle buyurduğu rivayet edilir:

Bu ümmetin Mehdisi o ikisinden (Hasan ve Hüseyin'den) doğacaktır.³

Yine bu kitapta Huzeyfe'den Resul-i Ekrem'in (s.a.a) şöyle buyurduğu nakledilir:

Dünyanın ömründen bir günden fazla kalmamış bile olsa, Allah Tealâ benimle aynı isimde olan benim evlâtlarından bir kişiyi hükümete geçirinceye kadar o günü uzatır.

Selman, "Hangi evlâdınızdan ya Resulullah?!" diye sorunca mübarek eliyle Hüseyin'in (a.s) omzunu okşayarak, "Bu oğlundan." buyurdu.

* * *

Resulullah (s.a.a) kendi hadislerinde birinci imam Ali b. Ebu Talib'in imametini diğer Ehlibeyt İmamları'ndan daha fazla vurgulamış, onların sonuncusu olan Hz. Mehdi'nin (a.s) kıyamını müjdelerken bu alanda birçok hadisler buyurmuş ve Ehlibeyt İmamları'nın sayısının on iki olduğunu vurgulamıştır. Burada Ehlibeyt İmamları'nın ilkini, sonuncusunu

1- Kitabu'l-Mehdi, c.4, s.7, hadis: 4284 ve Kitabu'l-Fiten, "Hurucu'l-Meh-di" babı, c.2, s.1368; Sahih-i Ebu Davud, c.7, s.134. İbn Mâce bunu kendi Sahih'inin "Eb-vabu'l-Fiten"inde, "Hurucu'l-Mehdi" babında kaydetmiş ve "Mehdi Fatıma'nın evlat-larındandır." demiştir. Hâkim kendi Müstedrek'inde, c.4, s. 557'de şöyle yazar: "Mehdi'nin varlığı kesin ve gerçektir. O, Fatıma'nın evlâtlarındandır." Zehebî de Mi-zanu'l-İ'tidal'da, c.2, s.24'te şöyle yazar: "Mehdi Fa-tıma'nın evlatlarındandır." Suyutî de ed-Dürrü'l-Mensûr'da, Muhammed Suresi'nin 18. ayetinin tefsiri, c.6, s.58'de bunu Ebu Davud'un, İbn Mâce'nin, Tebe-ranî'nin ve Hâkim'in Ümmü Seleme'den ri-vayet ettiklerini kaydetmiştir.

2- Kenzü'l-Ummal, birinci baskı, c.7, s.261.

3- Zehairu'l-Ukba, s.136.

ve onların sayısını belirttikten sonra artık ilki Hz. Ali (a.s) ve sonuncusu ise Mehdi olan imamlar (selânullahi aleyhim ecmain) hakkında hiçbir şüphe kalmıyor.

EHLİBEYT'İN İMAMETİ KONUSUNDAKİ NASLAR

Resulullah'tan (s.a.a) sonra Ehlibeyt'in imameti konusunda rivayet edilen nasların sayısı oldukça fazladır. Bu naslardan bir kısmı Ehlibeyt'in hepsinin, bazıları ise onlardan bazılarının imametini içermektedir. Ehlibeyt'in hepsinin imametini içeren naslar şunlardır:

Sekaleyn Hadisi

a) Veda Haccı'nda

Tirmizî, Cabir b. Abdullah'tan şöyle nakleder: Resulullah'ın (s.a.a) Veda Haccı'nda Arefe günü, kulağının ucu kesilmiş bir devenin üzerinde durup halka şöyle hitap ettiğini gördüm:

Ey insanlar! Ben sizin aranızda öyle bir şey bırakıyorum ki eğer onlara sımsıkı sarılacak olursanız asla sapmazsınız: (Onlar) Allah'ın Kitabı ve itretim, Ehlibeytim(dir).

Tirmizî bunu *Menakıb-ı Ehlibeyt*'te Ebu Said Hudri, Zeyd b. Erkam ve Huzeyfe b. Useyd'den nakleder.¹

b) Gadir-i Hum'da

Sahih-i Müslim, Müsned-i Ahmed, Sünen-i Daremî, Beyhakî ve diğer kaynaklarda Zeyd b. Erkam'dan şöyle nakledilir:

Resulullah (s.a.a) Mekke ve Medine arasında, "Hum" denilen su alma yerinde bir konuşma yaparak konuşmasında buyurdu ki:

Ey insanlar! Ben de sizler gibi bir beşerim. Yakında Allah'ın elçisi gelecek ve ben de ona icabet edeceğim. Ben sizin aranızda iki değerli emanet bırakıyorum. Onların biri içinde nur ve hida-

1- Tirmizî, c.13, s.199, "Menakıbu Ehlibeyt" babı; Kenzü'l-Ummal, c.1, s.48.

yet olan Allah'ın Kitabıdır. O hâlde Allah'ın Kitabını elinize alarak ona sarılm... Diğeri ise benim Ehlibeyt-t'imdir...¹

*Sünen-i Tirmizî, Müsned-i Ahmed b. Hanbel'*de kaydedilen diğeri bir hadiste de şöyle geçer (biz *Tirmizî'*den naklediyoruz):

Ben sizin aranızda öyle bir şey bırakıyorum ki, ona sarılacak olursanız benden sonra asla sapmazsınız. Onlardan biri diğeri-nden daha büyüktür. Onlardan biri gökten yere u-zanan bir ip olan Allah'ın Kitabı, diğeri ise İtretim, Ehlibey-t'imdir. Bu ikisi, Kevser havuzunun başında bana ulaşınca kadar birbirlerinden asla ayrılmazlar. O hâlde benden sonra bu ikisine nasıl davranacağınıza dikkat edin.²

*Müstedreku's-Sahihayn'*de de şöyle geçer:

Sanki çağrıldım da, çağrıya icabet ettim. (Ölümüm ulaştı demek isteniyor.) Ben sizin aranızda iki değerli emanet bırakıyorum; onların biri diğeri-nden daha büyüktür: (Onlar) Allah'ın Kitabı ve İtretim(dir). O hâlde benden sonra bu ikisine nasıl davranacağınıza dikkat edin. O ikisi Kevser havuzunun başında bana dönünceye kadar asla birbirinden ayrılmazlar...³

Diğeri bir rivayete göre de:

Ey insanlar! Ben sizin aranızda iki şey bırakıyorum; o ikisini izleyecek olursanız asla sapmazsınız. Onlar, Allah'ın Kitabı ve benim İtretim, Ehlibeyt'imdir...

Hâkim bu hadisin sonunda der ki: "Bu hadis Buharî ve Müslim'in şartına göre sahihtir."⁴

Bu hadis farklı tabirlerle *Müsned-i Ahmed*, Ebu Nuaym'ın *Hil-yetu'l-Evliyâ'*sında ve diğeri kaynaklarda da Zeyd b. Sabit'ten gelmiştir.¹

1- Sahih-i Müslim, "Fezailu Ali b. Ebitalib" babı; Müsned-i Ahmed, c.4, s. 366; Sünen-i Daremî, c.2, s.431 özetle; Sünen-i Beyhakî, c.2, s.148 ve c.7, s.30, tabirde biraz farkla; Müşkulu'l-Asar, Tahavî, c.4, s.368.

2- Sünen-i Tirmizî, c.13, s.201; Usdu'l-Gabe, c.2, s.12, İmam Hasan'ın biyografisinde; ed-Dürü'l-Mensûr, Şûra Suresi'nin Meveddet Ayeti'nin tefsirinde.

3- Müstedreku's-Sahihayn, Hâkim, c.3, s.109; el-Hasais, Neseî, s.30; Müs-ned-i Ahmed, c.3, s.17, "İnnî uşeku en ud'a fe ucibe" tabiriyle başlar ve s.14, 26, 59'da ise genişçe açıklanmıştır. Yine İbn Sad'ın Tabakat'ı, ikinci bölüm, c. 2, s.2; Kenzü'l-Ummal, c.1, s.47, 48, 97, özetle.

4- Müstedreku's-Sahihayn, c.3, s.109, iki yolla ve buna yakın olarak da, c.3, s.148.

* * *

Yukarıdaki hadiste, Resulullah (s.a.a) hayatının son yılında kendisinin de bir beşer olduğunu ve yakında Allah'ın elçisinin gelip kendisini çağıracağını ve kendisinin de onun çağrısına icabet ederek Rabbine kavuşacağını bildiriyor. Dolayısıyla şöyle buyuruyor:

Ben sizin aranızda öyle bir şey bırakıyorum ki, ona sarılacak olursanız benden sonra asla sapmazsınız. Onlardan biri diğerinden daha büyüktür: Gökten yere uzanan Allah'ın Kitabı ve İtretim, Ehlibeytim. Bu ikisi Kevser havuzu başında bana gelinceye kadar birbirlerinden ayrılmazlar. O hâlde benden sonra bunlara nasıl davranacağınıza bakın.

Bunları Resulullah (s.a.a) bir kere Arafat'ta ve bir kere de Gadir-i Hum'da bütün ashabına duyurmuştur. Bu ise kendisinden sonra ümmetin müracaat edeceği mercileri belirten Resulullah'tan (s.a.a) sarih ve açık bir nas olup İtretten olan bütün imamları kapsamaktadır. Aşağıdaki rivayetlerde, Resulullah (s.a.a) kendisinden sonraki imamların sayısını da açıkça belirtmiştir.

Ümmetin On İki İmamı Nasla Belirlenmiştir

İmamların Sayısı Hakkında Hz. Peygamber'in (s.a.a) Nassı

Hz. Resul-i Ekrem (s.a.a) kendisinden sonra ümmetin velâyet ve merciiyetini üstlenecek imamların 12 kişi olduğunu buyurmuştur. En muteber Ehlisünnet kaynakları olan sihah ve sünenlerde sarih olarak geçen bu mevzuya kısaca değinelim:

1- Müslim, Cabir b. Semure'den şöyle rivayet eder: Hz. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurdu:

Kıyamet gelip çatıncaya ve tamamı Kureys'ten olup da üzerinizde halifelerim olan on iki kişi gelip geçinceye kadar din, sapa-sağlam ve dipdiri kalacaktır.

Aynı hadisin Arapça metni bir başka rivayette de "lâyezal em-ru'n-nâsi mâziyen..." ibaresiyle, iki rivayette "ilâ isnâ aşere halife..." şeklinde

1- Müshed-i Ahmed b. Hanbel, c.4, s.367 ve 371 ve c.5, s.181; Tarih-i Bağdad, c.8, s.442; Hilyetü'l-Evliyâ, c.1, s.355 ve c.9, s.64; Usdu'l-Gabe, c.3, s.147; Mecmau'z-Zevaid, Heysemî, c.9, s.163 ve 164.

ve *Sünen-i Ebu Davud*'da da "hatta yekunu aleykum isnâ aşer halife" şeklinde ve bir hadiste de "ilâ isnâ aşer..." tabiriyle geçmektedir.¹

Sahih-i Buharî'de Cabir b. Semure'den şöyle rivayet edilir:

Allah Resulü'nün (s.a.a) "*Emir sahipleri 12 kişidir.*" buyurduğunu duydum. Ardından, bir şey daha söyledi, ama onu tam olarak anlayamadım. Babamdan sorduğumda dedi ki: Allah Resulü, "*Onların tamamı Kureys'tendir.*" buyurdu.

Bir başka rivayette de şöyle geçer:

Allah Resulü (s.a.a) bir şey daha söyledi; ama ben anlayamadım, babamdan "Peygamberimiz ne buyurdu?" diye sordum. "*Hepsi de Kureys'tendir.*" buyurdu." diye cevap verdi.²

Bir rivayette de buna ilaveten şu cümle geçer:

Düşmanların kin ve nefretleri onlara hiçbir zarar veremez.³

2- Bir rivayette şöyle nakledilmektedir:

Bu ümmetin işi yolunda gidecek ve düşmanlarına daima galip olacaktır; hepsi de Kureys'ten olan 12 halefimin iktidarı boyunca durum bu minval üzere olacaktır. Onların iktidarı sona erdikten sonra ortalık karışacak, her şey alt üst olacaktır.⁴

3- Bir başka rivayette de bu hadis şöyle geçer:

Bu ümmetin 12 yöneticisi olacaktır. Hepsi de Kureys'ten olup, onlara itina göstermemek, onlara hiçbir zarar veremeyecek -bilakis, itaat etmeyen zarar görecektir.⁵

1- Sahih-i Müslim, c.6, s.3, 4 Kitabul-İmare, "en-Nasu tebeu'n Li-Kureys" bölümündeki bu kısmı bilhassa almamızın nedeni, Câbir tarafından yazılıp kaydedilmiş olmasıdır. Yine Sahih-i Buharî, Kitabul-Ahkâm, c.4, s.165; Sünen-i Tirmizî, Evbabul-Fiten, "Mâ Câe Fi'l-Hulafâ" babı; Sünen-i Ebu Davud, Kitabul-Mehdi, c.3, s.106; Müsned-i Tayâlesî, 767 ve 1278. hadisler; Müsned-i Ahmed, c.5, s.86, 90, 92, 101, 106, 108; Kenzü'l-Ummal, c.13, s.26, 27; Hilyetü'l-Evliyâ, Ebu Nuaym, c.4, s.333.

Cabir b. Semere b. Cünade el-Amirî es-Sevâî, Sâ'd b. Ebî Vakkas'ın yeğenidir; hicretten 70 yıl sonra Kûfe'de öldü. Sihah yazarları ondan 146 hadis rivayet etmişlerdir. Hayatı için bk. Usdu'l-Gabe, Takribu't-Tehzîb, Camiu's-Sîre, s.277.

2- Fethu'l-Bârî, c.16, s.338, Müstedreku's-Sahihayn, c.3, s.617.

3- Fethu'l-Bârî, c.16, s.338.

4- Muntahabu Kenzî'l-Ummal, c.5, s.321; Tarih-i İbn Kesir, c.6, s.249, Tarihu'l-Hulefa, Suyutî, s.10; Kenzü'l-Ummal, c.13, s.26, es-Savaiku'l-Muhrika, s.28.

5- Kenzü'l-Ummal, Muttakî Hindî, c.13, s.27 ve Muntahabu Kenz, c.5, s.312.

3- Aynı hadis, bir rivayette de şöyledir:

12 kişi yönetimde bulunduğu sürece insanların işi yolunda gidecek...¹

5- Enes b. Mâlik de bu hadisi şöyle rivayet eder:

Kureyş'ten olan on iki kişi hayatta olduğu sürece bu din de varlığını koruyacaktır; onların devri tamamlanınca dünyanın da sonu gelecek ve her şey alt üst olacak, kargaşa ve anarşi dünyayı saracaktır.²

6- Aynı hadis bir diğer rivayette de şu şekilde geçer:

Tümü Kureyş'ten olan 12 yönetici kıyam ettiği sürece halkın işleri yolunda olacaktır...³

7- İmam Ahmed b. Hanbel, Hâkim ve diğer kaynaklar Mesruk'-tan naklen şöyle rivayet etmektedirler (biz Ahmed b. Hanbel'den naklediyoruz):

İbn Mes'ud'dan Kur'ân öğrenmekle meşgul olduğumuz bir akşamdı, adamın biri söze karışarak, "Ey Ebu Abdurrah-man!" dedi, "Resulullah'tan, bu ümmetin başına geçecek halifelerinin kaç kişi olduğunu sordunuz mu?" İbn Mes'ud şöyle cevap verdi: Irak'a geldiğimden beri kimse bu soruyu sor-madı benden. Evet, Hz. Peygamber'den bunu sorduk; İsrail Oğulları'nın nakibleri sayısınca, yani 12 kişi olduğunu söyledi."⁴

8- İbn Mesud'un Hz. Resulullah'tan (s.a.a) şöyle rivayet ettiği nakledilir:

1- Nevevî'nin Sahih-i Müslim Şerhi, c.12, s.202 ve es-Savaiku'l-Muhrika, İbn Hacer, s.18; Tarihu'l-Hulefa, Suyutî, s.10.

2- Kenzü'l-Ummal, c.13, s.27.

3- age. İbn Neccar'dan naklen, c.13, s.27.

4- Müsned-i Ahmed, c.1, s.398, 406. Ahmed Şâkir, 1. haşiyede şöyle yazıyor: "Senetleri doğru ve sahihtir." Yine Müstedrek-i Hâkim ve Zehebî'nin bu eseri Telhisi, c.4, s.501; Fethu'l-Bârî, c.16, s.339'da özetle; Mecmau'z-Zevâid, c.15, s.190; es-Savaiku'l-Muhrika, İbn Hacer, s.12, Tarihu'l-Hulefa, Suyutî, s.10; Camiu's-Sağîr, c.1, s.75. Muttakî Hindî de Kenzü'l-Ummal, c.13, s.27'de, "Taberanî ve Nuaym b. Hammad, bunu el-Fiten'de kaydetmiştir." der. Yine Feyzu'l-Kadir Fî Şerhi Camii's-Sağîr, Menâvî, c.2, s.457. İbn Kesir her iki haberi de İbn Mesud'un kitabının "Zikru'l-Eimmeti'l-İsnâ Aşer Ellezine Kullu-hum Min Kureyş" babın, c.6, s.248-250'de kaydetmiştir.

Benden sonra halifem olacak kişilerin sayısı, Musa'nın ashabının sayısı kadardır.¹

İbn Kesir, bu cümleden sonra şöyle yazar: Aynı mealdeki bir hadis Abdullah b. Ömer, Huzeyfe ve İbn Abbas'tan da rivayet edilmiştir.² İbn Kesir'in kastettiği bu rivayetin, Hâkim Haskanî'nin mi, yoksa bir başkasının mı İbn Abbas'tan aktardığı rivayet olduğu ise belli değildir.

* * *

Yukarıda -en güvenilir kaynaklardan, üstelik çeşitli şekillerde ve defalarca aktardığımız bütün- bu rivayet ve hadislerin de net olarak ortaya koyduğu üzere Hz. Resulullah'tan (s.a.a) sonra ümmeti idare edecek olan ve onun halifesi bulunan kişilerin sayısı 12'dir ve bunların tamamı Kureys'tendir. Bu hadislerde defalarca geçen, "Kureys"tendirler ibaresini Emirü'l-Müminin Hz. Ali (a.s) açıkla-makta ve şöyle demektedir:

Ümmetin imamlarının hepsinin Kureys'ten olduğu buyruğu, hepsinin "Hâşim Oğulları" boyundan olduğudur, Ku-reys'in başka boylarından değil! Çünkü Kureys'in diğer boylarının ümmetin imametini üstlenebilecek salahiyet ve yetkileri yoktur.³

Hz. Ali (a.s) şöyle buyuruyor:

Yeryüzü, Allah'ın hükümleriyle hükmeden bir kâim ve hüccetten asla yoksun kalmayacaktır; ister Allah'ın bu hücceti açık, aşikâr ve tanınmış olsun, ister İslâm dininin yok olmaması ve Allah'ın delil ve burhanlarının unutulmaması için düşmanların elinden gizlenmiş ve gözlerden saklanır hâle gelmiş olsun!⁴

Tevrat'ta Geçen 12 İmam

İbn Kesir, meşhur Tarih'inde şöyle yazar:

Yahudilerin elinde bulunan Tevrat'ta şöyle bir mazmun geçer: Allah Tealâ İbrahim'i İsmail'in doğumuyla müjdeledi ve İsmail'le onun evlâtları vasıtasıyla soyunun üreyip çoğalacağını ve

1- Tarih-i İbn Kesir, c.6, s.248; Kenzü'l-Ummal, c.13, s.27; Şevahidu't-Ten-zil, Haskanî, c.1, s.455, hadis: 626.

2- Tarih-i İbn Kesir, c.6, s.248.

3- Nehcü'l-Belâğa, 142. hutbe.

4- Yenabiu'l-Mevedde, Şeyh Süleyman Hanefî, 12. bölüm, s.523; İhya-i Ulumi'd-Din, Gazalî, c.1, s.54; Hilyetü'l-Evliyâ, Ebu Nuaym, c.1, s.80'dan özetle.

bunların arasından çok değerli 12 büyüğün zuhur edeceğini bildirdi.

İbn Kesir bunu aktardıktan sonra şöyle yazar:

İbn Teymiye, bu çok değerli büyük insanların; Cabir b. Semure'nin rivayet ettiği hadiste zuhur edip bu -İslâm- üm-met içinde ard arda gelecekları müjdelenen 12 kişiy olduğunu söylemiş ve dünya, ancak onların zuhurundan sonra son bulacaktır demıştır.

Daha sonra İbn Kesir kendi görüşünü şöyle açıklamaktadır:

Müslüman olan Yahudilerin çoğuy, Rafizîlerin imamlarının, Tevrat'ta müjdelenen bu 12 kişiy olduğunu zannederek bir hataya kapılmış ve Şif olmuşlardır.¹

İbn Kesir'in bahsettiği müjdeleme olayı bugün Yahudilerin elindeki Tevrat'ın 18-20 no'lu, 17. ashah, Sıfır-i Tekvin'de geçmektedir. Bu müjdenin İbranice aslı, Sıfır-i Tekvin'de Hz. İbrahim'e "Rab"bin sözü olarak verilmekte ve şöyle denilmektedir:

...İsmail'e bereketlendiririm, yetiştirip büyütür, evlâtlarını çoğaltırım; onun soyundan 12 imam türetir, büyük bir ümmet meydana getiririm.

Tevrat'taki bu bölüm, Hz. İsmail'in (a.s) soyunun çokluğuna, her yeri kaplamasına ve bereketine değinmektedir. İbranice'de "şenîm oşâr" erkek sıfatı, sonundaki ek "yem" de çoğul ekidir; "ne-siyem" imamlar, önderler, halifeler, liderler gibi anlamlara gelir ki tekili "imam, lider" anlamındaki "nâsiy"dir.

Bu müjdede "Rabb"ın İbrahim'e (a.s) müjdesi ise şöyle geçmektedir: "Fi tentiyf guy-ı gedul"un ilk kısmı iki bileşikden oluşmuştur; yani "fi" belirteciyle "nâten" fiilinden oluşmuştur (oluşturur, veya: giderim anlamında). "Netetif"ın sonunda "Yef" zamiri İsmail'e eklendiğinden şu anlama gelir: "Onu tayin ettim." Ümmet anlamına gelen "guy"la, büyük anlamına gelen "gedul" birlikte şu anlama gelir: "Onu büyük bir ümmet ederim." Bundan da şu netice alınmıştır: Bereket ve üreme çokluğu sadece Hz. İsmail'in (a.s) sulbünde belirlenmiş ve apaçık bir şekilde Hz. Resul-i Ekrem'le (s.a.a) onun temiz Ehlibeyt'inin imamları kastedilmiştir. Çünkü Hz. Resulul-lah'la (s.a.a) onun Ehlibeyt'i Hz. İsmail'in (a.s) neslinin devamıdır. Bilindiği gibi Allah Tealâ Hz. İbrahim'e, Nemrud'un ülkesinden Şam'a hicret etmesini emretmişti. O da bu emri yeri-

1- Tarih-i İbn Kesir, c.6, s.249-250.

ne getirerek karısı "Sara" ve Hz. Lut'la (a.s) birlikte Allah Tealâ'nın emrettiği şekilde hicret ederek Filistin'e geldi.¹ Filistin'de Allah Tealâ, Hz. İbrahim'e (a.s) çok miktarda mal mülk verdi, o kadar ki, o ellerini semaya açıp "Ya Rabbim!" dedi, "Benim çocuğum olmadıktan sonra bu kadar malı mülkü ne edeyim ben?" Bunun üzerine Allah Azze ve Celle "Gökteki yıldızlar kadar evlât vereceğim sana!" şeklinde vahyetti Hz. İbrahim'e (a.s).²

O günlerde Hacer, Hz. İbrahim'in (a.s) eşi Hz. Sara'nın (a.s) hizmetçisiydi. Sara, Hacer'i Hz. İbrahim'e (a.s) bağışladı; Hacer, çok geçmeden hamile kalarak Hz. İsmail'i (a.s) dünyaya getirdi. Hz. İsmail (a.s) dünyaya geldiğinde Hz. İbrahim (a.s) 86 yaşındaydı.³

Kur'ân-ı Kerim Hz. İbrahim'in (a.s) Allah Tealâ'dan bu istekte bulunuşunu şöyle aktarır:

Rabbimiz, gerçekten ben, çocuklarımdan bir kısmını Beyt-i Haram yanında, ekin ekilmez, ot yeşermez çorak bir vadiye yerleştirdim; Rabbimiz, dosdoğru namaz kılsınlar diye! Böylelikle sen, insanların kalplerini onlara ilgi duyar kıl ve onları çeşitli ürünlerle rızıklandır. Umulur ki şükrederler!⁴

Bu ayet-i şerife de göstermektedir ki Hz. İbrahim (a.s) çocuklarından bir kısmını -ki bunlar Hz. İsmail ve onun soyundan üreyecek olanlardır- Mekke'ye yerleştirmiş ve Allah Tealâ'dan onlara özel bir rahmette bulunmasını ve onları kıyamete değin insanların imamı kılmasını istemiştir. Allah Tealâ da onun bu duasını kabul buyurmuş ve Hz. Muhammed'le (s.a.a) onun soyundan gelen 12 imamı, onun zürriyetinde yerleştirmiştir.⁵ Nitekim İmam Bâkır (a.s) şöyle buyurmaktadır:

Biz, Hz. İbrahim'in (a.s) Allah'tan istemiş olduğu o soy ve zürriyetin yâdigârlarıyız!⁶

1- el-Mu'cemu'l-Hadis, İbranice-Arapça, s.317.

2- age., s.84

3- age., s.82.

4- İbrâhîm: 37

5- Tarih-i Yakubî, c.1, s.24-25, Kum baskısı, Sekâfetu Ehlibeyt Yay.

6- Bu bahiste geçen geçen Tevrat'taki İbranice asılları, et-Tevhid Dergisi, sayı: 54, s.127-128'de yayınlanan Üstad Ahmed el-Vâsıtî'nin makalesinden aldık.

Bu Hadislerden Çıkan Netice

Buraya kadar aktardığımız hadisleri şöyle özetleyebiliriz: İmamların sayısı 12 olup ard arda imamete gelmişlerdir, bunların on ikincilerinin imamet süresinin bitmesiyle birlikte dünyanın da sonu gelecektir. Bu hadis kıyamete kadar dinin bâki kalacağını ve bu ümmetin imamlarının 12 kişi olduğunu bildirmektedir.

Beşinci hadiste şöyle geçer: "Kureyş'ten olan on iki kişi hayatta olduğu sürece bu din de varlığını koruyacaktır; onların devri tamamlanınca dünyanın da sonu gelecek ve her şey alt üst olacak, kargaşa ve anarşi dünyayı saracaktır." Bu hadis, 12 imam kaldıkça dinin bâki kalacağına ve onların imametlerinin sona ermesiyle cihanın ömrünün de son bulacağına delâlet etmektedir.

Sekizinci hadis ise İmamların sayısını on ikiyle sınırlandırarak şöyle buyuruyor:

Benden sonra halifem olacak kişilerin sayısı, Musa'nın ashabının sayısındadır.

Bu hadis Resulullah'tan (s.a.a) sonra ancak 12 halife olacağına delâlet etmekte; bu rivayetlerin zahiri onların dışında halife olmayacağını, onların devri tamamlanınca dünyanın düzeninin de bozulacağını, her yere kargaşa, anarşi ve usulsüzlüğün egemen olacağını ve peşinden kıyametin kopacağını vurgulamaktadır. Bu hususta gelen daha başka hadislerden de çıkarılabilen bir sonuçtur bu; ancak söz konusu hadisler, yukarıda zikrettiklerimiz kadar net ve sarih değildir.

Bu durumda bu halife ve imamlardan birinin ömrü, insan oğlunun ömrü konusunda tabiata egemen genel kuralların aksine, çok uzun sürecek demektir. Bu da ancak Hz. Resulullah'ın (s.a.a) son halifesi olan 12. İmamın (a.s) ömrüyle tatbik etmektedir ki halihazırda gaybette bulunmaktadır.

Hilâfet Ekolü'ne Mensup Ulemanın Bu Hadisin Yorumundaki Tutarsız Tavrı

Ehlişünnet ve Hilâfet Ekolü'ne mensup ulemâ, bu hadislerde geçen "12 halife", "12 imam", "12 yönetici" gibi tabirlerin yorumunda tutarlı bir yol izleyememiş ve birbirini çürüten çelişkili tefsir ve yorumlar öne

sürmüşlerdir. (Burada, konunun önemine binaen, bu tutarsız yorum ve tefsirlerin sadece birkaçını aktarmakla yetiniyoruz.):

1- Bu Sarih Hadisin İbn Arabî Tarafından Yorumlanış Şekli

İbn Arabî, *Sünen-i Tirmizî*'ye yazdığı şerhte şöyle diyor:

Hz. Resulullah'tan (s.a.a) sonra gelecek olan 12 ulu'l-emr ve imam, bizce şunlar olsa gerektir: Ebu Bekir, Ömer, Osman, Ali, Hasan, Muaviye, Yezid, Yezid oğlu Muaviye, Mer-van, Mervan oğlu Abdulmelik, Velid, Süleyman, Ömer b. Abdülaziz, Abdulmelik oğlu Yezid, Mervan oğlu Muhamme-d'in oğlu Mervan, Seffah...

İbn Arabî bu şekilde sırasıyla bütün zahiri halifelerin adını sayıp gitmekte ve kendi zamanına kadarki 27 Abbasî halifesini de bu rakama eklemeyi ihmal etmemekte, sonra da şöyle yazmaktadır:

Bu isimler arasında ard arda hilâfetin başına geçenleri ayırır-sak, 12. kişi Süleyman b. Abdulmelik olur ve böylece on iki sayısı tamamlanır. Ama eğer gerçek anlamda Hz. Re-sulullah'ın (s.a.a) halifeleri ve bu isimler arasında hakiki i-mamların kim olduğuna bakarsak, ancak beş kişiyi buluruz: İlk dört halife ve Ömer b. Abdülaziz!

İbn Arabî, yukarıdaki ifadelerle sözünü tamamladıktan sonra açıkça şu cümleyi eklemektedir: "İşin doğrusu, ben bu hadisin anlamını çıkaramadım."¹

2- Kadı İyaz Nasıl Yorumlamış?

Hilâfet Ekolü'nün tanınmış alimlerinden Kadı İyaz, Hz. Peygam-ber'in (s.a.a) halifelerinin sayısının 12'den fazla olduğunu iddia ederek şöyle der:

Bu teoriye karşı çıkılmaz. Çünkü Hz. Peygamber (s.a.a) "*Halifelerim 12'dir.*" demiş; ama "12'den daha fazla olmayacak." da dememiştir! Bu 12 kişinin halifelik makamına geçmiş oldukla-rından hiç şüphe yoktur; ama bu durum, sayılarının daha fazla olamayacağı anlamına da gelmez!²

1- İbn Arabî'nin *Sünen-i Tirmizî* Şerhi, c.9, s.68, 69.

2- *Sahih-i Müslim'e Nevevî Şerhi*, c.12, s.201, 202 ve *Fethu'l-Bârî*, c.16, s. 339'daki söz onundur ve s.341'de de bunu tekrarlamaktadır.

Tanınmış ulemadan bir diğeri, yani İmam Suyûtî ise şöyle der:

Hz. Resulullah'ın (s.a.a) bu hadisinde kastedilen şey; ard arda gelmemiş olsalar da, İslâm'ın bâki kaldığı sürece, yani kıyamete kadarki zaman sürecinde, hakkın ihkakı için kıyam edecek olan gerçek halifelerdir.¹

İbn Hacer de, *Fethu'l-Bâri* adlı tanınmış eserinde şöyle yazar:

Bu 12 imamdan dördü, ilk dört halifedir ki onlar ortaya çıkmıştır zaten; geriye kalan sekizi de -herhalde- kıyamete kadar zuhur eder!²

Ehlişünnet'in bir diğeri tanınmış âlimi İbn Cevzî biraz daha açıklama yoluna giderek şöyle der:

Bu hadiste geçen "...sonra da kargaşa ve anarşi hüküm sürecektir." buyruğundan maksat, Deccal'in hurucu ve benzeri gibi kıyametin yaklaştığına delâlet eden ahir zaman fitne ve alametleridir.³

Suyûtî ise şöyle diyor:

Peygamber'in (s.a.a) sözünü ettiği 12 halifenin dördü, ilk dört halifedir; onlardan sonra Resulullah'ın (s.a.a) halifeleri sırasıyla şunlardır: Hasan, Muaviye, Abdullah b. Zübeyir, Ömer b. Abdülâziz; buraya kadar 8 kişi olmuş olur. Abbasî halifeleri arasında Emevîlerin Ömer b. Abdülâziz'i gibi olan Abbâsî halifesi Mehdi'yi de sayar, adil ve dürüst bir insan olan Abbasî halifesi Tahir'i de buna eklersek on kişi olurlar, böylece 2 kişi kalmış olur; onların da zuhur etmesini beklemek gerekiyor. Bunlardan biri, şüphesiz Hz. Resulullah'ın (s.a.a) Ehlibeyt'inin Mehdi'sidir.⁴

Ve yine şöyle denilmiştir:

Bu hadisten maksat, İslâm'ın iktidarda bulunduğu en görkemli ve en güçlü çağlarında, başta bulunacak olan 12 halifedir

1- Tarihu'l-Hulefa, Suyutî, s.12.

2- Fethu'l-Bârî, c.16, s.341; Suyutî'nin Tarihu'l-Hulefa'sı, s.12.

3- Fethu'l-Bârî, c.16, s.341; Tarihu'l-Hulefâ, Suyutî, s.12.

4- İbn Hacer'in es-Savaiku'l-Muhrika'sı, s.19; Suyutî'nin Tarihu'l-Hulefa'-sı, s.12. Bu yorumun doğru kabul edilmesi, Ehlişünnet ve Hilâfet Ekolü yanlılarının biri Mehdi olan iki imamın zuhurunu bekledikleri manasına gelir. Şia ise sadece bir imamın zuhurunu beklemektedir!

ki onların zamanında İslâm güç ve iktidarın doruğunda olacak ve herkes onların halifelliğini onaylayacaktır.¹

3- Beyhakî'nin Bu Hadis Hakkında Görüşü

Hilâfet Ekolü'nün tanınmış ulemasından Beyhakî'nin bu hadisle ilgili görüşü şöyledir:

Söz konusu hadiste kullanılan sıfata binaen, bu sayıda halife, Abdulmelik Mervan'ın torunu Velid b. Yezid'e kadar işbaşına geçmiş olanlardır. Çünkü Velid'den sonra ortalık karışmış ve Abbasîler Devleti kuruluncaya kadar her tarafta anarşi hüküm sürmüştür. Ancak, söz konusu halifelerin özellikleri nazara alınmaksızın bu kargaşa döneminden sonra başa geçen halifeler de göz önünde bulundurulursa sayıları, hadiste geçen 12 sayısından daha fazla olacaktır.²

Bir diğer görüş de şöyle olmuş:

Söz konusu halifelerin kimler olduğu hususunda ittifakla kabul görenler şunlardır: İlk üç halife, yani Ebu Bekir, Ömer ve Osman, sonra da Siffin Savaşı'ndaki "Hakemiyet Ha-disesi" vuku buluncaya kadar Ali'dir. Çünkü bu olayda Mua-viye halifelik iddiasında bulunmuştur. Hz. Hasan, Muaviye ile barıştıktan sonra Muaviye'nin ve ondan sonra da Yezi-d'in halife olduğu hususunda icma olmuştur. Çünkü Hüseyin (a.s.) halifeliğe geçmeden öldürülmüştür. Yezid öldükten sonra ise, halifelik konusunda ihtilâf başlamış ve Zübe-yir oğlu Abdullah'ın öldürülüşünden sonra halk Mervan oğ-lu Abdulmelik'in halifeliği konusunda icma etmiş, ondan sonra da dört oğlu Velid, Süleyman, Yezid ve Hişâm'ın -ki Ömer b. Abdülaziz'in başa geçmesi Süleyman'la Yezid ikti-darı arasındaki kısa bir döneme rastlar- halife olması konusunda icmaya varılmıştır. Bunların on ikincisi Velid b. Yezid b. Abdulmelik'tir ki o da Hişâm'dan sonra halife olmuş, dört yıl

1- Nevevî, Sahih-i Müslim'e yazdığı şerhin c.12, s.202-203'ünde buna değinmekte ve aynı mevzuu İbn Hacer de Fethu'l-Bârî'de, c.16, s.338 ve 341'de ve Suyutî de Tarihu'l-Hulefâ'sında, s.10'da yazmışlardır.

2- Tarih-i İbn Kesir, c.6, s.249'da Beyhâkî'den rivayetle.

iktidarı elinde bulundurmuş, hilâfeti hususunda icma edilmiştir^{1!!!}

Dolayısıyla bu on iki kişinin hilâfeti sahihtir; çünkü Müslümanlar bu konuda icma etmiş, Resulullah (s.a.a) da Müslümanlara onların hilâfete geçip İslâm dinini halka aktaracaklarını müjdelemiştir! Evet, İbn Hacer bu görüşe katılmakta ve "Söz konusu hadisi a-çıklayan en doğru yorum budur." demektedir!

4- İbn Kesir'in Görüşü

Bu hadisin yorumu konusunda Beyhakî'nin öne sürmüş olduğu ve Hz. Resulullah'ın (s.a.a) ard arda gelen halifeleri olarak buyrulan zevatın fâsık Velid b. Yezid b. Abdulmelik'e kadar sırasıyla halifelik tahtına oturan halifeler olduğu yolunda bu görüşü destekleyen bazı âlimlerin görüşü, gerçekte son derece yanlış, tarihî ve akidevî gerçeklerle hiç de bağdaşmayan tutarsızlıklarla doludur. Dahası, onun 12. hak halife olarak gösterdiği Velid b. Yezid'in ahlâkî ve akidevî fesatları ve dinî düşüncesindeki fâsıklık ve bozulmalar, daha önce değindiğimiz bütün kaynak kitaplarda yazılıdır. Kaldı ki Velid b. Yezid b. Abdulmelik'e kadar ard arda hilâfete geçen halifelerin sayısı 12'den fazladır. Çünkü: Evvelâ "hulefa-ira-şidin", yani Ebu Bekir, Ömer, Osman ve Ali'nin hilâfette buldukları bir gerçek, böylece 4 halife oluyor. Sonra da Hasan (a.s.) halife oldu, çünkü Hz. Ali kendisinden sonra halife olarak ona biat edilmesi vasiyetinde bulunmuştu, bu nedenle de Irak halkı Hz. Hasa-n'a (a.s.) biat etti... Nihayet onunla Muaviye barıştı ve Muaviye halife oldu; Muaviye'den sonra oğlu Yezid, ondan sonra da Yezid'in oğlu Muaviye, ardından sırasıyla Mervan b. Hakem, onun oğlu Abdulmelik b. Mervan, Velid b. Abdulmelik, Süleyman b. Abdulmelik, Ömer b. Abdülaziz, Yezid b. Abdulmelik, Abdulmelik'in oğlu Hişâm halife oldu ki buraya kadar 15 kişi olmaktadır; daha sonra Velid b. Yezid b. Abdulmelik ve eğer Abdulmelik'ten önce iktidarda bulunmuş olan Zübeyir oğlu Abdullah'ı da sayacak olursak bu rakam 16 olacaktır!

Bu halifelerin ard arda 12'ye kadar sayılması hâlinde ise sıra Ömer b. Abdülaziz'e gelmeden 12 rakamı tamamlanmakta ve o zaman da neticede meselâ Muaviye oğlu Yezid pekalâ "Peygamber'in hak halifele-

1- Tarihu'l-Hulefa, Suyutî, s.11; es-Savaiku'l-Muhrika, İbn Hacer, s.19; Fethu'l-Bârî, c.16, s.341

ri"nden sayılabiliyorken, bütün hadis imamlarının saygı ve övgüyle andığı ve çoğu yerde "hulefa-i raşidine" denk sayılan halkın, adaletinde icmâ ettiği, hilâfeti dönemi en adaletli dönem bilinen ve hatta bu özelliği Rafizîler tarafından da itiraf edilen Ömer b. Abdülaziz bu grubun dışında bırakılarak Hz. Peygamber'in (s.a.a) hadis-i şerifinde buyurmuş olduğu halifeler grubunun içine dahil edilememektedir!

Ne var ki Beyhakî "biz sadece hakkında ümmetin icma etmiş olduğu halifeleri tanıyoruz." diyecek olsa bile yukarıdaki ifadeleriyle yine çelişecek ve bu durumda Hz. Ali'yle oğlu Hasan'ın bu halifeler listesinden çıkarılması gerekecektir; çünkü Şam halkının tamamı bu iki halifeyi halife olarak tanımış ve onlara biatte bulunmuş değildi.

Beyhakî daha sonra şöyle diyor: Bazı âlimler Muaviye'yle onun oğlu Yezid'i ve Yezid'in oğlu Muaviye'yi de bu gruba katmakta, ama Mervan b. Hakem'le Zübeyir oğlu Abdullah'ı bu gruba katmayarak "ümmetin tamamı onlara biat etmiş değildi, muhalifleri de vardı." demektedirler. Bu durumda sadece şu halifelerin Hz. Resulullah'ın (s.a.a) hak halifeleri olduğunu söylemek gerekir: Ebu Bekir, Ömer, Osman, Muaviye, Yezid, Abdumelik b. Mervan, Velid b. Süleyman, Ömer b. Abdülaziz, Yezid ve Hişâm! Buraya kadar on kişi oluyor; bunlardan sonra, fâsik ve ahlâksız bir adam olan Velid b. Yezid b. Abdumelik gelmektedir ki Ebu Talib oğlu Ali'yle, onun oğlu Hasan'ın bu gruba dahil olmaması gerekir [çünkü aksi durumda on iki sayısını geçiyor] ki bu da Ehlişünnet ve Şia ulehasının görüşüne aykırıdır.¹

5- İbn Cevzî'nin Görüşü

İbn Cevzî, *Keşfu'l-Müşkil* adlı eserinde bu müşkülün halli için iki yol öne sürmekte ve şöyle demektedir:

a) Hz. Resulullah'ın (s.a.a) maksadı kendisinden ve ashabından sonrasındır. Çünkü onun ashabı da tıpkı kendisi gibidir. Binaenaleyh Peygamber (s.a.a) aslında ashabından sonra iş başına gelecek olan halifelerden bahsetmiş olmaktadır! Öte yandan, o bilhassa Emevî halifelerini kastediyor olsa gerektir; çünkü "*onlar var oldukça dine zeval gelmeyecek...*" buyurmaktadır ki bununla da hükümet ve devletin, onların iktidarı boyunca güçlü bir şekilde süreceğini, onlardan sonra ortalığın karışarak gün-

1- Tarih-i İbn Kesir, c.6, s.249, 250.

den güne durumun daha vahim bir hal alacağını buyurmak istemektedir. Bu esasa göre söz konusu halifelerin Emevî soyundan gelen ilki, Muaviye'nin oğlu Yezid ve sonuncusu da Mervan-ı Himâr olsa gerektir ki toplam 13 kişi olmaktadır.

Osman, Muaviye ve Zübeyir'in oğlu Abdullah, sahabeden sayıldıkları için bu sıralamada yer alamamışlardır! Mervan b. Hakem de, bir yandan sahabeliği tartışılır olduğu, bir yandan da halifeliğinde bütün halkın icma ettiği Zübeyir oğlu Abdullah'ı zorla ve cebren saf dışı bırakmak suretiyle halifelik tahtına oturmuş olduğu için bu gruba dahil edilemeyecektir. Bilhassa iktidarın Emevîlerden Abbasîlere geçmesiyle birlikte kargaşa ve anarşi başlamış, derken Abbasîler daha sonra duruma hâkim olmuş, ama bu sefer de her alanda köklü değişiklikler olmuştur.¹

İbn Hacer, İbn Cevzî'nin bu mantık mukayeselerinin tamamen geçersiz ve batıl olduğunu söylemekte ve tanınmış eseri *Fethu'l-Bâri* de bu tür istidalde bulunmayı reddetmektedir.

b) İbn Cevzî'nin 2. görüşü, Ebu'l-Hasan Münadi'nin *el-Mehdi* adlı kitabına dair izlenimleridir. Şöyle diyor İbn Cevzî:

Bu 12 kişinin, Mehdi'nin zuhurundan sonra, ahir zaman-da zuhur edip iktidarı ele geçirmeleri de pekâlâ muhtemeldir. Çünkü ben, Danyal'ın kitabında Mehdi'nin ölümünden sonra Sıbt-ı Ekber'in torunlarından beş kişi, onlardan sonra da Sıbt-ı Asgar'ın torunlarından beş kişinin iktidara geçeceğini ve halife olacağını okudum. Sıbt-ı Asgar'ın (İmam Hüseyin'in) oğullarının sonuncusu, kendisinden sonra halifeliği Sıbt-ı Ekber'in (İmam Hasan'ın) evlâtlarından olan birine bırakacak, ondan sonra da onun oğlu halife olacak ve böylece sayıları toplam 12 kişiyi bulacaktır ki bunların hepsi İmam Mehdi'dirler"!!!

Evet, yukarıdaki düşüncelerin sahibi, bir başka yerde de şöyle diyecektir:

Mehdi'den sonra 12 kişinin iktidar dönemi başlayacaktır. Bunların altısı İmam Hasan'ın, beşi İmam Hüseyin'in evlâtlarından olacak, on ikincinin ise bunlarla hiçbir akrabalığı bulunmayacaktır. İşte bu on ikinci halifenin ölümünden sonra kâinat yok olacaktır!

1- Fethu'l-Bârî, c.16, s.340, Keşfu'l-Müşkül kitabında İbn Cevzî'den naklen

İbn Hacer *es-Savâik* adlı eserinde bu görüşü şiddetle eleştirmekte ve şöyle yazmaktadır:

Bu, tamamen hayalî ve asılsız bir rivayettir, bu rivayete istinat edilemez!¹

6- Diğerlerinin Görüşü

Bir grup demiştir ki, bu hadis-i şerifte Hz. Resulullah (s.a.a) efendimiz büyük bir ihtimalle kendilerinden sonra vuku bulacak şaşkırtıcı olaylarla fitneleri haber vermektedir. Ondan sonra insanlar gruplaşacak ve her grup belli bir adamın emri ve komutası altında toplanacaktır. Yani aynı anda 12 kişi bu ümmete imamlıkta ve emirlikte bulunacaktır! Eğer Hz. Resulullah (s.a.a) efendimizin maksadı bundan başka bir şey olmuş olsaydı şöyle buyurmaları gerekirdi: "Benden sonra 12 kişi gelecek, iktidara geçecek ve şöyle şöyle yönetimde bulunacaklardır." O, böyle buyurmadığına göre, şöyle demek istemektedir: "Bu 12 kişi birlikte ve aynı zamanda yönetimin başına geçeceklerdir."²

Ve yine demişlerdir ki: "Böyle bir durum hicretin 5. yüzyılında vuku bulmuştur. Sadece Endülüs'te aynı zamanda 6 kişi çeşitli yerlerde yönetimin başına geçmiş ve her biri de kendisinin halife olduğunu söylemiştir."

Oysa ki, yukarıda bahsi geçen zevatın halifelik iddiasında bulunduğu sırada Mısır'da bir yönetici ve Bağdat'ta da Abbasî halifesi vardı; kezâ yine o günlerde İslâm topraklarının çeşitli noktalarında yine halifelik iddiasında bulunan daha birçok Alevî, hatta Harihî de vardı!³

İbn Hacer -bu görüşü de çürütmekte ve- şöyle demektedir:

"Bu, hadis bilimi denilen şeyden; Buharî'deki rivayetlerin özetini çıkarmaktan başka şey bilmeyen birinin öne sürebileceği ham bir görüştür!"

Daha sonra İbn Hacer şöyle eklemektedir: "İslâm beldelerinde aynı zamanda birkaç halifenin bulunması demek, İslâm ümmetinin parça

1- Fethu'l-Bârî, c.16, s.341; es-Savaiku'l-Muhrika, İbn Hacer, s.19.

2- Fethu'l-Bârî, c.16, s.338.

3- Nevevî Şerhi, c.12, s.202; Fethu'l-Bârî, c.16, s.339; biz Fetu'l-Barî'den naklettik.

parça olması demektir ki, Hz. Resulullah'ın (s.a.a) bu hadisini böyle yorumlamak kesinlikle doğru değildir."

* * *

Görüldüğü gibi Ehlisünnet ve Hilâfet Ekolü mensupları Hz. Resulullah'ın (s.a.a) yukarıdaki hadisleri hakkında birbirinden çok farklı ve tutarsız yorumlar yapmakta, genel çerçeve dahilinde bile belli bir görüş birliği sergileyememektedir. Dahası, Hz. Resulullah'ın (s.a.a), bu halifelerin isimlerini birer birer saydığı ve kim olduklarını açıkça belirttiği rivayetini, "hilâfet politikası"na ters düştüğü için her nedense sürekli görmezden gelmekteler.

Söz konusu rivayetlerin eğilip bükülerek ısrarla saptırılmaya çalışılmasının ve olayın iç yüzünü ortaya koyan birçok hadis ve rivayetin âdeta hiç yokmuş gibi görmezden gelinmiş olmasının nedeni, her zaman olduğu gibi bu kez de maalesef iktidar hırsı ve dünya düşkünlüğü olmuştur.

Ehlibeyt Ekolü'nün hadisçileri bu hadisleri sahabenin en güvenilir simaları kanalıyla bizzat Resulullah'tan (s.a.a) rivayet etmiş ve bu hadisleri kaynak kitaplarında da kaydetmeyi ihmal etmemişlerdir. Bu hadislerin hem Ehlisünnet, hem Şia Ekolü'nce ittifakla kabul edilmiş olanlarını seçiyor ve bunlardan birkaçını özetle aktarmayı yeterli buluyoruz:

Hilâfet Ekolü Mensuplarının Senetlerinde On iki İmamın İsimleri

a) Cuveynî¹ Abdullah b. Abbas'tan şöyle rivayet eder:

Hz. Resulullah (s.a.a) buyurdu ki: "Ben peygamberlerin en üstünüyüm, Ali de vasilerin en üstünü. Benden sonraki vasilerim on iki kişidir ki bunların ilki Ali b. Ebu Talib ve sonuncusu Mehdi'dir."

b) Yine Cuveynî, İbn Abbas'tan rivayetle, Resulullah'ın (s.a.a) şöyle buyurduğunu yazar:

1- Zehebî, kendi hadis şeyhlerinin biyografisini anlatırken Cuveynî ile ilgili olarak Tezkiretu'l-Huffâz, s.1505'ta şöyle yazar: Sufiye şeyhi, en mükemmel hadis imamı, İslâm'ın iftiharî, Sadreddin İbrahim b. Muhammed b. Hameveyh el-Cuveynî eş-Şafîî, rivayetleri aktarmada çok özenli ve dikkatlidir. Moğol hanı Kazan Han, onun vasıtasıyla İslâm'ı kabul etmiştir.

Benim vasilerim ve Allah'ın benden sonra insanlar üzerindeki hüccetleri on iki kişidir; bunların ilki kardeşim, sonuncusu evlâdımdır.

Ya Resulullah, sizin kardeşiniz buyurduğunuz o zat kim-dir?" diye sorulduğunda, "*Ali b. Ebu Talib*" buyurdular. "Evladınız kim?" diye sorulduğunda da "*Mehdi*" buyurdular, "*Zu-lüm ve haksızlığa boğulmuş olan yeryüzünü adalet ve hakla dolduracaktır o! Beni hak peygamber olarak gönderen Rab-bime yemin ederim ki dünyanın sonuna bir gün kalacak olsa evlâdım Mehdi kıyam edinceye kadar Allah Tealâ o günü uzatır. İşte o zaman, İsa gökten inecek ve Mehdi'nin arkasın-da namaz kılacaktır! Dünya baştan başa ilâhî nurla ışıyıp parlayacak ve Mehdi'nin iktidarı, kainatın doğusundan batısına değin -tamamına- egemen olacaktır.*"

c) Yine Cuveynî, kendi senediyle şöyle rivayet eder: Allah Resulü'nün (s.a.a) şöyle buyurduğunu işittim:

Ben, Ali, Hasan, Hüseyin ve Hüseyin'in soyundan gelecek 9 evlâdı mutahhar (temiz) masumuzdur!¹

Hilâfet Ekolü mensuplarının izlediği siyaset, son örneklerde aktardığımız türden hadislerin asırlar boyu İslâm ümmetinin gözünden uzak tutulmasını gerektiriyordu. Nitekim Ehlisünnet Ekolü'nden birçoğu bu yolda ciddi çabalar sarf etti; yukarıdaki bahsimizde, halifelerin, kendi politikalarına ters düşen durumlarda Hz. Resulullah'ın sarîh sünneti ve nassı olan hadislerine karşı nasıl bir tavır sergilemiş olduklarına dair ipuçları veren bazı hadis yorumlarını aktardık. Bu kısa bahsimizde söz konusu hadisler üzerinde daha fazla duramayacağız; ama dileyen her araştırmacı, kaynak eserlerde konuyla ilgili çok daha fazla bilgi ve belgeler bulabilecektir.

Bahsimizin bu noktasında, birçok yerde tevatüren açıkça ve çok sarîh bir şekilde Hz. Resulullah (s.a.a) tarafından isimleri ve kim oldukları açıklanan 12 İmam'ın biyografilerine özetle değinmek-le yetiniyoruz:

1- a, b, c'de geçen üç hadis, el hattıyla yazılmış olan Ferâidu's-Sımteyn'-den nakledilmiştir: Tahran Üniversitesi Merkezî Kütüphanesi, 163. bölüm, 1164, 1690, 1691. numaralar.

Hz. Resulullah'ın (s.a.a) Halifeleri ve Vasipleri Olan On iki İmam'ın Kimliği

1. İmam:

Emirü'l-Müminin Hz. Ali b. Ebu Talib (a.s)

Babası: Ebu Talib b. Abdulmuttalib b. Haşim.

Annesi: Fâtıma bint-i Esed b. Haşim b. Abdumenaş.

Künyesi: Ebu'l-Hasan, Ebu'l-Hüseyin ve Ebu Turab

Lakabı: Vasi ve Emirü'l-Müminin

Doğumu: Fil yılının 30. senesinde Kâ'be'de, Beytullah'ın içinde dünyaya gelmiştir.¹

Şehadeti: Haricîlerden olan Abdurrahman b. Mülcem Murâdî tarafından Kûfe şehrinde halife iken hicretin 40. yılı Ramazan ayında - namaz kılarak - şehit edildi, Kûfe dışında, Necef'te toprağa verildi.

2. İmam:

Hasan b. Ali b. Ebu Talib (a.s)

Annesi: Hz. Resulullah'ın (s.a.a) kızı Hz. Fâtımatü'z-Zehra.

Künyesi: Ebu Muhammed

Lâkabı: Sıbt-ı Ekber, Mücteba

Doğumu: Medine'de, hicretin 3. yılında ramazanının ortasında.

Şehadeti: Hicretin 50. yılının rebiyülevvel ayının bitimine 5 gece kala. Medine'de, Cennet-i Bakî denilen Bakî Mezarlığı'nda toprağa verilmiştir.

3. İmam:

Hüseyin b. Ali b. Ebu Talib (a.s)

Annesi: Hz. Resulullah'ın (s.a.a) kızı Hz. Fâtımatü'z-Zehrâ.

1- Annesi Fâtıma bint-i Esed, Hz. Ali'ye hamile olduğu bir gün Kâbe'yi tavafı meşgulken doğum alâmetleri belirmeye başlar. Bu sırada Kâbe'nin kapısı ona açılır, Fâtıma bint-i Esed Kâbe'nin içine girer ve orada Hz. Ali'yi (a.s) dünyaya getirir. bk. el-Müstedrek, c.3, s.483; Tezkiretu Havassı'l-Ümmet, s. 10; el-Menâkıb, İbn Mağazilî, s.7.

Künyesi: Ebu Abdullah.

Lâkabı: Sıbt, Şehid-i Kerbelâ.

Doğumu: Medine, hicretin 4. yılı mübarek şâban ayında.

Şehadeti. Hicretin 61. yılında muharrem ayının onunda dönemin halifesi (Yezid) tarafından Kerbelâ'da şehid edildi, yanında bu-lunan Resulullah'ın (s.a.a) Ehlibeyti'nin bütün erkekleri (bebekler de dahil) ve yakın ashabının tamamı acımasızca kılıçtan geçirildi. Bugünkü Irak'ın Kerbela şehrinde yatmaktadır.¹

4. İmam:

Ali b. Hüseyin-i Şehid (a.s)

Annesi: Gazâle; "Şâh-ı Zenân" da denilmektedir.

Künyesi: Ebu'l-Hasan.

Lâkabı: Zeynelâbidin, Seccâd.

Doğumu: Medine, hicretin 33, 37 ya da 38. yılı.

Şehadeti: Hicretin 94. yılında Medine'de şehid edildi. Cenne-tu'l-Bâki'de amcası Hz. İmam Hasan'ın (a.s.) yanında yatmaktadır.²

5. İmam:

Muhammed b. Ali Seccad (a.s)

Annesi: İmam Hasan'ın (a.s.) kızı Ümmü Abdullah.

Künyesi: Ebu Cafer

Lâkabı: Bâkırü'l-Ulum (İlimleri Yaran)

Doğumu: Medine, hicrî 45.

Şehadeti: Hicretin 117. yılı. Medine'deki Bakî Mezarlığı'nda, babasının yanında yatmaktadır.¹

1- Emirü'l-Müminin Hz. Ali'yle (a.s) iki evlâdı Hz. Hasan ve Hüseyin (a.s) hakkında bk. Tarih-i Taberî, Tarih-i İbn Esîr, Tarih-i Zehebî, Tarih-i İbn Kesir, Tarih-i Bağdad, Tarih-i Dımeşk, el-İstiab, Usdu'l-Gabe, el-İsabe ve Tabak-kat-i İbn Sâ'd gibi kaynak eserlerde hicretin 40, 50 ve 60. yıllarıyla ilgili bölümler. Tabakat-i İbn Sâ'd'ın Avrupa ve Beyrut baskılarında Sıbteyn'in (İmam Hasan ve İmam Hüseyin) hayatı geçmemektedir; ancak, daha sonraki baskılarda bu kısımlar da basılmıştır.

2- İmam Seccad'ın (a.s.) hayatı için bk. Tarih-i İbn Esîr, Tarih-i İbn Kesir, Tarih-i Zehebî, İbn Sâ'd'ın Tabakat'ı, Hilyetü'l-Evliyâ, Vefeyatu'l-A'yan, Tarih-i Yakubî, c.2, s.303 ve Tarih-i Mes'udî, c.3, s.160'ta hicrî 94. yılın olaylarıyla ilgili bölümler.

6. İmam:

Cafer b. Muhammed Bâkır (a.s)

Annesi: Ümmü Ferme bint-i Kasım b. Muhammed b. Ebu Bekir.

Künyesi: Ebu Abdullah.

Lâkabı: Sâdık.

Doğumu: Medine, hic. 73.

Şehadeti: Hicrî 148'de Medine'de şehit olmuştur; Bakî'de, babasının yanında yatmaktadır.²

7. İmam:

Musa b. Cafer (a.s)

Annesi: Hamide Hatun

Künyesi: Ebu'l-Hasan

Lâkabı: Kâzım

Doğumu: Medine, hic. 128.

Şehadeti: Hicrî 183'te Abbasî halifesi Harunu'r-Reşid'in Bağdat'taki zindanında şehadete kavuştu. Bugün Irak'ın Bağdat şehrinin batısında "Kâzımeyn" olarak bilinen şehirdeki Kureyş kabristanında yatmaktadır.³

8. İmam:

Ali b. Musa Kâzım (a.s)

Annesi: Hayzerân.

Künyesi: Ebu'l-Hasan.

Lâkabı: Rıza.

1- Beşinci İmam Hz. Muhammed Bâkır'u'l-Ulum'un hayatı için bk. Tezki-retu'l-Huffâz-ı Zehebî, Vefeyatu'l-A'yan, Safvetu's-Safve, Hilyetü'l-Evliyâ, Tarih-i Yakubî, c.2, s.320, Zehebî'nin Tarihu'l-İslâm'ı ile Tarih-i İbn Kesir'de hicretin 115, 117 ve 118. yıllarının hâdiseleri.

2- Altıncı İmam, Hz. Cafer Sadık'ın (a.s.) biyografisiyle ilgili bk. Hilyetü'l-Evliyâ, Vefeyatu'l-A'yan ve Tarih-i Yakubî, c.2, s.381; Tarih-i Mes'udî, c.3, s.346.

3- Yedinci İmam Hz. Musa b. Cafer'in (a.s.) biyografisi için bk. Mekâtilu't-Talibiyîn, Tarih-i Bağdad, Vefeyatu'l-A'yan, Safvetu's-Safve, Tarih-i İbn Kesir, c.2, s.18 ve Tarih-i Yakubî, c.2, s.414.

Doğumu: Hicrî 153, Medine.

Şehadeti: Hicrî 203, bugün İran'ın Meşhed olarak bilinen Horasan'ın Tus bölgesinde yatmaktadır.¹

9. İmam:

Muhammed b. Ali Rıza (a.s)

Annesi: Sakine.

Künyesi: Ebu Abdullah.

Lâkabı: Cevad.

Doğumu: Hicrî 195, Medine.

Şehadeti: Hicrî 220, Bağdat, dedesi Musa b. Cafer'in yanında toprağa verilmiştir.²

10. İmam:

Ali b. Muhammed Cevad (a.s)

Annesi: Mağribli Semmâne.

Künyesi: Ebu'l-Hasan Askerî.

Lâkabı: Hâdî.

Doğumu: Hicrî 214, Medine.

Şehadeti: Hicrî 254, Irak-Sâmerra; aynı şehirde toprağa verilmiştir.³

11. İmam:

Hasan b. Ali Hâdî (a.s)

Annesi: Susen.

Künyesi: Ebu Muhammed.

Lâkabı: Askerî.

Doğumu: Sâmerrâ, hicrî 231.

1- Sekizinci İmam Hz. Rıza (a.s.) hakkında bk. Tarih-i Taberî, Tarih-i İbn Esîr, Zehbî'nin Tarihi'l-İslâm'ı, Tarih-i İbn Kesir'de hicrî 203. yılın olayları. Ay-rıca Vefeyatu'l-A'yan, Tarih-i Yakubî, c.2, s.453 ve Tarih-i Mes'udî, c.3, s.441.

2- Dokuzuncu İmam Hz. Cevad'ın (a.s.) biyografisi için bk. Tarih-i Bağ-dad, c.3, s.54; Vefeyatu'l-A'yan, Şezerâtu'z-Zehab, c.2, s.48 ve Tarih-i Mes'udî, c.3, s.464.

3- Onuncu İmam, Hz. Hâdî'nin (a.s.) biyografisi için bk. Tarih-i Bağdad, c.12, s.56; Vefeyatu'l-A'yan, Tarih-i Mes'udî, c.4, s.84 ve Tarih-i Yakubî, c.2, s.484

Şehadeti: Samerra, 260; aynı şehirde toprağa verildi.¹

Buraya kadar kimliklerini özetle aktardığımız Ehlibeyt İmamları'ndan 11'inin mübarek kabirleri bugün İslâm âleminin ünlü ziyaret mekânlarından olup her yıl dünyanın dört bir yanından gelen Müslümanlar tarafından ziyaret edilmektedir. Medine'deki Cenne-tu'l-Bâki'de yatan 4 imam dışında, tamamının mübarek kabri kubbeye kaplanmış, bargâh yeri yapılmıştır. (Cennetu'l-Bâki'nin durumu ise bütün Müslümanların içini parçalamakta ve kanayan bir yara olma durumunu sürdürmektedir.) Çünkü Vahhabîler, Medine'ye egemen olur olmaz ilk işlerinden biri, Cennetu'l-Bâki'de yatan Ehlibeyt'in dört imamıyla Hz. Resulullah'ın (s.a.a) eşlerinin ve diğer büyük sahabelerin kabirleri üzerindeki kubbe ve sundurmaları yıkmak oldu.

12. İmam:

el-Hüccet, Muhammed b. Hasani'l-Askerî

Annesi: Nergis hatun veya Siygel Hatun.

Künyesi: Ebu'l-Kasım ve Ebu Abdullah.

Lâkabı: Kâim, Muntazar, Halef, Sahibu'z-Zaman, Mehdi.

Doğumu: Hicrî 255, Sâmerâ.²

Önemli Bir Uyarı

On ikinci İmam Hz. Mehdi (a.s), Hz. Resulullah'ın (s.a.a) bildirmiş olduğu halife ve imamların sonuncusu olup halâ hayattadır ve insanların arasında, tanınmadan yaşamını sürdürmektedir. Çünkü yukarıda da aktardığımız rivayetlerden birinde şöyle buyrulmaktadır:

Bu ümmetin başına 12 halife geçecektir ki, tamamı Kureyş'tendir; onlardan sonra dünyanın düzeni bozulacak her yerde kargaşa ve anarşi kol gezecektir.

Bir diğer rivayette ise şöyle buyruluyor:

1- On birinci İmam Hz. Hasan Askerî'nin (a.s.) hayatı için bk. Vefeyatu'l-A'yan; Tezkiretu Havassi'l-Ümmet, Sıbt b. Cevzî Hanefî ve Şeyh Kemaluddin Muhammed b. Talha Şafî'nin (öl. 654) Metâlibu's-Suûl Fî Menâkıbi Âli'r-Re-sul (a.s.) adlı eseriyile Tarih-i Yakubî, c.2, s.503.

2- Hz. Hüccet İmam Mehdi (a.s.) için bk. Tezkiretu Havassi'l-Ümmet, Sıbt b. Cevzî ve Metalibu's-Suûl; Vefeyatu'l-Â'yan.

Kureys'ten 12 kişi imam ve halife olduğu sürece İslâm di-ni varlığını koruyacaktır. Onların iktidar dönemi sona erince dünya alt üst olacak ve her yana kargaşa egemen olacaktır.

Bu rivayetlerden de anlaşılacağı üzere Hz. Resulullah'ın (s.a.a) on ikinci halifesinin iktidarından sonra dünyanın sonu gelecektir. Bu durumda, söz konusu 12 kişiden birinin ömrü, dünyanın sonu gelinceye değin sürecek demektir ki bu da, halihazırda Hz. Resu-lullah'ın (s.a.a) 12. vasi ve halifesi olan Hz. Mehdi Muhammed b. Hasanü'l-Askerî'nin (Allah onun zuhurunu çabuklaştırsın) durumuyla tamamen bağdaşmaktadır. Zira bu sahadaki bütün rivayetler sadece Ehlibeyt'in 12 imamına (a.s.) mutabık düşmektedir, baş-kalarına değil. Allah'a hamdolsun.

4. KONU

İKİ EKOL AÇISINDAN İMAMET VE HİLÂFET KONUSUNUN ÖZETİ

- İslâm'ın İlk Döneminde Hükümeti Ele Geçirmek İçin Gerçekleştirilen Tarihî Olaylar
- Hilâfet Ekolü'nün İleri Gelenleri Açısından Hilâfet
- Hilâfet ve İmamet Konusunda Hilâfet Ekolü'nün Görüşlerinin İncelenmesi
 - İmam Ali'nin (a.s) Buyruğuyla İstidlal
 - Günahkâr Lidere İtaatin Farz Oluşu ve Onu Makamından Almanın Haram Oluşu!
- Ehlibeyt Ekolü Açısından İmamet
 - Resulullah'tan (s.a.a) Sonra On İki Halifesi
 - On Üç Asır Boyunca Hâkim Gücün Tutumları

İSLÂM'IN İLK DÖNEMİNDE HÜKÜMETİ ELE GEÇİRMEK İÇİN GERÇEKLEŞTİRİLEN TARİHÎ OLAYLAR

İmamet ve hilâfet konusunda iki ekolün görüşlerini incelemeden önce İslâm'ın ilk döneminde bu alanda vuku bulan tarihî olaylara bir göz atmamız yerinde olacaktır.

Olayların Başlangıcı

Resulullah (s.a.a) kutlu ömürlerinin son anlarında hasta yatağında kendi eliyle ordu kumandanlığının bayrağını henüz bir genç olan kendisininin azat etmiş olduğu Usame adında kölesine verdi ve onu aralarında Ebu Bekir, Ömer, Ebu Ubeyde Cerrah ve Sa'd b. Ebî Vakkâs'ın da bulunduğu ensar ve muhacirlerden oluşan bir ordunun kumandanı etti. Usame, Curf denilen yerde karargah kurdu.

Resulullah (s.a.a) onların Usame'nin kumandan olmasından rahatsız olduklarını öğrenince öfkelenerek minbere çıkıp Usame'nin bu makama lâyük olduğunu vurgulaması üzerine itiraz edenler karargaha geri döndüler.

Bu olaydan sonra Resulullah'ın (s.a.a) hastalığı şiddetlendi. U-same Hz. Peygamber'in huzuruna çıkarak veda etti. Resulullah (s.a.a) da, "*Usame'yi hemen hareket ettirin.*" buyurdu. Ama pazartesi günü harekete hazır olduklarında Resulullah'ın (s.a.a) ihtizar (ölüm) hâlinde olduğunu haber verdiler. Bu haberi alınca Medine'ye dönüp Resulullah'ın (s.a.a) yatağının etrafını sardılar. Tam o sırada Hz. Peygamber, "*Kâğıt kalem getirin de benden sonra sapmamanız için bir şeyler yazayım.*" buyurdu. Ama orada bulunan Ömer bağırarak şöyle dedi: "Resulullah'a ağırları galip gelmiştir. Sizin aranızda Allah'ın kitabı var. Doğrusu Allah'ın kitabı bize yeter!"

Gürültü ve tartışmalar yükselince Hz. Resulullah (s.a.a) onlara, "*Çı-
kın dışarı buradan; Resulullah'ın (s.a.a) huzurunda tartışıp kavga etmek
yakışmaz.*" buyurdu.

İbn Abbas der ki: Orada bulunanlar birbirlerine bağıyorlardı; oysa
Resulullah'ın (s.a.a) huzurunda tartışmak ve kavga etmek edep kuralla-
rına aykırıdır. Hatta daha ileri giderek, "Resulullah sa-yıkıyor." dediler!

Bundan dolayı İbn Abbas ayağının altındaki kumlar ıslanincaya ka-
dar ağladı.

Resulullah'ın (s.a.a) Vefatı ve Ömer'in Tutumu

Resulullah (s.a.a) vefat edince Ebu Bekir Sunuh'taydı. Ama orada
bulunan Ömer devamlı diyordu ki:

"Resulullah ölmedi; o, ümmetinin gözünden kırk gün kırk gece gay-
ba çekilen Musa gibi Allah Teâla'nın yanına gitti ve yakında geri dönerek
öldüğünü yayanların ellerini kesecektir! Resulullah'ın öldüğünü söyle-
yenin boynunu kılıcımla vururum!"

O sırada biri, "**Muhammed, yalnızca bir peygamberdir. Ondan önce
nice peygamberler gelip geçmiştir. Şimdi o ölürse ya da öldürülürse, siz
topuklarınız üzerinde gerisin geriye mi döneceksiniz?**"¹ ayetini okudu.

Abbas b. Abdulmuttalib, "Peygamber öldü; Resulullah'tan kendi
ölümü hakkında bir şey duymuş olan varsa söylesin." dedi.

Fakat Ömer bu ayete ve Abbas'ın sözlerine aldırış etmeyerek etra-
findakilere tehdit savurmaya devam ediyordu. Öyle ki, sonunda ağzın-
dan köpük çıkmaya başladı!

Ama Ebu Bekir yetişip yukarıdaki ayeti okuyunca Ömer susarak bir
köşeye çekildi; artık slogan atmıyordu!

Benî Sâide Sakifesi ve Ebu Bekir'e Biat

Resulullah'ın (s.a.a) cenazesini yerde bırakarak çekip gittiler; Hz.
Peygamber'in ailesi, cenazesini yıkayıp kefenleyip defnetmek için orada
yalnız kaldı.

Ensar da Benî Sâide Sakifesi'nde toplanmış Hz. Resulullah'tan (s.a.a)
sonra hükümete geçmesi için o zaman hasta olan Sa'd b. U-bâde'yi ge-
tirmişti. Sa'd, ensarın geçmişini hatırlatarak, "Hükümeti yalnız kendiniz

elinize alın!" dedi. Ensar da, "Doğru söylüyorsun; biz bundan vazgeçmeyeceğiz ve seni kendimize lider seçeceğiz." dedi.

Ebu Bekir'le Ömer bu haberi duyunca dostlarıyla birlikte Saki-fe'ye koşarak onların arasında oturdular. Sonra Ebu Bekir ayağa kalkarak muhacirlerin geçmişinden bahsetti:

Muhacirler, Resulullah'ın (s.a.a) dostları ve akrabalarıdır. Dolayısıyla hükümete geçmeye herkesten daha lâyıktırlar. Bu konuda zalimlerden başka kimse onlarla kavgaya etmez.

Habbab b. Munzir el-Ensarî de kendi arkadaşlarına şöyle hitap etti:

Ey ensar! Hükümeti kendiniz ele alın. Bu insanlar sizin topraklarınızda ve sizin ellerinizdedirler. Hiçbir azgın sizin emriniz karşısında baş kaldırmaya cüretini gösteremez. Eğer bunu kabul etmezlerse, biz kendimize bir lider seçelim, onlar da kendilerini!

Burada Ömer söze girerek dedi ki:

Bu imkânsızdır. Bir kına iki kılıç sığmaz. Peygamberleri sizden olmayan Araplar da size itaat etmez.

Bunun üzerine Habbab'la Ömer birbirlerini ölümlle tehdit ettiler. O sırada ensarın hepsi veya bir grubu bağırarak, "Biz Ali'den başkasına biat etmeyiz." dediler. Bu slogan Ömer için bir tehlike alarmı sayılırdı ve kendi taraftarları arasında ihtilâf çıkmasından korkuyordu. Bu yüzden hemen Ebu Bekir'e, "Elini uzat da sana biat edeyim!" dedi. Ama Beşir b. Sa'd daha önce davranarak Ebu Bekir'e biat etti. Bunun üzerine Habbab bağırarak, "Ey bütün ailesinin nefretine uğrayan! Amcan oğlunun halife olmasını mı kıskandın?" dedi. Daha sonra Ömer ve Ebu Ubeyde Ebu Bekir'e biat ettiler.

Evs Kabilesi, eğer Hazrec kabilesi iş başına geçer de hükümeti ele geçirirse sonuna kadar bize karşı övünür, bu fazileti başımıza kakar, bize de bir şey vermez diye Ebu Bekir'e biat etti.

Hazrec kabilesi ve bu kabilenin reisi Sa'd b. Ubâde ise yenilgiye uğradı. Hasta olan Sa'd neredeyse emekleyerek yürüyecekti; o sırada arkadaşları, "Ey millet; dikkat edin, Sa'd ayaklarınız altında ezilmesin." diye bağırıyorlardı! Ömer ise, "Allah canını alsın, öldürün o-nu." diye bağırarak Sa'd'ın üzerine yürüdü ve Sa'd'a, "Sağlam bir ye-rin kalmayacak şekilde ayaklarım altında ezmek isterim seni." dedi! Sa'd'ın yanında olan oğlu Kays yerinden fırlayarak Ömer'in sakalından tutup, "Vallahi onun başından bir tüyünü eksiltirsen ağzında sağlam bir dişin kalmaz." dedi!

Olayı izleyen Ebu Bekir, Ömer'e seslenerek, "Yavaş ol ey Ömer! Şimdi yumuşaklık zamanıdır." dedi! Ömer de susarak Kays'tan uzaklaştı.

Arkadaşları Sa'd b. Ubâde'yi evine götürürken Ebu Bekir'in etrafındaki de onu Sakife'den çıkarıp götürdüler.

Bu arada Eslem kabilesi yetişerek Ebu Bekir'e biat edince Ebu Bekir onlardan güç aldı.

Ebu Bekir'in taraftarları onu bir gelin götürüyormuş gibi gürültü çıkararak haşmetli bir şekilde mescide götürdüler. Ebu Bekir Resulullah'ın (s.a.a) minberine çıkıp oturdu. Halk salı gününe kadar bu gibi işlemlerle meşgulken Resulullah'ın (s.a.a) cenazesinden gafilidi.

Salı gününden sonra Benî Sâide pazarında kendisine biat edilen Ebu Bekir'le etrafındaki tekrar mescide geldiler. Ebu Bekir çıkıp Resulullah'ın (s.a.a) minberine oturdu. O sırada Ömer yerinden kalkarak şöyle konuştu:

Dünkü konuşmalarım ne Allah'ın Kitabı'ndan ve ne de Resulullah'ın (s.a.a) emriyle değildi; aksine, ümmetin bu sorununu Resulullah'ın kendisi şahsen hallettikten sonra vefat edeceğini sandım. Şimdi ise Allah Teâla aramızda bırakmış olduğu Kur'ân'la insanları hidayet edecektir. Şimdi Allah Teâla sizleri Resulullah'ın sahabeti ve yakın arkadaşıyla uzlaştırmıştır; o hâlde hepiniz kalkarak ona biat edin.

Ömer'in bu sözlerinden sonra halk Sakife'deki biatlerinden sonra tekrar Ebu Bekir'e biat etti! Sonra Ebu Bekir bir hutbe okuyarak şöyle dedi:

Ben sizlerden daha üstün olmadığım hâlde sizin halifeniz oldum. O hâlde işim iyi olursa bana yardım edin ve...

Bu sahabeler pazartesi ve salı günü boyunca Hz. Resulullah'ın (s.a.a) toprağa verilmesinden gafil olup kendileriyle meşgul idiler! Bundan sonra grup grup gelerek hiç kimse kendilerine imamlık yapmaksızın Resulullah'ın (s.a.a) cenazesine namaz kıldılar!

Resulullah'ın (s.a.a) ashabı onun cenazesini ailesiyle baş başa bıraktı ve onlar bu vazifeyi tek başlarına yapmak zorunda kaldılar. Ebu Bekir'le Ömer, Resulullah'ın (s.a.a) gusül, kefen ve defninde bulunmadı. Aişe bu konuda der ki:

Çarşamba gecesi kürek sesleri duyuncaya kadar bizim Resulullah'ın (s.a.a) toprağa verildiğinden haberimiz yoktu!

Ensar ve muhacirlerden bir grupla Hâşim Oğulları, Ebu Bekir'e biat etmeyip Ali'ye biat etmek istiyorlardı. Ebu Bekir taraftarları ise Resulullah'ın (s.a.a) amcası Abbas'a giderek onun da kendilerine uymasını istedilerse de Abbas onların bu önerisini kabul etmedi.

Ebu Bekir'in muhalifleri olan Hâşim Oğulları, muhacir ve en-sardan bir grup Hz. Fâtıma'nın (s.a) evine sığındılar. Ebu Bekir de Fâtıma'nın evine sığınanları oradan dışarı çıkarması için Ömer b. Hattab'ı gönderdi ve kılıç zoruyla da olsa itaat etmeyenlerin karşısında durmasını istedi! Ömer de eline bir meşale alarak Hz. Zehra'nın evini içindekilerle birlikte yakmaya kalkıştı. Hz. Fâtıma (s.a) Ömer'e hitaben: "Ey Hattab'ın oğlu! Bizim evimizi mi yakmaya geldin?!" dedi. Ömer, "Evet!" dedi, "(ya bu evi içindekilerle birlikte yakarım) ya da ümmetin kabul ettiğini kabul edersiniz."

Ebu Bekir ölüm yatağında buna değinerek şöyle demiştir:

Dünyada üç şey dışında hiçbir şeye üzülmedim; keşke bu üçünü yapmasaydım: ...Keşke bana karşı savaş için kapanmış olan Fâtıma'nın evinin kapısını açmasaydım...

Böyle bir durumda Ali (a.s) geceleyin Fâtıma'yı bir bir ensarın evlerinin kapısına götürerek onlardan yardım istedi. Fâtıma da Ali'ye yardım etmeleri için onları teşvik ediyordu. Fakat onlar diyorlardı ki: "Ey Resulullah'ın kızı! Biz bunlara biat ettik!! Amcan oğlu Ali, Ebu Bekir'den önce bize müracaat etmiş olsaydı biz ondan vazgeçmezdik." Ali (a.s) ise, Resulullah'a (s.a.a) gusül verip kefenlemeden onu evinde yalnız bırakıp hükümetini ele geçirmek için in-sanlarla kavga etmem gerektiğini mi söylüyorsunuz?!" şeklinde cevap veriyor, Fâtıma (s.a) da, "Ebu'l-Hasan'ın (Ali) yaptığı şey yapılması gereken iyi bir işti, bunların yaptıklarının hesabını ise Allah sorar." diyordu.

Muaviye, bu hareketinden dolayı Ali'yi (a.s) kınayarak Hz. Ali'ye şöyle bir mektup yazdı:

Hatırlıyorum ki, dün halk Ebu Bekir-i Sıddık'a biat edince evindeki mahremini bir eşeğe bindirip Hasan'la Hüseyi-n'in ellerini tutup sana yardım etmeleri için Bedir'dekilerin ve İslâm'ın öncülerinin hepsinin kapılarını çaldın.

Eşinle onların evlerine gittin, iki oğlunu iki delil olarak onlara gösterip Resulullah'ın (mağaradaki) arkadaşı aleyhine tahrik ettin! Ama dört beş kişiden başka hiç kimse sana olumlu cevap vermedi. Seni kıyama teşvik eden Ebu Süfya-n'a, "Emrimde ira-

deli kırk kişi olsaydı kıyam ederdim..." diye cevap verdiğini sen hatırlamıyorsan ben iyi hatırlıyorum...

Buharî de, Resulullah'ın (s.a.a) kızıyla Ebu Bekir arasında geçen tartışmaları şöyle kaydeder:

Fâtıma yüzünü Ebu Bekir'den çevirdi ve Resulullah'ın (s.a.a) vefatından sonraki altı aylık ömrü boyunca onunla konuşmadı. Ölümünden sonra da Ali, Ebu Bekir'e haber ver-medien onu toprağa verdi.

Hz. Zehra'nın (s.a) varlığı halk arasında Hz. Ali'ye (a.s) saygı duyulmasına sebep oluyordu. Ama Hz. Fâtıma (s.a) ölür ölmez kabilelerin ileri gelenleri ona yüz çevirdiler. Ali altı ay Ebu Bekir'e biat etmedi; hatta Ali'ye uyararak Hâşim Oğulları'ndan bir kişi bile Ebu Bekir'e biat etmedi. Ancak Fâtıma'nın (s.a) ölümünden sonra, Ali (a.s) kendisini halkın arasında yalnız bulunca Ebu Bekir'le barışarak ona biat etmek zorunda kaldı.

Belazurî der ki: "Ali, Ebu Bekir'e biat etmeden önce hiç kimse düşmanla savaşa gitmeye razı olmuyordu."

Ebu Bekir'e biat etmeyenler şunlardır:

Ferve b. Amr, Halid b. Said, Aban b. Said ve Ömer b. Said E-mevî. Bunlar Hâşim Oğulları'ndan sonra Ebu Bekir'e biat ettiler.

Sa'd b. Ubâde de Ebu Bekir'e biat etmeye yanaşmadı ve ensar, halifeye onu kendi hâline bırakmasını önererek onu öldürseler de biat etmeyeceğini, bütün evlâtları ve akrabaları da kendisiyle birlikte öldürülmedikçe öldürülemeyeceğini söylemesi üzerine onu kendi hâline bıraktılar. Ömer hilâfetinin başında Sa'd b. Ubâde'ye, "Komşusundan hoşlanmayan evini değiştirir." dedi. Bunun üzerine Sa'd, Şam'a gitti. Daha sonra Ömer bir adamı görevlendirerek şöyle dedi: "Ne pahasına olursa olsun Sa'd'dan biat etmesini iste; kabul etmediği takdirde onu idam etmede Allah'tan yardım al!"

O adam Şam'a giderek Halep yakınındaki Havarin kasabasında Sa'd'la karşılaştı. Orada Sa'd'dan Ömer'e biat etmesini istedi. Sa'd kabul etmeyince kalbine gömdüğü bir okla onu öldürdü!

Ömer'e Biat

Ebu Bekir ölüm yatağında Osman'ı çağırarak ona şöyle yazmasını söyledi:

Bismillahirrahmanirrahim

Bu Ebu Bekir b. Ebu Kuhafe'nin Müslümanlara yazısıdır. Ama sonra... (Ebu Bekir bunu söyledikten sonra bayıldı. Bunun üzerine Osman kendi başına mektubu şöyle tamamladı:) Ben kendi yerime sizin için Ömer b. Hattab'ı tayin ediyorum. Ben seçimimde sizin için hayırdan başka bir şey dilemedim.

O sırada Ebu Bekir kendine gelerek gözlerini açtı. Osman kendi yazdıklarını Ebu Bekir'e okudu. Ebu Bekir de onun yazdıklarını onaylayarak imzaladı! Ömer de Ebu Bekir'in ölümünden sonra onun mektubunu yanına alıp mescide giderek şöyle konuştu:

Resulullah'ın (s.a.a) halifesi Ebu Bekir'in emrini duyun ve ona itaat edin. Çünkü o sizin için hayırdan başka bir şey dilememiştir.

İşte bundan sonra halk da Ömer'e biat etti!

Şûra ve Osman'a Biat

Ömer yaralanınca ona kendi yerine birini seçmesini söylediler. Bunun üzerine Ömer dedi ki: "Salim hayatta olsaydı kendi yerime onu seçerdim. Veya eğer Ebu Ubeyde hayatta olsaydı yerime onu seçerdim." Daha sonra dedi ki: "Halife seçimini altı kişilik bir şûraya bırakıyorum!"

Ömer bunu söyledikten sonra şûranın bütün üyelerini Kureyş'ten seçti ve o şûraya ensardan bir kişiyi bile sokmadı. Daha sonra Ebu Talha Zeyd b. Sehl el-Hazrecî'nin ensardan elli kişinin kumandanlığını üstlenmesini, Suheyb'e de üç gün üç gece mescitte halka namaz kıldırmasını emretti. Üç gün sonra şûradakiler kendi aralarından bir kişinin halife olmasını kabul ederlerse muhalif olanı öldürmesini söyledi! Şûradakiler iki gruba ayrılır da her biri bir kişiyi seçerse, içlerinde Abdurrahman b. Avf'ın bulunduğu grubun görüşünün geçerli olduğunu, hatta eğer Abdurrahman b. Avf'ın kendisi de aday olur ve bir elini diğerine vurursa onun izlenmesi gerektiğini, ona muhalif olanların ise başının vurulmalarını söyledi!

Halife ölünce Abdurrahman şûradakilere, "Benim seçmem şartıyla benle Sa'd kenara çekiliyoruz." dedi. Hz. Ali dışında şûradakilerin hepsi Abdurrahman'ın bu önerisini kabul ettiler. Ali de Abdurrahman'a kendisini nefsinin heva ve heveslerine teslim etmemesine, hakkı göz önünde bulundurmasına, akrabalığı gözetmemesine dair yemin ettirdi. Abdurrahman yemin edince Ali ona, "Şimdi seç, Allah muvaffak etsin." dedi.

Daha sonra şûradakiler mescitte toplandılar. Abdurrahman elini Ali'ye uzatarak, "Elini uzat da Allah'ın kitabı, Resulullah'ın sünneti ve Şeyheyn'in (Ebu Bekir'le Ömer'in) yönetim tarzı üzerine sana biat edeyim." dedi. Ali, "*Aranızda elimden geldiği kadarıyla Allah'ın Kitabını ve Resulullah'ın (s.a.a) sünnetini uygulayacağım.*" dedi. Bunun üzerine Abdurrahman elini Osman'a uzatarak aynı sözleri tekrarladı. Osman da onların hepsini kabul etti.

Abdurrahman tekrar elini Ali'ye uzatarak aynı sözleri tekrarladı. Ali de aynı cevabı verdi. Daha sonra Osman'a dönerek sözünü tekrarladı; Osman da ilk verdiği cevabı verdi. Abdurrahman üçüncü kere Ali'ye aynı sözlerini söyleyince Ali dedi ki:

Allah'ın Kitabı ve Resulullah'ın (s.a.a) sünnetinin başkalarının yönetim tarzına ihtiyacı yoktur. Sen hilâfetin bana ulaşmasına çalışıyorsun.

Abdurrahman İmam Ali'ye (a.s) cevap vermeden ilk önerisini Osman'a tekrarladı. Osman da önceki defalardaki gibi bütün şartları kabul etti. Bunun üzerine Abdurrahman, Osman'ın elini tutarak ona biat etti. Bunun üzerine Hz. Ali (a.s) Abdurrahman'a şöyle buyurdu:

Osman'a sevgini ve hizmetini tamamladın. Her şeyi ona verdin. Bu, bize karşı ilk birleşmeniz değil. **Bundan sonra (bana düşen) güzel sabırdır. Sizin bu düzüp, uydurduklarınıza karşı (kendisinden) yardım istenecek olan Allah'tır.** Vallahi Osman'ı hilâfete oturtmanın tek sebebi onun da sonunda hilâfeti sana bırakmasını ummandır. Fakat her gün Allah'ın bir cilvesi vardır!

Abdurrahman'ın Osman'a biat etmesinden sonra şûradaki diğerleri de ona biat ettiler. Ayakta durmuş olayı seyreden Ali, bu manzarayı görüp öfkeyle mescidi terk edince Abdurrahman ona "Biat et." dedi: "Biat etmezsen boynunu vururum!" Abdurrahman bu tehdidi yaparken oradakilerin hiçbirinin üzerinde kılıç yoktu.

Ali (a.s) mescitten dışarı çıktı. Şûradaki diğerleri koşup Ali'ye yetişerek, "Biat et, biat etmezsen seninle savaşıyoruz." dediler. Bu konuda o kadar ısrar ettiler ki nihayet Ali'yi geri çevirdiler ve o da Osman'a biat etmek zorunda kaldı.

Emirü'l-Müminin Ali'ye (a.s) Biat

Osman öldürülünce Müslümanlar herkesin biatinden kurtuldular. Bunun üzerine Hz. Ali'nin (a.s) etrafında toplanarak ondan hilâfete geçmesini ve hükümetin işlerini eline almasını istediler!

Aralarında Talha ve Zübeyir'in de bulunduğu ensar ve muhacir bir araya toplanarak Ali'nin evine gidip ona, "Sana biat etmeye geldik." dediler.

Hz. Ali (a.s), "*Benim size hükümet etmeye ihtiyacım yok. Ben de size yardım ederim. Gidin istediğinizi hilâfete oturtun; ben de sizin seçtiğinizi kabul ediyorum.*" buyurdu. Onlar, "Vallahi senden başkasını seçmeyiz." dediler.

Osman'ın öldürülmesinden sonra hilâfeti kabul etmesi için defalarca Hz. Ali'ye (a.s) müracaat ettiler. Sonunda ona dediler ki:

Birisi hükümet işlerini ele almadıkça halkın durumu düzelmez. Uzun zamandan beridir durum bozulmuştur. Sana biat etmedikçe hiçbir şey yapmayız ve bu konuda senden vazgeçmeyiz!

İmam Ali (a.s) onların bu ısrarını görünce şöyle buyurdu:

O hâlde mescitte toplanın. Bana gizli olarak biat edilmemelidir. Bu iş halkın istek ve rızası olmadan yapılmamalıdır.

Binaenaleyh, herkes mescitte toplanarak Ali'ye (a.s) biat için izdiham yarattılar. Minberin basamaklarından yukarı çıkıp onun elini tutarak biat eden ilk kişi Talha idi. Ondan sonra muhacir ve ensar ve onların peşinden de diğer halk Ali'ye (a.s) biat etti.¹

* * *

Şimdi özetle iki ekolün imamet ve hilâfet konusundaki görüşlerini inceleyelim.

1- Şerhu Nehci'l-Belâğa, İbn Ebi'l-Hadid, birinci baskı, c.1, s.240-241 ve Muhammed Ebulfazl İbrahim'in tahkiki, c.4, s.8-9.

HİLÂFET EKOLÜ'NÜN İLERİ GELENLERİ AÇISINDAN HİLÂFET

1- Ebu Bekir, Benî Sâide Sakifesi'nde şöyle dedi:

Arapların önemli merkezi olan, soy ve aile yüceliği açısından en üst derecede bulunan Kureyş dışında hiçbir kabile hilâfet makamına geçmeye lâyık değildir! Dolayısıyla hilâfet için Ömer ve Ebu Ubeyde'den birisini öneriyorum. İstediginize biat edin!¹

Diğer bir rivayete göre Ebu Bekir şöyle dedi:

Muhacirler ve Kureyş Resulullah'ın (s.a.a) dostları ve akrabalarıdır. Bu yüzden hilâfet konusunda diğerlerinden öncelikleri vardır. Bu konuda zalimlerin dışında hiç kimse onlarla savaşmaya kalkışmaz!²

2- Ömer de o gün ensara hitaben şöyle dedi:

Allah'a yemin ederim ki Arap sizin hüküm sürmenizi kabul etmeyecektir; çünkü peygamberleri siz(in kabileniz)den değildir. Ama Arap, hem peygamberlik ve hem de hükümetle şereflenen kimselerin hilâfete geçmesinde bir engel görmez. Bu alanda bizim sağlam bir delilimiz var ve o da şudur: Muhammed'in (miras bıraktığı) hükümet ve yöneticilik konusunda onun akrabaları olan bize, günaha bulaşmış helak içerisinde olan sapık ve isyankârlardan başka kimse mu-halefet eder mi?!³

Ama bu sahabeye, ölümünden bir ay önce kendi hilâfeti döneminde falanca, "Emirü'l-Müminin ölürse falancaya biat edeceğim." dedi, diye haber verdiklerinde şaşırarak dedi ki: "Müslümanlarla müşavere etme-

1- Buharî, Kitabu'l-Hudud, "Recmu'l-Heblâ" babı, c.4, s.120.

2- Tefsir-i Taberî, Avrupa baskısı, c.1, s.1840.

3- Tefsir-i Taberî, Avrupa baskısı, c.1, s.1841.

den birine biat eden kimseye ve biat alana itaat etmeyin. Çünkü halkı bu şekilde aldatmalarından dolayı her ikisi canını kaybedebilir."¹

Kendisine suikast yaptıklarında ise altı kişilik şûradakileri belirterek, "Ebu Huzeyfe'nin azat ettiği Salim veya Ebu Ubeyde Cerrah'tan biri sağ olsaydı tam bir güvenle hilâfeti onlara bırakırdım!" dedi.²

Yine, "Salim sağ olsaydı, hilâfeti şûraya bırakmazdım!" demiştir.³

3- Hilâfet Ekolü mensupları ise şöyle diyorlar:

Halife, bir önceki halife aracılığıyla seçilebileceği gibi ümmetin güvendiği emin kişiler tarafından da seçilebilir. Ebu Bekir'in, Resulullah'ın (s.a.a) diğer ashabının da muvafık olup olmadıklarını belirtmelerini beklemeden kendisinden sonra Ömer'i halife seçmesi birinci kısmın en bariz delilidir. İkinci kısımda ise bu şûranın kaç kişiden oluşması gerektiği konusu ihtilâfıdır. Bazıları, beş kişiden oluşması gerekir diyorlar. Çünkü Sakife'de Ebu Bekir'e biat edenler beş kişiydiler! Bazıları da altı kişi olması gerekir diyorlar; çünkü, Ömer şûra için altı kişiyi belirtmiş, beş kişinin altıncılarına halife olarak biat etmelerini söylemiştir!

Ama çoğu insanlar bu iş için bir kişinin de yeterli olduğunu söylerler. Çünkü Abbas b. Abdulmuttalib Hz. Ali'ye, "Elini uzat da sana biat edeyim." demiştir. Abbas'ın bu sözü bir hüküm yerine geçer ve hükümde bir hâkimin hükmü de yeterlidir.

Yine bazıları da derler ki: Kılıç zoruyla halka sulta kurar ve ona, "Emirül-Müminin" derlerse kıyamet gününe iman eden hiç kimse ona biat edip onu kendi önderi bilmeden akşamı sabahlamamalıdır! Bu halife ister salih ve takvalı, ister fâsık, günahkâr ve zalim bir kişi olsun fark etmez; çünkü o müminlerin emiridir!

Yine Resulullah'ın (s.a.a) şöyle buyurduğunu rivayet etmişlerdir: "Malını alsa ve sırtına kırbaç vursa bile emir ve önderine itaat et!"

Ve yine, günah işlemesi, zulüm etmesi veya şer'i hadleri uygulaması yüzünden, halife, istifa etmeye zorlanamaz veya makamından alınamaz ve ona karşı kıyam da edilemez; aksine bize ulaşan hadisler gereğince ona nasihat etmeli, onu Allah'ın azabıyla korkutmalı ve onu hayra hidayet etmelidir, derler!

1- Buharî, "Recmu'l-Heblâ" babı, c.4, s.120.

2- Tabakat, İbn Sa'd, Beyrut, Daru's-Sadra baskısı, c.3, s.343.

3- el-İstiab ve Usdu'l-Gabe, Salim'in biyografisi, c.2, s.246.

Bunlar hilâfet ve halife konusunda Hilâfet Ekolü'nün görüşleridir. Şimdi bu görüşleri incelemeye başlamadan önce bu konudaki birkaç ıstılahı incelememiz daha yerinde olacak.

Istılahların Tanımı

1- Şûra

Arapça'da "et-teşavur" ve "el-muşavere" sözcüğü, bir kişinin başka birine müracaat ederek onun görüşünü istemesi anlamına gelir. Kur'ân-ı Kerim'de de bu anlamda kullanılmıştır. Meselâ, **"İşleri kendi aralarında şûrâ ile olanlar"** O hâlde bu kelime şer'î bir ıstılah değildir.

2- Biat

a) "Biat" sözcüğü Arapça'da alışverişi gerçekleştirirken satıcıyla müşterinin ellerini birbirlerine vermesi anlamına gelir. Ve "alışverişi gerçekleştirmek anlamında elini onun eline verdi." denilir.

Fakat Araplar çeşitli şekillerde yemin eder ve anlaşırlar. Örneğin, ellerini çamurlu suya daldırarak bir işi yapmak için sözleşirlerdi veya ellerini kan dolu bir kaba daldırarak bir konuda ahitleşirlerdi.

b) İslâm'da biat, biat edenle biat alan arasında bir sözleşmedir; bu sözleşmeye göre biat eden aralarında anlaşmışları şeyi yapmayı üzerine alır. Allah Teâla buyuruyor ki: **"Şüphesiz sana biat edenler, ancak Allah'a biat etmişlerdir. Allah'ın eli, onların ellerinin üzerindedir..."**¹

Resulullah (s.a.a) ilk olarak Müslümanlardan Akabe-i Ulâ'da İslâm dinini kabul etmeleri üzerine biat almıştır. İkincisi ise yine Akabe'de gerçekleşen ve biat-i kübra (büyük biat) diye meşhur olan biattir. Müslümanlar o zaman İslâm toplumu oluşturmak amacıyla savaşmak üzere Resulullah'a (s.a.a) biat ettiler.

Birinci biate, "Nisâ Biati" de denmektedir; çünkü İslâm dininde bu biat savaş yapılmadan gerçekleşmiştir.

Üçüncü biati ise Müslümanlardan Hudeybiye'de aldı. Müslümanlar Resulullah'la (s.a.a) birlikte Umre yapmak için ihram bağlayarak Medine'den dışarı çıktıklarında bir ağacın altında aldı bu biati. Kureyş onların Mekke'ye girmelerine engel olup onlarla savaşa hazırlandıklarında

1- Fetih, 10

umre yerine getirmek için Mekke'ye hareketleri asıl hedeflerinin tam aksine savaş için hareket oldu. Dolayısıyla içlerinde buldukları ortam bu yeni hareket için Hz. Resulullah'ın (s.a.a) ashabından yeniden biat almasını gerektiriyordu. Onun Müslümanlardan yeniden biat alması Kureys'i dehşete düşürmüştü.

Dolayısıyla, birinci biat İslâm'ı kabul etmek için, ikincisi İslâm toplumu oluşturmak ve bu yolda savaşmak için ve üçüncü biat ise düşmanla savaşmak içindi. Biat konusunda Resulullah'ın (s.a.a) sünneti buydu. Resul-i Ekrem'den (s.a.a) nakledilen bir hadiste, o-nun halktan güç ve kudretleri miktarınca biat aldığı, daha mükellef olmayan erkek çocuklardan biat almadığı geçer.

Resulullah'ın (s.a.a) sünnetini incelediğimizde biatin üç temele dayandığını anlamaktayız:

1- Biat eden, 2- Biat edilen, 3- Özel bir konuda itaat ve sadakat sözleşmesi.

Dolayısıyla biat, biat eden kimse neye biat ettiğini ve ne yapması gerektiğini iyice bildiği zaman doğrudur. Bunları göz önünde bulundurarak biat eden kimse üzerine aldığı bütün vazifeleri kabullendiğini göstermek üzere elini biat edilen kimsenin eline verir; bu şekilde biat gerçekleşmiş olur.

Bu özelliklerdeki biat şer'î bir ıstılahtır. Ama böyle bir İslâmî biatin gerçekleşmesi için gerekli şartları Müslümanların çoğu bilmemektedir. Bu şartlar şunlardan ibarettir:

a) Biat eden, biat etmesi doğru olan kimselerden olmalıdır. Dolayısıyla mükellef olmayan, baliğ olmayan kimsenin veya delinin biat etmesi doğru değildir.

Biat eden kimse hür olmalıdır; çünkü biat alışveriş hükmündedir. Alışverişte ise bir şeyi sahibinden zorla alıp parasını vermek doğru değildir. Dolayısıyla zorla, silâhla, tehdit ve korkutmayla alınan biat batıldır.

b) Biat alan hiç çekinmeden açıkça günah işleyen, İslâm kurallarına aykırı işleri yapmaktan çekinmeyen bir kişi olmamalıdır. Zira Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: *"Allah Tebarek ve Tealâ'ya karşı günah işleyen kimseye itaat etmek haramdır."*¹

1- bk. İstilahlar Bölümü, 5. İstilah: Biat.

c) Biat, Allah Teâla'nın yasakladığı bir iş için veya O'nun ve Peygamber'inin emirlerine muhalefet etmek için olmamalıdır. Çün-kü Resul-i Ekrem (s.a.a) şöyle buyurur: "*İnsana günah işlemesi em-redilirse itaat etmek câiz değildir.*"¹

3 ve 4- Halife ve Emirü'l-müminin

"Hilâfet" lügatte birinin naibi olmak, onun yerine geçmek anlamına gelir. Başka birisinin yerine geçen ve onun makamına oturan kimseye "halife" denir. Kur'ân-ı Kerim'de de bu anlamda geçmiştir:

Düşün ki (Allah) sizi, Nuh kavminden sonra halifeler kıldı...²

Resulullah'tan (s.a.a) rivayet edilen bir hadiste ise şöyle geçer:

Allah'ım, halifelerime merhamet et.

Resulullah (s.a.a) halifelerini tanıtırken şöyle buyurur:

Onlar benden sonra gelir, benim hadisimi ve sünnetimi rivayet ederler.

Dolayısıyla, "halife" terimi, Kur'ân-ı Kerim'de ve Resulullah'ın (s.a.a) hadislerinde onun naibi olarak emir verip hükümet etmesi gereken bir kimsenin ismi değildir; aksine bu terim, Ömer'in hilâfeti dönemine kadar lügatteki anlamıyla kullanılıyor, ona Resulullah'ın (s.a.a) naibinin naibi deniliyordu; nihayet ona "Emirü'l-Müminin" ismini verdiklerinde artık bu terimi kullanmadılar.

Bu durum Abbas Oğulları halifelerinin dönemine kadar devam etti. O dönemde "Emirü'l-Müminin" lakabıyla birlikte onlara "hali-fetullah" da deniliyordu.

Osmanlılar döneminde, İslâm dünyasının mutlak liderine "halife" deniliyordu. Bu isim bugüne kadar Müslümanlar arasında kullanıla gelmiştir.

Dolayısıyla, "halife" ve "Emirü'l-Müminin" terimleri şer'î bir ıstılah olmayıp aksine, Müslümanların kendi liderlerine verdikleri bir isimdir; buna binaen bu terimler Müslümanların adlandırmasıdır.

1- bk. İstılahlar bölümü, 5. İstılah: Biat.

2- A'râf: 69

5- İmam

"İmam" lügatte insanların izledikleri kimseye verilen isimdir. Kur'ân-ı Kerim'de de bu anlamda kullanılmıştır. Ama Kur'ân'da bir kimsenin "imam" olabilmesi için birtakım şartlar koşulmuştur. Meselâ Hz. İbrahim'e (a.s) hitaben buyuruyor ki: "**Şüphesiz, seni insanlara imam kılacağım.**" Daha sonra bu makamın gereklerini açıklayarak, "**Ahdim zalimlere erişmez.**" buyuruyor.

O hâlde "imamet" Allah'ın ahdi ve O'nun emridir ve bunu zalimlere vermez; ister zalim kendine zulmetsin, ister diğerlerine bu alanda bir şeyi değiştirmez. Binaenaleyh "imam" terimi hem şer'î ıstılahtır, hem de Müslümanların adlandırmasıdır.

6- Emr ve Ulu'l-Emr (Hükümet ve Emir Sahibi)

"Emr" Arap lügatinde, Müslümanların örfünde ve İslâmî nas-larda insanlara hüküm sürmek anlamındadır. Ama "ulu'l-emr" terimini İslâmî bir ıstılah saymamız daha doğru olur; çünkü bu terim Kur'ân-ı Kerim'de insanlara hüküm sürmek ve velâyet etmek anlamında geçer:

"Ey iman edenler, Allah'a itaat edin; Peygamber'e itaat edin ve sizden olan emir sahiplerine de."¹

Ama iki ekol Resulullah'tan (s.a.a) sonraki emir sahibi ve hüküm sürececek kimsenin teşhisinde ihtilâf etmiştir. Ehlibeyt Ekolü mensupları Resulullah'tan (s.a.a) sonraki imam ve emir sahibini Allah Teâla'nın tayin etmesi gerektiğine, Allah Teâla istediğini bu makama atayıp Peygamber'i aracılığıyla insanlara tanıtması gerektiğine inanırlar. Oysa Hilâfet Ekolü mensupları imamın ve Müslümanların emir sahibinin biat etme yoluyla bu makama seçileceğini veya güç kullanılarak bu mevkiye geçebileceğini ileri sürerler.

Yine, ister halkın biatıyla olsun, ister kılıç zoruyla, hilâfete geçen kimseye herkesin itaat etmesinin farz olduğuna inanmaktadırlar.

İşte bu inanca dayanarak Yezid b. Muaviye'ye itaat ederek Resulullah'ın (s.a.a) torunu ve ciğer pasesi imam Hüseyin'i (a.s) şehit edip Ehlibeyt'ini esir ettiler! Yine bu inanca dayanarak bu halifenin emriyle Resulullah'ın (s.a.a) şehri Medine'yi yağmalayıp onun ashabını ve tâbiîni

kılıçtan geçirdiler! Yine bu inançla ve bu halifenin emriyle Müslümanların kiblesine amansızca saldırıp mancınıkla onu tahrip ettiler!

Ve bütün bu işlerden sonra, o günden bugüne kadar ona "Emi-rü'l-Müminin" dediler!

7- Vasi ve Resulullah'ın (s.a.a) Vasisi

Kur'ân-ı Kerim'de ve Resulullah'ın (s.a.a) sünnetinde vasi, bir kimsenin, ölümünden sonra istediği herhangi bir işi yapmasını vasiyet ettiği kimsedir. Meselâ ona, şu işleri yapmanı vasiyet ediyorum veya benden sonra falan işi yapmanı üzere seninle anlaşıyorum ve... derse onu vasi etmiş olur.

Vasiyet eden kimse, "falanca benden sonra şu işleri yapacak." veya "filanca benim vasimdir." vb. sözlerle vasiyet ettiğini diğerlerine bildirebilir.

Aynı şekilde Resulullah'ın (s.a.a) vasisi de onun kendisinden sonra dinî işlerini, ümmetinin sorunlarını üzerine bıraktığı ve ona bu işleri yapmasını vasiyet ettiği kimsedir.

HİLÂFET VE İMAMET KONUSUNDA HİLÂFET EKOLÜ'NÜN GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ

1- Şûra

Halife seçiminde şûrayı ileri süren ilk kişi Ömer b. Hattab'dır. Ömer şûrayı ileri sürerken ne Allah'ın Kitabı'ndan ve ne de Resu-lullah'ın (s.a.a) sünnetinden bir delil getirmemiştir. Aksine sadece -sözde- içtihat etmiş ve şahsî görüşünü söylemiştir.

Buna binaen, sahabenin tarzını ve sözlerini Allah'ın Kitabı ve Resu-lullah'ın (s.a.a) sünneti gibi bilenler ve onları İslâm dininin kaynaklarından sayanlar, Ömer'in sünnetini de halife seçimi için kesin bir belge kabul etmektedirler.

Ama Ömer'in bu sünneti hem Ebu Bekir'in, hem de kendisinin hilâfete geçişiyle çelişmektedir. Çünkü, Ebu Bekir'in hilâfeti, Öme-r'in tabiriyle "aceleye getirilen ve hesapsız bir iş" olan ve tekrarlan-maması gereken Benî Sâide Sakifesi'nin oluşturulmasının sonucudur.

Ayrıca, ikinci halife Ömer b. Hattab'ın hilâfetiyle de çelişmektedir. Çünkü Ebu Bekir, Ömer'i kendi yerine seçerek onu kendisinden sonra halkın başına geçirdi. Oysa ne Ebu Bekir ve ne de Ömer halkla müşavere ederek onların görüşünü almamışlardı.

Yine bu sünnet Ömer'in şahsının sarih görüşüyle de çelişmektedir. Ömer ölüm döşeğinde, "Ebu Ubeyde hayatta olsaydı, kendi yerime onu seçerdim." veya "Ebu Huzeyfe'nin azat etmiş olduğu kölesi Salim hayatta olsaydı onu hilâfete atardım!" demişti.

Ömer'in bu açık görüşleri onun halifenin şûrayla seçilmesini kabul etmediğini gösterir.

Halifenin, Ömer'in tayin etmiş olduğu şûrayla seçilmesinin doğru olduğunu farz etsek bile, bu şûranın nasıl olması ve kaç kişiden oluşması gerektiği incelenmesi gereken bir konudur.

Hilâfet Ekolü âlimlerinin birçoğu şûranın üyelerinin altı kişiden oluşması, beş kişinin altıncı kişinin halifeliğine oy vermesi gerektiğine inanırlar. Ama bu durumda bunun hemen peşinden şöyle bir soru gündeme geliyor:

Eğer bu şûraysa, son seçim hakkının sadece Abdurrahman b. Avf'a verilmesi; ama diğerlerine böyle bir hakkın verilmemesi de neyin nesi oluyor?! Veya niçin görüşü Abdurrahman'la çelişen idam edilsin?! Böyle bir emir hangi serbest müşavere ve görüş istemeyle bağdaşır?

Şûradakiler arasında kimin Abdurrahman b. Avf'ın seçimiyle korkmadan muhalefet edeceğini bekliyordu ki, önceden onun idam hükmünü verdi?!

Acaba Hilâfet Ekolü geçen asırlar boyunca günümüze kadar, başa geçen bu kadar halife ve "emirülmüminin"ler hakkında bir kere olsun Ömer'in bu sünnetini uygulamış mıdır?!

Bunlar Ömer'in şûra konusunu ileri sürmesinden hemen sonra söz konusu olan sorulardır.

Hilâfet Ekolü'nün şûra için ileri sürdükleri delillere gelince... Bunlardan biri, "**İşleri kendi aralarında şûra ile olanlar**" ayetidir.

Bu ayet müminlerin kendi aralarında şûra ve müşavere etmelerinin iyi bir şey olmasından başka hiçbir şeyi bildirmez. Çünkü eğer Allah Teâla şûra ve müşavereyi gerekli ve farz kılmış olsaydı müminleri ona uymaya zorunlu tutar ve onu farz olduğuna delâlet eden "ketebellahu ala'l-müminine" veya "furize aleykum" vb. tabirlerle belirtirdi.

Diğeri ise, "**İş konusunda onlarla müşavere et.**" ayetidir. Daha önce bu ayetin, kendi isteklerine göre emir veren ve "padişahlık emrimiz budur." deyip şahsî iradesini insanlara dayatan padişahlar gibi değil, Müslümanları müşavere yoluyla düşmanlarla savaşa davet etmesi için Resulullah'a yönelik bir beyan olduğunu belirttik.

Hatta bu beyana rağmen Allah Teâla açıkça Müslümanların görüşlerinin Resulullah'ı (s.a.a) zorunlu kılamayacağını, tam aksine "**Eğer azmedersen artık Allah'a tevekkül et.**" buyuruyor. Yani kendin karar verdin mi artık Allah'a tevekkül et. Binaenaleyh, işe başlamak, müminlerin irade ve görüşlerine değil, Resulullah'ın (s.a.a) irade ve kararına bağlıdır. Bu konu, Resulullah'ın (s.a.a) müminlerle müşaveresinden değindi-

ğimiz örneklerde, özellikle işin so-nu Resulullah'la (s.a.a) belirlediği durumlarda apaçık görülmektedir; Resul-i Ekrem'in (s.a.a) Bedir Savaşı'nda Müslümanlarla yapmış olduğu müşavere gibi.

Öte yandan, Hz. Peygamber'in ashabıyla müşaveresi, müşavere yoluyla şer'î hükmü elde etmek için değil, İslâm hükümlerinin uygulanması konusunda Müslümanların düşünce ve görüşlerini faaliyete geçirmek içindi.

Ayrıca, Allah Teâla'nın kat'î bir şekilde şöyle buyurduğunu görmekteyiz:

Allah ve Resulü, bir işe hükmettiği zaman, mümin olan bir erkek ve mümin olan bir kadın için o işte kendi isteklerine göre seçme hakkı yoktur. Kim Allah'a ve Resulü'ne isyan ederse, artık gerçekten o, apaçık bir sapıklıkla sapmıştır.¹

Buna göre müşavere ve halkın oyunu almak Allah ve Resulü tarafından emir verilmediği durumlarda iyidir. Allah ve Resulü'nün emir vermiş olduğu yerlerde ise müşavere ve görüş belirtmek Allah ve Resulü'nün (s.a.a) emirlerine itaatsizlik sayılır ve bu apaçık bir dalalettir.

2- Biat

Daha önce, Allah'a itaatsizlik etmek, O'na karşı günah işlemek için biat etmenin veya apaçık günah işleyen kimseye biatin ya da mızrak ve kılıç zoruyla biat etmenin batıl olduğunu belirtmiştik.

Fakat Hilâfet Ekolü mensupları derler ki: Hilâfet beş kişinin biatiyle veya bazı Sünnilere göre bir kişinin biati ve iki kişinin şهادetiyle gerçekleşir. Bu konuda dayandıkları delilleri ise ashabın amelidir.

3- Ashabın Ameli

Ashabı izlemek ve onların ameliyle istidlal etmek, ashabın siretini Kitap ve Resulullah'ın (s.a.a) sünneti gibi bilip, bunu İslâm dininin teşriî kaynaklarından biri saymamız hâlinde doğru olur. Fakat daha önce de dediğimiz gibi, ashabın ameli birbirleriyle çalışmaktadır. İşte bu yüzden Hilâfet Ekolü'nün birkaç gruba ayrıldığını ve aralarında ihtilâflar çıktığını görmekteyiz. Bunun en bariz örneğini hilâfet ve biat alma konusunda inceledik.

1- Ahzâb: 36

O hâlde bizim yapmamız gereken vazife nedir? Sahabelerden kimlerin görüşüne uymalı, hangisinin görüşünü örnek edinmeli ve hangisinin fetvasına itaat etmeliyiz?!

İmam Ali'nin (a.s) Buyruğuyla İstidlal

Emirü'l-Müminin Hz. Ali'nin (a.s) buyruğuyla istidlal etmelerine gelince; onun bu sözle Muaviye'ye ve onun görüşünü benimseyenlere delil getirdiğini ve onları kendilerinin kabul ettikleri şeye çağırdığını unutmamak gerekir.

Ashabın icması ise, Hz. Ali'nin (a.s) şahsen kendisi ve Resu-lullah'ın (s.a.a) iki torununun (Hasan ve Hüseyin) katılması durumunda anlam kazanır. Onun icma hakkındaki buyruğu da bunu anlatmaktadır.

Günahkâr Lidere İtaatin Farz Oluşu ve Onu Makamından Almanın Haram Oluşu!

Derler ki: "İmam" diye adlanan bir lider, fîsk, fücür ve açıkça günah işledi diye makamından alınamaz!

Yine derler ki: Her Müslümana, fâsık ve günahkâr olsa bile imama itaat etmesi farzdır ve bir Müslümanın sırtını kırbaçlasa, varını yoğunu yağmalasa bile ona karşı kıyam etmek haramdır!

Yine derler ki: Açıkça günah işleyen, fîsk ve fücür işlemesiyle meşhur olan Yezid b. Muaviye, kendisine biat edilmesiyle Emirü'l-Müminin olmuştur. Fakat halkın, böyle bir biatin doğruluğuna inanması yüzünden Yezid'in, kendisine biatin doğruluğuna inananlardan bir ordu hazırlayarak onu Resulullah'ın (s.a.a) torunuyla savaşmaya gönderip, onu ve evlâtlarını Kerbela'da şehit etmeye, kadın ve çocuklarını esir alıp Şam'a götürmeye muvaffak olduğuna dikkat edilmelidir.

Yine böyle bir biat sonucu, kendisine biatin doğruluğuna inananlardan başka bir ordu hazırlayarak Medinetu'n-Nebi'yi yerle bir edip, Resulullah'ın (s.a.a) ashabını, tâbiîni öldürüp çoluk-çocuklarından Yezid'in parayla almış olduğu köleler gibi biat almalarını, namuslarına tecavüz etmelerini, istedikleri bütün suç ve cinayetleri işlemelerini ve onların başına Müslümanların asırlar boyu görmedikleri, duymadıkları belaları getirmelerini üç gün, üç gece ordusuna helâl edebilmiştir!

Nihayet, bütün bu cinayetlerden sonra, yine kendisine yaptıkları biatin doğru olduğuna inanan o askerler ve o ordu aracılığıyla -Mekke-i

Mükkerreme'nin kutluluğunu görmezlikten gelerek- o mukaddes mekâna saldırıp Beytullah'ı ve Kâbe'yi mancınık güllerine hedef edebilmiştir!

Ama bütün bu fık, cinayet ve İslâm'a hakaretlerine rağmen yine de bu güne kadar onu "Emirü'l-Müminin" diye çağırır, onun övgüsünde kitaplar yazmış ve basmışlardır. **İnna lillah ve inna i-leyhi raciûn.**

EHLİBEYT EKOLÜ AÇISINDAN İMAMET

İmamet ve hilâfet konusunda Hilâfet Ekolü'nün görüşleri ve delilleri bunlardan ibarettir. Fakat Ehlibeyt Ekolü mensupları Allah Teâla'nın Hz. İbrahim'e (a.s), "**Seni şüphesiz insanlara imam kılacağım.**" diye hitabı ve onun, "**Ya soyumdan olanlar**" şeklindeki ricası ve Allah Teâla'nın, "**Ah-dim zalimlere erişmez.**" cevabıyla imametin ilâhî bir ahid olduğuna, ister kendisine ve ister başkasına zulmeden zalimlere ulaşamayacağına inanırlar.

Ve "**Allah ancak, siz Ehlibeyt'ten her türlü kötülüğü uzak tut-mak ve sizi tertemiz kılmak ister.**"¹ ayetine dayanarak Ehlibeyt'in masum olduğuna, onların her türlü günahattan uzak olduğuna inanır ve yine buna, - kalem onların taraftarlarının ellerinde olmamasına rağmen- tarihte onların masumluğuyla çelişen hiçbir şeyin kaydedilmemesini delil getirirler.

Ehlibeyt'in imamet ve önderliği konusundaki delillerine gelince; bunlardan biri şudur: Kendisinden sonraki emir sahibini belirtme konusunda Resulullah'ın (s.a.a) siretine dikkat edecek olursak ondan sonra vasi konusunun kendisi açısından çok hassas bir mesele olduğunu, onun ve etrafındakilerin asla ondan gafil olmadıklarını görürüz. Hatta Arapların bazı ileri gelenlerinin Resulullah'tan (s.a.a) açıkça kendisinden sonra hükümetin kendilerine bırakılmasını istediklerini ve onun onlara, "*Hükümet ve önderlik Allah'ındır. Onu istediğine verir.*" cevabını verdiğini görmekteyiz. Resulullah (s.a.a) İslâm toplumu oluşturmak için Müslümanlardan biat aldığı anda onlardan "*(Hükümet) iş(inde) ehliyle çekişmeyin.*" di-ye söz aldı.

Resul-i Ekrem (s.a.a) halkı İslâm'a davet ettiği gün Hz. Ali'nin (a.s) kendisinin vasisi ve veziri olduğunu bildirdi.

1- Ahzâb: 33

Ve yine Resulullah (s.a.a) bir iş için Medine'den çıktığında, uzaklığı bir mil veya daha az bile olsaydı devamlı birini kendi yerine seçer - hükümet makamını mercisiz bırakmazdı-

Buna binaen, Resulullah (s.a.a) ümmetini asla her zaman için öndersiz bırakmamış, tam aksine, kendilerinden sonra vasi tayin eden ve onu ümmetlerine bildiren önceki peygamberler gibi kendisinden sonra bir vasi tayin etmiştir.

Resul-i Ekrem (s.a.a) kendisinden sonraki vasisini tevatür haddine ulaşan açık bir beyanla çeşitli yerlerde tanıtmıştır. Meselâ, "Sizden sonra vasiniz kimdir?" diye soran Selman'a, "*Benim vasim, sırdaşım ve... Ali b. Ebu Talib'dir.*" buyurmuştur.

Bunun dışında, açıkça, Hz. Ali'nin (a.s) Resulullah'tan (s.a.a) sonra ümmetin önderi olduğunu bildiren birçok hadis rivayet olmuştur.

İşte bu yüzden Hz. Ali (a.s) asırlar boyunca "vasi" diye meşhurdu. Bu lakap şairlerin şiirlerinde, hatiplerin sözlerinde, müzakere eden sahabelerin, tâbiünün, bilginlerin, halifelerin, emirlerin delillerinde sık sık geçmiştir.

Biz bunların bir bölümüne yeri geldikçe (Resulullah'ın (s.a.a) Vasisi bölümünde) değindik.

Ama Emirü'l-Müminin Ali'nin (a.s) "Resulullah'ın (s.a.a) vasisi" diye meşhur olması halifelerin, hilâfetin başındakilerin siyasetiyle çeliştiğinden, asırlar boyunca ve nesilden nesle Hz. Ali'nin (a.s) Resulullah'tan (s.a.a) sonraki vasi ve önder olduğunu apaçık bildiren hadislerini gizlemeye, onları herkesten uzak tutmaya çalıştılar. Bu hadislerin bazılarında "vasi" kelimesi tasrih edilmiş, bazılarında da "veli", "ulu'l-emir (emir sahibi)" gibi terimler geçmişti.

Biz bu kitapta özel bir bölümde on çeşit gizlemeden genişçe bahsedip bazı örnekler değindik. "Vasiyyî" ve "halifetî" (vasim ve halifem) kelimesinin "keza, keza" (böyle, böyle) kelimesiyle değiştirilmesi gibi, hadisin bir bölümünün silinmesi ve onun yerine belirsiz ve kapalı bir kelime konulması, Resulullah'ın (s.a.a) bu alandaki naslarının bir bölümünün tevili, Resul-i Ekrem (s.a.a) hadis ve sünnetinin yazılmasının engellenmesi, onlara muhalefet edenlerin öldürülmesi ve yine Kütüb-i Sitte'nin yazarlarından biri olup *Ha-sais-i İmam Ali* (Hz. Ali'nin -a.s- özellikleri) adında bir kitap yazan Neseî'nin idam edilmesi gibi.

Hilâfet Ekolü Mensupları sadece On İki Ehlibeyt İmamları hakkında Resulullah'ın (s.a.a) naslarındaki gerçeklerin yayılmasını engellemekle

kalmamış, hâkim gücün o günkü siyasetiyle çelişen her şeyi engellemişlerdir. Aşağıdaki olay bunun en bariz örneklerindedir:

Abdullah b. Zübeyir Mekke'de hilâfetini ilân edip hutbesinde Yezid'in ismini atıp onu hilâfetten aldığını belirtince Yezid'in elçisi Kâbe'nin kenarında ona şöyle hitap etti: "Ey Zübeyir oğlu! Sen minbere çıkarak Emirü'l-Müminin hakkında saçma şeyler söyleyip onu kötülüyor ve kendini ise haremın güvercinine mi benzetiyorsun?!" Daha sonra kölesine, "okumu ve yayımı getir." diye seslendi. Yay gelince yayına bir ok takıp Mekke'nin güvercinini nişan alarak, "Ey haremın güvercini!" dedi, "Şimdi söyle bakayım, Emirü'l-Müminin şarap mı içiyor?! "Evet." mi diyorsun! Vallahi "evet" dersin okum asla hata etmez ve sonuna kadar kalbine gömülür. Söyle bakayım, Emirü'l-Müminin maymun ve köpeklerle mi oynuyor, hiç çekinmeden fık ve fücur mu işliyor?! "Evet" mi diyorsun! Vallahi "evet" dersin bu okla kalbini delirim...!"¹

Resulullah'ın (s.a.a) vasisi konusunda hakikatleri gizlemede o kadar ileri gittiler ki, Sistan şehri dışında Hz. Ali'ye bütün İslâm beldelerinde doksan yıl lânet edip onun hakkında çirkin sözler söylediler! Fakat bütün o bağnazlık ve engellemelere rağmen -ki E-mirü'l-Müminin Ali'nin (a.s) faziletine dair Resulullah'tan (s.a.a) hadis nakledenleri öldürüyorlardı- halifelerin çıkarları ve siyasetleriyle çelişen şeyler yine de hadis, tefsir ve tarih kitaplarının bir bölümünde yazılmıştır. Elbette o ekolün mensupları, içinde yazarların kendi el yazılarıyla yazmış oldukları halifelerin çıkarlarına ters düşen binlerce kitabın bulunduğu kütüphaneleri yakarak onları ortadan kaldırmaya çalıştılar.²

Ama gerçeklerin yayılmasını engellemek doğrultusunda gösterdikleri dikkat, titizlik ve sertliklerine rağmen yine de Hilâfet Ekolü yoluyla Ehlibeyt hakkında Resulullah'ın (s.a.a) sünnetinden elimize birçok naslar geçmiştir. Örneğin:

Ali bana nispetle Harun'un Musa'ya olan nispetindedir. Ancak benden sonra peygamber yoktur.

Ve Gadir-i Hum'da, Allah Teâla "Ey Elçi! Rabbinden sana indirileni tebliğ et. Eğer (bu görevi) yapmayacak olursan, O'nun elçiliğini tebliğ et-

1- Rivayetin tamamı, kaynaklarıyla birlikte kitabımızın üçüncü cildinde gelecektir.

2- bk. "Kitapların ve Kütüphanelerin Yakılışı" bölümü.

memiş olursun. Allah seni insanlardan koruyacaktır."¹ ayetini nazil ederek Resulü'ne kendisinden sonraki halifeyi belirtmesini emredince, o, develerin eyerinden hazırlanan minberin üzerine çıkıp Ali'nin (a.s) elini tutup halka göstererek, "*Allah benim mevlamdır ve ben ise sizin mevlanızım. O hâlde, ben kimin mevlasıysam bu Ali de onun mevlasıdır. Allah'ım; onu seveni sev, ona düşman olana düşman ol.*" buyurdu ve kendisinin "Sehab" adlı sarığını Ali'nin başına sararak onun başına taç koydu.

Bunun hemen peşinden şu ayet nazil oldu:

"Bugün size dininizi kemale erdirdim, üzerinizdeki nimetimi tamamladım ve size din olarak İslâm'ı seçip beğendim."²

Yine, "**Sizin veliniz, ancak Allah, O'nun Resulü, namaz kılan ve rükû hâlinde zekât veren müminlerdir.**"³ ayeti de Hz. Ali (a.s) hakkında nâzil olmuştur.

Yine Resulullah (s.a.a) iki torunu (Hasan ve Hüseyin) hakkında, "*Bu bendendir.*" veya "*Hasan ve Hüseyin torunlardan iki torundurlar.*" buyurmuştur.

Ve kendisinden sonraki imamlar (Ali ve on bir evlâdı) hakkında ise onların "**Ey iman edenler, Allah'a itaat edin; Peygamber'e itaat edin ve sizden olan emir sahiplerine de.**"⁴ ayeti gereğince ümmetin emir sahipleri ve önderleri olacağını buyurmuştur.

Resulullah (s.a.a) bu önderler hakkında şöyle buyurmuştur:

Ehlibeyt'im Nuh'un gemisi gibidir, ona binen kurtuldu ve ondan ayrılan ise boğuldu.

Yine onların Kur'ân-ı Kerim'le yanyana olduğunu belirterek şöyle buyurmuştur:

Ben sizin aranızda iki paha biçilmez emanet bırakıyorum: Allah'ın Kitabı ve itretim Ehlibeyt'im. Bu ikisine sarılacak olursanız benden sonra sapmazsınız. Doğrusu Latif ve Habir olan Allah, bu ikisinin havuzun başında bana ulaşınca kadar birbirinden ayrılmayacağını bildirmiştir bana.

1- Mâide: 67

2- Mâide: 3

3- Mâide: 55

4- Nisâ: 59

Resulullah'ın (s.a.a) buyruklarından, kendisinden sonraki imamlardan birinin hayatının uzun olacağı ve Kur'ân-ı Kerim'le birlikte kıyamete kadar devam edeceği anlaşılmaktadır.

Ve yine Hz. Peygamber (s.a.a), kendisinden sonraki imamların sayısını belirterek şöyle buyurmuştur:

Bu din kıyamete kadar veya size on iki imam gelinceye kadar devam edecektir.

Başka bir rivayete göre de:

İnsanların işi on iki imam gelinceye kadar devam edecektir...

Bundan sonraki rivayette ise:

Sonra da kargaşa ve anarşi hüküm sürecek.

Ve başka bir rivayete göre de:

Onlar ölünce yeryüzü ehline meyledecek.

Bir rivayette ise Resulullah (s.a.a) kendisinden sonraki imamların sayısının İsrail Oğulları'nın önderlerinin sayısınca, yani on iki kişi olduğunu belirtmiştir.

Bu rivayetler, sonuncusu kıyamete kadar yaşayacak olan on iki Ehlibeyt İmamı dışında hiç kimseyle uyuşmaz.

Fakat Hilâfet Ekolü bilginleri Ehlibeyt İmamları'na karşı garazlı tutumları yüzünden bu rivayetlerin tefsirinde bocalamış ve ne yapacaklarını bilememiş ve bugüne kadar bu hadisleri istedikleri gibi tevil edememişlerdir!

Resulullah'tan (s.a.a) Sonra On İki Halifesi

Resulullah'ın (s.a.a) diğer hadislerinde isimlerini açıklamış olduğu kendisinden sonraki on iki imam şunlardır:

Birincisi: Ali b. Ebu Talib, Emirü'l-Müminin (Vasi).

İkincisi: Hasan b. Ali (Sıbt-ı Ekber).

Üçüncüsü: Hüseyin b. Ali (Sıbt-ı Asgar ve Şehid).

Dördüncüsü: Ali b. Hüseyin (Seccad).

Beşincisi: Muhammed b. Ali (Bâkır).

Altıncısı: Cafer b. Muhammed (Sadık).

Yedincisi: Musa b. Cafer (Kâzım).

Sekizincisi: Ali b. Musa (Rıza).

Dokuzuncusu: Muhammed b. Ali (Cevad).

Onuncusu: Ali b. Muhammed (Hâdi).

On birincisi: Hasan b. Ali (Askerî).

On ikincisi: Muhammed b. Hasan (Mehdi, Hücet, Muntazar).

On Üç Asır Boyunca Hâkim Gücün Tutumları

Buraya kadar Ehlibeyt ve On İki İmam'ın imameti konusunda sadece Hilâfet Ekolü'nün en muteber kaynaklarıyla yetindik. Bunların dışında Ehlibeyt Ekolü kaynaklarında da on iki Ehlibeyt İmamı'nın imametini, isimleri, belirtileri, sıfat ve özellikleriyle birlikte apaçık kaydeden Resulullah'tan (s.a.a) rivayet edilen birçok naslar da vardır.

Ehlibeyt Ekolü mensupları derler ki: On üç asır boyunca Eme-vî, Abbasî, Osmanlı halifelerinin, İslâm beldesinin çeşitli şehirlerinde izleyicileri olan vali, kaymakam ve cuma imamlarının hilâfet ve önderliklerinin doğru olduğunu söyleyebilmek için, Emirü'l-Mü-minin Ali b. Ebu Talib'in (a.s) ve on bir evlâdının (hepsine selâm olsun) imameti hakkındaki nasları görmezlikten gelmek ve gizlemek gerekir.

Meselâ; Abbasî halifesi Harunu'r-Reşid'in hilâfeti döneminde Ebu Yusuf isminde biri Harunu'r-Reşid tarafından kadılık kürsüsüne oturtulmuştu. Ebu Yusuf'un böyle bir makamda oturmasının şer'î açıdan geçerliliği Harunu'r-Reşid'in kendisinin hilâfetinin doğruluğuna bağlıdır; Harunu'r-Reşid'in hilâfeti ise on iki imamın imameti konusunda nassın olmaması durumunda doğrudur.

Beramike valiliği de böyledir. Onlar Müslümanların halifesinin valilik makamlarını Harunu'r-Reşid'in hilâfet ve hükümeti meşrudur diye işgal etmişlerdi!

Harunu'r-Reşid'in döneminde onun tayiniyle İslâm ordusunun kumandanlığına geçen kumandanlar, yine valiler ve diğer kürsülere oturanlar da aynı durumdadırlar. San'a, Yemen, Mekke, Medine, Şam, Kûfe, İskenderiye, Rey, Horasan ve diğer İslâm topraklarının valileri gibi.

Afrika'nın en uzak noktalarından tutun Horasan, Hicaz, Yemen, Irak, Şam ve diğer yerlere kadar bütün ülke çapındaki cuma ve cemaat imamları aynı durumdadırlar.

O makamlarda naz nimet ve bolluk içerisinde rahat bir şekilde yaşayanlar makam ve mevkilerini Harunu'r-Reşid'in hilâfet ve hükümetinin meşru olması temeli üzerine ele geçirmişlerdi.

Oysa Harun'un şahsının hilâfetinin meşruiyeti, onun zamanında Allah Teâla tarafından imamete atanan ve Resulullah (s.a.a) tarafından açık belirtilen Musa b. Cafer'in (a.s) ve hatta ondan önceki imamların olmamasına bağlıdır!

Bu hüküm Yezid b. Muaviye'nin, babası Muaviye'nin, Osman'ın ve Osmanlı hilâfetinin sonuna kadar diğer halifelerin hilâfetleri döneminde de geçerlidir. Çünkü halifelerin uşakları ve bütün dönemlerde onlar tarafından bir makam ve mevkie ulaşmış onların hilâfeti sayesinde her türlü imkânlardan yararlananların makam, mevki, servet ve haşmetleri hayallerince Masum İmamların her birinin i-mametine dair bir nasın olmayışına bağlıydı.

Ama yukarıda Hilâfet Ekolü'nün kaynaklarında Ehlibeyt İmamları'nın imametlerine dair dağıntı olarak geçen bu kadar nas bugüne kadar gelmiştir. Bunun nedeni ise Allah Teâla'nın, asırlar boyunca hüccetini bütün insanlara tamamlamak isteyişidir; ve Allah'ın istediği de kesinlikle olur.

* * *

Şimdi iki ekolün sahabe ve imamet hakkındaki görüşlerini ele alıp inceledikten sonra Allah Teâla'nın yardımıyla yakın gelecekte iki ekolün İslâm dininin kaynakları hakkındaki görüşünü ve bu iki ekolün onlardan nasıl yararlandıklarını inceleyeceğiz.

İÇİNDEKİLER

İthaf.....	5
Kitabın İçeriğine Bir Bakış	7
Giriş Konuları	9
1- Giriş	11
Yıkıcı Dış Etkenler	14
2- Müslümanların Arasındaki İhtilâflı Konular ve Sonuçları	19
Mekke'ye İlk Yolculuğum	19
Mekke'ye İkinci Yolculuğum	20
3- Allah'ın Bazı Sıfatları ve Bu Alandaki İhtilâfın Kaynağı	26
Yüce Allah'ı Görme Hususunda	28
Yüce Allah'la Cennette Görüşmek	30
Bu Hadislerin Tevilindeki İhtilâf.....	32
Yüce Allah'ı Görme ve O'nun Bazı Sıfatları Hususundaki İhtilâfın Kaynağı	33
4- Peygamberlerin Özellikleri ve Allah'ın Onlara Özgü Kıldığı Hususlar Hakkındaki İhtilâflar ve Kaynakları.....	37
a) Hz. Peygamber'den Kalan Şeylerle Teberrük Etmek	37
1- Hz. Peygamber'in Ağzının Suyuyla Teberrük	38
2- Hz. Peygamber'in (s.a.a) Abdest Suyuyla Teberrük.....	39
3- Hz. Peygamber'in Başının ve Göğsünün Suyuyla Teberrük	39
4- Hz. Peygamber'in (s.a.a) Saçıyla Teberrük.....	40
5- Hz. Resulullah'ın (s.a.a) Okuyla Teberrük	41
6- Hz. Resulullah'ın (s.a.a) Elinin Yeriyle Teberrük.....	42
b) Resulullah'tan (s.a.a) Şifâ Dilemek	43

1- Resulullah'ı (s.a.a) Yaratılışından Önce Aracı Kılmak.....	43
2- Hz. Resulullah'ı (s.a.a) Hayattayken Aracı Kılmak.....	45
3- Resulullah'ı (s.a.a) Hayatından Sonra Aracı Kılmak.....	45
Hz. Resulullah'ın (s.a.a) Amcası Abbâs'tan Şefâat Dileme.....	46
Resulullah'ın (s.a.a) Özellikleri Konusundaki İhtilâfların Kaynağı.....	47
5- Peygamberler ve Allah'ın Diğer Sâlih Kullarını Anma Programları	
Düzenlemek Hakkında.....	55
1- Makâm-ı İbrahim.....	55
2- Safâ ve Merve.....	56
3- Şeytan'ı Taşlama.....	57
4- Kurban Kesme.....	57
5- Hz. Âdem'in (a.s) Anısını Canlı Tutma.....	58
Bir Ümmetin Uğursuzluğunun ve Kötülüğünün İzleri	59
Mekânın Uğurlu ve Uğursuz Olmasının Kaynağı	59
Cuma Gününün Kutluluk ve Bereketi	60
Ramazan Ayının Kutluluk ve Bereketi.....	60
6- Peygamberlerin Mezarları Üzerine Bina Yapmak ve Oraları İbadetgâh	
Edinmek	62
Mezar, İbadet Yeri.....	65
7- İslâm'da Ölen İçin Ağlamak	69
Hz. Resulullah'ın (s.a.a) Ölen İçin Ağladığına Dair İslâm Metinlerinde	
Geçen Rivayetler	69
1- Resulullah'ın (s.a.a) Sa'd b. Ubâde'nin Hastalığında Ağlaması	69
2- Hz. Resulullah'ın (s.a.a), Oğlu İbrahim'in Ölümünde Ağlaması	70
3- Hz. Resulullah'ın (s.a.a), Torununa Ağlaması	70
4- Hz. Resulullah'ın (s.a.a), Sevgili Amcası Hz. Hamza'ya Ağlaması	71
5- Resulullah (s.a.a) Ölü Evine Yemek Temin Edilmesini Emrediyor	72
6- Hz. Resulullah (s.a.a) Yas Süresini Belirtiyor	72
7- Hz. Resulullah'ın (s.a.a) Cafer b. Ebutâlib'e (r.a) Ağlaması	73
8- Hz. Resulullah'ın (s.a.a), Torunu İmam Hüseyin'e (a.s) Ağlaması.....	73
Hz. Peygamber'in (s.a.a) Ağlamayı Yasakladığı İddia Edilen Rivayetin	
Kaynağı.....	77
Ömer'in Ağlayanlara Mani Olmak İstemesi Üzerine Hz. Resulullah'ın (s.a.a)	
Rahatsız Olup Ömer'i Hemen Engellemesi.....	79
Bu Rivayetlerin Ortaya Koyduğu Sonuç	80

8- Ayetlerin Tevilinde İhtilâf	82
Allah'tan Başkasından İstemek ve Allah'tan Başkasının Hükmü	82
a) Allah'tan Başkasını Çağırarak.....	82
b) Allah'tan Başkasının Hükmü	84
Bu İki Meseleye Muhaliflerin Cevabı	86
Yüce Allah'ın Mâlikiyeti	87
Yüce Allah'ın Yaratıcılığı.....	88
Yüce Allah'ın Şefâati.....	89
Yüce Allah'ın Velâyeti	90
Hz. Peygamber'i Çağırıp Ondand Bir Şey İstemek ve Onu Aracı Kılmak...92	
İhtilafların İlk Ana Sebebi	93
1- Yaratılışın Başlangıcında	93
2- Geçmiş Ümmetlerde	93
3- Hz. Resulullah'ın (s.a.a) Döneminde.....	94
4- Asrımızda.....	95
İhtilafların İkinci Ana Sebebi	95
9- Özet.....	97
Bu Kitaptaki Bahis Metodumuz	99
İslâm Şeriatının Kaynakları Konusunda İki Ekolün Görüşü.....	102
Giriş.....	104
İki Ekol Arasındaki İhtilâfların Kaynağı	104
Arapça Sözcükler ve İslâmî İstilahlar	106
İstilahları Tanıma.....	106
1- Arap Lügati	106
2- Şer'î İstilah Veya İslâmî İstilah.....	107
3- Müteşerriyanın (Şeriat Ehlinin) İstilahı Veya Müslümanların Adlandırması.....	107
4- Hakikat ve Mecaz	109
Arapça Lügat Kitaplarının Derlenmeye Başlaması	109

1. Bölüm: Sahabîlik ve Sahabe

İki Ekol Açısından Sahabîlik ve Sahabeler	111
İki Ekole Göre Sahabenin Tarifi	113

Ehlisünnet'e Göre Sahabe Kimdir?.....	113
Ehlibeyt Ekolü'ne Göre Sahabe Kimdir?.....	114
Hilâfet Ekolü'nde Sahabeyi Tanıma Yöntemi	115
Hilâfet Ekolü'ndeki Sahabeyi Tanıma Yöntemine Eleştiri	116
Hilâfet ve İmamet Ekollerinde Sahabenin Adaleti.....	121
Hilâfet Ekolü'ne Göre Sahabenin Adaleti.....	121
İmamet Ekolü'ne Göre Sahabenin Adaleti.....	124
Münafıkla Mümini Ayırt Etmenin Kıstasları.....	128
İki Ekol Açısından Sahabe Konusunun Özeti.....	133
Hilâfet Ekolü'ne Göre Sahabe ve Sahabenin Adaleti.....	133
Ehlibeyt Ekolü'ne Göre Sahabe ve Sahabenin Adaleti	133

2. Bölüm: İmamet ve Hilâfet

İmamet Konusunda İki Ekolün Görüşleri	137
---	-----

1. Konu: İslam'ın İlk Döneminde Hükümeti Ele Geçirme Konusunda

Yaşanan Tarihî Olaylar	139
Resulullah'ın (s.a.a) Vasiyeti	140
Resulullah'ın (s.a.a) Vefatı ve Ömer'in Tepkisi.....	141
Sakife ve Ebu Bekir'e Biat.....	143
Ömer'in Rivayetinde Sakife.....	144
Umumî Biat	152
Umumî Biatten Sonra Vuku Bulan Olaylar	153
Resulullah'ın (s.a.a) Toprağa Verilişi ve Cenaze Törenine Katılanlar.....	154
Resulullah'ın (s.a.a) Defninden Sonra	155
Fâtıma'nın (s.a) Evine Sığınmak.....	158
Hz. Fâtıma'nın (s.a) Evine Saldırı	160
Ebu Bekir'e Biat Etmeyenler	168
Ebu Bekir, Kendinden Sonra Hilâfete Ömer'i Tanıtıyor.....	174
Şûra ve Osman'a Biat.....	175
İmam Ali (a.s) Hilâfeti Kendisine Bırakmayacaklarını Biliyordu.....	180
Emirü'l-Müminin Ali'ye (a.s) Biat.....	184

2. Konu: İmamet Konusunda Ehlisünnet ve Hilâfet Ekolü'nün Görüşü.....

Hilâfet Ekolü'nün Görüşü ve Delilleri.....	189
--	-----

Ebu Bekir Açısından İmamet.....	189
Ömer Açısından İmamet	189
Hilâfet Ekolü Mensuplarının Görüşleri	190
Resulullah'a (s.a.a) Muhalefet Etse Bile İmama İtaat Farzdır!	195
Son Asırda Hilâfet Ekolü Mensuplarının İstidlalleri	197
İmamet ve Hilâfet Konusunun İstihlaları.....	199
1- Şûra	199
2- Biat	200
3- Halife ve Yeryüzünde Allah'ın Halifesi	206
Halife ve Hilâfet	206
Yeryüzünde Halifetullah (Allah'ın Halifesi).....	209
Allah, Halifelerini Halkın Önderleri Kılmıştır.....	210
Mucize Allah'ın Halifelerine Mahsustur.....	213
Müslümanların İstihlâmında Halife ve Halifetullah.....	215
Halife İstihlâmının Hilâfet Ekolü'nden Ehlîbeyt Ekolü'ne İntikali.....	219
4- Emirü'l-Müminin.....	220
5- İmam	221
6- Emir ve Ulu'l-Emr	222
a) Arap Lügatinde "Ulu'l-Emr" Sözcüğü.....	222
b) Müslümanların Örfünde Ulu'l-Emr.....	224
c) İslâmî Naslarda Ulu'l-Emr.....	225
7- Vasi ve Vasiyet	226
Hilâfet Ekolü'nün Görüşlerinin İncelenmesi.....	229
Hilâfet Konusunda Ömer ve Ebu Bekir'in Görüşü.....	229
Hilâfet Konusunda, Hilâfet Ekolü Mensuplarının Görüşü.....	231
1- Şûra İstidlalinin İncelenmesi.....	231
Kitap Ve Sünnet'te Şûranın Delili.....	231
Hz. Resulullah'ın (s.a.a) Sahabelerle Müşaveresi	233
2- Biat İstidlalinin İncelenmesi.....	243
3- Ashabın Ameliyle İstidlalin İncelemesi	248
Şûra, Biat ve Ashabın Ameliyle İstidalde Delil Olarak Nehcü'l- Belâğ'a'nın Gösterilmesinin İncelemesi.....	249
4- Zor ve Galebeyle Hilâfete Geçme Konusundaki İstidlalin İncelemesi...	256
Resulullah'ın (s.a.a) Sünnetine Muhalif Zalim Lidere İtaat	258
3. Konu: Ehlîbeyt Ekolü Açısından İmamet.....	261

İmamet, İlâhî Ahittir.....	263
Ehlibeyt'in Masum Oluşu.....	263
Tathir Ayeti'nin Nüzul Sebebi.....	264
Hz. Resulullah (s.a.a) ve Tathir Ayeti.....	268
Resulullah'ın (s.a.a) Kendisinden Sonraki Halifeleri Tayin Etmeye Verdiği Önem.....	271
Yakınlara Uyarı	273
Savaşlarda Resulullah'ın (s.a.a) Medine'de Kendi Yerine Geçirdiği Şahıslar	276
Resulullah'ın Kendisinden Sonraki Veliyy-i Emr'i Tayin Eden Nasları	284
Önceki Ümmetlerde Vasiyet.....	284
1- Hz. Adem'in (a.s) Vasisi Şeys.....	285
2- Hz. Musa'nın (a.s) Vasisi Yu'şa b. Nun.....	285
3- Hz. İsa'nın (a.s) Vasisi Şem'un	287
Resulullah'ın (s.a.a) Kendisinden Sonraki Vasisi, Veziri, Halifesi ve Veliyahdı	289
Resulullah'ın (s.a.a) Hadislerinde Vasi.....	289
Geçmiş Ümmetlerin Kitaplarında Vasiyet.....	291
Bunu Teyit Eden Bir Rivayet Daha.....	292
Sahabe ve Tâbiînün Sözlerinde Vasiyet.....	293
İmam Ali'nin (a.s) "Resulullah'ın Vasisi" Lakabıyla Meşhur Oluşu ve Bu Lakabın Sahabelerle Tâbiînün Şiirlerinde ve Lügat Kitaplarında Yayılışı.....	305
İslâm'ın İlk Döneminde	305
Tarih Boyunca Ali'nin (a.s) "Vasi" Diye Meşhur Oluşu.....	318
Hilâfet Ekolü Mensuplarının Vasilik Rivayetlerini Gizleme ve Tevli Yolundaki Büyük Çabaları.....	323
Aişe'nin Rivayeti, Ali'nin (a.s) Vasi Oluşuna Delildir.....	323
Aişe'nin, İmam Ali'nin (a.s) Şahadet Haberine Sevinmesi	326
Aişe'yle Diğerlerinin Rivayetlerinin Mukayesesi.....	327
Ümmü'l-Müminin Aişe'nin Rivayetlerinin İncelemesi.....	330
Aişe'nin Rivayetiyle İmam Ali'nin (a.s) Sözü'nün Karşılaştırılması	331
Aişe'den İki Ayrı Yerde, İki Çelişkili Hadis.....	333
Aişe'nin İmam Ali'ye Karşı İki Farklı Tutumu	334

Abdurrahman b. Ebu Bekir'in Ansızın Ölümü.....	336
İmam Ali'nin (a.s) Faziletlerinin Gizlenmesi, Ona Lânet ve Sövgünün Yayılması	339
Kureş'in, Peygamberliğin ve Hilâfetin Hâşim Oğulları'nda Toplanması'dan Dolayı Duyduğu Rahatsızlık	339
Kureş'in, Resulullah'ın (s.a.a) Hadislerinin Yazılmasını Önleyişi.....	349
Kureş'in ve Ümeyye Oğulları'nın Siyaseti.....	350
Muaviye'nin Döneminde	350
Abdumelik ve Oğlu Velid'in Dönemi.....	366
Ömer b. Abdülaziz'in Hilâfeti Döneminde	371
Hişâm b. Abdumelik'in Hilâfeti Döneminde	373
Ümeyyeoğulları, İsmi "Ali" Olanları Öldürüyor	376
Abbasî Halifelerinin Siyaseti.....	377
1- Ulemanın Davranışı	377
2- Valilerin Davranışı.....	378
3- Halkın Davranışları.....	378
Mansur Abbasî'nin, Ehlibeyt'e Karşı İşlediği Cinayetlerden Biri	379
Mütevekkil Abbasî'nin Cinayetlerinden Bir Örnek.....	379
Emevî Halifelerin İmam Ali'ye ve Onun Eserlerine Düşmanlığı	385
Ebu Süfyan Oğulları Hilâfetinde	385
Ümeyye Oğulları Kabilesinden Mervan Oğulları'nın Siyaseti.....	386
Abbasî Halifelerinin Siyaseti.....	386
Sünnet ve Hadise Yönelik On Çeşit Gizleme ve Tahrif.....	389
Ehlibeyt ve Takipçilerinin Tutumu	389
Halifelerin, Siyasetlerine Muhalif Olan Sünnet Karşısındaki Tepkileri	391
1- Hadisin Bir Bölümünü Silip Onun Yerine Anlaşılmaz Bir Söz Yerleştirmek	392
2- Silindiğine İşaret Ederek Sahabenin Siretinden Rivayetin Tamamının Silinişi	395
3- Hadisin Anlamının Tevil Edilişi	396
Resulullah'ın (s.a.a) Müminlere Lâneti	398
Bu Hadis Üzerinde Bir İnceleme ve Taberânî'nin Tevilinin İncelemesi	400
Vasiyet Anlamının Tevilinde Diğer Bilginlerin Şaşkınlığı.....	402
4- Silindiğine İşaret Etmeden Ashabın.....	403

Sözlerinin Bir Bölümünün Silinişi.....	403
5- Silindiğine İşaret Etmeden Resulullah'ın (s.a.a) Sünnetinden Rivayetin Tamamının Silinmesi	405
6- Resulullah'ın (s.a.a) Sünnetinin	407
Yazılmasının Engellenişi.....	407
7- Resulullah'ın (s.a.a) Sünnetinin Râvilerinin ve Rivayetlerinin Tezyif Edilişi	410
a) "Vasilik"Ten Bahsedenlerin Kınanışı.....	411
b) Hadis Râvilerini Yalanlamak.....	413
c) Hadis İmamlarını Yalanlamak	414
d) Sihah Yazarlarından Biri Olan Neseî'nin Katledilişi!.....	417
8- Kitaplarla Kütüphanelerin Yakılışı	419
Bağdat'ın İslâmî Kütüphanesinin Yakılışı	420
9- Ashabın Tutumuyla İlgili Rivayetin Bir Bölümünün Silinip Tahrif Edilişi.....	422
10- Sahih Hadislerin Yerine	423
Uydurma Hadislerin Yerleştirilişi.....	423
Birkaç Satırda Seyf b. Ömer Et-Temimî	424
Seyf'in Rivayetlerinin Niteliği	424
Seyf'in Hadislerinin Tarih-i Taberî'den Diğer Kaynaklara Geçmesinin Sebebi	426
İslâm'ın İlk Dönemlerinin Meşhur Âlimlerinin Seyf'in Rivayetlerini Seçmelerinin Nedeni.....	427
Sa'd'ın, Şarap İçen Ebu Mihcen'den Şer'î Haddi Kaldırışı	429
Seyf'in Rivayetlerinde Esved Ansi'nin Hikayesi.....	430
Esved Ansi'nin Rivayetinin İncelemesi	432
Seyf'in Rivayetlerinde Kısa ve Peygamber'in Allah Nezdindeki Üçlü Toplantısı.....	432
Bu Üçlü Toplantının Rivayetinin İncelemesi.....	433
İrtidat Savaşları Rivayetlerinde Seyf'in Yalan ve Düzmeceleri	434
Akk ve Eş'arin Kabilelerinin İrtidadı ve Seyf'in Rivayetinde Resulullah'ın (s.a.a) Üvey Oğlu Tahir'in Haberi.....	435
Seyf'in Sözlerinde Tahir b. Ebu Hale	436
Tahir b. Ebu Hale'nin Rivayetine Bir Eleştiri	436
Seyf'in Rivayetlerinde Elyes'in Fethi ve Emğışya'nın Viran Edilişi.....	438
Seyf'in, Elyes ve Emğışya Rivayetlerini Uydurmaktaki Hedefi.....	439
Ali'nin (a.s) "Vasi" Diye Meşhur Oluşu	443

Hilâfet Ekolü'nün Sorunu	443
Seyf'in, "Vasilik" Sorununu Halletmeye Çalışması.....	444
Osman'ın Hilâfeti Dönemindeki Kargaşalarla İlgili Seyf'in Rivayetlerinin İncelemesi.....	449
Geçen Rivayetlerde Seyf'in Yalan ve Tahrifleri.....	450
Ebuzer, Hac Mevsiminde Mina'da.....	455
Ebuzer Beytü'l-Haram'da.....	456
Ebuzer Mescid-i Nebi'de ve Diğer Yerlerde.....	456
Osman'ın Hilâfetinin Son Dönemlerindeki Kargaşa Ortamından Özet....	458
Seyf'in Uydurma Rivayetleriyle, Kargaşa Döneminin Sahih Rivayetlerinin Mukayesesi	459
Hilâfet Ekolü'nde Gizleme Çeşitleri Konusunun Özeti	462
İslâm Kaynaklarındaki Rivayetlerde İhtilâfın Kaynağı.....	464
Geçen Konuların Özeti ve Hakikatler.....	464
Vasiyet Konusuna Dönüş	468
Kaydedilmeyen Rivayetler	469
Ehlibeyt'in Önderliğine Dair Diğer Naslar.....	471
Farklı Sözcüklerle Vasi Tayini.....	471
Resulullah'ın (s.a.a) Vezir ve Yardımcısı	472
Resulullah'ın (s.a.a) Halifesi.....	473
Resulullah'tan (s.a.a) Sonra Müslümanların Emir Sahibi.....	474
1- Şikâyet Hadisi.....	474
2- Tarihi Belli Olmayan Diğer Naslar.....	477
Hz. Ali'yi (a.s) Velâyet ve Hilâfet Makamına Atamak, Müslümanlara Vasi Kılmak İçin Büyük Toplantı	478
Gadir-i Hum Olayı.....	481
Resulullah'ın (s.a.a) Ali b. Ebu Talib'e Taktığı Taç.....	485
Emirü'l-Müminin Ali (a.s) Halka Yemin Ettiriyor!.....	486
Vasi Tayininde Hz. Muhammed'le (s.a.a) Hz. Musa'nın (a.s) Ümmetinin Ortak Noktası	488
Kur'ân'da Velâyet ve Önderlik	491
Kur'ân'da Ali'nin (a.s) Velâyeti	491
Ulu'l-Emr, Ali (a.s) ve Evlâtlarından Olan İmamlardır.....	495
Ehlibeyt'in Nuh'un Gemisine ve İsrail Oğulları'nın Bağışlanma Kapısına Benzetilişi.....	496

İmamlar, Ali (a.s) ve Onun Evlâtlarıdır	499
Resulullah'ın (s.a.a) Mübelliği.....	499
Berâe (Tevbe) Sûresi'nin Tebliği.....	500
Ali (a.s) Resulullah'a (s.a.a) Nispetle Harun'un Musa'ya Menzilesindedir	502
Resulullah'ın (s.a.a) Hadislerinde "Minnî" (Benden) Kelimesinden Maksat Nedir?	503
Resulullah'ın (s.a.a) İlminin Taşıyıcısı	505
Ali (a.s) Resulullah'ın (s.a.a) Terbiyesinde.....	507
Resulullah'ın (s.a.a) İki Torunu.....	514
Hasan ve Hüseyin Peygamber'dendir ve Onun İki Torunudurlar	514
Resulullah (s.a.a), Ahir Zamanda Mehdi'nin (a.a) Zuhurunu Müjdeliyor.....	518
Mehdi, Resulullah'ın (s.a.a) İsmi Taşıyor.....	518
Mehdi, Resulullah'ın (s.a.a) Ehlibeyti'ndendir.....	519
Mehdi, Fâtıma'nın (s.a) Evlâtlarındandır	519
Mehdi, İmam Hüseyin'in (a.s) Soyundan	520
Ehlibeyt'in İmametini Konusundaki Naslar	522
Sekaleyn Hadisi	522
a) Veda Haccı'nda	522
b) Gadir-i Hum'da	522
Ümmetin On İki İmamı Nasla Belirlenmiştir	524
İmamların Sayısı Hakkında Hz. Peygamber'in (s.a.a) Nassı.....	524
Tevrat'ta Geçen 12 İmam	527
Bu Hadislerden Çıkan Netice	530
Hilâfet Ekolü'ne Mensup Ulemanın Bu Hadisin Yorumundaki Tutarsız Tavrı	530
1- Bu Sarih Hadisin İbn Arabî Tarafından Yorumlanmış Şekli.....	531
2- Kadı İyaz Nasıl Yorumlamış?	531
3- Beyhaki'nin Bu Hadis Hakkında Görüşü.....	533
4- İbn Kesir'in Görüşü.....	534
5- İbn Cevzi'nin Görüşü	535
6- Diğerlerinin Görüşü	537
Hilâfet Ekolü Mensuplarının Senetlerinde	538
On İki İmamın İsimleri.....	538

Hz. Resulullah'ın (s.a.a) Halifeleri ve Vasipleri Olan On İki İmam'ın Kimliği.....	540
Önemli Bir Uyarı.....	544
4. Konu: İki Ekol Açısından İmamet ve Hilâfet Konusunun Özeti.....	547
İslâm'ın İlk Döneminde Hükümeti Ele Geçirmek İçin Gerçekleştirilen Tarihî Olaylar.....	549
Olayların Başlangıcı.....	549
Resulullah'ın (s.a.a) Vefatı ve Ömer'in Tutumu	550
Benî Sâide Sakıfesi ve Ebu Bekir'e Biat.....	550
Ömer'e Biat.....	554
Şûra ve Osman'a Biat.....	555
Emirü'l-Müminin Ali'ye (a.s) Biat.....	557
Hilâfet Ekolü'nün İleri Gelenleri Açısından Hilâfet.....	558
İstılahların Tanımı	560
1- Şûra.....	560
2- Biat	560
3 ve 4- Halife ve Emirü'l-Müminin.....	562
5- İmam.....	563
6- Emr ve Ulu'l-Emr (Hükümet ve Emir Sahibi)	563
7- Vasi ve Resulullah'ın (s.a.a) Vasisi.....	564
Hilâfet ve İmamet Konusunda Hilâfet Ekolü'nün Görüşlerinin İncelenmesi...565	
1- Şûra	565
2- Biat.....	567
3- Ashabın Amelî	567
İmam Ali'nin (a.s) Buyruğuyla İstidlal.....	568
Günahkâr Lidere İtaatin Farz Oluşu ve Onu Makamından Almanın Haram Oluşu!	568
Ehlibeyt Ekolü Açısından İmamet.....	570
Resulullah'tan (s.a.a) Sonra On İki Halifesi	574
On Üç Asır Boyunca Hâkim Gücün Tutumları	575